

กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

พยางค์ มูลวาปี

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาไทย

มีนาคม 2560

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ของ พงศ์ มุลวาปี

ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

.....ประธาน

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักริน จุลพรหม)

.....กรรมการกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร พันธุ์มณี) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ)

.....กรรมการกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จารุวรรณ เบญจาทิกุล) (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย)

อนุมัติ

.....
(รองศาสตราจารย์พูนพงษ์ งามเกษม)

คณบดีคณะศิลปศาสตร์

มีนาคม 2560

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลือทุกสิ่งสรรพอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ์ ศรียามัย ประธานที่ปรึกษาซึ่งได้ให้ความเมตตา ความรู้ กระบวนการศึกษา คำแนะนำเรื่องการทำวิทยานิพนธ์จนผลงานสำเร็จลุล่วง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จากรุวรรณ เบญจาทิกุล กรรมการที่ปรึกษา ที่คอยชี้แนะอันเป็นประโยชน์และให้กำลังใจตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักริน จุลพรหม ประธานสอบวิทยานิพนธ์ที่ให้ความความรู้และแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.สถาพร พันธุ์มณี และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ สุวรรณธาดา กรรมการสอบที่ให้ความเมตตากรุณาเสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และเมตตาชี้แจงข้อสงสัยอันเป็นประโยชน์ต่องานวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.สมทรง บุรุษพัฒน์ และ ดร.สิงห์คำ รักป่า ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่ง ทั้งขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญยเสนา ตรีวิเศษ ที่อนุเคราะห์เรื่องการตีพิมพ์บทความซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูนุท เมฆเมืองทอง ที่ให้ความอนุเคราะห์ในบางประการพร้อมกำลังใจในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณคุณพ่อตัน มุลวาปี คุณแม่พรหม มุลวาปี บิดา-มารดา ชาวนา ที่เห็นคุณค่าการศึกษาส่งเสริมบุตร ให้ความเมตตาทุกด้าน ญาติพี่น้องทุกคน ประโยชน์ใดจากวิทยานิพนธ์นี้ อันจะก่อประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของการศึกษาของประเทศไทย ขอมอบเป็นคุณงามความดีเพื่อบูชาแต่บิดา มารดา และครู อาจารย์ ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ จนทำให้ผู้วิจัยได้มีโอกาสทำการวิจัยจนประสบความสำเร็จ

ขอขอบคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคามที่สนับสนุนทุนการศึกษาระดับปริญญาเอก

ขอขอบคุณอาจารย์ Dr. Craig J. Wheway รวมทั้งเพื่อนคณาจารย์ผู้ร่วมงานทุกคนที่ช่วยเหลืองานทุกกิจกรรมด้วยดีเสมอมา และขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นคณะศิลปศาสตรมหาวิทาลัยพะเยาที่ส่งกำลังใจกันตลอดเวลา และขอขอบคุณนักศึกษาหลักสูตรสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารทุกคนด้วย

พยงค์ มุลวาปี

เรื่อง: กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ผู้วิจัย: พยงค์ มุลวาปี วิทยานิพนธ์: ศศ.ด. (ภาษาไทย), มหาวิทยาลัยพะเยา, 2560

ประธานที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียามัย, **กรรมการที่ปรึกษา:** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยา กุลสุวรรณ,
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรรุวรรณ เบญจาทิกุล

คำสำคัญ: กลวิธีการสื่อสาร, หมอลำ, อารมณ์ชั้น, ภาษาไทย

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานจากบทแสดงหมอลำอีสาน 10 คณะ เช่น คณะประถมบ้านเทิงศิลป์ คณะเสียงอีสาน และคณะระเบียบวาทศิลป์ จำนวน 20 เรื่อง เช่น อิเหนา, กิ่งฟ้า กาลทองคอน, เจ้าหญิงแดงอ่อน โดยใช้แนวคิดการประกอบสร้างภาษาและกลวิธีการสื่อสารในระดับสัมพันธสาร ผลการวิจัยโดยสรุป มี 2 ประการ

1. การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ 3 ประการ องค์ประกอบทางเนื้อเรื่องของการสื่ออารมณ์ชั้น พบเนื้อหาที่ทำให้เกิดอารมณ์ชั้น 3 ตอน คือ ตอนเปิดเรื่อง ระหว่างเสนอเนื้อเรื่อง และตอนจบเรื่อง โดยตอนเปิดเรื่องมี 3 ลักษณะ คือ การสนทนา การใช้บทเพลง และการแสดงท่าทาง ระหว่างการดำเนินเรื่องมี 2 ลักษณะ คือ เนื้อหาขัดแย้งกัน และเนื้อหาคล้อยตาม และตอนจบเรื่อง มี 3 ลักษณะ คือ การสนทนา บทบรรยาย และเพลงกลอนลำ สำหรับการประกอบสร้างวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของระดับในภาษา 3 ระดับ ในระดับมีคำที่ใช้ประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น 7 ลักษณะ คือ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำประสม คำทับศัพท์ และคำย่อ ในระดับความหมายจะพบคำที่ประกอบสร้างเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น 2 ลักษณะ คือ คำเน้นความหมายสื่อสาร และคำเน้นความหมายสอดลัดังคม ส่วนในระดับสัมพันธสาร มีลักษณะของการสื่อสารแล้วก่อให้เกิดอารมณ์ชั้น 2 ลักษณะ คือ การเริ่มต้นและการลงท้าย และการแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง และประการที่สามการประกอบสร้างวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น พบว่าคณะหมอลำอีสานใช้วจนภาษา 7 ลักษณะ คือ เทศภาษา กาลภาษา เนตรภาษา สัมผัสภาษา อากาษา วัตถุประสงค์ภาษา และปริภาษาในการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น

2. กลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน มี 8 กลวิธี ได้แก่ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ, การใช้ท่วงทำนองและภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาญี่ปุ่น และภาษาจีน, การใช้ภาษาอุทาน มี 10 ลักษณะ เช่น แสดงความน้อยใจ แสดงความดีใจ และแสดงความเสียใจ, การใช้ภาษาเฉพาะกิจ มี 10 กลวิธี เช่น ภาษาพวน ภาษาหยาบ และภาษาแก้งผัด, การขยายความ มี 4 กลวิธี เช่น การไขความ การให้ตัวอย่าง และการให้เหตุผล, การสมมุติมี 3 กลวิธี คือ การสมมุติคนเป็นยาสีฟันและสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชน การตั้งฉายา ตำแหน่งหรือหน้าที่ และสมมุติฟ้าเป็นมุ้ง, การอ้างอิง มี 3 กลวิธี คือ การอ้างอิงรายการทางสื่อมวลชน สัตว์มงคลในเทพนิยาย และอ้างอิงภูมิปัญญาไทย และการหักมุม เป็นการจบเรื่องแบบผู้ชมคาดไม่ถึง

Title: STRATEGIES OF HUMOR IN THE NORTHEASTERN THAI MOLUM

Author: Payang Moonvapee Thesis: Ph.D. (Thai), University of Phayao, 2017

Advisor: Assistant Professor Dr.Warawat Sriyabhaya, **Co–advisor:** Assistant Professor Dr.Kanlaya Kunsuwan,
Assistant Professor Dr.Charuwan Benjathikul

Keywords: Humor Strategies, Molum, Thai Language

ABSTRACT

The objective of this research aimed to analyze the strategies of humor in the Northeastern Thai Molum. The data were transcribed from the 20 video discs, those are coming from the 10 popular Esan–style singing groups (e.g. Phathum Bantensin group, Saeng Esan group and Rabeang Vatasin group). The research study applied the language construction approach and a discourse analysis of communication approach. Thus, why, the study found:

1. The construction of language for humor communication took place in three different stages, for instance, at the beginning of the Molum story, during the Molum story and at the ending of the Molum story. During the beginning of the story, it found out that the Molum humor communication occurred within the conversations, songs and non–verbal language communications. Through the Molum story, the language construction of humor communication was relayed via conflicting story and non–conflicting story. Moreover, at end of Molum story, the construction of language for humor communication is involved with conversation, narrative and song.

For the construction of verbal communication, it was separated into three different levels, this research also found that it involved with seven language construction of humor communication such as simple word, compound word, synonymous compound, repeated word, complex word, transliterated word and abbreviation word. For the meaning level of the construction of language in humor, it consisted of two types such as meaning of words and meaning of social/societies. For the discourse analysis, the construction of language in humor was mostly found in a) the beginning and the end and b) the heading of the performances and between the heading changes from one point to another point. For the construction of non–verbal communication in humor, it demonstrated in ‘Molum Isan’ group into seven types such as proxemics, chronemics, oculosics, haptics, kinesics, objects and vocalic.

2. The strategies of humor use in the ‘Molum Isan’ groups could be grouped in eight ways such as a) non–official language; b) intonation and words from foreign languages (e.g. English, Japanese and China); c) interjection words (e.g. upset and happy); d) specific purpose language (e.g. word–reversed, impolite and fake words)); e) explanation word (e.g. interpret, example and give the reasons); f) supposition word (e.g. nickname); and g) reference language (e.g. via mass communication, Thai wisdom and unexpected ending).

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน.....	12
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม.....	31
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ.....	42
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	69
ข้อมูลการวิจัย.....	69
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	70
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	75
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	77
4 องค์ประกอบทางเนื้อเรื่องการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน.....	79
การสื่ออารมณ์ขันตอนเปิดเรื่อง.....	79
การสื่ออารมณ์ขันระหว่างการดำเนินเรื่อง.....	92
การสื่ออารมณ์ขันตอนจบเรื่อง.....	100
5 การประกอบสร้างวัจนภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน.....	124
องค์ประกอบในระดับคำ.....	124

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
องค์ประกอบในระดับความหมาย.....	168
องค์ประกอบในระดับสัมพันธ์สาร.....	181
6 การประกอบสร้างอวัจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	189
เทศภาษา.....	189
กาลภาษา.....	194
เนตรภาษา.....	200
สัมผัสภาษา.....	206
อาการภาษา.....	211
วัตถุภาษา.....	216
ปริภาษา.....	222
7 กลวิธีสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน: ภาษาไม่เป็น	
ทางการ ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ ภาษาอุทาน และภาษาเฉพาะกิจ.....	229
กลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ.....	229
กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ.....	233
กลวิธีการใช้ภาษาอุทาน.....	249
กลวิธีการใช้ภาษาเฉพาะกิจ.....	262
8 กลวิธีสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน:	
การขยายความ การสมมุติ การอ้างอิง และการหักมุม.....	293
กลวิธีการขยายความ.....	293
กลวิธีการสมมุติ.....	308
กลวิธีการอ้างอิง.....	313
กลวิธีการหักมุม.....	318

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
9 บทสรุป.....	323
สรุปผลการวิจัย.....	324
อภิปรายผลการวิจัย.....	326
ข้อเสนอแนะ.....	330
บรรณานุกรม.....	332
ภาคผนวก.....	342
ภาคผนวก ก ตัวอย่างแผ่นซีดีและการสัมภาษณ์ผู้แสดงหมอลำ.....	343
ประวัติผู้วิจัย.....	346

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ตัวอย่างคำมูลที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	125
2	ตัวอย่างคำประสมที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	128
3	ตัวอย่างคำประสมสมาสที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	131
4	ตัวอย่างคำซ้อนที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	134
5	ตัวอย่างคำซ้ำที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	137
6	ตัวอย่างคำประสานสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	141
7	ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	144
8	ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	149
9	ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	153
10	ตัวอย่างคำทับศัพท์ฝรั่งเศสที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	155
11	ตัวอย่างคำทับศัพท์เขมรที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	157
12	ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำ อีสาน.....	160
13	ตัวอย่างคำย่อที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน.....	164
14	ตัวอย่างคำเน้นความหมายสื่อสาระที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำ อีสาน.....	169
15	ตัวอย่างคำเน้นความหมายสอดสังคมที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำ อีสาน.....	175

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	9
2 แสดงตัวอย่างเครื่องมือเก็บข้อมูล.....	72
3 แสดงตัวอย่างการเก็บข้อมูลการประกอบสร้างภาษา.....	76
4 แสดงตัวอย่างการเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษา.....	77
5 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “พ่อเฒ่าทำเลยลูกเขยคนหลง” ของ คณะรัฐทิวาอำนวยศิลป์.....	343
6 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “พระสุธน มโนราห์” ของ คณะประถมนันเทิงศิลป์.....	343
7 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “เงินคือพระเจ้า...ข้าวเลี้ยงชีวิต” ของ คณะเสียงอีสาน.....	344
8 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “อิเหนา” ของคณะอนุภาาร วิเศษศิลป์.....	344
9 แสดงการสัมภาษณ์ผู้แสดงหมอลำเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยเพิ่มเติม 1.....	345
10 แสดงการสัมภาษณ์ผู้แสดงหมอลำเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยเพิ่มเติม 2.....	345

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างกัน ภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติของชาวไทยซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่ใช้สืบทอดต่อกันมายาวนานหลายยุคหลายสมัย มีความคงอยู่และเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ในแต่ละท้องถิ่นจะมีภาษาถิ่นเพื่อใช้ติดต่อสื่อสารกัน อาทิ ภาษาถิ่นเหนือ ภาษาถิ่นใต้ ภาษาถิ่นตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิริธร สยามบรมราชกุมารี (2529, หน้า 9) ทรงกล่าวไว้ว่า ภาษากับสังคมเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้ มนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ในการเปลี่ยนแปลงสังคม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม

มนุษย์ใช้ภาษาเพื่อสื่อสารในชีวิตประจำวัน ในลักษณะการแสดงความรู้รอบรู้ ความรู้ ความคิด ตลอดจนอารมณ์ความรู้สึกต่าง ๆ ภาษานั้นอาจแบ่งกว้าง ๆ ได้ 2 ลักษณะ คือ วัจนภาษา และอวัจนภาษา โดยเมื่อจะสื่อสารไปยังผู้รับสาร ผู้ส่งสารก็จะเลือกสรรภาษา อาจเป็นวัจนภาษา อย่างเดียว อวัจนภาษาอย่างเดียวหรือทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาประกอบกัน เพื่อสื่อสารตามที่ตนต้องการ

สารประเภทสื่ออารมณ์ขันเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่อยู่กับสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต ในสมัยโบราณก่อนที่จะมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จะปรากฏในรูปของวรรณกรรมมุขปาฐะ จะเห็นได้ว่าวรรณคดีไทยหลายเรื่องเกี่ยวข้องกับอารมณ์ขันโดยเฉพาะ อาทิ ระเด่นลันไดของพระมหามนตรี (ทรัพย์) พระมเหศวรของคุณสุวรรณ บางเรื่องจะมีบางบทบางตอนเกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน อาทิ **เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน**ของกวีรัตนโกสินทร์ **พระอภัยมณี**ของสุนทรภู่ นอกจากนี้วรรณกรรมท้องถิ่นภาคต่าง ๆ ของไทยมีหลายเรื่องที่สอดแทรกอารมณ์ขันเอาไว้ อย่างน่าสนใจ เช่น **แก้วหน้าม้า**ของภาคกลาง **สรรพสิทธิ์**ของภาคใต้ หรือ **เชียงเมียง**ของภาคเหนือและอีสาน

หมอลำเป็นการแสดงสำคัญอย่างหนึ่งของภาคอีสานและลาวที่อยู่คู่กับสังคมมาตั้งแต่โบราณมาจนถึงปัจจุบัน เรื่องที่คณะหมอลำนิยมนำมาแสดงในทางคติชนและวรรณกรรมจะเรียกว่า “นิทาน” ส่วนในทางภาษาศาสตร์จะเรียกว่า “เรื่องเล่า” (Narrative) เนื้อหาสำคัญที่คณะหมอลำนิยมนำมาแสดงมี 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ เนื้อหาทั่วไป และเนื้อหาที่สื่ออารมณ์

ชั้น โดยเนื้อหาทั่วไปใช้เพื่อดำเนินเหตุการณ์ไปตามท้องเรื่อง ส่วนเนื้อหาอารมณ์ชั้นจะแทรกเข้ามา เพื่อให้เรื่องราวมีความสนุกสนานเพลิดเพลินจำเริญใจและทำให้เรื่องที่คณะหมอลำกำลังแสดงอยู่นั้นน่าติดตามตลอดทั้งเรื่อง

บทแสดงที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานประกอบขึ้นมาจากภาษาที่เป็นวัจนและอวัจนภาษา โดยคณะหมอลำจะอยู่ในฐานะผู้ส่งสาร ส่วนผู้ชมอยู่ในฐานะผู้รับสาร บทกลอนหมอลำส่วนมากจะกล่าวถึงวิถีชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ของชาวอีสาน ภาษาที่ใช้สื่อสารในการแสดงหมอลำนั้น เมื่อได้รับชมหรือฟังแล้วจะรู้สึกซาบซึ้งและมีเสียงหัวเราะไปพร้อมกัน ตัวอย่างเช่นบทตัดตอนการแสดงหมอลำของคณะคำพูนร่วมมิตร เรื่องกิ้งฟ้ากาหลงคอน ดังต่อไปนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ตลกคนที่ 1	“ไอ้ป้าด...กูสะออนน”	“ไอ้ฉันรู้สึกชื่นชมเธอเหลือเกิน
ตลกคนที่ 2	“ชะออนนอีหยั่ง”	“ชื่นชมอะไรฉัน”
ตลกคนที่ 1	“สะออนนสร้อยอยู่คอก”	“ก็ชื่นชมสร้อยอยู่ที่คอกเธอนั้น”
ตลกคนที่ 2	“จั่งซี่ละ ได้ลูกเขยฝรั่ง”	“ใช้สิ ได้ลูกเขยฝรั่ง”
ตลกคนที่ 1	“เฟิ่นคือได้ลูกเขยฝรั่ง”	“เธอ ทำอย่างไรจึงได้ลูกเขยฝรั่ง
ตลกคนที่ 2	“โตกะได้ลูกเขยฝรั่งดิ”	“เธอก็มีลูกเขยฝรั่งหรือ
ตลกคนที่ 1	“บ่เฮ่าได้ลูกเขยญี่ปุ่น...เว้ากับลูกเขย ม่วนคือหยั่งอีหยั่งนี้”	“ไม่หรรอก เราได้ลูกเขยญี่ปุ่น...พูดกับลูกเขย สนุกมาก”
ตลกคนที่ 2	“เว้าเป็นบ”	“พูดเป็นมัย”
ตลกคนที่ 1	“เว้าเป็นอยู่”	“พูดเป็นอยู่”
ตลกคนที่ 2	“มาแก่งแท้”	“ทำไมแก่งจังเลย”
ตลกคนที่ 1	“สู้เว้าให้ฟังแน...อีอันนี้”	“เธอพูดให้ฟังหน่อย”
ตลกคนที่ 2	“ฮู้ฮู้กูนิคะ ฮู้ฮู้กูนี่”	“รูทวานฉันนี่... รูทวานฉันนี่”
ตลกคนที่ 1	“ถามอีหลีเด้อ เป็นภาษาอีหยั่งกันแน”	“ถามจริง ๆ เอะะ เป็นภาษาอะไรกันแน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวมีการประกอบสร้างและกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้น 2 ลักษณะ คือ การประกอบสร้างภาษาในด้านวัจนภาษา เป็นการประกอบสร้างภาษา 5 หน่วย คือ คำ วลี ประโยค ความหมาย และสัมพันธสาร โดยการประกอบสร้างคำที่สร้างขึ้นเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นมี 2 ชนิด คือ คำมูล และคำประสม โดยคำมูล มี 4 ประเภท ได้แก่ คำนาม คือ ฮู้ฮู้, คำสรรพนาม คือ อีอันนี้, กู, สู้, เฟิ่น, โต, คำกริยา คือ เว้า, ออนซอน, ม่วน และคำวิเศษณ์ คือ อีหลีเด้อ, ดิ และคำประสม มี 3 คำ ได้แก่ ลูกเขยฝรั่ง, ลูกเขยญี่ปุ่น, ฮู้ฮู้

ส่วนการประกอบสร้างประโยคและวลี เห็นได้ว่าการใช้ประโยคเริ่มที่เป็นอุทานวลีว่า “โอ้ปาด...กุสะออน” เพื่อเริ่มต้นการสนทนาที่สื่ออารมณ์ขัน นอกจากนี้ยังใช้ประโยคสื่ออารมณ์ขันที่เป็นประโยคสามัญ เช่น สะออนอิหยัง, สะออนสร้อยอยู่คอ, จั่งซีละได้ลูกเขยฝรั่ง และ ประโยคผสม เช่น บ่เฮาได้ลูกเขยญี่ปุ่น...เว้ากับลูกเขยม่วนคือหยั่งอิหยังนี่, ฮู้ชี่กูนิคะ ฮู้ชี่กูนี่, ถามอิหลีเต้อว่าเป็นภาษาอิหยังกันแน

ในด้านการประกอบสร้างความหมาย จากการวิเคราะห์พบว่าเป็นการใช้ความหมายสื่ออารมณ์ขัน 2 ลักษณะ คือ ความหมายปริลักษ์ณ์ (Connotation) เป็นความหมายที่ชวนให้ระลึกถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยประโยคว่า “ฮู้ชี่กูนิคะ ฮู้ชี่กูนี่” ชวนให้ระลึกถึงความเป็นญี่ปุ่น นอกจากนี้ยังใช้ความหมายสอดสังคัม (Social Meaning) สื่อให้เห็นสังคัมอีสานโดยใช้คำภาษาถิ่นอีสาน เช่น “โอ้ปาด, สะออน, อิหยัง, จั่งซี, เฝิน, โต, กะได้, เฮา, เว้า, ฮู, อิหลี, เต้อ

สำหรับการประกอบสร้างอวัจนภาษาพบ 5 ลักษณะสำคัญ คือ เนตรภาษา เป็นการใช้สายตาที่คู่สนทนากำลังพูดคุยกันอยู่โดยใช้สายตามองไปที่สร้อยคอว่ามีขนาดเส้นใหญ่ขนาดไหน หากเส้นใหญ่อาจหมายถึงความร่ำรวยแต่ในที่นี้บ่งบอกว่าร่ำรวยไม่ได้จริง แต่น่าจะได้เงินมาจากลูกเขยมากกว่าจึงมีเงินซื้อสร้อยคอเส้นใหญ่ขนาดนี้ ส่วนสัมผัสภาษา คือ การที่คู่สนทนาไม่ได้ยืนอยู่ใกล้กันมาก อาจกล่าวได้ว่าทั้งคู่ไม่ได้มีความสนิทสนมกันเกินไป แต่เป็นการสื่อสารแบบคนรู้จักที่พยายามคุยโม้หรือความร่ำรวยทำให้ผู้ฟังนึกหัวเราะและตลกเมื่อทั้งคู่ได้สนทนากัน ในด้านอาการภาษา คือ การเคลื่อนไหวของร่างกายขณะที่ทั้งคู่พูดคุยกัน ทั้งการเดิน การมองสายตาที่มองทำให้เกิดอารมณ์ขัน นอกจากนี้ยังมีวัจนภาษา คือ วัตถุที่คู่สนทนาใส่มานั้นก็คือสร้อยคอทองคำ “สะออนสร้อยอยู่คอ” ผู้ชมมองเห็นแล้วสร้อยเส้นใหญ่มาก จะรู้สึกพิศปกติ และมีอารมณ์ขันไปด้วย และปริภาษา คือ น้ำเสียงที่คู่สนทนาเปล่งออกมาที่มีเสียงต่ำ เสียงสูงขณะสื่อสารทำให้ผู้รับสารหรือผู้ชมหัวเราะกับเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ที่ได้รับฟัง “โอ้ปาด” เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ทำให้ผู้รับสารหัวเราะไปขณะรับฟัง

ในส่วนของกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ด้านกลวิธีการใช้คำนั้น คำที่ใช้ในการสนทนามีคำมูล ในการสื่อสารผู้รับสารจะมีรู้สึกมีอารมณ์ร่วมขณะที่คู่สนทนาสื่อสารกัน กลวิธีการใช้วลี เป็นวลีสั้น ๆ แต่เน้นอารมณ์ขันจากวลีที่คู่สนทนาสื่อออกมาขณะสนทนากัน กลวิธีการใช้ประโยค ใช้ประโยคในการสนทนาเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารต้องการ ประโยคที่สื่อสารไม่มีลักษณะที่ยาวเกินไป จะสั้นกะทัดรัดได้ใจความที่สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกสนทนา กลวิธีการใช้ความหมาย ความหมายจากบทสนทนานั้นเป็นการให้ความหมายทั้งที่เป็นภาษาท้องถิ่นอีสานและภาษาท้องถิ่นอีสานแต่สำเนียงเป็นภาษาต่างประเทศเพื่อให้เกิดความตลกสนุกสนานเวลาที่มีการสื่อสารระหว่างคณะหมอลำที่กำลังแสดง และกลวิธีการใช้สัมพันธสาร กลวิธีนี้เน้น

ที่ประโยคหลาย ๆ ประโยครวมกันที่สื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ให้ผู้รับสารหรือผู้ชมมีเสียงหัวเราะ ขณะที่มีการแสดงตลกหมอลำ

กลวิธีการใช้โวหารภาษาที่พบมี 3 ลักษณะ คือ กลวิธีการใช้เนตรภาษา ใช้สายตามองไปยังสร้อยคอของคู่สนทนาเกิดเป็นบทสนทนาโอ้อวดความร่ำรวยกันระหว่างคู่สนทนา กลวิธีการใช้วัตถุภาษาโดยใช้สร้อยคอที่คู่สนทนาใส่อยู่ทำให้เกิดการสนทนาไปสู่อารมณ์ขันและบทตลกในที่สุด และกลวิธีการใช้ปริภาษา ใช้น้ำเสียงสื่อสารที่มีเสียงสูง ๆ ต่ำทำให้ผู้รับสารมีอารมณ์ขันอยากติดตามเรื่องราวที่คณะหมอลำกำลังทำการแสดงอยู่

ตามที่กล่าวมาในช่วงต้นเห็นได้ว่า กลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานมีลักษณะโดดเด่นน่าสนใจศึกษาเป็นอย่างยิ่ง หากได้ศึกษาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยให้ครอบคลุมประเด็นทั้งการประกอบสร้างภาษาและกลวิธีการใช้ภาษา ก็จะได้ชุดความรู้ที่มีประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาสื่ออารมณ์ขันและหมอลำแล้วพบว่า ยังไม่มีนักวิจัยใดศึกษากลวิธีการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานอย่างเป็นทางการ ทั้ง ๆ ที่ข้อมูลการเล่นหมอลำอีสานเป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของภูมิภาค

งานวิจัยในกลุ่มที่ศึกษาเกี่ยวกับอารมณ์ขันในภาพรวมนั้น เป็นการศึกษาอารมณ์ขันในวรรณกรรมและการแสดงของภาคกลาง อาทิ เรื่องวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน ในบทกวีชั้นนิตยสารชายหัวเราะฉบับกระเป๋าค้นและด้วยตลับฉบับพ็อกเก็ตบุค ปี พ.ศ. 2530 ของกัญญา นาคสิทธิ์วงษ์ (2533) มุ่งศึกษาอารมณ์ขันในวรรณกรรมการ์ตูน, ร้อยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7 ของไกล่รุ่ง อามระดิษ (2533) เน้นการศึกษาอารมณ์ขันในวรรณกรรมร้อยแก้วในช่วงเวลาหนึ่ง, อารมณ์ขันในพล นิกร กิมหงวนของ ป.อินทรปาลิต ของสุรพล บัณฑิตเศรษฐี (2539) เป็นการนำผลงานวรรณกรรมแนวขบขันของนักเขียนมาศึกษาอารมณ์ขัน, การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย ของกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) ศึกษาโดยใช้แนวคิดทางภาษาศาสตร์ด้านวาทกรรม, การใช้ภาษาในการแสดงตลก: การศึกษาวิเคราะห์ ของฉัตรสรณ์ ศรีธาดา (2542) เป็นการศึกษาข้อมูลการใช้ภาษาของการแสดงตลก และลักษณะการแสดงของตัวตลกหมอลำหมู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ของวราพร แก้วใส (2544) เป็นการศึกษาการแสดงบทบาทตลกของตัวละครในหมอลำ จะเห็นได้ว่าผลงานของกัญญา นาคสิทธิ์วงษ์ (2533), ไกล่รุ่ง อามระดิษ (2533), สุรพล บัณฑิตเศรษฐี (2539) และกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) ศึกษาอารมณ์ขันในวรรณกรรมแต่ต่างแง่มุมกัน ส่วนฉัตรสรณ์ ศรีธาดา (2542) ศึกษาอารมณ์ขันใน

การแสดงซึ่งเน้นการพูด ผลงานของวราพร แก้วใส (2544) แม้จะศึกษาซึ่งเกี่ยวข้องกับหมอลำ และอารมณ์ขัน แต่ก็ยังเป็นประเด็นที่แคบเพียงด้านเดียว

ส่วนงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับหมอลำนั้นเป็นการศึกษาในด้านอื่นที่มีเกี่ยวข้องกับกลวิธีการสื่ออารมณ์ขัน เช่น จิราวัลย์ ซาเหลา (2546) ศึกษาเรื่อง**กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ**, พรสวรรค์ พรตอณก่อ (2551) ศึกษาเรื่อง**การพัฒนาการจัดการศิลปะการแสดงหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานี**, นำใจ อุทร์ักษ์ (2552) ศึกษาเรื่อง**การศึกษาและแนวทางการพัฒนาหมอลำเรื่องตลกกลอนในภาคอีสาน**, พร ยงดี (2555) ศึกษาเรื่อง**อัตลักษณ์การลำของศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) ในประเทศไทย** และสมคิด สุขเอิบ (2555) ศึกษาเรื่อง**ตลกอีสาน: การดำรงอยู่และการจัดการเชิงพาณิชย์** จะเห็นได้ว่าจิราวัลย์ ซาเหลา (2546), พรสวรรค์ พรตอณก่อ (2551), นำใจ อุทร์ักษ์ (2552) ศึกษาทางด้านการศึกษาเรียนรู้ การพัฒนาการจัดการ และแนวทางพัฒนา ส่วนพร ยงดี (2555) เน้นศิลปะการขับที่เป็นอัตลักษณ์ และสมคิด สุขเอิบ (2555) ศึกษาไปในทางการจัดการเชิงพาณิชย์

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่ากลวิธีการสื่ออารมณ์ขันเป็นกลวิธีสำคัญยิ่งของคณะหมอลำ และเป็นปัจจัยต่อชื่อเสียงและการยอมรับ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าหากได้ศึกษาถึงกลวิธีการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ในประเด็นการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ขัน ว่าภาษาที่ใช้ประกอบสร้างเรื่องราวเพื่อการสื่อสารในการแสดงหมอลำที่แฝงอารมณ์ขันมีลักษณะเป็นอย่างไร และกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันนั้น ผู้แสดงหมอลำใช้กลวิธีได้อย่างไร จะก่อให้เกิดประโยชน์ที่สำคัญ เช่น ทำให้ทราบลักษณะการประกอบสร้างและกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขัน ทั้งยังเป็นการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการด้านกลวิธีการสื่ออารมณ์ขันและเป็นการสืบสาน ภูมิปัญญาหมอลำอีสาน ตลอดจนเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมการสื่ออารมณ์ขันในประเภทการแสดงหมอลำอีสานให้กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ นอกจากนี้ผู้สนใจยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์กลวิธีการสื่ออารมณ์ขันในงานอาชีพลักษณะอย่างอื่น เช่น งานเขียน งานสอน และการพูดเพื่อการสื่อสาร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษากลวิธีการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน
2. กลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ขอบเขตของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ 3 ด้าน คือ ขอบเขตด้านข้อมูล ขอบเขตด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และขอบเขตด้านเวลา ดังนี้

1. ขอบเขตด้านข้อมูล

ขอบเขตด้านข้อมูลในการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะกล่าวถึงเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูล และข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย กล่าวรายละเอียดดังนี้

1.1 เกณฑ์การคัดเลือกข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่เป็นตัวบทซึ่งใช้ในการแสดงหมอลำของคณะหมอลำในภาคอีสาน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกข้อมูลดังนี้

1.1.1 เรื่องที่แสดงนั้นต้องมีลักษณะเป็นเรื่องเล่า (Narrative Discourse) โดยอาศัยหลักเกณฑ์ 2 ประการ ของลองเอเคอร์ (Longacre Robert E., 1983, p. 25) มาพิจารณา ได้แก่ ลำดับเวลา (Contingent Temporal Succession) คือ การที่เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในเวลาที ต่อเนื่องกับอีกเหตุการณ์หนึ่ง ผู้เล่าจะเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกก่อน แล้วจึงเล่า เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลำดับถัดไปและแนวโน้มผู้กระทำ (Agent Orientation) คือแนวโน้มอ้างอิงถึง ผู้กระทำตลอดเรื่อง

1.1.2 ภาษาที่ใช้ในการแสดงต้องเป็นภาษาในบริบทของภาษาถิ่นอีสาน

1.1.3 ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยต้องเป็นบทหมอลำที่มีการบันทึกลงในแผ่น ซีดี-รอม (CD-ROM)

1.1.4 เป็นเรื่องที่ได้รับคามนิยมที่ปรากฏอยู่ฐานข้อมูล 10 อันดับแรก ประจำปี พ.ศ. 2556-2557 จากอีสานไกด์ ดอทคอม (www.esanguide.com)

1.2 ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย เป็นบทแสดงของคณะหมอลำตามเกณฑ์ข้างต้นจำนวน 20 เรื่อง โดยคัดมาจากหมอลำ 10 คณะ ดังนี้

1.2.1 คณะประถมนันท์เทิงศิลป์ ได้แก่ เรื่อง**พระสุนทรนิรธา** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์ เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

1.2.2 คณะเสียงอีสาน ได้แก่ เรื่อง**เงินคือพระเจ้าข้าวเลี้ยงชีวิต** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี) และ**น้ำตาเมีย** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ค, ซีดี)

1.2.3 คณะระเบียบวาทศิลป์ ได้แก่ เรื่อง**สายเลือดกตัญญู** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2554ก, ซีดี)

1.2.4 คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ ได้แก่ เรื่อง**ข้าวนอกลาน มารคนละท้อง** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

1.2.5 คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ได้แก่ เรื่อง **4 ยอด कुमार** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี) **แรงรักแรงแค้น** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี) และ **เจ้าหญิงแดงอ่อน** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

1.2.6 คณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ ได้แก่ เรื่อง **แม่ย่าจัญไรลูกไก่กระเรียง** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี) **หมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นค้าง** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี) **บ่วงกรรม** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี) และ **พ่อเฒ่าทำเลยลูกเขยคนหลวง** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

1.2.7 คณะสมจิตร บ่อทอง ได้แก่ เรื่อง **อ้อมอกแม่** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ข, ซีดี) และ **แรงรักริษยา** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2552, ซีดี)

1.2.8 คณะหนุการ วิเศษศิลป์ ได้แก่ เรื่อง **กาลิมตงหงส์ลิ้มเฒ่า** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี) **อิเหนา** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี) และ **ลูกยักษ์** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2554ข, ซีดี)

1.2.9 คณะคำพูน ร่วมมิตร ได้แก่ เรื่อง **กิ้งฟ้ากาหลงคอน** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

1.2.10 คณะสาวน้อย เพชรบ้านแพง ได้แก่ เรื่อง **รักนี้มีกรรม** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี) และ **รักทรมาณ** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

2. ขอบเขตด้านการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์ 2 ประเด็น คือ การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น และกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้น ดังรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาษาที่ใช้ในการสื่ออารมณ์ชั้น 2 ประเด็น ได้แก่

2.1.1 การประกอบสร้างวจนภาษา ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2511, หน้า 59-63), พระยาอนุমানราชชน (2522, หน้า 127-123), บรรจบ พันธุเมธา (2545, หน้า 169-179), กัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115), วรวรรณ์ ศรียาภัย (2556, หน้า 137-171) เป็นการประกอบคำ วลี ประโยค ความหมาย และสัมพันธสารในการสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

2.1.2 การประกอบสร้างอวจนภาษา ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของสวนิต ยมาภัย (2549, หน้า 32-37) และกาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550, หน้า 1-19) อวจนภาษา

เป็นภาษาที่มีใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนมี 7 ประเภท คือ เทศภาษา (Proxemics) กาลภาษา (Chronemics) เนตรภาษา (Oculesics) สัมผัสภาษา (Haptics) อากาภาษา (Kinesics) วัตถุภาษา (Objectics) และปริภาษา (Vocalie หรือ Paralanguage)

2.2 กลวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ขัน เป็นการวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารเชิงวจนภาษาโดยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของจันทิม่า อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133-171), วรวรรธน์ ศรียาภัย (2557, หน้า 137-171) และกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) เป็นการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาในระดับเสียง คำ วลีและประโยค ความหมาย และสัมพันธสาร เพื่อสื่ออารมณ์ของคณะหมอลำอีสาน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ในการวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเวลา ดังนี้

3.1 เวลาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย อยู่ในประมาณช่วง พ.ศ. 2556-2557

3.2 เวลาของการทำวิจัย เริ่มตั้งแต่ภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2555 ถึงภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2558 ตามปฏิทินการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยารวมเป็นเวลา 3 ปี 6 เดือน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กลวิธีการสื่ออารมณ์ขัน คือ เทคนิคการสื่ออารมณ์และภาษาที่คณะหมอลำอีสานใช้ในการแสดงทั้งที่เป็นวจนภาษาและอวัจภาษา

2. คณะหมอลำอีสาน คือ คณะหมอลำที่ได้รับความนิยมประจำ พ.ศ. 2556-2557 จากอีสานไกด์ ดอทคอม (www.esanguide.com) 10 คณะแรก ได้แก่ คณะประถมนันทิงศิลป์, คณะเสียงอีสาน, คณะระเปียบวาทศิลป์, คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ, คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์, คณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์, คณะสมจิตร บ่อทอง, คณะหนูถาวร วิเศษศิลป์, คณะคำพูนร่วมมิตร, และคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง

3. การสื่อสารเชิงอวัจภาษา คือ การสื่อสารที่ไม่ใช้กฎเกณฑ์ตามหลักภาษาศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ได้รับคำสั่งจากสมองด้านขวาและแสดงออกโดยธรรมชาติของแต่ละบุคคล

4. การสื่อสารเชิงวจนภาษา คือ การสื่อสารที่ได้รับคำสั่งจากสมองด้านซ้ายและต้องอาศัยความจำเป็นหลัก

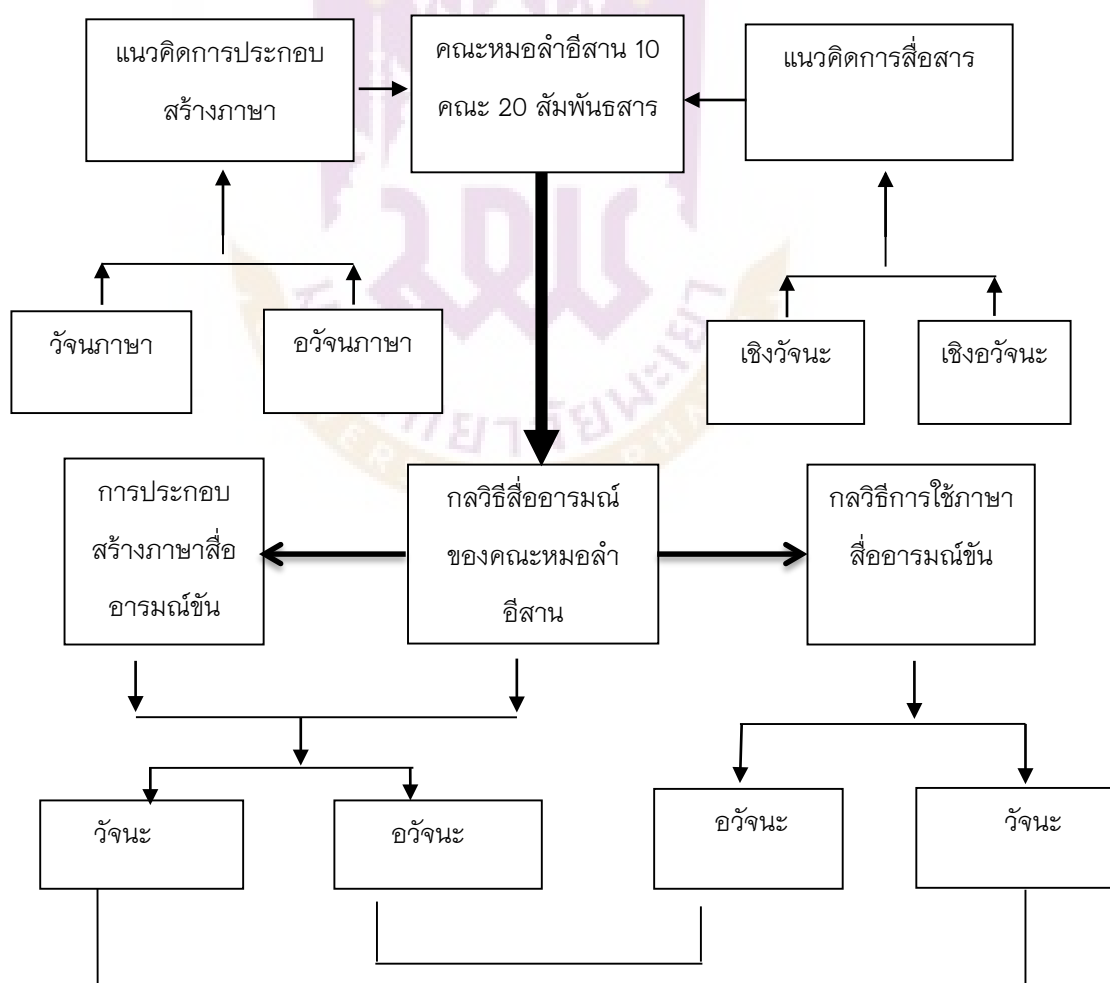
ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้ ผู้ศึกษาวิจัยคาดว่าจะเกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมดังนี้

1. จะทำให้ทราบลักษณะการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น
2. จะทำให้ทราบกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้น
3. เป็นการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการด้านกลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นและเพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสานประเภทหมอลำ
4. เป็นการสรุปให้เห็นรูปแบบการสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ชั้น อันจะเป็นแนวทางในการนำมาใช้ในการพูดหรือเขียนในชีวิตประจำวันและการทำงานเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด
5. เป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมการสื่ออารมณ์ชั้นในประเภทการแสดงหมอลำอีสานให้กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานมีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังภาพต่อไปนี้

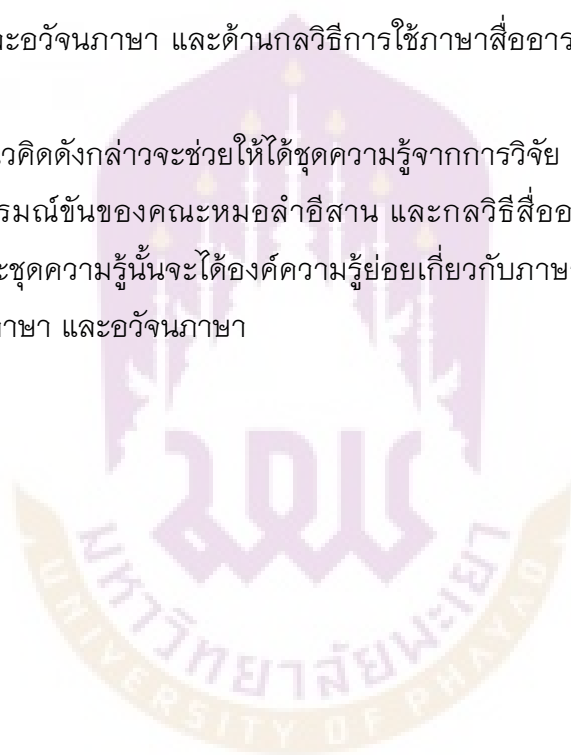

ภาพ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดหลักที่ใช้วิเคราะห์ กลวิธีการสื่อสารอารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานมี 2 กรอบแนวคิด ประกอบด้วยกรอบ แนวคิดแรกเป็นกรอบแนวคิดการประกอบสร้างภาษาทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษา ส่วนกรอบ แนวคิดที่สอง คือ กรอบแนวคิดการสื่อสารเชิงวัจนะและเชิงอวัจนะ ผู้วิจัยนำกรอบแนวคิด ดังกล่าวไปวิเคราะห์กลวิธีการสื่อสารอารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน 10 คณะ โดยวิเคราะห์จาก ข้อมูลสัมพันธสารซึ่งใช้แสดงหมอลำ 20 สัมพันธสาร

ผลที่จะได้จากการวิเคราะห์เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ข้างต้น โดยจะได้ กลวิธีการสื่อสารอารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน 2 ด้าน คือ ด้านการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นทั้ง ที่เป็นวัจนภาษาและอวัจนภาษา และด้านกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นทั้งที่เป็นอวัจนภาษา และวัจนภาษา

กรอบแนวคิดดังกล่าวจะช่วยให้ได้ชุดความรู้จากการวิจัย 2 ชุดหลัก คือ การประกอบ สร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน และกลวิธีการสื่อสารอารมณ์ชั้นของคณะหมอลำ อีสาน โดยในแต่ละชุดความรู้นั้นจะต้องมีความรู้ย่อยเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการแสดงหมอลำ 2 ประเภท คือ วัจนภาษา และอวัจนภาษา

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องกลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้า เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นฐานความรู้ในการวิเคราะห์ข้อมูลตามจุดประสงค์วิจัย โดยมีประเด็นการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ชั้น
 - 1.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์ชั้น
 - 1.1.1 แนวคิดและทฤษฎีอารมณ์ชั้น
 - 1.1.2 กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้น
 - 1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ชั้น
 - 1.2.1 กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงวรรณกรรม
 - 1.2.2 กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงภาษาศาสตร์
 - 1.2.3 กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงคติชน
 - 1.2.4 กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นด้านอื่น ๆ
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม
 - 2.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับวาทกรรม
 - 2.1.1 นิยามของวาทกรรม
 - 2.1.2 การประกอบสร้างวาทกรรม
 - 2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม
 - 2.2.1 กลุ่มศึกษาโครงสร้างวาทกรรม
 - 2.2.2 กลุ่มศึกษาการใช้ภาษาและการนำเสนอวาทกรรม
 - 2.2.3 กลุ่มศึกษานัยของวาทกรรม
3. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ
 - 3.1 มโนทัศน์เกี่ยวกับหมอลำ
 - 3.1.1 นิยามของหมอลำ
 - 3.1.2 ประวัติความเป็นมาของหมอลำ
 - 3.1.3 ประเภทของหมอลำ

3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ

3.2.1 กลุ่มศึกษาหมอลำในแง่ภาษาและการใช้ภาษา

3.2.2 กลุ่มศึกษาหมอลำในแง่วรรณกรรม

3.2.3 กลุ่มศึกษาหมอลำในแง่ศิลปะการแสดง

3.2.4 กลุ่มศึกษาหมอลำในแง่อื่น ๆ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน

ผู้วิจัยจำแนกประเด็นการศึกษาค้นคว้าให้ได้ซึ่งความรู้เกี่ยวกับ กลวิธีสื่ออารมณ์ขัน ของคณะหมอลำอีสาน อันจะเป็นความรู้พื้นฐานสำหรับการวิจัย โดยแบ่งประเด็นเนื้อหาที่จะกล่าวถึง 2 ประเด็น ได้แก่ 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์ขัน และ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน กล่าวดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์ขัน

มโนทัศน์เกี่ยวกับอารมณ์ขันที่จะกล่าวถึงเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์ กลวิธีสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประเด็น ได้แก่ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขัน และกลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน กล่าวดังนี้

1.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ขัน

การศึกษาเรื่องอารมณ์ขันเริ่มมีการศึกษามาตั้งแต่ศตวรรษที่ 19 และช่วงแรก ของศตวรรษที่ 20 โดยนักปราชญ์คนสำคัญ อาทิ ไอแซก (Einsenck) คาร์ล กุสตาฟ จุง (Karl Gustav Jung) กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548, หน้า 41-47) และปราชญา กล้าผจญ (2553, หน้า 41-55) ได้กล่าวถึงแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับอารมณ์ขันของนักปราชญ์ตะวันตกข้างต้น เมื่อประมวลแล้วจะมี 8 ทฤษฎี ดังนี้

1.1.1 ทฤษฎีความเหนือกว่า (Superiority Theory) ทฤษฎีความเหนือกว่าได้รับ อิทธิพลจากแนวคิดของโทมัสฮ็อบส์ (Hobbs) ได้กล่าวไว้ในหนังสือชุด “Leviathan” เล่ม 1 บทที่ 6 ความว่า “The passion of laughter is nothing else but a sudden glory arising from a sudden conception of some eminency in ourselves by comparison with the infirmity of others” กล่าวคือ มนุษย์เราจะรู้สึกขำในความด้อยกว่าของผู้อื่น หรือขำต่อเมื่อเราเป็นฝ่ายที่เหนือกว่า

ผู้ที่มีความคิดตรงกับทฤษฎีนี้ ได้แก่ เพลโต (Plato) อริสโตเติล (Aristotle) โจนาธาน สวิฟต์ (Jonathan Swift) และอังรี แบร์กซอง (Henri Bergson) แบร์กซองได้เห็นว่าเรามีความรู้สึกเหนือกว่า เมื่อเราเห็นความเป็นเครื่องจักรกลอยู่ในชีวิตและกล่าวถึงความรู้สึกของ ฮอบบ์ ว่าคลุ้มไปถึงการหัวเราะที่ตั้งใจจะทำให้เกิดความอับอายและมีผลในการแก้ไข ปรับปรุง

ตนเองของผู้ที่ถูกหัวเราะแต่ก็มีผู้คัดค้านทฤษฎีนี้ แมกซ์อีสต์แมน (Max Eastman) ยังปอล ริชเตอร์ (Jean Paul Richter) โดยเฉพาะวอลเตอร์ (Voltaire) กล่าวว่า การหัวเราะเกิดจากความรื่นเริงของการจัดการอะไรบางอย่างที่ไปด้วยกันไม่ได้ กับความรู้สึกดูถูกหรือความขุ่นเคือง การมีชัยชนะเหนือคนอื่น เป็นต้น

1.1.2 ทฤษฎีความผ่อนคลาย (Relief of Tension and Release from Inhibition) ทฤษฎีความผ่อนคลาย จะเน้นอารมณ์ขันเกิดจากความกดดันในชีวิตของมนุษย์นั่นเองเนื่องด้วยชีวิตของคนเรานั้นเต็มไปด้วยความกดดันจากปัญหาและข้อต่อห้ามมากมายทางสังคม ความรู้สึกกดดันเหล่านี้ถูกปลดปล่อยออกมาในรูปของเสียงหัวเราะ เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ (Spencer) นับเป็นคนแรก ๆ ที่เสนอความคิดนี้ ต่อมาความคิดของเขาได้รับการขยายความต่อโดยซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud) ฟรอยด์ซึ่งกำลังศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความฝันในขณะนั้น มองว่าอารมณ์ขันก็ไม่ว่าอะไรกับความฝันซึ่งเป็นกระบวนการคิดแบบจิตไร้สำนึก (The Unconscious) นักปรัชญาที่มีความคิดตรงกับทฤษฎีนี้ ได้แก่ จอห์น ดีวีย์ (Jonh Dewey) ชาร์ล เบอรรนาร์ด รีโนเวีย (Charles Bernard Rencuvier) และออกุสต์ เพนจอน (Augusto Penjon) ทั้งสามคนเชื่อว่าการหัวเราะเป็นสัญญาณว่าความพยายามได้สิ้นสุดลงแล้วอย่างสมหวังทำให้เกิดความโล่งใจ

1.1.3 ทฤษฎีความไม่เข้ากันหรือความไม่ลงรอย (Incongruity Theory, Frustration of Expectation and Bisociatio) ทฤษฎีความไม่เข้ากันมองปรากฏการณ์ตลกขบขันได้ มักประกอบไปด้วยสิ่ง 2 อย่าง ที่ไม่เข้ากัน คนเราจะรู้สึกขำได้ก็ต่อเมื่อเรามองเห็นความไม่เข้ากันของสองสิ่งนี้ นักคิดคนแรก ๆ พูดถึงอารมณ์ขันในลักษณะนี้ คือ อิมมานูเอลคานท์ได้กล่าวไว้ตอนหนึ่งในผลงานที่ชื่อว่า “The Critique of Judgment” (Kant) “Laughter is an affection arising from the sudden transformation of a strained expectation into nothing” กล่าวคือ เมื่อเราได้ฟังเรื่องตลก ในช่วงแรกเรามักจะเกิดความคาดหวังอย่างจริงจังกับเนื้อเรื่อง แต่แล้วความคาดหวังดังกล่าวก็หายไปทันทีเมื่อถึงตอนจบของเรื่อง ความรู้สึกชอบใจกับการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันนี้ทำให้เราหัวเราะออกมา และทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ในทางภาษาศาสตร์นั้น กาญจนา เจริญเกียรติบรร (2548, หน้า 19) กล่าวว่าแนวคิดและทฤษฎีที่ศึกษาเกี่ยวกับตลกจัดอยู่ในกลุ่มภาษาศาสตร์ปริชาน (Cognitive Linguistics) ที่มีได้แบ่งแยกความรู้ทางโลกออกจากความรู้ทางภาษานักภาษาศาสตร์กลุ่มนี้ได้นำความรู้ทางไวยากรณ์ธรรมเนียมปฏิบัติที่เกี่ยวกับการใช้ภาษา ความรู้ทางวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมรอบตัวมนุษย์ จูดิธ ไวเนอร์ (Weiner เรียกความรู้ทางภาษาแบบนี้ว่า ความรู้เชิงวัจนปฏิบัติ (Pragmatic Knowledge) แสดงว่าความไม่เข้ากันที่มีมาจากการละเมิดความรู้เชิงวัจนปฏิบัตินั่นเอง ส่วนไวเนอร์ (Weiner) กล่าวว่าความไม่เข้ากันในหลายกรณีดูเหมือนเป็นสิ่งบังเอิญ เพราะสร้างความประหลาดใจแก่เราได้ทุกครั้ง แต่ก็มี

บางครั้งที่มีความประหลาดใจมาพร้อมกับความตกใจ (Shock) แทนที่จะเป็นอารมณ์ขัน แสดงว่าความไม่เข้ากันจะทำให้ทั้งประหลาดใจและฮาได้

1.1.4 ทฤษฎีจิตวิทยาสัญชาตญาณวิวัฒนาการ (Biological, Instinct and Evolution Theories) ทฤษฎีดังกล่าวจะเน้นอาการขบขัน และศักยภาพของอารมณ์ขันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตนเองต่อกลไกของระบบประสาท และทำหน้าที่ในด้านการปรับตัว อารมณ์ขบขัน และอารมณ์ขันกลายเป็นปรากฏการณ์สากลที่ทำให้ระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ทั้ง 11 ระบบ ได้รับการผ่อนคลายและสร้างความรู้สึก ระบบดังกล่าวได้แก่ ระบบประสาท ระบบหายใจ ระบบย่อยอาหาร ระบบต่อมไร้ท่อ ระบบสืบพันธุ์ ระบบวงจรถอดพิษ ระบบขับถ่าย ระบบกล้ามเนื้อ ระบบสืบพันธุ์ ระบบวงจรถอดพิษ ระบบขับถ่าย ระบบกล้ามเนื้อ ระบบกระดูก ระบบผิวหนัง และระบบต่อมน้ำเหลือง

1.1.5 ทฤษฎีประหลาดใจ (Surprise Theory) ทฤษฎีความประหลาดใจเป็นองค์ประกอบของอาการขบขัน ความทันทีทันใด หรือความไม่คิดไม่คาดฝันมาก่อนว่าจะเกิดขึ้นได้ แสดงว่าความขบขันเกิดจากอาการความขบขันนั้นเป็นผลที่เกิดมาจากความสนุกสนานว่าเรื่องที่ไม่มากจนเกินไป ความประหลาดใจบางครั้งครั้งอาจคิดว่าเป็นอาการตื่นตกใจไปกับความรู้สึกอยากจะทำอะไรด้วย ผู้ล่อไม่มีเจตนาร้ายใด ๆ ทั้งสิ้นที่ล่อนั้น หากใครชื่นชมก็ขอบคุณ หากโกรธเคือง ก็ขอโทษโปรดให้อภัยซึ่งกันและกัน

1.1.6 ทฤษฎีความขัดแย้งกันอยู่ในตัว (Ambivalence Theories) ทฤษฎีความขัดแย้งกันอยู่ในตัว หรือส่วนผสมของสิ่งที่ขัดแย้งกัน และความมีสองจิตสองใจ หรือความลังเลสงสัยใจ ดังที่เกรกอรีเป็นผู้ตั้งชื่อให้มันเชื่อว่าอารมณ์ขบขันเป็นผลมาจากบุคคลมีประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นลำดับโดยประสบการณ์นั้นไม่สอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึก มอนโรกล่าวถึงแนวความคิดนี้ว่า “เราหัวเราะกันต่อเมื่อได้มีการไตร่ตรองถึงสถานการณ์อย่างรอบด้านแล้ว และคนเรามีอารมณ์ตรงข้ามขัดแย้งอยู่ในตัวเราเอง และจะเน้นหนักที่การแสดงออกซึ่งแนวความคิด หรือความหยิ่งรู้เสียมากกว่า ในขณะที่ทฤษฎีความขัดแย้งในตัวเองนั้น แสดงออกซึ่งอารมณ์หรือความรู้สึกเสียเป็นส่วนใหญ่”

1.1.7 ทฤษฎีการศึกษาพฤติกรรมส่วนรวมของมนุษย์ (Fonfigurational Theories) ทฤษฎีการศึกษาพฤติกรรมส่วนรวมของมนุษย์ซึ่งจะเน้นไปที่ “พุทธปัญญา” และ “ความหยิ่งรู้” ต่ออารมณ์ขัน แต่ความแตกต่างระหว่างสองทฤษฎีนี้ อยู่ตรงจุดที่อารมณ์ขันได้เปลี่ยนแปลงไปตามทฤษฎีความไม่ลงรอยกันนั้นเป็นเพราะความหยิ่งรู้ของ “ความเข้ากันไม่ได้” ว่าบางที่รู้สึกขบขัน พฤติกรรมโดยรวมของมนุษย์ที่ทำให้เกิดประสบการณ์อารมณ์ขันนั้นที่สำคัญ คือ ไม่มีการเตรียมการมาก่อน เกิดขึ้นโดยทันทีทันใดและนำความเปลี่ยนแปลงมาสู่เรื่องนั้นสร้าง

ขึ้นมาด้วยองค์ประกอบ ซึ่งเกิดมีประสบการณ์ขึ้นอย่างจงใจประกอบไปด้วยข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในเรื่องนั้นและมีคุณสมบัติที่น่าหัวเราะโดยมีการผสมผสานกลมกลืนกันเป็นอย่างดี

1.1.8 ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalytic Theory) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ที่มีผู้เสนอไว้ คือ ซิกมันด์ ฟรอยด์ กล่าวถึงความเกี่ยวข้องและความแตกต่างกันเห็นได้อย่างชัดเจน สิ่งน่าขบขัน ความรอบรู้ และอารมณ์ขัน การหัวเราะเยาะนั้นมักจะแสดงให้เห็นถึงความประหยัดพลังงานจิตใจ เมื่อมีพลังงานในจิตวิญญาณ ก็อาจจะทำให้ต้องหลุดปากหัวเราะออกมาโดยไม่ตั้งใจความเพลิดเพลินในสิ่งที่น่าขันนั้น เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ในแง่ของค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับความคิดเรื่องขบขัน อาจเน้นไปที่หลักการแห่งความสนุกสนานเพลิดเพลินด้วย

1.2 กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน

กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548, หน้า 47-64), สิทธา พิณจิวาดล (2530, หน้า 503-509), วราพร แก้วใส (2549, หน้า 98-121), หนึ่งฤทัย ชวนะลิขิกร (2556, หน้า 27-40) กล่าวถึงกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันที่สำคัญมี 3 กลวิธี คือ กลวิธีการเล่นคำ กลวิธีทางปริศนาและกลวิธีทางภาษาเพื่อการสื่อสาร กล่าวดังนี้

1.2.1 กลวิธีการเล่นคำ กาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548, หน้า 47-64) กล่าวว่าการเล่นคำสามารถแบ่งประเภทย่อยได้เป็น 3 วิธี ดังนี้

1) การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด คือ การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิดเป็นการเล่นคำที่มีการนำเสนอตัวบทในช่วงแรกให้มีความเหมาะสมแก่การตีความคำสำคัญเป็นความหมายอย่างหนึ่งก่อน หรือทำให้ผู้อ่านเกิดความคาดหวังต่อมโนทัศน์บางอย่างเป็นสำคัญจากนั้นจบลงด้วยความหมายอื่นที่ต่างออกไป ซึ่งในตอนจบผู้อ่านจะต้องย้อนกลับไปตีความสำคัญดังกล่าวใหม่ที่ไม่ใช่ความหมายแรกอย่างที่คิดไว้ และกลวิธีนี้ยังแบ่งออกแบ่งเป็น 2 วิธีคือการเล่นคำที่มีความกำกวมทางความหมายและโครงสร้าง กับการเล่นคำที่มีการสร้างคำใหม่ที่ไร้ความหมายอ้างอิง

2) การเล่นคำที่ทำให้เกิดการตีความที่ต่างไปจากปกติ คือ การให้ความหมายปริบทแก่คำสำคัญเพื่อทำให้เกิดการตีความแบบอื่นที่เป็นไปได้ อีก การเล่นคำประเภทนี้จะไม่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกวุ่นวายใจอะไรผิดไป หรือไม่ ทำให้รู้สึกวุ่นวายใจกับการคาดหวังกับความหมายใดเป็นพิเศษแล้วต้องผิดหวังในตอนท้าย และกลวิธีการเล่นคำที่ทำให้เกิดการตีความที่ต่างไปจากปกติ ยังแบ่งย่อยออกเป็น 2 วิธี คือ การให้ปริบทเพื่อการตีความใหม่และ การละเล่นทางเสียงเพื่อให้เกิดคำใหม่

3) การเล่นคำที่มีการตอกย้ำความกำกวม คือ การเล่นที่แตกต่างไปจากสองแบบแรกตรงที่ตัวบทมีการเผยให้เห็นถึงความกำกวมหรือความขัดแย้งทางความหมายในตัว

บทตั้งแต่ต้น มิใช่เป็นการเก็บำความกำกวมนั้นไว้เพียงในตอนท้ายเรื่อง ซึ่งผู้อ่านจะสังเกตเห็นความกำกวมหรือเห็นความขัดแย้งทางความหมายตั้งแต่เนิ่น ๆ จากนั้นตัวบทจะจบลงด้วยการเน้นย้ำให้เห็นถึงความขัดแย้งมากยิ่งขึ้น

1.2.2 กลวิธีทางปริศนา สามารถแบ่งย่อยได้เป็นอีก 6 วิธี คือ

1) การทำให้หลงทาง คือ กลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านตีความผิดในช่วงแรก หรือทำให้คิดเขวไปอีกทางหนึ่งก่อนหรือคิดไปอย่างอื่น โดยมีการสร้างตัวบทในช่วงแรก ๆ ที่ก่อให้เกิดความโน้มเอียงที่จะตีความหมายอย่างหนึ่งก่อน แต่สุดท้ายกลับกลายเป็นอย่างอื่นไป เหมือนกับผู้อ่านถูกหลอกให้เข้าใจผิด การทำให้เข้าใจผิดพบอีกสองลักษณะ คือ เกิดจากการให้ปริบทที่มากหรือให้ข้อมูลในรายละเอียดเพื่อเน้นย้ำจนเกิดความโน้มเอียงในการตีความเป็นอย่างหนึ่งอย่างใดก่อน แต่แล้วก็เกิดการหักมุมตอนจบ และเกิดจากการให้ปริบทที่จำกัดหรือให้ข้อมูลในช่วงแรกที่น้อยมากจนเกิดการเข้าใจผิดได้

2) การนำเสนอเหตุการณ์ที่เหนือความคาดหมาย กลวิธีนี้จะตรงกันข้ามกับการทำให้หลงทาง เนื่องจากไม่มีการลวงให้ผู้อ่านเข้าใจผิดหรือตีความตอนต้นเรื่องผิดแต่อย่างใดจึงไม่จำเป็นต้องตีความใหม่ เพราะตัวบทในช่วงแรกมิได้กำกวม แต่มีลักษณะเด่นตรงที่เน้นการสร้างความประหลาดใจด้วยการนำเสนอเหตุการณ์ที่แปลกแหวกแนว หรือเหตุการณ์ที่เกินขอบเขตที่คนเราคาดเดาได้

3) การละเมิดธรรมเนียมปฏิบัติ คือ กลวิธีที่ไม่ปฏิบัติตามขนบหรือบรรทัดฐานรวมถึงค่านิยมทางสังคม ทั้งในด้านความพฤติกรรมและด้านวาทะที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยึดถือตัวบทในช่วงแรกจะทำให้ผู้อ่านคิดหรือคาดหวังบางอย่างที่น่าจะเป็นไปตามบรรทัดฐานในโลกปกติแต่แล้วเรื่องก็จบลงด้วยการไม่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานดังกล่าวจึงให้เกิดการผิดคาดและสร้างความประหลาดใจแก่ผู้อ่าน แต่ตัวบทก็มีได้กำกวมโดยตัวของมันเองจนถึงลวงให้เกิดการตีความผิดและย้อนกลับไปตีความใหม่เช่นกลวิธีทำให้หลงทางซึ่งกลวิธีนี้สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 2 กลวิธี คือ การละเมิดบรรทัดฐานด้านพฤติกรรมและการละเมิดบรรทัดฐานด้านวาทะซึ่งการละเมิดธรรมเนียมในการใช้ภาษา ทั้งในด้านการสนทนาการสื่อสาร การละเมิดดังกล่าวแยกย่อยออกเป็น 4 กลวิธีย่อย คือ การละเมิดหลักในการสนทนา การเปรียบเทียบที่ผิดแบบแผน การละเมิดลักษณะที่เป็นแบบแผนของประเภทปริศนา และการใช้เหตุผลแบบผิดวิธี

4) การใช้ข้อมูลบทเป็นเครื่องมือ คือ ความเชื่อที่คนเชื่อถือหรืออาจมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวาง และไม่จำเป็นต้องพูดทุกเรื่องหรือทุกอย่างออกมาอย่างละเอียดในการกล่าวถ้อยคำ แต่สามารถละไว้ได้ในฐานที่เข้าใจในการภาษาศาสตร์

เรียกว่ามูลบททางวัจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatic Presupposition) พบเครื่องมือหรือสิ่งที่ทำให้เกิดความตลก คือ การอ้างอิงมูลบทอย่างอ้อม การอ้างอิงมูลบทอย่างชัดเจน และการปฏิเสธมูลบท

5) การประชด คือ การประชดด้านด้านวาจา (Verbal Irony) และการประชดด้านสถานการณ์ (Situational Irony) การประชดทางวาจาคือการกล่าวคำคำหนึ่ง แต่หมายความถึงอีกอย่างหนึ่ง ความหมายที่ต้องการจะสื่อ นั้นมักจะตรงข้ามกับถ้อยคำที่กล่าวออกไป ส่วนการประชดด้านสถานการณ์ คือ การประชดที่มีลักษณะขัดแย้ง (Ironical Event)

6) การซ้อนมุข (Meta-Humor) คือ การอาศัยรูปแบบหรือเนื้อหาของของเรื่องตลกที่มีอยู่ก่อนแล้วเป็นกรอบรูปแบบหรือเนื้อหาแบบใด ๆ ที่เป็นที่นิยมกล่าวถึงกันมาก จนเป็นที่คุ้นเคยกันดีจะทำให้ผู้ฟังเกิดความคาดหวังว่าข้อความที่ตามมาอาจไม่ธรรมดา เกิดการพลิกความคาดหมายเรื่องจบลงด้วยเรื่องธรรมดาตรงกับตรรกะในโลกของความเป็นจริง

1.2.3 กลวิธีทางภาษาเพื่อการสื่อสาร ลิขิตา พินิจภูวดล (2530, หน้า 503-509) แบ่งเป็น 4 ลักษณะ คือ

1) การเล่นคำ (Plays Upon Words) คือ การใช้ถ้อยคำมาดัดแปลงด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดอารมณ์ขัน อาทิ การการดัดแปลงส่วนประกอบของคำ เป็นการดัดแปลงพยัญชนะต้น สระ ตัวสะกด การันต์ และวรรณยุกต์ การเปลี่ยนคำโดยวิธีนำคำที่รู้จักแพร่หลายมาเปลี่ยนแปลงใหม่ การสลับที่ของพยางค์ การสลับที่ของสระและตัวสะกด โดยการยืมพยัญชนะต้นคำพวน (Spoonerism) การพูดไม่ชัด การพูดติดอ่างการใช้คำกำกวม การใช้ภาษาถิ่น การบรรยายอย่างผิดธรรมชาติการพูดโพล่ง ๆ การแสดงนัยกลับคือการย้อนทางกับสิ่งปกติวิสัย

2) การใช้โวหารยั่วล้อ (Irony) คือ ศิลปะการใช้ถ้อยคำเพื่อเสียดสี (Satire) ผู้อื่นโดยการยั่วล้อเล่นโดยไม่ก่อให้เกิดการล่วงเกินการสบประมาท การใช้โวหารประชดประชันที่ขาดศิลปะ จะกลายเป็นการเยาะเย้ย แดกดัน ถากถาง และก้าวร้าวซึ่งก่อให้เกิดความน่ารังเกียจ วิธีที่น่าสนใจ คือ วิธีการเขียนโดยใช้โวหารยั่วล้อ จะใช้ในการเขียนสารคดี และบันเทิงคดีก็ได้ ส่วนลีลา (Style) คือ การเขียนวรรณกรรมประเภทเสียดสี มักจะใช้โวหารต่าง ๆ

3) การใช้โวหารขัดแย้ง (Paradox) การใช้โวหารขัดแย้งกัน คือ การนำถ้อยคำที่มีความหมายตรงกันข้ามมาเทียบเคียงเข้าคู่ขนานกัน อาทิ การขัดแย้งระหว่างคำสองคำ ระหว่างสำนวนสองสำนวน ระหว่างความคิดสองนัย ระหว่างประโยคสองประโยค ระหว่างกวีนิพนธ์สองบท ระหว่างวรรณกรรมสองเรื่อง

4) การใช้โวหารที่กล่าวเกินจริง (Hyperbole) คือ การใช้ถ้อยคำเหลือเชื่อ พิลึกกึกกือ ดูราวกับเป็นไปได้ ใช้สำหรับแสดงอารมณ์ต่าง ๆ รวมทั้งอารมณ์ขันเพื่อเน้นความสำคัญและชี้ให้เห็นชัดเจนขึ้นไปโดยไม่ต้องอธิบาย

1.2.4 กลวิธีสร้างอารมณ์ขัน วราพร แก้วใส (2549, หน้า 98-121) แบ่งออกเป็น 4 กลวิธี คือ กลวิธีในการแสดงโดยผู้เป็นเรื่อง กลวิธีในการแสดงโดยใช้ศิลปะทางภาษา กลวิธีในการแสดงโดยการยั่ว ล้อ เสียดสีสังคม และกลวิธีในการแสดงโดยอาศัยภูมิหลังและบุคลิกภาพ

1) กลวิธีในการแสดงโดยผู้เป็นเรื่อง คือ การผูกเรื่องราวและเหตุการณ์ขึ้นเรื่องหนึ่งโดยใช้เหตุการณ์นั้นทำให้เกิดอารมณ์ขัน เรื่องที่ผูกโยงขึ้นเป็นเรื่องสั้นประมาณ 10-20 นาที จบลงในการแสดงครั้งนั้นเลย กลวิธีในการแสดงผู้เป็นเรื่องนี้จะแบ่งออกเป็น 5 ประเด็นหลัก คือ การผูกเรื่องที่เป็นเรื่องเหลวไหล การผูกเรื่องให้เป็นเรื่องตลกปด การผูกเรื่องให้ตัวละครขัดแย้งกัน การผูกเรื่องให้เป็นเรื่องสัปดน และการผูกเรื่องโดยให้ตลกเจรจวนออกเรื่อง

2) กลวิธีในการแสดงโดยใช้ศิลปะทางด้านภาษา คือ การแสดงตลกเพื่อสื่ออารมณ์ขันที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากปัจจัยหลายอย่าง กล่าวคือ นอกจากภาษาหรือสัญลักษณ์ต่าง ๆ แล้วจะมีวิธีการเล่นคำให้ผิดปกติที่ใช้กันทั่วไปมี 3 ประเด็น คือ การพวนคำเป็นการให้ตัวละคร เป็นตัวละครพูดคำพวนออกมาโดยพูดออกมาเอง การใช้คำผิด คือ การให้ตัวละครตัวละครพูดภาษาที่ผิดไปจากความเป็นจริง และการออกเสียงให้เพี้ยน คือ การให้ตัวละครซึ่งเป็นตัวละครพูดด้วยสำเนียงภาคกลางแต่เป็นภาษาอีสาน โดยเป็นพูดให้เหมือนปกติ ทำเหมือนตนเองไม่ได้พูดผิด

3) กลวิธีในการแสดงโดยการยั่วล้อเสียดสีสังคม กลวิธีนี้เป็นการพูดที่เอาเรื่องที่คาดการณ์ว่าจะเกิดขึ้นอีกไม่นานในอนาคต กำลังเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้ว มาพูดให้เป็นเรื่องล้อเลียน เสียดสี ทำนองที่ว่าพูดเรื่องจริงแต่ทำเป็นเล่น พบว่ากลวิธีในการแสดงโดยการยั่วล้อเลียนเสียดสีสังคม แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น คือ การยั่ว เป็นการแสดงที่ตัวละครหมอลำตัวใดตัวหนึ่งสื่ออารมณ์ขันให้ตลกที่แสดงด้วยกันเกิดความไม่พอใจขึ้นมา แล้วเข้าใจว่าตนถูกทำร้ายหรือสบประมาท การล้อเป็นการนำเอาเรื่องที่เกิดขึ้นในสังคมมาพูดให้เรื่องเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องที่เป็นปัญหาใหญ่ในปัจจุบัน ให้ดูมีเหตุผลและพึงสบายใจ เป็นการทำให้ปัญหาอ่อนลงและการเสียดสี เป็นการสื่ออารมณ์ขันที่ตัวละครหมอลำพูดถึงสภาพปัญหาในสังคม แต่ลักษณะการพูดถึงสภาพปัญหาในสังคมของตลกนั้นไม่ได้พูดอย่างตรงไปตรงมาแต่เป็นการพูดอย่างกระทบกระแทกเหน็บแนม ประชดประชัน

4) กลวิธีในการแสดงโดยอาศัยภูมิหลังและบุคลิกภาพ คือ การที่ตลกหมอลำไปแสดงที่ไหนต้องหาข้อมูลของที่นั้น เมื่อเวลาแสดงก็นำข้อมูลที่ได้ไปพูดแสดง โดยการ

นำข้อมูลนั้น ๆ มาประยุกต์เข้ากับการแสดงตลก อาจนำชื่อผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อ.บต. ปลัด หรือคนดังในหมู่บ้าน มาประกอบการแสดง

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ขัน

จากการศึกษาเชิงสำรวจผลงานวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกลวิธีสื่ออารมณ์ขัน นั้นพบว่ามี การวิจัยกันอย่างกว้างขวางและหลากหลาย เช่น กลวิธีการสื่ออารมณ์ขัน บริหารให้ สดสวยต้องร่ำรวยอารมณ์ขัน เพลงซ้ำชั้นแบ่งสมบัติ อย่างไรก็ตาม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ กลวิธีการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำคณะที่มีชื่อเสียงไม่เป็นที่ปรากฏ ดังนั้นในการศึกษา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน จำแนกได้เป็น 4 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มศึกษาอารมณ์อารมณ์เชิงวรรณกรรม 2) กลุ่มศึกษาอารมณ์ขันเชิงภาษาศาสตร์ 3) กลุ่ม ศึกษาอารมณ์ขันเชิงคติชน และ 4) กลุ่มศึกษาอารมณ์ขันด้านอื่น ๆ ดังนี้

2.1 กลุ่มศึกษาอารมณ์อารมณ์เชิงวรรณกรรม

งานวิจัยที่ศึกษาอารมณ์ขันเชิงวรรณกรรมนี้ เป็นการนำเอาตัวบทวรรณกรรม สื่ออารมณ์ขันมาศึกษาโดยใช้แนวคิดทางวรรณกรรม งานวิจัยที่จะกล่าวถึง ได้แก่ ผลงานของ ชำนาญ รอดเหตุภัย (2517), ทศนีย์ กระต่ายอินทร์ (2521), นงลักษณ์ แซ่มโซติ (2521), บุษดี อรสิริวรรณ (2551), ศิลป์ศุภา แจ้งสว่าง และอาทิตย์ ชีรวณิชกุล (2558) ตามลำดับดังนี้

ผลงานวิจัยเล่มแรก คือ ผลงานของชำนาญ รอดเหตุภัย (2517) เรื่อง **วรรณกรรม ไทยลื้อ ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย** มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อรวบรวม รวบรวมวรรณกรรมพื้นเมืองของชาวไทยลื้อในตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย เพื่อ วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมพื้นเมืองกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยลื้อ เพื่อ ส่งเสริมความเข้าใจในวัฒนธรรมประเพณี และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยลื้อ ซึ่งยังคงดำรง “เอกลักษณ์” ของคนไทยไว้ได้มากที่สุดพวกหนึ่ง และเพื่ออ้างและเผยแพร่วรรณกรรมพื้นเมือง อันมีค่าของชาวไทยลื้อไว้มิให้สูญหายไปตามกาลเวลา และเป็นที่หวังได้ว่าจะเป็นประโยชน์แก่ การศึกษาเปรียบเทียบวรรณคดีท้องถิ่นของไทยหรือคติชาวบ้านถิ่นต่าง ๆ ในโอกาสหน้า ข้อมูล ที่นำมาศึกษาได้แก่ วรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลื้อ ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัด เชียงราย (ปัจจุบันคือจังหวัดพะเยา) ศึกษาเฉพาะวรรณกรรมมุขปาฐะ “ประเภทนิทาน” ที่เล่า สืบต่อกันมาบางเรื่องอาจมีการบันทึกเสียงเอาไว้แต่ในงานวิจัยชิ้นนี้จะนำมาจากปากคำของ ชาวบ้านในท้องถิ่นโดยตรงในตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย จำนวน 9 หมู่บ้าน คือ บ้านหย่วน บ้านม่วง บ้านทุ่งมอก บ้านเชียงบาน บ้านแพด บ้านเชียงคาน บ้านใหม่ บ้านงุ่น และบ้านแวน

ผลการศึกษาพบว่า ในด้านเนื้อหา มีหลายประเภท ที่เด่น ๆ มี 6 ประเภท คือ นิทานคติ นิทานทรงเครื่อง นิทานปริศนา นิยาย นิทานเรื่องผี และนิทานมุขตลก เมื่อพิจารณา

ตามประเภทของนิทานแล้ว มีลักษณะคล้ายคลึงกับนิทานของชาวไทยกลุ่มอื่น ส่วนลักษณะของนิทานมุกตลก เป็นนิทานที่มีเนื้อหาส่วนใหญ่ในชีวิตประจำวัน การเล่านิทานประเภทนี้นับว่าเป็นการระบายออกทางหนึ่งของมนุษย์ เป็นวิธีหาอิสรภาพจากกรอบของกิจวัตรและชนบประเพณี ซึ่งตรึงความคิดและความประพฤติของบุคคลในสังคมให้ออกมาในรูปของความสนุกสนานเฮฮา เนื้อหาของเรื่องจึงตั้งอยู่ทั้งบนรากฐานแห่งความจริง และบนรากฐานที่แปลกพิสดารไปจากปกติ ซึ่งก่อให้เกิดความบันเทิงใจ คลายความเคร่งเครียดในชีวิตจริง ซึ่งรวบรวมไว้หลายเรื่อง เช่น มุกตลกคนโง่ มุกตลกแก้ปัญหามุกตลกเกี่ยวกับเรื่องไม้ และมุกตลกคนแก้ปัญหามุกตลก

ผลงานการวิจัยวรรณกรรมเชิงอารมณ์ชั้นอีกเล่มที่น่าสนใจคือวิทยานิพนธ์ของทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ (2521) เรื่อง **อารมณ์ชั้นในวรรณกรรมร้อยแก้วของไทย ระหว่าง พ.ศ. 2453-2516** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาจุดหมายในการสร้างอารมณ์ชั้น ศึกษาเนื้อหาและโครงเรื่อง ศึกษารูปแบบของวรรณกรรมร้อยแก้วประเภทที่ให้อารมณ์ชั้น และศึกษากลวิธีในการสร้างอารมณ์ชั้น ใช้วิธีวิจัยจากเอกสาร และเสนอผลงานวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ และวิเคราะห์กลวิธีในการสร้างอารมณ์ชั้นตามแนววรรณศิลป์ (Literary Art) และวิเคราะห์จุดที่ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ชั้นตามแนวคิดพินิจเชิงสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Approach)

จากการศึกษาพบว่า นักเขียนมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยใช้อารมณ์ชั้นเป็นสื่อในการแสดงออกอย่างมีศิลปะ ด้วยกลวิธีต่าง ๆ กล่าวคือ กลวิธีสร้างตัวละครให้มีบุคลิกพฤติกรรมน่าขัน มีลักษณะเป็น “ตัวตลก” วางโครงเรื่องง่าย ๆ ที่ผู้อ่านมักจะคาดคิด สร้างเนื้อเรื่องจากสภาพสังคมและพฤติกรรมของบุคคลในสังคม ด้วยวิธีเหน็บแนมเสียดสี ล้อสังคม สร้างเรื่องสัปดน สร้างเรื่องให้เกินจริง นำวรรณคดีหรือรูปแบบทางฉันทลักษณ์มาเขียนในแนวขำขัน นำเรื่องของตนเองมาแทรกไว้ในเรื่อง สร้างเนื้อเรื่องหรือเหตุการณ์ไม่ให้สัมพันธ์กัน ใช้สัญลักษณ์ใช้ภูมิหลังทางสังคมประกอบเรื่อง เรื่องจบแบบผิดความคาดหมาย กำหนดให้บุคคลในเรื่องตีความประสบการณ์ผิด สร้างความขัดแย้งในตัวเอง ลวงให้คิด ใช้ตรรกวิทยาผิด ๆ และใช้ความรู้ความสามารถทางภาษาวิพากษ์วิจารณ์การใช้ภาษาอย่างมีศิลปะ

ผลงานการวิจัยในทำนองเดียวกันกับของทัศนีย์ กระจ่างอินทร์ (2521) คือวิทยานิพนธ์ของนางลักษณณ์ แซ่มไซติ (2521) เรื่อง **หาสยรสในวรรณกรรมร้อยกรองไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2325-2475** การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแรงบันดาลใจ (Inspiration) ในการสร้างหาสยรส ศึกษาจุดมุ่งหมายในการสร้างหาสยรส กลวิธี (Techniques) ในการสร้างหาสยรส และศึกษาความสัมพันธ์ของการสร้างหาสยรสกับสภาพสังคม ข้อมูลที่นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ วรรณกรรมร้อยกรองของไทยสมัยรัตนโกสินทร์ซึ่งแต่งใน พ.ศ. 2325-2475 เป็นวรรณกรรมร้อยกรองประเภทบทละคร นิทานคำกลอน เสภา ร่ายยาว ลิลิต

และวรรณกรรมที่อยู่ในรูปเรื่องเสียดสีเหน็บแนม (Satire) และล้อเลียน (Parody) และเป็นวรรณกรรมไทยที่ไม่ได้แปลโดยตรงจากวรรณกรรมต่างประเทศ คือ สมัยราชกาลที่ 1 (พ.ศ. 2325-2352) พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และคณะกวี คือ บทละครเรื่องรามเกียรติ์ บทละครเรื่องอุณรุทสำนักวัดสังข์กระจาย ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก กัณฑ์ชูชก สมัยราชกาลที่ 2 พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย และคณะกวี คือ บทละครเรื่องอิเหนา บทละครเรื่องรามเกียรติ์ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน บทละครเรื่องไชยเชษฐา คาถา ไกรทอง มณีพิชัย และสังข์ทอง พระเจ้าลูกยาเธอ กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ คือ บทละครนอกเรื่องสังข์ศิลป์ชัย สุนทรภู่ คือ นิทานคำกลอนเรื่อง พระอภัยมณี โคบุตร ลักษณะวงศ์ สิงห์ไกรภพ กาพย์ พระไชยสุริยา และบทละครเรื่องพระอภัยนุราช สมัยรัชกาลที่ 3 พระมหามนตรี (ทรัพย์) คือ เพลงยาวว่าจหมื่นราชามาตย์ และบทละครเรื่องระเด่นลันได สมัยรัชกาลที่ 4 คุณสุวรรณ คือ เพลงยาวเรื่องหม่อมเบ็ดสุวรรณค์ บทละครเรื่องพระมะเหลเถไถ และบทละครเรื่องอุณรุทร้อยเรื่อง คุณพุ่ม คือ คำอธิบายฐานของคุณพุ่ม สมัยรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ บทจักรบาตลก นิราศรัตนะ บทละครเรื่องวงศ์เทวราช และบทละครเรื่องเงาะป่า พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ คือ บทละครเรื่องพระลอ และบทละครเรื่อง “ปรีดาลัย” เรื่องบรมหึง โฉมเบ้ แระท่อมดินบี๊ยะ น้ำสบถ จ๊ะกะเหล่น ส่วนของ “ตลกโหวดหาร” นามแฝง คือ นิทานคำกลอนเรื่อง เองตั้งหัว สมัยรัชกาลที่ 6 (พ.ศ. 2453-2468) พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ นิราศพระมะเหลเถไถ โคลงโลกนิติจำแลง และบทละครเรื่องตั้งจิตคิดคลัง พระราชวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ คือ ลิลิตสามกรุง

ผลการวิจัยเรื่องดังกล่าวพบว่า กลวิธีในการสร้างหายารสในวรรณกรรมร้อยกรองในสมัยนี้ มีหลายวิธี คือ การใช้บรรยายลักษณะพฤติกรรมของตัวละครหรือบุคคล และสภาพเหตุการณ์ออกมาตรง ๆ การเลียนเสียงและความหมายของคำ มีน้ำเสียงหรือให้ภาพนัย ประหวัดไปในทางน่าขัน การสร้างภาพพจน์ การใช้สัญลักษณ์ การสร้างยกย่อง การสร้างลักษณะขัดแย้ง การพรรณนาแบบผิดธรรมเนียมนิยม การเขียนให้แปลกหรือเพลงออกไป การเขียนแบบปริวิว และการดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านประหลาดใจ หรือพลิกความคาดหมาย

นอกจากนี้บุษดี อรสิริวรรณ (2551) ศึกษาเรื่อง **กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันในการ์ตูนสามก๊กฉบับบรรลือสาส์น** โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์กลวิธีในการสร้างอารมณ์ขันในการ์ตูนสามก๊กฉบับบรรลือสาส์น ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ การ์ตูนสามก๊กฉบับบรรลือสาส์น ตั้งแต่ต้นจนกระทั่งจบเรื่อง มีทั้งหมด 179 ตอน และเอกสารงานวิจัยที่ศึกษาเรื่องอารมณ์ขันและงานวิจัยที่ศึกษาการ์ตูนในแง่มุมต่าง ๆ

ผลการศึกษากล่าวโดยสรุปได้ว่าการ์ตูนสามก๊กฉบับหนังสือสาส์นมีกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้น 3 วิธี ได้แก่ กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นด้วยเนื้อหาโดยการนำเรื่องของสังคมปัจจุบันแทรกเข้าไปในเรื่องสามก๊ก การเพิ่มตัวละครที่ไม่ได้อยู่ในเรื่องสามก๊กการเพิ่มฉากสมัยปัจจุบันการเบี่ยงเบนพฤติกรรมของตัวละครและการเพิ่มน้ำเสียงของผู้เขียนการ์ตูนนอกจากนี้ยังมีกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นด้วยภาษา ประกอบไปด้วย การสร้างอารมณ์ชั้นด้วยการเล่นกับการตีความของคำและสำนวน และการใช้ภาษาต่างยุคสมัยในคำพูดของตัวละคร ส่วนกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นด้วยภาพ เป็นการสร้างอารมณ์ด้วยการสร้างภาพที่มีความขัดแย้งกับคำบรรยาย กลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นทั้ง 3 วิธี เกิดจากการที่ผู้เขียนการ์ตูนดัดแปลงเนื้อหาของวรรณกรรมสามก๊ก รวมทั้งภาษาและภาพการ์ตูนให้ “เบี่ยงเบน” หรือ “แหวก” ไปจากสิ่งที่เป็นมาตรฐานปกติ หรือสิ่งที่ดีควรจะเป็น ส่วนใหญ่เป็นการนำสิ่งที่อยู่ในสมัยปัจจุบันเข้าไปไว้ในเรื่องสามก๊ก มีการล้อเลียนบุคคลและสังคมปัจจุบัน ทำให้การ์ตูนสามก๊กฉบับบรรณสาส์นอุดมด้วยอารมณ์ชั้น

ศิลปศึกษา แจ่งสว่าง และอาทิตย์ ชีวณิชย์กุล (2558) เสนอบทความวิจัยเรื่อง “กลวิธีและบทบาทของการสร้างบทตลกในการ์ตูนรามเกียรติ์ ฉบับรามาวตาร” ไว้ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีและบทบาทของการสร้างบทตลกในการ์ตูนรามเกียรติ์ฉบับรามาวตารโดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ บทตลกในการ์ตูนรามเกียรติ์ ฉบับรามาวตาร

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่ามีกลวิธีสร้างบทตลกอยู่ด้วยกัน 4 แบบ คือ กิริยาท่าทางตลก คำพูดตลก บทบาทของตัวละครเวตาล และสิ่งของที่ผิดจากยุคสมัย บทตลกในการ์ตูนชุดนี้เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงผู้อ่าน และมีบทบาทในการรักษาขนบเดิมของรามเกียรติ์โดยการเลือกใช้บทตลกเพียงบางส่วนกับตัวละครที่เป็นราชวงศ์อโยธยา

2.2 กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงภาษาศาสตร์

นอกจากกลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงวรรณกรรมตามที่กล่าวข้างต้นแล้ว งานวิจัยกลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงภาษาศาสตร์ มุ่งใช้ภาษาศาสตร์ในการอธิบายอารมณ์ชั้นในหลายมุมมอง และมีการวิจัยได้อย่างกว้างขวาง แต่ในงานวิจัยนี้คัดสรรมาเฉพาะเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเท่านั้นผลงานการวิจัยในกลุ่มนี้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยกลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานที่น่าสนใจ ได้แก่ ผลงานของชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต (2527), วรรณรินทร์ วิณิชกิจเจริญ (2547), จันทิมา หวังสมโชค (2549), หนึ่งฤทัย ชวนะลิขิกร (2551), สุวานิตย์ เขี่ยมอุตุมะ (2551) และธีรยุทธ เกณบุตร (2555) กล่าวรายละเอียดโดยสรุปได้ดังนี้

ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต (2527) เสนอรายงานวิจัยเรื่อง**อักขรวิธีและการใช้ภาษาของฮิวเมอริสต์**โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์อักขรวิธีและการใช้ภาษาของฮิวเมอริสต์

ผลการวิจัยที่พบกล่าวโดยสรุปได้ว่า ฮิวเมอริสต์มีอักขรวิธีและการใช้ภาษาทั้งในด้านเหมือนและแตกต่างจากผู้อื่น ลักษณะที่แตกต่างจากผู้อื่นนับเป็นลักษณะเด่นของภาษาของฮิวเมอริสต์ทำให้เกิดเป็นภาษาเฉพาะของฮิวเมอริสต์ กลวิธีการเขียนและใช้ภาษาทำให้ภาษาของเขาอ่าน ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินและให้อารมณ์ขัน และในบางครั้งยังมีเนื้อหาที่ให้ความรู้เป็นประโยชน์แก่ผู้อ่าน สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าฮิวเมอริสต์มีความรอบรู้เรื่องภาษาไทยเป็นอย่างดีในเรื่อง คำ สำนวน และการใช้ภาษาในรูปแบบต่าง ๆ แสดงถึงความตั้งใจมั่นอันที่จะอนุรักษ์ภาษาไทยให้มีความถูกต้องสมบูรณ์ และสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ภาษาไทย นับเป็นแบบอย่างของผู้ที่สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างมีศิลปะ

นอกจากการศึกษาวรรณกรรมประเภทเรื่องเล่าหรือนิทานนิยายเชิงขำขันที่มีผู้วิจัยศึกษาในแง่มุมการใช้ภาษาแล้ว ผลงานวิจัยของวรรณรินทร์ วินิจกิจเจริญ (2547) เรื่อง**การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในเพลงตลกคำเมืองการศึกษาตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์** เป็นการนำเพลงตลกคำเมืองมาศึกษาในเชิงภาษาและการใช้ภาษา โดยตั้งวัตถุประสงค์ในการศึกษาว่าเพื่อศึกษาเพื่อวิเคราะห์การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในเพลงตลกคำเมืองการศึกษาตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์

ผลการศึกษากล่าวโดยสรุปได้ว่า จากบทพูดในเพลงตลกคำเมือง 660 บท มีการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน 542 ครั้ง เป็นการใช้ภาษาตามแนววรรณศาสตร์ 142 ครั้ง เป็นการใช้ภาษาตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ 400 ครั้ง ในการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันตามแนววรรณศาสตร์ พบการใช้ความหมายตามบริบทมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้คำพ้องเสียง คำพ้องความหมาย ความหมายประจำรูป คำเกิดคู่กัน คำร่วมกลุ่ม และคำแย้งความหมาย พบน้อยที่สุด คือ การใช้คำหลายหน้าที่ ไม่พบเลยคือการใช้คำขัดกัน ส่วนการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันตามแนววัจนปฏิบัติศาสตร์ พบการใช้ความหมายบ่งชี้เป็นนัยมากที่สุด รองลงมา คือ การใช้การเป็นไปตามคาด วัจนกรรมตรง วัจนกรรมความหมายนัย หลักการร่วมมือในการสนทนาด้านคุณภาพ วัจนกรรมอ้อม หลักการร่วมมือในการสนทนาด้านปริมาณและวัจนกรรมตามตัวอักษร พบน้อยที่สุด คือ การใช้หลักการร่วมมือสนทนาด้านความสัมพันธ์ไม่พบเลย

จันทิมา หวังสมโชค (2549) ศึกษาเรื่อง**กลวิธีสื่ออารมณ์ขันในละครตลกสถานการณ์ของไทย** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้วัจนกรรม (Speech Act) เพื่อสื่ออารมณ์ขัน รวมทั้งเพื่อศึกษาการใช้สื่ออารมณ์ขันด้วยความหมายบ่งชี้เป็นนัย (Implicature) ที่แฝงอยู่ในถ้อยคำ และเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ขันกับความสุภาพ ตามแนวคิดเรื่อง

หน้า โดยเก็บข้อมูลจากจากบทสนทนาในละครตลกสถานการณ์ของไทย จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ “โคกคุณตระกูลไซ้” “สามแยกจางเจริญ” “เฮง เฮง เฮง” “บางรักซอย 9” และ “ช่างสำรวจกับสาวร้านชำ”

จากการศึกษาพบว่า ละครตลกสถานการณ์ของไทยปรากฏว่ามีการใช้วัจนกรรมเพื่อสื่ออารมณ์ขัน 6 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมโอ้อวด วัจนกรรมดูถูก แบ่งเป็นการพูดดูถูกอย่างชัดแจ้ง และการกล่าวถึงความล้มเหลวในอดีต วัจนกรรมตำหนิ แบ่งเป็นการพูดตำหนิอย่างชัดแจ้ง และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ วัจนกรรมข่มขู่ แบ่งเป็น การพูดข่มขู่อย่างชัดแจ้ง การสั่งห้าม การอ้างถึงบุคคลหรือสิ่งที่มีอำนาจ และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ วัจนกรรมเข้าเหยย แบ่งเป็น การพูดเข้าเหยยอย่างชัดแจ้ง การพูดให้ตกอยู่ในสถานการณ์ที่ยากลำบาก การพูดเกี้ยวพาราสี และการพูดเชิงเปรียบเทียบ และวัจนกรรมเสียดสี แบ่งเป็นการพูดเสียดสีอย่างชัดแจ้ง การพูดประชดประชัน การพูดกระทบ การพูดล้อเลียนในเชิงขบขัน การให้สมญานามแง่ลบ การใช้คำพูดเชิงเปรียบเทียบ และการใช้คำถามเชิงวาทศิลป์ จากที่กล่าวมาแสดงถึงการนำเสนอความตลกของไทยมักเป็นการตีแผ่ “ความดิบ” ของมนุษย์ เช่น การเหยียบย่ำซ้ำเติม การเยาะเย้ยถากถาง ความก้าวร้าว เป็นการใช้วัจนกรรมที่สะท้อนถึงการแสดงควมมีอำนาจของตนเหนือกว่าบุคคลอื่นเป็นวิธีการสื่ออารมณ์ขันประเภทหลักของการแสดงตลกของไทย

นอกจากนี้บทความวิจัยเรื่อง **อารมณ์ขันในข้อความท้ายรถ: เสน่ห์ทางภาษาที่ไม่ควรมองข้าม** ของหนึ่งฤทัย ชวนะลิขิกร (2551) โดยมุ่งศึกษากลวิธีทางภาษาที่สร้างอารมณ์ขันในข้อความท้ายรถประเภทขบขันโดยรวบรวมข้อความท้ายรถที่ปรากฏอยู่ตามส่วนต่าง ๆ ของยานพาหนะจำนวน 400 ข้อความ วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาด้วยแนวคิดทฤษฎีความไม่เข้ากันในมุมมองทางภาษาศาสตร์

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ข้อความท้ายรถประเภทขบขันมีกลวิธีทางภาษาที่สร้างอารมณ์ขัน 7 กลวิธี คือ กลวิธีล้อเลียน กลวิธีการใช้เหตุผลผิดแบบ กลวิธีทำให้เรื่องจบแบบผิดความคาดหมาย กลวิธีการบังชี้โดยนัย กลวิธีการใช้คำกำกวม กลวิธีเสียดสีและกลวิธีผสมนอกจากกลวิธีทางภาษาจะช่วยสร้างอารมณ์ขันแล้วยังสะท้อนให้เห็นความรู้สึกนึกคิดและความคิดเห็นของบุคคลบางกลุ่มในสังคมอันเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอารมณ์ขันในวัฒนธรรมไทยให้มากยิ่งขึ้น

การใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันในสื่อสารมวลชนประเภทเกมโชว์ในรายการวิทยุโทรทัศน์ก็มีผู้ศึกษาวิจัยเช่นเดียวกัน ผลงานในลักษณะดังกล่าวได้แก่ผลงานการศึกษาของฐานิตย์ เอี่ยมอุตุมะ (2551) เรื่อง **กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในละครสั้นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน”** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้าง

อารมณ์ขันในละครคั่นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน” โดยการศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ แล้วนำมาบันทึกการแสดงละครคั่นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน” จำนวน 130 ตอน มาแปลงเป็นตัวอักษรเพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลและเขียนรายงานการวิจัยวิธีวิจัยเริ่มจากการทดสอบผู้รับสารโดยการคัดสรรละครตอนที่สามารถบ่งชี้หรือมีนัยสำคัญต่อการวิจัยมาให้กลุ่มผู้รับสาร จำนวน 30 คน ชมพร้อมกับผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยเพื่อสังเกตปฏิกิริยาและสอบถามความคิดเห็นจากผู้ชมเพิ่มเติมเพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวิเคราะห์ของผู้วิจัย จากนั้นจึงวิเคราะห์ข้อมูลแล้วเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่า ละครคั่นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน” มีกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันโดยการการกลั่นแกล้งการเบี่ยงเบนการหักมุมและการใช้บุคลิกของผู้แสดงโดดเด่นเป็นพิเศษแล้วยังมีการใช้กลวิธีอื่น ๆ ได้แก่ การกลั่นแกล้ง การเบี่ยงเบน การหักมุม การใช้บุคลิกของผู้แสดง การใช้ความผิดพลาด การใช้ความเจ้าชู้และความลามก การใช้ความเข้าใจผิด การตัดแปลงความรุนแรงของสถานการณ์ให้ผิดไปจากความเป็นจริง การล้อเลียน การสลับบทบาทของตัวละคร การให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการแสดง การใช้ความผิดกาลเทศะ การใช้ความมีชื่อเสียง การจี๋ใจผู้ชม การเทียบเคียง การดำเนินเรื่องและการสนับสนุนเสริมกลวิธีอื่น ส่วนการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขัน ใช้การเล่นคำโดดเด่นเป็นพิเศษนอกจากนั้นยังมีการใช้ภาษาผิดจากแบบแผน การใช้ภาษาที่แสดงน้ำเสียงต่าง ๆ การใช้ภาษาขัดแย้ง การใช้ภาษาเฉพาะกลุ่ม การใช้ปริศนาคำทาย การใช้ความเปรียบ การกล่าวเกินจริง การละคำหรือข้อความ การสร้างคำหรือสำนวนขึ้นใหม่ และการใช้จังหวะในการพูดอารมณ์ขันในละครคั่นรายการวาไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน” ส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดสารผ่านกลวิธีต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสมลงตัว

ธีรยุทธ์ เกณบุตร (2555) ศึกษาเรื่องการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ขันในการ์ตูนล้อการเมืองไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ขันในการ์ตูนล้อการเมืองไทยจากหนังสือพิมพ์รายวันในประเด็นกลวิธีการใช้ภาษาและบริบทที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษา ข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ คอลัมน์การ์ตูนล้อการเมืองไทยจากหนังสือพิมพ์ 4 ฉบับ ฉบับละ 1 คอลัมน์ ได้แก่ หนูนากับป่าแจ่ม ใน “ข่าวสด”, เกาเหลาขามเล็ก ใน “มติชน”, เหตุเกิด...แยกบางนา ใน “คมชัดลึก” และผู้ใหญ่มาทับทุ่งหมาเมิน ใน “ไทยรัฐ”

ผลการศึกษากล่าวโดยสรุปได้ว่า กลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ขันในการ์ตูนล้อการเมืองไทย พบว่ามี 17 กลวิธี คือ กลวิธีการใช้ภาษาทางศัพท์ การเล่นคำ การใช้คำย่อ การใช้อักษรย่อ การใช้คำต้องห้าม การใช้คำเลียนเสียง การใช้คำต่างประเทศ การใช้คำสแลง การกล่าวเกินจริง การใช้สำนวนสุภาษิต การทำให้เป็นเรื่องลับตม การเล่นกับความกำกวมทาง

ภาษา การใช้สัญลักษณ์แบบแหวกแนวขนบนิยม การใช้ถ้อยคำนัยผกผัน การใช้คำตั้งสมญานามให้กับบุคคลแบบแหวกแนวขนบนิยม การหักมุม การล้อคำพูดนักการเมือง และการผูกเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกันโดยตรงเข้าด้วยกัน ส่วนบริบทที่เกี่ยวกับการใช้อารมณ์ชั้นพบ 6 บริบท คือ บุคลิกส่วนตัวหรือลักษณะทางกายภาพของนักการเมือง นิสัยหรือพฤติกรรมของนักการเมือง นิสัยหรือพฤติกรรมของข้าราชการประจำ การบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล เหตุการณ์หรือประเด็นสำคัญทางการเมือง และเหตุการณ์หรือประเด็นสำคัญทางสังคม

2.3 กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงคติชน

จากการศึกษาจากกลุ่มศึกษาอารมณ์อารมณ์เชิงวรรณกรรม กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงภาษาศาสตร์ กลุ่มหนึ่งที่ที่น่าสนใจอีก คือ กลุ่มศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงคติชนที่มุ่งเน้นศึกษาอารมณ์ชั้นในแง่มุมคติชนเพื่อวิเคราะห์เชิงลึกด้านวิชาการมีผู้ศึกษาไว้ ได้แก่ สเปน ตันโสภณ (2538), ศิริพร ศรีวรกานต์ (2542), วราพร แก้วใส (2544), พุ่มพวง อภิวงศ์ (2550) มีสาระสำคัญโดยละเอียดดังนี้

กลุ่มที่สนใจศึกษาอารมณ์ชั้นเชิงคติชนของสเปน ตันโสภณ (2538) เรื่อง **วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งแนวชาชน** จุดมุ่งหมายของการวิจัย คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งแนวชาชนจากบทเพลงของผู้ขับร้อง 4 คน คือ สุรพล สมบัติเจริญ, เพลิน พรหมแดน ไหวพจน์ เพชรสุพรรณ และสังข์ทอง สีใส โดยศึกษาจากบทเพลง 161 เพลง

ผลการศึกษาพบว่าเนื้อหาของเพลงลูกทุ่งออกเป็น 6 ประเภท คือ เรื่องเกี่ยวกับความรัก เรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง เรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจ เรื่องเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรม เรื่องที่มีนัยเชิงเพศ และเรื่องอื่น และกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้น แบ่งเป็น 6 กลวิธีที่สำคัญ คือ การล้อเลียนเสียดสี การใช้ภาษา การสร้างเรื่องให้เกินจริง การหักมุมหรือพลิกความคาดหมาย การกล่าวถึงข้อบกพร่องของผู้ขับร้อง และกลวิธีอื่นพบว่า เนื้อหาที่นำมากล่าวถึงในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งแนวชาชนมากที่สุด คือ เรื่องเกี่ยวกับความรัก ส่วนเนื้อหาที่นำมากล่าวถึงน้อยที่สุด เรื่องการเมืองการปกครอง ส่วนทางด้านกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นนั้นพบว่า กลวิธีที่ใช้มากที่สุด คือ การล้อเลียนเสียดสี และกลวิธีที่ใช้น้อยที่สุดคือ การกล่าวถึงข้อบกพร่องของผู้ขับร้องเพลง

ผลงานของศิริพร ศรีวรกานต์ (2542) เรื่อง **การศึกษาเปรียบเทียบทิลล์ ออยเลนชะปีเกลกับศรีธัญชัยในฐานะนิทานมุขตลก** มีจุดมุ่งหมายการวิจัย 2 ประการ คือ เพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบทิลล์ ออยเลนชะปีเกลกับศรีธัญชัยในฐานะนิทานมุขตลก และเพื่อวิเคราะห์และเปรียบเทียบตัวละครเอกและคู่กรณีในเรื่องทิลล์ ออยเลนชะปีเกลกับศรีธัญชัย

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่า นิทานทั้งสองเรื่องมีลักษณะร่วมกัน 2 ประการ คือ ประวัติของตัวบทซึ่งเริ่มต้นจากการเป็นวรรณกรรมมุขปาฐะ ต่อมาเป็นวรรณกรรมลายลักษณ์ และในภายหลังมีการนำเสนอในรูปแบบอื่น ประการที่สอง คือ อนุภาค ได้แก่ อนุภาคเรื่องการใช้ภาษาอย่างเถรตรงตามรูปคำ อนุภาคเรื่องการใช้อุบายอนุภาคเรื่องการทำเรื่องเหลือเชื่อและอนุภาคเกี่ยวกับสิ่งสกปรก ประการที่สาม คือ กลวิธีการนำเสนอมุขตลก ได้แก่ การเล่นคำ จำแนกเป็นการเล่นคำจากการใช้คำอย่างคลุมเครือและการเล่นคำพ้องเสียงส่วนการใช้ไหวพริบ จำแนกเป็นการใช้อุบายทางจิตวิทยา การใช้เหตุผลผิดที่และการใช้ไหวพริบสร้างคำถามที่ตอบไม่ได้มีทานมุขตลกไม่เพียงแต่ให้ความบันเทิง นิทานมุขตลกจึงมีคุณค่าแก่การศึกษาในฐานะที่นิทานมุขตลกเป็นผลผลิตของการสร้างสรรค์เชิงปัญญาที่มีความเป็นสากล

วรารพร แก้วใส (2544) ศึกษาเรื่อง**ลักษณะการแสดงของตัวตลกหมอลำหมู่ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น** มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะการแสดงกระบวนการและขั้นตอนในการแสดง การฝึกหัดและกระบวนการถ่ายทอดของตัวตลกหมอลำหมู่ ทั้งตลกหน้าม่านและตลกในเรื่อง และเพื่อศึกษาการแสดงของตัวตลกหมอลำหมู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาพบว่า กลวิธีต่าง ๆ ที่ตลกหมอลำได้พยายามสร้างขึ้นมาเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันนั้นก็แสดงให้เห็นถึงการไม่อยู่นิ่งของผู้แสดง ซึ่งให้เห็นการพัฒนาที่ดี และต่อเนื่องที่ผูกพันกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมตามยุคตามสมัย มหรสพใดก็ตามถ้าสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับคามนิยมของผู้ชมและสนองความต้องการของผู้ชม ซึ่งความต้องการหลักคือ การได้ผ่อนคลายความตึงเครียดของอารมณ์นั่นเอง ตลกหมอลำจึงได้ทำหน้าที่สองอย่างในเวลาเดียวกัน คือ ในฐานะมหรสพที่เป็นศิลปะ และในฐานะมหรสพที่เป็นตัวแปรช่วยลดปัญหาของสังคมอีกทางหนึ่ง

นอกจากนี้ พุ่มพวง อภิวงศ์ (2550) ศึกษาเรื่อง**คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยลื้อ บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน** มีวัตถุประสงค์ในงานวิจัยเพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลภาคสนามทางคติชนประเภทต่าง ๆ ของชาวไทยลื้อ บ้านห้วยโก๋น รวมทั้งวิเคราะห์บทบาทและหน้าที่ของคติชนประเภทต่าง ๆ ในการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยลื้อ บ้านห้วยโก๋น และวิเคราะห์ปัจจัยและบริบททางสังคมที่มีผลต่อการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยลื้อบ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

จากการศึกษาพบว่าชาวไทยลื้อ คือ กลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขตดินแดนสิบสองปันนา มณฑลยูนนาน ประเทศจีนตอนใต้ ปัจจุบันพบว่ามึลักษณะการตั้งที่อยู่

อาศัยกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งในเขตจีน พม่า ลาว และบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยใน แถบจังหวัดพะเยา ลำพูน ลำปาง เชียงราย เชียงใหม่ แพร่ และน่าน ในเขตอำเภอเฉลิมพระ เกียรติ จังหวัดน่าน มีชาวไทยลื้อตั้งถิ่นฐานอยู่ที่บ้านห้วยโก้นซึ่งเป็นชาวไทยลื้อที่อาศัยอยู่ดั้งเดิม และอีกส่วนหนึ่งอพยพมาจากเมืองเงิน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อาชีพหลักของ ชาวไทยลื้อ บ้านห้วยโก้น คือ การทำไร่ข้าวโพด ทำไร่ข้าว และการทอผ้า ภายในหมู่บ้านมีวัด เป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยมีพระทศพร กัลยาณสิริ ผู้เป็นลูกเป็นหลานชาวไทยลื้อเป็นเจ้าของ อาวาส มีอาจารย์ (ปู่จ๋าน) เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา พิธีกรรมเกี่ยวกับเรื่อง เคารวะและเรื่องขวัญ มี “ข้าวจ๋าน” เป็นผู้นำในการประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อเรื่องผี

2.4 กลุ่มศึกษาอารมณชั้นด้านอื่น ๆ

จากการศึกษาจากกลุ่มศึกษาอารมณเชิงวรรณกรรม กลุ่มศึกษาอารมณชั้น เิงภาษาศาสตร์ กลุ่มศึกษาอารมณชั้นเชิงคติชน แล้วนั้นอีกกลุ่มการศึกษาที่น่าสนใจ คือ กลุ่ม การศึกษาอารมณชั้นด้านอื่น ๆ มีนักวิชาการหลายคนให้ความสนใจศึกษาผลงานที่สำคัญ คือ ผลงานของกัญญา นาคสิทธิวงษ์ (2533), พรนิภา ลีละธนาฤกษ์ (2542), สุภาพร โพธิ์แก้ว (2544), ภารดี ตั้งแต่ง (2545), พงศกร บัวทอง (2545) และมานิช ชุ่มเมืองปัก (2547) สารระสำคัญของผลงานแต่ละเล่มมีดังนี้

ผลงานของกัญญา นาคสิทธิวงษ์ (2533) เรื่อง **วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธ การสร้างอารมณชั้นในบทฆ่าชั้นจากนิตยสารชายหัวเราะ ฉบับกระเป๋ และด้วยตุน ฉบับพ็อกเก็ตบุค ปี พ.ศ. 2530** มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเนื้อหาของบทฆ่าชั้นจากนิตยสารชาย หัวเราะฉบับกระเป๋ และนิตยสารด้วยตุน ฉบับพ็อกเก็ตบุค พ.ศ. 2530 และเพื่อศึกษากลวิธ การสร้างอารมณชั้นในนิตยสารชายหัวเราะฉบับกระเป๋ และนิตยสารด้วยตุน ฉบับพ็อกเก็ตบุค การศึกษาจากนิตยสารสองชื่อ คือ นิตยสารชายหัวเราะฉบับกระเป๋ และนิตยสารด้วย ตุน ฉบับพ็อกเก็ตบุค พิมพ์จำหน่ายใน พ.ศ. 2530 จำนวน 36 ฉบับ ประกอบไปด้วยนิตยสารชาย หัวเราะฉบับกระเป๋ จำนวน 24 เล่ม และนิตยสารด้วย ตุน ฉบับพ็อกเก็ตบุค จำนวน 12 เล่ม มี บทฆ่าชั้นเพื่อวิเคราะห์จำนวน 1,087 เรื่อง ในบทฆ่าชั้นหลายรูปแบบ คือ ปริศนาคำทาย เรื่อง เล่าตลก เรื่องล้อเลียน เรื่องสั้น บทความ ภาพล้อ การ์ตูน ซึ่งผู้วิจัยใช้เฉพาะบทฆ่าชั้น เท่านั้น

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่าบทฆ่าชั้นมีเนื้อหาครบทั้ง 5 ประเภท ซึ่ง เรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ เรื่องสังคมและวัฒนธรรม เรื่องเบ็ดเตล็ด เรื่องเพศ เรื่องเศรษฐกิจ และเรื่องการเมือง กลวิธการสร้างอารมณชั้นพบ 14 ประเภท เรียงจากมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด คือ การทำให้เรื่องจบแบบผิดความคาดหมาย การล้อสังคม การกำหนดให้

บุคคลในเรื่องตีประสบการณ์ผิด การทำให้เป็นเรื่องเพศ การบรรยายหรือพรรณนาอย่างตรง ๆ การสร้างเรื่องให้เกินจริง การลวงให้คิดอื่น ๆ การใช้ภูมิหลังทางสังคมที่ต่างกันประกอบเรื่อง การใช้ตรรกวิทยาผิด การเสียดสี การใช้คำแปลก การใช้สัญลักษณ์ และการนำวรรณคดีหรือรูปแบบทางฉันทลักษณ์มาเขียนแนวซ้ำชั้น

พรนิภา สีสระธนาฤกษ์ (2542) มีผลงานการศึกษาเรื่อง**ผลการใช้สื่ออารมณ์** **ชั้นที่มีต่อความเจ็บปวดและความเครียดของผู้ป่วยหลังผ่าตัดระบบทางเดินอาหาร** ผลการวิจัยพบว่า คะแนนเฉลี่ยความเจ็บปวดและความเครียดของผู้ป่วยหลังผ่าตัดระบบทางเดินอาหารภายหลังใช้สื่ออารมณ์ชั้นต่ำกว่าก่อนใช้สื่ออารมณ์ชั้นในวันแรกและวันที่สอง หลังการผ่าตัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และคะแนนเฉลี่ยความเจ็บปวดและความเครียดของผู้ป่วยหลังผ่าตัดระบบทางเดินอาหารของกลุ่มที่ใช้สื่ออารมณ์ชั้นต่ำกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติในวันแรกและวันที่สองหลังผ่าตัดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ต่อมาสุภาพร โพธิ์แก้ว (2544) ศึกษาเรื่อง**การแสดงตลกและการสื่อสาร** **อารมณ์ชั้นนักแสดงตลกในรายการก่อนบ่ายคลายเครียด** การวิจัยพบว่ารายการก่อนบ่ายคลายเครียดใช้รูปแบบละครตลก นำเสนอโดยใช้ละคร ลิเก โขน ล้อเลียนละคร, ภาพยนตร์, เกมโชว์ที่กำลังอยู่ในกระแสความนิยม ล้อเลียน การสื่อสารอารมณ์ชั้นมีองค์ประกอบ คือ การเล่าเรื่อง การแสดงบทสนทนาของนักแสดงตลกในการแสดง นอกจากนี้ยังมีการประยุกต์ และที่สำคัญในการทำรายการโทรทัศน์ คือ เครื่องแต่งกาย ฉาก และอุปกรณ์การแสดง ดนตรีและเสียงประกอบเพื่อสร้างอารมณ์ชั้นให้แก่ผู้ชม

ในขณะที่ภารดี ตั้งแตง (2545) ศึกษาเรื่อง**การศึกษาการกลวิธีการแปรมุขตลก** **อเมริกันเป็นภาษาไทย: กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง Friends** ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ด้วยลักษณะเฉพาะของการแปลบทละครโทรทัศน์เพื่อใช้เป็น บทบรรยายใต้ภาพ ผู้แปลต้องเลือกใช้คำที่สั้นกระชับแต่สามารถสื่อความได้อย่างครบถ้วน สมบูรณ์ หรือใกล้เคียงกับต้นฉบับ เนื่องจากเนื้อหาที่บนจอภาพมีจำกัด การจำกัดจำนวนคำแปล จึงเป็นสิ่งจำเป็น ผู้แปลได้ใช้กลวิธีในการแปลมุขตลกอเมริกันประเภทต่าง ๆ ได้แก่ การแปลโดยการตีความคำหรือวลีต้นฉบับ การแปลโดยใช้คำสแลง การแปลโดยใช้สำนวนไทย การใช้คำสรรพนามตามบริบทสังคมไทย การแปลโดยใช้น้ำเสียงพูด และการแปลโดยเติมคำ โดยการใช้กลวิธีต่าง ๆ ดังกล่าวนี้เพื่อจะเลือกสรรคำเหมาะสมที่สามารถสื่ออารมณ์ชั้นได้ตรงตามต้นฉบับ และเพื่อประหยัดเนื้อหาที่บนจอภาพนั่นเอง

ส่วนพงศกร บัวทอง (2545) ศึกษาเรื่อง**การแปลเรื่องซ้ำชั้นในนิยายสารสาร** **สาระ** สรุปจากการศึกษาแนวทางการแสดงอารมณ์ชั้นพบว่า มุกตลกในต้นฉบับเรื่องซ้ำชั้น

ภาษาอังกฤษ มีลักษณะเป็นการไม่ปฏิบัติตามเกณฑ์ความร่วมมือในการสนทนา ประกอบด้วยสร้างบทสนทนาที่ ผิดจากความเป็นจริง ให้ข้อมูลมากหรือน้อยเกินไป เสนอประเด็นที่ไม่สอดคล้องกัน ตลอดจนเสนอประเด็นกำกวม จากการศึกษาแนวทางการปรับบทแปลพบว่า ผู้แปลได้ปรับบททั้งระดับคำและระดับประโยค เพื่อแก้ไขข้อจำกัดที่พบในการแปล รวมทั้งปรับการเสนอ Mukdang ให้สอดคล้องกับบริบททาง ภาษาและวัฒนธรรมของผู้อ่าน การเลือกแนวทางการถ่ายทอดความหมายที่เหมาะสม ตลอดจนความเข้าใจบริบท ทางภาษาและวัฒนธรรมของผู้แต่งมีผลต่อระดับความเข้าใจของบทแปล หากผู้แปลเห็นว่าไม่สามารถรักษาความหมายเดิมตามต้นฉบับ หรือเห็นว่าเมื่อแปลแล้วอาจไม่สามารถสื่ออารมณ์ชั้น ได้ดีพอก็สามารถปรับบทเพื่อเน้นอารมณ์ชั้นของเรื่องโดยไม่จำเป็นต้องรักษาความหมาย ตามต้นฉบับ

มานิช ชุ่มเมืองปัก (2547) ได้วิจัยเรื่อง **การเล่าเรื่องของภาพยนตร์ตลกไทยยอดนิยมชุด “บุญชู” กับการสร้างสรรค์ของผู้กำกับภาพยนตร์** พบว่าภาพยนตร์ชุด “บุญชู” เกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยแนวทางการทำภาพยนตร์เอาใจตลาดผสมผสานกับแนวทางการทำภาพยนตร์คุณภาพ กล่าวคือ มีการนำเสนอที่ เน้นความเรียบง่ายไม่ซับซ้อน แต่มีความเข้มข้นของการดำเนินเรื่องจากความชำนาญของผู้กำกับภาพยนตร์ในฐานะมือเขียนบทคุณภาพ โดยใช้สูตรการเล่าเรื่องแบบภาพยนตร์ชีวิต (Drama) ผสมผสานกับรสชาติครบรสแบบไทย ๆ และสร้างอารมณ์ที่หลากหลาย ทั้งด้วยบทภาพยนตร์ เทคนิคทางภาพยนตร์ และองค์ประกอบทางการแสดงของนักแสดง อาทิ อารมณ์ขันแบบเอะอะมะเทิง อารมณ์ขันจากโครงเรื่องและตัวละคร จนถึงอารมณ์ขันจากคำพูดและความคิดเชิงเสียดสี

กนกพร แสนแก้ว (2547) ศึกษาเรื่อง **อารมณ์ขันในความเรียงเชิงสร้างสรรค์ของศศิวิมล** จุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อวิเคราะห์ความเรียงเชิงสร้างสรรค์ของศศิวิมล ใน 3 ประเด็น คือ เนื้อหาและแนวคิด กลวิธีการสร้างอารมณ์ขัน และการใช้ภาษาจากความเรียงเชิงสร้างสรรค์ในหนังสือรวมความเรียงของศศิวิมล โดยศึกษาจากความเรียงของศศิวิมลเชิงสร้างสรรค์ของศศิวิมลในหนังสือรวมความเรียงของศศิวิมลที่ตีพิมพ์เผยแพร่ระหว่าง พ.ศ. 2537-2542 รวม 7 เล่ม เลือกเรื่องที่มีลักษณะเด่นชัดเจนในการสื่ออารมณ์ขันเล่มละ 3 เรื่อง รวมความเรียงทั้งหมด 21 เรื่อง

จากการศึกษาพบว่า เนื้อหาและแนวคิดที่ผู้เขียนนำเสนอในความเรียงเชิงสร้างสรรค์ ได้แก่ เรื่องสังคมและเศรษฐกิจ เรื่องศาสนา เรื่องความเชื่อ ประเพณีและพิธีกรรม เรื่องค่านิยมเกี่ยวกับการเลือกคู่ครอง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ คุณค่าของสติปัญญา ความทันสมัย การมีอำนาจ ความรักสวयรักงาม การรู้คุณค่าของสิ่งต่าง ๆ ความเห็นแก่ได้ และเรื่องภาษาและศิลปะ ด้านกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันจำแนกได้เป็น 5 วิธี เรียงลำดับจากมากไปน้อย

ได้แก่ การล้อเลียนเสียดสี การทำให้เป็นเรื่องเพศหรือเรื่องลับคน การสร้างเรื่องให้เกินจริงหรือให้เรื่องผิดความเป็นจริง การลวงให้คิดหรือพลิกความหมาย และการสร้างตัวละครที่บกพร่องหรือผิดปกติ สำหรับการใช้อย่างอื่นด้านการใช้คำพบว่ามีการใช้คำเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น 9 ชนิด คือ คำซ้อน คำซ้ำ คำพ้อง คำสัมผัส คำต่างศักดิ์ คำยืมภาษาอังกฤษ สแลง คำภาษาปาก และคำพวน การใช้สำนวนพบว่ามีความสำคัญที่ใช้ทั่วไปและมีความหมายเป็นที่เข้าใจกันดี ส่วนภาพพจน์ที่ใช้ในความเรียงสร้างสรรค์มี 3 ประเภท คือ อุปมา อุปลักษณ์ และบุคลาธิษฐาน โดยอุปมาเป็นภาพพจน์ที่ใช้มากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความเรียงเชิงสร้างสรรค์ของคศวิมลนำเสนอนิเวศที่เกี่ยวเนื่องกับชีวิตประจำวันโดยเลือกใช้กลวิธีสร้างอารมณ์ชั้นได้อย่างเหมาะสมกับเนื้อหา ทั้งยังมีสาระแนวคิดที่สร้างสรรค์ทำให้ผู้อ่านเกิดปัญญาและแนวคิดนอกจากนี้ยังพิถีพิถันในการเรียบเรียงถ้อยคำ สำนวน ภาพพจน์ทำให้ผู้อ่านเกิดความขบขัน จินตนาการ และความประทับใจในการอ่าน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์กลวิธีการสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน โดยจะศึกษาใน 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับวาทกรรม และ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม ดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับวาทกรรม

มโนทัศน์เกี่ยวกับวาทกรรมจะกล่าวถึงเพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานประกอบด้วยสาระสำคัญ 2 ประเด็น คือ นิยามของวาทกรรม และการประกอบสร้างวาทกรรม ดังนี้

1.1 นิยามของวาทกรรม

พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2553, หน้า 135) กล่าวว่า วาทกรรม หมายถึง การศึกษาความเกี่ยวพันร้อยเรียงประโยคในภาษาพูดและภาษาเขียนขึ้นเป็นหน่วยที่ใหญ่กว่าระดับประโยค คือ ระดับย่อหน้า หรือเป็นบทสนทนา บทสัมภาษณ์ต่าง ๆ

มิเชล ฟูโกลต์ (Michel Foucault, 1970, pp. 1-5) เป็นบุคคลแรกที่ใช้คำว่า “วาทกรรม” ระบุว่าวาทกรรม หมายถึง ภาษาพูดหรือภาษาเขียนที่สะท้อนให้เห็นถึงอุดมการณ์ ความเชื่อของกลุ่มคนในสังคม

ฟาน ไดก์ (Van Dijk, 2011 pp. 379–380) กล่าวว่า “วาทกรรม” คือ ความคิด เป็นสิ่งที่ทุกคนคิดขึ้นมา ใช้ในชีวิตประจำวันทั้งส่วนตัวและส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม

ดีโบรา ซชิฟฟริน (Deborah Schiffrin, 1994, p. 23) กล่าวว่า คำว่า วาทกรรม คือ ภาษาเหนือระดับประโยค

จันทิมา เอี่ยมมานนท์ (2549, หน้า 2) กล่าวถึงวาทกรรม หมายถึง เครื่องมือ ทางภาษาในการพิจารณาสังคม โดยการศึกษาเชิงวิพากษ์เพื่อมุ่งการตีความหมายและการ อธิบายตามแนวคิดที่แฝงเร้นอยู่ในตัวของมนุษย์

วรวรรณ ศรีวิทย (2552, หน้า 19) กล่าวถึงความหมายของคำว่า วาทกรรม หรืออาจเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าสัมพันธสาร (Discourse) คือ หน่วยภาษาในระดับที่สูงกว่าประโยค เกิดจากการนำหน่วยประโยคตั้งแต่ 2 ประโยค ขึ้นไป มาสร้างเป็นชุดสื่อสารที่สมบูรณ์ สัมพันธสาร แต่ละชุดมีขนาดไม่เท่ากัน อาจมีตั้งแต่ 2 ประโยค หรือหลายประโยค รวมกันเป็น 1 ย่อหน้า หรือชุดหนึ่ง ประกอบด้วยหลายย่อหน้าก็ได้ หรือจากหลายย่อหน้าเป็นบทหรือตอนก็ได้หรือ จากหลายตอนรวมกันเป็น 1 เล่ม หรือเรื่องก็ได้

โดยสรุป วาทกรรม หมายถึง วัจนภาษาและอวัจนภาษาที่ร้อยเรียงกันขึ้นเป็น เรื่องราวซึ่งผู้ส่งสารต้องการสื่อความรู้ ความคิด ความรู้สึก ไปยังผู้รับสารเพื่อให้เกิดความ เข้าใจตรงกัน

1.2 การประกอบสร้างวาทกรรม

การประกอบสร้างวาทกรรมที่เกี่ยวกับอารมณ์ขันที่จะกล่าวถึงเพื่อเป็นความรู้ พื้นฐานในการวิเคราะห์ กลวิธีสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประเด็น ตามที่สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, หน้า 95–102) กัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82–115) จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133–171) กล่าวไว้ ได้แก่ 1) โครงสร้างข้อความประเภทเรื่องเล่า 2) โครงสร้างข้อความประเภทปฏิบัติ 3) โครงสร้างข้อความประเภทโน้มน้าว และ 4) โครงสร้าง ข้อความประเภททรศนะ ดังนี้

1.2.1 คำโครงสร้างข้อความประเภทเรื่องเล่า มีลักษณะเด่น 7 ประการ คือ 1) การ นำเรื่อง (Exposition, Lay It Out) คือ เรื่องเล่าจะเริ่มต้นด้วยการแนะนำตัวแสดง เวลา สถานที่ หรือสถานการณ์ที่จะโยงไปถึงเหตุการณ์ย่อยต่อไป 2) เหตุการณ์ย่อย (Inciting Moment, Get Something Going) เรื่องจะเริ่มตื่นเต้นขึ้นเมื่อมีบางสิ่งบางอย่างผิดปกติจากที่เคยเป็นอยู่ 3) การ เพิ่มความขัดแย้ง (Developing Conflict/Tention, Keep The Heat On) เรื่องดำเนินมาถึงความ ขัดแย้ง ความตึงเครียดเริ่มต้นขึ้นและดำเนินไปเรื่อย ๆ 4) จุดตึงเครียด (Climax, Knot It All Up Proper) เรื่องดำเนินมาถึงความขัดแย้งและความตึงเครียด ทุกสิ่งทุกอย่างมาขมวดปมกันอยู่ที่นี้

ไม่มีทางออก ตัวแสดงไม่สามารถหลีกเลี่ยงการประจันหน้ากันได้ 5) การคลี่คลายปัญหา (Denouement, Losen It) เรื่องมาถึงจุดที่มีทางออก ปัญหาเริ่มคลี่คลายมองเห็นจุดจบ 6) เหตุการณ์ต่อเนื่อง (Final Suspense, Keep Uptangling) ตอนนี่ของเรื่องจะเป็นการให้รายละเอียดข้อสรุปต่อปัญหาที่เกิดขึ้นสืบต่อเนื่องมาจากการคลี่คลาย และ 7) การสรุป (Conclusion, Wrap it up) คือ การสรุปเรื่องทั้งหมด

1.2.2 โครงสร้างข้อความประเภทปฏิบัติ จะมีองค์ประกอบและโครงสร้างที่แตกต่างจากข้อความประเภทเรื่องเล่าเนื่องจากมีปัจจัยหลักที่แตกต่างกัน ข้อความปฏิบัติเน้นที่ขบวนการและวิธีการทำไม่เน้นที่ตัวบุคคล ที่สำคัญคือการเรียงลำดับเวลาของการกระทำ มีลักษณะเด่น 2 ประการ คือ 1) ส่วนนำเรื่อง (Introduction) เป็นส่วนที่เน้นการแสดงรายละเอียด และ 2) วิธีทำหรือวิธีการ (Procedure) เป็นส่วนที่อธิบายหรือกระบวนการในการปฏิบัติมักจะเรียงลำดับก่อนหลัง บางครั้งอาจจะมีการกระทำและขั้นตอนพร้อมกันส่วนประกอบอื่นอาจจะมีก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่มักเรียกว่าองค์ประกอบที่มีหรือไม่มีก็ได้นี้ว่าโครงสร้างผิว (Surface Structure) เพราะไม่ได้เป็นส่วนประกอบของโครงสร้างหลักองค์ประกอบที่เสริมเข้ามาใหม่ เช่น ชื่อเรื่อง การเกริ่นเรื่อง การจบเรื่อง การแนะนำ เป็นต้น

1.2.3 โครงสร้างข้อความประเภทโน้มน้าว ข้อความประเภทโน้มน้าว บางครั้งอาจเรียกว่าข้อความประเภทปราศรัย ซึ่งส่วนใหญ่จะพบในการหาเสียงของนักการเมือง จุดสำคัญจะเน้นที่ตัวบุคคลที่เป็นผู้ปราศรัย หรือบางครั้งอาจรวมพรรคการเมืองที่ผู้ปราศรัยสังกัดด้วยก็ได้ และตัวบุคคลที่เป็นผู้ฟังการปราศรัย ส่วนใหญ่จะเป็นประชาชนที่จะต้องเป็นผู้ไปเลือกตั้ง ส่วนการเรียงลำดับเวลาของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เรื่องสำคัญ ที่สำคัญคือผู้ปราศรัยอาจจะกล่าวถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่คิดว่าน่าสนใจ และเมื่อไรก็ได้ตลอดการปราศรัยนั้น จากการศึกษาคำปราศรัยหาเสียง ก็พบว่าโครงสร้างของข้อความประเภทนี้ มักจะมีองค์ประกอบหลัก คือ คำทักทายผู้ฟัง คำเรียกขานผู้ฟัง การแนะนำตัวผู้พูด (หรือผู้สมัคร) ส่วนนี้จะเป็นส่วนที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เพราะจะต้องแสดงรายละเอียดประกอบการปราศรัย ต่อไปคือส่วน การสรุป และการกล่าวลา เป็นส่วนสุดท้ายของการปราศรัยหาเสียง ซึ่งบางครั้งอาจกล่าวลาด้วยการขอบคุณผู้ฟังที่ร่วมฟังการปราศรัย หรือขอบคุณผู้ฟังที่จะไปลงคะแนนเสียงให้ตนเองก็ได้

1.2.4 โครงสร้างข้อความประเภทพรรณนา คือ ข้อความที่เน้นการแสดงรายละเอียดของเนื้อหา ดังนั้นทั้งตัวบุคคลและการเรียงลำดับเหตุการณ์จึงไม่ใช่ปัจจัยสำคัญ ที่สำคัญคือองค์ประกอบของข้อความประเภทแสดงพรรณนาที่จะต้อง มี ได้แก่ ชื่อเรื่อง การบอกวัตถุประสงค์ การบอกหัวข้อ การให้นิยาม การให้รายละเอียด การให้ตัวอย่าง การเปรียบเทียบ

การสนับสนุน การโต้แย้ง การแจ่มเหตุ การชี้ผล การสรุปผล การสรุปผล การอภิปราย และการเสนอแนะ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานสำคัญในการวิเคราะห์กลวิธีการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน จากการศึกษาเชิงสำรวจผลงานวิจัยประเด็นที่เกี่ยวข้องสามารถจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มศึกษาโครงสร้างวาทกรรม 2) กลุ่มศึกษาการใช้ภาษาและการนำเสนอวาทกรรม และ 3) กลุ่มศึกษานัยของวาทกรรม ดังนี้

2.1 กลุ่มศึกษาโครงสร้างวาทกรรม

งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาโครงสร้างของวาทกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีการสื่อสารอารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานครั้งนี้ ผลงานที่สำคัญและเกี่ยวข้องซึ่งกล่าวถึงในที่นี้ ได้แก่ ผลงานการศึกษาของมัณฑุสา อังคะนาวิณ (2547), กัลยา กุลสุวรรณ (2553), เพ็ญภา คล้ายสิงห์โต (2553), สาวิตรี คทวณิช (2553), สุรียกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม และรังสรรค์ นัยพรม (2556) ดังนี้

วิทยานิพนธ์ของมัณฑุสา อังคะนาวิณ (2547) เรื่อง **ปริเจตสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.** มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสารคดีท่องเที่ยวใน 2 ประเด็นหลัก องค์ประกอบและกลวิธีการเล่าเรื่องในสารคดีท่องเที่ยว และการเชื่อมโยงความในปริเจตสารคดีท่องเที่ยว การวิเคราะห์ คือ วิเคราะห์ตามแนวคิดของลองเอเคอร์ คือ มีการเล่าไปตาลำดับเวลาและมีการอ้างอิงตัวผู้กระทำในที่นี้หมายถึงผู้เขียน

จากการศึกษาพบว่า สารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท. แสดงความสัมพันธ์กันด้วยองค์ประกอบหลัก 4 อย่าง คือ บทนำ เนื้อเรื่อง บทสรุป และบทส่งท้าย ซึ่งสามารถแยกองค์ประกอบออกจากกันโดยตัดสินการแสดงลำดับเวลาและรูปภาษาที่ใช้ มีกลวิธีการเรื่องด้วยการใช้คำบอกเวลาเป็นแกนในการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ โดยมีผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องราวการท่องเที่ยวผ่านมุมมองของตนเอง สังเกตได้จากคำสรรพนามแทนตัวเองที่ปรากฏตลอดทั้งเรื่อง ส่วนการเชื่อมโยงความพบ 3 ประเภท คือ การเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึง การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อม และการเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำศัพท์ จากการศึกษาพบว่าการเชื่อมโยงความด้วยการอ้างถึง มี 2 ลักษณะ ได้แก่ การอ้างถึงด้วยการใช้สรรพนามและการอ้างถึงด้วยการชี้เฉพาะ การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำเชื่อม พบ 8 ประเภท ได้แก่ คำเชื่อมแสดงลำดับเวลา คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเพิ่มข้อมูล คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบขัดแย้ง คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเป็นเหตุ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์

แบบเป็นผล คำเชื่อมแสดงความมุ่งหมาย คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบต่างต่อกัน และ คำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์แบบเงื่อนไข การเชื่อมโยงความด้วยการใช้คำศัพท์ พบการเชื่อมโยงความด้วยคำศัพท์ 6 ประเภท ได้แก่ การใช้คำสัมพันธ์กัน การกล่าวซ้ำหรือซ้ำคำเดิม การใช้คำจากกลุ่ม คำลูกกลุ่ม การใช้คำตรงกันข้าม การใช้คำพ้องความหมาย และการใช้คำที่เป็นส่วนประกอบของหน่วยใหญ่

วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตของกัลยา กุลสุวรรณ (2553) เรื่อง**วาทกรรมคำสอนของพุทธทาสภิกขุ** กำหนดประเด็นวิจัยอย่างชัดเจนเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาด้านการนำเสนอการเชื่อมโยงความ และรูปภาพที่ใช้สื่อความนึกเปรียบเทียบในวาทกรรมคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุ และวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับศาสนาและสังคมในวาทกรรมคำสอนของท่าน

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างโดยรวมมีลักษณะที่ประกอบด้วยชื่อเรื่อง การขึ้นต้น การลงท้าย เนื้อหาและเนื้อหารอง ในวาทกรรมคำสอนของท่านพุทธทาสภิกขุจะใช้คำว่า การนำเรื่องและการปิดความ ประโยชน์สูงยิ่งที่พบ คือ ทำให้ทราบแนวทางการดำรงและสืบทอดพุทธศาสนา และการนำสารัตถธรรมไปปรับใช้ในการสร้างความสงบสุขให้แก่มวลมนุษย์ในสังคม

ส่วนผลงานของเพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต (2553) เรื่อง**อุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์** จุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์รูปภาพที่ปรากฏในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในระดับข้อความและระดับคำตามเพศผู้กระทำและผู้ถูกระทำและเพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ทางเพศสภาพที่แฝงอยู่ในพาดหัวข่าวอาชญากรรม ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ พาดหัวข่าวอาชญากรรมจำนวน 1,815 ข่าวจากหนังสือพิมพ์แนวประชานิยม 4 ชื่อฉบับ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด และคมชัดลึก ในช่วง พ.ศ. 2549 และ พ.ศ. 2550

จากการศึกษาพบว่า การศึกษาระดับข้อความพาดหัวข่าวอาชญากรรมมีรูปแบบโครงสร้างพาดหัวข่าวทั้งหมด 13 รูปแบบ รูปแบบโครงสร้างพาดหัวข่าวที่ปรากฏมากที่สุดในการนำเสนอพาดหัวข่าวอาชญากรรมของทุกกลุ่มคือการนำเสนอเฉพาะเหตุการณ์ความรุนแรง รูปแบบโครงสร้างพาดหัวข่าวที่ปรากฏมากเป็นอันดับสองแสดงถึงการเลือกนำเสนอข้อมูลรองในอนุภาคแรกของการพาดหัวข่าวต่างกันตามเพศผู้กระทำและผู้ถูกระทำ ผลการศึกษาระดับคำพบว่า ในกรณีอ้างถึงผู้ชาย หนังสือพิมพ์เลือกใช้ประเภทของคำแทนบุคคลแตกต่างกันตามสถานะและเพศผู้กระทำและผู้ถูกระทำ ต่างกับการอ้างถึงผู้หญิงที่หนังสือพิมพ์เลือกใช้คำแทนบุคคลประเภทเดียวกันไม่ว่าจะอยู่ในสถานะผู้กระทำและผู้ถูกระทำ และจากรูปภาพที่ต่างกันตามเพศผู้กระทำและผู้ถูกระทำ สะท้อนให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์ยังทำหน้าที่ที่ตอกย้ำ ผลิตซ้ำอุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรม

เช่น การตอกย้ำเรื่องคุณลักษณะพฤติกรรม บทบาททางเพศ และอำนาจที่ไม่เท่าเทียมระหว่างผู้ชายและผู้หญิง

สำหรับรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่องวาทกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับบุคคล

ทั่วไป: กรณีศึกษาการสื่อสารวิทยาศาสตร์สุขภาพในประเทศไทย (ระยะที่ 2) ของสาวิตรี ศุภวณิช (2553) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการสื่อสารวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยเฉพาะบทบาทของสื่อมวลชนและชุมชนวิทยาศาสตร์ (Scientific Community) และการตอบรับของประชาชนทั่วไปเพื่อแสวงหาแนวทางในการสร้างการสื่อสารวาทกรรมวิทยาศาสตร์ที่เหมาะสมและสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทสังคมไทย

ผู้วิจัยพบว่า ชาวทั้ง 4 เรื่อง คือ วัตถุประสงค์ตกลงมาจากฟ้า การประกาศให้พีช 13 ชนิด เป็นวัตถุอันตราย ไข้หวัดใหญ่ 2009 และที่จี 200 ตามกรอบแนวคิดวาทกรรมวิพากษ์ใน 3 ระดับ ระดับตัวบท ทัศนคติทางวาทกรรม และวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม พบว่าสื่อมวลชนมีอิทธิพลอย่างมากในกระบวนการสื่อสาร เป็นผู้ควบคุมกระแสและทิศทางของข่าว ให้ความสำคัญกับ “การขายข่าว” ตอบสนองวัตถุประสงค์ด้านการตลาดของธุรกิจสื่อ มากกว่าการใช้สื่อในเชิงการศึกษาเพื่อปลูกฝังความคิด/เนื้อหาที่เป็นวิทยาศาสตร์ โดยข่าวจะถูกนำเสนอแบบตั้งคำถาม สร้างปมให้คนติดตาม มากกว่าจะตอบคำถามของสังคม และหลายกรณีที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับนักวิทยาศาสตร์เท่าที่ควร ทำให้ชุมชนวิทยาศาสตร์เสียโอกาสในการแบ่งปันความรู้กับประชาชน ในสังคมไทยวิทยาศาสตร์มีสถานะเป็นเรื่องรองที่ผู้รับสารให้ความสนใจต่อข่าวการเมืองและความเชื่อดั้งเดิม การสื่อสารวิทยาศาสตร์ย่อมเกิดขึ้นได้ยาก จำเป็นต้องปรับฐานความรู้ของคน และทำให้คนมีทัศนคติที่เปิดรับวิทยาศาสตร์มากกว่านี้ การสื่อสารวิทยาศาสตร์จึงจะประสบความสำเร็จได้

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างวาทกรรมในแง่การประกอบสร้างวาทกรรมที่จะกล่าวถึงลำดับต่อมา คือ ผลงานการศึกษาของสุริยกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม และรังสรรค์ นัยพรม (2556) ที่เสนอเป็นบทความวิจัยเรื่องวิธีทางภาษาและการประกอบสร้างอำนาจของวาทกรรมในรายการภาษา “PLAZA” ไว้ในผลงานวิจัยและสื่อสร้างสรรค์สังคมบทความวิจัยนี้ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาและการประกอบสร้างอำนาจของวาทกรรมในรายการภาษา “PLAZA”

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่า กลวิธีการใช้ภาษาประกอบด้วยวัจนภาษา ได้แก่ การใช้คำพ้อง 9 ลักษณะ คือ การแปลงรูปการลดรูปการเพิ่มรูปการใช้ศัพท์จน การสร้างคำใหม่ คำสัมผัส คำซ้ำ คำทับศัพท์ และคำที่มีความหมายตรงกันข้ามการใช้สำนวน พบ 2 ลักษณะ คือ การใช้สำนวนเดิมและการใช้สำนวนโดยการเปลี่ยนสำนวนใหม่การใช้ประโยคพบ 3 ลักษณะ คือ การแจ้งให้ทราบการถามให้ตอบและการบอกให้ทำ ส่วนรูปเรียงทางภาษาพบ 2

ลักษณะ คือ ภาษาแบบเคียงรูปและภาษาแบบบิดรูปอวัจนภาษาพบ 3 ลักษณะ ได้แก่ การใช้
 กิริยาท่าทาง การแต่งกายและการใช้ภาษาภาพที่เป็นสัญลักษณ์ด้านการประกอบสร้างอำนาจ
 ของวาทกรรมพบ 5 ลักษณะ ได้แก่ วาทกรรมความรู้ วาทกรรมชนชั้น วาทกรรมเรื่องเพศวาทกรรม
 บริโภคนิยม และวาทกรรมความงาม

2.2 กลุ่มศึกษาการใช้ภาษาและการนำเสนอวาทกรรม

นอกจากงานวิจัยในกลุ่มศึกษาโครงสร้างวาทกรรมแล้วงานวิจัยกลุ่มศึกษา
 การใช้ภาษาและการนำเสนอวาทกรรม มุ่งเน้นการใช้ภาษากันอย่างกว้างขวาง แต่ในงานวิจัยนี้
 คัดสรรมาเฉพาะเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเท่านั้น ผลงานการวิจัยในกลุ่มนี้ที่สำคัญ ได้แก่
 ผลงานของกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548), วรวรรธน์ ศรียาภัย (2551), วนิดา ตาลอำไพ
 (2551), สุภาวรรณ ฤกษ์กำลัง (2554) และชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) กล่าวสรุปสาระสังเขปได้
 ดังนี้

วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษร
 ศาสตร์ ของกาญจนา เจริญเกียรติบวร (2548) เรื่อง **การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลก
 ภาษาไทย** มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาในเรื่องตลกภาษาไทย วิเคราะห์
 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษาที่พบในเรื่องตลกภาษาไทยกับเงื่อนไขความตลกที่ถือเป็น
 สากกล และวิเคราะห์นัยทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นเรื่องตลกภาษาไทย

ผลการวิจัยในประเด็นกลวิธีทางภาษาที่สรุปได้ว่า กลวิธีทางภาษาที่ก่อให้เกิด
 ความตลกมี 2 กลวิธี คือ กลวิธีการเล่นคำ และกลวิธีทางปริเฉท กลวิธีการเล่นคำสามารถ
 แบ่งย่อยออกไปได้อีก 3 กลวิธี คือ การเล่นคำที่ลวงให้เกิดการตีความผิด การเล่นคำที่ทำให้
 ตีความที่ต่างไปจากปกติ และการเล่นคำที่มีการต่อยอดคำกำกวม ส่วนกลวิธีทางปริเฉท
 แบ่งย่อยได้เป็น 6 วิธี คือ การทำให้หลงทาง การนำเสนอเหตุการณ์ที่เหนือความคาดหมาย
 การละเมิดธรรมเนียมปฏิบัติ การใช้ข้อมูลบทเป็นเครื่องมือ การประชด และการซ่อนนัย

บทความวิจัยเรื่อง **วาทกรรมเครื่องเพศของชาวไทยทรงดำ** ของวรวรรธน์
 ศรียาภัย (2551, หน้า 65-66) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมเครื่องเพศของชาวไทยทรงดำ
 โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ตัวบทวาทกรรม กลวิธีการสร้างสรรค้วาทกรรม และ
 อุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรม ของชาวไทยทรงดำที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี

ในประเด็นกลวิธีนำเสนอวาทกรรมที่ค้นพบ กล่าวโดยสรุปได้ว่า การ
 สร้างสรรค้วาทกรรมเครื่องเพศของชาวไทยทรงดำ เมื่อพิจารณาแล้วพบลักษณะเด่น 4
 ประการ คือ การใช้คำให้สัมผัสคล้องจอง การใช้คำซ้ำ การใช้กลวิธีความหมาย และการใช้คำ
 ให้เกิดภาพพจน์ กล่าวตามลำดับ

นอกจากผลงานการศึกษาลักษณะดังกล่าวแล้ว วิจิศา ตาลอำไพ (2551) ศึกษาเรื่องกระบวนการสร้างวาทกรรมกษัตริย์ประชาธิปไตย โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษาเพื่อศึกษากระบวนการสร้างวาทกรรมกษัตริย์ประชาธิปไตยของกลุ่มการเมืองกลุ่มต่าง ๆ และเพื่อศึกษาถึงผลของกระบวนการสร้างวาทกรรม โดยการศึกษาเป็นการศึกษาจากเอกสารชั้นต้น เอกสารชั้นรอง ใช้กรอบแนวคิดว่าด้วยการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse Analysis)

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่า พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงเตรียมการนำเอาระบอบประชาธิปไตยมาสู่สังคมไทย เป็นผลมาจากกระบวนการสร้างขั้นของกลุ่มการเมือง ตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2490-2520 โดยกลุ่มการเมืองดังกล่าวนั้นมีทั้งกลุ่มอนุรักษนิยม กลุ่มกองทัพที่นำโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขบวนการนักศึกษา ปัญญาชน โดยผลของการสร้างวาทกรรมดังกล่าว จะเห็นได้จากการเกิดขึ้นของพระบรมราชานุสาวรีย์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การสถาปนามหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมศาสตร์ การจัดตั้งสถาบันพระปกเกล้า การรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นเงื่อนไขภายนอกที่นำไปสู่การจบสิ้นบทบาททางการเมืองของผู้นำทางการเมืองจากคณะราษฎรและเปิดทางให้กลุ่มพลังทางการเมือง 2 กลุ่ม ขึ้นมามีบทบาททางการเมืองคือ กลุ่มอนุรักษนิยม กลุ่มเจ้า และกลุ่มผู้นำทหารจากคณะรัฐประหาร พ.ศ. 2490 เป็นนายทหารที่เป็นผลผลิตจากการศึกษาภายในประเทศ โดยผู้นำทางการเมืองทั้ง 2 กลุ่ม ได้เป็นผู้สร้างวาทกรรมว่าด้วยกษัตริย์นักประชาธิปไตยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2490 กระบวนการสร้างวาทกรรมกษัตริย์ประชาธิปไตยของกลุ่มการเมืองกลุ่มในสังคมไทยตั้งแต่ช่วงทศวรรษ 2490-2520 ล้วนแต่มีผลต่อกฎวาทกรรมดังกล่าวนี้ให้ดำรงอยู่ในสังคมไทย จนกระทั่งกลายเป็นวาทกรรมกระแสหลักของสังคมไทยว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงดำรงสถานะภาพเป็น “พระบิดา” ผู้ให้กำเนิดระบอบประชาธิปไตย

การวิจัยนัยของวาทกรรมนอกจากที่นำเสนอไว้ในข้างต้นแล้ว ผลงานที่น่าสนใจอีกเล่มหนึ่งคือผลงานของสุภาววรรณ ฤกษ์กำลัง (2554) เรื่องวาทกรรมและการสร้างอุดมการณ์ทางสังคมในสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อวิเคราะห์การสร้างความหมายในเชิงวาทกรรมของสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพประเภทอาหาร และวิเคราะห์วาทกรรมและการสร้างอุดมการณ์ทางสังคมในสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพประเภทอาหารในการถ่ายทอดมาายาคติและอุดมการณ์ โดยเชื่อมโยงกับบริบทแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ โฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพประเภทอาหารจากนิตยสาร 3 ชื่อ จำนวน 48 ฉบับ

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่า โฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพประเภทอาหาร ทั้งสิ้น 68 ชิ้น มีกลวิธีนำเสนอความหมายว่าด้วยวาทกรรมโฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพประเภทอาหารประกอบด้วย พาดหัวโฆษณา พาดหัวรองโฆษณา เนื้อความโฆษณา คำขวัญโฆษณา และสรุปโฆษณา พาดหัวโฆษณาแบบสัญญาหรือคำเสนอผลประโยชน์แบบเร้าอารมณ์แบบทำให้อยากรู้อยากเห็นหรือหัวเรื่องที่เราใจแบบสั่งหรือชี้ชวนแบบกึ่งโอ้อวด แบบคำขวัญหรือชื่อผลิตภัณฑ์ และแบบเจาะจงผู้บริโภคบางกลุ่ม จากการวิเคราะห์พบว่า พาดหัวโฆษณาแบบคำขวัญหรือชื่อผลิตภัณฑ์พบมากที่สุด พาดหัวรองโฆษณายายความพาดหัว พบมากที่สุด อาจเนื่องมาจากช่วยให้พาดหัวโฆษณามีความชัดเจนขึ้น เนื้อความโฆษณา พบแบบพรรณนาแบบเหตุผล แบบภาพและคำบรรยายใต้ภาพ แบบสนทนา และแบบมีพยาน จากการวิเคราะห์พบว่าเนื้อความโฆษณาแบบภาพและคำบรรยายใต้ภาพทุกชิ้น จะแสดงให้เห็นภาพและข้อความโฆษณามีความเกี่ยวพันกันและกัน คำขวัญโฆษณา พบว่าคำขวัญโฆษณาสร้างมาเพื่อหวังผลให้ผู้บริโภคจดจำและระลึกถึงผลิตภัณฑ์ให้ง่ายขึ้น ส่วนสรุปโฆษณา พบว่าคำสรุปโฆษณาสร้างมาเพื่อหวังผลให้ผู้บริโภคมีปฏิกริยาในทางบวกหรือทางลบต่อผลิตภัณฑ์

สำหรับผลงานการวิจัยของชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) เรื่อง **วาทกรรมความรักในชุมชนกลอนออนไลน์** มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ในวาทกรรมรักที่ปรากฏจากชุมชนกลอนออนไลน์ และเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับวาทกรรมความรักที่ปรากฏในชุมชนกลอนออนไลน์ ศึกษาจากกลอนที่ปรากฏใน <http://www.Klonthai.com> ตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม พ.ศ. 2551 จำนวนทั้งสิ้น 656 บท ในประเด็นการใช้ภาษาและการนำเสนอวาทกรรม

จากการศึกษาพบว่า การนำเสนอกลวิธีทางภาษาที่ใช้ในการสื่ออุดมการณ์เกี่ยวกับความรักในชุมชนกลอนออนไลน์นั้นมีกลวิธีอยู่ 3 ลักษณะ คือ ลักษณะแรกด้านการใช้คำ ได้แก่ การเล่นคำมีการใช้กลวิธีการเล่นคำซ้ำ และการเล่นเสียงของคำ ซึ่งได้รับความนิยมมากที่สุดที่ผู้สร้างเลือกนำมาใช้สร้างสรรคกลอนเพื่อเป็นการเน้นความหมายคำรวมทังให้เกิดความไพเราะของเสียง เป็นกลวิธีที่ช่วยให้คำหรือกลอนมีอรรถรสดึงดูดความสนใจเพิ่มมากขึ้น ด้านการใช้คำคำกระทู้ ด้านการใช้คำหยาบ ด้านการใช้คำภาษาต่างประเทศ ได้แก่ เขียนคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และเขียนคำทับศัพท์เป็นภาษาอังกฤษ ส่วนการใช้ภาพพจน์นั้น ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ อติพจน์บุคลาธิษฐาน ปฏิพจน์ และสัญลักษณ์ ซึ่งการใช้โวหารดังกล่าวจะทำให้เห็นภาพที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น เกิดจินตนาการ อารมณ์ความรู้สึก และการใช้สำนวนที่สร้างขึ้นใหม่ ส่วนลักษณะสุดท้ายคือด้านการสื่อความหมาย ได้แก่ การสื่อความหมายโดยตรง และการสื่อความหมายโดยนัย สะท้อนให้เห็นว่า ผู้สร้างพยายามนำเสนอ

วาทกรรมความรักที่ถูกสร้างและผลิตซ้ำผ่านสื่อออนไลน์ทำให้ผู้เสพเข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างได้ง่ายโดยกลวิธีทางภาษาช่วยสื่ออุดมการณ์ได้ชัดเจน นอกจากนี้ยังค้นพบประเด็นที่น่าสนใจว่า ผู้สร้างสรรค์กลอนออนไลน์พยายามสะท้อนบางมุมมองสื่อให้เห็นถึงค่านิยมของสังคมและวัฒนธรรมไทยกับความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์ความรักที่ปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา ในบางส่วน อย่างเช่น หญิงหรือชายสามารถมีรักได้หลายคนในเวลาเดียวกัน หรือแย่งคนรักผู้อื่นโดยไม่รู้สึกลิดศีลธรรม ในปัจจุบันสังคมกลับมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาไม่ผิดแปลกแต่อย่างใด การรักเดียวใจเดียวเหมือนสังคมสมัยก่อนเริ่มลดน้อยลง เพศหญิงในสมัยใหม่สามารถแสดงความรัก หรือบอกความรู้สึกของตนเองกับเพศชายได้ โดยไม่มองว่าแปลก แต่กลับมองว่าเป็นเรื่องธรรมดาของสังคมที่มีเพิ่มมากขึ้น เป็นปรากฏการณ์ใหม่ของสังคมที่จะเริ่มทวีคูณมากขึ้นเรื่อย ๆ สังเกตได้จากวาทกรรมความรักผ่านสื่อออนไลน์ต่าง ๆ ในทุกรูปแบบของสังคม

2.3 กลุ่มศึกษานัยของวาทกรรม

นอกจากงานวิจัยในกลุ่มศึกษาโครงสร้างวาทกรรม และงานวิจัยกลุ่มศึกษาการใช้ภาษาและการนำเสนอวาทกรรม แล้วยังมีงานของกลุ่มที่ศึกษานัยของวาทกรรมซึ่งในงานวิจัยนี้เสนอเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเท่านั้น กล่าวคือผลงานการศึกษาของจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (2549), วรวรรณ ศรียาภัย (2551), กัลยา กุลสุวรรณ (2553), สุภาวรรณ ฤกษ์กำลัง (2554) และชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) กล่าวโดยสรุปตามลำดับดังนี้

จันทิมา เอี่ยมมานนท์ (2549) เรื่อง **การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีในสังคมไทยตามวิเคราะห์เชิงวิพากษ์** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอผู้ติดเชื้อเอชไอวีในวาทกรรมสาธารณะภาษาไทยของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและของบุคคลอื่นระหว่าง พ.ศ. 2527-2547 วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอผู้ติดเชื้อเอชไอวีในวาทกรรมภายในชุมชนที่จัดตั้งโดยผู้ติดเชื้อเอชไอวีและชุมชนที่จัดตั้งโดยบุคคลอื่นเปรียบเทียบการนำเสนอเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีในวาทกรรมสาธารณะทั้งสองประเภทในข้อ 1 และวาทกรรมภายในชุมชนทั้งสองชุมชนในข้อ 2 วิเคราะห์ลักษณะความสัมพันธ์ของวาทกรรมเอชไอวีในสื่อสาธารณะกับวาทกรรมเอชไอวีภายในชุมชน และอภิปรายแนวคิดทางสังคมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่แฝงอยู่ในวาทกรรมเอชไอวี ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา คือ ข้อมูลเอกสารวาทกรรมเอชไอวีภาษาไทยที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในสื่อสาธารณะตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2547 เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดสำนักโรคเอดส์ วัณโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุข เอกสารจากกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนที่ดำเนินงานด้านเอดส์และเอกสารจากเครือข่ายผู้ติดเชื้อเอชไอวี ข้อมูลจากการประชุมเรื่องโรคเอดส์ ทั้งการประชุมระดับชาติ และระดับนานาชาติ ซึ่งประเทศไทยเป็นเจ้าภาพเมื่อวันที่ 11-16 กรกฎาคม 2547 และข้อมูลภาคสนามเป็นบทสนทนา

ของผู้มีเชื้อเอชไอวีในชุมชนผู้มีเชื้อเอชไอวีสองชุมชน ได้แก่ โครงการธรรมรักษ์นิเวศน์ วัดพระบาทน้ำพุ จังหวัดลพบุรี และศูนย์สุขภาพชุมชนดอนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษากล่าวเฉพาะประเด็นเนื้อหาของวาทกรรมสรุปได้ว่า กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมสาธารณะมี 3 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม และกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมภายในชุมชนพบ 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีทางศัพท์ และกลวิธีวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม การศึกษาทางชาติพันธุ์วรรณา ทำให้เห็นว่าผู้มีเชื้อเอชไอวีสองชุมชนนำเสนอตนเองต่างกันตามวาทกรรมและวิถีปฏิบัติภายในชุมชนต่างกัน ผู้มีเชื้อเอชไอวีในโครงการธรรมรักษ์นิเวศน์สื่อความหมายผู้มีเชื้อเอชไอวีด้านลบ ในขณะที่ผู้มีเชื้อเอชไอวีในศูนย์สุขภาพชุมชนดอนแก้วสื่อความหมายผู้มีเชื้อเอชไอวีด้านบวก และทางด้านการตีความภาษากับอุดมการณ์พบว่า อุดมการณ์วิทยาศาสตร์การแพทย์ ศาสนา การพัฒนาของรัฐ และสิทธิมนุษยชนเป็นอุดมการณ์ที่แฝงอยู่และมีผลต่อการสื่อความหมายของผู้มีเชื้อเอชไอวีแตกต่างกันไปในวาทกรรม

บทความวิจัยเรื่องวาทกรรมเครื่องเพศของชาวไทยทรงดำ ของวรวรรณศรียาภัย (2551, หน้า 65–66) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วาทกรรมเครื่องเพศของชาวไทยทรงดำ โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิเคราะห์ได้แก่ตัวบทวาทกรรมของชาวไทยทรงดำที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีในประเด็นอุดมการณ์นั้นศึกษาโดยใช้แนวคิดของพาน ไต่กั เช่นเดียวกับที่จันทิมา เอี่ยมามนต์ (2549) ใช้ศึกษาผลการวิเคราะห์อุดมการณ์ที่ปรากฏในวาทกรรมเครื่องเพศของชาวไทยทรงดำสรุปได้ว่า วาทกรรมเครื่องเพศของชาวไทยทรงดำจำแนกได้ 5 ประการ คือ คำทำขวัญ คำสอน ปรีศนาคำทาย สุภาษิตและคำพังเพย และคำขลัง วาทกรรมดังกล่าวมีกลวิธีในการสร้างสรรค์ 4 ประการ คือ การใช้คำให้ล้มผัสคล้องจอง การใช้คำซ้ำ การใช้กลวิธีทางความหมาย และการใช้คำให้เกิดภาพพจน์ นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องแสดงถึงอุดมการณ์ 2 ลักษณะ คือ อุดมการณ์แห่งความศรัทธาต่อถ่อน และอุดมการณ์การรักนวลสงวนตัว

นอกจากนี้วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิตของกัลยา กุลสุวรรณ (2553) เรื่องวาทกรรมคำสอนของพุทธศาสนิกชน มีวัตถุประสงค์การวิจัยตลอดจนข้อมูลและแนวคิดในการวิจัยดังที่กล่าวแล้วข้างต้น กล่าวเฉพาะผลการวิจัยประเด็นเนื้อหาสาระในวาทกรรมของพุทธศาสนิกชน กล่าวโดยสรุปได้ว่า ทำให้ทราบแนวทางการธำรงและสืบทอดศาสนา และการนำสารัตถธรรมไปปรับใช้ในการสร้างความสงบสุขให้แก่มวลมนุษย์ในสังคม

ในงานวิจัยเรื่องวาทกรรมและการสร้างอุดมการณ์ทางสังคมในสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของสุภาพรณ ฤกษ์กำลัง (2554) โดยวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อมูลการวิจัย และแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยตามที่กล่าวแล้วในข้างต้น กล่าวเฉพาะเนื้อหาของวาทกรรม

ประเด็น อำนาจโดยสรุปได้ว่า โฆษณาผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพประเภทอาหารได้ผลิตซ้ำเรื่องสุขภาพที่ไม่แตกต่างไปจากความหวังของสังคมผ่านการผลิตซ้ำมายาคติสุขภาพดีให้อยู่ภายใต้กรอบในการมองและการประเมินค่าสุขภาพ

การนำบทกลอนในชุมชนกลอนออนไลน์มาวิเคราะห์เนื้อหาของวาทกรรมก็ยังมีผู้ศึกษาวิจัย ผลงานดังกล่าว คือ เรื่องวาทกรรมความรักในชุมชนกลอนออนไลน์ ของชนิดา พันธุ์โสภณ (2555) วัตถุประสงค์การวิจัยตลอดจนข้อและแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยตามที่กล่าวไว้แล้วในข้างต้น กล่าวไว้ 4 ลักษณะ คือ อุดมการณ์ทางเพศผ่านกลอนในชุมชนออนไลน์ ได้แก่ เพศหญิง และเพศชาย ผ่านกลอนในชุมชนกลอนออนไลน์ ได้แก่ ทางธรรม และทางโลก ผ่านกลอนในชุมชนกลอนออนไลน์ ได้แก่ ชนชั้นล่าง ชนชั้นสูง และอุดมการณ์ทางสังคมผ่านกลอนในชุมชนกลอนออนไลน์ จากที่กล่าวมาจะเห็นอุดมการณ์ที่สะท้อนให้เห็นมุมมองแนวคิดผ่านวาทกรรมความรักสื่อถึงอุดมการณ์เหล่านั้นในรูปแบบของกลอนออนไลน์ กลอนถึงกลายเป็นช่องทางเลือกใหม่ของมนุษย์ยุคไอทีที่ผู้สร้างกลอนพยายามจะใช้วาทกรรมเหล่านั้นสะท้อนให้เห็นภาพดังกล่าวที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสังคมวัฒนธรรมตามกระแสโลกที่เปลี่ยนไป

สรุปประเด็นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรมจากกล่าวได้ว่า วาทกรรมคือ ข้อความที่สื่อสารผ่านมนุษย์เป็นอุดมการณ์ แนวคิดที่เกิดจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารแล้วเกิดผลทั้งบวกและลบขึ้นขึ้นอยู่บริบทหรือสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยนำมาประกอบเป็นข้อมูลเพื่อวิจัยกลวิธีสื่ออารมณ์ของคณะหมอลำอีสาน

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำผู้วิจัยได้รวบรวมไว้เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษากลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานกำหนดเป็น 2 ประเด็นหลักคือ 1) มโนทัศน์เกี่ยวกับหมอลำ และ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอลำ ดังนี้

1. มโนทัศน์เกี่ยวกับหมอลำ

หมอลำเป็นการแสดงประจำของท้องถิ่นอีสานซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวที่เน้นบูรณาการจากองค์ความรู้ในสังคมเพื่อสื่อกับคนในสังคมหรือสื่อกับกลุ่มอื่นที่มีการติดต่อสื่อสารกันในการวิจัยนี้แบ่งประเด็นศึกษาใหญ่ ๆ ที่เกี่ยวกับมโนทัศน์ของหมอลำ แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือ 1) นิยามของหมอลำ 2) ประวัติความเป็นมาของหมอลำ 3) ประเภทของหมอลำ และ 4) ปรัชญาของหมอลำครุเศวต ดังนี้

1.1 นิยามของหมอลำ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554 (2556, หน้า 1296) ให้ความหมายของหมอลำว่า หมอลำ หมายถึง ผู้ชำนาญขับร้องแบบอีสาน

วิกิพีเดีย (2558, สืบออนไลน์) ให้ความหมายของคำว่า “หมอลำ” หมายถึง รูปแบบของเพลงลาวโบราณในประเทศลาวและภาคอีสานของประเทศไทย คำว่า “หมอลำ” มาจากคำ 2 คำ มารวมกัน ได้แก่ “หมอ” คือ ผู้มีความชำนาญ และ “ลำ” คือ การบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยทำนองอันไพเราะ

ธวัช ปุณโณทก (2546, หน้า 46-50) ได้ให้นิยามลำหรือหมอลำ ว่าเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมมากในภาคอีสานที่มีการฝึกหัดเป็นคณะ และเจ้าภาพจ้างมาแสดง มีเนื้อร้องทำนองร้องลำ

วรางคณา ศรีภูวงษ์ (2556, หน้า 18-20) กล่าวว่าคำว่า “ลำ” มีความหมาย 2 ประการ คือ เป็นชื่อของเรื่อง อีกอย่างหนึ่งเป็นชื่อของการขับร้อง หรือการลำ ที่เป็นชื่อของเรื่อง ได้แก่ เรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องนกจอกน้อย เรื่องท้าวกำกาคำ เรื่องขูลุนางอ้ว เป็นต้น เรื่องเหล่านี้ได้แต่งขึ้นเป็นกลอนในสมัยก่อน แทนที่จะเรียกว่า “เรื่อง” ก็เรียกว่า “กลอนลำ” ที่นำมาจากหนังสือลำเรียกว่า “กลอนลำ” อีกอย่างหนึ่งหมายถึง “การขับร้อง” หรือการลำ การนำเอาเรื่องในวรรณคดีอีสานมาขับร้อง หรือมาลำ เรียกว่า “ลำ” ผู้ที่มีความชำนาญในการขับร้องวรรณคดีอีสาน โดยการท่องจำกลอนมาขับร้องหรือผู้ที่ชำนาญในการเล่นนิทานเรื่องนั้น เรื่องนี้หลายเรื่องเรียกว่า “หมอลำ”

บุษกร ปิณฑสันต์ และข้าคม พระประสิทธิ์ (2553, หน้า 39-42) กล่าวถึงหมอลำไว้ว่า “หมอลำ” คือ ผู้ดำรงบทบาทสำคัญในการขับร้องและทำหน้าที่ถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างเป็นที่พอใจของให้แก่ผู้ชมโดยใช้ “การลำ” เป็นการขับร้องเปล่งเสียงหรือถ้อยคำให้เป็นทำนองต่าง ๆ ตาม “กลอนลำ” ที่เป็นบทร้องประพันธ์ขึ้นในลักษณะบทร้อยกรองไม่มีจังหวะตายตัว ใช้ลำหรับลำให้ผู้ฟังได้รับรู้ถึงเนื้อความ ไม่ว่าจะป็นวรรณกรรมพื้นบ้าน นิทานชาดก คติสอนใจ คุณธรรม จริยธรรม จาริต ประเพณี ค่านิยม รวมไปถึงความเชื่อของผู้คนในท้องถิ่น

จากที่กล่าวมาอาจสรุปได้ว่าหมอลำ หมายถึง การร้องรำขับร้องแบบลาวในประเทศลาวและอีสานเพื่อส่งสารไปยังผู้รับสารในเรื่องความเชื่อ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และประเพณี

1.2 ประวัติความเป็นมาของหมอลำ

หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรเก่าแก่ที่สุดที่สามารถเชื่อมโยงกับประวัติความเป็นมาของหมอลำได้ น่าจะพิมพ์ขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้า

เจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2409 ดังหนังสือประเภทประกาศ
ณ วันศุกร์ เดือน 12 แรม 14 ค่ำ ปีฉลู สัปตศก ความว่า

“...มีพระบรมราชโองการดำรัสแก่ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย แลทวยราษฎร์ชาว
สยามทุกหมู่ทุกเหล่าในกรุงแลหัวเมืองให้ทราบกระแสพระราชดำริว่า เมืองไทยเป็นที่ประชุมชาว
ต่างเพศต่างภาษาใกล้เคียงมากด้วยกันมานานแล้วการเล่นพ่อนรำขับร้องของภาษาอย่างต่าง ๆ
เคยมีมาปะปนเป็นที่ดูเล่นฟังเล่นต่าง ๆ สำราญ เป็นเกียรติยศบ้านเมืองก็ได้อยู่ แต่ถ้าของ
เหล่านั้นคงอยู่ตามเพศตามภาษาของคนนั้น ๆ ก็สมควรหรือไทยจะเลียนเอามาเล่นได้บ้าง ก็เป็น
ดีอยู่ว่าไทยเลียนใครเลียนได้ เหมือนหนึ่งพระเทศนามหาชาติว่าอย่างลาวก็ได้ ว่าอย่างมอญก็ได้
ว่าอย่างพม่าก็ได้ ว่าอย่างเขมรก็ได้ ก็เป็นดี แต่จะเอามาเป็นพื้นไม่ควรต้องเอาอย่างไทยเป็นพื้น
อย่างอื่น ๆ ว่าเล่นได้แต่แหล่งหนึ่งสองแหล่ง

ก็การบัดนี้เห็นแปลกไปนัก ชาวไทยทั้งปวงละทิ้งการเล่นสำหรับเมืองตัว คือ ปี่
พาทย์มโหรี เสภาเครื่องท่อนปรบโก่ ลักรวา เพลงโก่ป่า เกี่ยวข้าว แลละครร้องเสียหมดพากันเล่น
แต่ลาวแคนไปทุกหนทุกแห่งทุกตำบล ทั้งผู้ชายผู้หญิง จนท่านที่มีปี่พาทย์มโหรีไม่มีผู้ใดหา ต้อง
บอกขายเครื่องปี่พาทย์เครื่องมโหรี ในที่มิงานโจนจุกบวชนาคก็หาลาวแคนเล่นเสียหมดทุกแห่ง
ราคาหางานหนึ่งแรงถึงสิบตำลึง สิบสองตำลึง

การที่เป็นอย่างนี้ ทรงพระราชดำริเห็นว่าไม่สู้งามไม่สู้ควรที่การเล่นอย่างลาว
จะมาเป็นพื้นเมืองไทย ลาวเป็นข้าของไทย ๆ ไม่เคยเป็นข้าลาว จะเอาอย่างลาวมาเป็นพื้น
เมืองไทยไม่สมควร

ตั้งแต่พากันเล่นลาวแคนมาอย่างเดียวก็น่าสับสนมาแล้ว จนการตกเป็น
พื้นเมือง แลสังเกตดูการเล่นลาวแคนซุกซุมที่โชน ฝนก็ตกน้อยรวงโรยไป ถึงปี่ข้าวในนารอดตัว
ก็เพราะน้ำป่ามาช่วย

เมืองที่เล่นลาวแคนมาก เมื่อฤดูฝน ๆ ก็น้อยทำนาก็เสียไม่งอกงาม ทำขึ้นได้
บ้างเมื่อปลายฝน น้ำป่ากระโชกมาก็เสียหมด เพราะฉะนั้นทรงพระราชวิตกอยู่ โปรดให้ขออ่อน
วอนแก่ท่านทั้งหลายทั้งปวงที่คิดถึงพระเดชพระคุณจริง ๆ ให้งดการเล่นลาวแคนเสีย อย่าหามา
ดูแลฟังแลอย่าให้เล่นเองเลย ลองดูสักปีหนึ่งสองปี การเล่นต่าง ๆ อย่างเก่าของไทย คือ ละคร
พ่อนรำ ปี่พาทย์มโหรีเสภา เครื่องท่อน ปรบโก่ ลักรวา เพลงโก่ป่า เกี่ยวข้าวและไร ๆ ที่เคยเล่น
มาแต่ก่อนเอามาเล่นเอามากู้ขึ้นบ้างอย่าให้สูญ เล่นลาวแคนขอให้งดเสียเลิกเสียสักปีหนึ่งสองปี
ลองดูฟ้าฝนจะงามไม่งามอย่างไรต่อไปข้างหน้า

ประกาศอันนี้ถ้ามีฟังยังขึ้นเล่นลาวแคนอยู่จะให้เรียกภาษีให้แรง ใครเล่นที่ไหน จะให้เรียกแต่เจ้าของที่แลผู้เล่นถ้าักเล่นจะต้องจับปรับให้เสียภาษีสองต่อสามต่อ...” (ไพบูลย์ แพงเงิน, 2534, หน้า 3)

หมอลำกับการบันทึกเสียง แผ่นเสียงที่มีการบันทึกเสียงหมอลำเท่าที่ค้นพบและเหลืออยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ แผ่นเสียงตรากระต่ายของบริษัท ต. เง็กชวน เริ่มบันทึกตั้งแต่ พ.ศ. 2481 และยังมีแผ่นเสียงตรา “แมจิด โน้ต” ของบริษัทโคลัมเบีย กราโฟโฟน จำกัด แผ่นเสียงตราตึก (โอเดียน เรคคอร์ด) ตราฟิลิปส์ ตราสิงโต ห้างเพนนคร ตรามงกุฏ ตราประตูลอย และตราแคน ไพบูลย์ แพงเงิน (2532, หน้า 13-15) ได้สรุปเรื่องราวเกี่ยวกับหมอลำ-หมอแคน ไว้ 4 รุ่น คือ หมอลำรุ่นโบราณ หมอลำรุ่นแรก หมอลำรุ่นกลาง และหมอลำรุ่นปัจจุบัน หมอลำรุ่นโบราณ ยังไม่ปรากฏรายชื่อใครเป็นคนแรกที่บันทึกเสียงลงในแผ่นเสียง แต่แผ่นเสียงรุ่นเดียวกับเพลง “ชุดมะโดดหนีเมียไปบวช” และอาจจะให้ “หมอลำเคน บ้านพระคือ” และ “นางผัด” กับ “นางอ้วน” เป็นหมอลำที่ได้รับการบันทึกเสียงนำไปเผยแพร่ในภาคอีสานช่วง พ.ศ. 2463 หมอลำรุ่นแรก คือ หมอลำที่ได้บันทึกแผ่นเสียงเป็นรุ่นต้น ๆ ตัวอย่างที่สำคัญคือแผ่นเสียง “ตรากระต่าย” ของบริษัท ต. เง็กชวน หมอลำที่ได้บันทึกเสียงมีหลายท่านด้วยกัน คือ หมอลำชายคุณ ถาวรพงษ์, หมอลำคำพอง บุญเรือง, หมอลำหญิงจอมศรี บรรลูลศิลป์, ชันทอง ทองใบ ส่วนแผ่นเสียง “ตราฟิลิปส์” รายชื่อหมอลำที่ได้บันทึกแผ่นเสียง คือ หมอลำชายคำพอง สมศรี, หมอลำหญิงทองมี คำนาง และแผ่นเสียง “ตราสิงโต” ของห้างเพนนคร รายชื่อหมอลำที่ได้บันทึกแผ่นเสียง คือ หมอลำชายคำพอง สมศรี, หมอลำหญิงทองมี คำนาง มีหมอแคน คือ นายถนอม งามชัด

ไพบูลย์ แพงเงิน (2532, หน้า 13-15) กล่าวรายละเอียดอีกว่า หมอลำรุ่นกลางนั้นเป็นหมอลำที่เป็นรุ่นรองลงมาจากหมอลำรุ่นแรก ส่วนใหญ่ยังมีชีวิตอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ หลักฐานที่ปรากฏชัด คือ การบันทึกเสียงลงในแผ่นเสียง “ตราโคลัมเบีย” หมอลำที่ได้บันทึกลงในแผ่นเสียง คือ หมอลำชายอัมพร สง่าจิตต์, หมอลำหญิงนาคแก้ว แสนทวีสุข ส่วนหมอแคนที่เป่าแคนประกอบกลอนลำในแผ่นเสียง “ตราโคลัมเบีย” คือ นายคำเขียน มุ่งสิน, นายทองสาครทองทรัพย์ และนายสุนทร ผลงาม อีกแผ่นเสียงหนึ่งที่มีชื่อเสียงคือ “ตราประตูลอย” ของห้างแผ่นเสียงเสียงไทย มีหมอลำที่ได้บันทึกเสียงในแผ่นเสียง คือ หมอลำชายทองลา สายแหว, หมอลำหญิงมาลา สุตถนอม ซึ่งมีนายคำเขียน มุ่งสิน เป็นผู้เป่าแคน แผ่นเสียง “ตรามงกุฏ” หมอลำที่ได้บันทึกเสียง คือ หมอลำชายทองคำ เพ็งดี, เคน ดาเหล่า, สุวรรณ สร้อยฟ้า, อัมพร สว่างจิตต์ หมอลำหญิงทองใบ หมื่นกุล, บุญเพ็ง ไผ่ผิวชัย, คำปุ่น พุ่งสุข โดยมีหมอแคน คือ นายประเทือง แพทย์เพียร เป่าแคน และแผ่นเสียง “ตราแคน” ของคณะรวมมิตร มีหมอลำที่บันทึกเสียง คือ

หมอลำชายทองคำ เพิ่งดี, หมอลำหญิงบุญยัง สุภาพ นอกจากนั้นยังมีอีกหลายท่านที่ยังต้องค้นหาข้อมูลต่อยอดเพื่อวงการหมอลำที่ได้ทราบถึงพัฒนาการของหมอลำ เช่นหมอลำลำวางสิงห์ธรรม บางคนเรียกว่า “หมอลำวังสถาน” ส่วนมากจะบันทึกเสียงคู่กับหมอลำหญิง บุญเพ็ง ไผ่ผิวชัย ส่วนหมอลำหญิงที่เคยบันทึกเสียงในแผ่นเสียง “ตรากระต่าย” ชื่อหมอลำหญิง ทองย่น พอบันทึกเสียงยังไม่เสร็จสมบูรณ์ก็เสียชีวิต ถือได้ว่าเป็นผู้มีเสียงดีอีกคนหนึ่งในวงการหมอลำ ปัจจุบัน การบันทึกเสียงมีความทันสมัย สะดวกรวดเร็วกว่าแต่ก่อน มีวงหมอลำเกิดขึ้นมากมาย จากหมอลำกลอนล้วนกลายเป็นหมอลำเรื่อง หมอลำหมู่ หมอลำเพลิน จนมีการพัฒนาต่อยอดอีกหลากหลายกลายเป็นหมอลำประยุกต์ที่มีหมอลำ นักร้อง นักดนตรี และหางเครื่องจำวง หมอลำที่ได้บันทึกเสียงช่วงรอยต่อระหว่างรุ่นกลางมารุ่นปัจจุบัน คือ หมอลำชายทองคำ เพิ่งดี, สุนทร ชัยรุ่งเรือง, ป. ฉลาดน้อย, ทองมัย มาลี, พรศักดิ์ สองแสง, หมอลำหญิงฉวีวรรณ คำเนิน, สุภาพ ดาวดวงเด่น, บานเย็น รากแก่น, บานเย็น ศรีวงษา, อังคนางค์ คุณไชย, มลฤดี พรหมจักร และพิมพ์พรศิริ เป็นต้น

พระอริยานุวัตร เขมจารี (2515, หน้า 81-84) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของหมอลำ หมอแคนว่าเกิดจากการท่องจำเรื่องราวในคัมภีร์โบราณและหนังสือผูก จะเน้นเรื่องราวเกี่ยวกับนิทานพื้นบ้าน นอกจากนั้นได้กล่าวถึงหมอลำที่มีชื่อเสียง เช่น หมอลำทองมาก จันทะสี, นายมหันต์ นครไชย, นายพรหมมา ดั่งแพง, นายเจน จันทรงกุล, นายไพโรจน์ ดลแมน, นายพิมพ์ รัตนคุณศาสน์ และนายสุทธิสมพงษ์ สทานอาจ งานกลุ่มที่สองเขียนโดยครูอาจารย์ตามวิทยาลัยครู (ปัจจุบัน คือ มหาวิทยาลัยราชภัฏ) และมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค เป็นงานของนักวิชาการด้านมนุษยศาสตร์ เช่น นายเจริญชัย ชนไพโรจน์, นายพรชัย ศรีสารคาม, นายสิริวัฒน์ คำวันสา และนายจารุบุตร เรื่องสุวรรณ ผลงานส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้จัดงานนิทรรศการด้านวัฒนธรรม และเผยแพร่บทความวิชาการเกี่ยวกับหมอลำ

1.3 ประเภทของหมอลำ

ธวัช ปุณโณทก (2537, หน้า 34-35) กล่าวไว้ในวรรณกรรมอีสาน ไว้ว่าภาคอีสานเป็นแหล่งรวมกลุ่มชน 3 วัฒนธรรม คือ กลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว กลุ่มวัฒนธรรมเขมร-ส่วย (กวย) และวัฒนธรรมไทยโคราช หมอลำจัดอยู่ในกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว หากพิจารณาธรรมเนียมการเล่น และเนื้อร้อง ทำนองร้องแล้ว แบ่งได้เป็น 5 ประเภท คือ

1.3.1 หมอลำกลอน คือ การแสดงพื้นบ้าน ที่ตั้งเป็นวง คณะ มีการฝึกฝนนักร้อง จนชำนาญสามารถร้องลำได้ ประกอบไปด้วย หมอลำชาย หญิง 2 คน เป็นอย่างน้อย และดนตรีมีหมอแคน 1 คน อาจจะมีซึงหรือพิณด้วย หมอลำกลอนจะรับจ้างไปแสดงตามงานต่าง ๆ เนื้อหา

ที่ร้องล่ำจะเป็นเรื่องเกี่ยวพาราสิกัน ระหว่างหนุ่ม สาว และใช้โวหารลูกเล่น เพื่อความสนุกสนานของผู้ฟัง นิยมเล่น 3 ทาง คือ ล่ำโจทย์ ล่ำแก้ เป็นการล่ำโต้ตอบของหมอล่ำฝ่ายชาย-หญิง เพื่อลองปัญญาโวหารกันส่วนใหญ่เป็นปัญหาธรรม การเมือง หรือความรอบรู้ ล่ำชิงชู้ เป็นการล่ำที่ประกอบไปด้วยหมอล่ำฝ่ายชาย 2 คน และฝ่ายหญิง 1 คน ชายจะแสดงฝีปากในการเกี่ยวฝ่ายหญิง ซึ่งไหวพริบกันเพื่อจะให้ฝ่ายหญิงมีใจรักใคร่ และล่ำเกี่ยว เป็นการเกี่ยวระหว่างหนุ่มสาว โดยนำคำพญาพื้นบ้านมาร้องล่ำด้วยหากตอนดึก มักจะร้องล่ำโวหารเชิงหยาบโหล่น และผู้ฟังอาจมีส่วนในการเล่นด้วยคือร้องเสริมมาจากข้างเวทีเรียกว่า “สอย”

1.3.2 หมอล่ำพื้นหรือล่ำเรื่อง เป็นการล่ำเรื่องนิทานพื้นบ้าน เช่น เรื่องสินไซ จำปาสีตัน นางผมหมอม และไก่แก้ว บางครั้งก็อ่านจากหนังสือผูกโบราณการล่ำพื้นหรือล่ำเรื่องนี้โดยทั่วไปไม่มีดนตรี (แคน) ประกอบ ผู้ฟังมุ่งที่จะฟังนิทานที่อ่านเป็นทำนองเสนาะ คือ ล่ำนิทานพื้นบ้าน แต่บางครั้งพบว่าหมอล่ำที่แสดงบนเวที ก็นำทำนองล่ำพื้นไปล่ำด้วย เพื่อเป็นการเปลี่ยนบรรยากาศ หรือผู้ฟังเรียกร้อง

1.3.3 หมอล่ำหมู่ เป็นหมอล่ำที่ปรับปรุงการเล่นเป็นเรื่อง แต่งกายเหมือนลิเก มีฉากประกอบ และมีดนตรี ธรรมเนียมการแสดงได้ปรับปรุงให้มีการเจรจา แสดงท่าพ้อนรำ

1.3.4 หมอล่ำเพลิน เป็นหมอล่ำที่ได้วิวัฒนาการเป็นการแสดงใหม่ โดยมีคณะเล่นเหมือนดนตรีลูกทุ่ง มีการแต่งกายเต็มเป็นทางเครื่อง ใช้แคนเป็นดนตรีหลัก แต่ก็มีทางเครื่องดนตรีสมัยใหม่เพิ่มเติมอีกมาก ทำนองร้องใช้เพลงหลายแบบ และปรับเนื้อร้องใหม่ โดยหลีกเลี่ยงคำโบราณท้องถิ่น เช่น คณะของบ้านเย็น รากแก่น และคณะของพรศักดิ์ ส่องแสง เป็นต้น

1.3.5 หมอล่ำผีฟ้าหรือล่ำผีฟ้าผีเถน เป็นการล่ำในพิธีกรรมรักษาโรค โดยปกติประกอบด้วยหมอล่ำ หมอแคนหมอล่ำและลูกมือหมอล่ำ ตัวหมอล่ำเองต้องมีครูคือต้องขึ้นครูเป็นหมอรักษาโรค และต้องทำพิธีไหว้ครูประจำปี เมื่อลูกหลานผู้ป่วยไปหาหมอรักษาหมอล่ำจะเครื่องบูชา (คาย) มาเชิญผีฟ้ามาช่วยคนป่วย และในเนื้อร้องนั้น จะกล่าวเชิญผีฟ้าให้มารักษาโรคด้วย พิธีล่ำผีฟ้ามักจะทำตอนกลางคืน

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอล่ำ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหมอล่ำจำแนกได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มศึกษาหมอล่ำในแง่ภาษา และการใช้ภาษา กลุ่มศึกษาหมอล่ำในแง่วรรณกรรม กลุ่มศึกษาหมอล่ำในแง่ศิลปะการแสดง และกลุ่มศึกษาหมอล่ำในแง่อื่น ๆ ดังนี้

2.1 กลุ่มศึกษาหมอล่ำในแง่ภาษาและการใช้ภาษา

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับหมอล่ำในด้านภาษาและการใช้ภาษามีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง แต่ผลงานสำคัญที่น่าสนใจและนำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผลงานของกฤษฎา

ศรีธรรมมา (2534), อาทิตย์ คำหงส์ศา (2555), คงฤทธิ แข็งแรง (2537), วรรณิกา นาโสก (2556) และบุญจันทร์ เพชรเมืองเลย (2557) มีรายละเอียดดังนี้

กฤษฎา ศรีธรรมมา (2534) ศึกษาเรื่อง**วิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของเพลงหมอลำในรอบทศวรรษ (พ.ศ. 2522-2531)** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางวรรณกรรมเพลงหมอลำในช่วง พ.ศ. 2522-2531 มีรูปแบบลักษณะใดบ้าง มีท่วงทำนองการเขียนอย่างไร ถ้อยคำภาษาที่นำมาใช้นั้นมีศิลปะในการเรียบเรียงตลอดจนการใช้โวหาร รวมทั้งเนื้อหาสาระได้สะท้อนอะไรไว้บ้าง การดำเนินการวิจัยได้เก็บรวบรวมจากเพลงหมอลำที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2522-2531 จำนวน 327 เพลง และวิเคราะห์รูปแบบ จังหวะ จำนวนพยางค์ จำนวนบทและลักษณะสัมผัส วิเคราะห์ท่วงทำนองการเขียน วิเคราะห์ศิลปะการใช้ภาษา การเรียบเรียงถ้อยคำ และศิลปะการใช้โวหาร และได้วิเคราะห์เนื้อหาด้านครอบครัว การศึกษาอบรม การประกอบอาชีพ ความเชื่อ ค่านิยมและประเพณี

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของเพลงหมอลำในช่วงดังกล่าวพบว่าด้านรูปแบบวรรณกรรมหมอลำในด้านทำนอง จังหวะ จำนวนพยางค์ จำนวนบทและลักษณะสัมผัสพบว่า เรื่องทำนองเพลงหมอลำมีที่มาจากเพลงพื้นบ้านอีสาน 4 ลักษณะ คือ ทำนองลำเตี้ย ลำเพลิน ลำแพน และลำเดิน จังหวะของเพลงหมอลำในวรรคหนึ่ง แบ่งเป็น 3 ลักษณะ คือ วรรคหนึ่งมี 2 จังหวะ 3 จังหวะ และจังหวะผสมในแต่ละวรรคมีจำนวนพยางค์ไม่แน่นอน

ส่วนกลวิธีการนำเสนอในรูปแบบพบว่า วรรณกรรมเพลงหมอลำมีกลวิธีการนำเสนอด้านรูปแบบ 2 รูปแบบ คือ การนำเอาคำร้องที่แต่งด้วยภาษาถิ่นอีสานกับคำร้องที่แต่งด้วยภาษากลางมาเรียบเรียงเนื้อเพลงให้มีเนื้อความต่อเนื่องกันตลอด และวัตถุประสงค์ของการนำเสนอของวรรณกรรมเพลงหมอลำพบว่า วรรณกรรมเพลงหมอลำมีการนำเสนอ 3 ประการ คือ การที่วรรณกรรมเพลงหมอลำเอาภาษาไทยภาคกลางมาใช้แทรกสลับกับภาษาถิ่นอีสาน นำเสนอหลายรูปแบบนอกจากจะเสนอความแปลกใหม่ของวงการธุรกิจเพลงแล้วน่าจะเป็นหนึ่งวิธีที่จะดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้มาสนใจเพลงมากขึ้น และสุดท้ายคือการที่เพลงหมอลำนำเอาทำนองเพลงพื้นบ้านอีสาน

ผลงานของอาทิตย์ คำหงส์ศา (2555) เรื่อง**การศึกษาทำนองลำของหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสานตอนกลาง** มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อศึกษาทำนองหมอลำเรื่องต่อกลอนในเขตพื้นที่อีสานกลาง และเพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะทางดนตรีของหมอลำเรื่องต่อกลอนในเขตพื้นที่อีสานกลาง ซึ่งได้ใช้ข้อมูลเอกสารและศึกษาภาคสนามจากการแสดงของหมอลำ 8 คณะจากภาคอีสานตอนกลาง คือ คณะนกเอี้ยงมิ่ง คณะดอกฟ้าสารคาม คณะรัตน

ศิลปะอินตาไทยราษฎร์ คณะประถมนันทิงศิลป์ คณะเกศาเกตแก้ว คณะแย้งคอคำ คณะฟ้าลีคราม และคณะวีระพงษ์วงศ์ศิลป์

จากการศึกษาพบว่า การนำทำนองลำที่มีอยู่ในท้องถิ่นของภาคอีสานมาใช้ในการแสดงหลากหลาย ทำนองที่คณะหมอลำเรื่องต่อกลอนนำมาใช้ในการแสดงนั้นปรากฏอยู่ในการลำประเภทต่าง ๆ แบ่งออกเป็น 7 ทำนอง คือ 1) ลำทางยาว 2) ลำเต้ย 3) ลำเดิน 4) ลำเพลิน 5) ลำแพน 6) ลำซิ่ง และ 7) เพลงลูกทุ่ง โดยแต่ละคณะจะเลือกเอาทำนองที่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องที่แสดง ในการแสดงจะใช้เวลาประมาณ 5-8 ชั่วโมงจึงทำให้มีการใช้ทำนองที่ซ้ำกันในการแสดง แต่เนื้อหาในกลอนลำบางทำนองไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับเนื้อหาก็คือ เว้นแต่ทำนองลำทางยาวเท่านั้น ที่มีเนื้อหาจำเพาะเจาะจงที่ต้องสอดคล้องกันตามเนื้อเรื่องที่แสดง

ด้านฉันทลักษณ์ของกลอนลำพบว่า ในกลอนลำของหมอลำเรื่องต่อกลอนใช้ฉันทลักษณ์แบบกลอนเย็นมีสัมผัสในและสัมผัสนอกตามรูปแบบของการประพันธ์แบบกลอนเย็น และบางคณะมีสัมผัสไม่ตรงตามรูปแบบ การประพันธ์ยึดตามรูปแบบ คือ จำนวนคำ 7-12 พยางค์ วรรคหนึ่งแบ่งเป็น 4 จังหวะ

ด้านโครงสร้างรูปแบบพบว่า ทำนองการลาของคณะหมอลำเรื่องต่อกลอนเกิดจากศิลปะในการใช้ถ้อยคำ ลำนวน การสัมผัสคำ มาประพันธ์กลอนลำ ตามรูปแบบและฉันทลักษณ์ของบทกลอนซึ่งกลอนลำของหมอลำเรื่องต่อกลอนเป็นกลอนเย็น วลีของทำนองและทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอง เกิดขึ้นจากการแบ่งตามจำนวนคำหรือพยางค์ในกลอน 1 วรรค ลักษณะการเดินทำนอง ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอง มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน (Conjunct) ตัวโน้ตเริ่มด้วยเสียงโด (C) ทำนองเป็นลักษณะทำนองเดี่ยว (Monophony) กระจวนจังหวัดพบ กระจวนจังหวัดมี 32 ลักษณะ และมีการเข้าไปเข้ามาของกระจวนจังหวัด กลุ่มเสียงที่ใช้ในการลำเรื่องต่อกลอนมีกลุ่มเสียงที่ไม่ซับซ้อน มีเพียง 5 เสียง ที่เรียกตามบันไดเสียงดนตรีสากลเรียกว่า เพนทาโทนิค และอาจจะมีการเอื้อนเสียงตามสำเนียงภาษาถิ่นของผู้ลำทำให้เกิดเป็นเอกลักษณ์

ผลงานงานของคงฤทธิ แข็งแรง (2537) เรื่อง **กลอนลำของหมอลำสุทธิสมพงษ์ สะท้อนอาจ** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลอนลำของหมอลำสุทธิพงษ์ สะท้อนอาจใน 2 ลักษณะ คือ ศึกษารูปแบบและศิลปะการใช้ถ้อยคำ และศึกษาเนื้อหาเกี่ยวกับภาพสะท้อนทางสังคมและคติความเชื่อ ศึกษาและวิเคราะห์กลอนลำของหมอลำสุทธิพงษ์ สะท้อนอาจที่มีการตีพิมพ์เผยแพร่ที่บันทึกเสียงและกลอนสด วิเคราะห์ 2 ลักษณะ คือ ภาพสะท้อนสังคม และคติความเชื่อ

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่า ลักษณะภาพสะท้อนสังคมเน้นการให้เห็นสภาพสังคมชาวอีสานในการดำเนินชีวิต แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ภาพสะท้อนด้านสภาพแวดล้อม

ภาพสะท้อนลักษณะชีวิตส่วนบุคคล และภาพสะท้อนลักษณะสังคมอีสาน พบว่าในด้านรูปแบบหมอลำสุทธิพงษ์ สะท้อนอาจ ได้นำรูปแบบที่เป็นที่นิยมมาใช้ โดยจะเริ่มด้วยบทไหว้ครู ลักษณะคำประพันธ์นั้นจะนิยมแต่งเป็นกลอนหรือในภาษาถิ่นอีสานเรียกว่า “กลอนลำ” บทกลอนที่ใช้แต่งมี 4 ลักษณะ คือ กลอนเจ็ด กลอนแปด กลอนเก้า และกลอนสิบ ที่พบมากที่สุดเป็นการแต่งกลอนเก้าและมีกลอนอีกชนิดหนึ่งที่ใช้แต่งเป็นส่วนน้อย คือ กลอนโรสัผัส คือ กลอนโรสัผัส ฉันท์ลักษณะที่ใช้แต่งกลอนลำมี 3 ลักษณะ คือ กลอนตัด หรือกลอนลำ กลอนเย็น กลอนเตี้ย ส่วนการส่งสัมผัสของหมอลำสุทธิสมพงษ์ สะท้อนอาจ อาจมีการส่งสัมผัส คือ สัมผัสสระ คือ การสัมผัสแบบเคียง แบบเทียบเคียง แบบเทียบเคียงและเทียบนอก สัมผัสพยัญชนะ คือ การสัมผัสแบบคู่ แบบเทียบคู่ โดยการส่งสัมผัสทั้งสองลักษณะเป็นการสัมผัสใน ส่วนการสัมผัสนอกนั้นส่งสัมผัสสระจากคำสุดท้ายของบาทหนึ่งไปยังคำที่ 3 คำใดก็ได้ในบาทต่อไป ด้านศิลปะการใช้ถ้อยคำ พบว่ามีศิลปะการใช้ถ้อยคำของหมอลำสุทธิสมพงษ์ สะท้อนอาจ ได้นำมาใช้ 13 ลักษณะ คือ การใช้ถ้อยคำในการเปรียบเทียบ การใช้คำอุปมาอุปไมย การใช้คำอุปลักษณ์ การใช้คำสาธกหรือทำความ การใช้คำสัญลักษณ์ การใช้คำอิพจน์ การใช้คำบุคลาธิษฐาน การใช้คำแบบสะกิด การใช้คำแบบให้รสความเชิงพรรณนาให้รู้สึกถึงสิ่งสัมพันธ์กัน และการพรรณนาให้เกิดความรู้สึกสะเทือนใจ ศิลปะการใช้ถ้อยคำดังกล่าวนี้มีคุณค่าด้านการใช้ภาษา และยังแสดงให้เห็นไหวพริบและความสามารถของผู้ประพันธ์

สิ่งที่ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาอีก คือ คติความเชื่อ พบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) คติความเชื่อเรื่องผีแถน ความเชื่อเรื่องเทวดา ความเชื่อเรื่องพระอินทร์ความเชื่อเรื่องผีปู่ตา ความเชื่อเรื่องนางธรรณี ความเชื่อเรื่องผีหลักเมือง ความเชื่อเรื่องผีตาแฮก 2) ด้านโหราศาสตร์ คือ การใช้วิธีทางไสยศาสตร์รักษาผู้ป่วย การใช้คาถาเวทมนต์ การใช้นามนต์ การต่อชะตา เครื่องรางของขลัง ความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ ความเชื่อเรื่องฤกษ์ยาม ความเชื่อเรื่องโชคชะตา ความเชื่อเรื่องความฝัน 3) ความเชื่อคติทางพุทธ คือ ความเชื่อเรื่องบาปบุญ กรรมเวร ความเชื่อนรกสวรรค์ ความเชื่อเรื่องอนิจจัง ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าการศึกษากลอนลำของ หมอลำ สุทธิสมพงษ์ สะท้อนอาจทำให้ทราบถึงรูปแบบ และศิลปะการใช้ถ้อยคำ ทำให้ทราบถึงสภาพสังคมและคติความเชื่อเป็นการส่งเสริมเผยแพร่ผลงานของศิลปินพื้นบ้านสาขาวัฒนธรรมและกลอนลำยังเป็นการเผยแพร่ความรู้ด้านต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศสืบต่อไป

วรรณิกา นาโสก (2556) เรื่องหมอลำกลอนดั้งเดิม: บรรจง นิตะอินทร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของหมอลำบรรจง นิตะอินทร์ และเพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและผลงานของหมอลำบรรจง นิตะอินทร์ และเพื่อศึกษาองค์ประกอบ

การแสดงของหมอลำบรรจง นิตะอินทร์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเก็บข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลแบบพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่าหมอลำบรรจง นิตะอินทร์ เกิดวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2501 บ้านลำโรงน้อย ตำบลบัวทอง อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 49 หมู่ที่ 2 บ้านท่าวังหิน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีชื่อเสียงด้านการลำกลอน ตั้งแต่ พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา แต่งงานกับหมอลำเดชา นิตะอินทร์ และรับงานคู่กับหมอลำเดชา นิตะอินทร์ จนมีชื่อเสียงโด่งดัง ส่วนหมอลำแคน คือ พ่อทวนหรือหมอลำแคน ทองพูล ตาพันธ์ รูปแบบการลำของหมอลำบรรจง นิตะอินทร์ มีเอกลักษณ์ประจำตัว คือ การแต่งกลอนลำเกี่ยวกับ ประเพณี นิทาน และกลอนลำที่ส่งเสริมความสามัคคี ขั้นตอนการลำ ได้แก่ กลอนลำไหว้ครู กลอนประกาศศรัทธา กลอนลำสามัคคี กลอนลำโต้ตอบกัน กลอนสุดท้าย กลอนลา กลอนลำกลอนลำสามารถแยกประเภทได้ คือ กลอนลำประเภทนิทาน และวรรณคดี กลอนลำประเภทประเพณีและวัฒนธรรม กลอนลำประเภทเบ็ดเตล็ดทั่วไป และกลอนลำवादพ้องของหมอลำบรรจง นิตะอินทร์ คือ ท่าจีบจะใช้นิ้วหัวแม่มือกดนิ้วชี้ และนิ้วกลางลงไป พร้อมवादมือออกไป ท่าตั้งวงคือवादวงขึ้นสูงสุดแขน เหมือนวงพิเศษ ส่วนการใช้เท้าเดินตามจังหวะแคน จะตบเท้าข้างใดข้างหนึ่งเพื่อให้ได้จังหวะและเดินสับเท้าเหมือนท่าโย้ลำเพลินบางจังหวะ จะย้ำเท้าซ้ำกว่าจังหวะแต่ส่วนมากจะตบเท้าข้างใดข้างหนึ่งให้จังหวะมากกว่า และได้ถ่ายทอดท่าพ้อง แบบโบราณของลำเพลินโบราณหรือลำเพลินกกาชาขาวที่มีเอกลักษณ์ เครื่องแต่งกายจะเป็นการนำเอาเสื้อผ้าพื้นบ้านมาประยุกต์ โดยยังคงรูปแบบชุดลำเพลินสมัยโบราณ เป็นเสื้อคอบัว แขนตุ๊กตา กระโปรงจีบรอบ ใช้แคนเป็นดนตรีหลัก จะแสดงในงานทั่วไป

ส่วนบุญจันทร์ เพชรเมืองเลย (2557) ศึกษาเรื่อง**การวิเคราะห์วรรณกรรมลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่น: กรณีศึกษาหมอลำอร่าม มุ่งคำภา** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติของหมอลำอร่าม มุ่งคำภา และวิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่น ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

จากการศึกษาพบว่าภูมิหลังของหมอลำอร่ามไม่ได้เกิดมาในครอบครัวที่มีอาชีพเป็นหมอลำ แต่ด้วยฐานะทางบ้านลำบากจนทำให้หมอลำอร่าม มุ่งคำภา ได้เรียนรู้ด้านหมอลำจนประสบผลสำเร็จและมีความเชี่ยวชาญ เป็นเวลามากกว่า 47 ปี มาแล้วที่หมอลำอร่ามเป็นศิลปินหมอลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่น โดยเป็นทั้งผู้แสดงและผู้กำกับการแสดงจนกระทั่ง พ.ศ. 2548 หมอลำอร่ามได้รับยกย่องให้เป็นศิลปินร่วมสมัยจังหวัดขอนแก่นทำให้เกิดความภาคภูมิใจต่อวงศ์ตระกูลเรื่อยมา จากวรรณกรรมลำเรื่องต่อกลอนทำนองขอนแก่น เรื่องปริญา

ไม่เลื่องงานของหมอลำอร่าม มุ่งคำภา ทำให้ค้นพบว่าแก่นเรื่องเน้นการสร้างคุณงามความดี ส่วนโครงเรื่องมีเรื่องเดียวโดยเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน ตัวละครมีนิสัย 2 ลักษณะ คือ ฝ่ายดี และ ฝ่ายไม่ดี ซึ่งตัวละครฝ่ายดีจะมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ส่วนตัวละครฝ่ายไม่ดีมีนิสัยขี้เกียจ และเลื่องงาน ส่วนฉากจะแสดงถึงวิถีชีวิตชนบทกับเมืองหลวงในปัจจุบัน และฉากที่เป็น นามธรรมนั้นจะพรรณนาเกี่ยวกับจารีตประเพณีของอีสาน

2.2 กลุ่มศึกษาหมอลำในแง่วรรณกรรม

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับหมอลำในแง่วรรณกรรมมีการศึกษากันอย่างกว้างขวาง แต่ผลงานสำคัญที่น่าสนใจและนำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผลงานของราตรีศรีวิไล บงลสิทธิพร, เจริญชัย ชนไพโรจน์ และสุภณ สมจิตศรีปัญญา (2554), แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2546), ราชนัย เจริญแก่นทราย (2544), ปริญญา ป่องรอด (2544), อภิลิทธิ เบื้องบน (2555) และสุดใจ สุนทรส (2535) มีรายละเอียดโดยสรุป ดังนี้

ราตรีศรีวิไล บงลสิทธิพร, เจริญชัย ชนไพโรจน์ และสุภณ สมจิตศรีปัญญา (2554) ทำวิจัยเรื่อง **สุนทรียภาพในกลอนลำของหมอลำกลอน: องค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุนต่อการสร้างสรรค์** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบทางสุนทรียภาพในกลอนลำของหมอลำกลอน และเพื่อศึกษาปัจจัยเกื้อหนุนต่อการสร้างสรรค์หมอลำที่มีสุนทรียภาพ การวิจัยโดยเก็บข้อมูลเอกสาร และข้อมูลภาคสนาม เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม ซึ่งได้ทำการเก็บข้อมูลภาคสนามระหว่างเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม ข้อมูลภาคสนาม ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสนทนากลุ่ม จากผู้ 15 คน ผู้ปฏิบัติ 15 คน ผู้ให้ข้อมูลทั่วไป 10 คน ในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย อุดรธานี ขอนแก่น มหาสารคาม ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ นักวิชาการ หมอลำ นักแต่งกลอนลำ และผู้จัดรายการวิทยุด้านหมอลำ นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้องวิธีการแบบสามเส้าวิเคราะห์ตาม จุดประสงค์ที่ตั้งไว้ นำเสนอผลงานแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัยพบว่า องค์ประกอบทางสุนทรียภาพในกลอนลำของหมอลำกลอน ด้านเนื้อหา ได้แก่ เรื่องความรัก ความเชื่อ คำสอน ความงามของธรรมชาติ วิถีชีวิต และขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านรูปแบบหรือฉันทลักษณ์ของกลอนลำ ได้แก่ กลอนร่าย กลอนกาพย์ กลอนเย้น และกลอนเพลง ด้านศิลปะในการใช้ถ้อยคำ ได้แก่ การใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมายได้ตรง ชัดเจน กระชับ การใช้สัมผัส คำอุปมาอุปมัย คำที่เป็นสุภาพิต คำคม และโวหารที่ก่อให้เกิดความสะเทือนอารมณ์แก่ผู้อ่าน หรือผู้ฟัง

นอกจากนี้ ปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการสร้างสรรค์กลอนลำที่มีสุนทรียภาพนั้น ผู้แต่งกลอนลำแต่ละคนนั้น จะต้องมีความรู้เกี่ยวกับ 1) ความรู้ด้านเนื้อหา 2) ความรู้ด้านรูปแบบและฉันทลักษณ์ และ 3) ความรู้ด้านศิลปะการใช้ถ้อยคำ ทั้ง 3 ทักษะนี้ได้จากการสั่งสมประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของนักแต่งกลอนลำแต่ละคน ประสบการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นจาก 1) การศึกษาทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน 2) การมีอาชีพศิลปินหมอลำ 3) ประสบการณ์พิเศษในชีวิต 4) การเรียนรู้จากครู 5) การมีประสบการณ์ทางภาษาและวรรณกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีจากการบวชเรียน 6) การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง 7) การมีใจรักและขยันหมั่นเพียรด้านการแต่งกลอน และ 8) ความรักในการอ่าน การคิดการสังเกต และการใฝ่ฝันของนักแต่งกลอนลำ ประสบการณ์ทั้งหลายเหล่านี้ต่างก็มีส่วนช่วย กลอนลำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่งที่ช่วยให้หมอลำมีชื่อเสียง เป็นที่นิยมในหมู่ผู้ฟัง การที่ผู้แต่งกลอนลำจะแต่งกลอนให้มีสุนทรียภาพได้นั้นต้องเป็นผู้มีความรู้และทักษะทั้งสามด้าน คือ ด้านเนื้อหา ด้านรูปแบบและฉันทลักษณ์ และศิลปะในการใช้ถ้อยคำ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงสมควรที่จะมีหลักสูตรการประพันธ์วรรณกรรมท้องถิ่นทุกระดับการศึกษา เพื่อส่งเสริมให้เกิดผู้ประพันธ์กลอนลำที่มีความรู้ความสามารถจำนวนมากขึ้น อันจะช่วยส่งเสริมให้หมอลำที่มีสุนทรียภาพมาใช้ลำเพื่อความรู้และความบันเทิงแก่ผู้ฟังสืบไป

แก้วตา จันทรานุสรณ์ (2546) ศึกษาเรื่อง**การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในกลอนลำเรื่องร่วมสมัย (พ.ศ. 2537-2543)** มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์และปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในกลอนลำเรื่องร่วมสมัย โดยศึกษาจากกลอนลำเรื่องแนวใหม่ที่แต่งขึ้นใน พ.ศ. 2537-2543 จำนวน 19 เรื่อง ด้วยกรอบแนวคิดความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมและระบบความคิดของนิธิ เอียวศรีวงศ์ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ พบว่าเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่แตกต่างจากเรื่อง แนวเดิมทั้งในด้าน ขนบหรือแบบแผนในการแต่ง ด้านองค์ประกอบของเรื่องเล่า ได้แก่ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร ฉาก บทสนทนาหรือภาษาที่ใช้ในการแต่งและท่วงทำนองหรือทำที่ในการเล่าเรื่อง

จากการศึกษาสรุปได้ว่า กลอนลำเรื่องแนวใหม่ที่แต่งร่วมสมัยกันนอกจากจะสะท้อนสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมแล้วยังสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และโลกทัศน์ของคนในสังคมลักษณะงานของกลุ่มแรก จะเขียนถึงประวัติของการเล่นหมอลำ ประวัติการฝึกฝนและการศึกษาของตนเอง งานที่เกี่ยวข้องในกลุ่มนี้ เช่น พ.ศ. 2519 สหพันธ์สมาคมหมอลำแห่งประเทศไทยได้พิมพ์หนังสืออนุสรณ์สหพันธ์หมอลำแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยกลอนลำเรื่องใหม่ที่แต่งขึ้นใหม่ ในฐานะวรรณกรรมที่สื่อความหมาย ความรู้สึกนึกคิดของคนร่วมสมัยและบันทึกความภาวะความเคลื่อนไหวทางสังคมวัฒนธรรมที่สะท้อนผ่านสื่อพื้นบ้าน

ผู้วิจัยยังพบความพยายามในการสืบทอดการแสดงหมอลำเรื่องไปพร้อม ๆ กับการปรับตัวเพื่อความอยู่รอดของศิลปินพื้นบ้านอีสานอีกด้วย และผลงานการสร้างสรรคัวรรณกรรมของผู้ประพันธ์กลอนลำหลายท่านมีความน่าสนใจ ควรได้รับการพิมพ์เผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง นอกจากนี้แนวการศึกษาแบบความคิดยังมีประโยชน์ต่อการศึกษาสื่อพื้นบ้านประเภทอื่นอีกด้วย เพื่อนำความเข้าใจที่ถูกต้องในการสืบสานศิลปะท้องถิ่นให้สามารถดำรงบทบาทหน้าที่ได้อย่างสอดคล้องกับความต้องการของคนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง

งานวิจัยของราชันย์ เจริญแก่นทราย (2544) เรื่อง **กลวิธีการลำกลอนหมอลำฉวีวรรณ พันธุ** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทที่เกี่ยวกับการขับร้องหมอลำ ศึกษากลวิธีการตกแต่งทำนอง โอกาสที่นำไปใช้และเพื่อศึกษาระเบียบวิธีการแสดงหมอลำของหมอลำฉวีวรรณ พันธุ ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลภาคสนาม จากหมอลำฉวี พันธุ และผู้เชี่ยวชาญ เป็นเวลา 1 ปี 4 เดือน

ผลการวิจัยพบว่า การกำเนิดหมอลำของหมอลำนั้นกำเนิดได้เป็น 3 แนวคิด คือ หมอลำเกิดจากการนั่งเทศน์ เกิดจากพิธีกรรม และเกิดจากการเกี่ยวพาราสิ ระหว่างหนุ่มสาว ประเภทของหมอลำแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท คือ หมอลำผีฟ้า หมอลำพื้น หมอลำกลอน หมอลำหมู่ หมอลำเพลิน และหมอลำซิ่ง ทำนองหมอลำของหมอลำฉวีวรรณ พันธุ ที่ใช้ในการแสดงลำมี 6 ทำนอง คือ ทำนองลำทางสั้น ทำนองลำทางยาว ทำนองเตี้ยธรรมดา ทำนองเตี้ยโขง ทำนองเตี้ยพม่ารำชวาน และทำนองเตี้ยหัวโนนตาล ซึ่งเป็นทำนองที่ใช้ประกอบการแสดง การแสดงหมอลำกลอนของหมอลำฉวีวรรณ พันธุ แบ่งขั้นตอนที่สำคัญ คือ การแสดงหมอลำกลอน และการแสดงเฉพาะกิจ ขั้นตอนการแสดงหมอลำนั้นพบว่าเริ่มจาก การไหว้ครู ยกที่ 1 เริ่มการแสดงด้วยการลำทำนองทางสั้นบทไหว้ครู ยกที่ 2 ลำทำนองทางสั้นบทศรัทธา ยกที่ 3 ลำทางสั้น ยกที่ 4 ลำทางยาว แล้วต่อด้วยการลำเตี้ย ประกอบด้วยเตี้ยโขง เตี้ยพม่ารำชวาน เตี้ยธรรมดา ส่วนลำเฉพาะกิจนั้นจะขับร้องบทที่เกี่ยวข้องกับงานนั้น ๆ โครงสร้างเด่นของทำนองลำทางยาวพบมีการ “โอ” ดำเนินทำนอง และลงจบ ลำทางสั้นพบการ “โอ” ดำเนินทำนอง ลงจบด้วย “สินานวล” ลำเตี้ยธรรมดา พบคำขึ้นต้นด้วย “โอ้ยพี่หมอลำ” หรือไม่ร้องคำขึ้นต้นก็ได้ เตี้ยหัวโนนตาล พบคำขึ้นต้น “โอเด” ส่วนด้านกลวิธีการกลอนของหมอลำฉวีวรรณ พันธุ พบทั้งหมด 9 วิธี คือ การผันเสียง การร้องรวบคำ การร้องกระทบเสียง การใช้ลูกคอ การร้องสะบัดเสียง การร้องยึดคำ การเติมคำบุพบท การร้องเน้นเสียง และการรวบสองวรรคใช้ลมหายใจที่ยาว ช่วงเสียงของหมอลำฉวีวรรณ พันธุ นั้นพบว่ามีส่วนเสียงที่ห่างกัน 10 เสียง เมื่อร้องเสียงลงต่ำสามารถร้องได้โดยไม่บอด โทนเสียงต่ำ

ส่วนผลงานวิจัยของปริญญา ป๋องรอด (2544) เรื่องการวิเคราะห์บทหมอลำเรื่องตอกลอน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศิลปะการแต่งบทหมอลำเรื่องตอกลอนในด้านลักษณะคำประพันธ์การใช้ภาษา และโวหารเปรียบเทียบ เพื่อศึกษาบทบาทหมอลำเรื่องตอกลอนในด้านแก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละครและฉาก ประการสุดท้ายเพื่อศึกษาค่านิยม ความเชื่อ วิถีชีวิต และประเพณีที่ปรากฏในบทหมอลำเรื่องตอกลอน ข้อมูลที่นำมาศึกษาจากการถอดความจากแถบบันทึกเสียงเป็นลายลักษณ์เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลของบริษัท ราชบุตรเอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด จำนวน 8 เรื่อง คือ ชายสามโบสถ์ คณะหงส์ฟ้ามหาราชา ลำทำนองอุบล สองดองปากปลาแดก คณะแดนดอกบัว ลำทำนองอุบล สะใภ้ของมูล คณะดอกฟ้าสารคาม ลำทำนองสารคาม อำนาจเงินอำนาจรัก คณะ ส. แสงรวมดาว ลำทำนองสารคาม หญิงสองร่างนางสองชาติ คณะซุ่มแพคอมพิวเตอร์ ลำทำนองขอนแก่น มหาภูมิลิน คณะประถมนันทิงศิลป์ ลำทำนองขอนแก่น ฮั่วกินกล้า ปลาย่างกินแมว คณะเด่นนภาพาลีสินธุ์ ลำทำนองกาฬสินธุ์ และนาหมานข้าวสาวหมานคู่ คณะฟ้าใหม่สารคาม ลำทำนองกาฬสินธุ์ การวิเคราะห์ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะบทบรรยาย บทขับ บทเจรจา ของตัวละครต่าง ๆ

ปริญญา ป๋องรอด (2544) พบว่าหมอลำพัฒนาการมาจากการพูดจาสนทนากันด้วยภาษาพูดธรรมดา และพัฒนามาเป็น “ตงโตย” หรือ “โตงโตย” เป็นบทร้อยกรองสั้น ๆ ต่อมาตงโตยมีวิวัฒนาการเป็นภาษา “ยาบ” หรือ “คำยาบ” เป็นคำพูดสั้น ๆ ที่ตกแต่งแล้วนำมาใช้พูดเพื่อให้ไพเราะและกินใจ ต่อมายาบหรือคำยาบนี้ได้วิวัฒนาการเป็น “ผญา” มีคำพ้องจองให้สัมผัสเพื่อความไพเราะ ผญานั้นต่อมาได้นำมาขับร้องเป็นลำเนียงและทำนองสูงต่ำประกอบเสียงแคนเรียกว่า “ลำพิ่น” เป็นการลำคนเดียว หลังจากนั้นก็มีผู้คิดดัดแปลงวิธีการแสดงหมอลำพิ่นจากการแสดงเพียงคนเดียว มาเป็นการลำสองคนเรียกว่า “หมอลำกลอน” จำนวนผู้แสดงเพิ่มมากขึ้น โดยมีตัวละครเพิ่มมากขึ้นเรียกว่า “หมอลำหมู่” หมอลำหมู่แบ่งออกเป็น หมอลำเวียง และหมอลำเรื่องตอกลอน เรื่องที่ใช้ลำเป็นเรื่องเกี่ยวกับนิทานอีสานที่เป็นที่รู้จักกันดี หมอลำเรื่องตอกลอนใช้ทั้งเครื่องดนตรีอีสานและเครื่องดนตรีสากล

ผลการศึกษาแบ่งทำนองลำออกเป็น 2 อย่าง คือ ทำนองประจำคณะ เป็นทำนองหลักและเป็นเอกลักษณ์ประจำคณะ ประกอบด้วย ทำนองอุบล ทำนองขอนแก่น ทำนองกาฬสินธุ์ และทำนองมหาสารคาม ทำนองการลำอีกอย่างหนึ่งคือทำนองเสริม ซึ่งใช้ใช้ลำสอดแทรกทำนองหลักหรือทำนองประจำคณะ ประกอบด้วยทำนองลำเพลิน ทำนองลำแพน ทำนองลำเตี้ย และทำนองอื่น เรื่องที่หมอลำตอกลอนใช้แสดงคือหรือใช้ลำ คือ เรื่องจากวรรณคดี หรือนิทานชาดก เช่น พระเจ้าอชาตศัตรู เรื่องพระเวสสันดรชาดก เรื่องสังข์ทอง เรื่องนิทานพื้นบ้าน เรื่องขูลุนางอ้ว เรื่องสิลาวดี เรื่องนางค่างลอง และเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ เช่น เรื่อง

แม่ย่าปากไว สะใภ้ปากม่อ เรื่องลูกเขยเหล่าต่อนกทา บทหมอลำเรื่องต่อกลอน ประกอบด้วย บทบรรยาย บทลำหรือกลอนลำ และบทเจรจา ส่วนเครื่องแต่งกายของหมอลำเรื่องต่อกลอนมี 2 ลักษณะคือ เครื่องแต่งกายแบบปกติซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากลิเกและเครื่องแต่งกายตามเนื้อเรื่องเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ตัวแสดงสำคัญในการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน คือ ตัวพระ ตัวนาง ตัวพระรอง นางรอง ตัวพ่อ ตัวแม่ ตัวตลก และตัวประกอบอื่น

ผลงานการวิจัยของอภิสิทธิ์ เป็องบน (2555) เรื่อง**การพัฒนาหมอลำกลอนในยุคโลกาภิวัตน์** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับหมอลำกลอนในกระแสโลกาภิวัตน์และเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาหมอลำกลอนในกระแสโลกาภิวัตน์ ศึกษาพื้นที่ในภาคอีสาน ประสานสมาคมหมอลำและให้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้อง ในจังหวัดอุบลราชธานี ร้อยเอ็ด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี วิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเอกสาร และภาคสนามโดยการสัมภาษณ์ การสังเกต

จากการศึกษาพบว่า กลอนลำส่วนใหญ่มีเนื้อความจากเนื้อเรื่องวรรณกรรมอีสาน นิทานพื้นบ้าน ประวัติศาสตร์ โดยแทรกคติธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ สุภาษิต ธรรมชาติ ตลอดจนสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในท้องถิ่นเอาไว้ ซึ่งมีผลต่อจิตใจของผู้ฟัง สามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟัง สามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้ฟังให้เกิดความเชื่อมั่นศรัทธาในสิ่งนั้น เช่น เชื่อในเรื่องบาปบุญคุณโทษ หรืออาจเป็นเครื่องมือโฆษณา ประชาสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังอาจแทรกเนื้อหาโวหารไว้ในกลอนลำ เช่น บทโต้ตอบ ปะทะคารม ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์มีอิทธิพลในการดำรงชีวิต ทั้งด้านการทำงาน และด้านความคิด สิ่งเก่าในอดีตถูกพัฒนาให้เหมาะสมกับยุคกับสมัยบางสิ่งถูกสืบล้มเลือนเนื่องจากไม่ได้มีการพัฒนาปรับปรุง และผู้แต่งกลอนลำได้ลดน้อยลงเนื่องจากนักประพันธ์หลายท่านได้เสียชีวิตหรือบางท่านอายุมากได้เลิกแต่งอันเนื่องมาจากปัญหาสุขภาพ

ผลงานการวิจัยของสุดใจ สุนทรส (2535) เรื่อง**ลำเตี้ย** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางวรรณกรรมของลำเตี้ยในด้านรูปแบบการประพันธ์ การใช้ภาษาและเนื้อหาและมุ่งศึกษาองค์ประกอบทางดนตรีของลำเตี้ยด้านท่วงทำนอง จังหวะลีลา การประสานทำนอง อัดลักษณะและกระแสเสียงโดยศึกษาจากกลอนลำเตี้ยของหมอลำกลอนจำนวน 20 คน หมอลำฝ่ายชายจำนวน 10 คน หมอลำฝ่ายหญิง 10 คน แยกเป็นหมอลำชั้นครูผู้มีความสามารถในการแต่งกลอนลำและมีศิษย์มาเรียนจนสำเร็จไปประกอบอาชีพหมอลำจำนวน 10 คน หมอลำกลอนที่ยึดอาชีพหมอลำกลอนเป็นอาชีพหลักและรับงานตลอดระยะเวลาที่เป็นหมอลำกลอนไม่ต่ำกว่า 50 งาน จำนวน 5 คน การเก็บข้อมูลใช้วิธีบันทึกเสียงลำเตี้ยจากหมอลำ 20 คน โดยจับคู่ระหว่างหมอลำฝ่ายชายและฝ่ายหญิงที่เคยลำคู่กันมาก่อน หรือวัยใกล้เคียงกัน ศึกษา

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับลำเตี้ยการวิจัยเริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2534-ตุลาคม 2534 นำข้อมูลนำเสนอในลักษณะพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่า กลอนลำเตี้ยมี 4 ประเภท มีรูปแบบประพันธ์ตามขนบธรรมเนียมต่างกัน แต่ยธรรมดาขึ้นต้นด้วยการทักทายหมอลำ ที่คู่กันแล้วลงท้ายข้อความว่า “นั่นละนานวลนา” หรือข้อความในลักษณะใกล้เคียงกัน อาจลำดับวรรคลงท้ายในลักษณะคล้ายใจความ ผู้วิจัยเรียกข้อความที่หมอลำต่อวรรคลงท้ายนี้ว่า “ข้อความปิดท้าย” ส่วนเตี้ยโขงและเตี้ยพม่าไม่มีขนบธรรมเนียมในด้านรูปแบบการขึ้นต้นและลงท้ายกลอนลำ

ส่วนรูปแบบคำประพันธ์ที่ใช้ในกลอนลำเตี้ยผู้ศึกษาชี้ให้เห็นว่ารูปแบบคำประพันธ์ลำเตี้ยกลุ่มที่ใช้ภาษาอีสาน คือ เตี้ยธรรมดาและเตี้ยหัวโนนตาล มีรูปแบบคำประพันธ์สามลักษณะ คือ 1) รูปแบบกลอนเขียน หรือโคลงสารมีการนำมาใช้ 2) ลักษณะ คือ นำมาทั้ง 4 บาทและนำมาเฉพาะ 2 บาทสุดท้าย 2) รูปแบบกลอนเขียนไร้สัมผัส 3) รูปแบบกาพย์ การนำรูปแบบทั้ง 3 ลักษณะ มาใช้ในกลอนลำจะเป็นแบบผสมผสานกันระหว่างรูปแบบที่ 1, 2, 3, ส่วนลำเตี้ยแบบไม่ใช้พื้นบ้าน คือ เตี้ยพม่า และเตี้ยโขงจะมีรูปแบบคำประพันธ์แบบกาพย์ของไทย พายัพ เตี้ยพม่า 1 บท จะเท่ากับกาพย์ของไทยพายัพ 2 บท บทหนึ่งบทมี 4 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 5-8 พยางค์การส่งสัมผัสนั้น คำสุดท้ายของวรรคที่ 1 บาทที่ 1 และบาทที่ 3 จะส่งสัมผัสไปยังคำที่ 3 หรือเลื่อนมาเป็นคำที่ 1 หรือ 2 ก็ได้ คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 บาทที่ 2 และบาทที่ 4 ส่งสัมผัสไปยังคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 ส่วนเตี้ยโขง 1 บท เทียบได้กับกาพย์พายัพ 1 บท กับอีก 1 วรรค เตี้ยโขง 1 บท มี 2 บาท กับอีก 1 วรรค วรรคละ 4-8 พยางค์ มีการส่งสัมผัสเช่นเดียวกับเตี้ยพม่า ยกเว้นวรรคสุดท้ายของบาทที่ 2 จะส่งสัมผัสไปยังคำที่ 3 ของวรรคสุดท้าย การส่งสัมผัสในกลอนลำเตี้ย มีการส่งสัมผัสสองลักษณะ คือ สัมผัสสระ มีการส่งสัมผัสแบบเคียง เทียบเคียง ทบเคียง และเทียบแสก ซึ่งเป็นการสัมผัสในร้อยกรองแบบท้องถิ่นอีสาน สัมผัสพยัญชนะ มีการส่งสัมผัสแบบคู่ เทียบคู่ เทียบมรด ทบคู่ แทรกคู่ และแทรกทรุด ด้านการใช้ภาษา กลอนลำเตี้ยมีการใช้ภาษา 2 ลักษณะ คือ การใช้ภาษาท้องถิ่นอีสาน พบในกลอนลำเตี้ยแบบพื้นบ้าน และการใช้ภาษาไทยภาคกลาง พบในลำเตี้ยแบบไม่ใช้พื้นบ้าน คือ เตี้ยโขงและเตี้ยพม่า การใช้ภาษาทั้งสองลักษณะปรากฏการใช้คำและการใช้โวหารดังนี้ 1) การใช้คำ การใช้คำที่พบในกลอนลำเป็นการเรียบเรียงถ้อยคำเพื่อง่ายต่อความเข้าใจโดยมีการใช้คำง่าย การใช้คำแสดงอารมณ์โกรธ อารมณ์รัก อารมณ์เศร้า การใช้คำซ้ำ การใช้คำซ้อน การใช้คำย่อ การใช้คำสุภาพการใช้คำภาษา ต่างประเทศ การใช้คำหลกคำ 2) การใช้โวหาร พบว่ากลอนลำเตี้ยมีการใช้โวหาร 7 ลักษณะ คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร เทคนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร โวหารอธิพจน์ และโวหารบุคลาธิษฐาน

2.3 กลุ่มศึกษาหมอลำในแง่ศิลปะการแสดง

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับหมอลำในแง่ศิลปะการแสดงมีการศึกษากันอย่างกว้างขวางเช่นเดียวกัน แต่ผลงานสำคัญที่น่าสนใจและนำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผลงานของพรสวรรค์ พรตอณก่อก (2551), จิราวัลย์ ซาเหลา (2546), อธิกมาส ศรีโพนทอง (2557), พรเทพ วีระพูล (2535) และศิริพงษ์ ประยูรหาญ (2555) ดังต่อไปนี้

พรสวรรค์ พรตอณก่อก (2551) ทำวิจัยเรื่อง**การพัฒนาการจัดการศิลปะการแสดงหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานี** โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติหมอลำศิลปะการแสดงและการถ่ายทอดภูมิปัญญาหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานี เพื่อศึกษาภูมิปัญญาในการบริหารจัดการการแสดงหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานี และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาศิลปะการแสดงหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานี การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน ประกอบด้วยผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะการแสดงหมอลำ จำนวน 6 คน ผู้ให้ข้อมูลผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 6 คน และผู้ให้ข้อมูลทั่วไปซึ่งเป็นผู้สนับสนุนหรือผู้ชมศิลปะการแสดงหมอลำกลอน จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง แบบสังเกตชนิดมีส่วนร่วม แบบสังเกตชนิดไม่มีส่วนร่วมและแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม จัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลวิจัยพบว่าประวัติหมอลำ ศิลปะการแสดงและการถ่ายทอดภูมิปัญญาหมอลำกลอน ศิลปินหมอลำกลอนในจังหวัดอุดรธานีประกอบไปด้วย หมอลำบุญช่วง เด่นดวง, หมอลำทองหล้า ทองพระจันทร์, หมอลำยุภาพร สายลมเย็น, หมอลำทองเจริญ ดาเหลา, หมอลำทองพูน หนองเหล็ก และหมอลำสำรอง สาธุกการ โดยส่วนใหญ่ชีวิตความเป็นอยู่ในวัยเด็กล้วนประสบกับความลำบากเนื่องจากฐานะทางบ้านยากจน แต่ได้ฝึกด้วยตนเอง และจดจำศิลปะในการร้องลำฝึกหัดจนกระทั่งได้ฝากตัวเป็นลูกศิษย์กับครูหมอลำ การดูแลของครูหมอลำอาจแตกต่างกันแต่จุดมุ่งหมายที่สำคัญ คือ ความสำเร็จของผู้เป็นศิษย์ ด้านศิลปะการแสดง กลอนลำที่ปรากฏในปัจจุบันมีเนื้อหาจำแนกออกเป็น 3 ประเภท คือ ประเภทแรกกลอนนิทาน กลอนสารคดี มีทั้งทางคติโลกและคติธรรม และกลอนเกี่ยว สีสากการพ่อนเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งที่ทำให้ผู้ชม ชอบผลงานด้านศิลปะการแสดงหมอลำกลอน ที่มีทั้งแบบมาตรฐานและคิดประดิษฐ์ขึ้นให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง

ผู้ศึกษายังเน้นศึกษาลายแคนที่หมอแคนเป่าเป็นทำนองประกอบการลำที่มีสำคัญมี 3 ประเภท คือ ลายทางสั้น ลายทางยาวและลายทางเตี้ย การเจรจาโต้ตอบของหมอลำกลอนลำใช้ภาษา 2 ลักษณะ คือ การใช้ภาษาถิ่นอีสาน และการใช้ภาษากลาง บางครั้งใช้

เจรจาโต้ตอบกันใช้ภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้ชมสนุกสนานรวมทั้งการล้อเลียนภาษารวมทั้งนำเอาคำอุปมา อุปมัย ผญามาใช้ในการเจรจาโต้ตอบ ส่วนเครื่องเสียงที่ใช้ในการแสดงหมอลำมีการพัฒนาไปตามยุคสมัย บุคลิกภาพที่มีความมั่นใจ อ่อนน้อมถ่อมตนและมีเหตุผลเข้ากับผู้อื่น ได้ง่ายถือว่าเป็นบุคลิกภาพต้นแบบของหมอลำกลอน

ประเด็นที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่ใช้ให้เห็นอย่างชัดเจน คือ ภูมิปัญญาหมอลำในการบริหารจัดการแสดงหมอลำกลอน หมอลำกลอนส่วนใหญ่มีสำนักงานเป็นของตนเอง ในการรับงานแสดงนั้นจะเริ่มจากการพิจารณาเส้นทางที่ใช้เดินทาง ตกลงค่าจ้างแล้วจึงทำสัญญาระหว่างหมอลำกับเจ้าภาพ จากนั้นหมอลำจะติดต่อหมอลำที่จะเป็นคู่ลำ และหมอลำแคนเพื่อฝึกซ้อมการแสดง ส่วนแนวทางการพัฒนาศิลปะการแสดงหมอลำกลอน การดำรงอยู่เพื่อความอยู่รอดถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้หมอลำกลอนต้องปรับปรุงกลอนลำของตนเอง โดยให้เข้ากับยุคสมัยตามการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคม สิ่งหนึ่งที่ที่น่าสนใจคือบุคลิกภาพของหมอลำกลอนเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ส่งเสริมให้หมอลำประสบความสำเร็จเป็นที่ประทับใจผู้ชม บุคลิกภาพที่มีความมั่นใจ อ่อนน้อมถ่อมตนและมีเหตุผลเข้ากับผู้อื่นได้ง่ายถือเป็นบุคลิกภาพต้นแบบที่ดีของหมอลำกลอน

สำหรับผลงานวิจัยของจิราวัลย์ ซาเหลา (2546) เรื่อง**กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ** มีจุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ และเพื่อเสนอแนวทางกระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดอย่างมีประสิทธิภาพ การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพศึกษาเอกสารและการลงภาคสนามพื้นที่วิจัย คือศิลปินหมอลำอาชีพที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดร้อยเอ็ดโดยศึกษาจากศิลปินหมอลำอาชีพที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ 3 แขนง คือ ศิลปินหมอลำเพลินคือนายประสาน เวียงลิมา ศิลปินหมอลำกลอนคือนางรัฐจวน ดวงเด่น ศิลปินหมอลำซึ่งคือนางกฤษณา บุญแสน และศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง คือ นางฉวีวรรณ ดำเนิน รวมเป็นจำนวน 4 คน และลูกศิษย์ของศิลปินหมอลำ จำนวน 4 คนรวมเป็น 8 คน

จากการศึกษากล่าวโดยสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ของหมอลำประสาน เวียงลิมา, หมอลำฉวีวรรณ ดำเนิน, หมอลำรัฐจวน ดวงเด่น และหมอลำกฤษณา บุญแสน จะมีกระบวนการเรียนรู้ที่คล้ายคลึงกัน คือ การเริ่มต้นการรู้เรียนตั้งแต่ฝึกท่องกลอน ฝึกน้ำเสียง การโอะ การเอื้อน ฝึกท่าพ้องประกอบการลำ ฝึกกลอนลำ ท่าพ้องให้เข้ากับเสียงแคน และเสียงดนตรี และการเลียนแบบจากต้นฉบับ (ตัวครูผู้สอน) และหมอลำยังคงเป็นเพลงพื้นบ้าน

อีสานที่วิวัฒนาการมาช้านานเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังได้ทั้งทางโลกและทางศีลธรรมสามารถรับใช้สังคม ในด้านความบันเทิง และเป็นสื่อพื้นบ้านได้อย่างดีที่ควรอนุรักษ์สืบต่อไป

ส่วนผลงานการวิจัยของอภิกมาส ศรีโพนทอง (2557) เรื่อง **กระบวนการถ่ายทอดการแสดงด้านหมอลำของหมอลำสมลี อาจวิชัย** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการถ่ายทอดการแสดงด้านหมอลำของนางสมลี อาจวิชัย โดยมีขอบเขตการศึกษา คือ การศึกษาประวัติผลงานของการแสดงด้านหมอลำของหมอลำสมลี อาจวิชัย ศึกษากระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงด้านหมอลำของนางสมลี อาจวิชัย วิธีการดำเนินการวิจัย คือ ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำ องค์ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและดนตรีพื้นบ้านอีสาน เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประวัติผลงานของหมอลำสมลี อาจวิชัย ศึกษาภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ทั้งสัมภาษณ์ด้วยตนเองและใช้แบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติและผลงานและกระบวนการถ่ายทอดศิลปะด้านหมอลำ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ แบบสัมภาษณ์ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก และเทปบันทึกเสียง

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ด้านหมอลำของหมอลำสมลี อาจวิชัย เกิดเมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2484 อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 1 หมู่ 8 บ้านหนองโอบ ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร บิดาชื่อนายคุณย์ อาจวิชัย มารดาชื่อนางจันทร์หอม อาจวิชัย มีพี่น้อง 7 คน ชาย 5 คน หญิง 2 คน นายสมลี อาจวิชัย เป็นบุตรคนที่ 2 หมอลำสมลี อาจวิชัย สมรสกับนางบัวเรียม อาจวิชัย เมื่อ พ.ศ. 2503 มีบุตร-ธิดา 5 คน เริ่มเป็นหมอลำครั้งแรกเมื่ออายุ 11 ปี ในรูปแบบการลำแบบลำภูไทในวิธีการลำแบบลำเรื่อง หมอลำสมลี อาจวิชัย ยังเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านและรับงานแสดงแบบลำภูไทเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน มีชื่อเสียงด้านหมอลำคือ ได้ทำการบันทึกแผ่นเสียงกับห้องบันทึกเสียงบ้านไผ่ สตูดิโอชุด ภูไทโกสอน บันทึกเสียงหนองห้าง สตูดิโอ ชุด เมดเลย์ลำผญาภูไท ได้เข้าร่วมการขับร้องลำภูไทในงานภูไทนานาชาติ ครั้งที่ 1 ณ อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

ส่วนกระบวนการถ่ายทอดศิลปะการแสดงด้านหมอลำของหมอลำสมลี อาจวิชัยนั้นได้รับการถ่ายทอดมาจากบิดา โดยอาศัยหลักความเหมือน การเลียนแบบ บิดาให้หมอลำสมลี อาจวิชัยฝึกร้องตะโกนดัง ๆ ตามแบบที่บิดาเคยทำมา การทำซ้ำ หมอลำสมลี อาจวิชัย ได้ฝึกปฏิบัติกำภูไทซ้ำ ๆ บ่อย ๆ เพื่อความแม่นยำดังจะเห็นได้จากการท่วงกลอนลำ หลักความแตกต่าง การแหกคอก ของหมอลำสมลี อาจวิชัย เป็นการแหกคอกในทางที่ดี มีการพัฒนากลอนลำคิดต่อยอดขึ้นเอง มีการคิดดัดแปลงและแต่งกลอนลำเอง หลักความเป็นฉัน มี

การแสดงเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังจะเห็นได้จากน้ำเสียงที่ลำ การใช้คำ การออกเสียงตาม อักษรชัดเจนตามภาษาถิ่นชาวภูไท เสียงดังฟังชัด การแต่งกาย ยืดการแต่งกายที่เป็น เอกลักษณ์พื้นบ้านของชาวภูไท และมักแต่งกายด้วยชุดพื้นเมืองเมื่อมีการแสดงทุกครั้ง และการวางตัวได้รับการถ่ายทอดจากบิดาในเรื่องเกี่ยวกับการวางตัว ความสุภาพเรียบร้อย

ผลงานการวิจัยของพรเทพ วีระพูล (2535) เรื่อง**การแสดงทางเครื่องหมอลำ หมู** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของการแสดงทางเครื่องหมอลำ หมู ศึกษา องค์ประกอบการแสดงทางเครื่องหมอลำ หมู ในด้านผู้แสดง การฝึกซ้อม การแสดง ดนตรีและ เพลงประกอบ การแต่งหน้า การแต่งกาย ค่าตอบแทน และศึกษาทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อการ แสดงทางเครื่องหมอลำ หมู โดยศึกษาจากเอกสาร และศึกษาภาคสนามจากการแสดงทาง เครื่องหมอลำ หมู ที่เข้าประกวดหมอลำชิงแชมป์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือประจำ พ.ศ. 2532 ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดมหาสารคาม ร่วมกับบริษัท อีสานบันเทิง จำกัด และบริษัทดอกบัวคู่ จำกัด คณะหมอลำที่ผู้วิจัยศึกษาจำนวน 12 คณะ คือ ประเภทหมอลำ เพลิน 6 คณะ คือ คณะดวงเดือนเพ็ญ คณะร้อยเอ็ดเพชรใหม่ คณะอีสาวแรงสูง คณะสาว น้อยบ้านแพง คณะขวัญใจดาวชมพู คณะจุ่มจิมรุ่งลำเพลิน ประเภทหมอลำเรื่องต่อกลอน 6 คณะ คือ ไทยยืนยง คณะไทรทองบันเทิงศิลป์ คณะเพชรประพันธ์ คณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ คณะนกยูงทอง คณะแก่นนครบันเทิงศิลป์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากหัวหน้าคณะ 12 คน ครู ฝึกสอนการแสดงทางเครื่องหมอลำ หมู 9 คน ทางเครื่อง 243 คน ผู้ชมที่เคยชมการแสดงทาง เครื่องหมอลำ หมู อย่างน้อย 1 ครั้ง 384 คน หัวหน้าสำนักงานหมอลำ 4 คน วิทยากรผู้หลายคน

จากการศึกษาสรุปได้ว่า ประวัติความเป็นมาของการแสดงทางเครื่องหมอลำ หมู ในระยะเริ่มแรกยังไม่มี การแสดงทางเครื่อง ก่อนการแสดงหมอลำ เป็นเรื่องราวหมอลำ หมู จะออกกระบี่หรือออกพ้อนคล้ายการออกแขกของลิเก โดยให้ผู้แสดงหมอลำ แต่งกายด้วยเครื่อง แต่งกายที่จะแสดงหมอลำ ออกพ้อนประกอบการบรรเลงดนตรีการร้องเพลงออกกระบี่หรือออก พ้อนแสดงเพียง 1 เพลง ประมาณ 1-2 นาที ก็จบต่อมาได้เกิดหมอลำ เพลินขึ้นตามอิทธิพล ความชอบในการแสดงรำวงหมอลำ เพลินได้จัดให้หมอลำหญิง แต่งกายด้วยชุดกระโปรงสั้น เหมือนนางรำวง หมอลำ เพลินได้จัดให้มีหมอลำหญิง แต่งกายด้วยชุดกระโปรงสั้นเหมือนนางรำ วงออกพ้อนประกอบการบรรเลงดนตรี แสดงประมาณ 2-3 นาที ก็หยุด จากนั้นจะแสดงหมอลำ เป็นเรื่องราวจนสว่าง

นอกจากนี้ศิริพงษ์ ประยูรหาญ (2555) ทำวิจัยเรื่อง**พัฒนาการการบรรเลง ดนตรีประกอบการแสดงหมอลำ หมู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ** โดยมีจุดมุ่งหมายในการ วิจัยเพื่อพัฒนาการพัฒนาดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบหมอลำ หมู ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน

ด้านบุคลากร เครื่องดนตรี การประสมวงดนตรี ขั้นตอนการบรรเลง ประเภทของบทเพลงที่ใช้ บรรเลง และองค์ประกอบของดนตรี และเพื่อศึกษาการพัฒนาดนตรีประกอบหมอลำหมู่ และ ขั้นตอนการแสดง กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ ศิลปินแห่งชาติสาขาการแสดงหมอลำ คณะ หมอลำหมู่ 3 คณะ คือ คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ลำในวาดขอนแก่น คณะเพชรอุบล ลำ ในวาดอุบล คณะวีระพงษ์วงศ์ศิลป์ ลำในวาดกาฬสินธุ์-สาคาม การเก็บรวบรวมข้อมูลได้เก็บ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การบันทึกภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การบันทึกเสียง การสัมภาษณ์ การจดบันทึก และการสังเกต

ผลการศึกษารูปได้ว่า บุคลากรของหมอลำหมู่แต่ละคณะได้จัดบุคลากร ออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ มีหน้าที่รับผิดชอบอย่างชัดเจนคือ นักดนตรี โฆษก นักร้อง หมอลำ ตัวตลก ทางเครื่อง ผู้ควบคุมระบบแสงสีเสียง และคนชนเครื่อง เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบ หมอลำหมู่ที่ใช้ คือ แคน ซอ กลองชุด กีตาร์เบส คีย์บอร์ด อัลโตแซ็กโซโฟน เทเนอร์แซ็กโซโฟน ทรัมเป็ต ทรอมโบน กลองทอมบา กลองไฟฟ้า และเครื่องดนตรีคอมพิวเตอร์ การประสมวง ดนตรีประกอบหมอลำหมู่ มีลักษณะคล้ายกับวงสตริงคอมโบเล่นร่วมกับเครื่องดนตรีพื้นเมือง อีสาน อุปกรณ์ที่ใช้ประกอบการแสดงหมอลำหมู่มีเวที ฉาก ระบบแสง สี เสียง หมอลำแต่ละ คณะได้ใช้เวทีที่จัดหามาเอง อาจเช่าหรือจ้างมา โดยได้แบบอย่างมาจากการแสดงคอนเสิร์ตวง สตริง และวงดนตรีลูกทุ่ง

ส่วนขั้นตอนการบรรเลงดนตรีประกอบหมอลำหมู่ คือ การใช้วงดนตรีประกอบ ทางเครื่องเล่นเพลงซ้ำประกอบการแสดงจินตลีลา เล่นเพลงซ้ำตามสมัยนิยม 2 เพลง เล่นเพลง เร็วประกอบการเดินทางเครื่อง มีช่วงค้นรายการแสดงตลก เวลา 23.30 น. เริ่มลำเรื่องขณะลำ มีดนตรีประกอบฉาก เวลา 5.00 น. มีการบรรเลงประกอบเตี้ยลา-6.00 น. จึงปิดการแสดง บท เพลงที่ใช้ประกอบหมอลำหมู่ประกอบด้วย กลอนลำ หมอลำประเภทต่าง ๆ เพลงลูกทุ่ง เพลง ลูกทุ่งหมอลำ เพลงสตริงและเพลงแดนซ์ เพลงพื้นเมืองภาคเหนือ เพลงพื้นเมืองภาคใต้ และ เพลงสากล องค์ประกอบดนตรีของหมอลำหมู่ ด้านเสียง จังหวะ และทำนองยึดตามแผ่นเสียง ต้นฉบับ การประสานเสียงเครื่องเป่ามี 3 ลักษณะ คือ การประสานเสียงแบบเสียงเดียวกันทุก เครื่องมือ (Unison) การประสานเสียงโดยใช้ทรอมโบนประสานเสียงขึ้นคู่ 5 กับเครื่องเป่าอื่น ๆ และการประสานเสียงตามหลักการทางดนตรีสากล การบรรเลงไม่มีการเน้นน้ำหนักเสียง (Dynamic) การพัฒนาดนตรีประกอบหมอลำหมู่ ได้พัฒนาตามกระแสความนิยมในแต่ละยุค สมัย และขั้นตอนการแสดงดนตรีประกอบหมอลำหมู่ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ บรรเลง ประกอบการเดินทางเครื่อง บรรเลงประกอบการแสดงลำเรื่อง และบรรเลงประกอบ การเตี้ย

ลาที่เน้นความสนุกสนาน ตามที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นเป็นชี้ให้เห็นพัฒนาการการบรรเลงดนตรี ประกอบการแสดงหมอลำใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างชัดเจน

2.4 กลุ่มศึกษาหมอลำในแง่อื่น ๆ

ผลงานวิจัยเกี่ยวกับหมอลำในแง่อื่น ๆ ที่น่าสนใจและนำเสนอในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผลงานของราเชษฐ ไตรยสุทธิ์ (2555), ลิทธิศักดิ์ จำปาแดง (2548), นำใจ อุทร์ักษ์ (2553), นงคราญ อนุกุล (2538) และสุภาพ ติณรัตน์ (2553) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ราเชษฐ ไตรยสุทธิ์ (2555) ทำวิจัยเรื่อง **การประยุกต์กิจกรรมนันทนาการ หมอลำโบราณและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อลดภาวะโลกซึมเศร้าในผู้สูงอายุ อำเภอ กุดชุม จังหวัดยโสธร** วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคะแนนความซึมเศร้าของผู้สูงอายุในกลุ่มทดลองระยะก่อนการทดลอง และระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้น และเพื่อเปรียบเทียบคะแนนความซึมเศร้าของผู้สูงอายุหลังการทดลองเสร็จสิ้นระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มเปรียบเทียบ

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุกลุ่มทดลอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-69 ปี มีสถานภาพสมรสคู่ นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่มาของรายได้จากบุตรหลาน รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอจ่าย ผู้ดูแลเป็นบุตรหลาน ไม่มีประวัติการเจ็บป่วย และการจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยบัตรประกันสุขภาพบัตรทอง ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 60-69 ปี สถานภาพสมรสคู่ นับถือศาสนาพุทธ จบการศึกษาต่ำกว่าประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่มาของรายได้จากบุตรหลาน รายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอจ่าย ผู้ดูแลเป็นบุตรหลาน ไม่มีประวัติการเจ็บป่วยและการจ่ายค่ารักษาพยาบาลด้วยบัตรประกันสุขภาพบัตรทอง และผู้สูงอายุในกลุ่มทดลอง ระยะก่อนการทดลองและระยะระหว่างการทดลองมีระดับความซึมเศร้าอยู่ในระดับน้อย แต่ระยะหลังการทดลองผู้สูงอายุทุกคนมีระดับความซึมเศร้าอยู่ในระดับปกติ ส่วนกลุ่มเปรียบเทียบ ระยะก่อนการทดลองและระยะหลังการทดลองมีระดับความซึมเศร้าอยู่ในระดับน้อยและระดับปานกลาง ผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความซึมเศร้าในระยะหลังการทดลองน้อยกว่าระยะระหว่างการทดลอง และระยะก่อนการทดลองตามลำดับอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กลุ่มผู้สูงอายุกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความซึมเศร้าในระยะหลังการทดลองเสร็จสิ้นน้อยกว่าผู้สูงอายุกลุ่มเปรียบเทียบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และภายหลังการทดลองเสร็จสิ้นผู้สูงอายุกลุ่มทดลองทุกคนมีความซึมเศร้าอยู่ในระดับปกติโดยที่ผู้สูงอายุร้อยละ 100.00 พอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ตอนนี้ หวังว่าจะมีสิ่งที่ดีเกิดขึ้นในวันหน้า ส่วนใหญ่รู้สึกมีความสุข รู้สึกว่าชีวิตนี้ยังมีเรื่องสนุกอีก

มากมาย รู้สึกสดชื่นเวลาตื่นนอนตอนเช้า ตัดสินใจอะไรได้เร็วไม่รู้สึกกังวลมากเกี่ยวกับชีวิตที่ผ่านมา ไม่รู้สึกสิ้นหวัง ไม่รู้สึกอยากร้องไห้บ่อยและอยากพบปะพูดคุยกับคนอื่น

ส่วนสิทธิศักดิ์ จำปาแดง (2548) ศึกษาเรื่อง**บทบาทของหมอลำในการแก้ปัญหาสังคม** มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาแรงผลักดันที่ทำให้มีการใช้สื่อกลอนลำแก้ปัญหาสังคม เพื่อศึกษาบทบาทของหมอลำในการแก้ปัญหาของสังคม และเพื่อศึกษาผลการรณรงค์กับการเปลี่ยนแปลงแนวคิดและพฤติกรรมของผู้รับสื่อ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและการศึกษาโดยลงสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้สังคมอีสานเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว คือ นโยบายที่กำหนดจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-9 และบทบาทของหมอลำกับการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น บทบาทเด่นของหมอลำในภาคอีสานคือ บทบาทในด้านความบันเทิงและ ด้านพิธีกรรม ส่วนบทบาทที่สำคัญของหมอลำในการแก้ปัญหาของสังคม ผู้วิจัยได้นำเสนอโดยนำบทบาทเด่นของศิลปินหมอลำ 11 คน เช่น หมอลำสุทธิสมพงษ์ สะท้อนอาจ มีบทบาทในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ตั้งแต่ พ.ศ. 2498 นอกจากนั้นการวิจัยยังเน้นศึกษาบทบาทของหมอลำทองมาก จันทะลือ ท่านเป็นศิลปินหมอลำคนแรกที่ได้รับเชิดชูเกียรติให้เป็นศิลปินแห่งชาติ บทบาทเด่นของท่าน คือ รณรงค์แก้ปัญหาของสังคมด้านความมั่นคงของประเทศ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านการแก้ปัญหาล้างแควล้น ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด บทบาทของหมอลำเคน ดาเหลา บทบาทเด่น คือ แก้ปัญหาด้านความมั่นคงประเทศ ด้านการศึกษา ด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการป้องกันประเทศและแก้ไขยาเสพติด บทบาทของหมอลำบุญเพ็ง บทบาทเด่น คือ การแก้ปัญหาด้านสังคม การส่งเสริมการศึกษา การรณรงค์ประชาธิปไตย การรณรงค์ไม่กินปลาดิบ การป้องกันโรคเอดส์ บทบาทของหมอลำทองเจริญ ดาเหลา บทบาทเด่น คือ การใช้สื่อหมอลำในงานพัฒนาและงานโฆษณาประชาสัมพันธ์งานของทางราชการหลายโอกาส ส่งเสริมกลอนลำ ด้านส่งเสริมสาธารณสุข ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการศึกษาหมอลำบุญช่วง เด่นดวง บทบาทเด่น คือ ด้านสาธารณสุข ด้านความมั่นคงของประเทศ ด้านการศึกษา ด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

ผลงานการวิจัยของนำใจ อุทรรักษ์ (2553) เรื่อง**การศึกษาและแนวทางการพัฒนาหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน** มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาของหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหมอลำเรื่องต่อกลอนในภาคอีสาน ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยคือ นักวิชาการทางด้านการศึกษาพื้นบ้าน ศิลปินหมอลำ และผู้ที่

สนใจทั่วไป ผู้ประกอบการสำนักงานหมอลำ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร แผ่นเสียง แถบบันทึกเสียง รวมทั้งเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสังเกต

จากการศึกษาพบว่า ความเป็นมาของหมอลำเรื่องต่อกลอนอีสาน พัฒนามาจากการนำกลอนลำมาผูกเป็นเรื่องเป็นกลอน ถือกำเนิดมาจากการลำพื้น มี 3 ทำนองหลัก ทำนองขอนแก่น ทำนองอุบล และทำนองกาฬสินธุ์ ถือว่าเป็นทำนองของแต่ละท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นลำเรื่องต่อกลอนและอาจกล่าวได้ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างลำพื้น และลิเกของภาคกลาง โดยรับเอาด้านเนื้อเรื่องหรือเรื่องที่แสดงจากลำพื้นซึ่งเป็นนิทานพื้นบ้าน นิทานชาดก และนิยายที่แต่งขึ้นใหม่มาทำการแสดงให้เหมาะสมกับงานหรือความต้องการของเจ้าภาพที่จ้างคณะหมอลำไปทำการแสดง ในช่วงแรกมีเฉพาะตัวละครหลักของเรื่อง นอกจากนี้ยังรับเอาการแต่งกาย ฉากและเวที จากลิเกแล้วประยุกต์ให้เหมาะสม และสวยงาม จุดประสงค์หลักของการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน นอกจากจะมุ่งเน้นความบันเทิงให้แก่ผู้ชมแล้ว ยังได้เสนอเนื้อหาสาระทั้งทางคติโลกและทางคติธรรมแก่ผู้ชมอีกด้วย ทางคติโลกได้แก่ การเสนอเนื้อหาสาระในด้าน เศรษฐกิจ สภาพสังคม อาชีพการงาน ความรู้ด้านต่าง ๆ ส่วนทางคติธรรม ได้แก่ การให้ความรู้และอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับด้านศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม และการประพฤติปฏิบัติตน

นอกจากนั้นยังพบว่าครั้งกรุงรัตนโกสินทร์เป็นช่วงที่หมอลำได้รับความนิยมสูงสุด โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร จนพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องออกประกาศห้ามเล่น ห้ามฟังและห้ามจ้างไปแสดง ผู้ฝ่าฝืนจะมีโทษอย่างหนักตามประกาศที่ 267 ลงวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2408 จ.ส. 1227 ตรงกับ ร.ศ. 84 จากนั้นหมอลำได้ห่างหายไปจากเมืองกรุง เมื่อ พ.ศ. 2443 ได้มีผู้ใจกล้าออกแสดงหมอลำอีกที่หนึ่ง จนถูกใส่ความและกลายเป็นกบฏผีบุญใน พ.ศ. 2444 ช่วงนี้หมอลำถูกควบคุม เพราะถูกทางการปราบปรามอย่างหนัก ส่วนการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนที่แสดงครบบทบาทชายจริงหญิงแท้เกิดขึ้นประมาณ พ.ศ. 2480 และมีการดัดแปลงลำพื้นมาเป็นหมอลำหมู่หรือลำเรื่องต่อกลอนเริ่มมีความชัดเจนเมื่อ พ.ศ. 2485 โดยหมอลำชาวขอนแก่น 3 คน คือ หมอลำทองคำบ้านสีฐาน อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น หมอลำคำกลอง บ้านกุดบากเห็ด อำเภอพล จังหวัดขอนแก่น หมอลำอินตา บ้านเหล่านาคี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้ออกนำการแสดงในภาคอีสาน การพัฒนาการด้านรูปแบบการแสดงให้สอดคล้องกับความนิยมของผู้ชมและภาวะแวดล้อมทางสังคม ส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดง เรื่องที่ใช้ประกอบการแสดงลำเรื่องแบบเดิมกับแนวเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ แนวเรื่องเดิมจากการที่หมอลำเรื่องต่อกลอนมีการพัฒนาการมาจากการอ่านหนังสือผูก แนวเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่จากเรื่องที่ดัดแปลงจากโครงเรื่องแนวจักร ๆ วงศ์ ๆ เรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ซึ่งได้รับแนวคิดจากสื่อบันเทิง เรื่องที่แต่งขึ้นจากประสบการณ์ของผู้แต่ง

ผลงานการวิจัยของนงศราญ อนุกุล (2538) เรื่องการสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อจรรโลงวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-Tourism) ในจังหวัดมหาสารคามเน้นเนื้อหาด้านการแสดงหมอลำหมู่บ้านโนนค้อ มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษที่เหมาะสมสำหรับประชาชนในท้องถิ่นที่ประกอบอาชีพการแสดงหมอลำ และมีศักยภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เพื่อศึกษาแนวทางในการสอนภาษาอังกฤษที่มีประสิทธิภาพสำหรับประชาชนในท้องถิ่นที่มีศักยภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อศึกษาผลกระทบจากการใช้บทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อจรรโลงวัฒนธรรม และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยศึกษาจากกลุ่มประชากรในเขตจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 5 หมู่บ้าน ที่ประกอบอาชีพการแสดงหมอลำ และกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในหมู่บ้านโนนค้อพัฒนาที่ประกอบอาชีพการแสดงจำนวน 20 คน ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบสอบถามบทเรียนภาษาอังกฤษ 6 บท แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

จากการศึกษาพบว่า การสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษที่เน้นเนื้อหาการแสดงหมอลำสำหรับประชาชนในท้องถิ่นที่มีศักยภาพในด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้สร้างบทเรียนประกอบไปด้วย ขั้นตอนในการสร้างบทเรียนองค์ประกอบของบทเรียน และกลวิธีสอนและสื่อ ขั้นตอนในการสร้างบทเรียน แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ วิเคราะห์จุดมุ่งหมาย เลือกเนื้อหาจัดทักษะให้เหมาะสมกับเนื้อหา สร้างเนื้อหาและแบบฝึกหัด ปรับปรุงเนื้อหาของบทเรียน กำหนดสื่อ กิจกรรม เทคนิคการสอน และกำหนดวิธีและรูปแบบการประเมินผล ส่วนองค์ประกอบของบทเรียนภาษาอังกฤษที่ผู้วิจัยเน้น คือ คำศัพท์และประโยค บทสนทนา แบบฝึกหัด กลวิธีสอนและสื่อ คือ บัตรคำและแถบประโยค รูปภาพ การใช้สื่อที่เป็นของจริง กลอนลำภาษาอังกฤษและเทปบันทึกเสียง และบทบาทสมมุติ แนวทางในการสอนภาษาอังกฤษ คือ สอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของความต้องการของผู้เรียน สอนเนื้อหาด้านภาษาอังกฤษและสอดแทรกกิจกรรมที่ปลูกฝังให้เกิดความรักความภูมิใจในวัฒนธรรมและถิ่นฐานของตน สอนโดยให้ฝึกปฏิบัติจริงแลนำไปใช้ได้ ดำเนินการสอนตามแนวการสอนภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารโดยแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ ขั้นเสนอเนื้อหา ขั้นการฝึก ขั้นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ในด้านแนวทางการสอนภาษาอังกฤษสำหรับการสื่อสารเป็นแนวทางที่มีความเหมาะสมกับหมู่บ้านโนนค้อ เพราะผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ รวมทั้งทัศนคติของผู้เรียนที่มีต่อภาษาอังกฤษ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมก่อนสอนและหลังสอนต่างกัน ซึ่งพบว่า เมื่อการสอนสิ้นสุดลง

ผู้เรียนมีทัศนคติต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ การอนุรักษ์วัฒนธรรม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมดีขึ้น

สำหรับสุภาพ ติณรัตน์ (2553) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง**การสื่อสารทางการเมือง: กรณีศึกษาบทบาทของหมอลำต่อการเลือกตั้งทางการเมือง ระหว่างปี พ.ศ. 2544-2552 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดร้อยเอ็ด** มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการสื่อสารทางการเมืองต่อการเลือกตั้งทางการเมือง ระหว่าง พ.ศ. 2544-2552 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาสาเหตุที่หมอลำเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเมือง ในการเลือกตั้งทางการเมือง ระหว่าง พ.ศ. 2544-2552 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดร้อยเอ็ดและศึกษาองค์ประกอบของการสื่อสารทางการเมืองผ่านกลอนลำ ในการเลือกตั้งทางการเมืองระหว่าง พ.ศ. 2544-2552 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการศึกษาจากนักการเมืองในฐานะผู้ส่งสาร หมอลำในฐานะผู้ทำหน้าที่ในการสื่อสารทางการเมือง และประชาชนในฐานะผู้รับสาร มีการใช้แบบสัมภาษณ์ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา สรุปลง และตีความหมาย

ผลการศึกษาโดยสรุปกล่าวได้ว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองในการเลือกตั้ง หมอลำมีบทบาทในฐานะเป็นผู้ทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองไปยังประชาชน ด้วยเหตุผลหลายประการ คือ เป็นการส่งเสริมให้เกิดหมอลำ เป็นหมอลำที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป เป็นศิลปะที่คู่กับคนอีสาน เป็นวัฒนธรรมเดียวกับผู้ฟัง ประชาชนได้รับความรู้และความบันเทิง กลอนลำมีความไพเราะในการสื่อสาร ประชาชนสนใจรับฟัง ท่องถิ่นนิยมฟังหมอลำ หมอลำจึงเข้าถึงประชาชนได้ง่าย และเนื้อหาของหมอลำสื่อสารเข้าใจง่าย หมอลำใช้ทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองในฐานะ “ผู้ส่งสาร” โดยให้หมอลำเป็น “สื่อ” ไปยังประชาชนที่เป็น “ผู้รับสาร” เป็นเพราะประชาชนคุ้นเคยเป็นความรู้สึกที่เป็นแนววัฒนธรรมเดียวกัน โดยผู้ฟังได้ทั้งความรู้ ความบันเทิงในเวลาเดียวกัน ประกอบด้วยการได้สัมผัส ชื่นชมหมอลำที่ตนเองชื่นชอบอย่างใกล้ชิด ทำให้ประชาชนให้ความสนใจมากส่งผลต่อความสำเร็จของการรณรงค์หาเสียงสนับสนุนนักการเมืองซึ่งเป็นผู้ว่าจ้าง ในการทำหน้าที่สื่อสารทางการเมืองของหมอลำเกี่ยวข้องกับความสำนึกในหน้าที่ของตนเองในฐานะศิลปินของท้องถิ่นและของชาติที่ต้องทำหน้าที่ในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไปต่อไป

นอกจากนี้ผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่า องค์ประกอบหลักของการสื่อสารทางการเมืองผ่านกลอนลำในการเลือกตั้งทางการเมือง หมอลำ คือ ผู้ที่ได้รับการว่าจ้างจากนักการเมืองให้ทำหน้าที่รณรงค์ หาเสียงให้กับนักการเมืองในระหว่าง พ.ศ. 2544-2552 หากนักการเมืองรู้ว่าหมอลำคนใดที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ก็จะติดต่อให้มาทำหน้าที่รณรงค์หาเสียง

ให้กับตนเอง เพื่อสร้างจุดแข็งให้กับตนเอง เมื่อประชาชนมีความชอบหมอลำท่านนั้น เมื่อหมอลำแนะนำตัว ฝากฝังให้เลือกนักการเมืองก็มีแนวโน้มที่จะได้รับการตอบรับจากประชาชน ส่วนในการแต่งกลอนลำมี 2 ลักษณะ ที่สำคัญ คือ หมอลำแต่งขึ้นเอง และแหล่งที่สอง คือ นำมาจากคนอื่นที่เป็นผู้แต่งให้ อาจเป็นหมอลำท่านอื่น หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษด้านนี้ เป็นผู้แต่งขึ้นหรืออาวุโสในวงการหมอลำที่มีอายุมากกว่า 50 ปี และที่สำคัญอีก คือ โครงสร้างเนื้อหาที่ใช้ ในการสื่อสารทางการเมืองให้กับนักการเมืองของผู้แต่ง จะนำเนื้อหาเกี่ยวกับการแนะนำตัวนักการเมือง นโยบายของผู้สมัคร นโยบายของพรรคการเมืองที่สังกัด ผลงานของผู้สมัคร ส่งเสริมประชาธิปไตย สิทธิหน้าที่ของประชาชนในระบบประชาธิปไตย เสนอประวัติชื่อเสียง ยกย่องคุณความดีของผู้สมัคร เสนอแนะการไปใช้สิทธิการเลือกตั้งและรณรงค์ไม่ให้ซื้อสิทธิขายเสียง

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมดที่กล่าวมาผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการวิจัย เรื่องกลวิธีสื่ออารมณ์ของคณะหมอลำอีสาน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง **กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน** เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และวิเคราะห์ วิจารณ์ และอธิบายภาษาจากลีลาการแสดง จากเนื้อหาของเรื่องเล่าและบริบทด้านการสื่ออารมณ์ชั้น ผ่านกิริยาท่าทางมีวิธีดำเนินการ 4 ประเด็น ดังนี้

1. ข้อมูลการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่เป็นตัวบทซึ่งใช้ในการแสดงหมอลำขอคณะหมอลำในภาคอีสาน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูลและข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

1. เกณฑ์ในการคัดเลือกข้อมูล มี 4 ประการ ได้แก่

1.1 เรื่องที่แสดงนั้นต้องมีลักษณะเป็นเรื่องเล่า (Narrative Discourse) โดยอาศัยหลักเกณฑ์ 2 ประการ ของลองเอเคอร์ (Longacre Robert E., 1983, p. 25) มาพิจารณาได้แก่ ลำดับเวลา (Contingent Temporal Succession) คือ การที่เหตุการณ์หนึ่งเกิดขึ้นในเวลาต่อเนื่องกับอีกเหตุการณ์หนึ่ง ผู้เล่าจะเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอันดับแรกก่อน แล้วจึงเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในลำดับถัดไปและแนวโน้มผู้กระทำ (Agent Orientation) คือแนวโน้มอ้างอิงถึงผู้กระทำตลอดเรื่อง

1.2 ภาษาที่ใช้ในการแสดงต้องเป็นภาษาในบริบทของภาษาถิ่นอีสาน

1.3 ข้อมูลที่นำมาใช้ในการวิจัยต้องเป็นบทหมอลำที่มีการบันทึกลงในแผ่นซีดี-รอม (CD-ROM)

1.4 เป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับที่ปรากฏอยู่ฐานข้อมูล 10 อันดับแรกประจำ พ.ศ. 2556-2557 จากอีสานไกด์ ดอทคอม (www.esanguide.com)

2. **ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย** เป็นบทแสดงของคณะหมอลำตามเกณฑ์ข้างต้นจำนวน 20 เรื่อง โดยคัดมาจากหมอลำ 10 คณะ ดังนี้

2.1 คณะประถมนบัณฑิตศิลป์ ได้แก่ เรื่อง**พระสุธนมโนราห์** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

2.2 คณะเสียงอีสาน ได้แก่ เรื่อง**เงินคือพระเจ้าข้าเลี้ยงชีวิต** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี) และ**น้ำตาเมีย** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ค, ซีดี)

2.3 คณะระเบียบวาทศิลป์ ได้แก่ เรื่อง**สายเลือดกตัญญู** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2554ก, ซีดี)

2.4 คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ ได้แก่ เรื่อง**ข้าวนอกจาน มารคนละห้อง** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

2.5 คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ได้แก่ เรื่อง **4 ยอดกุมาร** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี) **แรงรักแรงแค้น** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี) และ**เจ้าหญิงแดงอ่อน** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

2.6 คณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ ได้แก่ เรื่อง**แม่യാจัญไรลูกไก่กระเจิง** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี) **หมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นค่าง** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี) **บ่วงกรรม** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี) และ**พ่อเฒ่าทำเลยลูกเขยคนหลวง** (วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

2.7 คณะสมจิตร บ่อทอง ได้แก่ เรื่อง**อ้อมอกแม่** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ข, ซีดี) และ**แรงรักริษยา** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2552, ซีดี)

2.8 คณะหนุภากร วิเศษศิลป์ ได้แก่ เรื่อง**กาลิมตงหงส์ลิ้มเฒ่า** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี) **อิเหนา** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี) และ**ลูกฮักลูกซัง** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2554ข, ซีดี)

2.9 คณะคำพูน ร่มมิตร ได้แก่ เรื่อง**กิ้งฟ้ากาหลงคอน** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

2.10 คณะสาวน้อย เพชรบ้านแพง ได้แก่ เรื่อง**รักนี้มีกรรม** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี) และ**รักทรมาณ** (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้มีเครื่องมือ 2 ลักษณะ คือ เครื่องมือเก็บข้อมูล และเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1. เครื่องมือเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เครื่องมือเก็บข้อมูลมี 2 ชนิด ประกอบด้วยเครื่องมือเก็บข้อมูลการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น และเครื่องมือเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือดังกล่าวมีกระบวนการสร้างเครื่องมือ การประเมินคุณภาพเครื่องมือ และการพัฒนาเครื่องมือ ดังนี้

1.1 การสร้างเครื่องมือเก็บข้อมูล เครื่องมือเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ชุด ได้แก่เครื่องมือเก็บข้อมูลการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น และเครื่องมือเก็บข้อมูลเครื่องมือเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้น โดยออกแบบในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ไมโครซอฟต์เวิร์ด (Microsoft Word) เครื่องแต่ละชุดมีรายละเอียดการสร้าง ดังนี้

1.1.1 ชุดเครื่องมือเก็บข้อมูลการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด ได้แก่

1) ชุดเครื่องมือเก็บข้อมูลการประกอบสร้างวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น มี 3 ชุด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูลคำ เครื่องมือเก็บข้อมูลวลีและประโยค เครื่องมือเก็บข้อมูลสัมพันธสาร

2) ชุดเครื่องมือเก็บข้อมูลการประกอบสร้างวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น มี 7 ชุด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูลเทศภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลกาลภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลเนตรภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลสัมพัสภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลวัตฤภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลเทศภาษา และเครื่องมือเก็บข้อมูลปริภาษา

1.1.2 ชุดเครื่องมือเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้น ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ชุด ได้แก่

1) เครื่องมือเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้วจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น มี 3 ชุด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้คำ เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้วลีและประโยค และเครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้สัมพันธสาร

2) เครื่องมือเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้วจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น มี 7 ชุด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้เทศภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้กาลภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้เนตรภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้สัมพัสภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้วัตฤภาษา เครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้เทศภาษา และเครื่องมือเก็บข้อมูลการใช้ปริภาษา

1.2 การประเมินคุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือเก็บข้อมูลทั้ง 2 ชุดหลัก ที่จัดทำไว้นั้น ผู้วิจัยได้ขอความอนุเคราะห์ให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ได้ตรวจสอบเพื่อหาคุณภาพเครื่องมือ มีดังนี้

1.2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.บุญยงค์ เกศเทศ ข้าราชการบำนาญ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ปัจจุบันเป็นผู้ทรงคุณวุฒิประจำสาขาวิชาภาษาและวรรณกรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชมพูหุท เมฆเมืองทอง สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารทางธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2.3 อาจารย์ ดร.สมัย วรรณอุตร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 คน ได้ประเมินคุณภาพเครื่องมือ แล้วมีความเห็นโดยสรุปว่า เครื่องมือดังกล่าวสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังนำเครื่องมือที่ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินให้ความเห็นแต่ละชุดทดลองเก็บข้อมูล ผลพบว่าสามารถใช้เก็บข้อมูลได้ แต่ต้องออกแบบให้มีความยืดหยุ่นในโปรแกรมคอมพิวเตอร์

1.3 การพัฒนาเครื่องมือ จากการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิและการทดลองใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลของผู้วิจัย และเครื่องมือดังกล่าวผู้วิจัยก็พัฒนาเป็นเครื่องมือชุดสมบูรณ์สำหรับเก็บข้อมูลต่อไป

เครื่องมือเก็บข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ดังที่ปรากฏในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์นี้ ส่วนตัวอย่างเครื่องมือวิจัย ดังภาพจำลองต่อไปนี้

เครื่องมือเก็บข้อมูลคำสี่อารมณ์ของคณะหมอลำอีสาน						
หมอลำคณะ.....						
เรื่อง.....						
ลำดับ	รายการคำ	ชนิดไวยากรณ์ของคำ	ชนิดการสร้างคำ	หมายถึง	ชนิดความหมาย	ที่มา-หน้า
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						

ภาพ 2 แสดงตัวอย่างเครื่องมือเก็บข้อมูล

2. เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล 2 ชนิด คือ แนวคิดการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น และแนวคิดกลวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ชั้น ดังนี้

2.1 แนวคิดการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เป็นการวิเคราะห์องค์ประกอบของภาษาที่ใช้ในการสื่ออารมณ์ชั้น 2 ประเด็น ได้แก่

2.1.1 การประกอบสร้างวจนภาษา ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2511, หน้า 59–63), พระยาอนุমানราชชน (2522, หน้า 127–132), บรรจบ พันธุเมธา (2545, หน้า 169–179), กัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82–11), วรวรรธน์ ศรียาภัย (2556, หน้า 137–171) 4 ประเด็น ดังนี้

1) คำ คือ การสร้างคำขึ้นมาใหม่ซึ่งพบว่ามี 2 วิธี คือ สร้างมาจากหน่วยคำหรือคำที่ประกอบแล้ว ได้แก่ คำอิสระ คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ และคำประสม ส่วนการสร้างโดยวิธีการทับศัพท์ เป็นการนำคำในภาษาอื่นที่มีอยู่แล้ว เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต มาใช้โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงรูปคำ แล้วออกเสียงให้ใกล้เคียงคำในภาษาเดิมมากที่สุด

2) วลีและประโยค วลี คือ หน่วยทางภาษาซึ่งอาจเป็นคำเพียง 1 คำหรือกลุ่มคำก็ได้ วลีในภาษาไทยแบ่งเป็น 6 ชนิด คือ นามวลี ปริมาณวลี กริยาวลี บุพบทวลี วิเศษณ์วลี และวลีซ้อนวลี ส่วนประโยคต้องสื่อความหมายได้ครบถ้วนสมบูรณ์ประโยคมักจะประกอบด้วยนามวลีและกริยาวลี บางครั้งอาจมีเฉพาะกริยาวลีก็ได้ ประโยคภาษาไทยแบ่งได้ 3 ชนิด คือ ประโยคสามัญ ประโยคซ้อน และประโยครวม

3) ความหมาย คือ ความหมายของภาษาไม่ว่าจะเป็นหน่วยคำหรือหน่วยอื่น ๆ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือความหมายตรง ความหมายแฝงหรือความหมายนัยประหวัด แต่ในภาษาศาสตร์แบ่งเป็น 4 ชนิด คือ ความหมายประจำรูปภาษาและความหมายอ้างอิง ความหมายสื่อสาระ ความหมายสังคมและความหมายสื่ออารมณ์ความหมายอุปลักษณ์ และความหมายปริลักษณ์ และความหมายหลักและความหมายเปรียบเทียบ เป็นต้น

4) สัมพันธสาร คือ หน่วยหน่วยภาษาในระดับสูงกว่าประโยค มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันตั้งแต่เริ่มต้นไปจนจบ มนุษย์ใช้ในการสื่อสารจริง มีทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ทั้งภาษาที่พูดคนเดียวและพูดโต้ตอบกันซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้โดยการเริ่มต้นและการลงท้าย (Starting and Ending) การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง (Topic and Topic Shift) การแสดงเนื้อหาเก่าและเนื้อหาใหม่ (Given Information and New Information) และสุดท้ายคือการเชื่อมโยงความ (Cohesion) เพื่อประกอบสร้างสัมพันธสาร

2.1.2 การประกอบสร้างอวัจนภาษา ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของสวิตนิต ยมาภัย (2549, หน้า 32-37) และกาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550, หน้า 1-19) อวัจนภาษา เป็นภาษาที่ไม่ใช่ภาษาพูด หรือภาษาเขียนมี 7 ประเภท ดังนี้

1) เทศภาษา (Proxemics) คือ เป็นกลวิธีการใช้ภาษาของผู้ทำการที่สื่อสาร กันอยู่ รวมไปถึงสถานที่และช่วงระยะจะแสดงถึงความหมายบางประการที่อยู่เบื้องหลังของผู้ที่กำลังสื่อสารกันอยู่

2) กาลภาษา (Chronemics) เป็นกลวิธีการใช้เวลาในการสื่อสารเพื่อแสดง เจตนาของผู้ส่งสาร ในภาษาไทยที่ใช้ในชีวิตประจำวันจะมีวลี คำว่า ผิดเวลา หรือ ไม่รู้จักเวลา หรือ ได้เวลาแล้ว

3) เนตรภาษา (Oculistics) เป็นกลวิธีการการใช้สายตา หรือดวงตาเพื่อสื่อ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด ความประสงค์ และทัศนคติบางประการในตัวผู้ส่งสาร

4) สัมผัสภาษา (Haptics) เป็นกลวิธีเพื่อสื่อความรู้สึกและอารมณ์ ตลอดจนความปรารถนาที่ฝังลึกอยู่ในใจของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

5) อาการภาษา (Kinesics) เป็นกลวิธีอวัจนภาษาในรูปแบบของการ เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อสื่อสาร อาทิ การเคลื่อนไหว ศีรษะ แขน ขา และลำตัว เป็นต้น

6) วัตถุภาษา (Objectics) เป็นกลวิธีที่เกิดจากการเลือกวัตถุมาใช้เพื่อแสดง ความหมายบางประการให้ปรากฏ วัตถุหรือสิ่งของทุกลักษณะสามารถใช้ส่งสารบางประการได้ อาทิ เสื้อผ้า เครื่องประดับและของใช้ติดตัวและวัตถุต่าง ๆ

7) ปริภาษา (Vocalie หรือ Paralanguage) เป็นกลวิธีที่ใช้น้ำเสียงในการ สื่อสารเพื่อสื่อความหมาย ความดังของระดับเสียง ความทุ้มแหลม ความเร็ว จังหวะ ความ ชัดเจน เป็นต้น

2.2 แนวคิดกลวิธีการสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ขัน เป็นการวิเคราะห์กลวิธีการ สื่อสารเชิงวัจนภาษาและอวัจนภาษาในการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานในประเด็น กลวิธีการสื่อสารเชิงวัจนภาษา ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133-171), วรวรรธน์ ศรียาภัย (2557, หน้า 137-171) และกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) เป็นการวิเคราะห์ ดังนี้

2.2.1 กลวิธีการใช้เสียง คือ กลวิธีที่ใช้น้ำเสียงในการสื่อสาร นักภาษาศาสตร์ให้ ความเห็นไม่ตรงกันว่า เสียงมีความหมายหรือไม่ บ้างบอกว่ามีบ้างบอกว่าไม่มีความหมาย ขึ้นอยู่กับบริบทของการสื่อสารในครั้ง ๆ ผู้ส่งสารและผู้รับสารจะเป็นผู้ให้ความหมายหรือแปล ความหมายของการใช้ภาษาในระดับเสียง

2.2.2 กลวิธีการใช้คำ คือ คำเป็นหน่วยภาษาที่มีความหมาย และความหมายต้องปรากฏตามลำพังได้ด้วย ความหมายของคำจำแนกได้ 2 ประเภท คือ ความหมายของคำที่จัดแบ่งตามความหมายและความหมายของคำประกอบสร้าง ซึ่งความหมายของคำที่จัดแบ่งตามความหมาย แบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ คำพ้องความ (Synonyms) คำตรงข้าม (Antonyms) คำพ้อง (Homonyms) คำหลากหลายความหมาย (Polysemes) คำลูกกลุ่ม (Hyponyms) คำปรากฏรวมเฉพาะ (Collocation) และคำขัดกัน (Incongruity) เป็นต้น

2.2.3 กลวิธีการใช้วลีและประโยค คือ การใช้วลีและประโยคที่ตรงคำหนึ่งถึงความถูกต้องในเรื่องเสียงและตัวอักษร ความถูกต้องในเรื่องความหมาย ความถูกต้องตามโครงสร้าง ความถูกต้องในเรื่องหน้าที่ไวยากรณ์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความเหมาะสม กาลเทศะผู้ส่งสาร ผู้รับสาร ผู้ถูกกล่าวถึง รวมทั้งเนื้อเรื่องในการสื่อสาร

2.2.4 กลวิธีการใช้ความหมาย วิธีการใช้ความหมายเป็นกลวิธีที่อาจกล่าวได้ว่ามี 2 วิธี คือ การจัดกลุ่มความหมาย (Semantic Field) และการวิเคราะห์อรรถลักษณะ (Semantic Feature หรือ Semantic Component) สามารถเลือกคำที่มีความหมายสัมพันธ์กัน การลงรายการคำ การวิเคราะห์ความหมายย่อย การวิเคราะห์ความหมายประจำคำ การตรวจสอบข้อมูล และการพิจารณาความหมายย่อยของคำทุกคำที่มีร่วมกัน

2.2.5 กลวิธีการใช้สัมพันธ์สาร คือ การสื่อสารในภาษาพูดหรือเขียนของคนเรา 1 เรื่อง หรือวาระหรือการเรียน 1 เรื่อง เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีค่าเท่ากับ 1 สัมพันธสาร ซึ่งใช้สื่อสารระหว่างผู้ร่วมสื่อสารและชุมชนปฏิบัติการ เริ่มจากกลวิธีทางศัพท์ (Lexicalization) แบ่งเป็น 4 ประเด็น คือการใช้ชื่อและการเรียกชื่อ การเรียกขาน การอ้างถึงและการใช้คำกริยา ส่วนกลวิธีการขยายความมีเพียงกลวิธีเดียว ส่วนกลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม แบ่งย่อยออกเป็น 8 อย่าง คือ การใช้มูลบท การปฏิเสธ การกลบเกลื่อน การใช้วัจนกรรม การใช้อุปลักษณ์ การประชดขื่น การใช้เรื่องเล่า การใช้สหบทและสุดท้ายการใช้กลวิธีทางวาทศิลป์ แบ่งออกเป็น 2 ข้อ คือ การใช้คำขวัญ และการใช้บทประพันธ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากผู้วิจัยได้ถ่ายทอดบทแสดงหมอลำทั้ง 10 คณะ เป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือแบ่งเป็น 2 ชุด คือ เครื่องมือการเก็บข้อมูล การประกอบสร้างภาษา และเครื่องมือการเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษา การเก็บรวบรวมข้อมูลมีวิธีการดังนี้

1. การเก็บข้อมูลการประกอบสร้างภาษา

ข้อมูลการประกอบสร้างภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ข้อมูลวัจนภาษา และข้อมูลอวัจนภาษา การเก็บข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยมีวิธีการ ดังนี้

1.1 ข้อมูลวัจนภาษา ผู้วิจัยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล 3 ชุด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูลคำสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือเก็บข้อมูลวลีและประโยคสื่ออารมณ์ชั้น และเครื่องมือเก็บข้อมูลสัมพันธสารสื่ออารมณ์ชั้น ข้อมูลดังกล่าวจัดทำลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมไมโครซอฟต์ เวิร์ด เมื่อผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลตัวบทหมอลำที่ถ่ายถอดไว้แล้ว จะบันทึกลงในเครื่องมือแต่ละประเภทอย่างละเอียดจนครบถ้วน

1.2 ข้อมูลอวัจนภาษา ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 7 ชุด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูลเทศภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือเก็บข้อมูลกาลภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือเก็บข้อมูลเนตรภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือเก็บข้อมูลสัมพัสภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือเก็บข้อมูลวัตถุภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือเก็บข้อมูลเทศภาษาสื่ออารมณ์ชั้น และเครื่องมือเก็บข้อมูลปริภาษาสื่ออารมณ์ชั้น ข้อมูลดังกล่าวจัดทำลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมไมโครซอฟต์ เวิร์ด เมื่อผู้วิจัยพิจารณาข้อมูลตัวบทหมอลำที่ถ่ายถอดไว้แล้ว จะบันทึกลงในเครื่องมือแต่ละประเภทอย่างละเอียดจนครบถ้วน

ตัวอย่างการเก็บข้อมูลวัจนภาษาโดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูล มีดังภาพจำลองต่อไปนี้

เครื่องมือเก็บข้อมูลคำสื่ออารมณ์ของคณะหมอลำอีสาน						
หมอลำคณะ.....คำผู้ร่วมมิตร.....						
เรื่อง.....กิ่งฟ้ากาหลงคอน.....						
ลำดับที่	รายการคำ	ชนิดไวยากรณ์ของคำ	ชนิดการสร้างคำ	หมายถึง	ชนิดความหมาย	ที่มา-หน้า
1.	ฮูซึ	คำนาม	คำประสม	รูทวาน	ตรง	1
2.	ฮีนนี่	คำสรรพนาม	คำประสม	สิ่งนั้น	ตรง	1
3.	กู	คำสรรพนาม	คำมูล	ผู้พูด	ตรง	1
4.	ลู	คำสรรพนาม	คำมูล	ผู้ฟัง	ตรง	1
5.	ฮีสึเคอ	คำวิเศษณ์	คำประสม	จริง ๆ	ตรง	1

ภาพ 3 แสดงตัวอย่างการเก็บข้อมูลการประกอบสร้างภาษา

2. การเก็บข้อมูลกลวิธีใช้ภาษา

ข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานมีประเภทเดียวคือ ข้อมูลวัจนภาษา การเก็บข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยมีวิธีการ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือ 3 ชนิด คือ เครื่องมือเก็บข้อมูลคำสื่ออารมณ์ชั้น เครื่องมือเก็บข้อมูลลีและประโยคสื่ออารมณ์ชั้น และเครื่องมือเก็บข้อมูลสัมพันธสารสื่ออารมณ์ชั้น

ผู้วิจัยนำข้อมูลสัมพันธสารสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำที่ถ่ายทอดเป็นอักษรไทย ทั้ง 20 เรื่อง จากคณะหมอลำ 10 คณะ คณะละ 2 เรื่อง โดยแต่ละเรื่องจะเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นเกี่ยวกับ คำสื่ออารมณ์ชั้น วลีและประโยคสื่ออารมณ์ชั้น และสัมพันธสารสื่ออารมณ์ชั้น โดยแต่ละประเด็นจะใช้เครื่องมือวิจัยซึ่งจัดทำไว้ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์โปรแกรมไมโครซอฟต์ เวิร์ด แล้วผู้วิจัยบันทึกข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นทั้ง 3 ระดับลงในเครื่องมือดังกล่าวจนครบทุกเรื่องจากทุกคณะหมอลำ

ตัวอย่างการเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้วัจนภาษาโดยใช้เครื่องมือเก็บข้อมูลคำสื่ออารมณ์ชั้น มีดังภาพจำลองต่อไปนี้

เครื่องมือเก็บข้อมูลสัมพันธสารสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน						
หมอลำคณะ.....คำผู้ร่วมมิตร.....						
เรื่อง.....ถึงฟ้ากาหลงคอน.....						
ลำดับที่	คำ	กลวิธีทางศัพท์	กลวิธีทางขยายความ	กลวิธีทางวัจนปฏิบัติศาสตร์และวาทกรรม	กลวิธีทางวาทศิลป์	ที่มา-หน้า
1.	ลูกเขยฝรั่ง	✓				
2.	ฮูฮู กูนิคะ ฮูฮู กูนี่				✓	

ภาพ 4 แสดงตัวอย่างการเก็บข้อมูลกลวิธีการใช้ภาษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากวัตถุประสงค์การวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ว่าจะศึกษากลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานใน 2 ประเด็น คือ การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น และกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นนั้น แต่ละประเด็นจะมีการวิเคราะห์ดังนี้

1. การวิเคราะห์การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น

การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน เป็นการวิเคราะห์การประกอบสร้างวจนภาษาและอวจนภาษา ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์การประกอบสร้างวจนภาษา ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2511, หน้า 59-63), พระยาอนุমানราชชน (2522, หน้า 117-123), บรรจบ พันธุเมธา (2545, หน้า 169-179), กัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115), วรวรรณ์ ศรียาภัย (2556, หน้า 137-171) 4 ประเด็น คือ การประกอบสร้างคำ การประกอบสร้างวลี และ ประโยค การประกอบสร้างความหมาย และการประกอบสร้างสัมพันธสาร ตามที่ระบุไว้ใน เครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล

1.2 การประกอบสร้างอวจนภาษา ผู้วิจัยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของสวณิต ยมาภัย (2549, หน้า 32-37) และกาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550, หน้า 1-19) อวจนภาษาเป็นภาษาที่ไม่ใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียนมี 7 ประเภท คือ เทศภาษา กาลภาษา เนตรภาษา สัมผัสภาษา อาการภาษา วัตถุประสงค์ภาษา และปริภาษา ดังที่ได้ระบุไว้ในเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูล

2. การวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้น

ในประเด็นนี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์ 2 ประเด็น คือ กลวิธีการใช้วจนภาษาและกลวิธีการใช้อวจนภาษาโดยปรับประยุกต์ใช้แนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133-171), วรวรรณ์ ศรียาภัย (2557, หน้า 137-171) และกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) เป็นกลวิธีการใช้ภาษาในระดับเสียง คำ วลีและประโยค ความหมาย และสัมพันธสาร

บทที่ 4

องค์ประกอบทางเนื้อเรื่องการสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ในบทที่ 4 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. โดยมุ่งศึกษาทฤษฎีการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน การศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยใช้ข้อมูลสัมพันธสารที่ได้จากการถอดเทปการแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสาน จำนวน 10 คณะ ได้ข้อมูลสัมพันธสาร รวมเป็น 20 เรื่อง หรือ 20 สัมพันธสาร แล้วจึงวิเคราะห์การประกอบสร้างวัจนภาษา

ในประเด็นองค์ประกอบทางเนื้อเรื่องการสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) และวรวรรณ ศรียาภัย (2556, หน้า 137-171) เป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ เมื่อพิจารณาเนื้อเรื่องของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏในขณะที่ทำการแสดงแล้ว จะเห็นได้ว่าการแสดงจะดำเนินการโดยนำนิทานพื้นบ้านหรือเรื่องราวที่แต่งขึ้นมาเพื่อประกอบ การแสดงลำเรื่องต่อกลอน ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิต สังคม และวัฒนธรรมของชาวอีสาน ซึ่งเรื่องที่น่าสนใจของคณะหมอลำอีสานจะมีการเริ่มต้นของเนื้อเรื่อง เนื้อเรื่อง และบทสรุปของแต่ละเรื่องที่น่าสนใจมาแสดงในแต่ละครั้ง ที่สำคัญเนื้อเรื่องที่น่าสนใจแสดงจะมีข้อคิด คติเตือนใจ ผู้รับชม สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตได้ และในการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนในแต่ละเรื่องที่สำคัญที่ปรากฏในเนื้อเรื่อง คือ มีภาษาที่สื่ออารมณ์ชั้นแทรกกระหว่างที่ทำการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน การแสดงตลก หรือมีเนื้อเรื่องตลกแทรกในนิทาน หรือเรื่องต่าง ๆ ที่คณะหมอลำนำมาแสดงเพื่อให้เรื่องราวน่าติดตาม มีความสนุกสนานระหว่างที่ทำการแสดง

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบของเนื้อเรื่องในองค์ประกอบของภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน พบเนื้อเรื่องที่เกี่ยวข้องให้เกิดอารมณ์ชั้น 3 ลักษณะ ได้แก่

1. การสื่ออารมณ์ชั้นตอนเปิดเรื่อง
2. การสื่ออารมณ์ชั้นระหว่างการดำเนินเรื่อง
3. การสื่ออารมณ์ชั้นตอนจบเรื่อง

การสื่ออารมณ์ชั้นตอนเปิดเรื่อง

จากการศึกษาการเปิดเรื่องเวลาที่คณะหมอลำทำการแสดงอยู่บนเวทีมีกลวิธีที่เปิดเรื่อง 3 ลักษณะ คือ การสนทนา การขับบทเพลง และการแสดงท่าทาง

1. การสนทนา

การเปิดฉากเริ่มต้นด้วยบทสนทนา เพื่อเริ่มต้นแสดง ขณะที่เปิดฉากในช่วงแรก หากบทสนทนาดังกล่าวปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในการแสดงหมอลำที่มีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างการเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คณะประถมบ้านเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธนมโนราห์ มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระสหาย	“ถวายเป็นมงคลชายพระเจ้าคะ”	“ถวายเป็นมงคลชายพระเจ้าคะ”
องค์ชาย	“ตอนนี้เราก็อายุ 21 พรรษา เข้าไปแล้ว เราก็คิดว่าอยากมีลูกมีเมีย”	“ตอนนี้เราอายุย่าง 21 ปี แล้วสมควรที่จะมีครอบครัวแล้ว”
พระสหาย	“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ่”	“แสดงว่าองค์ชายอยากอภิเษกสมรสแล้วไซ้ไม่”
องค์ชาย	“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ”	“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ”
พระสหาย	“แล้วสาว ๆ ในรั้วในวังเนี่ย องค์ชายพอสิมองเห็นไผ่มั่งบ่พระเจ้าคะ”	“ผู้หญิงสาวบริสุทธิ์ ในพระราชวัง องค์ชายพอสนพระราชหฤทัยไหมพระเจ้าคะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

ข้อความข้างต้นเป็นบทสนทนาที่ใช้เริ่มต้นแสดงหมอลำ ซึ่งคำพูดของพระสหายที่ว่า “นี่ก็แสดงว่าองค์ชาย อยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ่” ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะใช้ภาษาถิ่นอีสานพูดกับองค์ชาย ซึ่งในความเป็นจริงควรพูดด้วยภาษาราชการ

ส่วนหมอลำคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่องข้านอกลานมารคนละทองมีการเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาเพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วีระพงษ์	“แต่มารตรีเอ๋ย”	“แต่มารตรีเอ๋ย”
แม่มารตรี	“ว่าจั่งได้ละแต่มารวีระพงษ์”	“อะไรหรือตาแต่มารวีระพงษ์”
วีระพงษ์	“เอาจั่งซี้ซื่อคิดห่านอวังเห็น”	“มีอะไรหรือ”
แม่มารตรี	“เอาจั่งได้ละ”	“จะเอาอย่างไรดีละ”
วีระพงษ์	“แล้วเป็นลูกไผ่กะตามทีคิดว่าดีจั่งจ่าตัน แล้วไปโรงพยาบาลแต่วันนี้คงมีหวังคือช้อยว่า”	“เป็นลูกของใครก็ได้ที่เป็นคนดี ไปโรงพยาบาลดีกว่าอาจมีหวัง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำคณะวีระพงษ์วงศ์ศิลป์ คำพูดโต้ตอบของคู่สนทนาแต่ละประโยคทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“เดมาราตรีเอ๋ย” แสดงการถามให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ว่าจั่งไต่ละเดมาวีระพงษ์” ตอบกลับด้วยน้ำเสียงสูงและเน้นการถาม ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอาจั่งซี้ซ้อยคิดห่านอวังเหิน” น้ำเสียงอ่อนลง แสดงความเห็นด้วย ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอาจั่งไต่ละ” ตอบกลับด้วยน้ำเสียงสูงพร้อมแสดงสีหน้า ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“แล้วเป็นลูกไฟกะตามาคิดว่าดีจั่งจำต๋าน แล้วไปโรงบาลแต่วันนี้คงมีหวังคือช้อยว่า” อธิบายความด้วยน้ำเสียงเรียบ ๆ แต่ก็ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร มีการเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อำมาต	“วาบ ๆ วูป ๆ ตะเวนลิตกดินมีดขี้”	“วาบ ๆ วูป ๆ พระอาทิตย์จะลาลับขอบฟ้าแล้วความมืดจะเข้ามาแทนที่”
ขุนนาง	“อ้ายเอน อ้ายจั่งซี้ละบพากันเล่นเพลินมันค้ำมีดจั่งไต่ลิกกลับไต่ละที่เนี้ย”	“พี่เอน พี่จั่งซี้ อัยมั่วแต่เล่นเพลินกันไป พระอาทิตย์จะลาลับขอบฟ้าแล้วหากมีดแล้วจะทำอย่างไร”
อำมาต	“เอาจั่งซี้เอาจั่งซี้ แมยิงไปนอนหน้าพระองค์ไป ไปนอนไกล ๆ พระองค์”	“เอายานี้ นะขอให้พระองค์หญิง ทรงบรรทมไกลกับพระองค์”
ขุนนาง	“ซันจั่งสันดอกไม้ที่หมู่เฮาหอบมาแล้ว หมู่เฮาสิเอาไปหาน้ำต๋อเด้อ”	“ถ้าอย่างนั้นดอกไม้ที่พวกเรานำมาจากป่าแล้วพวกเราจะนำไปหาน้ำต๋อนะ”
อำมาต	“เอ้อ”	“เอ้อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ คำพูดโต้ตอบของคู่สนทนาแต่ละประโยคทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“วาบ ๆ วูป ๆ ตะเวนลิตกดินมีดขี้” แสดงการบอกเล่าให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อ้ายเอ๋น อ้ายจั่งซีละบ่พากันเล่นเพลินมันค้ำมีดจั่งได้ลิกลับได้ละที่เนี้ย” แสดง คำถามด้วยน้ำเสียงสูงเสียงต่ำทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอาจั่งซีเอาจั่งซี แมย้งไปนอนนำพระองค์ไป ไปนอนไกล ๆ พระองค์” แสดงการให้ ทำตามเน้นน้ำเสียงสีหน้าท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ชั้นจั่งสั้นดอกไม้ที่หมูเฮาชอบมาแล้ว หมูเฮาสีเอาไปทาบน้ำต่อเด้อ” แสดงการทำ ตามเพื่อทำงานหลายอย่างทำให้เกิดเสียงสูงต่ำในการสื่อสาร ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอ้อ” คำตอบรับด้วยสีหน้าท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค่าง มี การเปิดเรื่องด้วยบทสนทนาเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“พูดว่าแม่นหยังเพิ่นซิวข้าง้วติพี่น้อง แรงเชียร์แรงใจพี่น้อง อ้าว มามีแต่แนวมากวนแท้มือนี้”	“พูดว่าอะไรนะ จะซ่าวหรือพี่น้อง วันนี้มี ลักษณะออกแนวกวนนะ”
คนที่ 2	“มันคือแลนไวตายมันแท้ปอบ เพลอแปบเดี่ยวลักกางเกงใน 3 โด ยี่มอียังบ่เคยเห็นคนหล่อติ”	“มันวิ่งเร็วมากเหมือนปอบ เพลอแปบ เดี่ยวขโมยกางเกงใน 3 ตัว ยี่มทำไมไม่เคยคน หล่อหรือ”
คนที่ 1	“โอยออย่าว่าหล่อเถาะประสาสำนี้”	“อย่าพูดว่าหล่อเลยแต่หน้าตาธรรมดา อย่างนี้”
คนที่ 2	“อันสุรานี้หรือคือเพื่อนแท้ ไม่ ต่อแหลลลับลับเหมือนกับหญิง ไม่มีเงิน ไม่มีทาง มันรักจริง มันจะทิ้งเมื่อเราจน”	“อันสุรานี้หรือคือเพื่อนแท้ ไม่ต่อแหลลลับลับเหมือนกับหญิง ไม่มีเงิน ไม่มีทาง มันรักจริง มันจะทิ้งเมื่อเราจน”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ คำพูดโต้ตอบของคู่ สนทนาแต่ละประโยคทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“พูดว่าแม่นหยังเพิ่นซิวข้าง้วติพี่น้อง แรงเชียร์แรงใจพี่น้อง อ้าว มามีแต่แนวมากวนแท้มือนี้” แสดงการตอบให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มันคือแลนไวตายมันแท้ ปอบเพลอแปบเดี่ยว ลักกางเกงใน 3 โด ยี่มอียังบ่เคย เห็นคนหล่อติ”ตอบกลับด้วยน้ำเสียงสูงและเน้นการถามกลับที่ว่าไม่เคยเห็นคนหล่อหรือ ทำให้ เกิดอารมณ์ขัน

“โอยออย่าว่าหลอเถาะประสาสำนึ” ตอยกลับพร้อมอธิบายด้วยน้ำเสียงสูง ต่ำ และ เน้นคำ ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อันสุรานี้หรือคือเพื่อนแท้ ไม่ต่อแหลลลับปลับเหมือนกับหญิง ไม่มีเงิน ไม่มีทางมัน รักจริง มันจะทิ้งเมื่อเราจน” ใช้สำนวนสุภาษิตระหว่างที่พูดสื่อสาร กล่าวถึงสุราว่าเป็นเพื่อนแท้ นำมาเปรียบเทียบกับผู้หญิงไม่จริงใจ ไม่รักจริงที่รักจริง คือรักเงินของฝ่ายชาย หากฝ่ายชายจน ฝ่ายหญิงก็จะทิ้ง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

และคณะหมอลำสมจิตร บ่อทอง เรื่อง **อ้อมอกแม่** มีการเปิดเรื่องด้วยบทสนทนา เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
กำไล	“น้ำเขียวให้กำไลถามแน ป้าต ! ให้ถามแน”	“น้ำเขียวขอกำไลถามหน่อย ป้าต ! ให้ถามให้หน่อย”
น้ำเขียว	“ถามว่า”	“ถามว่า”
กำไล	“ไปเฮ็ดอียังมาคือผู้ดีผู้งามแท้ มีอันนี้ เว้าสู่พี่น้องสกลนคร พังแน”	“ไปทำอะไรมา ทำไมหน้าตาดีจังเลย วันนี้ ให้คุยให้พี่น้องชาวสกลนครฟังหน่อย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ข, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำคณะสมจิตร บ่อทอง คำพูดโต้ตอบของคู่สนทนาแต่ละประโยคทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“น้ำเขียวให้กำไลถามแน ป้าต ! ให้ถามแน” กำไลเป็นคนถามแสดงการถามให้น่าสนใจ เน้นคำอุทานเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือ พร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ถามว่า” แสดงคำถามด้วยน้ำเสียงสูง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ไปเฮ็ดอียังมาคือผู้ดีผู้งามแท้มีอันนี้ เว้าสู่พี่น้องสกลนคร พังแน” แสดงการตอบเชิงอธิบายว่าไปทำอะไรมาถึงจะหน้าตาสวยงาม เน้นน้ำเสียงและสีหน้าท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อรับชมการแสดง

2. การใช้บทเพลง

การเปิดฉากเริ่มต้นด้วยเพลง เพื่อเริ่มต้นแสดง ขณะที่เปิดฉากแรก หากบทเพลงดังกล่าวปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในการแสดงหมอลำที่มีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างการเปิดเรื่องด้วยบทเพลงเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานคณะ หนูภาววิเศษศิลป์เรื่อง **อิเหนา** มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สร้อย	“ปะดูปะดูบับปุปะดัดป่าดัดดา ปะดูปะดูบับปุปะดัดป่าดัดบดฮา ลาลาลา ฮูวีฮูวีฮูวีฮูฮา”	“ปะดูปะดูบับปุปะดัดป่าดัดดา ปะดูปะดู บับปุปะดัดป่าดัดบดฮา ลาลาลา ฮูวีฮูวีฮูวีฮู ฮา”
ชี่	“หยุดนะสร้อย มึงอย่าฮามาทาง นี้เด็ดขาด”	“หยุดนะสร้อยแกอย่าหัวเราะมาทางนี้ เด็ดขาด”
สร้อย	“มันเป็นหยั่งฮีนี่”	“มันเป็นอะไรหรือชี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะกรรมการวิเศษศิลป์ การใช้บทเพลงเปิดฉาก ซึ่งเนื้อหาของบทเพลงทำให้เกิดอารมณ์ขัน คือ

“ปะดูปะดูบับปุปะดัดป่าดัดดา ปะดูปะดูบับปุปะดัดป่าดัดบดฮา ลาลาลา ฮูวีฮูวีฮูวีฮูฮา” การร้องเพลงที่เลียนเสียงดนตรี ประกอบการใช้สีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“หยุดนะสร้อย มึงอย่าฮามาทางนี้เด็ดขาด” แสดงคำตอบกลับที่ได้ยินเสียงเพลงด้วยน้ำเสียงสูง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มันเป็นหยั่งฮีนี่” แสดงการตอบเชิงอธิบายว่ามันเป็นอะไรหากร้องเพลง ซึ่งเน้นน้ำเสียงและสีหน้าท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจานมารคนละห้อง** มีการเปิดเรื่องด้วยบทเพลงเพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วีระพงษ์	“ละอุกพอดายบ่อายเว้า แนวน หลงมักเมียเขามันอุกเอาในใจที่ หล่านางเอัยผัวเจ้ามีอายบ่เว้า สิ ขอเข้าแมนป่าหนามไอยคนงาม โอไอยนอไอยละนา ไอยแต่นาง ความฮักคนมันนวนมาหาหมอง”	“ละอุกพอดายบ่อายเว้า แนวนหลงมักเมีย เขามันอุกเอาในใจที่ หล่านางเอัยผัวเจ้ามี อายบ่เว้า สิขอเข้าแมนป่าหนามไอยคน งาม โอไอยนอไอยละนา ไอยแต่นาง ความฮักคนมันนวนมาหาหมอง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ การใช้บทเพลงเปิดฉาก ซึ่งเนื้อหาของบทเพลงทำให้เกิดอารมณ์ขัน คือ

“ละอุกพอดายบ่อายเว้า แนวนหลงมักเมียเขามันอุกเอาในใจที่ หล่านางเอัยผัวเจ้ามีอายบ่เว้า สิขอเข้าแมนป่าหนามไอยคนงาม โอไอยนอไอยละนา ไอยแต่นาง ความฮักคนมันนวนมาหาหมอง”

หาหม่อม” การร้องเพลงเปิดฉาก ความหมายของเนื้อเพลงที่เกี่ยวกับการหลงรักภรรยาคนอื่น ในบทเพลงใช้คำว่าเมีย เนื้อหาของบทเพลงประกอบการใช้สีหน้าและท่าทางขณะที่ขับร้องเพลง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหม่อมลำคณะรัตนศิลป์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร มีการเปิดเรื่องด้วยบทเพลงเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหม่อมลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อัคนี	“ข้า ฉันทเสีย แล้วค่อยมีเมียใหม่ อย่าหยามน้ำใจในเมื่อฉันอยู่ทั้ง คน ขอร้องเถิดหนาอย่าให้น้ำตา ร่วง หล่น เพราะผู้ชายหนึ่งคน ที่ ฉันรักปาน ดวงใจข้าฉันได้ใหม่ ให้ตายดีกว่า ความเลวความบ้า แล้วคุณจึงค่อย ทำตอน ที่มีชีวิต ฉันไม่อยากคิดอยากจำ กับความ เจ็บช้ำ เพราะคนที่มาลี้ม ลอง บ่ หมายปอง ไผ่มาเป็นน้อยบ่หวัง คอย เป็นหลวง ซิงจ้าว ตำแหน่ง ผัวช้อยแพง อย่าให้เห็นที่อื่น เมีย น้อยฮักหอมใจบ่พร้อม เบ็ดปอง ลองรักชีพตัวยังดี บ่เห็นความ ห้าย ยอมตายเสียดีกว่าอยู่”	“ข้า ฉันทเสีย แล้วค่อยมีเมียใหม่ อย่า หยามน้ำใจในเมื่อฉันอยู่ทั้งคน ขอร้อง เถิดหนาอย่าให้น้ำตาาร่วง หล่น เพราะ ผู้ชายหนึ่งคน ที่ฉันรักปาน ดวงใจข้าฉัน ได้ใหม่ ให้ตายดีกว่า ความเลวความบ้า แล้วคุณจึงค่อย ทำตอน ที่มีชีวิต ฉันไม่ อยากคิดอยากจำ กับความเจ็บช้ำ เพราะ คนที่มาลี้ม ลอง บ่หมายปอง ไผ่มาเป็น น้อยบ่หวังคอย เป็นหลวง ซิงจ้าว ตำแหน่งผัวช้อยแพง อย่าให้เห็นที่อื่น เมีย น้อยฮักหอมใจบ่พร้อม เบ็ดปองลองรักชีพ ตัวยังดี บ่เห็นความห้ายยอมตายเสียดีกว่า อยู่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ การใช้บทเพลงเปิดฉาก ซึ่งเนื้อหาของบทเพลงทำให้เกิดอารมณ์ขัน คือ

“ข้า ฉันทเสีย แล้วค่อยมีเมียใหม่ อย่าหยามน้ำใจ ในเมื่อฉันอยู่ทั้งคน ขอร้องเถิด
หนาอย่าให้น้ำตาาร่วง หล่น เพราะผู้ชายหนึ่งคนที่ฉันรักปานดวงใจข้าฉันได้ใหม่ ให้ตายดีกว่า
ความเลวความบ้าแล้วคุณจึงค่อย ทำตอนที่มีชีวิต ฉันไม่อยากคิดอยากจำ กับความเจ็บช้ำ
เพราะคนที่มาลี้มลองบ่หมายปอง ไผ่มาเป็นน้อยบ่หวังคอยเป็นหลวงซิงจ้าว ตำแหน่งผัวช้อย
แพง อย่าให้เห็นที่อื่น เมียน้อยฮักหอมใจบ่พร้อม เบ็ดปองลองรักชีพตัวยังดี บ่เห็นความห้าย
ยอมตายเสียดีกว่าอยู่” การร้องเพลงเปิดฉาก ความหมายของเนื้อเพลงที่อัคนี ร้องเกี่ยวกับ

ความรักที่ภรรยาไม่ต่อสามี หากอยากมีภรรยาใหม่ไม่ใช่เรื่องง่ายต้องฆ่าภรรยาหลวงก่อนเป็น
ทำนองเชิงเสียดสี เนื้อหาของบทเพลงประกอบการใช้สีหน้าและท่าทางขณะที่ขับร้องเพลง ทำให้
เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าข้าเลี้ยงชีวิต มีการเปิดเรื่อง
ด้วยบทเพลงเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุญทัน	“น้อยใจน้อยใจจั่งเลยเห็นกะเทย กะเทยบ้านนอกบ่เหมือนกะเทยมี แฟนคลับ กะเทยลิเก กะเทย เศรษฐิติ กะเทยซี้ทุ๊กซี้เว้ามาละอุก ใจหลายไทบ้านเอ็นกะเทยควาย หุ่บ่ค้อยให้แต่ใจเป็นสาว ยามแลง มาละแต่งหน้าแต่งตาเลาะหาผู้บ่าว บ้านนั้นบ้านนี้ เป็นกะเทยมันละอด ผู้ชายบ่ตักทองละตั้งมาหลายปี ไค แห่หยามมีหมอลำ”	“น้อยใจน้อยใจจั่งเลยเห็นกะเทยกะเทย บ้านนอกบ่เหมือนกะเทยมีแฟนคลับ กะเทยลิเก กะเทยเศรษฐิติ กะเทยซี้ทุ๊กซี้เว้า มาละอุกใจหลายไทบ้านเอ็นกะเทยควาย หุ่บ่ค้อยให้แต่ใจเป็นสาว ยามแลงมาละ แต่งหน้าแต่งตาเลาะหาผู้บ่าวบ้านนั้นบ้าน นี้ เป็นกะเทยมันละอดผู้ชายบ่ตักทองละตั้ง มาหลายปี ไคแห่หยามมีหมอลำ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน การใช้บทเพลงเปิดฉาก ซึ่งเนื้อหาของ
บทเพลงทำให้เกิดอารมณ์ขัน คือ “น้อยใจน้อยใจจั่งเลยเห็นกะเทยกะเทยบ้านนอกบ่เหมือน
กะเทยมีแฟนคลับ กะเทยลิเก กะเทยเศรษฐิติ กะเทยซี้ทุ๊กซี้เว้ามาละอุกใจหลายไทบ้านเอ็นกะเทย
ควายหุ่บ่ค้อยให้แต่ใจเป็นสาว แต่อยู่จั่งสิยังติดหนี้เขากะเทยบ้านนอกอย่างเราไปไสหมาเห่า
มันนี้กว่าเฮาแมนผี เกิดเป็นกะเทยบ้านนอกกลางเว็นละออกเฮ็ดไห้เฮ็ดนายามแลงมาละแต่งหน้า
แต่งตาเลาะหาผู้บ่าวบ้านนั้นบ้านนี้ เป็นกะเทยมันละอดผู้ชายบ่ตักทองละตั้งมาหลายปี ไคแห่
หยามมีหมอลำ ไคแห่แต่หยามมีหมอลำพอได้ตูดได้กินนาแถว ๆ หน้าเวที” การร้องเพลงเปิด
ฉาก ความหมายของเนื้อเพลงที่บุญทัน ร้องเกี่ยวกับกะเทย เนื้อหาของบทเพลงสื่อออกมาใน
ทำนองตลก ที่พูดถึงกะเทยบ้านนอกไม่เหมือนกะเทยในเมือง กะเทยบ้านนอกไปไหน ๆ นึก
ว่าเป็นผีหมาเห่ามาหอน หากเห็นกะเทยบ้านนอกจะได้แต่งเนื้อแต่งตัวสวยงามเฉพาะเวลาที่ม
ีงานบุญ มีหมอลำในหมู่บ้าน พอได้แต่งตัวสวยงามมีความมั่นใจแล้วจะไปล่าผู้ชาย จากเนื้อหา
ของเพลงประกอบการใช้สีหน้าและท่าทาง ขณะที่ขับร้องเพลง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

และหมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักนี้มีกรรม มีการเปิดเรื่องด้วยบทเพลงเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เชียงคำมี	“โอ้ยเด๋อน้อ การกินเหล้าตี๋มสุรานี้หนา ขอเล่าให้เจ้าฟัง จำบได้มันเป็นเซ ๆ บ่สมคำเว้า เมามาแล้วแซวกันเป็นหมู่ โบกแท็กชี้ทั้งหมู่ หกรรมกร เมาแล้วนอนตามถนน บางคนบ่มีบ้าน ขอได้บ่เรื่องเหล่า เมาแล้วเจ้าเสีย ลูกเราตั้งตารอคอย ลูกน้อยร้องไห้คอยหา ไม่เห็นพอกลับมาก็นอนผวาทั้งคืน กลืนลงท้องแล้วความเมาแตกต่าง กลืนลงท้องแล้วความเมาแตกต่าง เมียปาก้อนใส่หมู่”	“โอ้ยเด๋อน้อ การกินเหล้าตี๋มสุรานี้หนา ขอเล่าให้เจ้าฟัง จำบได้มันเป็นเซ ๆ บ่สมคำเว้า เมามาแล้วแซวกันเป็นหมู่ โบกแท็กชี้ทั้งหมู่ หกรรมกร เมาแล้วนอนตามถนนบางคนบ่มีบ้าน ขอได้บ่เรื่องเหล่า เมาแล้วเจ้าเสีย ลูกเราตั้งตารอคอย ลูกน้อยร้องไห้คอยหา ไม่เห็นพอกลับมาก็นอนผวาทั้งคืน กลืนลงท้องแล้วความเมาแตกต่าง กลืนลงท้องแล้วความเมาแตกต่าง เมียปาก้อนใส่หมู่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง การใช้บทเพลงเปิดฉาก ซึ่งเนื้อหาของบทเพลงทำให้เกิดอารมณ์ชั้น คือ

“โอ้ยเด๋อน้อ การกินเหล้าตี๋มสุรานี้หนา ขอเล่าให้เจ้าฟัง จำบได้มันเป็นเซ ๆ บ่สมคำเว้า เมามาแล้วแซวกันเป็นหมู่ โบกแท็กชี้ทั้งหมู่ หกรรมกร เมาแล้วนอนตามถนนปานคนบ่มีบ้าน ขอได้บ่เรื่องเหล่า เมาแล้วเจ้าเสีย ลูกเราตั้งตารอคอย ลูกน้อยร้องไห้คอยหา ไม่เห็นพอกลับมาก็นอนผวาทั้งคืน กลืนลงท้องแล้วความเมาแตกต่าง กลืนลงท้องแล้วความเมาแตกต่าง เมียปาก้อนใส่หมู่” การร้องเพลงเปิดฉาก ความหมายของเนื้อเพลงที่เชียงคำมีร้องเกี่ยวกับความเมาของคนใช้เวลาเมาเหล้าแล้วจะเดินเซ ๆ แม้กระทั่งกรรมกรหากเมาแล้วบางครั้งก็นอนกันตามถนน ส่วนครอบครัวเวลาสามีเมาภรรยาและลูก ๆ จะรอการกลับมาของพ่อ ภรรยาบางคนก็ไม่พอลูกพบเจอคนเมาก็จะเอาค้อนปาใส่ จากเนื้อหาของเพลงประกอบการใช้สีหน้าและท่าทางขณะที่ขับร้องเพลง ทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

3. การแสดงท่าทาง

การแสดงท่าทางตอนเปิดฉากบนเวทีหมอลำประกอบ การสนทนา การลำ การร้องเพลง เพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

ตัวอย่างการเปิดเรื่องด้วยการแสดงท่าทางเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ขำนอกกลาน มารคนละทอง** มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วีระพงษ์	“แม่นหยั่งหลอดนิ”	“เป็นอะไรหรือหลอด”
หลอด	“เฝ้า ทำทางนี่กะทำ ไส้มึงว่าผู้หญิงเปิด”	“เฝ้า ทางนี้ก็ผู้ชาย ไหนมึงว่าเป็นผู้หญิงหมด”
หนหวย	“แม่นหยั่ง เฝ้ากะผู้หญิงเปิดนั่นตัวเนาะ ผู้หญิงเปิดมันกะเลยเหลือแต่ผู้ชายนั่นละ จั่งแม่นซี้ปีกคัก”	“ก็ ผู้หญิงหมดแล้วก็เหลือแต่ผู้ชาย ถูกต้องที่สุดแล้วทำไม ไม่ฉลาดเลย”
หลอด	“ห่วย กูบ่เข้าใจเด้เดียวนิ”	“ห่วย กูไม่เข้าใจนะตอนนี้”
หนหวย	“บ่เข้าใจจั่งได้เด้เดียวนิมึงบ่เคยซื่อ เบ็ดน้อยจักเทียดิ”	“ไม่เข้าใจอะไรตอนนี้ มึงไม่เคยซื่อเบ็ดน้อยสักครั้งหรือ”
หลอด	“เขาวาจั่งได้”	“เขาวาอย่างไร”
หนหวย	“เบ็ดแม่เบ็ด ๆ มันกะเหลือแต่เบ็ดเทิกนั่นละ”	“เบ็ดตัวเมียหมดเหลือแต่เบ็ดตัวผู้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ การแสดงท่าทางของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ชั้นต่าง ๆ กัน คือ

“แม่นหยั่งหลอดนิ” วีระพงษ์ตั้งคำถามกับหลอด ยกมือ ซี้ไปที่หลอด ประกอบคำถาม การแสดงท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

“เฝ้า ทำทางนี่กะทำ ไส้มึงว่าผู้หญิงเปิด” หลอดยกมือยกมือประกอบคำตอบกลับ การแสดงท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

“แม่นหยั่ง เฝ้ากะผู้หญิงเปิดนั่นตัวเนาะ ผู้หญิงเปิดมันกะเลยเหลือแต่ผู้ชายนั่นละ จั่งแม่นซี้ปีกคัก” หนหวยใช้ภาษาทางทางยกมือ ซี้ไปมาทำท่าตลก การแสดงท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

“ห่วย กูบ่เข้าใจเด้เดียวนิ” หลอดยกมือประกอบการตอบกลับ ทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

“บ่เข้าใจจั่งได้เด้เดียวนิมึงบ่เคยซื่อเบ็ดน้อยจักเทียดิ” หนหวยยกมือไปมา ประกอบการตอบ การแสดงท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

“เขาวาจั่งได้” หลอดถามและแสดงท่าทางยกมือประกอบการคำถาม การแสดงท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

“เปิดแม่เปิด ๆ มันกะเหลือแต่เปิดเทิกนั่นละ” หนวย ยกมือพร้อมตบ การแสดงท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะสาวน้อย เพชรบ้านแพง เรื่องรักทรमान มีการเปิดเรื่องด้วยการแสดงท่าทาง เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พญาสีลราช	“เออไหว้พ่อ อีชกงกช้ก้งก”	“เออไหว้พ่อ อีชกงกช้ก้งก”
เหา	“พ่อ พ่อจ๋าพ่อ มือได้ลิหาพั้วให้ เหาเดี่ยวหนี”	“พ่อ พ่อจ๋าพ่อ มือได้ลิหาพั้วให้เหาเดี่ยวหนี”
พญาสีลราช	“อยากได้สันติพั้วอะ หั้นเต้ บัก เบิร์ต กะหมั้นบักเบิร์ตไว้แล้วเต กะจ้งแต่งกันกะได้ตัว”	“อยากได้จริง ๆ หรือสามี ก็โอ้เบิร์ต ก็ หมั้นไว้แล้วเดี๋ยวกัแต่งงานกัน”
เหา	“บ่ อ้ายเบิร์ตเหาบ่เอาดอก”	“พี่เบิร์ตเหาไม่แต่งงานด้วยเหรอก”
เบิร์ต	“พ่อพ่อ ความสุขจงมีแก่เบิร์ต”	“พ่อพ่อ ความสุขจงมีแก่เบิร์ต”
เหา	“พอมือได้เห็นอ้ายเบิร์ตนั่นคือจ้ง มีเหญ้ามาทั้งตาเหาหนีละค่า”	“พอช่วงไหนพี่เบิร์ตนั่นถึงจะมีเหญ้ามา แห่ลูกตาเหาคะ”
พญาสีลราช	“โอ้ย! มันเป็นฮ้ายปานนั้นตีเหา”	“โอ้ย! มันแยขนาดนั้นหรือเหา”
เหา	“เหาบ่มักดอกอ้ายเบิร์ตนั่นนะ”	“เหาไม่ชอบเหรอกพี่เบิร์ตนั่นนะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำคณะสาวน้อย เพชรบ้านแพง การแสดงท่าทางของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“เออไหว้พ่อ อีชกงกช้ก้งก” การแสดงท่าทาง ยกมือชี้ไปมา ของพญาสีลราช ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พ่อ พ่อจ๋าพ่อ มือได้ลิหาพั้วให้เหาเดี่ยวหนี” การแสดงท่าทางของเหาประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อยากได้สันติพั้วอะ หั้นเต้ บักเบิร์ต กะหมั้นบักเบิร์ตไว้แล้วเตกะจ้งแต่งกันกะได้ตัว” การแสดงท่าทางตอบกลับของพญาสีลราช ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“บ่ อ้ายเบิร์ตเหาบ่เอาดอก” การแสดงท่าทางของเหา ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พ่อพ่อ ความสุขจงมีแก่เบิร์ต” การแสดงท่าทางของเบิร์ต ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พอมือได้เห็นอายเบิร์ตนั่นคือจั่งมีหญ่ามาทั้งตาเหอหนีละค่า” การแสดงท่าทางของเหอ ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“โอ้ยยย มันป็นฮ้ายปานนั้นตีเหอ” การแสดงท่าทางของพญาสีลราช ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เหาบ่มักดอกอายเบิร์ตนั่นนะ” การแสดงท่าทางของเหอ ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะคำพูน ร่วมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากาทหลงคอนมีการเปิดเรื่องด้วยการแสดงท่าทางเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อายมาน	“ฝันเห็นงู”	“ฝันเห็นงู”
แม่	“เออ”	“เออ”
อายมาน	“เนียเพื่อนว่า โบราณว่าถ้าเจ้าฝันเห็นงูเจ้าจะได้เปิดบริษัทตอนอายุ 60 ปี”	“เนียเพื่อนว่า โบราณว่าถ้าเจ้าฝันเห็นงูเจ้าจะได้เปิดบริษัทตอนอายุ 60 ปี”
อายดาว	“แม่นอีหลีสิมาน”	“จริง ๆ หรือมาน”
อายมาน	“แม่น”	“ใช่แล้ว”
อายดาว	“พี่ อายดีใจแทนพี่อยู่นะเนีย แต่ว่าคุณของเจ้านี่ว่าคุณของเจ้านี่เบ็งไว้แล้วนะพี่น้อง”	“พี่ ผมดีใจแทนพี่อยู่นะ แต่ว่าคุณของเจ้านี่ดูไว้นะพี่”
อายมาน	“ใคร”	“ใคร”
อายดาว	“บักกีวีนะอายมาน”	“บักกีวีนะอายมาน”
อายมาน	“เสียใจเด้อ ฮีฮั่มโงของแล้วเด้อ”	“เสียใจเด้อ ฮีฮั่มโงของแล้วเด้อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำคณะคำพูน ร่วมมิตร การแสดงท่าทางของคุณสนนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ฝันเห็นงู” การแสดงท่าทางของอายมาน ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เออ” การแสดงท่าทางของแม่ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เนียเพื่อนว่า โบราณว่าถ้าเจ้าฝันเห็นงูเจ้าจะได้เปิดบริษัทตอนอายุ 60 ปี” การแสดงท่าทางของอายมาน ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“แม่นอีหลีสิมาน” การแสดงท่าทางของอายดาว ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“แม่น” การแสดงท่าทางของอายมาน ประกอบการสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พี่ อ้ายดีใจแทนพี่อยู่นะเนี่ย แต่ว่าคู่ของเจ้าเนี่ยเบิ่งไว้แล้วนะพี่เน้อ” การแสดงท่าทางของอ้ายดาว ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ใคร” การแสดงท่าทางของอ้ายมาน ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“บักกีวีนะอ้ายมาน” การแสดงท่าทางของอ้ายดาว ประกอบการสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เสียใจเด้อ อีส้มโอของแล้วเด้อ” การแสดงท่าทางของอ้ายมาน ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะประถมนันท์เทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุรน มโนราห์** มีการเปิดเรื่องด้วยการแสดงท่าทาง เพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญโฉม	“โอ้ย ห่าจิกหน้ามึงเอ้ย บักจืด”	“โอ้ย ห่าจิกหน้ามึงเอ้ย บักจืด”
บักยีน	“แมนหยั่งอีเบ็ด”	“เป็นอะไรหรืออีเบ็ด”
เพ็ญโฉม	“มึงย่างมาทำหยั่งบักจืด”	“มึงเดินมาทำอะไรไอ้จืด”
บักยีน	“โบาย โบาย โบาย มึงนั่นแหละย่าง มาหาๆเอง อีหน้าปากดอกดวง”	“โบาย โบาย โบาย มึงนั่นแหละย่างมาหาๆเอง อีหน้าปากดอกดวง”
เพ็ญโฉม	“จืด...มึงจะว่าจั้งสั้นจืด”	“จืด...มึงจะว่าจั้งสั้นจืด”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำประถมนันท์เทิงศิลป์การแสดงท่าทางของคุณสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“โอ้ย ห่าจิกหน้ามึงเอ้ย บักจืด” การแสดงท่าทางของเพ็ญโฉม ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“แมนหยั่งอีเบ็ด” การแสดงท่าทางของบักยีน ประกอบการสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มึงย่างมาทำหยั่งบักจืด” การแสดงท่าทางของเพ็ญโฉมประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“โบาย โบาย โบาย มึงนั่นแหละย่างมาหาๆเอง อีหน้าปากดอกดวง” การแสดงท่าทางของบักยีนประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“จืด...มึงจะว่าจั้งสั้นจืด” การแสดงท่าทางของเพ็ญโฉมประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

และหมอลำคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** มีการเปิดเรื่องด้วยการแสดงท่าทาง เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ศรีโว	“พี่คมสันต์”	“พี่คมสันต์”
คมสันต์	“อย่ามานั่งใกล้หลายแหมะหละ”	“อย่ามานั่งใกล้หลายแหมะหละ”
ศรีโว	“นั่งใกล้ ๆ มันกะสิเป็นหยั่งนั่งใกล้ ๆ นิละมันจ้งเว้ากันรู้เรื่อง”	“นั่งใกล้ ๆ มันกะสิเป็นหยั่งนั่งใกล้ ๆ นิละมันจ้งเว้ากันรู้เรื่อง”
คมสันต์	“โอย ! นั่งใกล้ ๆ กะได้ยีนคือเก่านั่นละคุณนาย”	“โอย ! นั่งใกล้ ๆ กะได้ยีนคือเก่านั่นละคุณนาย”
ศรีโว	“พี่คมสันต์ ศรีโว อยากกินลูกชิ้นเอ็นฮ้าย เอ็นฮ้าย อี ๆ อี ๆ”	“พี่คมสันต์ ศรีโว อยากกินลูกชิ้นเอ็นฮ้าย อี ๆ อี ๆ”
คมสันต์	“อยากกินลูกชิ้นเอ็น”	“อยากกินลูกชิ้นเอ็น”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำรุ่งทิวาอันวยศิลป์การแสดงท่าทางของคุณสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“พี่คมสันต์” การแสดงท่าทางของศรีโว ประกอบการสนทนาเมื่อแสดงหมอลำ ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อย่ามานั่งใกล้หลายแหมะหละ” การแสดงท่าทางของคมสันต์ ประกอบการสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“นั่งใกล้ ๆ มันกะสิเป็นหยั่งนั่งใกล้ ๆ นิละมันจ้งเว้ากันรู้เรื่อง” การแสดงท่าทางของศรีโวประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“โอย ! นั่งใกล้ ๆ กะได้ยีนคือเก่านั่นละคุณนาย” การแสดงท่าทางของคมสันต์ประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พี่คมสันต์ ศรีโว อยากกินลูกชิ้นเอ็นฮ้าย อี ๆ อี ๆ” การแสดงท่าทางของศรีโวประกอบการสนทนา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อยากกินลูกชิ้นเอ็น” การแสดงท่าทางของคมสันต์ประกอบการสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขัน

การสื่ออารมณ์ขันระหว่างการดำเนินเรื่อง

เนื้อหาที่ผู้แสดงนำมาใช้สนทนากันระหว่างการแสดงอยู่บนเวที จากการศึกษาบทกลวิธีสร้างอารมณ์ขันระหว่างเรื่อง 2 ลักษณะ คือ เนื้อหาขัดแย้งกันสื่ออารมณ์ขัน และเนื้อหาคล้ายตามกันสื่ออารมณ์ขัน

1. เนื้อหาขัดแย้งกันสื่ออารมณ์ขัน

เนื้อหาระหว่างเรื่องและผู้แสดงสนทนาขัดแย้งกัน หากเนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันดังกล่าวปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในการแสดงหมอลำที่มีความเกี่ยวเนื่องถึง ความหมาย การออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างเนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานคณะประถมบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“บักกระจอก”	“บักกระจอก”
บักไผ่	“อีนกเอี้ยง”	“อีนกเอี้ยง”
เพ็ญฉาย	“ว้าย ! บักหน้าหมา”	“ว้าย ! บักหน้าหมา”
บักไผ่	“มึงแหละหน้าหมา”	“มึงแหละหน้าหมา”
เพ็ญฉาย	“มึงนั่นแหละหน้าหมา”	“มึงนั่นแหละหน้าหมา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมบันเทิงศิลป์ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“บักกระจอก” แสดงการถามเน้นเนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อีนกเอี้ยง” ตอบกลับด้วยน้ำเสียงสูง เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ว้าย ! บักหน้าหมา” ตอบกลับด้วยคำอุทาน น้ำเสียงสูงและมีคำถามต่อจากคำตอบเน้นเนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มึงแหละหน้าหมา” แสดงคำตอบกลับ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะเสียงอีสาน เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน เรื่อง**เงินคือพระเจ้าข้าวงเสียงชีวิต** เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุญทัน	“สวัสดีครับเสี่ย”	“สวัสดีครับเสี่ย”
เสี่ยสัว	“เอาเงินมา”	“เอาเงินมา”

เล็ก	“เอามา นี่ นำอีเดมานำ เสียครับ สัญญาครับเสีย”	“เอามา นี่ นำอีเดมานำ เสียครับสัญญา ครับเสีย”
ใหญ่	“สัญญาเห็ดกันใหม่ สะมันลับสน วุ่นวาย กูอ่านแล้วมันบรูเรื่อง เห็ดใหม่ สะบาดนี้ เริ่มต้นใหม่ เซ็นชะ”	“สัญญาทำกันใหม่ มันลับสน อ่านไม่รู้เรื่อง ให้ทำใหม่ แล้วเซ็นชื่อ”
วันเพ็ญ	“เอาแค่นี้ก่อนเสีย นึกว่าสงสาร ถอนะ ตอนนี กำลังพาหลานหัดล่า ลีไปขอขานำพินำน้องได้ท้อได้ลี”	“เอาแค่นี้ก่อนเสีย นึกว่าสงสาร ตอนนี กำลังพาหลานไปหัดล่า เพื่อได้ไปขอขานำ ลีไปขอขานำพินำน้องได้ท้อได้ลี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ , 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ของคู่สนนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“สวัสดิ์ครับเสีย” แสดงการทักทายเป็นเหตุเข้าสู่เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอาเงินมา” ตอบกลับด้วยน้ำเสียงสูง เรียกร้องขอเงินคืน เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้ง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอามา นี่ นำอีเดมานำ เสียครับสัญญาครับเสีย” ตอบกลับด้วยน้ำเสียงสูง เรียกร้องขอสัญญาเงินกู้ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้ง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“สัญญาเห็ดกันใหม่ สะมันลับสน วุ่นวาย กูอ่านแล้วมันบรูเรื่อง เห็ดใหม่ สะบาดนี้ เริ่มต้นใหม่ เซ็นชะ” ตอบกลับด้วยน้ำเสียงสูง เรียกร้องขอทำสัญญาเงินกู้ใหม่ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้ง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอาแค่นี้ก่อนเสีย นึกว่าสงสาร ถอนะ ตอนนี กำลังพาหลานหัดล่า ลีไปขอขานำพินำน้องได้ท้อได้ลี” ตอบกลับด้วยน้ำเสียงราบเรียบน่าสงสาร แต่ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้ง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะระเปียบวาทศิลป์ เรื่อง **สายเลือดกตัญญู** เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วิน	“ต้องลำเหย้ม ๆ อยู่กับผู้มีอิทธิพล”	“ต้องลำเหย้ม ๆ อยู่กับผู้มีอิทธิพล”
กำนัน	“ไผขวางทางอย่างหวังพั้น เลี้ยงนักเลงไว้เป็นหมู”	“ใครขวางทาง ระวัง เพราะเลี้ยงนักเลงไว้เป็นกลุ่ม”

นายอำเภอ “นายอำเภอโคกเสือโฮม” “นายอำเภอโคกเสือโฮม”

วิลาศ

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2554ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะระเบียบวาทศิลป์ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ต้องล่าเหยี่ยว ๆ อยู่กับผู้มีอิทธิพล” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับคู่สนทนา เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ไขขว้างทางอย่างหวังพัน เลี้ยงนกเลงไว้เป็นหมู” แสดงคำตอบกลับบอกกล่าวของกำนัน เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“นายอำเภอโคกเสือโฮม” แสดงคำตอบกลับของนายอำเภอแสดงตัวตน เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะวีระพงษ์ วงษ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละท้อง** เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีตัวอย่างดังต่อไปนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลอด	“ป่าด ข่อยกะลิมตัวละพอ”	“โอ้ ฉันก็ลิมเหมือนกันนะพอ”
วีระพงษ์	“ลิมหยังหลอด”	“ลิมอะไรหลอด”
หลอด	“บ่ลิมจั่งได้มือเข้านี้ ผมอุ่มโกไปหาซุ่มกันมะ”	“ลิมอะไร ตอนเช้า ผมยังอุ่มโกไปฝึกซุ่มอยู่นะ”
วีระพงษ์	“ซุ่มโก”	“ซุ่มโก”
หลอด	“พอเอ๋ย ชันเจ้าบ่เว้าความนี้ผมบ่คิดพอเลย”	“พอ เอ๋ย หากพอไม่พูดผมจะไม่คิดถึงเลย”
แม่ราตรี	“คิดพอหยังละหลอด”	“คิดถึงอะไรหรือหลอด”
หลอด	“พอใหญ่ชาญกับแม่ใหญ่ง่า”	“พอใหญ่ชาญกับแม่ใหญ่ง่า”
วีระพงษ์	“เป็นหยัง”	“เป็นอะไร”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงษ์ศิลป์ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ปาด ข่อยกะลิมตัวละพ่อ” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับคู่สนทนา เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ลิมหยั่งหลอด” แสดงคำตอบกลับบอกกล่าวของวีระพงษ์ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“บ่ลิมจั่งได้มือเข้านี้ ผมอุ้มโกไปหาซุ่มกันแม่ะ” แสดงคำตอบกลับของหลอดแสดงเนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ซุ่มโก” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับคู่สนทนา เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พ่อเอ๋ย ชั้นเจ้าบ่เว้าความนี้ผมบ่คิดพ่อเลย” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับของหลอด เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียง ท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“คิดพ้อหยั่งละหลอด” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับคู่สนทนาของแม่ราตรี เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียง ท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พ้อใหญ่ชาญกับแม่ใหญ่ง่า” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับของหลอด เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เป็นหยั่ง” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับของวีระพงษ์ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

และหมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักทรมาณ เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เบิร์ด	“ยื่นหล่อ ๆ บ่เห็นดิ”	“ยื่นหล่อ ๆ ไม่เห็นหรือ”
เหา	“หล่อมาตะไล ปานว่าซุดได้เอา โลด ซื่อว่าจั่งได้เกาะคะ”	“หล่อมาจากไหน ยังกะซุดได้ ซื่ออะไร หรือคะ”
อ้ายมิตร	“ซื่อว่ามิตร”	“ซื่อว่ามิตร”
เหา	“บู้ย ซื่อมิตรคนจั่งได้มาซื่อมวนแท้ ซื่องามแท้ มาเป็นตาฮักจั่งพ้อมันแท้”	“โธ ซื่อมิตรคนอะไรซื่อโพเพราะจั่ง ซื่องาม จริงน่ารักน่าซังเหมือนพ้อมันจั่ง”
อ้ายมิตร	“ฮียฮือท่าทางที่ซื่อจริงแท้”	“ฮียฮือท่าทางที่ซื่อจริงแท้”
เหา	“ว้าย ผู้บ่าวฮียยังมาเว้ามวนจั่ง พ้อจั่งแม่มันแท้วะ”	“ว้าย ผู้ชายอะไรพูดโพเพราะจั่ง เหมือนพ้อ แม่มันจริงแท้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะสาวน้อย เพชรบ้านแพง เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกัน ของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ยื่นหล่อ ๆ บ่เห็นดิ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของเบิร์ต เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“หล่อมาตะไล ปานว่าซุดได้เอาโลด ชื่อว่าจ้งได้เกาะคะ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของเฮา เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน “ชื่อว่ามิตร” แสดงการสนทนาโต้ตอบของอ้ายมิตร เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“บู้ย ๆ ชื่อมิตรคนจ้งได้มาชื่อม่วนแท้ ชื่องามแท้ มาเป็นตาฮักจ้งพ่อมันแท้” แสดงการสนทนาโต้ตอบของเฮา เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ฮื้อฮือท่าทางที่เซี่ยวจริงแท้” แสดงการสนทนาโต้ตอบกับคู่อ้ายมิตร เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ว้าย ฟูบ่าวอิหยังมาเว่อมวนจ้งพ่อจ้งแม่มันแท้วะ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของเฮา เนื้อหาระหว่างเรื่องขัดแย้งกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียง ท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2. เนื้อหาคล้อยตามกันสื่ออารมณ์ขัน

เนื้อหาระหว่างเรื่องที่ผู้แสดงสนทนากันคล้อยตามกัน หากเนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกัน ดังกล่าวปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในการแสดงหมอลำที่มีความเกี่ยวเนื่องถึง ความหมาย การออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างเนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจานมารคนละทอง** มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลอด	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า โอ้ย”	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า โอ้ย”
แม่ราตรี	“มานั่งซุ่มเฮาเว้ากันให้มันฟังยุตะเหิงบู”	“มานั่งพวกเราพูดกันให้มันฟังตั้งแต่ตอนไหน”
วีระพงษ์	“หัวหยังเดียวนิ”	“หัวเราะอะไร”

หลอด “แต่มาพอแสงแล้วมาคุยกันอิมซิม ๆ “แกแล้วมาคุยกันเงียบ ๆ เหมือนเด็ก ๆ
คือ เต็กน้อยบ่อยากอายุบ้าน ไม่อยากบ้านอายุเมืองอื่น”
อยากอายุเมืองเพื่อนนะ”

วีระพงษ์ “เอากะคนบ่มีลูกเนาะ” “เอาก็คนไม่มีลูกนี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้ายตาม
กัน ของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า โอ้ย” แสดงการสนทนาโต้ตอบของหลอด เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้าย
ตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มานั่งซุ่มเฮาเว้ากันให้มันพังยุตะเหิงบู” แสดงการสนทนาโต้ตอบของแม่ราตรี
เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้ายตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิด
อารมณ์ขัน

“หัวหยังเดียววนิ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของวีระพงษ์ เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้าย
ตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“แต่มาพอแสงแล้วมาคุยกันอิมซิม ๆ คือ เต็กน้อยบ่อยากอายุบ้านอยากอายุเมือง
เพื่อนนะ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของหลอด เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้ายตามกันทำให้น่าสนใจ
พร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอากะคนบ่มีลูกเนาะ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของวีระพงษ์ เนื้อหาระหว่างเรื่อง
คล้ายตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

หมอลำคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจาน มารคนละท้อง** เนื้อหา
ระหว่างเรื่องคล้ายตามกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนหวย	“ซุ่มขึ้นเปิดเลย”	“ซุ่มขึ้นเปิดเลย”
ลักชัย	“กูกะผ่านมาแล้ว หมาดหมาด มีอวานนี่หวย”	“กูกะผ่านมาแล้ว หมาดหมาดมีอวานนี่ หวย”
หนหวย	“มีอวานกะไปเอาอีก”	“มีอวานกะไปเอาอีก”
ลักชัย	“เอ้อ”	“เอ้อ”
หนหวย	“เอาไผหละ”	“เอาไผหละ”
ลักชัย	“ผู้เฒ่าบ่มีเข่วกูอะเอา”	“ผู้เฒ่าบ่มีเข่วกูอะเอา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกัน ของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ข่มขืนเปิดเลย” แสดงการสนทนาโต้ตอบของหนหวย เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“กูกะผ่านมาแล้ว หมาดหมาดมี้อวานนี้หวย” แสดงการสนทนาโต้ตอบของลักชัย เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มี้อวานกะไปเอาอีก” แสดงการสนทนาโต้ตอบของหนหวย เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอ้อ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของลักชัย เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอาไผหละ” แสดงการสนทนาโต้ตอบของ หนหวย เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ผู้เฒ่าบ่มีแขวกูอะเอา” แสดงการสนทนาโต้ตอบของลักชัย เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกัน สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
องค์จุลมนิ	“อิหยังกันวะ ฮี”	“อะไรกันวะ”
ขุนเอน	“มันห้วงไซ้”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
องค์จุลมนิ	“ฮ่วยมันมีไซ้ยู่ติวะ”	“ฮ่วยมันมีไซ้จริงหรือวะ”
ขุนเอน	“มี”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
องค์จุลมนิ	“เจ้าฮู้แม่นบ่ แม่นหยังกัน”	“แกรู้ไซ้ไหม มันคืออะไร”
ขุนเอน	“ฮู้จัก”	“รู้จัก”
องค์จุลมนิ	“มอองอัน กุดจีชี”	“จงไปที่กุดจีชี” (แมลงที่อาศัยอยู่ใต้ซี้วัวควาย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกัน ของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“อิหยังกันวะ ฮี” แสดงการสนทนาโต้ตอบขององค์เจ้าจุลมนี เนื้อหาระหว่างเรื่อง คล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มันหวงไซ่” แสดงการสนทนาโต้ตอบของขุนเอน เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกัน ทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ช่วยมันมีไซ่อยู่ติวะ” แสดงการสนทนาโต้ตอบขององค์เจ้าจุลมนี เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มี” แสดงการสนทนาโต้ตอบของขุนเอน เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เจ้าผู้แม่บ่ แม่หยังกัน” แสดงการสนทนาโต้ตอบขององค์เจ้าจุลมนี เนื้อหา ระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิด อารมณ์ขัน

“ฮู้จัก” แสดงการสนทนาโต้ตอบของขุนเอน เนื้อหาระหว่างเรื่องคล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทางทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มองอัน กุดจีซี” แสดงการสนทนาโต้ตอบขององค์เจ้าจุลมนี เนื้อหา ระหว่างเรื่อง คล้อยตามกันทำให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า น้ำเสียงและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

การสื่ออารมณ์ขันตอนจบเรื่อง

การจบเรื่องเวลาที่คณะหมอลำทำการแสดงอยู่บนเวทีมีกลวิธีที่จบเรื่อง 3 ลักษณะ คือ การสนทนา บทบรรยาย และเพลงกลอนลำ

1. การสนทนา

การจบเรื่องในตอนท้ายสุดสื่ออารมณ์ขัน ที่ผู้แสดงหมอลำอีสาน สนทนากันในช่วง ท้ายของเรื่องที่ทำแสดง

ตัวอย่างการสนทนาของคณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธน มโนราห์ที่ปรากฏ ตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
องค์ปรีชาพร	“นี่ละพ่อหนุ่ม ถ้าเจ้าบอกว่าเจ้า ชื่อสุธนเข้ากับเชือกที่เดียวดอก เขาก็อยากลองพิสูจน์คือกันว่า เจ้าคือสุธนแท้บ่ ไปเรียกลูกสาว ทั้ง 7 คน ออกมาให้เจ้าเลือกเบิ่ง	“นี่ละพ่อหนุ่ม ถ้าเจ้าบอกว่าเจ้าชื่อสุธน เขาก็เข้ากับเชือกที่เดียวดอก เขาก็อยากลอง พิสูจน์คือกันว่าเจ้าคือสุธนแท้บ่ ไปเรียก ลูกสาวทั้ง 7 คน ออกมาให้เจ้าเลือกเบิ่ง

	ว่าไผ่คือมโนราห์ แต่ว่าถ้าเจ้าเลือกบ่ถึก พวกเจ้าทั้งหมดต้องคอบขาดเข้าใจบ่”	ว่าไผ่คือมโนราห์ แต่ว่าถ้าเจ้าเลือกบ่ถึก พวกเจ้าทั้งหมดต้องคอบขาดเข้าใจบ่”
สุชน	“มโนราห์”	“มโนราห์”
มโนราห์	“พี่จ๋ามโนราห์ได้บ่พี่”	“พี่จ๋ามโนราห์ได้ไหมพี่”
สุชน	“เป็นมโนราห์อิหลี”	“คือมโนราห์จริง ๆ หรือ”
บรรยาย	มโนราห์และพระสุชนมาพบกัน เรียบบร้อยที่นี้ก็เลยพามโนราห์ผู้ เป็นลูกสะใภ้กลับไปอยู่กับปู่กับย่า	มโนราห์และพระสุชนมาพบกันเรียบบร้อย ที่นี้ก็เลยพามโนราห์ผู้เป็นลูกสะใภ้กลับไป อยู่กับปู่กับย่า

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมนันท์เชิงศิลป์ ตอนจบเรื่องสื่ออารมณ์ขัน ของคุณสนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“นี่ละพ่อหนุ่ม ถ้าเจ้าบอกเจ้าเชื้อสุชนเข้าก็บ่เชื่อที่เดียวดอก เฮาก็อยากลองพิสูจน์คือกันว่าเจ้าคือสุชนแท้บ่ไปเรียกลูกสาวทั้ง 7 คน ออกมาให้เจ้าเลือกเบิ่งว่าไผ่คือมโนราห์ แต่ว่าถ้าเจ้าเลือกบ่ถึก พวกเจ้าทั้งหมดต้องคอบขาดเข้าใจบ่” แสดงการถามให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มโนราห์” แสดงตอบกลับให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“พี่จ๋ามโนราห์ได้บ่พี่” แสดงการถามให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เป็นมโนราห์อิหลี” แสดงการตอบกลับให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มโนราห์และพระสุชนมาพบกันเรียบบร้อยที่นี้ก็เลยพามโนราห์ผู้เป็นลูกสะใภ้กลับไปอยู่กับปู่กับย่า” เป็นข้อความสนทนากับผู้ชมตอนท้ายให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจานมารคนละท้อง** การสนทนาที่ปรากฏตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พ่อวีระพงษ์	“พลเปิดโทษมือได้ พ่อสิจ้จัดงาน รับขวัญของลูก เด้อลูกเด้อ”	“พันโทษออกจากคุกเมื่อใด พ่อจะจัดงาน รับขวัญลูก นะลูก”

นิพล	“ครับ พ่อกับแม่ดูแลตัวเองให้ดี เด้อครับ”	“ครับพ่อแม่ขอให้รักษาสุขภาพให้ดีนะ ครับ”
ตำรวจ	“เอ้ย ลั้งเสี้ยกันพอหรือยังครับ”	“เอ้ย ลั้งเสี้ยกันพอหรือยังครับ”
นิพล	“อานนท์ อ้ายใจ้ พ่อ แม่”	“อานนท์ อ้ายใจ้ พ่อ แม่”
ตำรวจ	“ไป ผมขออนุญาตนำตัวนายนิ พลไปโรงพัก”	“ไป ผมขออนุญาตนำตัวนายนิพลไป โรงพัก”
นิพล	“นิพลลาก่อน”	“นิพลลาก่อน”
พ่อวีระพงษ์	“พล พลลูก”	“พล พลลูก”
ตำรวจ	“อย่าอ้อยอ้อยนี่คือ ผู้พิทักษ์สันติ ราช จบบริบูรณ์”	“อย่าอ้อยอ้อยนี่ คือ ผู้พิทักษ์สันติราช จบ บริบูรณ์”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ ตอนจบเรื่องสื่ออารมณ์ขันของ
คณะหมอลำอีสาน ของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“พลเปิดโทษมือได้ พอสิจ้ดงานรับขวัญของลูก เด้อลูกเด้อ” แสดงการถามให้
น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ครับ พ่อกับแม่ดูแลตัวเองให้ดีเด้อครับ” แสดงการตอบกลับให้น่าสนใจพร้อม
แสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอ้ย ลั้งเสี้ยกันพอหรือยังครับ” แสดงการถามให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและ
ท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อานนท์ อ้ายใจ้ พ่อ แม่” แสดงการตอบกลับให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและ
ท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ไป ผมขออนุญาตนำตัวนายนิพลไปโรงพัก” แสดงการถามให้น่าสนใจพร้อม
แสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“นิพลลาก่อน” แสดงการตอบกลับให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้
เกิดอารมณ์ขัน

“พล พลลูก” แสดงการถามให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิด
อารมณ์ขัน

“อย่าอ้อยอ้อยนี่ คือ ผู้พิทักษ์สันติราช จบบริบูรณ์” แสดงการตอบกลับให้น่าสนใจ
พร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร บทสนทนาที่ปรากฏตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ท้าวเพชรราช	“อีแม่ครับ แม่ พี่ครับแม่คำกองจากเฮาแล้ว เอน้ำเต่าแก้ววิเศษของพระฤๅษีมาหัดแม่ ถ่าบเช่นนั้นกะเอนี้วิเศษของผมนะเฮาแม่คีนมา”	“อีแม่ครับ แม่ พี่ครับแม่คำกองจากเฮาแล้ว เอน้ำเต่าแก้ววิเศษของพระฤๅษีมาหัดแม่ ถ่าบเช่นนั้นกะเอนี้วิเศษของผมนะเฮาแม่คีนมา”
คำกอง	“ลูกหล่า แม่บ่นี้กว่าผันว่าชาตินี้แม่บ่นี้กับผันว่าชาตินี้แม่สิโตมาเห็นหน้าลูกแม่อีก”	“ลูกหล่า แม่บ่นี้กว่าผันว่าชาตินี้แม่บ่นี้กับผันว่าชาตินี้แม่สิโตมาเห็นหน้าลูกแม่อีก”
ท้าวอิฐราช	“เปิดเวรเปิดกรรมละแม่พรมลิตชชะตาชีวิตพวกเฮาสีได้มีความสุขชะที่พวกผมสิพาแม่ไปกอบกู้เอบ้านเมืองคีนมาสิบอให้แม่ได้ลำบากอีกต่อไป”	“เปิดเวรเปิดกรรมละแม่พรมลิตชชะตาชีวิตพวกเฮาสีได้มีความสุขชะที่พวกผมสิพาแม่ไปกอบกู้เอบ้านเมืองคีนมาสิบอให้แม่ได้ลำบากอีกต่อไป”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ตอนจบเรื่องสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“อีแม่ครับ แม่ พี่ครับแม่คำกองจากเฮาแล้ว เอน้ำเต่าแก้ววิเศษของพระฤๅษีมาหัดแม่ ถ่าบเช่นนั้นกะเอนี้วิเศษของผมนะเฮาแม่คีนมา” แสดงการถามให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ลูกหล่า แม่บ่นี้กว่าผันว่าชาตินี้แม่บ่นี้กับผันว่าชาตินี้แม่สิโตมาเห็นหน้าลูกแม่อีก” แสดงการสนทนาให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เปิดเวรเปิดกรรมละแม่พรมลิตชชะตาชีวิตพวกเฮาสีได้มีความสุขชะที่พวกผมสิพาแม่ไปกอบกู้เอบ้านเมืองคีนมาสิบอให้แม่ได้ลำบากอีกต่อไป” แสดงการพูดอธิบายในช่วงท้ายให้น่าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่องแม่ย่าจัญไรลูกสะใภ้กะเริง การสนทนาที่ปรากฏตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อ่อนสา	“ให้ผมไปนำแม่เด้อ”	“ขอให้ผมไปด้วยนะครับ”

จารอ้วน	“เอ้อ ไปลูก บ่กล้าใกล้กันเลย เนะสุณี ด่าจ๊กบาดแน่เด้อแพง บักหน้าแหลมว่าจั้งซี้”	“เอ้อ ไปลูก บ่กล้าใกล้กันเลย เนะสุณี ด่าจ๊กบาดแน่เด้อแพง บักหน้าแหลมว่าจั้งซี้”
แพงสี	“บักหน้าแหลม”	“บักหน้าแหลม”
เซียงคำไล	“โ้ยสรูป ครับนิทานเรื่องแม่ย่า จัญไร ลูกไก่กะเริง กะจบบริบูรณ์ ลงเพียงแค่นี้ ฟีน้องอีพ้ออีแม่เปิด สู้ผู้คนเลยคิดฮอดลูกหลายกะ ย่าลี้มไปวะกัน แวะลูกหลาน ที่สยามธุรกิจบ้านเทิงในนาม รุ่งทิวา อำนวยศิลป์ นิทานของเฮากะจบเพียงแค่นี้ ครับ”	“โ้ยสรูป ครับนิทานเรื่องแม่ย่าจัญไร ลูกไก่กะเริง กะจบบริบูรณ์ลงเพียงแค่นี้ ฟีน้องอีพ้ออีแม่เปิดสู้ผู้คนเลยคิดฮอดลูกหลายกะอย่าลี้มไปวะกัน แวะลูกหลาน ที่สยามธุรกิจบ้านเทิงในนาม รุ่งทิวา อำนวยศิลป์ นิทานของเฮากะจบเพียงแค่นี้ ครับ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ ตอนจบเรื่องสื่ออารมณ์ขันของคณะ หมอลำอีสานของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ให้ผมไปนำแม่เด้อ” แสดงการถามให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอ้อ ไปลูก บ่กล้าใกล้กันเลย เนะสุณี ด่าจ๊กบาดแน่เด้อแพง บักหน้าแหลมว่าจั้งซี้” แสดงการตอบกลับให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“บักหน้าแหลม” แสดงการพูดให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“โ้ยสรูป ครับนิทานเรื่องแม่ย่าจัญไรลูกไก่กะเริง กะจบบริบูรณ์ลงเพียงแค่นี้ ฟีน้องอีพ้ออีแม่เปิดสู้ผู้คนเลยคิดฮอดลูกหลายกะอย่าลี้มไปวะกัน แวะลูกหลาน ที่สยามธุรกิจบ้านเทิงในนาม รุ่งทิวา อำนวยศิลป์ นิทานของเฮากะจบเพียงแค่นี้ ครับ” แสดงการพูดอธิบาย ตอนจบให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

และหมอลำคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่องอิเหนา การสนทนาที่ปรากฏตอนจบ เรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ต้า	“ทรงพระเหล็กป้อ ๆ มาเนี้ยผมหนีเดะ”	“พระวรกายดำจริง ๆ ผมจะหนีแล้วนะ”
โจ	“มันบ่แม่นพินใจร้าย”	“มันไม่ใช่ท่านใจร้าย”

อิเหนา	“อ้ายโจ อ้ายต้า”	“อ้ายโจ อ้ายต้า”
ต้า	“เฮาเฮ็ดผิดเอง มันผิดนำองค์ชายนั้นละ ชายนั้นละ เอาจั้งซีชะ คั่นม๊กกัน อีหลี ความฮักต้องสำเร็จจ๊กมือหนึ่ง”	“เฮาเฮ็ดผิดเอง มันผิดนำองค์ชายนั้นละ เอาจั้งซีชะ คั่นม๊กกันอีหลี ความฮักต้อง สำเร็จจ๊กมือหนึ่ง”
โจ	“รักแท้ต้องมีอุปสรรคธรรมดา”	“รักแท้ต้องมีอุปสรรคธรรมดา”
ต้า	“ไปนำชะผมว่า”	“ไปนำชะผมว่า”
อิเหนา	“ตามนางจนสุดทางเดินแล้วดีอ้าย”	“ตามนางจนสุดทางเดินแล้วดีอ้าย”
โจ	“เฮาต้องนำหาหัวใจเฮา พิสูจน์ให้ อัยการเห็นว่าองค์ชายอิเหนารัก องค์หญิงบุษบาแท้”	“เฮาต้องนำหาหัวใจเฮา พิสูจน์ให้ อัยการเห็นว่าองค์ชายอิเหนารักองค์หญิงบุษบาแท้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะอนุภาครวติเศษศิลป์ ตอนจบเรื่องสื่ออารมณ์ขันของคณะ
หมอลำอีสานของคู่สนทนาทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ทรงพระแหลปือ ๆ มาเนี่ย ผมหนีเดะ” แสดงการถามให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสี
หน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“มันบ่แมน่เป็นใจร้าย” แสดงการตอบกลับให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง
ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“อ้ายโจ อ้ายต้า” แสดงการถามให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิด
อารมณ์ขัน

“เฮาเฮ็ดผิดเอง มันผิดนำองค์ชายนั้นละ เอาจั้งซีชะ คั่นม๊กกันอีหลี ความฮักต้อง
สำเร็จจ๊กมือหนึ่ง” แสดงการตอบกลับให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิด
อารมณ์ขัน

“รักแท้ต้องมีอุปสรรคธรรมดา” แสดงการพูดอธิบายให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า
และท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ไปนำชะผมว่า” แสดงการพูดเน้นข้อความให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและ
ท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ตามนางจนสุดทางเดินแล้วดีอ้าย” แสดงการอธิบายให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้า
และท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เฮาต้องนำหาหัวใจเฮา พิสูจน์ให้อัยการเห็นว่าองค์ชายอิเหนารักองค์หญิงบุษบา
แท้” แสดงสนทนาสรุป ให้หน้าสนใจพร้อมแสดงสีหน้าและท่าทาง ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

2. การจับแบบบรรยาย

การจับเรื่องในตอนท้ายสุดของเรื่องสี่อภรณ์ชั้น ที่ผู้แสดงหมอลำอีสาน บรรยายหรือโฆษกเป็นผู้บรรยายในช่วงท้ายของเรื่องที่ทำกรแสดง

ตัวอย่างคณะคำคุณ่วมมิตร เรื่อง **กึ่งฟ้ากาหลงคอน** การจับแบบบรรยาย สี่อภรณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พรหมทัต	<p>“รัตนาล้ำวก็ภูผา เจ้าขอร้องชีวิตว่าอย่าให้พ่อประหาร พ่อสียกโทษประหารอยู่แต่พ่อสียกตีบทหารไปจับตัวมันมาแล้วซังคูกพวกมันอย่าให้ได้ออกมาเห็นเดือนเห็นตะวันตลอดชีวิต พ่อก็รู้ว่าลูกทั้ง 5 คน จิตใจบ่คือกัน ผู้ที่จะฟังพาอาศัยได้ก็คือรัตนาล้ำวและก็ภูผา และกึ่งฟ้ากาหลงลูกสะใภ้ เมืองพาราณสีแห่งนี้ พ่อจะยกให้เจ้าทั้ง 2 คน ครอบครองโดยสมบูรณ์แบบ รัตนามีกึ่งฟ้ากาหลงคอน ภูผายังเป็นโสดดูแลนำกันอย่าคิดกบฏคิดเคี้ยวกันนะลูกนะ ครอบครองให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขทุก ๆ คนก็จะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น พ่อขออวยพรให้ลูกของพ่อ ครอบครองบ้านเมืองแทนพ่อให้ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์เจริญ ๆ นะลูกนะ”</p>	<p>“รัตนาล้ำวก็ภูผา เจ้าขอร้องชีวิตว่าอย่าให้พ่อประหาร พ่อสียกโทษประหารอยู่แต่พ่อสียกตีบ ทหารไปจับตัวมันมาแล้วซังคูกพวกมันอย่าให้ได้ออกมาเห็นเดือนเห็นตะวันตลอดชีวิต พ่อก็รู้ว่าลูกทั้ง 5 คน จิตใจบ่คือกัน ผู้ที่จะฟังพาอาศัยได้ก็คือรัตนาล้ำวและก็ภูผา และกึ่งฟ้ากาหลงคอนลูกสะใภ้ เมืองพาราณสีแห่งนี้ พ่อจะยกให้เจ้าทั้ง 2 คน ครอบครองโดยสมบูรณ์แบบ รัตนามีกึ่งฟ้ากาหลงคอน ภูผายังเป็นโสดดูแลนำกันอย่าคิดกบฏคิดเคี้ยวกันนะลูกนะ ครอบครองให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุขทุก ๆ คนก็จะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น พ่อขออวยพรให้ลูกของพ่อ ครอบครองบ้านเมืองแทนพ่อให้ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์เจริญ ๆ นะลูกนะ”</p>
องค์ชาย รัตนาล้ำว	“ขอบพระทัยเสด็จพ่อ”	“ขอบพระทัยเสด็จพ่อ”
ผู้บรรยาย	เอาละครับพี่น้องครับกับนิทานเรื่องกึ่งฟ้ากาหลงคอนนะครับก็	เอาละครับพี่น้องครับ กับนิทานเรื่องกึ่งฟ้ากาหลงคอนนะครับก็ได้มาอวสานจบ

ได้มาอวสานจบลงตรงนี้ องค์ชายรัตนาแล้วก็องค์หญิง
 ชายรัตนาแล้วก็องค์หญิงกาหลง
 ได้ปกครองเมืองพาราณสีนะ
 ครั้น ส่วนองค์ชายดำชาและ
 เมฆาก็ได้รับผลกรรมที่กระทำไว้
 นะครับ ลูกหลานก็มีอียิ่งตอบ
 บุญแทนคุณนะครับนอกจากคำ
 กล่าวอวยพร ขอให้พ่อแม่พี่น้อง
 นะครับมีความสุขความเจริญ
 คิดเงินก็ขอให้ได้เงิน คิดทองก็ให้
 ได้ทองนะครับ สำหรับคำคินนี้ลูก
 หลานขอกล่าวคำว่าสวัสดิ์เด้อ จบ

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะคำคุณร่วมมิตร การจบแบบบรรยายสื่ออารมณ์ขันของ
 คณะหมอลำอีสาน ทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“รัตนาแล้วก็ภุฉา เจ้าขอร้องชีวิตว่าอย่าให้พ่อประหาร พ่อสียกโทษประหารอยู่แต่พ่อสิ
 ขอลือ ทหารไปจับตัวมันมาแล้วขังคุกพวกมันอย่าให้ได้ออกมาเห็นเดือนเห็นตะวันตลอดชีวิต
 พ่อก็รู้ว่าลูกทั้ง 5 คน จิตใจบ่คือกัน ผู้ที่จะฟังปาอาศัยได้ก็คือรัตนาและภุฉา และกึ่งฟ้า
 กาหลงคอนลูกสะใภ้ เมืองพาราณสีแห่งนี้ พ่อจะยกให้เจ้าทั้ง 2 คน ครอบครองโดยสมบูรณ์
 แบบ รัตนามีกึ่งฟ้ากาหลงคอน ภุฉายังเป็นโสดดูแลน่านอย่าคิดกบฏคดีเกี่ยวกันนะลูกนะ
 ครอบครองให้บ้านเมืองอยู่เย็นเป็นสุข ทุก ๆ คน ก็จะเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น พ่อขออวยพรให้ลูกของพ่อ
 ครอบครองบ้านเมืองแทนพ่อให้ไพร่ฟ้าประชาราษฎร์เจริญ ๆ นะลูกนะ” ผู้แสดงสนทนา
 ตอนท้ายของเรื่อง ก่อนที่โฆษกจะออกมาบรรยายสรุปจบเรื่อง

“ขอบพระทัยเสด็จพ่อ” องค์ชายรัตนากล่าวขอบพระทัยเสด็จพ่อเรื่องก็จบ

“เอละครับพี่น้องครับกับนิทานเรื่องกึ่งฟ้ากาหลงคอนนะครับก็ได้มาอวสานจบลง
 ตรงนี้ องค์ชายรัตนาแล้วก็องค์หญิงกาหลงได้ปกครองเมืองพาราณสีนะครับ ส่วนองค์ชายดำชา
 และเมฆาก็ได้รับผลกรรมที่กระทำไว้ นะครับ ลูกหลานก็มีอียิ่งตอบบุญแทนคุณนะครับ
 นอกจากคำกล่าวอวยพร ขอให้พ่อแม่พี่น้องนะครับมีความสุขความเจริญ คิดเงินก็ขอให้ได้เงิน
 คิดทองก็ให้ได้ทองนะครับ สำหรับคำคินนี้ลูกหลานขอกล่าวคำว่าสวัสดิ์เด้อ จบ”

จากที่กล่าวมาเป็นการบรรยายจบตอนท้ายสุดของเรื่อง ผู้บรรยายได้สื่อโดยตรงกับผู้ชมหรือผู้รับสาร ว่าเรื่องจบแล้วข้อคิดคติธรรมต่าง ๆ ที่แฝงไว้ในเรื่องเป็นประโยชน์ต่อผู้ชม การทำคุณงามความดี การถูกกลโกงจากการทำความไม่ดี หรือการทำกรรมไม่ดีไว้ ช่วงที่ผู้ชมได้ยินถึงผลกรรมที่นักแสดงได้รับในการทำกรรม ผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขัน และยังได้รับคำอวยพรดี ๆ ที่ทางคณะหมอลำฝากถึงใจช่วงท้ายอีกด้วย

ส่วนหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **แรงรักแรงแค้น** การบรรยายที่ปรากฏตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สมเด็จย่า	“เชิดชัย แม่ดีใจเหลือเกินลูก ในที่สุดเย็นใจก็คือหลานของย่าอภิชาติ”	“เชิดชัย แม่ดีใจเหลือเกินลูก ในที่สุดเย็นใจก็คือหลานของย่าอภิชาติ”
อภิชาติ	“เพคะเสด็จย่า”	“เพคะเสด็จย่า”
สมเด็จย่า	“ขอบใจมากนะลูกที่เจ้าดูแลน้ำหวานกลับมาได้อย่างปลอดภัย”	“ขอบใจมากนะลูกที่เจ้าดูแลน้ำหวานกลับมาได้อย่างปลอดภัย”
อภิชาติ	“มีอันนี้อภิชาติก็ดีแล้วพระเจ้าคะ ในที่สุดความเป็นเพื่อนระหว่างอภิชาติกับองค์ชายเชิดชัยก็กลับคืนมาอีกน้าเก่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะความเข้าใจผิด นี่แหละแรงรักแรงแค้นที่มีต่อกันกับเจ้าชายพระเจ้าคะเสด็จย่า”	“มีอันนี้อภิชาติก็ดีแล้วพระเจ้าคะ ในที่สุดความเป็นเพื่อนระหว่างอภิชาติกับองค์ชายเชิดชัยก็กลับคืนมาอีกน้าเก่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะความเข้าใจผิด นี่แหละแรงรักแรงแค้น ที่มีต่อกันกับเจ้าชายพระเจ้าคะเสด็จย่า”
สมเด็จย่า	“อย่าดีใจเหลือเกินหมดเวรหมดกรรมเสียทีนะลูก หลานย่า ไก่ แก้ว ก่อง ยาดีใจเหลือเกิน ขอบใจพวกเจ้ามากคอยดูแลเย็นใจพร้อมกันกับเอ็งไพรช่วยยามาโดยตลอด”	“อย่าดีใจเหลือเกินหมดเวรหมดกรรมเสียทีนะลูก หลานย่า ไก่ แก้ว ก่อง ยาดีใจเหลือเกิน ขอบใจพวกเจ้ามากคอยดูแลเย็นใจพร้อมกันกับเอ็งไพรช่วยยามาโดยตลอด”
บรรยาย	จากนิทานการแสดงในนิทานในท้องเรื่องแรงรักแรงแค้นจากลูกหลานที่มงานรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ก็เป็นอันว่าจบบริบูรณ์ครับ ขอบพระคุณพ่อแม่พี่น้องทุกท่านที่ติดตามผลงานการแสดงของ	จากนิทานการแสดงในนิทานในท้องเรื่องแรงรักแรงแค้นจากลูกหลานที่มงานรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ก็เป็นอันว่าจบบริบูรณ์ครับ ขอบพระคุณพ่อแม่พี่น้องทุกท่านที่ติดตามผลงานการแสดงของ

พี่น้องทุกท่านที่ติดตามผลงาน ลูกหลานที่มงานรัตนศิลป์อินตาไทย การแสดงของลูกหลานที่มงาน ราชภัฏ มาโดยตลอดและที่จะลืมไปได้ รัตนศิลป์อินตาไทยราชภัฏ มา ครับบริษัท EVS มิวสิก บริษัท EVS เอ็น โดยตลอดและที่จะลืมไปได้ เตอร์เทนเมนต์ครบ ร่วมสืบสาน ครับบริษัท EVS มิวสิก บริษัท วัฒนธรรมอีสานร่วมสืบสานวัฒนธรรมที่ EVS เอ็นเตอร์เทนเมนต์ครบ ร่วม ดิงามอยู่คู่กับพ่อแม่พี่น้องทุกท่าน อยู่คู่ สืบสานวัฒนธรรมอีสานร่วมสืบ กับบ้านคู่กับเมืองของเขาพร้อมกับลูก สานวัฒนธรรมที่ดิงามอยู่คู่กับ หลานที่มงานรัตนศิลป์อินตาไทยราชภัฏ พ่อแม่พี่น้องทุกท่าน อยู่คู่กับบ้าน มาโดยตลอด อย่าลืมครบพี่น้องความ คู่กับเมืองของเขาพร้อมกับลูก สนุกสนานแบบไม่มีขีดจำกัดต้อง EVS มิว ลหลานที่มงานรัตนศิลป์อินตาไทย ลิก EVS เอ็นเตอร์เทนเมนต์เท่านั้น ราชภัฏมาโดยตลอด อย่าลืมครบ พี่น้องความสนุกสนานแบบไม่มี ขอบพระคุณหลาย ๆ ครับ”

ขีดจำกัดต้อง EVS มิวสิก EVS เอ็นเตอร์เทนเมนต์เท่านั้น ขอบพระคุณหลาย ๆ ครับ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราชภัฏ การจบแบบบรรยายสื่อ อารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ทำให้เกิดอารมณ์ชั้นต่าง ๆ กัน คือ

“เชิดชัย แม่ดีใจเหลือเกินลูก ในที่สุดเย็นใจก็คือหลานของย่าอภิชาติ” กล่าวถึงบท สนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

“เพคะเสด็จย่า” การตอบรับของผู้แสดงช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายสื่ออารมณ์ชั้น

“ขอบใจมากนะลูกที่เจ้าดูแลน้ำหวานกลับมาได้อย่างปลอดภัย” การกล่าวแสดงความรู้สึกของผู้แสดงช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายที่สื่ออารมณ์ชั้น

“มีอันนี้อภิชาติก็ดีแล้วพระเจ้าคะ ในที่สุดความเป็นเพื่อนระหว่างอภิชาติกับองค์ชาย เชิดชัยก็กลับคืนมาอีกน่าเก่า ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นเพราะความเข้าใจผิด นี่แหละแรงรักแรงแค้น ที่มีต่อกันกับเจ้าชายพระเจ้าคะเสด็จย่า” การกล่าวแสดงความในใจของผู้แสดงช่วงท้ายเรื่อง ก่อนบรรยายที่สื่ออารมณ์ชั้น

“อย่าดีใจเหลือเกินหมดเวรหมดกรรมเสียทีนะลูก หลานย่า ไก่ แก้ว ก่อง ยาดีใจ เหลือเกิน ชอบใจพวกเจ้ามากคอยดูแลเอ็นใจพร้อมทั้งเอื้องไพรช่วยยามาโดยตลอด” การกล่าวแสดงความรู้สึกของผู้แสดงช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายที่สื่ออารมณ์ขัน

“จากนิทานการแสดงในนิทานในท้องเรื่องแรงรักแรงแค้นจากลูกหลานที่มงานรัตน ศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ก็เป็นอันว่าจบบริบูรณ์ครับ ขอขอบคุณพ่อแม่พี่น้องทุกท่านที่ติดตามผลงานการแสดงของลูกหลานที่มงานรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ มาโดยตลอดและที่จะลืมไปไม่ได้ครับบริษัท EVS มิวสิก บริษัท EVS เอ็นเตอร์เทนเมนต์ครับ รวมถึงสับสนุนวัฒนธรรมอีสานร่วม สับสนุนวัฒนธรรมที่ดิงามอยู่คู่กับพ่อแม่พี่น้องทุกท่าน อยู่คู่กับบ้าน คู่กับเมืองของเฮาร่วมกับ ลูกหลานที่มงานรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์มาโดยตลอด อย่าลืมครับพี่น้องความสนุกสนานแบบ ไม่มีขีดจำกัดต้อง EVS มิวสิก EVS เอ็นเตอร์เทนเมนต์เท่านั้น ขอขอบคุณหลาย ๆ ครับ” การบรรยายช่วงท้ายของเรื่องที่สื่ออารมณ์ขัน โฆษกจะกล่าวถึงชื่อเรื่องที่จะทำการแสดง และฝากให้ผู้ชมติดตามผลงาน ขอขอบคุณบริษัทที่ให้การสนับสนุน ช่วงที่ผู้รับสารได้ยินตอนท้ายของการบรรยาย จะรู้สึกมีความสุขมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ผู้บรรยายสรุป

ส่วนหมอลำคณะหนุมานารวิเศษศิลป์ เรื่อง **ลูกฮักลูกชัง** การบรรยายที่ปรากฏตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บัวล้วย	“เอาไปแล้วแม่เฮาสักกินหยั่งละบักหล่า”	“เอาไปแล้วแม่เฮาสักกินหยั่งละบักหล่า”
สมรัก	“เอาข้าวไปแก้มเหล้า ไปละเอื้อย พวกผมสิเอาข้าวไปแก้มเหล้า คือสิเข้ากันดีวะ”	“เอาข้าวไปแก้มเหล้า ไปละเอื้อย พวกผมสิเอาข้าวไปแก้มเหล้า คือสิเข้ากันดีวะ”
บัวล้วย	“ความทุกข์จนมาจนกลุ่ม พอปั่นมรสุมเข้ามาร่วมในอก ชีวิตขาดความหวังความทุกข์มาแน่นอก ช่างมาเดือดร้อนอยู่บ่เซา ปานหนอชีวิตสิได้ชุ่มเย็น ความจำเป็นในครอบครัวมีพี่ชายคอยหาเลี้ยง บางวันเพียงหามาได้ พอได้กินสืบมือไป ทั้งสงสารผู้เป็นพ่อ แม่กะเจ็บหนอป่วยไข้ ความ	“ความทุกข์จนมาจนกลุ่ม พอปั่นมรสุมเข้ามาร่วมในอก ชีวิตขาดความหวัง ความทุกข์มาแน่นอก ช่างมาเดือดร้อนอยู่บ่เซา ปานหนอชีวิตสิได้ชุ่มเย็น ความจำเป็นในครอบครัวมีพี่ชายคอยหาเลี้ยง บางวันเพียงหามาได้ พอได้กินสืบมือไป ทั้งสงสารผู้เป็นพ่อ แม่กะเจ็บหนอป่วยไข้ ความ

จนฮ้ายได้หลังงอม เอย ฟีน้อง
เอย ไปน้องหล่าปะ เฮ้าเข้าไปเบ็งอี
แม่เฮากัน”

บัวล้วย

“ผั้นให้ไกลใจเกินร้อย คอยวันลี
ตั้งท่า อयरอวาสนาบงอมือเข้า
เบ้า บ่คอยถ่าให้นั่งมองข้างซ้าย
นั้นน้องผัวแม่พี่ลีเคียงขวัญ
หวนไปถึงการณ้ไกล ออย่าเพิงไผลี
มาช่วย บัดท่าช่วยยังมีน้อง อยู่
ห่างเพียงใดถ่าเราตั้งใจไม่ไกล
สุดกู่ เกิดมาเพื่อสู้อันอยู่ข้างเธอ
เสมอ อุปสรรคานานา ฉันทู้อัน
หรือกหนดว่าเราต้องเจอ รู้อไ้เกิด
เธอว่าฉันพร้อมทุกกรณี น้ำตา
ริน ๆ พร้อมกันทุกเมื่อ กัดก่อน
เกลื่ออดออมก็ยอมพลี ใจดวงนี้
จริงจังตั้งต่อ มือได้หวนคิดพ้อกิน
เหล่านั่งเหงา หน้าเศร้า ๆ คือตั้ง
ลับสน ออย่าแคร่สายตาคนที่เฝื่อน
มองหมางแย้ ไอ้ออกเอยผิซ้าด้าม
พลอย ๆ ออย่าท้อถอยยังมีน้องอีก
คน จนทางแป้งเอาแรงใจให้อยู่
ขอให้พี่ได้รู้ว่าหญิงนี้บ่หนี จน
ว่าพี่เคียงไหล่กของหนุ่น ยามเจ้า
เดินชวนเซลิเดมือตั้งอ้าย ปัญหามาก
มายจนร้ายฉกรรจ์ข้างมัน เราสู้
ใคร ๆ ลบหลู่เราทนเขาบ่น
ข้างเขา ไม่เกี้ยวมือสามสู้ทุกยาม
มีเพียงเรา ตั้งใจสู้เขาเหมือนนก
น้อยทำรังพอดัว แสนล่าเค้ญ

“ผั้นให้ไกลใจเกินร้อย คอยวันลีตั้งท่า
อयरอวาสนาบงอมือเข้าเบ้า บ่คอยถ่าให้
นั่งมองข้างซ้ายนั้นน้องผัวแม่พี่ลีเคียง
ขวัญ หวนไปถึงการณ้ไกล ออย่าเพิงไผลี
มาช่วย บัดท่าช่วยยังมีน้อง อยู่ห่างเพียง
ใดถ่าเราตั้งใจไม่ไกลสุดกู่ เกิดมาเพื่อสู้อัน
อยู่ข้างเธอเสมอ อุปสรรคานานาฉันทู้อัน
หรือกหนดว่าเราต้องเจอ รู้อไ้เกิดเธอ
ว่าฉันพร้อมทุกกรณี น้ำตาริน ๆ พร้อม
กันทุกเมื่อ กัดก่อนเกลื่ออดออมก็ยอม
พลี ใจดวงนี้จริงจังตั้งต่อ มือได้หวนคิด
พ้อกินเหล่านั่งเหงา หน้าเศร้า ๆ คือตั้ง
ลับสน ออย่าแคร่สายตาคนที่เฝื่อนมอง
หมางแย้ ไอ้ออกเอยผิซ้าด้ามพลอย ๆ
ออย่าท้อถอยยังมีน้องอีกคน จนทางแป้ง
เอาแรงใจให้อยู่ ขอให้พี่ได้รู้ว่าหญิงนี้บ่
หนี จนว่าพี่เคียงไหล่กของหนุ่น ยามเจ้า
เดินชวนเซลิเดมือตั้งอ้าย ปัญหามากมาย
จนร้ายฉกรรจ์ข้างมันเราสู้ใคร ๆ ลบหลู่
เราทนเขาบ่นข้างเขา ไม่เกี้ยวมือสามสู้ทุก
ยามมีเพียงเรา ตั้งใจสู้เขาเหมือนนกน้อย
ทำรังพอดัว แสนล่าเค้ญ ออยากเป็นขวัญ
ใจคนจน แดดก้ทน ถูกฝนเปียกจนตามัว
ออยากลัวฟักลัว เชื่อเถอะทูลหัวฟีน้องเป็น
แรงใจ ขอเพียงได้แรงใจยิ่งใหญ่ ๆ เติม
แรงใจให้พร้อมออย่ายอมแพ้ต่อมัน ขาดที่
นั้นขาดที่ฟักฟิง หญิงนี้คือแรงใจหาก

อยากเป็นขวัญใจคนจน แดกก็ พี่ชายบ่หมายมั่ง หากพี่ชายบ่หมาย
 หน ถูกฝนเปียกจนตามัว อย่า มั่ง”
 กลัวพี่กลัว เชื่อเถอะทูลหัวพี่น้อง
 เป็นแรงใจ ขอเพียงได้แรงใจ
 ยิ่งใหญ่ ๆ เดิมแรงใจให้พร้อม
 อาย้อมแพ้อ้อม ขาดพี่น้องขาด
 ที่พักพิง หญิงนี่คือแรงใจหาก
 พี่ชายบ่หมายมั่ง หากพี่ชายบ่
 หมายมั่ง”

โฆษก “สาวบัวลัยได้นั่งเว้า ซินของโต “สาวบัวลัยได้นั่งเว้า ซินของโตคือบ่คือ
 คือบ่คือบ้านเพื่อน ความขาดเขิน บ่บ้านเพื่อน ความขาดเขินมาตอกย้ำ ทำให้
 มาตอกย้ำ ทำให้เศร้าแก่ศรีแท้ที่ เศร้าแก่ศรีแท้พี่น้อง พี่นี่ยังว่าคนเฮานี้
 น้อง พี่นี่ยังว่าคนเฮานี้จนมีบ่คือ จนมีบ่คือกัน พอกำนันในตำบลมีแต่คน
 กัน พอกำนันในตำบลมีแต่คนยก ยกย่องมีข้าวของเงินทองใช้กะแจกจ่าย
 ย่องมีข้าวของเงินทองใช้ กะ ชาวบ้าน อยู่ในศีลกินในทาน อยู่ทุกมี
 แจกจ่ายชาวบ้าน อยู่ในศีลกินใน ครอบครัวยุคใหม่”
 ทาน อยู่ทุกมี ครอบครัวยุคใหม่”
 มั่งมี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2554ข, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะกรรมการพิเศษศิลป์ การจบบทบรรยายสื่ออารมณ์ชั้น
 ของคณะหมอลำอีสาน ทำให้เกิดอารมณ์ชั้นต่าง ๆ กัน คือ

“เอาไปแล้วแม่เฮาสักกินหยั่งละบักหล่า” กล่าวถึงบทสนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อน
 บรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

“เอาข้าวไปแก้มเหล้า ไปละเอื้อย พวกผมสิเอาข้าวไปแก้มเหล้า คือสิเข้ากันดีวะ”
 กล่าวถึงบทสนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

“ความทุกข์จนมาจนจนกลุ่ม พอปั่นมรสุมเข้ามารวมนอก ชีวิตขาดความหวังความ
 ทุกข์มาแน่นอก ช่างมาเดือดร้อนอยู่บ่เซา ปานหนอชีวิตสิได้ชุ่มเย็น ความจำเป็นในครอบครัวมี
 พี่ชายคอยหาเลี้ยง บางวันเพียงหามาได้ พอได้กินสิบมือไป ทั้งสงสารผู้เป็นพ่อ แม่กะเจ็บหนอ
 บ่่วยไซ้ ความจนฮ้ายได้หลังงอม เอย พี่น้องเอย ไปน้องหล่าปะ เฮ้าเฮ้าไปเบิ่งอีแม่เฮากัน”
 กล่าวถึงบทสนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

“ฝันให้ไกลใจเกินร้อย คอยวันลิตั้งท่า อัยารอวาสนาบงมือเข้าเบ้า บ่คอยถ่าให้หนึ่ง มองข้างซ้ายนั้นน้อง ผัวแมนพี่ลิเคียงขวัญ หวนไปถึงการณ้ไกล ออย่าเพิ่งโผล่มาช่วย บัดท่าช่วย ยังมีน้อง อยู่ห่างเพียงใดถ่าเราตั้งใจไม่ไกลสุดกู่ เกิดมาเพื่อสู้ฉันอยู่ข้างเธอเสมอ อุปสรรคนานา ฉันรู้ว่าทรอกหนาวาเราต้องเจอ รู้ไว้เถิดเธอว่าฉันพร้อมทุกกรณี น้ำตาริน ๆ พร้อมกันทุกเมื่อ กัดก่อนเกลือออกดอมก็ยอมพลีใจดวงนี้จริงจั่งตั้งต่อ มือได้หวนคิดพ้อกินเหล่านั่งเหงา หน้าเศร้า ๆ คือ ตั้งลับสน ออย่าแคร่สายตาคนที่เดินมองหมางแย้ ไอ้ออกเอ๋ยพี่ซ้าด้ามพลอย ๆ ออย่า ท้อถอยยังมีน้องอีกคน จนทางแบ่งเอาแรงใจให้อยู่ ขอให้พี่ได้รับรู้ว่าหญิงนี้บ่หนี จนวาพี่เคียง ไหล่กองหนุน ยามเจ้าเดินชนวนเซลิเดมือตั้งอ้าย ปัญหามากมายจนร้ายฉกรรจ์ซ่างมันเราสู้ ใคร ๆ ลบ หลู่เราทนเขาบ่นซ่างเขา ไม่เกี่ยวมือสามสู้ทุกยามมีเพียงเรา ตั้งใจสู้เขาเหมือนนกน้อยทำรังพอ ตัว แสนลำเค็ญ อยากเป็นขวัญใจคนจน แดดก็ทน ฎกฝนเปียกจนตามัว ออย่ากลัวพี่กลัว เชื่อ เถอะทูลหัวพี่น้องเป็นแรงใจ ขอเพียงได้แรงใจยิ่งใหญ่ ๆ เติมแรงใจให้พร้อมอ้อยอมแพ้ต่อมัน ขาดพี่น้องขาดที่พักพิง หญิงนี้คือแรงใจหากพี่ชายบ่หมายม้าง หากพี่ชายบ่หมายม้าง” กล่าวถึง บทสนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ขัน

“สาวบัวลัยได้นั่งเว้า ซินของโตคือบ่คือบ้านพื้น ความขาดเขินมาตอกย้า ทำให้ เศร้าเก่าศรีแท้พี่น้อง เห็นยังว่าคนเฮานี้จนมีบ่คือกัน พอกำนันในตำบลมีแต่คนยกย่องมีข้าวของ เงินทองใช้กะแจกจ่ายชาวบ้าน อยู่ในศีลกินในทาน อยู่ทุกมื่อ ครอบครวัทานจึงมั่งมี” โฆษก บรรยายสรุปเรื่องราวทั้งหมดที่คณะหมอลำทำการแสดง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของสังคมภาค อีสานที่ที่ยกย่องคนทำคุณงามความดี ความดีความชั่ว เมื่อผู้รับสารหรือผู้ชมได้ฟังแล้ว รู้สึกมี รอยยิ้ม มีความสุข มีอารมณ์ขันร่วมกับผู้แสดงหมอลำ

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวา อำนาจศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** การบรรยายที่ปรากฏตอน จบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เตือนใจ	“กะแล้วแต่พ้อแต่แม่ดอก”	“กะแล้วแต่พ้อแต่แม่ดอก”
พ้อคำมาย	“อืม”	“อืม”
เตือนใจ	“กาลเวลา กาลเวลามันกะคงสิ พิสูจน์ได้อยู่ดอกพ้อ”	“กาลเวลา กาลเวลามันกะคงสิพิสูจน์ได้ อยู่ดอกพ้อ”
พ้อคำมาย บรรยาย	“นี่หละคมสันต์เอี้ย เห็นว่าบ่วง กรรม ทำดีได้ดี เออ เออ พ้อกับ แม่อกภัยให้เตอลูกเตอ ต่อไปนี้กะ ตั้งใจให้ฮักลูกฮักเมียเลี้ยงพ้อ	“นี่หละคมสันต์เอี้ย เห็นว่าบ่วงกรรม ทำ ดีได้ดี เออ เออ พ้อกับแม่อกภัยให้เตอลูก เตอ ต่อไปนี้กะตั้งใจให้ฮักลูกฮักเมีย เลี้ยงพ้อเลี้ยงแม่อยู่หน้ากันนี่หละ อืม พ้อ

เสียงแม่อยู่นำกันนี้แหละ อิม พ่อแม่ให้อภัยให้ เพื่อนว่าบวงกรรมผู้ได้ทำชั่วกะได้ชั่ว ทำดีกะได้ดี เพราะฉะนั้นขอให้พ่อแม่พี่น้องเขาทำแต่สิ่งกรรมดีเนาะ ครับเนาะสิ่งดี ๆ สิได้มามีแต่ความสุขความเจริญเห็นว่า อะกะตั้งทุกซ์กะตั้งเสยโย โสว่าความชั่วนี้เฮานั่นอย่ากะทำ ครับ เพราะฉะนั้นให้พ่อแม่พี่น้องจงทำแต่กรรมดี ครับบวงกรรมของเฮากะอวสานลงแค่นี้”

แม่ให้อภัยให้ เพื่อนว่าบวงกรรมผู้ได้ทำชั่วกะได้ชั่ว ทำดีกะได้ดีเพราะฉะนั้นขอให้พ่อแม่พี่น้องเขาทำแต่สิ่งกรรมดีเนาะ ครับเนาะสิ่งดี ๆ สิได้มามีแต่ความสุขความเจริญเห็นว่า อะกะตั้งทุกซ์กะตั้งเสยโย โสว่าความชั่วนี้เฮานั่นอย่ากะทำ ครับ เพราะฉะนั้นให้พ่อแม่พี่น้องจงทำแต่กรรมดี ครับบวงกรรมของเฮากะอวสานลงแค่นี้”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะอนุภาควิเศษศิลป์ การจบแบบบรรยายสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ทำให้เกิดอารมณ์ชั้นต่าง ๆ กัน คือ

“กะแล้วแต่พ่อแต่แม่ดอก” กล่าวถึงบทสนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

“อิม” กล่าวถึงบทสนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

“กาลเวลา กาลเวลามันกะคงสิพิสูจน์ได้อยู่ดอกพ่อ” กล่าวถึงบทสนทนาช่วงท้ายเรื่องก่อนบรรยายเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น

“นี่แหละคมสันต์เฮ้ย เพื่อนว่าบวงกรรม ทำดีได้ดี เออ เอา พ่อกับแม่ให้อภัยให้ได้อลูกเด้อ ต่อไปนี่กะตั้งใจให้ฮักลูกฮักเมียเสียงพ่อเสียงแม่อยู่นำกันนี้แหละ อิม พ่อแม่ให้อภัยให้ เพื่อนว่าบวงกรรมผู้ได้ทำชั่วกะได้ชั่ว ทำดีกะได้ดีเพราะฉะนั้นขอให้พ่อแม่พี่น้องเขาทำแต่สิ่งกรรมดีเนาะ ครับเนาะสิ่งดี ๆ สิได้มามีแต่ความสุขความเจริญเห็นว่า อะกะตั้งทุกซ์กะตั้งเสยโย โสว่าความชั่วนี้เฮานั่นอย่ากะทำ ครับ เพราะฉะนั้นให้พ่อแม่พี่น้องจงทำแต่กรรมดี ครับ บวงกรรมของเฮากะอวสานลงแค่นี้” ผู้แสดง คือ พ่อคำมาย บรรยายสรุปเรื่องราวทั้งหมดที่คณะหมอลำทำการแสดง ซึ่งเป็นภาพสะท้อนของสังคมภาคอีสานที่ที่ยกย่องคนทำคุณงามความดี ความดี ความชั่ว เมื่อผู้รับสารหรือผู้ชมได้ฟังแล้ว รู้สึกมีรอยยิ้ม มีความสุข มีอารมณ์ชั้นร่วมกับผู้แสดงหมอลำ

3. เพลงกลอนลำ

การจบเรื่องในตอนท้ายสุดของเรื่อง ที่ผู้แสดงหมอลำอีสาน ใช้เพลงกลอนลำในช่วงท้ายของเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขัน

ตัวอย่างคณะลำสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง **รักนี้มีกรรม** เพลงกลอนลำที่ปรากฏตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
มาลัยเพชร เต๋ยอีกเพลง	“คลิ่นคลิ่น มั่นดั่งคลิ่นก้องก้อง ทัพขุนแผน เป็นคนแทนบอกสม คำต่าน พลวันก้องเตรียมโตตั้ง ท่า จับปืนขึ้นมาให้พร้อมสุแนว ส่วนว่าทางเจ้าพรายแก้วยังห่วง วันทองมองดูเดือน เสีนไต้ลาง มาหาน้องวันทองเดี๋ย ก้อนทองพี คีนนี้สั่งนาง ว่าวันทองวันทองแม่ ยอตรัก พรุงนี้พีต้องจกเสนาหา ขอชิตชฆามชี่นให้เต็มตา แม่พิมพิลาไรเจ้าอย่าเศร้าใจ เศร้าใจ อันวันทองให้ ทองให้ จิตใจบ่ชี่น ใจยังตื่นโหยให้ยังไฮ น้องอย่าให้คอยอยู่เดี๋ย วันทอง เอ๋ยเป็นเมียของอ้ายชั้นบ่ตาย ลีนปี ปีแล้ว ปีแล้ว ลิตินมาหาอูน คุณ พ่อเอ๋ยไกลหุงแล้ว หุงแล้วคีนนี้ กะสิลา ไอ้เมียจรัฯ เมียจรัฯ อย่า เศร้าโศก เห็นน้ำตาเมียดกัเสร์ฯ หมอง ปะประโลมลูบไล้แม่วัน ทองเข้าหลับนอนในห้องกันสอง คน สองคน ต้องทนรออ้าย รอ อ้าย ขุนแผนนี่ก่อน ชั้นบ่ตายอ้าย ลีย่อน ลีย่อนละมาแท้แนนอน	“คลิ่นคลิ่น มั่นดั่งคลิ่นก้องก้องทัพ ขุนแผน เป็นคนแทนบอกสมคำต่าน พล วันก้องเตรียมโตตั้งท่า จับปืนขึ้นมาให้ พร้อมสุแนว ส่วนว่าทางเจ้าพรายแก้วยัง ห่วงวันทองมองดูเดือน เสีนไต้ลาง มา หาน้องวันทองเดี๋ย ก้อนทองพีคีนนี้สั่ง นาง ว่าวันทองวันทองแม่ยอตรัก พรุงนี้พี ต้องจกเสนาหา ขอชิตชฆามชี่นให้เต็มตา แม่พิมพิลาไรเจ้าอย่าเศร้าใจ เศร้าใจ อัน วันทองให้ ทองให้ จิตใจบ่ชี่น ใจยังตื่น โหยให้ยังไฮ น้องอย่าให้คอยอยู่เดี๋ย วัน ทองเอ๋ยเป็นเมียของอ้ายชั้นบ่ตาย ลีนปี แล้ว ปีแล้ว ลิตินมาหาอูน คุณพ่อเอ๋ยไกล หุงแล้ว หุงแล้วคีนนี้กะสิลา ไอ้เมียจรัฯ เมียจรัฯ อย่าเศร้าโศก เห็นน้ำตาเมียดกั เสร์ฯหมอง ปะประโลมลูบไล้แม่วันทอง เข้าหลับนอนในห้องกันสองคน สองคน ต้องทนรออ้าย รออ้าย ขุนแผนนี่ก่อน ชั้น บ่ตายอ้ายลีย่อน ลีย่อนละมาแท้แนนอน ขุนแผนต้อนชี่นขึ้นมาสิหมอกโตดี สิทาทัพ ตอนไปคราวนั้น วันทองให้ใส่หลังวอน วอน วอนวอน วอนวอน เห็นแต่ภาพเดื่อ ละ แสงสะท้อน ฮ้องให้ ฮ้องให้ แม่นฮ้าไฮ ไฮยั้นละนาผู้นางนา หลานवलละนาง

ขุนแผนตอนขึ้นขี่ม้าสีหมอกโตดี
 สี่ห้าทัพ ตอนไปคราวนั้น วันทอง
 ไห้ไล่หลังวอนวอน วอนวอน วอน
 วอน เห็นแต่ภาพเด้อละ แสง
 สะท้อน ฮ้องไห้ ฮ้องไห้ แม่นฮ้ำไฮ
 ไฮย่นั้นละนาผู้ंनाงนา หล่านवल
 ละนางเอ้ย ไห้ปายนำพานาง
 พ้อนแอน ไห้แพนบักอ้ายลอง
 พ้อนไล่กัน”

มาลัยเพชร
 เตี้ยต่อ

“อ้าวหั้นนี้ พังคนต่าว พังคนต่า
 วละอย่าตัวนลิมโตยาวพอโต
 ยาวพอตีน ละว่าเป็นเด็กซิ่ง เกิด
 หญิงเฮาควรไห้ละจรรยามัน
 คล่อง มันไหลย่อนละกันไห้
 ถูกต้อง ถูกต้องเด้อหล่าจ้งงาม
 เพื่อนาน้ำละมีสี่เต้คำ มีเฮือนสาม
 ละอย่าล่าเด้อน้อง พากันทองวน
 เอาไว้ละเฮือนสามน้ำสี่ มีน้นเด้อ
 มีฮีดที่น้นเพิ่นเลี้ยง น้นเพิ่นน้น
 เปียง น้นเพิ่นจ้วยห้งว้ยซ้นฮู้แตง
 ตาง ออย่าพากัน ออย่าซุ่มซำม บ่ล่า
 แลหลัง พากันพังตาสตริงว่าเป็น
 เพลงดั่ง ซึ่งเข้าไปเอาแบบไหนกัน
 ดี ซึ่งเข้าไปอะแบบไหนกันดี ซึ
 งอีกที่เอาเกิดมี 2 คน โคนโดน
 โคน ซึ่งกับคนเอาจิงโดนซาตา
 ปะป่าไปไส ผู้ใด ผู้แหว อู้แหว อู้
 แหว แวเต็มซึ่งจนริงเวียง เชียง
 เอ้ย เอ้ย อู้แ่ว อู้แ่ว แ่วห้วง
 ริงเวียง จำไว้เวียงละอย่าห้วง

เอ้ย ไห้ปายนำพานาง พ้อนแอน ไห้แพน
 บักอ้ายลองพ้อนไล่กัน”

“อ้าวหั้นนี้ พังคนต่าว พังคนต่าวละอย่า
 ตัวนลิมโตยาวพอโต ยาวพอตีน ละว่า
 เป็นเด็กซิ่ง เกิดหญิงเฮาควรไห้ละจรรยา
 มันคล่อง มันไหลย่อนละกันไห้ถูกต้อง
 ถูกต้องเด้อหล่าจ้งงาม เพื่อนาน้ำละมีสี่เต้
 คำ มีเฮือนสามละอย่าล่าเด้อน้อง พากัน
 ทองวนเอาไว้ละเฮือนสามน้ำสี่ มีน้นเด้อ
 มีฮีดที่น้นเพิ่นเลี้ยง น้นเพิ่นน้นเปียง น้น
 เพิ่นจ้วยห้งว้ยซ้นฮู้แตงตาง ออย่าพากัน
 ออย่าซุ่มซำม บ่ล่าแลหลัง พากันพังต่า
 สตริงว่าเป็นเพลงดั่ง ซึ่งเข้าไปเอาแบบ
 ไหนกันดี ซึ่งเข้าไปอะแบบไหนกันดีซึ่งอีก
 ที่เอาเกิดมี 2 คน โคนโดนโดน ซึ่งกับคน
 เอาจิงโดนซาตา ปะป่าไปไส ผู้ใด ผู้แหว
 อู้แหว อู้แหว แวเต็มซึ่งจนริงเวียง เชียง
 เอ้ย เอ้ย อู้แ่ว อู้แ่ว แ่วห้วงริงเวียง จำไว้
 เวียงละอย่าห้วงเด้อสาวจดจำเอาละ
 กอนพากันซึ่ง ซุ่มหญิงน้นละจำเอาไว้เด
 ้ไว้เด้อ ไว้เด้อ เด้อ เด้อ เด้อนางเด้อ
 เดอนาเด้อ เดอนางเด้อ เด้อเดอนางเด้อ
 ออย่าฟ่าวแวกันออย่าฟ่าวหนิง ออย่าฟ่าวริง

เด้อสาวจดจำเอาละก่อนพากันซึ่ง ชุมหญิงนั้นละจำเอาไว้เดไว้เด้อ ไว้เด้อ เด้อ เด้อ เด้อนางเด้อ เด้อนางเด้อ เด้อนางเด้อ เด้อ เด้อนางเด้อ ออย่าฟ้าวเวกััน ออย่าฟ้าวหนึ่ง ออย่าฟ้าววังจริง แล้วจั่งเอาพวกหมู่เจ้าน้อยหนุ่มคุมมองย่านว่าทองคำมันปนละวาเป็นสีย้อมหอมนำวังละเป็นสิงไลดแล่น ชั้นลีไปละคั้นเจ้าลีแล่นเด้อเหล่าคั้นอย่าปล่อยใจไ้อัย ไปสองของอ้ายนี้เอ้อย เอ็งเอ้อย เด้อนางเด้อ เด้อเด้อนางเด้อ พวกคุณเธอคั้นแม่มีซึกซึ่งตาวังใสของ (สอย สอย อุ่มหลุ่ม อุ่มหลุ่ม นกขุ่มติดซิงเห็นวาเป็นพีหญิงกะน้อยกว่าน่องนี้หะสอย สอย สอย ฟีน้อง ฟังสอย นกแดดแต่ บินข้ามกกแสงบงผู้ได้ ได้หางเครื่องสาวน้อยเพชรบ้านแพงกะ บุญหัวเจ้าแล้วเด้อนี้กะสอย)”

เหาล้ำเตย

“ออกลายสายเป็นลีลา ออกลายสายเป็นลีลาลูกไก่แม่ย่าออกลายให้ดูหน้าแดงมือสั้นอย่างนี้ หน้าแดงละมือสั้นอย่างนี้ ไม่ใช่สั้นหนีเขาเรียกสั้นสู๋ ขอเวลากันหน้อย ขอเวลากัน ข้าบาทผู้น้อยจะยกอ้อ ยกครูจะสิ่งออกลายให้ดู จะซึ่งออกลายให้ดูส่วนให้หนูยาเฟิงเข้ามาลูกไก่ย่าออกจังหะกะ

จริงแล้วจั่งเอาพวกหมู่เจ้าน้อยหนุ่มคุมมองย่านว่าทองคำมันปนละวาเป็นสีย้อมหอมนำวังละเป็นสิงไลดแล่น ชั้นลีไปละคั้นเจ้าลีแล่นเด้อเหล่าคั้นอย่าปล่อยใจไ้อัย ไปสองของอ้ายนี้เอ้อย เอ็งเอ้อย เด้อนางเด้อ เด้อเด้อนางเด้อ พวกคุณเธอคั้นแม่มีซึกซึ่งตาวังใสของ (สอย สอย อุ่มหลุ่ม อุ่มหลุ่ม นกขุ่มติดซิงเห็นวาเป็นพีหญิงกะน้อยกว่าน่องนี้หะสอย สอย สอย ฟีน้อง ฟังสอย นกแดดแต่ บินข้ามกกแสงบงผู้ได้ ได้หางเครื่องสาวน้อยเพชรบ้านแพงกะ บุญหัวเจ้าแล้วเด้อนี้กะสอย)”

“ออกลายสายเป็นลีลา ออกลายสายเป็นลีลาลูกไก่แม่ย่าออกลายให้ดูหน้าแดงมือสั้นอย่างนี้ หน้าแดงละมือสั้นอย่างนี้ ไม่ใช่สั้นหนีเขาเรียกสั้นสู๋ ขอเวลากันหน้อย ขอเวลากัน ข้าบาทผู้น้อยจะยกอ้อ ยกครูจะสิ่งออกลายให้ดู จะซึ่งออกลายให้ดูส่วนให้หนูยาเฟิงเข้ามาลูกไก่ย่าออกจังหะกะละแม่นลำซึ่งพสมเพลงสตรีง เหล้ากลมนำแห่น นำแห่น นำแห่น นำ

ละแมนลำซึ่งพสมเพลงสดริงเหล่า
 กลมนำแห่น นำแห่น นำแห่น นำ
 แห่น โทษเถาะแม่อ่าถือน้องถ่อ
 นขอพื่อนเมื่อเมาเหล่าจอกหนึ่งหุ
 วันของกินจอกสองกะยังย่านผัว
 ห้าม กินจอกสามมีนตาฮีบฮีบ ฮีบฮีบ
 ฮอดจอกกะแมนคิดอยากพื่อนละ
 มันแท้จั่งได้ แต่เป็นสาวมาอดลูก
 บ่เคยม่วนเหลาะหลายมีนี่กะละ
 แมนคือสร้อยให้พินเห็นสาถ่อน
 การลำพื่อนละเป็นลิตีของหญิงซึ่ง
 อกออกไปอ่าวซึ่งอกไป บ่ให้ชาย
 หลื่นได้พอเสี้ยวท่อน สอย สอย ฟีน
 น้องฟังสอย นกแต่ดแต่ แต่ดแต่ ตี
 วิตกินของผิด หูติดกระดูก กินของ
 ฎุกหูใหญ่คีนมา เอายามาทากะหู
 หนาสิ้นตีน อันนี้กะสอย ออกลาย
 เสื่อลายให้เบิ่งออกลายละเสื่อลาย
 ให้เบิ่ง มาเบิ่งไกลไกล ละมาเบิ่ง
 ไกล ไกล ละเบิ่งไกลไกล วันนีละ
 สนุก เสียจริง วันนะสนุกเสียจริง
 ฟังหมอลำวังดังมากวนใจ ชาวบ้าน
 เขาลำกันแน่น เราจะดับแค้นหลบ
 หลีกอยู่ไหน ชิงเลย ชิงเลย
 สุดเหวี่ยง ชิงเลยชิงเลยสุดเหวี่ยง
 ร้องจนสุดเสียงกันให้เพลินใจ”

แห่น โทษเถาะแม่อ่าถือน้องถ่อ
 พื่อนเมื่อเมาเหล่าจอกหนึ่งหุวันของกิน
 จอกสองกะยังย่านผัวห้าม กินจอกสาม
 มีนตาฮีบฮีบ ฮีบฮีบ ฮอดจอกกะแมนคิด
 อยากพื่อนละมันแท้จั่งได้ แต่เป็นสาวมา
 อดลูกบ่เคยม่วนเหลาะหลายมีนี่กะละ
 แมนคือสร้อยให้พินเห็นสาถ่อนการลำ
 พื่อนละเป็นลิตีของหญิงซึ่งอกไปอ่าวซึ่ง
 อกไป บ่ให้ชายหลื่นได้พอเสี้ยวท่อน
 สอย สอย ฟีน้องฟังสอย นกแต่ดแต่ แต่ด
 แต่ ตีวิตกินของผิด หูติดกระดูก กินของ
 ฎุกหูใหญ่คีนมา เอายามาทากะหู
 หนาสิ้นตีน อันนี้กะสอย ออกลายเสื่อ
 ลายให้เบิ่งออกลายละเสื่อลายให้เบิ่ง มา
 เบิ่งไกลไกล ละมาเบิ่งไกล ไกล ละเบิ่ง
 ไกลไกล วันนีละสนุก เสียจริง วันนะสนุก
 เสียจริง ฟังหมอลำวังดังมากวนใจ
 ชาวบ้านเขาลำกันแน่น เราจะดับแค้น
 หลบหลีกอยู่ไหน ชิงเลย ชิงเลย สุดเหวี่ยง
 ชิงเลยชิงเลยสุดเหวี่ยงร้องจนสุดเสียงกัน
 ให้เพลินใจ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง การจับแบบเพลงกลอนลำ สื่อ
 อารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“คลีนคลีน มั่นคงคลีน ก้องก้องทัพบขุนแผน เป็นคนแทนบอกลมคำตัน พลวันก้อง
เตรียมโตตั้งท่า จับปืนชี้มาให้พร้อมสรวน ส่วนว่าทางเจ้าพรายแก้วยังห่วงวันทองมองดูเดือน
เสียนไต้ลาง มาหาน้องวันทองเดี๋ย ก้อนทองที่คืนนี้สั่งนาง ว่าวันทองวันทองแม่ยอดรัก พรุ่งนี้ที่
ต้องจกเส่นหา ขอชิตชมงามชื่นให้เต็มตาแม่พิมพ์ลาไรเจ้าอย่าเศร้าใจ เศร้าใจ อันวันทองให้ ทอง
ให้ จิตใจบ่ชื่น ใจยังตื่นโหยให้ยังโหย น้องอย่าให้คอยอยู่นี้เด้อ วันทองเอ๋ยเป็นเมียของอ้ายขันบ่
ตาย ลีนปีแล้ว ปีแล้ว ลีคืนมาหาอู่ คุณพ่อเอ๋ยไกลห่างแล้ว ห่างแล้วคืนนี้กะลิลลา โอ้เมียจรัล เมียจ
รัล อย่าเศร้าโศก เห็นน้ำตาเมียดกั้เศร้าหมอง บ่ประโลมลูบไล้แม่วันทองเข้าหัลบนอนในห้อง
กันสองคน สองคนต้องทรนรออ้าย รออ้ายขุนแผนนี้ก่อน ขันบ่ตายอ้ายลีย่อน ลีย่อนละมาแท้
แน่นอน ขุนแผนต้อนขึ้นขี่ม้าสีหมอกโตดี สีทาทัพ ตอนไปคราวนั้น วันทองให้ใส่หลังวอนวอน
วอนวอน วอนวอน เห็นแต่ภาพเด้อละ แสงสะท้อน ส่องให้ ส่องให้ แมนฮ้ำไฮ โส้ยนั้นละนาผู้นาง
นา หลานवलละนางเอ๋ย ให้ปายนำพานาง พ้อนแอน ให้แฟนบักอ้ายลองพ้อนใส่กัน” จากที่กล่าว
มาเป็นบทเพลงกลอนลำที่ผู้ขับร้องได้นำวรรณคดีไทยมาแต่งเป็นบทเพลงเนื้อหาสะท้อนเรื่องวิถี
ชีวิต ความรัก สังคม ซึ่งเวลาที่ผู้รับสารได้รับฟังแล้วจะรู้สึกสนุกสนาน มีอารมณ์ขันร่วมกับผู้ขับ
ร้องเพลงกลอนลำไปด้วย

“อ้าวหนี่ พังคนตาว พังคนตาวละอย่าตวนลิมโดยาวพอโต ยาวพอตั้น ละว่าเป็น
เด็กซึ่ง เกิดหญิงเฮาควรให้ละจรรยาหมั่นคล่อง มันโหลย่อนละกันให้ถูกต้อง ถูกต้องเด้อเหล่าจ้ง
งาม เห็นว่าน้ำละมีสีเด้อค่า มีเสียนสามละอย่าล่าเดอน้อง พวกกันทองวนเอาไว้ละเสียนสามน้ำสี มี
นั้นเด้อ มีฮิตที่นั่นเพิ่นเลียง นั้นเพิ่นนั้นเปียง นั้นเพิ่นจ้วยหยังขุ่นฮู้แตงต่าง อย่าพากัน อย่า
ซุ่มซาม บ่ล่าแลหลัง พากันพังตาสตรึงว่าเป็นเพลงดั่ง ซึ่งเข้าไปเอาแบบไหนกันดี ซึ่งเข้าไปอะ
แบบไหนกันดี ซึ่งอีกที่เอาเกิดมี 2 คน โคนโดนโดน ซึ่งกับคนเอาจึงโดนซาตา ปะป่าไปไส ผู้ใด ผู้
แหว อู้แหว อู้แหว แวเต็มซึ่งจนจริงเวียง เชียงเอ๋ย เอ๋ย อู้แ่ว อู้แ่ว แวหวังริงเวียงน จำไว้เวียงละ
อย่าหวังเด้อสาวจตจำเอาละก่อนพากันซึ่ง ซุ่มหญิงนั้นละจำเอาไว้เด เไว้เด้อ เไว้เด้อ เด้อ เด้อ
เดื่อนางเด้อ เดื่อนางเด้อ เดื่อนางเด้อ เด้อ เดื่อนางเด้อ อย่าฟ่าวแวกันอย่าฟ่าวหนิง อย่าฟ่าวริง
จริงแล้วจ้งเอาพวกหมู่เจ้าน้อยหนุ่มคุมมอยานว่าทองคำมันปนละว่าเป็นลีย้อมหอมนำวังละ
เป็นสิงโลดแล่น ขันลีไปละคันเจ้าลีแล่นเด้อเหล่าคันอย่าปลอยใจโอยไปสองของอ้ายนี้เอ๋ย เอ็ง
เอ๋ย เดื่อนางเด้อ เด้อเดื่อนางเด้อ พวกคุณเธอคันแม่มีซึกซึ่งตาวิ่งใสของ(สอย สอย อุ่มหลุ่ม
อุ่มหลุ่ม นกขุ่มติดซึ่งเห็นว่าเป็นพีหญิงกะน้อยกว่าน้องนี้หะสอย สอย สอย ฟีน้องฟังสอย นก
แตดแต่ บินข้ามกกแสบงผู้ใด ได้ทางเครื่องสาวน้อยเพชรบ้านแพงกะบุญหัวเจ้าแล้วเดอนี้กะ
สอย)” จากที่กล่าวมาเป็นบทเพลงกลอนลำที่ผู้ขับร้องได้นำวรรณคดีไทยมาแต่งเป็นบทเพลง

เนื้อหาสะท้อนเรื่องวิถีชีวิต ความรัก สังคม ซึ่งเวลาที่ผู้รับสารได้รับฟังแล้วจะรู้สึกสนุกสนาน มีอารมณ์ขันร่วมกับผู้ขับร้องเพลงกลอนลำไปด้วย

“ออกลายสายเป็นลีลา ออกลายสายเป็นลีลา ลูกไก่แม่ย่าออกลายให้ดูหน้าแดงมือ
 ลั่นอย่างนี้ หน้าแดงละมือลั่นอย่างนี้ ไม่ใช่ลั่นหนีเขาเรียกลั่นสู้ ขอเวลากันหน่อย ขอเวลากัน ข้า
 บาทผู้น้อยจะยกอ้อ ยกครูจะสิ่งออกลายให้ดู จะซึ่งออกลายให้ดูส่วนให้หนูย่าเพิ่งเข้ามาลูกไก่
 ย่าออกจังหวะกะละแมนลำซึ่งพสมเพลงสตริงเหล้ากลมนำแห่น นำแห่น นำแห่น นำแห่น โทษ
 เถาะแม่ย่าถือน้องถือนขอพ้อนเมื่อเมาเหล้าจอกหนึ่งวันของกินจอกสองกะยังย่านผัวห้าม
 กินจอกสามมีนตา ฮีปฮี ฮีปฮี ฮอดจอกกะแมนคิดอยากพ้อนละมันแท้จังได้ แต่เป็นสาวมาออก
 ลูกบ่เคยม่วนเหลาะหลายมีนี่กะละแมนคือสร้อยให้พินเห็นสาถ่อนการลำพ้อนละเป็นลิตีของ
 หญิงซึ่งออกไปอ้าวซึ่งออกไป บให้ชายหลืนได้พ้อเสียวทอชน สอย สอย ฟีน้องฟังสอย นกแดด
 แต่ แต่ตแต่ ตี้วิตกินของผิด หูติดกระดูก กินของถูกหูใหญ่คีนมา เอายามาทากะหูหนาสิ้นตั้น อัน
 นี้กะสอย ออกลายเลื้อยลายให้เบ็งออกลายละเลื้อยลายให้เบ็ง มาเบ็งไกลไกล ละมาเบ็งไกล ไกล
 ละเบ็งไกลไกล วันนีละสนุก เสียจริง วันนีละสนุกเสียจริง ฟังหมอลำวิ่งดังมากวนใจ ชาวบ้านเขา
 ลำกันแน่น เราจะคับแค้นหลบหลีกอยู่ไหน ซึ่งเลย ซึ่งเลย สุดเหวี่ยง ซึ่งเลยซึ่งเลยสุดเหวี่ยงร้อง
 จนสุดเสียงกันให้เพลินใจ” จากที่กล่าวมาเป็นบทเพลงกลอนลำที่ผู้ขับร้องได้นำวรรณคดีไทยมา
 แต่งเป็นบทเพลงเนื้อหาสะท้อนเรื่องวิถีชีวิต ความรัก สังคม ซึ่งเวลาที่ผู้รับสารได้รับฟังแล้วจะ
 รู้สึกสนุกสนาน มีอารมณ์ขันร่วมกับผู้ขับร้องเพลงกลอนลำไปด้วย

ตัวอย่างคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าข้าวเลี้ยงชีวิต เพลงกลอนลำ ที่
 ปรากฏตอนจบเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เจ้าลำ	ร้องเพลง “วิ่งวาว”	ร้องเพลง “วิ่งวาว”
เจ้าลำ	“ละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละ ละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะใจ เอ้าใจใจใจ เอ้า ใจใจใจ เอ้า ใจใจ ใจ ใจ ใจ เอ้า ใจใจใจ หน้าหนาวนอนเฝ้า ใจ ๆ หน้าหนาวนอนเฝ้าข้าวพ้อน กระท่อมนาตอน เห็นหลังคาได้ เต ผักแว่นลัดหวอง อยู่กระหนอง กลางน ไปเต็ดยอดมาละกินกัน มุ่นเม ไม่เคยลำบาก เรื่องปาก เรื่องท้อง ปลาตามลำคลอง	“ละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้ม เป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ใจ เอ้าใจใจใจ เอ้า ใจใจใจ เอ้า ใจใจใจ หน้าหนาวนอนเฝ้า ข้าวพ้อน กระท่อมนาตอน เห็นหลังคาได้ เต ผักแว่นลัดหวอง อยู่กระหนองกลางน ไปเต็ดยอดมาละกินกันมุ่นเม ไม่เคย ลำบาก เรื่องปากเรื่องท้อง ปลาตามลำ คลองถมถืดถมเถ ปลาหลดมุ่นมาละ ได้มาครึ่งชาม ต้มใส่ใบมะขามกินกันช่วย

ถมถืดถมเถ ปลาหลดมุมนาละ
 ได้มาครึ่งซาม ต้มใสไ้มะขามกิน
 กันช่วยเซ น้ำพริกมีมะกอก จิ้ม
 ดอกสะเดา ข้าวคั่วลาบเทา ละใส
 น้ำปลาพอบะเป๊ะ สาโทนาวาน
 ละทำกันสองตุ้ม ชุกไว้ในพุ่มกอ
 ไผ่ใบโพพะพะ ไปตักมารินกินคน
 ละกระป๋อง เอาจนพีละกะน่อง
 เมาชวนเมาเซ เอ้า ละตุ้มเป๊ะ ละ
 ละละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละละ
 ละตุ้มเป๊ะ ละละละละตุ้มเป๊ะ ละ
 ละละละตุ้มเป๊ะ ละละละละตุ้มเป๊ะ
 ละละละละตุ้มเป๊ะ ใจ เอ้าใจใจใจ
 เอ้า ใจใจใจ เอ้า ใจใจใจเมื่อครั้ง
 นำอีนางวิ่งว้าว ละจำได้ใหม่เล้า
 กะทุ้งหวัททะเล ให้พีคนริงให้อีนาง
 คนส่ง พอถึงสายชงก็ติดลมถมเถ
 พี่สาวน้องซึก พี่ซึกน้องสาว เอ้า
 สาวสาวสาว เอ้า ชักชักชัก อ้า
 ชักชักชักเอ้า สาวสาวสาว เอาจน
 ด้ายสายยาว ละพันกันมุ่นเม พี่
 เคยนำนางฟังเสียงธนู เสียงดัง
 เข้าหุยามลมหันเหวาวพู่ละธนูใบ
 ลาน เสียงดังสนั่นละมีมนต์มี
 เสน่ห์เอ้า เด็ดเด็ดเดิน ตะดี
 เด็ดเด็ดเดิน เอ้า สาวสาวสาว
 เอ้า ชักชักชักเอ้า สาวสาวสาว
 เอ้า ชักชักชักเอาจนวาวตักสักหัว
 ปักดินเต กัหวนมาคิดว่าชีวิต
 คนเรา นี้มันคล้ายกันกะว้าวมี

เข น้ำพริกมีมะกอก จิ้มดอกสะเดา ข้าว
 คั่วลาบเทา ละใส่น้ำปลาพอบะเป๊ะ สาโท
 นาวานละทำกันสองตุ้ม ชุกไว้ในพุ่มกอไผ่
 ใบโพพะพะ ไปตักมารินกินคนละกระป๋อง
 เอาจนพีละกะน่อง เมาชวนเมาเซ เอ้า
 ละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะละละละตุ้มเป๊ะ
 ละละละละตุ้มเป๊ะ ละละละละตุ้มเป๊ะ ละละ
 ละตุ้มเป๊ะ ละละละละตุ้มเป๊ะ ละละละละตุ้ม
 เป๊ะใจ เอ้าใจใจใจเอ้า ใจใจใจ เอ้า ใจใจ
 ใจเมื่อครั้งนำอีนางวิ่งว้าว ละจำได้ใหม่
 เล้ากะทุ้งหวัททะเลให้พีคนริงให้อีนางคน
 ส่ง พอถึงสายชงก็ติดลมถมเถ พี่สาวน้อง
 ซึก พี่ซึกน้องสาว เอ้า สาวสาวสาว เอ้า
 ชักชักชัก อ้า ชักชักชักเอ้า สาวสาวสาว
 เอาจนด้ายสายยาว ละพันกันมุ่นเม พี่เคย
 นำนางฟังเสียงธนู เสียงดังเข้าหุยามลม
 หันเหวาวพู่ละธนูใบลาน เสียงดังสนั่นละ
 มีมนต์มีเสน่ห์เอ้า เด็ดเด็ดเดิน ตะดี
 เด็ดเด็ดเดิน เอ้า สาวสาวสาว เอ้า ชักชัก
 ชักเอ้า สาวสาวสาว เอ้า ชักชักชักเอาจน
 วาวตักสักหัวปักดินเต กัหวนมาคิดว่า
 ชีวิตคนเรา นี้มันคล้ายกันกะว้าวมีวอน
 มีเว เวลาที่มีลมนี้ก็เซ็งขึ้นลอยเวลาลมน้อย
 นี้ก็หมดนะเสน่ห์ เวลาเงินจางพวกนางนี้ก็
 จากแม่แต่คนรักมันยังมารวนเร ไม่มีหน้า
 โหนละจะใหญ่ยื่นยง มีขึ้นมีลง เหมือนกับ
 ลำน้ำทะเลเอ้า เด็ดเด็ดเดิน ตะดี เด็ดเด็ด
 เดิน ใจใจใจใจใจ ใจใจใจใจ ใจใจใจใจ
 ขอบคุณเป็นอย่าสูงสาสำหรับมิตรรักแฟน
 เพลงสุขุสุขุคนนะครับ ที่มาให้กำลังใจ

วอนมีเว เวลาที่มีลมนี้ก็แข็งขึ้นลอย ที่มงานเสียงอีสานคีนนี้เาะพี่น้อง
 เวลาลมน้อยนี้ก็หมดนะเสน่ห์ โอกาสหน้าคงจะได้พักผ่อนอีกนะครับ
 เวลาเงินจางพวกนางนี้ก็จาก ขอให้พี่น้องเดินทางโดยความความภยันะ
 แม้แต่คนรักมันยังมารวนเร ไม่มี ครับผม สวัสดีครับ”
 หน้าไหนละจะใหญ่ยืนยง มีขึ้นมี
 ลง เหมือนกับลำน้ำทะเลเอ้า
 เต็ดเต็ดเต็น ตะดี เต็ดเต็ดเต็น ใจ
 ใจใจใจใจ ใจใจใจใจ ใจใจใจใจ
 ขอขอบคุณเป็นอย่าสูงสำหรับมิตร
 รักแฟนเพลงสุขุ่สุขคนนะครับ ที่มา
 ให้กำลังใจที่มงานเสียงอีสาน
 คีนนี้เาะพี่น้อง โอกาสหน้าคง
 จะได้พักผ่อนอีกนะครับขอให้พี่
 น้องเดินทางโดยความความภยันะ
 ครับผม สวัสดีครับ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะสวณ้อยเพชรบ้านแพง การจับแบบเพลงกลอนลำ ลือ
 อารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ทำให้เกิดอารมณ์ขันต่าง ๆ กัน คือ

“ริงวาว” เจ้าสัว ร้องเพลงริงวาว ชื่อเพลง เมื่อผู้ชมได้ยินก็มึอารมณ์ขัน

“ละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ใจ เอ้าใจใจใจ เอ้า ใจ
 ใจใจ เอ้า ใจใจใจ หน้าหนาวนอนผ้าขาวพอน กระทบขนาดอน เห็นหลังคาโต้เต้ ผักแฉ่นลัด
 หวอง อยู่กระหนองกลางน ไปเต็ดดยอดมาละกินกันมุ่นเม ไม่เคยลำบาก เรื่องปากเรื่องท้อง ปลา
 ตามลำคลองถมถืดถมเถ ปลาหลดมุ่นมาละได้มาครึ่งชาม ต้มใสใบมะขามกินกันช่วยเซ น้ำพริก
 มีมะกอก จิ้มดอกสะเดา ข้าวคั่วลาบเทา ละใส่น้ำปลาพอเป๊ะเป๊ะ สาโทหนาวนละทำกันสองตุ้ม
 ชุกไว้ในพุ่มกอไผ่ใบโพะพะะ ไปดักมารินกินคนละกระป๋อง เอาจนพี่ละกะน้อง เมาชวนเมาเซ เอ้า
 ละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะละละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ละ
 ละละตุ้มเป๊ะ ละละละตุ้มเป๊ะ ใจ เอ้าใจใจใจเอ้า ใจใจใจ เอ้า ใจใจใจเมื่อครั้งนำอินางริงวาว ละ
 จำได้ไหมเล่ากะทุ่งหัวทะเล ให้พี่คนวังให้อีนางคนส่ง พอถึงสายชงก็ติดลมถมเถ พี่สาวน้องซัก พี่
 ซักน้องสาว เอ้า สาวสาวสาว เอ้า ซักซักซัก อ้า ซักซักซักเอ้า สาวสาวสาว เอาจนด้ายสายวาว
 ละพันกันมุ่นเม พี่เคยนำนางฟังเสียงธนู เสียงดังเข้าหุยามลมหันเหวาวพู่ละธนูใบลาน เสียงดัง

สนั่นละมีมันต์มีเสน่ห์เ้า เด็ดเด็ดเดิน ตะดี เด็ดเด็ดเดิน เ้า สาวสาวสาว เ้า ชักชักชักเ้า สาวสาวสาว เ้า ชักชักชักเ้าจนว่าวตกลักหัวปักดินเด่ ก็หวนมาคิดว่าชีวิตคนเรา นี่มันคล้ายกันกะว่าวมีว่อนมีเว เวลาที่มีลมนี้ก็แข็งขึ้นลอยเวลาลมน้อยนี้ก็หมดนะเสน่ห์ เวลาเงินจางพวกนางนี้ก็จากแม่แต่คนรักมันยังมารวนเร ไม่มีหน้าไหนละจะใหญ่ยืนยง มีขึ้นมีลง เหมือนกับลำน้ำทะเล เ้า เด็ดเด็ดเดิน ตะดี เด็ดเด็ดเดิน ใจใจใจใจใจ ใจใจใจใจใจ ใจใจใจใจใจชอบคุณเป็นอย่าสูงสาสำหรับมิตรรักแฟนเพลงสุขุสคนนะครับที่มาให้กำลังใจที่มงานเสียงอีสานคืนนี้เาะพี่น้อง โอกาสหน้าคงจะได้พ้อกันอีกนะครับขอให้พี่น้องเดินทางโดยความความภยันนะครับผม สวัสดีครับ”

จากที่กล่าวมาเป็นบทเพลงกลอนลำที่ผู้ขับร้องได้สิ่งเป็นบทเพลงเนื้อหาสะท้อนเรื่องวิถีชีวิต ความรัก สังคมซึ่งเวลาที่ผู้รับสารได้รับฟังแล้วจะรู้สึกสนุกสนาน มีอารมณ์ขันร่วมกับผู้ขับร้องเพลงกลอนลำไปด้วย

โดยสรุป องค์ประกอบของเนื้อเรื่องในองค์ประกอบของภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานจะมีเนื้อหาที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน 3 ตอน ได้แก่ ตอนเปิดเรื่อง ระหว่างเสนอเนื้อเรื่อง และตอนจบเรื่อง โดยในตอนเปิดเรื่องนั้น จะใช้กลวิธีการเปิดเรื่อง 3 ลักษณะ คือ การสนทนา การใช้บทเพลง และการแสดงท่าทาง สำหรับระหว่างการดำเนินเรื่องนั้น จะใช้กลวิธีทางเนื้อหา 2 ลักษณะ คือ เนื้อหาขัดแย้งกัน และเนื้อหาคล้อยตาม และตอนจบเรื่อง จะมีกลวิธีสื่ออารมณ์ขัน 3 ลักษณะ คือ การสนทนา บทบรรยาย และเพลงกลอนลำ

อย่างไรก็ตาม หากการศึกษาในทำนองเดียวกันนี้ แต่ใช้แหล่งข้อมูลซึ่งเป็นการแสดงหมอลำของคณะอื่น ๆ ซึ่งมีเรื่องที่แสดงแตกต่างไปจากเรื่องที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาในครั้งนี้ ก็อาจพบองค์ประกอบในเปิดเรื่อง ระหว่างดำเนินเรื่อง และตอนจบเรื่องแตกต่างไปจากการศึกษาในครั้งนี้

สำหรับการประกอบสร้างวัจนภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ทั้ง 10 คณะ จำนวน 20 เรื่อง หรือ 20 สัมพันธสารนั้น จะกล่าวอย่างละเอียดในบทต่อไป คือ บทที่ 5

บทที่ 5

การประกอบสร้างวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ในบทที่ 5 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. โดยมุ่งศึกษากลวิธีการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน การศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยใช้ข้อมูลสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดเทปการแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสาน จำนวน 10 คณะ ได้ข้อมูลสัมภาษณ์ รวมเป็น 20 เรื่อง หรือ 20 สัมภาษณ์ แล้วจึงวิเคราะห์การประกอบสร้างวจนภาษา

ในประเด็นการประกอบสร้างวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2511, หน้า 59-63), พระยาอนุমানราชชน (2522, หน้า 117-123), บรรจบ พันธุเมธา (2545, หน้า 169-179), วรวรรธน์ ศรียาภัย (2556, หน้า 137-171) จากการศึกษาองค์ประกอบของวจนภาษาของคณะหมอลำอีสานที่สื่ออารมณ์ชั้นจำแนกได้ตามลักษณะโครงสร้างทางภาษาได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. องค์ประกอบในระดับคำ
2. องค์ประกอบในระดับความหมาย
3. องค์ประกอบในระดับสัมภาษณ์

องค์ประกอบในระดับคำ

คำ หมายถึง คำที่ใช้ระหว่างการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนของคณะหมอลำอีสาน จะมีลักษณะคำเป็นคำประเภทต่าง ๆ ที่ใช้เพื่อสื่อสารระหว่างการแสดงหมอลำอีสาน

จากการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะคำที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานมี 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำมูล, 2) คำประสม, 3) คำซ้อน, 4) คำซ้ำ, 5) คำประสาน, 6) คำทับศัพท์ และ 7) คำย่อ มีรายละเอียดกล่าวตามลำดับดังนี้

1. คำมูล

คำมูล คือ คำที่สามารถปรากฏได้ตามเอกเทศมีความหมายชัดเจน บางกรณีอาจเรียกว่า “คำอิสระ” ก็ได้ คำมูลดังกล่าวหากปรากฏในบริบทการสื่อสารในขณะที่แสดงหมอลำก็จะช่วยให้เกิดอารมณ์ชั้น

ตัวอย่างคำมูลที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานมีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 ตัวอย่างคำมูลที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมบ้านเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	โอย, เหียน
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	เฮ็ด, มอง, โอย, เอา
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	สด, บัก, ดอง, เลื้อ
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ	ช้วนอกลาน มารคนละทอง	มัก, ไผ, กือ, มะ, สาง
5.	รัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ยาน, แทะ, ปาก, ตูด
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	หมากพร้าวหลนแซง หมากแดงหลนค่าง	เฟิ่น, เว้า, ฟิ่น, ทอง
7.	สมจิตร บอทอง	อ่อมอกแม	เกา, ความ, มี, แซง
8.	หนุมการ วิเศษศิลป์	อิเหนา	หาว, สะ, แดก, เขา
9.	คำพูน รววมิตร	กิงฟ้ากาหลงคอน	บ, เว้า, ไป, ท้าว, ทิป
10.	สาวน้อย เพชรบานแพง	รักนี้มีกรรม	ใหญ่, สาว, แลว, พอ, พอ, เอา, ผัว, ผ่อ, เออ, ไหว, โอย

คำมูลดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ก่อนการแสดง ระหว่างการแสดง และตอนท้ายการแสดง ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำมูลเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บักฮีน	“โอย ฮีหน้าเหียน”	“โอย ฮีหน้าสั้นสั้นจู้จู้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น ของคณะหมอลำประถมบ้านเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธน มโนราห์ คำว่า “โอย” เป็นคำมูลที่กล่าวถึงลักษณะหน้าของมนุษย์ เป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน หมายถึง หน้าสั้น หน้าตาไม่ดีเลย จากนั้นคู่สนทนาได้เปรียบหน้าคนคล้ายหน้ากบกินเดือน หรือกบกินตะวัน รวมทั้งหน้าตาเหมือนสั้นมากกินตะวัน ผู้ฟังหรือผู้รับสารจะหัวเราะเมื่อได้ยินผู้แสดงหมอลำ

สื่อสารกัน แล้วเปรียบเทียบหน้าตาของมนุษย์เหมือน หรือคล้ายกับสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติทำให้ผู้รับสารเห็นภาพไปด้วยเวลาสื่อสารกัน

ส่วนหมอลำเสียงอีสาน คำมูลที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พี่สาวของ บุญทัน	“ไป <u>เฮ็ด</u> มองได้กะมีแต่ <u>เซนซี</u> มี <u>มือ</u> นี่ <u>บ่</u> ได้ <u>ฮอด</u> ค่า <u>พงซุรล</u> ”	“ไปทำงานที่ไหน ๆ ก็เป็นแบบนี้ ไม่พอซื้อ พงซุรล”
บุญทัน	“ <u>โอย</u> จ้ง <u>แมน</u> ค้อย <u>ฟ้ง</u> ยาก <u>เว้ย</u> ”	“โอย ฟ้งยากจริง”
พี่สาวของ บุญทัน	“ <u>เอ้า</u> สิไป <u>ฟ้ง</u> ยาก <u>อิ</u> หยัง <u>หุบ</u> มี <u>สะ</u> เปาะ”	“เอ้าจะไปฟ้งยากลำบากอะไร ไม่มีหุ หรือ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต คำว่า “เฮ็ด, มอง, โอย, เอ้า” เป็นคำมูลที่กล่าวถึง การกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน จากนั้นคู่สนทนาได้เปรียบพูดถึงไปทำงานไม่ค่อยได้เงินพอจะซื้อพงซุรลเลย ผู้ฟังหรือผู้รับสารจะหัวเราะเมื่อได้ยินผู้แสดงหมอลำพูดออกมาผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยในเหตุการณ์นั้น แสดงถึงการเปรียบเทียบค่าแรงงานที่แสนต่ำ

ส่วนหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ คำมูลที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนชายชา	“ <u>หลัก</u> โทร <u>ทศน์</u> น้อย”	“เสอาอากาศโทรทศน์เล็ก”
ยายย่าอัยกา	“ <u>รับ</u> ได้ <u>จัก</u> <u>ช่อง</u> ลูก <u>หล่า</u> ”	“รับได้ที่สถานีหรือลูกคนเล็ก”
คนชายชา	“ <u>รับ</u> ได้ <u>ช่อง</u> เดียว”	“รับได้แค่ช่องเดียว”
ยายย่าอัยกา	“ <u>ช่อง</u> ใด <u>ละ</u> ลูก”	“ช่องอะไรนะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร คำว่า “หลัก, รับ, ช่อง” เป็นคำมูลที่กล่าวถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มองเห็นด้วยตา แต่กรณีเป็นเสากล็กที่อยู่บนศีรษะของคู่สนทนา คือหลักรับส่งโทรทศน์ จากนั้นคู่สนทนาได้พูดถึงว่าหลักโทรทศน์สำคัญอย่างไร ที่สำคัญคือรับภาพรับเสียงได้หมอลำพูดที่ดีที่สุดคือการรับได้ถึงช่องคลอดของผู้หญิง ผู้ฟังหรือผู้รับสารจะหัวเราะเมื่อได้ยินผู้แสดงหมอลำพูดคำว่าช่องคลอดออกมา ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเพราะคำพูดที่สื่อให้เห็นภาพตามไปด้วย

ส่วนหมอลำคณะอนุภาารวิเศษศิลป์คำมูลที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ	“รับราชโองการ”	“รับราชโองการ”
กุเรปัน	“เอาแม่หมาแล้วติดำมะหงต๋า”	“เอายังไม่มาหรือติดำมะหงต๋า”
ต้า	“เอา แม่หมาเด็กน่อยบ้านโคกสีลีไป เข้าค่ายลูกเสียวทางโคนิ”	“แล้วเด็ก ๆ บ้านโคกสีจะไปเข้าค่าย ลูกเสียวที่ไหน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะหมอลำคณะอนุภาครวิเศษศิลป์ เรื่อง **อิเหนา** คำว่า “เอา, ลี” เป็นคำมูลที่กล่าวถึงลักษณะ เป็นภาษาท้องถิ่นอีสานหมายถึง รับตอรับแสดงอาการ หรือเกิดคำถาม จากนั้นคู่สนทนาพยายามโยงเรื่องราวในการแสดงหมอลำไปเป็นเรื่องใกล้ตัวของคนในหมู่บ้านโคกสีผู้รับสารจะเกิดมีอารมณ์ร่วมมีความสุขสนุกสนานไปด้วย

ส่วนหมอลำคณะสาวน้อยเพชรแพ่งคำมูลที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บัวลี	“ใหญ่เป็นสาวแล้วพ่อ พ่อเอาหัว ไปพ่อ”	“เติบโตเป็นสาวแล้วสมควรที่จะแต่งงาน มีสามีได้หรือยังคะพ่อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว ของคณะหมอลำเพชรบ้านแพ่ง เรื่องรักนี้มีกรรม เป็นการนำ คำมูลมาใช้ประกอบเป็นประโยคจากคำที่มีอยู่คือคำว่า “ใหญ่, สาว, แล้ว, พ่อ, พ่อ, เอา, หัว, ไป” เมื่อนำมาใช้เพื่อการสื่อสารผู้รับสารจะรู้สึกตลก หัวเราะจากคำว่า “ใหญ่เป็นสาว” มีความหมายถึงผู้หญิงที่โตเป็นสาวแล้ว อีกความหมายเป็นลักษณะเชิงลึก หมายถึง อวัยวะเพศของผู้หญิงที่ใหญ่เต็มทีที่กล่าวคือสามารถ เอาหัว ก็คือสามารถแต่งงานมีสามีได้แล้ว เป็นประโยคสั้น ๆ แต่เวลาที่สื่อสารออกไปผู้รับสารจะหัวเราะมีความสุข มีอารมณ์ร่วมกับผู้แสดงตลกหมอลำไปด้วย

2. คำประสม

คำประสม คือ คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำตั้งแต่ 2 หน่วย ขึ้นไป โดยหน่วยอิสระที่นำมาประกอบกันจะต้องเป็นคนละหน่วย ไม่มีความสัมพันธ์กัน และความหมายก็ต่างกัน เมื่อประกอบกันจะเกิดความหมายใหม่ หรืออาจมีเค้าโครงความหมายเก่าอยู่บ้าง คำมูลดังกล่าว หากปรากฏในบริบทการสื่อสารในขณะแสดงหมอลำก็จะช่วยให้เกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่างประสมที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานซึ่งใช้ประกอบสร้างเรื่องราวของการแสดงหมอลำ มีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 ตัวอย่างคำประสมที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมบันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	ตาเขียว, นางเอก, หน้าห่าน, ท้ายวัง, คาใจ, ดอกรัก
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	ติดหนี้
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดดกตัณญา	แมนม, หลานหมา
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์	ช้วนอกลาน มารคนละห้อง	กินแสง, นอยใจ, หมกไสยวง กล้วย, ตั้งวง
5.	รัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์	แรงรักแรงแค้น	ลูกหลา
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	แม่ยาจัญไร ลูกสะใภ้กะเริง	ซีไฟ, คนหลอ
7.	สมจิตร บอทอง	แรงรักริษยา	คำสั่ง, เมียน้อย, เมียใหญ่,
8.	หนุการ วิเศษศิลป์	อิเหนา	ตาช่าง
9.	คำพูน รวมมิตร	กึ่งฟ้ากมลหอน	เวรดีก, ตั้งหลัก, สายเลือด, หัวใจ
10.	สาวนอย เพชรบ้านแพง	รักนี้มีกรรม	ใหญ่สาว, ผัวผอ

คำประสมดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างหมอลำคณะเสียงอีสานข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำประสมเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บานเย็น	“โอ๊ย ว่ากะช่างแม่มันแล้ว มัน แมนควมเลาหมา”	“โอ๊ย ว่าก็ช่างมัน เขาพูดถูก”
เพื่อน บานเย็น	“คั้นแมนเอาที่นาที่ไฮ้ไปจำแม่ นควมเลาอยู่ปะเฮ้อย”	“ถ้าเอาที่นาไปจำนำเป็นเรื่องจริงหรือพี่”

บานเย็น “แม่นั่ว กูเอาไปจาเปิดแล้วที่ไฮ “ใช้แล้วกูเอาไปจ่านำหมดแล้วละที่นา ที่
ที่น่านั้นนะ ที่สวนอยู่ใส่กะช่างกู สวนกูก็จะเอาไปจ่านำมาเล่นไฟเล่นไฮไล
เอาไปจาเปิดแอดแลดไปเล่นไฟ วันไหน วันไหนก็มีแต่เสีย เลยเป็นหนี้ทั่ว
เล่นไฮไลเปิดแล้ว มือได้กะมีแต่ บ้านทั่วเมือง”
เสียแต่เสีย อันติดหนี้ออมบ้าน
ออมเมือง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

ตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ชาวเลี้ยงชีวิต คำว่า
“ติดหนี” เป็นคำประสมอิสระ กล่าวถึง การสนทนาระหว่างบานเย็นและเพื่อน เกี่ยวกับการเล่น
ไฟเล่นไฮไล จนเอาที่นาที่สวนไปจ่านำจนหมด ผู้ฟังหรือผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมขณะที่ผู้
แสดงสนทนากัน และได้ยินคำว่าติดหนียิ่งเพิ่มอารมณ์ขัน

หมอลำคณะหนุมารวิเศษศิลป์ข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่
ปรากฏการใช้คำประสมเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
กุเรปัน	“หูด้าเสียบคือตาข้าง”	“หูหนวกตาบอดเหมือนตาข้าง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะหมอลำหนุมารวิเศษศิลป์ เรื่องอิเหนา คำว่า ตาข้าง เป็น
คำประสมอิสระ กล่าวถึงลักษณะหน้าตาตาบอดหูหนวกเหมือนข้าง ผู้รับสารหรือผู้ชมจะ
หัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงพูดคำประสมอิสระออกมา เพราะความหมายที่นำมาเปรียบเทียบ
มนุษย์กับข้าง

ส่วนหมอลำคณะประถมนันเทิงศิลป์ข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำ
อีสานที่ปรากฏการใช้คำประสมเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“พี่ว่าจะชวนน้องไปขอความรัก จากพระสุธนที่สวนดอกไม้ท้าย วัง เจ้าซีไปกะพี่บ่”	“พี่ว่าจะชวนน้องไปขอความรักจากพระ สุธนที่สวนดอกไม้ท้ายวัง เจ้าจะไปกับพี่ ไหม”
เพ็ญโฉม	“ไปขอความรัก”	“ไปขอความรัก”
เพ็ญฉาย	“ไปขอความรัก”	“ไปขอความรัก”

พีญโฉม “ประเดี๋ยวพี่ไปขอความรักเฝ้า “ประเดี๋ยวพี่ไปขอความรักนะ ถามหน้อย
ถามหน้อยพี่มันคาใจ” พี่มันคาใจ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะประมบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** คำว่า “ท่าย
วัง, คาใจ” เป็นคำประสมอิสระ กล่าวถึงบทสนทนาที่กำลังถึงความรัก ผู้รับสารหรือผู้ชมจะ
หัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงพูดคำประสมอิสระออกมาเพราะความหมายที่นำมาสื่อถึงการไป
ขอความรักถึงท่ายวัง หากไม่ไปมันยังคาใจอยู่ต้องไปผู้ชมหรือผู้รับสารจะรู้สึกตลกมีอารมณ์ขัน
ร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ส่วนหมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพ่งข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำ
ลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำประสมเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บัวลี	“ใหญ่สาวแล้วพอพอเอา ผัวผ่อ ”	“เติบโตเป็นสาวแล้วสมควรที่จะแต่งงาน มีสามีได้หรือยังคะพ่อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคณะหมอลำเพชรบ้านแพ่ง เรื่อง**รักนี้มีกรรม** คำว่า “ใหญ่สาว,
ผัวผ่อ” เป็นประสมอิสระที่กล่าวถึงประโยคที่ผ่านมาในบริบทเดียวกัน กรณีนี้พอพูดถึงเหา เหา
บ่นว่าเมื่อไหร่จะหาสามีให้ ผู้รับสารจะหัวเราะไปด้วยหากผู้หญิงเป็นฝ่ายถามเรื่องแต่งงาน หรือ
เรื่องไปขอลูกผู้ชาย เพราะประเพณีชาวไทยที่ถือเรื่องความรักนวลสงวนตัวเป็นสิ่งที่ผู้หญิงต้อง
ปฏิบัติ และระมัดระวังเป็นพิเศษ

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เซียงคำไล	“ถอดมาไลด ผมสึดัดให้ใหม่ เดี๋ยวนี้แม่ะ”	“ถอดมาไลด ผมสึดัดให้ใหม่ เดี่ยวนี้แม่ะ”
ทองใบ	“ถอดมาให้เขาชะ เลื่อโตน้อย ๆ”	“ถอดมาให้เขาชะ เลื่อโตน้อย ๆ”
จาร์อ้วน	“สิให้กูป่าซี้ไผไปมันดี”	“สิให้กูป่าซี้ไผไปมันดี”
เซียงคำไล	“ถอดมาไลดอ้าย ผู้สาวเขาบ่ว่า ดอก เจ้าคนหลออยู่แล้วแม่ะ”	“ถอดมาไลดอ้าย ผู้สาวเขาบ่ว่าดอก เจ้า คนหลออยู่แล้วแม่ะ”
จาร์อ้วน	“กูหลอชะ ชะ แก่ชอยกูแน่ กูแก่ยาก”	“กูหลอ ชะ ชะ แก่ชอยกูแน่ กูแก่ยาก”
เซียงคำไล	“ถอดมาแล้วพาดไฉนี้ละอ้ายเด้อ ถอดไฉนี้ละเด้อ อ้ายเด้อ”	“ถอดมาแล้วพาดไฉนี้ละอ้ายเด้อ ถอดไฉ นี้ละเด้อ อ้ายเด้อ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่องแม่ย่ารัฐไร ลูกสะใภ้
กะเริง คำว่า “ชีโม่, คนหล่อ” เป็นประสมอิสระที่กล่าวถึงพฤติกรรมของลูกสาว ว่าทำตัวไม่
น่ารักสมเป็นสตรีเพศ ชอบไปดักผู้ชายที่วัดไม่ยอมกลับบ้านเรือน หากเรื่องราวลักษณะนี้เกิด
ขึ้นกับครอบครัวใดจะเกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดี ไม่สวยงาม ลูกสาวควรอยู่บ้านบ้าน หากจะไปที่ไหน
ก็ควรมีญาติพี่น้องหรือเพื่อน ๆ ไปด้วย ผู้รับสารจะรู้สึกตกไปด้วยหากผู้แสดงกล่าวถึงลูกสาว
ไปดักรอผู้ชายที่วัด

นอกจากนี้ยังพบคำประสมที่เรียกว่า คำประสมสมาส คือ การนำคำที่หน่วยคำ
อิสระประกอบกันตั้งแต่ 2 หน่วย ขึ้นไป ในลักษณะโครงสร้าง คือ หน่วยคำอิสระ + หน่วยคำ
อิสระ (+) แต่หน่วยคำอิสระประกอบกันในลักษณะดังกล่าวเป็นคำภาษาบาลีและสันสกฤต เมื่อ
นำมาประกอบกันแล้ว ได้คำประสมที่มีลักษณะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเสียงระหว่างรอยต่อของ
คำ เมื่อนำไปประกอบสร้างข้อความในการแสดงหมอลำก็จะช่วยให้เกิดอารมณ์ขัน

ตัวอย่างคำประสมสมาสที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานคณะต่าง ๆ
นำเสนอเป็นดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 3 ตัวอย่างคำประสมสมาสที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พรสุชน มโนราห์	พระองค์
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	คุณธรรม, จริยธรรม, วัฒนธรรม
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	ไม่พบคำประสมสมาส
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ	ข้านอกลาน มารคนละห้อง	ไม่พบคำประสมสมาส
5.	รัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์	4 ยอดกุมาร	พระองค์
6.	รุ่งทิวา อำนวยการศิลป์	หมากพร้าวหลน แข่ง หมากแตก หลนค่าง	พระองค์
7.	สมจิตร บอทอง	อ่อมอกแม่	ไม่พบคำประสมสมาส
8.	หนูการ วิเศษศิลป์	กาลิมตงหงส์ลิ้มเผ่า	ไม่พบคำประสมสมาส
9.	คำพูน รววมิตร	กิงฟ้ากาหลงคอน	ไม่พบคำประสมสมาส
10.	สาวน้อย เพชรบานแพง	รักนี้มีกรรม	ไม่พบคำประสมสมาส

คำประสมสมาสดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำประสมสมาสเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ป้าที	“ไม่เป็นไรคะทงอี”	“ไม่เป็นไรคะทงอี”
อ้วน	“พิกุลทองพระองค์หญิงผักบุง”	“พิกุลทองพระองค์หญิงผักบุง”
ป้าที	“ผนมแม่ป้าไปก่อนเต้ออยู่เฮือนผู้เดียววันนั้นละเป็นบ่คือกะเซาชะชอด”	“ผนมแม่ป้าไปก่อนเต้ออยู่เฮือนผู้เดียววันนั้นละเป็นบ่คือกะเซาชะชอด”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่อง **หมากพร้าวหล่นแข่งหมากแตกหล่นค่าง** คำว่า “พระองค์” เป็นคำประสมสมาส กล่าวถึงพระองค์หญิงผู้เลอโฉม ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงพูดถึงคำประสมสมาส เกิดอารมณ์ขันเพราะพระองค์หญิงและมีบริบทต่ออีกว่าพระนามผักบุงยิ่งเพิ่มอารมณ์ขันเข้าไปอีก

ส่วนหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ คำประสมสมาสที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
น้ำหวาน	“กราบบังคมเพคะ เสด็จพี่”	“กราบบังคมเพคะ เสด็จพี่”
อัครี	“อัครีขอฝากท่านอำมาตไทยขุนไวนะเพคะ นี่พวกอำมาตไทยขุนให้พวกเจ้าทั้งหมดออกติดตาม พระองค์ ออกไปประพาสป่า รักษาพระองค์ อย่าให้มีภัยอันตรายเข้าใจบ่ฮี ถ้ากลับมา พระองค์ มีภัยอันตรายพวกเจ้าทั้งหมด คอขาด เข้าใจบ่เหอะ”	“อัครีขอฝากท่านอำมาตไทยขุนไวนะเพคะ นี่พวกอำมาตไทยขุนให้พวกเจ้าทั้งหมดออกติดตาม พระองค์ ออกไปประพาสป่า รักษาพระองค์ อย่าให้มีภัยอันตรายเข้าใจบ่ฮี ถ้ากลับมา ภัยอันตรายพวกเจ้าทั้งหมด คอขาด เข้าใจบ่เหอะ”
อำมาต	“เอาจเป็นประกันเลยครับ”	“เอาจเป็นประกันเลยครับ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **4 ยอดกุมาร** คำว่า “พระองค์” เป็นคำประสมสมาส ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงพูดถึงคำ

ดังกล่าว แต่จะขึ้นอยู่กับบริบทที่สื่อออกมาแต่จะเน้นอารมณ์ขัน ความหมายที่สื่อออกมาให้อำมาตฤดูแลพระองค์ ให้ดีหากดูแลไม่ดีทุกคนจะคอขาด ส่วนหมอลำคณะประถมบันเทิงศิลป์คำประสมสมมาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุโรहित	“กระหม่อมขอเดื่อนสติทั้ง 2 พระองค์ไว้ว่า อย่าเห็นขี้ดีกว่ากว่าไส้ก็แล้วกัน”	“กระหม่อมขอเดื่อนสติทั้ง 2 พระองค์ไว้ว่า อย่าเห็นขี้ดีกว่ากว่าไส้ก็แล้วกัน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประถมบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พรสุชน มโนราห์** คำว่า “พระองค์” เป็นคำประสมสมมา ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงพูดถึงการเดื่อนสติที่ผู้มีตำแหน่งต่ำกว่า มาสอนผู้มีตำแหน่งสูงกว่า เป็นความรู้สึกขัดแย้งกัน เวลาสื่อออกมา จะเน้นอารมณ์ขันเวลาที่ผู้แสดงเปล่งเสียงออกมาที่เป็นคำ และประโยคออกมา ผู้รับสารจะตีความหมายจากคำและประโยค พร้อมหัวเราะดัง ๆ ไปด้วยเวลารับชมการแสดงหมอลำ และหมอลำคณะเสียงอีสาน คำประสมสมมาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“บ้านเมืองเฮาทุกมื่อนี้ น้องพี่ทุกชุมชนให้ทุกคนเผ้าระวังข้างคุ่มคุ่มกันไว้ข้าง คุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ประชาธิปไตย ไวในครอบครัวให้เริ่มก่อนพ่อแม่เป็นคนสอนปลูกฝังลูกตั้งแต่ยังเล็ก พอเข้าวัด ในมื่อนี้พ่อลุงและแม่ป้ามานั่งฟังกลอนเพื่อให้เป็นอุทาหรณ์”	“บ้านเมืองเราทุกวันนี้ น้องพี่ทุกชุมชนให้ทุกคนเผ้าระวังให้มีภูมิคุ้มกันให้สร้าง คุณธรรมจริยธรรม วัฒนธรรม ประชาธิปไตย ไวในครอบครัวให้เริ่มก่อนพ่อแม่เป็นคนสอนปลูกฝังลูกตั้งแต่ยังเล็ก พอเข้าวัด ในวันนี้คุณคุณป้าได้มานั่งฟังกลอนลำเพื่อเป็นอุทาหรณ์”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน เรื่อง**เงินคือพระเจ้า ข้าราชการชีวิต** คำว่า “คุณธรรม, จริยธรรม” วัฒนธรรม” เป็นคำประสมสมมา ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงพูดถึงคำดังกล่าวที่ลงท้ายเสียงว่า ธรรม (ท่า) คือความหมายที่อยากสื่อคือสอนให้ผู้มาฟังหมอลำเป็นคนดีให้ปฏิบัติแต่สิ่งดีงาม

3. คำซ้อน

คำซ้อน คือ คำที่ประกอบด้วยหน่วยคำอิสระตั้งแต่ 2 หน่วยคำขึ้นไป ซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันหรือตรงกันข้าม เมื่อประกอบเป็นคำซ้อนแล้วจะได้ความหมายใหม่หรือมีความหมายกว้างกว่าเดิม จากการศึกษาการใช้คำซ้อนในภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน รายละเอียดตามลำดับดังนี้

ตาราง 4 ตัวอย่างคำซ้อนที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันทศิลป์	พระสุชน มโนราห์	ไปงายมางาย, อย่าเห็นขี้ดีกว่าไส้
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	บ้านเมือง, ชมนกชมไม้
3.	ระเปียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	เลี้ยงดูปู่เลี้ยง, ถึกอกถึกใจ
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ	ชานอกกลาน มารคนละห้อง	ข้าวปลาอาหาร, บ้านนอกคอกนา
5.	รัตนศิลป์อินตาไทย ราษฎร์	4 ยอดกุมาร	มาหมุหมาเปิดไก่อ, ลูกบ้านหลานเมือง
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	บวงกรรม	ถามลูกถามเต่า, กินเหล้าเมายา, คนดีเป็นคนดี
7.	สมจิตร บอทอง	อ่อมอกแม	ผู้ดีผู้งาม
8.	หนุมาร วิเศษศิลป์	อิเหนา	ทุกวันทุกคืน
9.	คำพูน รวมนมิตร	กิงฟ้ากาหลงคอน	อายบ้านอายเมือง
10.	สวนวนอย เพชรบ้านแพง	รักนี้มีกรรม	จำพรากจากกัน,

คำซ้อนดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำซ้อนเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พรานบุญ	“ปะ ท่านพญานาคเนียไปงายมา งายแทนอ”	“ปะ ท่านพญานาคเนียไปงายมางาย แทนอ”

พรานลีน “เราได้ของวิเศษ 3 สิ่งนี้มันสมควรค่า” “เราได้ของวิเศษ 3 สิ่งนี้ มันสมควรค่า
ตั้งใจของเราแล้วนะพรานบุญ” “ตั้งใจของเราแล้วนะพรานบุญ”

พรานบุญ “ไปจับเทพกษัตริย์กันเถอะ” “ไปจับเทพกษัตริย์กันเถอะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นคณะประมณบัณฑิต เรื่อง **พระสุธน มโนราห์** คำว่า “ไป
ง่ายมาง่าย” เป็นคำซ้อน ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เวลา
นักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่สื่อถึงการ
เปรียบเทียบมนุษย์ที่มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ผู้ฟังรู้สึกสบายใจเวลาที่ได้ยินพร้อมมีรอยยิ้มและ
เสียงหัวเราะเวลาที่ได้ยิน

ส่วนหมอลำคณะประมณบัณฑิต พบกลวิธีใช้คำซ้อนเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุโรหิต	“อย่าเห็นขี้ดีกว่าไส้ พระองค์ขอ ถามแน่ว่าแต่งตั้งทำไมบุโรหิต”	“อย่าเห็นขี้ดีกว่าไส้ พระองค์ขอถามแน่ ว่าแต่งตั้งทำไมบุโรหิต”
จันทรา	“ทานบุโรหิต”	“ทานบุโรหิต”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประมณบัณฑิต เรื่อง **พระสุธน มโนราห์** คำว่า
“อย่าเห็นขี้ดีกว่าไส้” เป็นคำซ้อนผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูด
ถึง เวลานั้นนักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง และใช้คำดังกล่าว

ส่วนหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เป็นคำซ้อนเพื่อสื่ออารมณ์ขันคณะ
หมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ท่านขุนหมื่น	“บักเซียงแหวได้ตายตามญาติพี่น้อง น้อง ตายเกลี้ยง”	“บักเซียงแหวได้ตายตามญาติพี่น้อง ตาย เกลี้ยง”
ท่านขุนวัง	“บักซ่างและม้าหมูหมาเปิดไก่อ”	“บักซ่างและม้า หมูหมาเปิดไก่อ”
เจ้าพญา	“ลูกบ้านหลานเมืองของเฮา 7	“ลูกบ้านหลานเมืองของเฮา 7 วัน
จักรชิน	วันอาทิตย์”	อาทิตย์”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **4 ยอดกุมาร** คำว่า
“หมูหมาเปิดไก่อ ลูกบ้านหลานเมือง” เป็นคำซ้อน ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่

นักแสดงหมอลำพูดถึง เวลานั้นนักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่สื่อถึงการเปรียบเทียบมนุษย์กับสัตว์ ซึ่งในบทบาทการแสดงกำลังถึงจุดวิกฤต

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์กลวิธีการใช้คำซ้อนเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
มนตรี	“ลาวลึกับโตกับใจเป็นคนดี ผมกะพร้อมให้อภัยลาวเสมอ”	“เขาจะกลับเนื้อกลับใจเป็นคนดีผมยินดีและพร้อมให้อภัยเสมอ”
มนตรี	“ว่าลีเขาเล่นการพนันลีเขากินเหล้าเมายา”	“ว่าจะเลิกเล่นการพนันและหยุดดื่มเหล้า”
มนตรี	“เป็นคนดีคนดีให้แกลูกแกเมีย”	“เป็นคนดีคนดีให้แกลูกแกเมีย”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง **พ่อเฒ่าทำเลย ลูกเขยคนหลวง** คำว่า “กับโตกับใจ, กินเหล้าเมายา, คนดีคนดี” เป็นคำซ้อน ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เวลานั้นนักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่สื่ออารมณ์ชั้นถึงการเป็นคนดี น่าเสียงสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวอีสานที่ชอบดื่ม ชอบกิน ชอบเล่นการพนัน หากหยุดจริงๆ ก็เป็นสิ่งที่ดี

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ กลวิธีการใช้คำซ้อนเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พ่อคำมาย	“ถามลูกถามเต้าก่อน”	“ถามลูกถามเต้าก่อน”
กำนันสิง	“เว้าอยู่วัดอยู่วออยากอายุคนเนาะมีอื่นขอยลีให้เต้าแกไปสูขอหมู่เจ้าเด้อ”	“พูดอยู่ที่วัดอยู่วออยากอายุคนเลยพุงนี้จะให้เต้าแกไปสูขอสาวศรีบ”
แม่กองแพง	“ขอเชิญท่านได้จับจอง”	“ขอเชิญท่านได้จับจอง”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่อง **บ่วงกรรม** คำว่า “ถามลูกถามเต้า” เป็นคำซ้อน เมื่อใช้ประกอบสร้างเรื่องราวในการแสดงหมอลำ ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เวลานั้นนักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่สื่ออารมณ์ชั้น

4. คำซ้ำ

คำซ้ำ คือ คำที่ประกอบมาจากหน่วยคำอิสระ 2 หน่วยคำ โดยหน่วยคำอิสระนั้น แต่เดิมมีเพียง 1 หน่วยคำ และซ้ำหน่วยคำนั้น 2 ครั้ง ได้เป็น 2 หน่วยคำเมื่อรวมกันแล้วได้เป็น คำซ้ำ 1 คำ

ในการการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยค้นพบคำซ้ำที่สื่ออารมณ์ชั้นดังนี้

ตาราง 5 ตัวอย่างคำซ้ำที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	พาน้อง พาน้อง, ดี ๆ
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้าขาวเลี้ยงชีวิต	ทั้งดาญ ๆ
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	เหี่ยว ๆ, น้อย ๆ
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์	ขาวนอกกลาน มารคนละทอง	หี ๆ
5.	รัตนศิลป์ อินตาไทย ราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ปะ ๆ
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	พอเมาทำเลย ลูกเขยคนหลวง	อ่าว ๆ
7.	สมจิตร บ่อทอง	แรงรักริษยา	ซื่อ ๆ
8.	หนุการ วิเศษศิลป์	กาลิมดงหงส์ลิ้มเฒ่า	แสง ๆ
9.	คำพูน รวมมิตร	กิ่งฟ้า กาทหลงคอน	นอง ๆ
10.	สวนน้อย เพชรบานแพง	รักนี้มีกรรม	สุ ๆ

คำซ้ำสื่อความหมาย ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ชั้น ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ท้าวทุมราชา	“พาน้อง พาน้องไป คุมเชิงดี ๆ เข้าใจบ่”	“พาน้องไป ร่วมเพศดี ๆ นะเข้าใจไหม”
จ้อย	“ขอบคุณพ่อที่ไว้วางใจผมผมสิ ขอปฏิบัติตามที่เลยนะพ่อ”	“ขอบคุณพ่อที่ไว้วางใจผม ผมจะทำตาม หน้าที่เลยครับพ่อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะประณบบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** คำว่า “พาน้องพานุง, ดี ๆ” เป็นคำซ้ำสื่อความหมายเชิงขู่สาว ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง การทำงานช่วยกันเป็นการสื่อถึงความห่วงใยลูกชาย แต่ใช้เสียงคำว่า “คุมเชิง” เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวเพื่อส่งสารไปยังผู้ชมที่สื่อถึงการร่วมเพศ คำว่า “คุมเชิง” เป็นภาษาท้องถิ่นอีสานซึ่งหมายถึง การหมายปองที่จะร่วมเพศกับคนที่ตนเองชื่นชอบ

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์มีคำซ้ำสื่อความหมายเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เซียงลี	“ลุงมนตรีมีหยังลีใช้ผม ใช้ได้เหมิตละครับ”	“คุณลุงมนตรีมีอะไรจะใช้ผมใช้ได้หมดทุกอย่างครับ”
มนตรี	“บ่ปานนั้นดอก มีหยังกะช่อยกันเฮ็ดกันทำคือเก่านั้นละ อ้าว ๆ ออย่ามาโคกเคราะห์กันอยู่นิ”	“ไม่ขนาดนั้นเหอ มีอะไรก็ช่วยกันทำเหมือนเดิมอ้าว ๆ อย่ามาโคกเคราะห์กันอยู่นิ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง**พ่อเฒ่าทำเลย ลูกเขยคนหลวง** คำว่า “อ้าว ๆ” เป็นคำซ้ำสื่อความหมายเชิงขอความร่วมมือการทำงาน ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง การทำงานช่วยกันเป็นการสื่อถึงจำนวนหลายคนที่ช่วยกันทำงาน พอมาพูดคำว่า “อ้าว ๆ” ก็จะเน้นความตลกทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสารซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวเพื่อสื่อสารกับผู้ชม

ส่วนหมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง มีคำซ้ำสื่อความหมายเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อ้วน	“สู ๆ ภูไปจอบเบ็งมาแล้วจารย์ กับแม่มีหยังกัน”	“นี่ทุก ๆ คนเราไปแอบดูแล้วจารย์กับแม่แล้วร่วมเพศกัน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง**รักนี้มีกรรม** คำว่า “สู ๆ” เป็นคำซ้ำสื่อความหมายพหูพจน์ ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงสู ๆ เป็นการสื่อถึงจำนวนหลายคน เพื่อบอกข่าวสารว่าไปทำอะไรมา ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

เพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวเพื่อสารกับผู้ชมเพื่อบอกข่าวสารว่าไปแอบดูคนกำลังร่วมเพศมา

ตัวอย่างหมอลำคณะหนุมานารวิเศษศิลป์ มีคำซ้ำสื่อความหมายเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ใบชี	“อ้าวหมอลำซึ่งเด่นแสดง ๆ อ้าว ซ่อมแหว”	“อ้าวหมอลำซึ่งเด่นแสดง ๆ เชิญทุกคนเด่นซ่อมแหว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะหนุมานารวิเศษศิลป์ เรื่องกาสิมตงหงส์ลิ้มเผ่า คำว่า “แสดง ๆ” เป็นคำซ้ำสื่อความหมายเชิงขูสาวเรื่องเพศ ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงเด่นแสดง ๆ เป็นการสื่อถึงจำนวนหลายคน เพื่อบอกข่าวสารว่าให้เด่นแสดงทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสารซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวเพื่อสารกับผู้ชมเพื่อบอกข่าวสารว่าให้นักแสดงเด่นแสดง ๆ

ตัวอย่างหมอลำคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ มีคำซ้ำสื่อความหมายเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จงกล	“หี ๆ แม่น หล่านางเอ๋ยส่วนว่า ทางฝ่ายน้องสิเว้าวานนอฉันใด ชายสิไปวาจาเฒ่าแก่มานอชอน้อง”	“หี ๆ จริงนะทางที่จะขอให้ผู้ใหญ่ไปสู่ชอน้อง”
นวลฉวี	“ละพี่เอ๋ยพี่”	“ละพี่เอ๋ยพี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่องข่าวนอกถาน มารคนละทอง คำว่า “หี ๆ” เป็นคำซ้ำสื่อความหมายเชิงการจีบหนุ่มสาว ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง “หี ๆ” เป็นการสื่อถึงหลายคนที่ร้อง “หี ๆ” ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวเพื่อสารกับผู้ชมเพื่อบอกข่าวสารว่าถึงการร้อง “หี ๆ” หลายคนแต่ผู้พูดแค่คนเดียว

และหมอลำคณะหนุมานารวิเศษศิลป์ มีคำซ้ำสื่อความหมายเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง โจ	ข้อความในหมอลำ “ไปลิ้นในถ้ำ ไปเร็ว ๆ องค์ชายกะ ไปลิ้นคือกัน”	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน “เร็ว ๆ รีบไปหลบในถ้ำกัน องค์ก็ไปหลบ เหมือนกัน”
---------------	--	--

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะอนุกรรมการวิเศษศิลป์ คำว่า “เร็ว ๆ” เป็นคำซ้ำซึ่งสื่อความหมายพหูพจน์และเน้นความ เมื่อใช้ประกอบสร้างข้อความเพื่อแต่งหมอลำของคณะหมอลำอีสาน ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง ไปลิ้นในถ้ำไป “เร็ว ๆ” เป็นการสื่อถึงจำนวนหลายคน เพื่อบอกข่าวสารว่าถึงการไปหลบในถ้ำ ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียง “ลิ้น ๆ” และความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวเพื่อสารกับผู้ชมเพื่อบอกส่งข่าวถึงการหลบในถ้ำ

5. คำประสม

วรรณรัตน์ ศรียาภักย์ (2556, หน้า 127) ให้ความหมายของคำประสมไว้ว่า คือ คำที่ประกอบมาจากหน่วยคำ 2 หน่วยคำ โดยมีหน่วยหนึ่งหรือทั้งสองหน่วยคำเป็นหน่วยคำไม่อิสระตั้งโครงสร้าง เช่น หน่วยคำอิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ หรือหน่วยคำไม่อิสระ + หน่วยคำไม่อิสระ ซึ่งตามหลักภาษาศาสตร์ คำประสมในภาษาไทยจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ คำประสมไทย คำประสมสมาส คำประสมสนธิ คำประสมแผลง

จากการศึกษาพบว่าในคณะหมอลำมีคำประสมประเภทต่าง ๆ ดังนี้

คำประสมไทย เช่น ผู้บ่าว ผู้สาว ผู้ชาย ผู้หญิง ชาวบ้าน ชาวไร่ ชาวนา ชาวเมือง

คำประสมสมาส เช่น บรรดาศักดิ์ เบญจเพส ธรรมดา เพศสัมพันธ์ เอกลักษณ์ สมารสมงคล พระวรกาย สุภาพบุรุษ กุลสตรี เกียรติยศ ประเพณี บริสุทธิ วัฒนธรรม สุภาพบุรุษ เกียรติยศ

คำประสมแผลง เช่น บังคม อำมาตย์ สาราญ

คำประสมกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างคำประสม ทั้งคำประสมไทย คำประสมสมาส และคำประสมแผลง หากปรากฏแต่เพียงลำพังจะไม่สื่ออารมณ์ขันแต่อย่างใด แต่เมื่อคณะหมอลำอีสานใช้ประกอบสร้างเรื่องราวที่ใช้แสดงหมอลำและออกเสียงคำดังกล่าวเป็นสำเนียงอีสาน ก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี มีดังนี้

ตาราง 6 ตัวอย่างคำประสารณสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	สำราญ, พระวรกาย, สุภาพบุรุษ, กุศลตรี, เกียรติยศ, เอกลักษณ์, วัฒนธรรม
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	กรรมพันธุ์, พระเอก, นางเอง, ไทรศัพท์, ผู้ใด, ผู้ชาย, จริยธรรม, คุณธรรม, วัฒนธรรม
3.	ระเปียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	ธรรมดา, ผู้ใด, อีหลี, ผู้สาว, ผู้บ่าว, ธรรมชาติ
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์	ขานนอกลาน มารคนละทอง	กังวาน, เพศสัมพันธ์, ธรรมชาติ, ผู้ชม, ชาวบ้าน
5.	รัตนศิลป์อินตาไทย ราษฎร์	4 ยอดกุมาร	เอกลักษณ์, สำราญ, อำมาตย์, ชาวบ้าน, ชาวเมือง, ผู้สาว, ผู้บ่าว, บักห้า, บักหล้า
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	พอเดมาทำเลย ลูกเขยคนหลวง	บุญคุณ, บุญบั้งไฟ, บุญครอง, ผู้สาว, ผู้บ่าว, ผู้ชาย, ธรรมดา, ผู้ใด, ผู้เฒ่า, อีหลี
7.	สมจิตร บอทอง	แรงรักริษยา	ผู้ใด, ผู้หญิง, ผู้ชาย, อีหยัง, อีหลี
8.	หนูกาญ วิเศษศิลป์	อิเหนา	วรรณคดี, พระปรีชา, ผู้มีเกียรติ, อิทธิกรรม, ราชโอรส, พระอนุชา, พระเชษฐา, พระบิดา, พระมารดา
9.	คำผูน รวมมิตร	กิงฟ้า กาทหลงคอน	บังคม, พระโอรส, พระมเหสี, ราชรถ, พระเชษฐา
10.	สาวน้อย เพชรบ้าน แพง	รักทรมาณ, รักนี้มีกรรม	ผู้สาว, ผู้ชาย, อำมาตย์, วรรณ, การแต่งงาน, การเรียน, ชาวนา, ชาวไร่ พระราชวัง, พญาสิริราช

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำประสารณไทยเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉา	“จมน้ำเรื่องผู้บ่าว”	“บ่นเรื่องผู้ชาย”
เพ็ญใจ	“อืม”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
เพ็ญฉาย	“ผู้บ่าวมาทางไหนผู้บ่าวหน้า ห่านนี้หรือป่าวพี่”	“ผู้ชายมาทางไหน ผู้ชายหน้าเวที่หมอลำ หรือเปล่าพี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่อง **พระสุทนต์นรินทร์** คำว่า “ผู้บ่าว” เป็นคำประสมที่ใช้ประกอบสร้างข้อความแล้วทำให้เกิดอารมณ์ขัน จากตัวอย่างผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงแต่เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อำมาตย์	“เป็นตายานแท้”	“ท่าทางน่ากลัว”
คำกอง	“อำมาตย์ยามคำกองออกลูก แล้วเห็นลูกของคำกองเป็นหมา หรือพี่อัคคีเขาวาอิหยั่งติอำมาตย์”	“อำมาตย์เวลาที่คำกองคลอดลูกแล้ว หากเห็นลูกของคำกองเป็นสุนัขหรือพี่ อัคคีพูดว่าอะไรหรืออำมาตย์”
อำมาตย์	“บ่ฮู้จักดอกแม่เฮ้ยหมวดผมมี ปากซำมีตุตพูดบ่ได้ ชาวบ้าน ชาวเมือง ล่ากันตี๋ม ๆ อยู่ หมวด ผมนี้บ่รู้เรื่องดอก”	“พวกผมไม่รู้เรื่องเลยมีปากเหมือนมีตุต พูดไม่ได้ ตอนนีชาวบ้านชาวเมืองเขาสื่อ กันสนุกสนาน พวกผมไม่รู้เรื่องเลย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **4 ยอดกุมาร** คำว่า “อำมาตย์, ชาวบ้าน, ชาวเมือง” เป็นคำประสมไทยที่ใช้ประกอบสร้างข้อความสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงแต่เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เหา	“อ้ายมิดฮอด พระราชวัง แล้วเด้คร้า ไปหาเสด็จพ่อเสด็จแม่แม่ฮ้ายคือ มาฮ้ายอยู่จั่งฮ้ายมิดกะตาย”	“ที่มิดเดินทางมาถึงพระราชวังแล้วรีบไป เข้าเฝ้าพระบิดา-มารดา จะมาฮ้ายเล่น อย่างนี้ทำไม”

มาลัยเพชร	“สวัสดีครับ”	“สวัสดีครับ”
มิตร	“ขอถวายบังคับ พระบรมมะขี้มะ”	“ขอถวายบังคับ พระบรมมะขี้มะ”
เหา	“อ้าย อ้ายมิดคือว่าจั่งสั้น เสด็จ พ่อสั้นตัวอ้ายมิด โอัยสมกับคน บ้านนอกเนาะ เสด็จพ่อเสด็จแม่ อย่าไปถือไปสาอ้ายมิดเถาะคร้า เพื่อนว่าล้อเล่นเสด็จแม่ชื่อ ดอก เพื่อนแม่เคยเห็นหุ่นงาม คือเสด็จแม่ เสด็จแม่อย่าถืออ้าย มิดเด้อคร้าเด้อ”	“พี่มิดทำไมพูดอย่างนั้น ต้องพูดว่าเสด็จ พ่อ โอัยซังสมกับเป็นคนบ้านนอก เสด็จ พ่อเสด็จแม่อย่าไปถือสาพี่มิดเลย เขา พูดจาล้อเล่นกับเสด็จแม่เฉย ๆ เขาเคย เห็นเสด็จแม่พระวรกายสง่างาม อย่าไป ถือพี่มิดเลยนะค๊ะเสด็จแม่”
พญาสิลราช	“ลักษณะของมันพ่อบิงแล้วคือ คนบ่เต็มบาทพอบสามันดอก”	“พ่อดูแล้วเหมือนคนบ้า พ่อไม่ถือคนบ้า”
เหา	“เพื่อนบ่เต็มบาทอย่าไปสาเพื่อนแท้”	“เขาเป็นบ้าอย่าไปถือสาเขาเลย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

ตัวอย่างข้างต้นของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง **เรื่องรักทรมาณ** จะมีคำว่า “พระราชวัง, บังคับ, พระบรม” เป็นคำประสมที่ใช้ประกอบสร้างข้อความสื่ออารมณ์ขันในการแสดงหมอลำเรื่องดังกล่าว ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงแต่เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกอลวน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

6. คำทับศัพท์

การทับศัพท์ คือ วิธีการอย่างหนึ่งของการสร้างคำภาษาไทย เพื่อนำมาใช้ออกเสียงให้เหมือนหรือคล้ายกับคำเดิมมากที่สุด วรวรรณ ศรียาภัย (2556, หน้า 130) กล่าวถึงหลักเกณฑ์การทับคำศัพท์ต่าง ๆ คือ ให้ถอดอักษรภาษาเดิมพอควรแก่การแสดงที่มาของรูปศัพท์ และให้เขียนในรูปที่อ่านได้สะดวกในภาษาไทย คำทับศัพท์ที่ใช้กันมานานแล้ว ให้ใช้ต่อตามเดิม เช่น ช็อกโกแลต ช็อกโกแลต เชิต ก๊าซ แก๊ส คำวิสามานยนามที่ใช้กันมานานแล้ว อาจใช้ต่อไปตามเดิม และคำศัพท์วิชาการซึ่งใช้ในกลุ่ม ไม่ใช่ศัพท์ทั่วไป อาจเพิ่มเติมหลักเกณฑ์ขึ้นตามความจำเป็น ซึ่งปัจจุบันนี้พบว่าคำทับศัพท์ใช้ในภาษาไทยมีมากหลายภาษา ที่พบมากที่สุดคือภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาอื่น ๆ เช่น ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาฝรั่งเศส และนอกจากนี้ยังพบคำศัพท์ที่มาจากภาษาดั้งเดิม เช่น ภาษาเขมร ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตพิจารณาได้จากรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คำภาษาอังกฤษที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บนเวทีหมอลำเป็นการยืมคำภาษาและเลียนเสียงให้เป็นสำเนียงภาษาอีสานท้องถิ่น เมื่อออกเสียงคำดังกล่าวในการสร้างประโยคหรือข้อความในการแสดงหมอลำเป็นเรื่องราว ก็จะทำให้เกิดอารมณ์ขึ้น

ตาราง 7 ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	เลิฟ (love)
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้าขัว เลี้ยงชีวิต	โชว์ (show), เซ็กซี่ (Sexy), ไฮโซ (High Society)
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	เพอร์เฟกต์ (perfect)
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์	ข้านอกลาน มารคน ละทอง	สปอร์ต (Sport)
5.	รัตนศิลป์อินตาไทย ราษฎร์	เจ้าหญิงแดงอ่อน	แอร์ (Air)
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	บวงกรรม, หมาก พร้าวหล่นแข่ง หมาก แดงหล่นค่าง	“เดอะคิงคอง (The Kingkong), ดริ๊อป (Drop)”
7.	สมจิตร บอทอง	อ่อมอกแม่	ฝรั่ง (France)
8.	หนุการ วิเศษศิลป์	ลูกฮักลูกซัง	เปอร์เซ็นต์ (Percentage)
9.	คำพูน รวมมิตร	กิงฟ้ากาหลงคอน	เซ็น (Signature)
10.	สาวน้อย เพชรบ้าน แพง	รักนี้มีกรรม	เฮลโล (Hello), แชมป์ (Cham- pion) มายเฟรนด์ (My friend), บ็อกซิ่ง (Boxing)

คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขึ้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสาน ก็จะสื่ออารมณ์ขึ้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้ คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเพื่อสื่ออารมณ์ขึ้น มีดังนี้

ผู้แสดง เตือนใจ ตี	ข้อความในหมอลำ “เจ้าเป็นธิดาหยิ่งเอื้อย” “เดอะคิงคอง”	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน “พี่สาวเป็นธิดาอะไร” “เป็นธิดาคิงคอง”
--------------------------	---	--

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ เรื่องบ่วงกรรม คำว่า “เดอะคิงคอง (The Kingkong)” เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงแต่เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง จรรย์ สายฝน จรรย์	ข้อความในหมอลำ “หล่านางเอย อ้ายจรรย์อยากชิ บอกเรื่องฮ้อน “ไ้อย์มาใกล้เหนาะ” “มืออื่นบ่เห็นกันพี่สิไปทำงาน บ่ คืนมาบ้านพ่อ เพิ่นยืมเงินเบี่ยบ่มี คืนลูกหนีไ้ การเรียนขอตรีอุป ยามเบ็ดหนี่คอยสิมา”	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน “น้องสาวเอย พี่จรรย์อยากเชิญเรื่อง ร้อน ๆ จะบอกเรื่องร้อน” “ไ้อย์มาใกล้จ้งเลย” “พรงนี้ไม่เห็นพี่ไปทำงาน ไม่คืนกลับมา บ้านพ่อ พ่อยืมเงินมาเจ้าหนี่จะให้ส่งคืน แล้ว การเรียนขอหยุดพักไว้ก่อนเมื่อหมด หนี่แล้วจะกลับมาเรียน”
------------------------------------	---	---

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำเภอนายศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง
หมากแดงหล่นค้าง คำว่า “ตรีอุป (Drop)” หมายถึง ลาหยุดพักการเรียน เป็นคำทับศัพท์
ภาษาอังกฤษ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงแต่เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการ
สื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมาย
ที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

หรือตัวอย่างจากคณะเสียงอีสานต่อไปนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ “อ้าวหนี่ลากลอนซึ่ง กลอนซึ่ง สะตงสะตังลำซึ่งลำยาว ลำยาว ลำยาว หนุ่มหรือสาวแห่ง ลูกกลอน ลูกกลอนละมายอันไ้ แพน แล่นแจ้น แล่นแจ้น แล่น	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน “เพื่อรักษาอัตลักษณ์กลอนลำผู้ศึกษาขอ อนุญาตไม่แปล กลอนลำให้อ่านทับ คำศัพท์ภาษาท้องถิ่นอีสาน ยังคงไว้แบบ ดั้งเดิม แต่จะอธิบายความหมายโดยสรุป ซึ่งมีดังนี้เชิญหนุ่มหรือสาวมาเต้นลำกับ
---------	---	---

แจ๋น แล่นแจ๋น แล่นแจ๋น แล่น
 แจ๋นที่ตึงที่ตึงที่ตึงที่ตึงที่ตึงที่ตึง
 ที่ตึงที่ตึงที่ตึงที่ตึงที่ตึงที่ตึง
 แนวนวนวน ตัวนางแมวมมาแล้ว
 คุณคามาเพิ่มชีวิตชีวา มาเพิ่ม
 ชีวิตชีวาตลอดลายลิลายั้วต้ายั้วใจ
 ยั้วน้ำลายให้ชายยืนมองแมวสาว
 ตะนองท่องยามราตรี อ้าวหานี่
 มาเคอพี่ เคอท่านผู้ใดต้องการมา
 เต็นมาฮอน มาฮอน มาฮอน มา
 ฮอน มาฮอน ดาวเคอ ดาวเค
 อเคอ ๆ เฮาเคอ ตอนนางแมวไซ่ว
 ฟ้อนละทั่ว หน้าตาแซนซากะสวย
 หน้าตาแซนซากะสวย ผิว
 ขาวอิมหมวยรอยยิ้มกะหวานมีบ
 ละไผ่น้อต้องการ มีบละไผ่น้อ
 ต้องการขนาดเอวหยังหวานมา
 ซิมเบ็งโลด หวานหลายจนแอวลี
 โหยด หวานหลายจนแอวลีโหยด
 บ่าวได้หยังโลดกะมาลองเบ็งดี
 ออกบ้านในยามราตรี ลาเหยื่อใน
 ยามราตรี อาศัยแสงสีเซ็กซี๊ววน
 หน้าตากะสวยพอสมควร หน้าตา
 กะสวยพอสมควรลิขอเชิญชวนมวล
 แมวโตผู้ แช่วแช่วแมวแม่เจ้าชู้แช่ว
 แช่วแมวแม่เจ้าชู้ บลองกะบ่ลู่ว
 เจ้าชู้ชู้ได้ ว่าเจ้าชู้ชู้ได้ แมวสาว
 นางนี้มาจากอาเภอเวียง จังหวัด
 ขอนแก่นเคอเคอ เป็นตาจับตา
 ปีบเป็นตาน่าให้ตีบแล้วชวนปีบชวน

แพนนางแมวมมาแล้วเพื่อมาเพิ่มชีวิตชีวา
 ให้ผู้ชายยืนมองจนน้ำลายไหล ขอเชิญมา
 เต็นล่าด้วยกัน ยามกลางคืนยิ่งสนุก
 สนาน นางแมวมมาแล้วซึ่งไม่สวยธรรมดา
 สวยมากผิว หน้าตาขาวสวยมาก ๆ มา
 จากอำเภอเวียง จังหวัดขอนแก่น ขอ
 เชิญผู้ผู้ชายออกมายามค่ำคืน มาเต็น
 ด้วยกัน เต็นจังหวะเอวอ่อน เอวหวานยิ่ง
 สนุกสนาน”

ปิดให้ขวนมา อย่างหน้าอย่างน้องนี่
 หุ่นโอบอย่างกันแต่ คุณภาพพับ
 หมอน พับที่นอนได้อาย น้องแจว
 หลาย บั๊ไช้ธรรมดา ฉายนางแมว
 ป่ามาออกลีลาทำทาย มายั่วต่อม
 นาลาย ยั่วให้ผู้ชายอายนา เตออาย
 เตอเตออายเตอเตอเตอ อายเตอ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าชาวเลี้ยงชีวิต คำว่า “โชว์ (Show)” แปลว่า แสดง, “เซ็กซี่ (Sexy)” แปลว่า ที่ดึงดูดทางเพศ มั่วโลกีย์ กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ คำที่กล่าวมาเป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวและตัวอย่างจากคณะเสียงอีสานต่อไปนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุญทัน	“ตายจั่งได้ยื่นแท้แลอยู่นี้ เริ่มลำต่อกลอน มึงล่างกล้าเว้ามาว่าแนวกู”	“ยังไม่ตาย ก็มายืนอยู่ตรงนี้แหละ เริ่มลำดีกว่าอย่ามาพูดแบบนี้ละ”
บานเย็น	“เป็นหยัง”	“เป็นอะไร”
บุญทัน	“เปรียบเทียบมาใส่หม่มึงว่ากูนอนหลับดี”	“เปรียบเทียบมาใส่หม่มึงว่ากูนอนหลับ”
บานเย็น	“เออ”	“เออ”
บุญทัน	“มึงเป็นคนบ่ดี มึงไปหาเป็นหนีมาให้ให้นายทุนมาจีโล่ อีแม่ไฮไซใหญ่”	“มึงเป็นคนบ่ดี มึงไปหาเป็นหนี้มาให้ให้นายทุนมาจีโล่ อีแม่ไฮไซใหญ่”
บานเย็น	“ไฮไซนั้นละกูมักไซ”	“ไฮไซนั้นละกูมักไซ”
บุญทัน	“เฮ้ย อีแม่ไฮไซใหญ่ อิจังไรแม่เลี้ยงบ้านให้เขาราน ให้เขาราน ให้เขารวนรานอยู่สุแกอิตายไวเฮ้ย”	“เฮ้ย อีคนชั้นสูง อิจังไรโล่เสกณีให้เขารวมเพศทั่วหมู่บ้าน อิตายเร็วเฮ้ย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าข้าวเลี้ยงชีวิต คำว่า “ไฮโซฯ” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “High Society” แปลว่า คนชั้นสูง เป็นคำทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างจากคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษที่คณะคำผูน ร่วมมิตร ใช้ประกอบสร้างเรื่องราวเพื่อแสดงหมอลำว่า

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่นม	“บ่ได้พกเงินเข้าป่ามาจั่งสิ้นนะ”	“ไม่ได้พกเงินเข้ามาในป่า จริง ๆ นะ”
องค์ชาย	“จะขอเซ็นหลวงตาไว้ก่อนได้บ่”	“จะขอลงนามชื่อขอหลวงตาไว้ก่อนได้ไหม”
รตนา		
หลวงตา	“หา”	“หา”
องค์ชาย	“เซ็นไว้ก่อนได้บ่หลวงตา”	“ลงชื่อขอหลวงตาไว้ก่อนได้ไหมหลวงตา”
รตนา		

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะคำผูน ร่วมมิตร เรื่องกิ่งฟ้ากาหลงคอน คำว่า “เซ็น” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “To Sign” หรือ “Signature” แปลว่า ลงลายมือชื่อหรือลงชื่อ เป็นคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารโดยใช้คำดังกล่าวประกอบการสร้างข้อความเป็นเรื่องราว

6.2 คำทับศัพท์ภาษาจีน คือ คำภาษาจีนที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บทเวทีหมอลำ เป็นการยืมคำในภาษาจีนในลักษณะของการทับศัพท์และเลียนเสียงให้เป็นสำเนียงภาษาอีสานท้องถิ่น เมื่อใช้สร้างเรื่องราวสื่อสารในการแสดงหมอลำ ก็จะช่วยให้เกิดอารมณ์ขัน

คำทับศัพท์ภาษาจีนมีใช้ทั่วไปในภาษาไทยภาคกลางและภาษาไทยถิ่นอีสาน เมื่อนำคำดังกล่าวมาใช้สร้างเรื่องราวของการแสดงหมอลำก็จะสื่อความหมายและสื่ออารมณ์ขันสำหรับตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาจีนที่สร้างอารมณ์ในการแสดงหมอลำแล้วสื่ออารมณ์ขันมีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 8 ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมบันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	ไม่พบคำภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้น
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้าขาว เสียงชีวิต	แจก
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	ไม่พบคำภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้น
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์	ช้วนอกลานมาร คนละทอง	ไม่พบคำภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้น
5.	รัตนศิลป์ อินตาไทย ราษฎร์	แรงรักแรงแค้น	เสี่ย
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	หมากพร้าวหลน แข่ง หมากแดง หลนค่าง	อาหยา, เฮีย, อ้าว
7.	สมจิตร บอทอง	แรงรักริษยา	ไม่พบคำภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้น
8.	หนุมาน วิเศษศิลป์	กาลิมตงหงส์ลิ้มเผ่า	แจก
9.	คำพูน รวมมิตร	กิงฟ้ากาหลงคอน	ไม่พบคำภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้น
10.	สวนน้อย เพชรบ้านแพง	รักนี้มีกรรม	ไม่พบคำภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ชั้น

คำทับศัพท์ภาษาจีน คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่
ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะ
สื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้ คำ
ทับศัพท์ภาษาจีน เพื่อสื่ออารมณ์ชั้น มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ใบซี้	“มีหนี่อยู่ ๕.ก.ส. อยู่แสนห้า ตา มาแสนสี่ ยายสี่สี่ร้อย ยายน้อย หมื่นสอง”	“มีหนี่อยู่ ๕.ก.ส. อยู่แสนห้า ตามาแสนสี่ ยายสี่สี่ร้อย ยายน้อยหมื่นสอง”
เจ้าหนี่จิ้น ใบซี้	“อาหยา” “แม่ปองพันเก้า อีเยาว์พันสี่ ยาย ตีหมื่นแปด บักแคกหมื่นสาม”	“อาหยา” “แม่ปองพันเก้า อีเยาว์พันสี่ ยายตีหมื่น แปด บักแคกหมื่นสาม”

เจ้าหนี้จีน	“อิงามเจ็ดร้อย ยายลอยสามหมื่น แม่ชื่นพันห้า บักกล้าหมื่นสอง”	“อิงามเจ็ดร้อย ยายลอยสามหมื่น แม่ชื่น พันห้า บักกล้าหมื่นสอง”
ใบชี้	“ป.ล. หนีเฮียทุยสองพันยังบ่จ่าย อีปอบเอ่ยสองพันกะบ่จ่ายเพิ่น”	“ป.ล. หนีเฮียทุยสองพันยังบ่จ่าย อีปอบ เอ่ยสองพันกะบ่จ่ายเพิ่น”
เจ้าหนี้จีน	“บ่จ่ายมื่อนี้ยึดบ้านอย่างเดียว”	“บ่จ่ายมื่อนี้ยึดบ้านอย่างเดียว”
นายเต็ง	“เจรจแม่เขายึดบ้านแล้ว ตอที่รัก”	“เจรจแม่เขายึดบ้านแล้ว ตอที่รัก”
เจ้าหนี้จีน	“ค้ำบได้มื่อนี้ยึดบ้านอย่างเดียว ยึดเอาเลย ะ”	“ค้ำไม่ได้แล้วพรงนี้เขาจะมายึดบ้าน แล้ว”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัฐวิภา อำนวยการศิลป์ เรื่อง **หมากพร้าวหล่นแข่ง
หมากแดงหล่นค่าง** คำว่า “อาหยา, เฮีย” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน ซึ่งมีความหมายถึง การ
อุทานที่บ่งบอกถึงการประหลาดใจ และแปลว่า พี่ชาย ตามลำดับ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่
นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำ
ให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสาร
ใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เจ้าหนี้จีน	“เป็นอีหย่งกัน”	“เป็นอะไรกัน”
นางตอ	“ที่เฮ็ดมื่อก็บ่เป็นหย่งดอกสิชวน กันไปเงี้ยว”	“ที่ทำไปเมื่อกี้นี้ไม่มีอะไรเทรอก แต่จะ ชวนกันไปปัสสวะ”
เจ้ลำ	“หยุดเดี๋ยวนี เดมาตอโกบ่ต่องไป ไล่ทั้งสิน มาพูดเรื่องหนีสินกัน ก่อน เงินที่เจ้าเอาของข่อยมากะ ตั้งว่าหลายปีแล้ว ตั้งแต่สองแสน สามแสนเดี๋ยวนีมันเจ็ดแปดแสน แล้วหามาใช้อัวชะเดี๋ยวนี”	“หยุดเดี๋ยวนี เดมาตอโกบ่ต่องไปไล่ทั้งสิน มาพูดเรื่องหนีสินกันก่อน เงินที่เจ้าเอา ของข่อยมากะตั้งว่าหลายปีแล้ว ตั้งแต่ สองแสน สามแสนเดี๋ยวนีมันเจ็ดแปด แสนแล้วหามาใช้อัวชะเดี๋ยวนี”
นายเต็ง	“คิดดอกจั่งได้กัน”	“คิดดอกอย่างไรกัน”
นางตอ	“เจ้ลำเอย ขอไถ้นำหลาย ะ ก่อน เกาะบ่ทันได้มีเงิน”	“เจ้ลำขอผัดผ่อนการจ่ายเงินไปก่อนเงิน ยังไม่มี”
เจ้ลำ	“บ่ได้ บ่ได้”	“ไม่ได้ ไม่ได้”

ใบตอง	“ฉันขอพักผ่อนให้ร้อไปอีกสักเดือน ก่อนได้บ่ สงสารพ่อเฒ่า ๆ เอาแสงสู้ อยู่ทุกวัน แต่บั้นนั้นกะหย่งบ่พอกอยู่ บ่พอกกิน ขอผัดไปอีกเดือนหนึ่งนะเจ ล้านะ”	ฉันขอพักผ่อนการจ่ายเงินไปอีกสักเดือน ได้ใหม่ สงสารผู้ชายสูงอายุ สู้หาเงินทุก วัน ก็ยังไม่พอกอยู่พอกกิน ขอผัดไปอีกหนึ่ง เดือน นะเจล้านะ”
เจ้าหนี้จีน	“บ่ได้ ๆ”	“ไม่ได้ ๆ”
เจ้ล้า	“พอมึงไปเฮ็ดอีหย่งคือบอกรว่าสิสู้ ต่อไป บ่แม่นบ่ไปเที่ยวทางใดตัว นี้ ลูกหลายปานนี้ รับรองว่ามัน อยู่แต่บ้าน อยู่แต่บ้านผลิตแต่ลูก หามาใช้อ้าวชะเดี๋ยวนี้ มาใช้ชะดี ๆ”	“พ่อพวกคุณไปทำอะไรอยู่ว่าจะสู้ต่อไป ไม่ใช่จะไปเที่ยวที่ไหน มีลูกเยอะขนาดนี้ มีแต่อยู่แต่บ้านเพื่อผลิตลูกให้หาเงินมาใช้ คืนฉันเดี๋ยวนี”
นางตอ	“ขอชะก่อน เถาะเจ้ล้า”	“ขอพักผ่อนไปก่อนนะเจ้ล้า”
เจ้ล้า	“ถ้าบ่ได้มีอันนี้อ้าวสิยิดเอาที่ไร ที่นา ที่เฮื่อน ที่ซานของหมู่เจ้า”	“หากไม่เงินวันนี้ฉันจะยิดที่ไรที่นาที่บ้าน ของพวกคุณ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวาอำนวนยศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแขง
หมากแดงหล่นค่าง คำว่า “อ้าว, เจ้” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน หมายถึง ตัวผู้พูด และพี่สาว
ตามลำดับ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสาร
ระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกอลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสาร
ถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุญทัน	“สร้างรักจี”	“สร้างรักจี”
พี่สาวบุญทัน	“เออ”	“เออ”
บุญทัน	“บริษัทเจ๊กอันเบาะเอื้อย”	“บริษัทจีนใช้ไหมพี่สาว”
พี่สาวบุญทัน	“เจ๊กกะได้ไทยกะตีฝรั่งแห่งคัก”	“จีนก็ได้ไปไทยยิ่งตีฝรั่งยิ่งสุดยอด”
บุญทัน	“ได้เงินเบาะ”	“ได้เงินไหม”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต
คำว่า “เจ๊ก” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน หมายถึง ชาวจีนที่คนโดยทั่วไปเข้า แต่ในบางบริบทอาจ
เป็นคำไม่สุภาพ หากไปเรียกแทนชาวจีนทั้งหมดว่าเป็นเจ๊ก ผู้ใช้ควรระมัดระวังในการใช้ ผู้ชมจะ

หัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดง
ลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้
แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เสื่อฟ้า	“น้องจอย”	“น้องจอย”
น้องจอย	“เสียขา”	“เสียขา”
ธรรมบุญ	“โอ้ย...จอย มาพอดี”	“โอ้ย...จอย มาพอดี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง**แรงรักแรงแค้น**
คำว่า “เสีย” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน หมายถึง ผู้ชายที่มีลักษณะร่ารวย อัจฉร่ารวยจริง หรือไม่
จริงก็ได้ แต่ท่าทางหรือดูลักษณะภายนอกเหมือนเสีย ผู้ที่พบเห็นก็จะเหมาโดยรวมไว้ก่อนว่า
เป็นผู้มีฐานะมีเงินทองมากมาย มีฐานะทางสังคมที่ดี ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำ
พูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์
ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ภริยาคุณ	“ใบตองเป็นลูกแจ็กบ้านอยู่ใน	“ใบตองเป็นลูกแจ็กบ้านอยู่ในตลาดนั้น
หลวง	ตลาดนั้นละจ๋า”	ละจ๋า”
ภริยาคุณ	“เป็นลูกแจ็ก”	“เป็นลูกแจ็ก”
หลวง		
ไวพจน์	“ลูกคนรวยตัวแม่”	“เป็นลูกรวยนะครั้นแม่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะอนุการ วิเศษศิลป์ เรื่อง**กาสิมดงหงส์ลิ้มเผ่า** คำ
ว่า “แจ็ก” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีนหมายถึงชาวจีนที่คนโดยทั่วไปเข้า แต่ในบางบริบทอาจเป็นคำ
ไม่สุภาพ หากไปเรียกแทนชาวจีนทั้งหมดว่าเป็นแจ็ก ผู้ใช้ควรระมัดระวังในการใช้ คณะหมอลำ
หลายคณะนิยมใช้หากมีเรื่องที่ทำกรแสดงมีบทบาทของชาวจีนในเรื่องที่ทำการแสดง ผู้ชมจะ
หัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน
ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำ
สื่อสารใช้คำดังกล่าว

6.3 คำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่น คือ คำภาษาญี่ปุ่นที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำ
การแสดงอยู่บทที่หมอลำเป็นการยืมคำภาษาและเลียนเสียงให้เป็นสำเนียงภาษาอีสานท้องถิ่น

ตาราง 9 ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ	ช้วนอกกลาน मारคนละทอง	อีโกโตะ, กะ, โโกจิ, ฮีโกจิ
5.	รัตนศิลป์อินตาไทย ราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	หมากพร้าวหลนแซง หมากแดงหลนค่าง	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น
7.	สมจิตร บอทอง	อ่อมอกแม่	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น
8.	หนุมาน วิเศษศิลป์	อิเหนา	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น
9.	คำพูน รวมมิตร	กิงฟ้ากาหลงคอน	อนารุ
10.	สาวน้อย เพชรบัวแพง	รักนี้มีกรรม	ไม่พบคำภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ชั้น

คำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่น คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสาน ก็จะสื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่นเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นในคณะหมอลำอีสาน เช่น

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ้	“สวัสดิ์ศรีรับท่านมหาเศรษฐีศรีรับ”	“สวัสดิ์ศรีรับท่านมหาเศรษฐีศรีรับ”
หนวย	“นั่น ยกมือแพ้วบ้านพระประธาน ยูในโบสถ์ อีโกโตะ”	“นั่น ยกพระหัตถ์ยังกะพระประธานใน อุโบสถ อีโกโตะ”
หลอด	“ห้วย เป็นบ้ำลีไปว่าจั่งสันได้จั่ง ได้เตียวณี กะยั้งว่าให้ไปทำความ เคารพเพิ่น”	“ห้วย เป็นบ้ำหรือจะไปพูดได้อย่างไร ก็ คือให้ทำความเคารพพระประธาน”

หนวย	“ไอยบักห่า อีโกโตะกะภาษา ญี่ปุ่นเนาะ”	“ไอยบักห่า อีโกโตะกะ เป็นภาษาญี่ปุ่น”
โจ	“แมนยูเบาะ มันแปลว่าจั่งได้”	“จริงหรือ คำว่า อีโกโตะกะ แปลว่าอะไร”
หนวย	“อีโกโตะ กะแปลว่าสวัสดิ์ครับ”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
โจ	“โอ...ภาษาญี่ปุ่น แม็งจั่งได้”	“โอ...ภาษาญี่ปุ่น คำว่าผู้หญิงใช้คำว่าอะไร”
หนวย	“แม็งกะว่าอีโกจิ”	“ผู้หญิงให้ใช้คำว่า อีโกจิ”
โจ	“โอแมนแมนยูเบาะมันแปลว่าจั่งได้”	“โอย จริงหรือที่แปลว่าอย่างนั้น”
หนวย	“อีโกจิ กะสวัสดิ์คำ ตัว”	“อีโกจิ ก็แปลว่า สวัสดิ์คะ”
โจ	“โอ อันกะเทยเดะว่าจั่งได้”	“และคำว่ากะเทย ใช้คำว่าอะไร”
หนวย	“กะเทยกะว่าห่ากูแฝบ”	“กะเทย ใช้คำว่า ห่ากูแฝบ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกลาน มารคนละทอง** คำว่า “อีโกโตะ, อีโกจิ, กูแฝบ” เป็นคำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่นคำว่า “**ありがとう arigatou**” อาริกาโตะ แปลว่า ขอขอบคุณ คณะหมอลำวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ แปลว่า “สวัสดิ์” ใช้ผิดความหมาย ซึ่งเป็นการเปลี่ยนเสียงให้เหมือนภาษาญี่ปุ่น คำว่าผู้หญิงคณะหมอลำวีระพงษ์ ใช้คำว่า “อีโกจิ” คำในภาษาญี่ปุ่นคำว่า ผู้หญิงใช้คำว่า “**女性 josei**” โจเซส ใช้ผิดความหมาย เป็นการเปลี่ยนเสียงภาษาญี่ปุ่นเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ในบางช่วงในบทสนทนาของผู้แสดงหมอลำยังไม่แน่ใจว่าที่มีความหมายว่า “สวัสดิ์” คู่สนทนาใช้คำว่า “อีโกจิ” จริง ๆ แล้วคำนี้จะเป็นคำพ้องเสียงกับคำภาษาท้องถิ่นอีสาน คำว่า “อี หรืออาจใช้อักษร ห แล้วเติมสระ อี ไวบนตัว ห ซึ่งแปลว่า อวัยวะเพศผู้หญิง

นอกจากนี้ในหมอลำยังใช้คำว่า “กะเทย” ใช้คำว่า “กูแฝบ” เป็นคำภาษาญี่ปุ่นที่ไม่ถูกต้อง คำว่า “กะเทย” ในภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า “**オカマ okama**” โอกามา แปลว่า “กะเทย” คณะหมอลำใช้ลักษณะคำพ้องเสียง คำว่า “กูแฝบ” อาจหมายถึง ลักษณะของอวัยวะเพศของผู้ชายที่ยังไม่แข็งตัวมีลักษณะแฟบ หรือ เรียก ส่วนคำว่า “กู” อาจหมายถึง กู หรือ ผม หรือ ฉัน ก็อาจเป็นไปได้ โดยรวมแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นลักษณะของอวัยวะที่แฟบ คล้ายอวัยวะเพศของผู้หญิง ซึ่งมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับอวัยวะเพศผู้ชาย และคณะหมอลำคณะดังกล่าวยังแปลความหมายของคำว่า คำว่า “ห่ากูแฝบ” แปลว่า สวัสดิ์ หรือหากแปลเป็นคำภาษาไทยภาคกลาง คือ อวัยวะเพศชายแฟบ ซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่า แข็งตัว ผู้รับสารหรือผู้ชมหากได้ยินคำเปลี่ยนเสียงภาษาญี่ปุ่นคำว่า “อีโกโตะ, อีโกจิ, กูแฝบ” จะมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วย ขณะที่คณะหมอลำใช้คำดังกล่าวหรือตัวอย่างจากคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ว่า

ผู้แสดง คนที่ 8	ข้อความในหมอลำ “ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมี ประเพณี เฝ้าโรงเรียน แวะเวียน ปล้นปืนสนามหลอยยิงครู แบก คลื่นปลาทุหนิคคลื่นซิ่นนามิค้า”	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน “ภาคใต้เป็นดินแดนมีสวยงามมากด้วย ระเบิด มีประเพณีคือการปล้นปืนทหาร บางครั้งก็ลักลอบสังหารครู ลำคัญอีกคือ ต้องรีบแบกปลาทุหนิเวลาที่คลื่นซิ่นนามิค้า”
--------------------	---	--

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง
หมากแดงหล่นค้าง คำว่า “ซิ่นนามิ” เป็นคำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่น ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่
นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะเป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิด
อารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

6.5 คำทับศัพท์ฝรั่งเศส คือ คำฝรั่งเศสที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการ
แสดงอยู่บทเวทีหมอลำเป็นการยืมคำภาษาและเลียนเสียงให้เป็นสำเนียงภาษาอีสานท้องถิ่น

ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสที่ใช้ประกอบสร้างเรื่องราวในหมอลำอีสานมี
ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 10 ตัวอย่างคำทับศัพท์ฝรั่งเศสที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยง ชีวิต	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ	ข้าวนอกจาน มารคนละท้อง	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน
5.	รัตนศิลป์อินตาไทย ราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน
6.	รุ่งทิวา อำนวยการศิลป์	บ่วงกรรม	คาร์ฟูร์ (Carrefour)
7.	สมจิตร บ่อทอง	แรงรักริษยา	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน

ตาราง 10 (ต่อ)

8.	หนุมาน วิเศษศิลป์	อิเหนา	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน
9.	คำพูน รวรมิตร	กึ่งฟ้ากอลงคอน	ฝรั่ง (France)
10.	สาวน้อย เพชรบ้าน แพง	รักนี้มีกรรม	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขัน

คำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสคำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสาน ก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้ คำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศสเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ศรีไฉ	“ไปเที่ยวโลดัลไปซื้อกางเกง อยู่ปักซีมันหมายความว่าจั่งได้”	“ไปเที่ยวห้างโลดัลไปซื้อกางเกงอยู่ปักซี มันหมายความว่าอย่างไร”
คมสันต์	“เสื้อตัวนี้ได้มาจากคาร์ฟูร์นะนี่”	“เสื้อตัวนี้ได้มาจากห้างคาร์ฟูร์นะนี่”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่อง **บ่วงกรรม** คำว่า “คาร์ฟูร์ (Carrefour)” เป็นคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส หมายถึง ทางแยก ในที่นี้หมายถึงห้างสรรพสินค้าที่เป็นภาษาฝรั่งเศสที่เปิดทำการค้าขายในประเทศไทยและในอีกหลายประเทศทั่วโลก ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวหรือตัวอย่างจากคณะคำพูนรวรมิตรว่า

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“ชะออนสร้อยอยู่คอ”	“ก็ชื่นชมสร้อยอยู่ที่คอเธอนั่น”
คนที่ 2	“จั่งซีละ ไต่ลูกเขยฝรั่ง”	“ใช้สิ ไต่ลูกเขยฝรั่ง”
คนที่ 1	“เฝิ่นคือไต่ลูกเขยฝรั่ง”	“เธอก็มีลูกเขยฝรั่งหรือ”
คนที่ 2	“ไต่กะไต่ลูกเขยฝรั่งดิ”	“คุณละไต่ลูกเขยฝรั่งใหม่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะคำพูนรวมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากาหลงคอน คำว่า “ฝรั่งเศส (france)” เป็นคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส หมายถึง ประเทศฝรั่งเศส ตัวอย่างบทหมอลำดังกล่าวมีการใช้คำว่า “ฝรั่งเศส (france)” เพื่อให้เกิดอารมณ์ขันผู้ชมโดยทั่วไปมีความเข้าใจว่า ชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ประเทศไทยที่มีสีผมเป็นสีบรอนซ์ สีทอง สีน้ำตาล จะเรียกชาวต่างชาติ นั้นว่า ฝรั่งเศส เมื่อผู้ผู้ชมได้ยินคำดังกล่าว จะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะไปด้วย เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขัน เพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

6.6 คำทับศัพท์เขมร คือ คำภาษาเขมรที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บนเวทีหมอลำเป็นการยืมคำภาษาและเลียนเสียงให้เป็นสำเนียงภาษาอีสานท้องถิ่น

ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาเขมรที่ใช้สร้างเรื่องราวในการแสดงหมอลำอีสานแล้วเกิดอารมณ์ขัน มีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 11 ตัวอย่างคำทับศัพท์เขมรที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	บังคม
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	ไม่พบคำทับศัพท์เขมรสื่ออารมณ์ขัน
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดกตัญญู	ไม่พบคำทับศัพท์เขมรสื่ออารมณ์ขัน
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์	ช้วนอกลาน มารคนละห้อง	บังคม
5.	รัตนศิลป์อินตาไทย ราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ไม่พบคำทับศัพท์เขมรสื่ออารมณ์ขัน
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	บวงกรรม	ไม่พบคำทับศัพท์เขมรสื่ออารมณ์ขัน
7.	สมจิตร บอทอง	แรงรักริษยา	บังคม
8.	หนุमार วิเศษศิลป์	อิเหนา	ไม่พบคำทับศัพท์เขมรสื่ออารมณ์ขัน
9.	คำพูน รวมมิตร	กึ่งฟ้ากาหลงคอน	ไม่พบคำทับศัพท์เขมรสื่ออารมณ์ขัน
10.	สวนน้อย เพชรบ้านแพง	รักนี้มีกรรม	ไม่พบคำทับศัพท์เขมรสื่ออารมณ์ขัน

คำทับศัพท์ภาษาเขมร คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสาน

ก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำทับศัพท์ภาษาเขมรเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระสหาย	“ถวายเป็นมงคลองค์ชายพระเจ้าคะ”	“ถวายเป็นมงคลองค์ชายพระเจ้าคะ”
องค์ชาย	“ตอนนี้เราก็อ่าง 21 พรรษาเข้าไปแล้ว เราก็คิดไว้ว่าอยากมีลูกมีเมีย”	“ตอนนี้เราก็อ่าง 21 พรรษาเข้าไปแล้ว เราก็คิดไว้ว่าอยากมีลูกมีเมีย”
พระสหาย	“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ่”	“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีพระราชโอรส พระธิดาและพระมเหสีแล้วไซ้ใหม่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประถมนันทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** คำว่า “บังคม” เป็นคำทับศัพท์ภาษาเขมร หมายถึง การแสดงความเคารพพระมหากษัตริย์ พระราชา ชินีและเชื้อพระวงศ์ชั้นสูง ตัวอย่างบทหมอลำดังกล่าวมีการใช้คำว่า “บังคม” เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนวย	“กูกะเซาตัว แม่กูดากูเลยเซา”	“กูกะเล็การโกหกแล้วแม่กูดาก็เลยเล็ก”
ใจ	“ลาวดาเฮ็ดหยัง”	“แกดาทำไม”
หนวย	“ด่าละเนาะด่าสู่มือด่าละด่าว่ากู เป็นกะเทยกูกะเลยเซา”	“แม่ดาทุกวัน ด่าว่ากูเป็นกะเทยกูกะเลยเล็กเป็นกะเทย”
ใจ	“เป็นหยัง”	“เป็นอะไร”
หนวย	“ตะกุกี้แก่นชื่อ ๆ กูกะน้ำตาแตก พอแสงแล้ว จังแมนสอกูกักทานิ ขอถวายเป็นมงคลพระบรมชี่ม้ากะจอนคะน้อย”	“ก็กุกี้แข็งเฉย ๆ กูกิน้ำตาแตกแล้ว ทำไมแกชอบถามดีนักไอ้ทานิ ขอถวายเป็นมงคลพระบรมชี่ม้ากะจอนพะยะคะ”
หลอด	“เฮา”	“เฮา”
หนวย	“ควรรบควรรแล้วแต่พระองค์ลิดัง โฟนั้นเถาะผู้ข้า”	“ควรรบควรรแล้วแต่พระองค์ จะก่อไฟพะยะคะ”
วีระพงษ์	“อ้าว เฮาบ่แมนกษัตริย์เด้นิ”	“อ้าว เราไม่ใช่กษัตริย์นะ”
หนวย	“เฮาบ่แมนกษัตริย์สิ้นเบาะ”	“เฮาไม่ใช่กษัตริย์จริง ๆ หรือ”

วีระพงษ์ “เฮาเป็นมหาเศรษฐีเป็นคนรวย ๆ “เราเป็นมหาเศรษฐี เป็นคนรวย ๆ”
 รวย ๆ”
 หนหวย “อ้อเป็นมหาเศรษฐี รวยหลาย” “อ้อเป็นมหาเศรษฐี รวยมาก”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจาน มารคน** **ละทอง** คำว่า “บังคม” เป็นคำทับศัพท์ภาษาเขมร หมายถึง การแสดงความเคารพพระมหากษัตริย์ พระราชาซินีและเชื้อพระวงศ์ชั้นสูง ตัวอย่างบทหมอลำดังกล่าวมีการใช้คำว่า “บังคม” เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวหรือตัวอย่างจากคณะสมจิตร บ่อทอง

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่ศรีไพร	“เว้าอี้ยังกัน”	“พูดอะไรกัน”
พระโอรส ผีตาย	“ถวายบังคมเสด็จแม่ เสด็จแม่กะ เบ่งหน้าผีตายแน่ บ่ให้จ๋มโตจั่งโต มีแต่คนถูกผีตาย”	“ถวายบังคมเสด็จแม่ เสด็จแม่ลองดูพระ พักตรผีตายด้วย ไม่ให้บ่นได้อย่างไรมีแต่ คนถูกผีตาย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะสมจิตร บ่อทอง เรื่อง **แรงรักริษยา** คำว่า “บังคม” เป็นคำทับศัพท์ภาษาเขมร หมายถึง การแสดงความเคารพพระมหากษัตริย์ ตัวอย่างบทหมอลำดังกล่าวมีการใช้คำว่า “บังคม” เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ผู้แสดงตลก เวลาที่นักแสดงตลกหมอลำพูดถึง จะได้ยินเสียงหัวเราะจากผู้รับสาร หรือผู้ชม เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

6.7 คำทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤต คือ คำภาษาบาลีสันสกฤตที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บเวทีหมอลำโดยออกเสียงคำนั้น ๆ ให้มีลักษณะใกล้เคียงกับคำเดิมในภาษาบาลีและสันสกฤตให้มากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้แสดงหมอลำอาจไม่ทราบก็ได้ว่าคำที่ใช้เป็นคำในภาษาบาลีหรือสันสกฤต และไม่ทราบว่าคำดั้งเดิมออกเสียงกันอย่างไร แต่ที่ออกเสียงคำดังกล่าวในการแสดงหมอลำนั้นใช้ตามที่ได้เล่าเรียนและใช้ในชีวิตประจำวัน แต่คำดังกล่าวเป็นคำภาษาบาลีสันสกฤตโดยที่ผู้ใช้ไม่รู้ตัว

ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตที่ใช้สร้างเรื่องราวในการแสดงหมอลำอีสาน แล้วสื่ออารมณ์ขึ้น มีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 12 ตัวอย่างคำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันเทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาบาลีที่สื่อ อารมณ์ขึ้น
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาบาลีที่สื่อ อารมณ์ขึ้น
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือด กตัญญู	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาบาลีที่สื่อ อารมณ์ขึ้น
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ	ช้วนอกกลาน मारคนละทอง	เศรษฐี
5.	รัตนศิลป์อินตาไทย ราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ตั้สสะกะคะวา ตั้สสะกะคะวา ตั้สสะ กะคะวา อิติปิโส กะคะวา อะระหัง สัมมา พุทโท เอหิภัสสิโก โอปานาริ โก ปัตตังเอหิภัสสิโก วินโยหิติ พุทฺธ เถอุกัมมัง อะระหังสัมพุทฺธ, เณร
6.	รุ่งทิวา อำนวยศิลป์	บวงกรรม	เณร
7.	สมจิตร บอทอง	ออมอกแม่	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤต ที่สื่ออารมณ์ขึ้น
8.	หนุการ วิเศษศิลป์	อิเหนา	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤต ที่สื่ออารมณ์ขึ้น
9.	คำพูน รวมมิตร	กิ่งฟ้ากาหลง คอน	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤต ที่สื่ออารมณ์ขึ้น
10.	สาวน้อย เพชรบ้านแพง	รักนี้มีกรรม	ไม่พบคำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤต ที่สื่ออารมณ์ขึ้น

คำทับศัพท์ภาษาบาลี คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสาน ก็จะสื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วีระพงษ์	“เศรษฐี”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
หนวย	“เป็นเศรษฐีนั่นละ ข่อยเห็นคน รวยเว้าซื่อ ๆ ข่อยเลยมันไล่”	“เป็นเศรษฐีนั่นละ ผมเห็นคนรวยพูดเล่น ผมก็เลยมันไล่เฉย ๆ”
หลอด	“มันไล่หยัง”	“มันไล่อะไร”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ขำวนอกกลอน มารคน ละทอง** คำว่า “เศรษฐี” หมายถึง คนมีฐานะร่ำรวย ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำว่า “เศรษฐี” เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ชั้นเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ฤกษ์	“อาดมานี้คือพระฤกษ์บำเพ็ญศิวภาวนาอยู่ได้ 800 ปี แล้วฉันตะหมากไม้ มีเนรน้อยบวชอยู่นำพูนึงเกิดซึกากกินอยู่เทิงหัวจนว่าหัวชาว้ออกลอกหายายังมาไล่ให้กะบ่เซาจักเทื่อแหล้วว่ามีอนี้บ่ทันไดภาวนาอยู่ว่าแล้วกะภาวนาก่อน ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา อิติปิโส ภควา อะระหังสัมมาสัมมาพุทโธ เอปัสสิโก โอบานาริโก ปัตตจตัง เอหิปัตสิโก วินโยหิติ พุทธเชอุกัมมัง อะระหังสัมพุทโธ แดงโมมีบ่น้อ แดงกินก็เอาดอก ปลา	“อาดมานี้คือพระฤกษ์บำเพ็ญศิวภาวนาอยู่ได้ 800 ปี แล้วฉันตะหมากไม้ มีเนรน้อยบวชอยู่นำพูนึงเกิดซึกากกินอยู่เทิงหัวจนว่าหัวชาว้ออกลอกหายายังมาไล่ให้กะบ่เซาจักเทื่อแหล้วว่ามีอนี้บ่ทันไดภาวนาอยู่ว่าแล้วกะภาวนาก่อน ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา อิติปิโส ภควา อะระหังสัมมาสัมมาพุทโธ เอปัสสิโก โอบานาริโก ปัตตจตัง เอหิปัตสิโก วินโยหิติ พุทธเชอุกัมมัง อะระหังสัมพุทโธ แดงโมมีบ่น้อ แดงกินก็เอาดอก ปลา

	ลูกคอกมันไต้น้อย กุ้งชี้อยบ่อ ยากกิน ลาบวัวเอามาไลด กินมื่อ แล่งกะไตดอก แม่อกสาวให้เอา มา แม่อกชราให้เอาหนึ่ อ่อ ละณรน้อยไปไสวะ เณรน้อย เณรน้อย”	ชราให้เอาหนึ่ อ่อ ละณรน้อยไปไสวะ เณรน้อย เณรน้อย”
เณรน้อย	“หลวงพ่อกว่าหั้นหลวงพ่อกว่าผมมี ชื่อกากติ หลวงพ่อนั้นมีชื่อกาก”	“หลวงพ่อกว่าชื่อกากจะกินหัวผม หลวงพ่ นั้นละมีชื่อกาก”
ฤาษี	“อย่ามาเว้าช้อยบ่มีดอกชื่อกาก”	“อย่ามาพูดอย่างนั้นนะ หลวงพ่ไม่มีชื่ กาก”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **4 ยอดกุมาร** คำว่า “ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา อิติปิโส ภควา อะระหัง สัมมาสัมมา พุทโธ เอภัสสิโก โอบานาริโก ปัตตังเจติ อเอติ ปัตติโก วินโยหิติ พุทธ เตอุกัมมัง อะระหัง สัมพุทโธ, เณร” หมายถึง บทสวดที่ใช้ภาษาสันสกฤตผู้แสดงจะขับสวดมาร้องลักษณะการร้องเพลง ซึ่งอาจจะไม่ตรงตามภาษาบาลีทั้งหมดแต่เน้นอารมณ์สนุกสนานและอารมณ์ขันเป็นหลัก ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ใช้คณะหมอลำใช้คำบาลีและยังมีคำว่า “เณร” ซึ่งคำที่กล่าวมาเป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลวงพ่อ้วน	“เณรขอเด้าแปด แม่นว่าหยัง เกาะเตี๋ยวนิ”	“เณรขอเด้าด้วยวะเพคไฟล่อออกมาจาก จีวร พุดอะไรกันนะขณะนี้”
เณรขอ	“ท่องสัพพิจำ”	“ท่องสัพพิจำ”
หลวงพ่อ้วน	“เว้าท้าวที่บ่ท้าวแดน อิติปิคือหยังเกาะ”	“พุดไปท้าว อิติปิคืออะไรนะ”
เณรขอ	“อิติปิติ”	“อิติปิติ”
หลวงพ่อ้วน	“กอดคอกแม่มันหยัง กอดคอปาน เสี๋ยว อิติปิหยังคือเตี๋ยไก่น้อย”	“กอดคอกแม่ทำไม กอดคอยังกะเพ็เอน สนิท อิติปิ คือเตี๋ยไก่น้อย”
เณรขอ	“เตี๋ยไก่น้อยมันคืออิติปิ”	“เตี๋ยไก่น้อยคืออิติปิ”
หลวงพ่อ้วน	“พุ่นสัพพิคือหยังเกาะ”	“โน่นสัพพิคืออะไร”
เณรขอ	“สัพพิคือไก่น้อย”	“สัพพิคือไก่น้อย”

หลวงพี่อ้วน	“มาลีแปลคือไก่ตอดอึ้งนี่เ้า”	“อ้าวทำไมแปลว่าไก่จิกอึ้ง”
เณรชอด	“บ่เคยเห็นไก่ตอดอึ้งตีเ้ามันสิ บ๊ีบ อึ้งมันสิคิมคิมเรื่อย ๆ”	“ไม่เคยเห็นจิกอึ้งหรือมันจะเอาปากจิก มันจะเอาปากคาบไปเรื่อย ๆ”
หลวงพี่อ้วน	“อ้าว (หลวงพี่เอาใบลานตีหัว เณรชอด) เอนี้ตีหัวสะกะใด”	“อ้าวหลวงพี่เอาใบลานตีหัวเณรชอด) เอนี้ตีหัวทำไม”
เณรชอด	“อ้าวบอกหลายเทื่อแล้วอย่าเอา ใบลานตีหัว ตีหัว เห็นบ่ชู้กากขึ้น เต็มหัวยุนี้ ฮู้เฮ็ดหยังบ่ฮู้หม่อม อ้วนนี้”	“อ้าวบอกหลายครั้งแล้วอย่าเอาใบลานตี หัว ตีหัว เห็นไหมชู้กากขึ้นเต็มหัวเลย ทำอะไรไม่รู้ที่รู้ทางหลวงพี่อ้วนเอย”
เณรชอด	“เ้าคือจ้งบวชพร้อมกันยุ”	“ยังเคยบวชพร้อมกัน”
หลวงพี่อ้วน	“พร้อมกะเจ้าของเป็นเณรเขาเป็น หลวงพี่เาะ เ้าอีกจักตุ่มชู้กากนิ”	“บวชพร้อมกันชอดเป็นเณร ส่วนข้าเป็น พระ รู้จักตุ่มชู้กากไหม”
คมสันต์	“เ้า ๆ หยอกแต่กันยุหันหละ เ้า มาเฮ็ดหยังใบลานหลวงตานะ”	“เ้า ๆ หยอกกันอยู่นั้นแหละ เ้าใบลาน มาทำอะไร”
หลวงพี่อ้วน	“เ้ามาท่องเาะท่องให้มันคล่อง”	“เ้ามาท่องให้ท่องได้คล่อง”
คมสันต์	“ท่องหยัง”	“ท่องอะไร”
หลวงพี่อ้วน	“เณรชอดห้าแปด แม่นว่าหยัง เกาะเด็ยวนี้”	“เณรชอดอ้วยวะโผล่ออกมาจากจิวร กำลังพูดอะไรอยู่เด็ยวนี้”
เณรชอด	“ท่องลัฟพีจ่า”	“ท่องลัฟพีจ่า”
หลวงพี่อ้วน	“เว้าทั่วที่บ่หัวแดน อิติปีคือหยังเกาะ”	“พูดไปทั่ว อิติปี คืออะไร”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัฐทิวาอำนาจศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** คำว่า “เณร” หมายถึง สามเณร ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงสามเณรที่มีอ้วยวะเพศโผล่ออกมาจากจิวร ผู้รับชมจะเห็นภาพไปด้วยและหัวเราะตามบริบทที่ผู้แสดงตลกหมอลำกำลังดำเนินเรื่อง เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่กองลำลี	“แต่ตัวมึงนั้นหน้าตาต่างหมู่ที่เคยเห็นไผ หันไปจ้งเพลพระเณรกะวายุ่นแนว ทำบุญเอาหน้าครัทธาหัวเต่า มี คนมา	“แต่ตัวมึงนั้นหน้าตาต่างหมู่ที่เคยเห็น ไผหันไปจ้งเพลพระเณรกะวายุ่น แนวทำบุญเอาหน้าครัทธาหัวเต่า มี

บอกเล่าบ้านเมืองเขาเว้าพื้นไปหาเล่น คนมาบอกเล่าบ้านเมืองเขาเว้าพื้น
พระเณร” ไปหาเล่นพระเณร”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคุณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** คำว่า “เณร” หมายถึงสามเณร ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำว่า “เณร” ผู้ชมจะส่งเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

1.7 คำย่อ คือ คำย่อที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บทเวทีหมอลำ เป็นคำย่ออักษรภาษาไทยที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ตัวอย่างคำย่อที่ใช้ประกอบสร้างข้อความสื่ออารมณ์ขันในการแสดงหมอลำอีสานมีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 13 ตัวอย่างคำย่อที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	รายการคำ
1.	ประถมนันทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	เต็จพี เต็จพี เต็จพีเพคะ
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	สท., อ.บ.ต., พยบ.
3.	ระเบียบวาทศิลป์	สายเลือดดกตัญญู	2 โไล (9 ซีต)
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์	ข้านอกกลาน มารคนละท้อง	หมาเศษฐู
5.	รัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์	4 ยอดกุมาร	น.ส.3
6.	รุ่งทิวา อำนวยการศิลป์	หมากพร้าวหลน แข่ง หมากแดง หลนค่าง	ม.ที่ 1, ม.ที่ 2, ม.ที่ 3, ม.ที่ 4, ธ. ก.ส., ป.ล., ส.ท., ก. ข. ด., ส.ท., อ.ป.พ.ร.
7.	สมจิตร บอทอง	รักริษยา	ไม่พบคำย่อที่สื่ออารมณ์ขัน
8.	หนูถาวร วิเศษศิลป์	อิเหนา	EVS, บริษัท EVS, EVS
9.	คำพูน รวมมิตร	กิงฟ้ากาหลงคอน	5 เมษา
10.	สาวน้อย เพชรบานแพง	รักนี้มีกรรม	อ.บ.ต., ถันวา

คำย่อคำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบท การสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้ เป็นอย่างดี ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำย่อเพื่อ สื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“เต็จพี เต็จพี เต็จพีเพคะ หยิบมา นี้ดิคะ อย่าไปทางนั้นเพคะมันบ่ ฮ้าย เต็จพีเพคะของเต็จพีเกิดแล้ว ละเพคะ”	“เสด็จพี่เพคะ หยิบมานี้เลย อย่าเสด็จ ไปทางโน้นมันไม่ดี และของเสด็จพี่เกิด แล้วละเพคะ”
พระสุธน	“เป็นหยั่ง”	“เป็นอะไรหรือ”
เพ็ญฉาย	“เนื้อคู่”	“เนื้อคู่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมนันท์เชิงศิลป์ เรื่องพระสุธน มโนราห์ คำ ว่า “เต็จพี, เต็จพี, เต็จพี” หมายถึง พระสวามี หรือสามีของเชื้อพระวงศ์ เวลาที่นักแสดงหมอลำ พูดถึง ผู้ชมจะส่งเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิด อารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำ ดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เจ้าหนี้จิ้น	“ว่าจ้งไต๋แน่”	“ว่าอย่างไรหรือ”
ใบซี้	“ม.ที่ 1 ไม่มี”	“ม.ที่ 1 ไม่มี”
เจ้าหนี้จิ้น	“แล้ว ม. ที่ 2 ละ”	“แล้ว ม. ที่ 2 ละ”
ใบซี้	“ไม่หนี”	“ไม่หนี”
นายเต็ง	“ระดับเต็งบ่มีหนีหนี”	“ระดับเต็งไม่หนีหนี”
เจ้าหนี้จิ้น	“ม. ที่ 3 ละ”	“ม. ที่ 3 ละ”
ใบซี้	“ไม่จ่าย”	“ไม่จ่าย”
เจ้าหนี้จิ้น	“แล้ว ม. ที่ 4 ละ”	“แล้ว ม. ที่ 4 ละ”
ใบซี้	“มีอะไรไหม”	“มีอะไรไหม”
เจ้าหนี้จิ้น	“แกเดียวกับข้าไหม”	“แกเดียวกับข้าไหม”

ไบชี	“มีหนี่อยู่ ธ.ก.ส. อยู่แสนห้า ตามา แสนสี่ ยายสี่สี่ร้อย ยายน้อยหมื่น สอง”	“มีหนี่อยู่ ธ.ก.ส. อยู่แสนห้า ตามาแสน สี่ ยายสี่สี่ร้อย ยายน้อย หมื่นสอง”
เจ้าหนี่จิ้น	“อาหยา”	“อาหยา”
ไบชี	“แม่ปองพันเก้า อีเยาว์พันสี่ ยายดี หมื่นแปด บักแคกหมื่นสาม”	“แม่ปองพันเก้า อีเยาว์พันสี่ ยายดีหมื่น แปด บักแคกหมื่นสาม”
เจ้าหนี่จิ้น	“อีงามเจ็ดร้อย ยายลอยสามหมื่น แม่ชื่นพันห้า บักกล้าหมื่นสอง”	“อีงามเจ็ดร้อย ยายลอยสามหมื่น แม่ชื่นพันห้า บักกล้าหมื่นสอง”
ไบชี	“ป.ล. หนี่เฮียทวยสองพันยังบ่จ่าย อีปอบเอ่ยสองพันกะบ่จ่ายเพิ่น”	“ป.ล. เป็นหนี่เฮียทวยสองพันยังไม่จ่าย เลย แคสองพันก็ยังไม่ยอมจ่าย”
เจ้าหนี่จิ้น	“บ่จ่ายมื่อนี้ยึดบ้านอย่างเดียว”	“หากไม่จ่ายจะยึดบ้านเลยนะ”
นายเต็ง	“เจรจามาเขายึดบ้านแล้ว ต่อที่รัก”	“เจรจามาเขายึดบ้านแล้ว ต่อที่รัก”
เจ้าหนี่จิ้น	“ค่างบ่ได้มื่อนี้ยึดบ้านอย่างเดียว ยึดเอาเลย ๆ”	“ค่างไม่ได้วันนี้ยึดบ้านอย่างเดียว ยึด เอาเลย”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรู่ทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่อง**หมากพร้าวหล่นแข่ง
หมากแดงหล่นค่าง** คำว่า “ม. ที่ 1, ม. ที่ 2, ม. ที่ 3, ม. ที่ 4, ธ.ก.ส., ป.ล.” หมายถึง ไม่มี ไม่
หนี่ ไม่จ่าย และมีอะไรใหม่ เรียงตามลำดับ ส่วนคำว่า “ธ.ก.ส.” ย่อมาจากคำว่า ธนาคารเพื่อ
การเกษตรและสหกรณ์ และคำว่า “ป.ล.” ย่อมาจากคำเต็มว่า ปัจจุบันลิต เวลาที่ผู้แสดงหมอล
ลำพูดถึงคำที่กล่าวมา ผู้ชมจะส่งเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อ
กลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอล
ลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ม่อฮ่วย	“ตกถึกขวยมดแดงให้ช้อยจักบาดแน เด้อ”	“ตกถูกรังมดแดงน่าจะดี”
แหล่	“ถึกของเฒ่าพ่อผู้ใหญ่แหล่พูด คั้น วาบเอากะให้ไปถึกของ อ.บ.ต.”	“ถูกตามพ่อเฒ่าผู้ใหญ่แหล่พูด หากไม่ เอากะให้ไปถูกของ อ.บ.ต.”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง**รักนี้มีกรรม** คำว่า
“อ.บ.ต.” หมายถึง องค์การบริหารส่วนตำบล เวลาที่ผู้แสดงหมอลำพูดถึงคำที่กล่าวมา ผู้ชมจะ

ส่งเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกอลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่	“ถามโลดลูก”	“ถามเลยลูก”
ตอกแตก	“ตั้งแต่เกิดได้ใหญ่มาเคยได้ไม้ได้ไรกับเขาจักเทียบคะหลอน”	“ตั้งแต่เล็กจนโตเคยได้เสียกับผู้ชายหรือยังคะหลอน”
แม่	“กูอยากชี้ห่ากนไส้มึงเอย ป้าดที่โธ กูลิแจ่ง ส.ห. จับปากมึงเด”	“กูอยากอุจระห่าไส้มึงจริง ๆ เลย ป้าดที่โธ กูจะแจ่งให้ ส.ห. จับปากมึงนะ”
สี่คน	“เอา ส.ห. อ.ป.พ.ร. กะว่าแหมแม่ กูว่าลัด แจ่งโลดบ่ย่านดอก จั่งได้มาว่าแม่บ่ได้กินไม้กิน ไรลูก อันแม่เว้าไปสู้อย่างเครียดกันนะคะบ่เคยเครียดจักเทียบ”	“เอา ส.ห. อ.ป.พ.ร. ก็ดีแม่กูพูดัก เขิญแจ่งความได้เลยไม่เคยกลัว พูดได้ อย่างไรก็ตามไม่เคยได้เสียกับผู้ชาย เขิญแม่พูดเลย พวกเราไม่เคยเครียดเลย”
แม่	“บ่เครียดแมนบ่”	“ไม่เครียดใช้ไหม”
สี่คน	“บ่”	“ไม่เลย”
แม่	“หมูกะเทยทหารก็มีอวานพอฮีนี ฮีนี ฮีนี ฮีนี”	พวกกะเทยทหารแรกเกิด พ่อแก พ่อแก และพ่อแก”
ทั้งสี่คน	“เป็นฮียั้ง”	“เป็นอะไรหรือ”
แม่	“เป็นผัวเกากูเปิด”	“เคยเป็นผัวเก่าของกูทุกคน”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัฐทิวาอำนวยศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นค่าง คำว่า “ส.ห., อ.ป.พ.ร.” หมายถึง อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อ.ป.พ.ร. มาจาก “Civil Defense Volunteer” เวลาที่ผู้แสดงหมอลำพูดถึง ไม่แปลความหมายเต็มว่าหมายถึงอะไรแต่คำดังกล่าวเวลาที่ผู้แสดงคณะหมอลำพูดถึงจะตกลงอยู่ในคำอยู่แล้วรวมทั้งคำว่า “ส.ห.” ย่อมาจาก สารวัตรทหาร หมายถึงทหารเหล่าหนึ่งในกองทัพบก เรือ และอากาศ มีหน้าที่ ถวายอารักขาพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ สอดส่อง ตรวจตราให้ทหาร ข้าราชการกล้าโหมพลเรือน และคนงานในสังกัดกระทรวงกลาโหม อยู่ในระเบียบวินัย ความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดี เป็นต้น ผู้ชมจะส่งเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกอลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แสบ	“มันมีหมาอยู่ที่โต”	“มันมีหมาอยู่ที่ตัว”
ละไม	“โฮ้ย เว้าแบบหมา ๆ จังลิกะเว้าเป็น เนาะ”	“พูดแบบหมา ๆ ก็พูดไปเถอะ”
แสบ	“ละไม เว้าง่าย ๆ เจ้าลิมาฮีนเป็น ก. ข. ด. เขาหยั่งอยู่นี่”	“ละไม พูดกันง่าย ๆ แกจะมาเป็นเป็น ก. ข. ด. เขาทำไมกัน”
ละไม	“เอ้า ลีไปไล่สั้น บรู๊จัก”	“เอ้า จะไปไหน ไม่รู๊จัก”
แสบ	“บรู๊จักอีหยัง”	“ไม่รู้อะไรหรือ”
ละไม	“ก. ข. ด. แปลว่าหยัง”	“ก. ข. ด. แปลว่าอะไรหรือ”
แสบ	“ก้าง ขวาง ดาก”	“ก้าง ขวาง กัน”
ละไม	“ชั้นเฮากะบ่ต้องขวางดากไปเถอะ อ้ายแสบ”	“ถ้าอย่างนั้นพวกเรา ต้องขวางกันไป กันเถอะพี่แสบ”
แสบ	“ไปเต้ออ้ายอ้วน”	“ไปนะพี่อ้วน”
อ้วน	“ไปแล้วบักห่านันกะตาย อูย อูย สู้ ไซ้ง่าง ไซ้ง่างหยั่งอยู่นี่”	“ไปแล้วหรือไอ้ท่า อูย อูย แก ไซ้ง่าง พักทำไมอยู่นี่”
เพื่อนมนตรี	“ขอเลข อຍากได้ของดี”	“ขอเลข อຍากได้ของดี”
อ้วน	“ของเล่นสาวบ้อ”	“ขอคุยเล่นกับสาวไหม”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่อง **พ่อเต้าทำเลย ลูกเขย
คนหลวง** คำว่า “ก.ข.ด.” หมายถึง ก้าง ขวาง ดาก หรือ ก้างขวาง กัน ในภาษาภาคกลาง เวลา
ที่ผู้แสดงหมอลำพูดถึง แปลความหมายเต็มในเชิงตลกสนุกสนาน ผู้ชมจะส่งเสียงหัวเราะ เป็น
การสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและ
ความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

องค์ประกอบในระดับความหมาย

คำที่คณะหมอลำอีสานใช้ในการสื่อสารขณะทำการแสดงซึ่งประกอบด้วยเนื้อเรื่องใน
แต่ละครั้งที่คณะหมอลำทำการแสดงตั้งแต่เริ่มต้น เนื้อเรื่อง บทสรุป ในการแสดงหมอลำอีสาน
จะมีองค์ประกอบในระดับความหมายของคำที่ใช้แสดงสื่อสารระหว่างผู้แสดงและผู้รับสารหรือ
ผู้ชมมีความหมายสื่อสาร (Descriptive Meaning) ความหมายสอดคล้อง (Social Meaning) ดังนี้

จากการศึกษาความหมายของคำที่ใช้ประกอบสร้างเรื่องราวสื่ออารมณ์ชั้นในการแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสานพบ 2 ลักษณะ คือ คำเน้นความหมายสื่อสาระ ความหมายสอดสังคัม และคำเน้นความหมายสอดสังคัม ดังนี้

1. คำเน้นความหมายสื่อสาระ

คำเน้นความหมายสื่อสาระ คือ คำเน้นความหมายสื่อสาระที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บทเวทีหมอลำ ผู้รับสารหรือผู้ชมได้รับความสุขความรู้จากคำที่เน้นความหมายสื่อสาระและมีอารมณ์ขัน

ตัวอย่างคำเน้นความหมายสื่อสาระที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานมีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 14 ตัวอย่างคำเน้นความหมายสื่อสาระที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	คำ	ความหมายสื่อสาระ
1.	ประถมนันทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	นางสาว พรานบุญ ผู้บ่าวหน้า หวาน	นางพหู นายพรานชื่อ “บุญ” เป็นตัวละครในเรื่องพระ สุธน มโนราห์ ชายหนุ่มที่มาเต้นหน้า เวทีหมอลำเวลาที่หมอลำ ทำการแสดง
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	อีเตมา ฮู้ฮู้ ข้อเสนอ จากเลียเต	ผู้หญิงสูงวัย รูทวานหนัก ข้อตกลงให้นวลจันทร์ เป็นภรรยาบ่อยเลียสัว
3.	ระเปียบ วาทศิลป์	สายเลือดคตัญญู	ปลายคาง เว้าชื่อ ๆ ไชโป้ง	ไม่พอใจให้ต่อสู้ พูดตรง ๆ ไม่อ้อมค้อม ให้นำปืนไปยิงฝ่ายตรงข้าม
4.	วีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ฯ	ข้าวนอกลาน मारคนละทอง	ฟ้าว กั๊ดี้หึ ๆ ลูกหล่า	รีบ ๆ ผู้ชายรู้สึกกว่าอวัยวะเพด แข่งตัวตอนตีนนอน ลูกคนสุดทอง

ตาราง 14 (ต่อ)

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	คำ	ความหมายสื่อสาระ
5.	รัตนศิลป์อินตา ไทยราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ซี้กาก อาตมา กองดากขึ้น ฟ้า	โรคผิวหนังที่เรียกว่า กลากเกลื้อนที่ขึ้นตาม ผิวหนังส่วนต่าง ๆ ฤๅษีที่บำเพ็ญศีลภาวนา ได้ 800 ปี อาการคันมากที่ที่ฤๅษีเภา และหั่นกันขึ้นฟ้าเพื่อเภา พอดิเณรเห็น
6.	รุ่งทิวาอำนวย ศิลป์	แม่ย่าจัญไร ลูกสะใภ้กะเริง	บักผีปอบ บักจารย์ สิเว้าสู่ง	คำคำผู้ชายเปรียบกับผี ชนิดหนึ่ง เรียกผู้ชายชาวอีสานที่ สึกจากการบวชพระแล้ว การไปขอลูกสะใภ้พูดถึง ส่วนดีของผู้ชาย
7.	สมจิตร บ่อทอง	อ้อมอกแม่	ผู้งาม เก็บ โพน	หญิงสาวหน้าตาดี รองเท่า เนินดินสูงในทุ่งนา
8.	หนุการ วิเศษศิลป์	กาสิมดงหงส์สิมเผา	ห้าใหญ่ หีตี ซ้อแมว	นายโจ ผู้ชายที่มีอวัยวะ เพศชายใหญ่เป็นพิเศษ สาวประเภทสองชื่อ “ใบ ซี้” เป็นผู้มีช่องอวัยวะ เพศบานเป็นพิเศษ การเด่นแรง ๆ
9.	คำพูน ร่วมมิตร	กึ่งฟ้ากาหลงคอน	นมบูต คอ ลูกเขย	แม่นม ชื่อ “บูต” อวัยวะส่วนต่อจากศีรษะ ลงไปทางลำตัว ผู้ชายที่แต่งงานกับลูก สาวของผู้เป็นพ่อและแม่

ตาราง 14 (ต่อ)

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	คำ	ความหมายสื่อสาระ
10.	สาวน้อย เพชรบ้านแพง	รักทรमान	เอื้อย สาบาน ดง	พี่สาว การจูดรูปเพื่อบอกความ จริงใจต่อกันระหว่าง หญิง-ชาย ในป่ารก

คำเน้นความหมายสื่อสาระ คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสาน ก็จะสื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้คำเน้นความหมายสื่อสาระเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“พระสุธนขา น้ำขึ้นให้รีบตักก่อน เถอะเดวะจะล้นก่อน พระสุธนขา”	“พระสุธน น้ำขึ้นให้รีบตัก เดี่ยวน้ำจะ ล้นก่อนคะ”
พระสุธน	“เว้าอะไรละเพ็ญฉาย เว้าให้เราเป็ง”	“พูดอะไรหรือเพ็ญฉาย ลองให้เราฟัง หน่อย”
เพ็ญฉาย	“ถามซื้อแล้วไหมละเพ็ญโฉม”	“ถามซื้อหรือยังละ เพ็ญโฉม”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคณะประถมบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธน มโนราห์ คำว่า “น้ำขึ้นให้รีบตัก” หมายถึง ให้รีบตั้งใจทำในสิ่งที่ต้องทำเป็นคำที่มีความหมายสื่อสาระที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน สื่อให้รีบตักน้ำหากช้าแล้วน้ำจะล้น เวลาที่ผู้แสดงหมอลำพูดถึง แปลความหมายออกมาแล้วจะทำให้ผู้ฟังหรือผู้รับสารมีอารมณ์ชั้น สนุกสนาน ส่งเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอนทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุญทัน	“บริษัทแจกฮั่นเบาะเอื้อย”	“บริษัทจีนไซ้ไหมพี่สาว”
พี่สาว	“แจกกะได้ไทยกะดีฝรั่งแห่งคัก”	“จีนก็ได้ไทยก็ดีฝรั่งยิ่งดีใหญ่”
บุญทัน	“ได้เงินเบาะ”	“ได้เงินไหม”
พี่สาว	“บ่ค่อยปานได้ดอก”	“ไม่ค่อยได้เงินเท่าไร”

บุญทัน	“เป็นหยั่ง”	“เป็นอะไร”
พี่สาว	“ไปเห็ดมองได้กะมีแต่เช่นซี มีอันนี่ ได้ฮอดค่าผงชूरส”	“ไปทำงานที่ไหนมีแต่ไปเซ็นเขาไว้ก่อน ไม่ได้แม้กระทั่งเงินค่าผงชूरส”
บุญทัน	“โอย จังแม่นค้อยฟังกยากเว้ย”	“โอย ฟังลำบากเหลือเกิน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ชาวเลี้ยงชีวิต คำว่า “เช่น” หมายถึง ลงบัญชีแสดงการเป็นหนี้เอาไว้ “ผงชूरส” หมายถึง ผงหรือเครื่องปรุงรสชาติอาหารให้ร่อยขึ้น เป็นคำที่มีความหมายสื่อสาระ เมื่อนำมาประกอบกับคำอื่นเป็นข้อความที่ใช้สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน สื่อให้เห็นสภาพสังคมอีสานถึงความแห้งแล้ง ต้องไปทำงานต่างถิ่น ต่างจังหวัดในบริษัทที่มีชาวต่างชาติเป็นเจ้าของแม่เงินเดือนจะน้อยนิดแต่ต้องทำงานจนเกิดกรณีว่าเงินเดือนน้อยมาไม่พอแม่จะซื้อผงชूरส การใช้จ่ายเงินไม่ประหยัดต้องชักหน้าไม่ถึงหลังต้องต้องเซ็นเอาเงินออกมาก่อนแล้วใช้แรงงานแลกกับเงิน แม่จะเกิดการเปรียบเทียบแต่ชาวอีสานก็ต้องอดทน เวลาที่ผู้แสดงหมอลำพูดถึง แปลความหมายออกมาแล้ว จะทำให้ผู้ฟังหรือผู้รับสารมีอารมณ์ขัน สนุกสนาน สงสัยหัวเราะ แม่จะสะท้อนสาระความอดอยากก็ตามหัวเราะได้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนวย	“ว่าสิพามึงหมกใส่หยวกกล้วยไป ขายตลาดเช้าค้ำม่วง”	“ว่าจะนำแกไปทำอาหารหมกใส่หยวก กล้วยแล้วนำไปขายที่ตลาดเช้าค้ำม่วง”
โจ้	“ไวยเว้าไปทั่วที่บั่วแดนคักเนาะ สิ มีคนซื้อนำเฮาติเดียวเด็กน้อยมันกู เว้าซื้อ ๆ เถาะ”	“ไวยพูดไปทั่วจริง จะมีคนซื้อเราหรือ กู พูดเล่นเฉย ๆ”
หนวย	“เอากะตัวตัวเนาะ ตัวว่าหมกตุ่น”	“ก็โกหก โกหกกว่าหมกตุ่น”
โจ้	“ตัวว่าหมกตุ่น”	“โกหกกว่าหมกตุ่น”
หนวย	“เอ้อ”	“เอ้อ”
โจ้	“อ้าว สิไปตัวว่าหมกตุ่นจังได้เนาะ คะเจ้ากะลิดมกลิ่น”	“อ้าว จะไปโกหกกว่าหมกตุ่นได้อย่างไร แกก็ดมกลิ่น”
หนวย	“นี่ละกูซังเด็กน้อย กูบ่อยากเลี้ยง เด็กน้อยกูซังเดียวเด็กน้อยมันกูเว้า ซื้อ ๆ เถาะ”	“นี่ละที่กูเกลียดเด็กน้อย กูไม่อยาก เลี้ยงเด็กน้อยกูไม่ชอบ กูพูดเฉย ๆ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละทอง** คำว่า “หยวกกล้วย” หมายถึง ใส่อ่อนของต้นกล้วยซึ่งนำมาทำอาหาร เมื่อนำคำดังกล่าวไปรวมกับคำอื่นก็จะสื่อความถึงการจะเอาเด็กไปทำอาหารหมกใส่หยวกกล้วยแล้วนำไปขายที่ตลาดเช้าค่ำม่วง เป็นคำที่มีความหมายสื่อสาระ ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน สื่อให้เห็นวิถีชีวิตคนอีสานเรียบง่าย อาหารการกินก็หาได้จากธรรมชาติ เช่น หยวกกล้วยก็สามารถมาหมกเป็นอาหารได้ประกอบกับเนื้อสัตว์ต่าง ๆ ได้ กรณีนี้พูดให้ตลกการเอาเด็กมาหมกใส่หยวกกล้วยเป็นไปได้แต่พูดในเชิงผู้ฟังหรือผู้จะมีอารมณ์ขันไปด้วยเวลาได้ยิน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ท้าวอิฐราช	“คุยหยังละแม่ใหญ่”	“คุยหรือยังแม่ใหญ่”
ยาย	“มาเลย สุนีเห็นผู้เห็นคนอยาก กอดไผะกอดดี !”	“มาเลยพวกคุณเห็นใครอยากกอดก็ เลยหรือ”
ท้าวทั้งสี่	“ให้กอดแน่”	“ให้กอดด้วย”
ยาย	“สู้อยากบายไผะบายดี !”	“พวกคุณอยากแตะเนื้อตัวก็แตะเลยหรือ”
ท้าวอิฐราช	“ให้บายแน่”	“ขอจับด้วย”
ยาย	“กูปอกแล้ววากุมิ่ฟัวแล้วสูเข้าใจบ่”	“กูปอกแล้ววากุมิ่ฟัวแล้วพวกคุณเข้าใจไหม”
ท้าวสุวรรณราช	“คำกะฟัว สองคำกะฟัว ฟัวเพ็ลผุ ล้าได้น้อ”	“คำก็ฟัว สองคำก็ฟัว ฟัวคุณรูปร่าง หน้าตาเป็นอย่างไร”
ยาย	“ล้ากู เป็นหยัง”	“เท่ากับกูเป็นอย่างไรดูได้ไหม”
ท้าวเพชรราช	“ล้าเจ้า กำปั้นจุ่มเต็มปากเลย”	“หากเท่าคุณ กำปั้นชกปากเลย”
ยาย	“ผู้ใดลิตีปากฟัวกู”	“ใครจะตีปากสามี่ (ฟัว) กู”
ท้าวเพชรราช	“ผมนิละครับ”	“ผมครับ”
ยาย	“ซ่นล้าหมุ่สูนิ เอาไปเผาไผได้เลย”	“หากหน้าตาเท่ากับพวกคุณเอาไปเผาไฟได้ เลย”
ท้าวอิฐราช	“ปาด !”	“ปาด !”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **4 ยอดกุมาร** คำว่า “บาย” หมายถึง จับหรือกอด เมื่อนำไปรวมกับคำอื่นแล้วสื่อความว่า พวกคุณอยากแตะเนื้อต้องตัวก็แตะเลยหรือ และหากหน้าตาเท่ากับพวกคุณเอาไปเผาไฟได้เลย เป็นคำที่มีความหมายสื่อสาระ ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน สื่อให้เห็นวิถีชีวิตคนอีสานเรียบง่ายยึดถือ

ประเพณีการจับเนื้อจับตัวยังถือว่าเป็นข้อห้าม ห้ามจับเนื้อผู้หญิงที่ไม่ใช่ภรรยาตน และการเปรียบเทียบหน้าตา กรณีนี้พูดให้ตลกผู้ฟังก็รู้สึกได้ในความหมายที่ผู้แสดงสื่อออกมา

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สายฝน	“บ่ไปเช่าหนังจั่งซี่แม่ป่ากะไปเช่าแต่หนังโป้เต ฝนใจแตกพอแสงแล้ว”	“ไม่ไปเช่าหนังอย่างโน้น คุณป่าก็ชอบไปเช่าแต่หนังโป้มา ทำให้หลานฝนใจแตกแล้ว”
ป่าที่	“แม่ป่าเช่าแต่หนังโป้ฝนใจแตกพอแสงแล้ว ยามกูเปิดกะมิ่งนั้นตัวอยู่หน้า (ป่าที่พูดไปพร้อมกับเอานิ้วชี้ใส่หลานสายฝน) จอแม”	“คุณป่าเช่าแต่หนังโป้จนฝนใจแตกแล้วเวลาที่กูเปิดมิ่งก็นั่งแต่ด้านจอหน้าตลอด”
สายฝน	“เจ้าเปิดให้เบิ่งแแนเด้อ”	“คุณป่าเปิดให้ดูด้วยนะ”
ป่าที่	“รีแน รีแน แม่ป่าร้องเพลงดีกว่าคาราไอเกะ เหนอะ กะร้องคาราไอเกะ กัน เอโค”	“รีแน รีแน แม่ป่าร้องเพลงดีกว่า คาราไอเกะ เหนอะ กะร้องคาราไอเกะ กัน เอโค”
สายฝน	“แม่อี้ยั่งเกาะ เอโค”	“คืออะไรนะ เอโค”
ป่าที่	“เอโคกะโอเคนั้นละ”	“เอโคก็คือโอเคนั้นละ”

(วิวัฒน์ ไทยวิฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นค่าง คำว่า “หนังโป้” หมายถึง หนังที่มีเรื่องราวการร่วมเพศของผู้แสดง เมื่อนำคำดังกล่าวไปรวมกับอื่นรวมเป็นข้อความที่มีใจความตามท้องเรื่องว่า ไปเช่าหนังอย่างโน้น คุณป่าก็ชอบไปเช่าแต่หนังโป้มา ทำให้หลานฝนใจแตกแล้ว และคุณป่าเปิดให้ดูด้วยนะ เป็นคำที่มีความหมายสื่อสาระ ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน สื่อให้เห็นวิถีชีวิตคนอีสานมีความเปลี่ยนแปลงมีการแลกเปลี่ยนด้านวัฒนธรรมกันระหว่างในประเทศหรือนานาชาติ กรณีพูดการที่ได้ดูภาพเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ใหญ่ไม่ค่อยได้พูดเปิดเผยนักเด็ก ๆ จึงอยากรู้อยากเห็น ยิ่งมีการนำภาพน่าเสียดมาถ่ายทำเรื่องเกี่ยวกับเพศ หรือหนังโป้ทำให้เด็กสาวหรือคนที่ถูกกีดกันสนใจใคร่รู้ ยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุยงให้อยากทำให้สิ่งตรงกันข้าม ขอดูหนังโป้ด้วย ผู้ฟังก็รู้สึกได้ในความหมายที่ผู้แสดงสื่อออกมากลายเป็นอารมณ์ขันขณะที่ผู้รับชมหรือฟังได้ยินคำดังกล่าว

2. คำเน้นความหมายสอดสังคัม

คำเน้นความหมายสอดสังคัม คือ คำที่มีความหมายสะท้อนให้เห็นลักษณะสังคัมอย่างใดอย่างหนึ่งในท้องถื่นอีสาน ไม่ว่าจะเป็นชีวิตความเป็นอยู่ในแต่ละวัน การประกอบอาชีพ

ความเชื่อ เมื่อใช้ในการสร้างเรื่องราวจะเน้นความหมายสอดคล้องกับที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บทเวทีหมอลำ ผู้รับสารหรือผู้ชมเกิดอารมณ์ขึ้นจากคำที่เน้นความหมายสอดคล้องกันในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งที่สะท้อนจากการนำเสนอของคณะหมอลำอีสาน

ตัวอย่างคำเน้นความหมายสอดคล้องกับที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสานมีดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 15 ตัวอย่างคำเน้นความหมายสอดคล้องกับที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสาน

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	คำ	ความหมายสอดคล้องกับ
1.	ประถมนันทิงศิลป์	พระสุธน มโนราห์	ลี	การซ่อนแอบเป็นการ เล่นชนิดหนึ่งในภาคอีสาน
			เกิบงาม	รองเท้านักมวยซึ่งเคยใช้มาก่อนในชีวิต
			เป็ง	การมองหรือการดูแล
2.	เสียงอีสาน	เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต	ผู้อายุ	ชายหรือหญิงที่หน้าตาไม่ดี
			หน้าเหียน	ชายหญิงหน้าตาสั้น ๆ
			ของฮ้าง	สิ่งที่ชำรุด หรือของเก่า
3.	ระเปียบวาทศิลป์	สายเลือดคดด้งัญญ	กน	สนวนร่างของร่างกาย
			หมองตาย	สถานที่เสียชีวิต
			ป็น	อาวุธที่ใช้ยิงคู่ต่อสู้
4.	วีระพงษ์วงศ์ศิลป์	ชานอกกลาน มารคนละทอง	อายุ	ความระอายต่อการกระทำ สิ่งไม่ดี
			คาตอง	คาลินสอดทองมันที่ฝ่ายชายเตรียมให้ฝ่ายหญิง
			หนนวย	อาการรำคาญต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
			ตายาน	อาการกลัวต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว
5.	รัตนศิลป์อินตา ไทรราษฎร์	4 ยอดกุมาร	ตูด	สนวนกันทั้งหมด
			สา	การล่าสื่อเกี่ยวกับชาวสารต่าง ๆ

ตาราง 15 (ต่อ)

ลำดับที่	คณะหมอลำ	เรื่อง	คำ	ความหมายสอดสังคม
6.	รุ่งทิวา อำนาจศิลป์	หมากพร้าวหลน แข่งหมากแดง หลนค่าง	ยืมเงิน	การยืมเงินจากผู้ให้ยืม
			ค่าง	การยืมเงินยังไม่คืนให้ เจ้าของ
			ระเบิด	ระเบิดที่ภาคใต้ของไทย
7.	สมจิตร บ่อทอง	อ่อมอกแม	เวา	การพูดอธิบาย
			ยาสตรี	ยาสำหรับผู้หญิง
			ผิดไป	ขอผิดพลาดจากกินยาผิด
8.	หนุถาร วิเศษศิลป์	ลูกฮักลูกซัง	รูปหลอ	ผู้ชายหน้าตาดี
			ฮัก	ความรัก
			ซัง	ความเกลียด
9.	คำพูน ร่วมมิตร	กิ่งฟ้ากาหลงคอน	ชะออน	อาการชื่นชม
			ซี้เดียวด	อาการรังเกียจหรือไม่ชอบ สิ่งใดสิ่งหนึ่ง
			เอ็น	การเรียก
10.	สาวน้อย เพชรบ้านแพง	รักทรमान	แลง	เวลาค่าแล้ว
			กราบ	การทักทายกับผู้ชมที่มา ชมหมอลำ
			เฮ็ดจั่งได้	ทำอย่างไร

คำเน้นความหมายสอดสังคม คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่ใช่สื่ออารมณ์ขันและไม่แสดงให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมที่เด่นชัด แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดีและแสดงให้เห็นถึงลักษณะทางสังคมด้วย

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้ คำเน้นความหมายสอดสังคมเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง เพ็ญฉาย	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
	“ผู้บ่าวมาทางไหน ผู้บ่าวหน้า ห้านี้หรือป่าวพี่”	“ชายหนุ่มมาทางไหน ชายหนุ่มที่หน้า เวที่หมอลำหรือเปล่า”

เพ็ญโฉม	“ใช่”	“ใช่”
เพ็ญฉาย	“อย่ามาผู้บ่าวหน้าห้านตัว จงรอ พระสุธนตัว”	“อย่ามาชายหนุ่มหน้าเวทิมอลำ ให้รอ พระสุธน”
เพ็ญโฉม	“เรื่องพระสุธนเป็น ไปจมนเรื่อง เพ็นทำหยังเพ็นบ่คิดฮอดตัวอหยัง”	“อย่าไปบ่นเรื่องพระสุธนเลย ไม่คิดถึง ตัวไซ้ไหม”
เพ็ญฉาย	“เค้าบ่คิดฮอดกู กูคิดฮอดเค้าก็ พอ”	“เขาไม่คิดถึงกู กูก็คิดถึงเขาก็พอ”
เพ็ญโฉม	“พี แต่ว่าสายป่านนี้ชว่น้องมา เล่นกันหว่า”	“พี สายแล้วชว่น้องมาเล่นสนุกกัน ดีกว่า”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประถมนันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** คำว่า “ผู้บ่าว” โดยทั่วไป ชายหนุ่มที่แต่งงานมีครอบครัวแล้วหรือไม่ก็ได้ ในสังคมอีสานจะรับรู้กันในความหมายนี้ เมื่อนำคำดังกล่าวมารวมกับข้อความอื่นเพื่อสื่อสารทำให้เกิดอารมณ์ขัน สื่อให้เห็นวิถีชีวิตคนอีสานชอบไปดูหมอลำกันในเวลากลางคืน ยิ่งในปัจจุบันนี้นิยมไปชมหมอลำแล้ว ชายหนุ่มหญิงสาวชอบเต้นอยู่บริเวณด้านหน้าเวทีหมอลำภาษาอีสานเรียกว่าหน้าห้านหมอลำ รวมกันการที่คนจะมีความรักบางครั้งมีการรักเขาข้างเดียว ผู้รับสารหรือผู้ชมจะมีอารมณ์ร่วมไปด้วยรู้สึกสนุกสนานเวลาที่ได้ยินคำ และประโยคที่มีความหมายสอดสังคคัลลายเป็นการสื่อสารสองทิศทางกับผู้รับสาร ผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาตอบกลับคือเสียงหัวเราะ รอยยิ้มและอารมณ์ขัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ยายลำลี	“โอ้ยลูกหล่าเอ๋ย มาครบหน้า เพียงตากันจั่งซี่แล้ว สาวิตรี นวล ฉวี เทิงจงกล อานนท์ นั้นละ ให้ แม่ถามดูบ้างทางในใจลูกทั้ง 4 แม่มีเรื่องสิเว้าสู่มเจ้าสิว่าได้ ระหว่างนวลฉวีกับสาวิตรีผู้ใดสิ ไปเลี้ยงปู่เลี้ยงย่าลูกหล่าเอ๋ย แม่ เคยรับปากรับคอไว้ตั้งแต่โดน ๆ พุนละ อันนวลว่าจั่งได้ละลูก	“โอ้ยลูกทั้ง 4 สาวิตรี นวลฉวี เทิงจงกล อานนท์ มาครบกันแล้วแม่ ขอถาม หน่อย ระหว่างนวลฉวีกับสาวิตรีใครจะ ไปเลี้ยงปู่เลี้ยงย่า แม่เคยรับปากไว้ ตั้งนานแล้วนวลว่าอย่างไรลูก ใครจะไป เลี้ยงปู่เลี้ยงย่า”

	หล่าละไผ่ลีไปเสี้ยงปู่เสี้ยงย่าละ นวลเอ๋ย”	
นวลฉวี	“นวลฉวีบ่อยากไปดอกแม่ ลุงนิ พลนะมันเคยมักเคยฮักนวล ถ้าลี ให้นวลไปอยู่เฮือนหลังเดียวกัน กับเพื่อนะ นวลคือลีทำใจลำบาก อย่าให้นวลไปเถาะเนาะแม่เนาะ”	“นวลฉวีไม่อยากจะไป ลุงนิพลเคยรักนวล หากได้ไปอยู่บ้านหลังเดียวกัน จะทำใจ ลำบาก อย่าให้นวลต้องไปอยู่เลยนะ แม่”
ยายลำลี	“ลูกหล่าตะเก่ากะลูกไม้หล่าเดไป เสี้ยงปู่เสี้ยงย่ากะตาย คือลิว่าจ้ง สั้นนวล บไปอิหสิบเดี๋ยวนิลูกห ล่า”	“ลูกสาวเอ๋ยหากได้เป็นสะใภ้เล็กควรไป ดูแลปู่และย่า นะนวล ทำพุดอย่างนั้น ไม่ไปหรือนวล”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถานมารคนละ
ทอง** คำว่า “ลูกหล่า” หมายถึง ลูกคนสุดท้าย คำดังกล่าวแสดงถึงความเป็นวิถีชีวิตของชาว
อีสานที่สืบทอดต่อกันมา เมื่อนำคำว่า “ลูกหล่า” ไปรวมกับคำอื่นเป็นข้อความสื่ออารมณ์ขัน
สื่อให้เห็นวิถีชีวิตคนอีสาน ที่ตลกหรือสื่ออารมณ์ขันขึ้นอยู่กับบริบทที่ผู้เป็นแม่ พูดกับลูกในการ
ขึ้นประโยคเพื่อสื่อสารกับลูกทั้ง 4 คน ผู้รับสารจะมีปฏิกริยาตอบกลับคือเสียงหัวเราะ รอยยิ้ม
และอารมณ์ขัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จักรีมหาวงศ์	“เสด็จพ่อเสด็จแม่พะยะคะ ลูก ขึ้นมาเมื่อนี้พร้อมทั้ง ขุนเครีอฝั้น ขุนขา และเท่ากึ่งอีกทั้งเฒ่าชมพู คนกล้าในกึ่งหาร คิดจะออกจาก ไปหาเท่ียงชมไพรในหลวงใน หยวกเขายวนกวน ลูกเลยได้เลย ตัวขึ้นกราบพระองค์เจ้าพ่อเนี้ย แหละพะยะคะ เสด็จพ่อ เสด็จแม่ หม่อมฉันออกไปหนวกไม่เป็นอัน อยู่พระเจ้าคะเสด็จพ่อ”	“เสด็จพ่อเสด็จแม่พะยะคะ ลูกขึ้นมา พร้อมกับ ขุนเครีอฝั้น ขุนขา และเท่า กึ่ง เฒ่าชมพู จะมาทูลขออนุญาต เพื่อ ออกไปชมป่าเขาลำเนาไพรจึงมาทูลขอ พระราชทานอนุญาต”

พระยาโกศวิ	“แสดงว่าเจ้านะออกฮ้อนหัวออกฮ้อนกาย”	“แสดงว่าเจ้าออกกร้อนเนื้อรอนตัวหรือฮ้อนกาย”
จักรีมหาวงศ์	“เป็นความจริงพระเจ้าคะ”	“เป็นความจริงพระเจ้าคะ”
พระยาโกศวิ	“จะออกหาประพาสป่าแม่่นบ่ลูก”	“จะออกประพาสป่าใช้ไหมลูก”
จักรีมหาวงศ์	“ถูกต้องพระเจ้าคะเสด็จพ่อ”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
พระยาโกศวิ	“เจ้าขุนเอ๋ย เฮ็ดจั่งได้ถึงมาหาลูกชายเราจะเอาฮายฮ้อมฮ้อนกันละเฮ้อ”	“เจ้าขุนเอ๋ย ทำอย่างไรลูกชายเราจะหายออกกร้อนเนื้อรอนตัว”
ขุนเสื้อสีชมพู	“คือว่าต้องไปเที่ยวห่างตากแอร์เย็น ๆ”	“คือว่าต้องไปเที่ยวห่างตากแอร์เย็น ๆ”
ขุนเสื้อกัก	“ไปเที่ยวห่างมันเปลืองเงิน เข้าป่าอย่างเดียวหาเก็บดอกกระเจียว”	“ไปเที่ยวห่างมันเปลืองเงิน เข้าป่าอย่างเดียวหาเก็บดอกกระเจียว”
พระยาโกศวิ	“ว่าจั่งได้ละแม่ศรีสุพรรณ”	“ว่าอย่างไรนะแม่ศรีสุพรรณ”

(บริษัทธิวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **เจ้าหญิงแดงอ่อน** คำว่า “ไพร” หมายถึง ป่าไม้ที่ค่อนข้างรกทึบ เมื่อนำคำดังกล่าวมารวมกับอื่นก็จะสื่อความหมายที่สมบูรณ์และแสดงถึงอารมณ์ขัน สำหรับใจความตามตัวอย่าง หมายถึง อากาศออกกร้อนเนื้อตัว ที่สำคัญคือต้องเข้าห้าง หรือร้านค้าที่มีเครื่องปรับอากาศหรือแอร์เย็น ๆ เป็นความหมายสอดสังคัม ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน สื่อให้เห็นการไปลามาไหว้หรือการขออนุญาตผู้ใหญ่ก่อนการลงมือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง และปัจจุบันคนอาจไม่ต้องเดินทางไปป่าเพื่อให้คลายร้อนแล้ว วิธีคลายร้อนได้สะดวกรวดเร็วและมีความสุข คือการเข้าห้างหรือร้านค้าที่มีเครื่องปรับอากาศหรือแอร์ เย็น ๆ ผู้รับสารหรือผู้ชมจะมีอารมณ์ร่วมไปด้วยรู้สึกสนุกสนานเวลาที่ได้ยินคำ และประโยคที่มีความหมายสอดสังคัมคล้ายเป็นการสื่อสารสองทิศทางกับผู้รับสาร ผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาตอบกลับคือเสียงหัวเราะ รอยยิ้มและอารมณ์ขัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จารอ้วน	“กูซังมันคอยาว กูปคือบักป๊อบ อาย กูปคือแมงคามดอก”	“กูเกียจมันคอยาว กูไม่เหมือนป๊อบอาย กูไม่เหมือนแมงคามดอก”
ทองใบ	“เจ้าคือหยั่งสั้น”	“ทำไมคือพุดคอย่างนั้น”
จารอ้วน	“กูคือซีอิวชาวตราดักสมบูรณ”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ

โสภณ	“โอ้ มาคือหาแนวเปรียบเทียบแท้ ละอายอ้วน”	“ทำไมหาสิ่งเปรียบเทียบได้เหมือนจริง ละพ้อ้วน”
จารอ้วน	“สูสิไปไส”	“พวกแกจะไปไหน”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัฐทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่อง **แมงย่าจัญไรลูกสะใภ้** **กะเร็ง** คำว่า “แมงคาม” หมายถึง แมลงชนิดหนึ่งอาศัยอยู่บนต้นไม้ กินพืชเป็นอาหาร เมื่อนำแมลงชนิดนี้มาเปรียบเทียบกับคน คนในสังคมอีสานจึงเห็นว่าเป็นเรื่องที่ชวนให้เกิดอารมณ์ขัน และเมื่อนำคำ “แมงคาม” มาประกอบกับอื่นเพื่อสื่อสารก็จะได้เรื่องราวที่ตลกขบขัน ในเรื่องเป็นการเปรียบเทียบคนกับสัตว์ ตัวละครการ์ตูนที่มีชื่อเสียง แม้กระทั่งแมงคามหรือแมงกวางภาษาอังกฤษ ใช้คำว่า “Rhinoceros beetle” เป็นความหมายสอดสังคมที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน สื่อให้เห็นวิถีชีวิตคนอีสานชอบไปดูหมอลำกันในเวลากลางคืน ยิ่งในปัจจุบันนี้ นิยมไปชมหมอลำแล้วชายหนุ่มหญิงสาวชอบเต้นอยู่บริเวณด้านหน้าเวทีหมอลำภาษาอีสาน เรียกว่าหน้าห้านหมอลำ รวมกันการที่คนจะมีความรักบางครั้งมีการรักเขาข้างเดียว ผู้รับสารหรือผู้ชมจะมีอารมณ์ร่วมไปด้วยรู้สึกสนุกสนานเวลาที่ไต่ยืนคำ และประโยคที่มีความหมายสอดสังคมคล้ายเป็นการสื่อสารสองทิศทางกับผู้รับสาร ผู้รับสารจะมีปฏิริยาตอบกลับคือเสียงหัวเราะ รอยยิ้มและอารมณ์ขัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
น้ำเซียง	“แต่มี้อคีนกะกินยาผิดไปชื้อยา ธาตุมากิน ชื้อยาธาตุตราแม่ ชิป่าตีป็นโพน”	“เมื่อคีนก็กินยาผิดขนาดไปชื้อยาธาตุ มากิน ชื้อยาธาตุตราแม่ชิเปลือยอ้วยวะ เพตป็นโพน”
โหม	“น้ำเซียงมี้อนี้มันค้ำแล้วอย่าพา กันมาจากหูจกตากันเถาะกลับ บ้านกันเถาะโหมว่า”	“น้ำเซียงวันนี้มันค้ำแล้วอย่าง กันมาจากหูจกตากันเถาะกลับ บ้านกันเถาะโหมว่า”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ข, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะสมจิตร บ่อทอง เรื่อง **อ้อมอกแม่** คำว่า “แม่ชิป่าตีป็นโพน” หมายถึง แม่ชิแก่ป็นเนินดิน ในสังคมอีสานแม่ชิแก่ฟ้าป็นเนินดินนั้นเป็นเรื่องที่หากเป็นความจริง ก็จะเป็นของแปลก ชวนตลกขบขัน เมื่อนำคำดังกล่าวมารวมกับคำอื่น ก็จะสื่อความหมายที่ตลกชวนขบขัน ในข้อความมีเนื้อหาว่า ความนิยมในการชื้อยารับประทานกันเอง ชาวอีสานชอบชื้อยาเองไม่ไปพบแพทย์จนอาการหนักถึงจะไปพบแพทย์ เครื่องหมายการค้าหรือตรานิยมเป็นชื่อที่เรียกง่าย จดจำง่าย ในกรณีนี้เป็นตราแม่ชิเปลือยพังดูแล้วจะทำให้เกิด

อารมณ์ขัน เป็นความหมายสอดสังคม ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน สอดสังคมคล้าย เป็นการสื่อสารสองทิศทางกับผู้รับสาร ผู้รับสารจะมีปฏิกิริยาตอบกลับคือเสียงหัวเราะ รอยยิ้ม และอารมณ์ขัน

องค์ประกอบในระดับสัมพันธสาร

สัมพันธสาร หมายถึง วาทกรรมที่กล่าวถึงวัจนภาษาและอวัจนภาษาที่ร้อยเรียงกันขึ้น เป็นเรื่องราวซึ่งผู้ส่งสารต้องการสื่อความรู้ ความคิด ความรู้สึก ไปยังผู้รับสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับสัมพันธสารของภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน จำแนกองค์ประกอบของสัมพันธสารได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเริ่มต้นและการลงท้าย และ 2) การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง ในงานวิจัยนี้ขอเสนอตามลำดับดังนี้

1. การเริ่มต้นและการลงท้าย

การเริ่มต้นและการลงท้ายใช้สำหรับสัมพันธสารในการแสดงหมอลำของคณะหมอลำภาคอีสาน ซึ่งอาจมีลักษณะที่เหมือนและไม่เหมือนกันระหว่างการเริ่มต้นและการลงท้ายของภาษาพูดและภาษาเขียนซึ่งขึ้นอยู่กับบริบทหรือเหตุการณ์ จากการวิเคราะห์การเริ่มต้นและการลงท้ายองค์ประกอบในระดับสัมพันธสาร รูปภาษาที่ใช้เริ่มต้นสนทนาเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

การเริ่มต้นและลงท้าย คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้การเริ่มต้นและลงท้ายเพื่อสื่ออารมณ์ขันมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สหยาอำมาตย์	“ถวายเป็นบั้งบั้งของค์ชาย”	“ถวายเป็นบั้งบั้งของค์ชาย”
พระสุธน	“เป็นจิ้งโตะเนี้ยท่านอำมาตย์ยีน อำมาตย์แหลม อำมาตย์ไผ่”	“เป็นอย่างไรบ้างอำมาตย์ยีน อำมาตย์แหลม อำมาตย์ไผ่”
บักยีน	“มาสวนดอกไม้มื้อนี้ข้างทางงาม แท้ของค์ชาย ว่าดอกอิหยั่งหว่า”	“มาสวนดอกไม้วันนี้ ข้างทางมีแต่ ดอกไม้สวย ของค์ชายคิดว่าเป็นดอกอะไร”
พระสุธน	“แม่นอยู่งาม ๆ”	“ใช่แล้วมีแต่งาม ๆ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** คำเริ่มต้นที่สื่ออารมณ์ขัน คือ “ถวยบังคั๋งของค้ชชาย...” เพราะคำขึ้นต้นใช้คำว่า “ถวยบังคั๋งของค้ชชาย” คำดังกล่าวใช้ผิด ควรใช้คำว่า “ถวยบังคั๋ง” การใช้คำดังกล่าวอำมาตย์ใช้สื่อสารกับพระสุธนเมื่อผู้รับชมหมอลำจะเกิดอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยิน ในขณะที่ดูการแสดงหมอลำ จนกระทั่งถึงช่วงที่ใช้คำลงท้ายจะสื่ออารมณ์ขันสอดคล้องกับคำขึ้นต้นจากตัวอย่างคำลงท้ายใช้คำว่า “แม่่นออยู่งาม ๆ” คำนี้พระสุธนเป็นคนพูดสื่อสารกับบักยีนคำลงท้ายดังกล่าว ทำให้ผู้รับสารหัวเราะไปด้วยเวลาที่ได้ยินน้ำเสียงและความหมายที่ผู้กำลังพูดอยู่ซึ่งขณะที่พระสุธนกำลังพูดกับบักยีนกับคำลงท้ายดังกล่าวจะสื่ออารมณ์ไปในตัวตามบริบทที่คณะหมอลำกำลังทำการแสดงอยู่บนเวที

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพื่อนบานเย็น	“จั่งแม่่นม้นเว้ามันจ่มอหยัง”	“ไม่รู้ว่ามันพูดหรือว่ามันบ่นอะไร”
บานเย็น	“ห่วยลูกน้องเราเนาะกะลือคือกัน นั่นตัว บ่แม่่นมาถามคำหนี่เปาะน้อ ข้อยลือลืออยู่ใสบาด หนิต้ายกูละว่า แม่่นผู้ใด”	“ก็ลูกน้องของเราก็คงเหมือนกัน ไม่ใช่ คนมาถามหนี่หรือ ฉันจะไปหลบอยู่ไหน ตายแน่ ฉันนี้กว่าใคร”
เพื่อนบานเย็น	“ไผ่เอตเปต”	“ไผ่เอตเปต”
บานเย็น	“มิ่งน่นละ”	“มิ่งน่นละ”
เพื่อนบานเย็น	“อ้อยถอนคำเว้าเตี้ยวนี้”	“ถอนคำพูดเตี้ยวนี้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน เรื่อง**เงินคือพระเจ้า ข้าวลี้ยงชีวิต** คำว่า “จั่งแม่่นม้นเว้ามันจ่มอหยัง” หมายถึง การเริ่มต้นในการสนทนาที่สื่ออารมณ์ขัน จากที่กล่าวมาคำขึ้นต้นใช้คำว่า “จั่งแม่่น” เป็นการเน้นคำที่เพื่อนบานเย็นบกำลังสนทนากับบาน ผู้รับสารจะมีอารมณ์ขันในขณะที่ดูการแสดงหมอลำที่ใช้คำขึ้นต้นดังกล่าวต่อจากนั้นจะเป็นเรื่องราวที่สนทนา จนกระทั่งถึงช่วงที่ใช้คำลงท้ายด้วยว่า “อ้อยถอนคำเว้าเตี้ยวนี้” คำลงท้ายดังกล่าวเป็นคำที่เพื่อนบานเย็นสื่อสารกับบานเย็น คำดังกล่าวจะสื่ออารมณ์ขันสอดคล้องกับคำขึ้นต้น ผู้รับสารจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ได้ยินคำขึ้นต้นและคำลงท้ายดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนหวย	“เอาหนี่นัวจิม ๆ หนี แสดงว่ามู เจ้าสองคนบ่เซ็งกันแม่่นบ่”	“หากเอานัวจิม ๆ แสดงว่าทั้งสองคนไม่ รวมเพศกันจริงหรือ”

หลอด	“เฮ้ย เอา ๆ เอา ๆ ฮึบ ๆ มึงกะ ข้างเว้าข้างว่าแท้พัวกับเมียยุ่นา กันนอนนำกันมันลิเป็นไปได๋บ่”	“เฮ้ย เอา ๆ เอา ๆ ฮึบ ๆ มึงก็ข้างพุดนะ ว่าพัวเมียอยู่ด้วยกันนอนด้วยกันมันจะ เป็นไปได๋หรือ”
หนวย	“เชิงอิหลีตี”	“รวมเพศกันจริง ๆ หรือ”
หลอด	“เชิง”	“รวมเพศ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละ
ทอง** จากที่กล่าวมาคำขึ้นต้นใช้หน่วยภาษาว่า “เอานี่นี่ว้จิม ๆ นิ แสดงว่ามุเจ้าสองคนบ่เชิงกัน
แมนบ่” เป็นการเน้นข้อความ ผู้รับสารจะมีอารมณ์ขันไปในขณะที่ดูการแสดงหมอลำที่ใช้คำ
ขึ้นต้นดังกล่าวต่อจากนั้นจะเป็นเรื่องราวที่สนทนา จนกระทั่งถึงช่วงที่ใช้คำลงท้ายจะสื่ออารมณ์
ขันสอดคล้องกับคำขึ้นต้นจากตัวอย่างคำลงท้ายใช้คำว่า “เชิง” ซึ่งคำนี้ หลอด เป็นคนพูด ผู้รับ
สารจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ได้ยินน้ำเสียงและความหมายที่นายหลอดพูดถึงคนอีสานจะและผู้
เข้าภาษาท้องถิ่นอีสานจะหัวเราะในเรื่องเพศ กรณีการรวมเพศ ภาษาอีสานท้องถิ่นใช้คำว่า
“เชิง” แต่คำเดียวก็เกิดอารมณ์ผู้ชมจะหัวเราะตามไปด้วยขณะที่ได้ติดตามเรื่องราวที่กำลังทำการ
แสดงหมอลำอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อำมาตย์ทุม	“โ้ยพระองค์ไปเชื่อความผัน จั่งสั้น โบราณท่านว่าผันนี้บ่เป็น ตาฟรุ้งเสื่อ ตั้งแต่ตอนกับเมียอยู่ ทุกเมื่อ ยังผันว่าได้ตอกควย”	“โ้ยพระองค์ไปเชื่อความผันจั่งสั้น โบราณท่านว่าผันนี้บ่เป็นตาฟรุ้งเสื่อ ตั้งแต่ตอนกับเมียอยู่ทุกเมื่อ ยังผันว่าได้ ตอกควย”
จ๊กกริมหวางค์	“อันนั้นมันแมนผู้อื่นเค้าผันกัน ข้าพเจ้าว่าความผันของข้าพเจ้า เนียต้องเป็นความจริงแน่นอน”	“อันนั้นมันแมนผู้อื่นเค้าผันกัน ข้าพเจ้า ว่าความผันของข้าพเจ้าเนียต้องเป็น ความจริงแน่นอน”
อำมาตย์ทุม	“ความจริงจั่งได้”	“ความจริงอะไรคนจะอยู่ในน้ำน่ะมันจะ เป็นไปได๋อย่างไร”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **เจ้าหญิงแดงอ่อน**
หน่วยภาษาว่า “โ้ยพระองค์ไปเชื่อความผันจั่งสั้น” คำดังกล่าวเป็นการเริ่มต้นที่สื่ออารมณ์ขัน
เพราะอำมาตย์ทุมกำลังสนทนากับจ๊กกริมหวางค์ คำดังกล่าวเป็นขึ้นต้นด้วยเสียงสูง เน้นเนื้อหา
สำคัญการเริ่มต้นด้วยคำดังที่กล่าวมาจะสื่ออารมณ์ขัน จากที่กล่าวมา ผู้รับสารจะมีอารมณ์ขัน

ไปในขณะที่ดูการแสดงหมอลำที่ใช้คำขึ้นต้นดังกล่าวต่อจากนั้นจะเป็นเรื่องราวที่สนทนาจนกระทั่งถึงช่วงที่ใช้คำลงท้ายจะสื่ออารมณ์ขันสอดคล้องกับคำขึ้นต้นจากตัวอย่างคำลงท้ายใช้คำว่า “ความจริงจังได้” ซึ่งคำนี้ อำมาตย์ทุมเป็นคนพูดสื่อสารกับจักริมหาวงศ์ ซึ่งหมายถึงความจริงหรือเปล่า ผู้รับสารจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ได้ยินน้ำเสียงและความหมายที่อำมาตย์ทุมพูดถึงคนอีสาน และผู้เข้าภาษาท้องถิ่นอีสานจะหัวเราะไปด้วยขณะที่ได้ติดตามเรื่องราวที่กำลังทำการแสดงหมอลำอยู่ กรณีนี้คำลงท้ายจะเป็นการยืนยันในเรื่องความผันเหมือนเป็นการตอกย้ำว่าเป็นจริงได้อย่างไรความผัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ต้า	“โอย ชิตาดีได้ตี ซะแตกตายตะ ยามเมื่อเวน”	“โอย จะตายตีได้หรือ กินแต่ตอนกลางวัน”
โจ	“เอากะกินของยามเมื่อเวนบ่แม่น แนวนดีต้า”	“ก็กินเวลากลางวันไม่ถูกต้องตามประเพณีหรือ”
ต้า	“เหวยสายตาสั่นแล้ว”	“เหวยสายตาสั่นแล้ว”
กูเรปัน	“หาเว้าไปทั่ว”	“พูดไปทั่ว”
ต้า	“แม่นแต่บ้านหนองบัว”	“ที่บ้านหนองบัว”
กูเรปัน	“อ่านให้ฟังแนใจ”	“อ่านให้ฟังแนใจ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะอนุกรรมการวิเศษศิลป์ เรื่องอิเหนา หน่วยภาษาว่า “โอยชิตาดีได้ตีซะแตกตายตะยามเมื่อเวน” หมายถึง การเริ่มต้นในการสนทนา ที่ต้าสนทนากับโจ คำดังกล่าวจะสื่ออารมณ์ขัน ต่อจากการขึ้นต้นที่สื่ออารมณ์ขันเป็นช่วงระหว่างบทสนทนาจนกระทั่งถึงช่วงที่ใช้คำลงท้ายจะสื่ออารมณ์ขันสอดคล้องกับคำขึ้นต้นจากตัวอย่างคำลงท้ายใช้คำว่า “อ่านให้ฟังแนใจ” ซึ่งประโยคผู้พูด คือ กูเรปัน จะสื่ออารมณ์ขันผู้รับสารจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ได้ยินคำดังที่กล่าวมาและน้ำเสียง พร้อมความหมายที่ โจพูดถึงคนอีสาน และผู้เข้าใจภาษาท้องถิ่นอีสานจะหัวเราะไปด้วยขณะที่ได้ติดตามเรื่องราวที่กำลังทำการแสดงหมอลำดังกล่าว

2. การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง

การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่องที่คณะหมอลำอีสานใช้ระหว่างทำการแสดงอยู่บนเวทีหมอลำ ผู้รับสารหรือผู้ชมได้รับความสุข มีอารมณ์ขัน

การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง คำดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขึ้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขึ้นได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานที่ปรากฏการใช้การแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขึ้น มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“ฮอดนานแล้วน้องจะเต้จพี่อยากได้เมียหรือเปล่าเพคะ”	“ถึงนานแล้ว เสด็จพี่อย่าได้แต่งงานหรือเปล่าเพคะ”
บักไผ	“โอย์สุดยอด”	“โอย์สุดยอด”
เพ็ญฉาย	“เต้จพี่ไม่ต้องเขินนะเพคะ ผู้สาวหลายก็ไม่ต้องอายหรือกนะเพคะ น้องฉายขอจูบมัดจำก่อนนะเพคะ”	“เสด็จพี่ไม่ต้องเขินนะเพคะ สาว ๆ มีจำนวนมากไม่ต้องอายหรือกเพคะ น้องฉายขอจูบมัดจำก่อนนะเพคะ”
บักไผ	“โอย์ ได้เลย”	“โอย์ ได้เลย”
เพ็ญฉาย	“ทำใจดีนะเพคะ ว้าย สันดานเอ๊ย”	“ทำใจดีนะเพคะ ว้าย สันดานเอ๊ย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประจวบบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธน มโนราห์ หน่วยภาษาว่า “ฮอดนานแล้วน้องจะเต้จพี่อยากได้เมียหรือเปล่าเพคะ” ดังกล่าว หมายถึง คือการแสดงหัวเรื่อง ที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสาน จากที่กล่าวมาหากผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวมาจะมีอารมณ์ขึ้นร่วมด้วยขณะที่เพ็ญฉายสนทนากับไผ

ส่วนคำว่า “ทำใจดีนะเพคะ ว้าย สันดาน” แสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องที่เพ็ญฉายสนทนากับบักไผ คำดังกล่าวจะทำให้ผู้รับสารจะมีอารมณ์ขึ้นไปด้วยในขณะที่ได้ดูการแสดงหมอลำที่ใช้คำแสดงหัวเรื่องดังกล่าวต่อจากนั้นจะเป็นเรื่องราวที่สนทนา จนกระทั่งถึงช่วงที่ใช้คำเปลี่ยนหัวเรื่องจะสื่ออารมณ์ขึ้น คือ หน่วยภาษาว่า “ทำใจดีนะเพคะ ว้าย สันดาน” เป็นการสื่อสารที่เพ็ญฉายสนทนากับไผ คำดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนหัวเรื่องทำให้เกิดอารมณ์ขึ้นร่วมด้วยขณะที่ผู้ชมกำลังชมการแสดงหมอลำ

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บานเย็น	“โอย์เอตเปตมันผู้ตีตัวหล่า”	“โอย์เอตเปตมันผู้ตีนะเธอ”
เพื่อนบานเย็น	“แม่บ่”	“จริงหรือ”
บานเย็น	“จ๋า”	“จ๋า”
เพื่อนบานเย็น	“ซันซ้อยบ่ให้ยืมเงินไปเล่นเด้”	“ถ้าฉันฉันไม่ให้ยืมเงินไปเล่นนะ”

บานเย็น	“อุยสู เพลงไต่ละค้า ผัวกะเทย สาวบ้านเดียวกัน อาเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น”	“อุยทุกคน เพลงอะไร ผัวกะเทย สาว บ้านเดียวกัน อาเภอภูเวียง จังหวัด ขอนแก่น”
เพื่อนบานเย็น	“เจ้าเว้าใหม่เด้อ”	“เธอพูดใหม่นะ”
บานเย็น	“มาพ้อบ้านเดียวกันมาคือกัน แห่นอ”	“มาพบบ้านเดียวกันเหมือนกันจริง”
เพื่อนบานเย็น	“ชมพู่ เอาเพลงหยั่งก้อเอื้อย”	“เอาเพลงอะไรหรือพี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าข้าเลี้ยงชีวิต
ข้อความว่า “โอ้ยเอตเปตมันผู้ตีตัวหล่า” ดังกล่าวเป็นการสนนาระหว่างเพื่อนบานเย็นกับบานเย็น
การแสดงหัวเรื่องดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนการแสดงการเปลี่ยนหัวเรื่องคือคำว่า “ยืมเงิน” ที่เพื่อนบานเย็นสนทนากับ
บานเย็นเพื่อขอยืมเงินกับบานเย็น ขณะที่ผู้แสดงหมอลำอยู่บทเวทีกำลังสนทนากับผู้รับสารจะมี
อารมณ์ขันไปด้วยในขณะที่ดูการแสดงหมอลำที่ใช้คำแสดงคำเปลี่ยนหัวเรื่องดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนหวย	“มะซ่างว้าแท้ เชิงอิหลีตี”	“พูดจริงหรือ ว่าร่วมเพศกันจริง”
หลอด	“เชิง”	“ร่วมเพศ”
หนหวย	“แสดงว่าเจ้าบ่เฮ็ดทำนั้น”	“แสดงว่าคุณไม่ทำทำนั้น”
แม่ราตรี	“มันสิหัวใจวายก่อนได้ลูกยกดอก”	“มันจะหัวใจวายก่อนได้ลูก”
วีระพงษ์	“โอ้ยตกใจเปิด”	“ตกใจหมดเลย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว ของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่องข้าวนอกลาน มารคนละ
ทอง หน่วยภาษาวา “มะซ่างว้าแท้เชิงอิหลีตี” หมายถึง การแสดงหัวเรื่องที่สื่ออารมณ์ขันของ
คณะหมอลำอีสาน จากที่กล่าวมา หน่วยภาษาวา “มะซ่างว้าแท้ เชิงอิหลีตี” ความหมายเชิงลึก
ที่หนหวยสนทนากับหลอด คือ พูดจริง ๆ หรือว่าร่วมเพศกันจริง ๆ หน่วยภาษาดังที่กล่าวมา
แสดงหัวเรื่องผู้รับสารจะมีอารมณ์ขันไปด้วยในขณะที่ดูการแสดงหมอลำที่ใช้คำดังกล่าว
ต่อจากนั้นจะเป็นเรื่องราวที่สนทนา

เมื่อถึงช่วงที่ใช้คำเปลี่ยนหัวเรื่องจะสื่ออารมณ์ขัน คือ หน่วยภาษาวา “โอ้ยตกใจ
เปิด” เป็นการพยายามพูดถึงเรื่องอื่น ๆ แบบสนุกเป็นการเปลี่ยนหัวเรื่องจากคำว่า ตกใจหมอล

เลย ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ผู้แสดงหมอลำพูดถึงคำดังกล่าวเน้นถึงการเปลี่ยนหัวเรื่องที่
อารมณ์ขัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คำวี	“ว่าจ้งได้น้องหล่า”	“ว่าอย่างหรือน้อง”
มนตรี	“คั่นเว้าเรื่องนี้มายามได้อีพื่อเราจะ ว่าแต่บ่มีเงินได้”	“ถ้าพูดเรื่องนี้มาครั้งใดพื่อของพวกเรา ก็บอกว่าไม่มีเงิน”
คำวี	“แม่นอีหลีดอก”	“เป็นความจริง”
มนตรี	“อ้ายชอยเว้าอีพื่อให้ผมแนแน”	“พี่ช่วยพูดกับพื่อให้ผมด้วย”
คำวี	“อูย ชอยเว้าอ้ายชอยเว้าได้อยู่ดอก น้องหล่า แม่นเว้าได้กะคือเกาอีพื่อมี เงินบัตได้เราแต่บ่มีเงิน”	“อูย ช่วยผมพูดได้อยู่ขณะน้องสุดทอง หากพูดได้ก็เหมือนเดิมคือบ่มีเงิน”
มนตรี	“เฮ็ดจ้งได”	“ทำอย่างไร”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่อง **พื่อเต้าทำเลย ลูกเขยคน
หลวง** หน่วยภาษาว่า “ว่าจ้งได้น้องหล่า” ดังกล่าว หมายถึง การแสดงหัวเรื่องสื่ออารมณ์ขัน
จากจากการสนทนาระหว่างคำวีกับมนตรี หน่วยภาษาที่กล่าวมาจะทำให้เกิดอารมณ์ขัน

และต่อมาเป็นการสนทนาระหว่างบทจนกระทั่งเปลี่ยนหัวเรื่องคือคำว่า “เฮ็ดจ้งได”
เป็นคำที่มนตรีสนทนากับคำวี หน่วยภาษาดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนหัวเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขัน
ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ผู้แสดงหมอลำใช้หน่วยภาษาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จารย์เชียงแดง	“อย่าเป็นฮ้ายหลาย”	“อย่าเป็นคนลืมหืม”
จันทร์แดง	“ลักเงินผัวได้ 120 บาทมาเล่น ไพร์นากัน”	“ขโมยเงินสามีมาได้ 120 บาทมาเล่น ไพร์ด้วยกัน”
จันทร์แดง	“ลูกเต่ากะอยู่เฮือน ถามหาสิแตก เฮ็ดหยัง มาแล้วกะดี”	“ลูกเต่าก็อยู่บ้าน จะถามหาทำไม มาแล้วก็ดีแล้ว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ข, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะสมจิตบ่อทอง เรื่อง **อ้อมอกแม่** หน่วยภาษาว่า “อย่า
เป็นฮ้ายหลาย” หมายถึง การแสดงหัวเรื่องที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน จากที่กล่าว
มา หน่วยภาษา “อย่าเป็นฮ้ายหลาย” หมายถึง หน่วยภาษาแสดงหัวเรื่องที่สื่ออารมณ์ขันที่
อาจารย์เชียงแดงสนทนากับจันทร์แดง หน่วยภาษาดังกล่าว เมื่อผู้รับสารได้ยินจะมีอารมณ์ขันไป

ด้วยในขณะที่ดูการแสดงหมอลำที่ใช้คำแสดงหัวเรื่องดังกล่าวต่อจากนั้นจะเป็นเรื่องราวที่สนทนา

เมื่อถึงช่วงที่ใช้คำเปลี่ยนหัวเรื่องจะสื่ออารมณ์ขัน คือ หน่วยภาษาว่า “ลักเงินผัว” ที่จันทร์แดงสนทนากับอาจารย์เชียงแดง หน่วยภาษาดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนหัวเรื่องเพื่อสื่ออารมณ์ขันเป็นกลวิธีการเปลี่ยนหัวเรื่อง ที่การพยายามพูดถึงเรื่องอื่น ๆ แบบสนุกๆ ก่อนแล้วจึงมาเปลี่ยนเรื่องลักเงินหรือขโมยเงินสามี ฟังดูตลก ๆ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่ผู้แสดงหมอลำพูดถึงคำดังกล่าว

โดยสรุป การประกอบสร้างวัจนภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของระดับในภาษา คือ คำ ความหมาย และข้อความ จึงพบองค์ประกอบของวัจนภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานมี 3 ลักษณะสำคัญ คือ องค์ประกอบในระดับคำ องค์ประกอบในระดับความหมาย และองค์ประกอบในระดับสัมพันธสาร โดยองค์ประกอบในระดับคำจะมีลักษณะของคำที่ใช้ประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ขัน 7 ลักษณะ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำประสาน คำทับศัพท์ และคำย่อ ส่วนองค์ประกอบในระดับความหมายจะพบคำที่ประกอบสร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อเรื่องราวและให้อารมณ์ขันในการแสดงหมอลำมี 2 ลักษณะ คือ คำเน้นความหมายสื่อสาร และคำเน้นความหมายสอดสังคม ส่วนองค์ประกอบในระดับสัมพันธสาร มีลักษณะของการสื่อสารแล้วก่อให้เกิดอารมณ์ขัน 2 ลักษณะ คือ การเริ่มต้นและการลงท้าย และการแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง

อย่างไรก็ตาม หากมีการศึกษาลักษณะการประกอบสร้างภาษาในระดับคำ ความหมาย และสัมพันธสารของการแสดงหมอลำที่นอกเหนือจาก 10 คณะ 20 เรื่องหมอลำนี้ ก็อาจมีลักษณะการประกอบสร้างทางภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขันที่แตกต่างออกไป

สำหรับการประกอบสร้างอวัจนภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขันในการแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสาน จะกล่าวอย่างละเอียดในผลการวิจัยบทต่อไป คือ บทที่ 6

บทที่ 6

การประกอบสร้างอวัจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

ในบทที่ 6 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1. โดยมุ่งศึกษากลวิธี การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน การศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัย ใช้ข้อมูลสัมพันธสารที่ได้จากการถอดเทปการแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสาน จำนวน 10 คณะ ได้ข้อมูลสัมพันธสาร รวมเป็น 20 เรื่อง หรือ 20 สัมพันธสาร แล้วจึงวิเคราะห์การประกอบสร้างอวัจนภาษา

ในประเด็นการประกอบสร้างอวัจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานนี้ ผู้วิจัย ประยุกต์ใช้แนวคิดของสวณิต ยมาภัย (2549, หน้า 32-37) และกาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550, หน้า 1-19) โดยอวัจนภาษา หมายถึง ภาษาท่าทางที่มนุษย์ใช้สื่อสารระหว่างกัน เพื่อสื่อถึงความรู้ ความคิด อุดมการณ์ในบริบทต่าง ๆ

จากการศึกษาองค์ประกอบของอวัจนภาษาในภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานพบอวัจนภาษา 7 ลักษณะ ดังนี้

1. เทศภาษา
2. กาลภาษา
3. เนตรภาษา
4. สัมผัสภาษา
5. อากาณภาษา
6. วัตถุภาษา
7. ปริภาษา

เทศภาษา

เทศภาษา คือ ระยะเวลาของของผู้แสดงขณะที่สื่อสารของคณะหมอลำอีสานจะบ่งบอกถึงอารมณ์ชั้นของผู้กำลังแสดงส่งผลต่อความรู้สึกนึกคิดเกิดอารมณ์ร่วมของผู้รับสารหรือผู้ชมทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

เทศภาษานี้หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและออกระยะเวลาท่าทางต่าง ๆ ในการแสดงหมอลำอยู่บนเวที ก็จะมี

สื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสาน เทศภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระสหาย	“ถวายเป็นมงคลองค์ชายพระเจ้าคะ”	“ถวายเป็นมงคลองค์ชายพระเจ้าคะ”
องค์ชาย	“ตอนนี้เราก็อ่าง 21 พรรษา เข้าไปแล้ว เราก็คิดไว้ว่าอยากมีลูกมีเมีย”	“ตอนนี้เราก็อ่าง 21 พรรษา เข้าไปแล้ว เราก็คิดไว้ว่าอยากมีลูกมีเมีย”
พระสหาย	“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ”	“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ”
องค์ชาย	“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ”	“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ”
พระสหาย	“แล้วสาว ๆ ในรั้วในวังเนี่ย องค์ชายพอสิมมองเห็นไผ่มั่งบ่พระเจ้าคะ”	“แล้วสาว ๆ ในรั้วในวังเนี่ย องค์ชายพอสิมมองเห็นไผ่มั่งบ่พระเจ้าคะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประมณบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** เทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างพระสหายกับองค์ชาย กล่าวไว้ขึ้นต้นประโยคบอกเล่าข้อความว่า

“ถวายเป็นมงคลองค์ชายพระเจ้าคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะวาระยะห่าง กล่าวคือพระสหายเข้ามาใกล้พระองค์ชายแล้วทำท่าทางถวายเป็นมงคล

“ตอนนี้เราก็อ่าง 21 พรรษา เข้าไปแล้วเราก็คิดไว้ว่าอยากมี ลูกมีเมีย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะวาระยะห่างที่องค์ชายตรัสกับพระสหายและท่าทางดีใจ

“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน เพราะการเดินเข้ามาใกล้ของพระสหายแล้วกล่าวคำดังกล่าวประกอบท่าทางความเป็นห่วงขององค์ชาย

“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังความใกล้ชิดที่องค์ชายตรัสกับพระสหาย

“แล้วสาว ๆ ในรั้วในวังเนี่ยองค์ชายพอสิมมองเห็นไผ่ มั่งบ่พระเจ้าคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะคำพูดและระยะที่พระสหายพยายามพูดเน้นถึงบริเวณในรั้วในวังว่าน่าจะมีเจ้าหญิงที่พระสิริโฉมงดงามเหมาะกับองค์ชาย จากที่กล่าวมา เทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้ หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพื่อนบานเย็น	“จั่งแมนมันเว้ามันจ่มอิหยัง”	“ไม่รู้พูดหรือบ่นอะไร”

บานเย็น	“ห่วยลูกน้องเราเนาะกะลือคือกัน นั่นตัว บ่แม่นมาถามค่าหนี้เบาะ น้อ ข้อยสิหสิ้อยู่ใสบาดหนีต้ายกู ละว่าแม่นผู้ใด”	“ลูกน้องเราเนาะก็เหมือนกันนั่นแหละ ไม่ใช่ถามเรื่องหนี้เนาะ ฉันทจะไปหลบอยู่ที่ ไหน ตายแล้วนี่กว่าใคร”
เพื่อนบานเย็น	“ไผ่เอดเปต”	“ใคร เอดเปต”
บานเย็น	“มิ่งนั่นละ”	“มิ่งนั่นละ”
เพื่อนบานเย็น	“อ้อยถอนคำเว้าเดี้ยวนี้”	“ถอนคำพูดเดี้ยวนี้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคณะเสียงอีสาน เรื่อง **เงินคือพระเจ้าขำขี้ขี้ชีวิต** เทศภาษา
ที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างเพื่อนบานเย็นกับบานเย็น กล่าวประโยคบอกว่า

“จั่งแม่นมันเว้ามันจ่มอิหยังห่วย ลูกน้องเราเนาะกะลือคือกันนั่นตัวบ่แม่นมาถามค่าหนี้
เบาะน้อ ข้อยสิหสิ้อยู่ใสบาดหนีต้ายกูละว่าแม่นผู้ใด” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่า
น้ำเสียงเน้นคำแรกของการขึ้นต้น

“ไผ่เอดเปต” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงเน้นคำแรกของการ
ขึ้นต้นและการเดินเข้ามาใกล้ ๆ ของเพื่อนบานเย็นขณะที่สนทนากับบานเย็น

“มิ่งนั่น ละ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงและการเข้ามาใกล้ซัด
แล้วพูดกระแทก

“อ้อยถอนคำเว้าเดี้ยวนี้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงและระยะ
ความใกล้ที่เพื่อนบานเย็นเดินเข้ามาใกล้ ๆ จากที่กล่าวมาเทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะ
หมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หาก
ถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อาจารย์ใหญ่	“อ้อยตายตายมีโรคประจำตัวหรือ เปล่าคะเนี่ย”	“อ้อยตายตายมีโรคประจำตัวหรือเปล่า คะเนี่ย”
น้ำหวาน	“มีคะ”	“มีคะ”
อาจารย์ใหญ่	“มีเป็นโรคหยังคะ”	“มีเป็นโรคหยังคะ”
น้ำหวาน	“โรคหัวใจคะ”	“โรคหัวใจคะ”
อาจารย์ใหญ่	“อ้อยเป็นโรคหัวใจ อ้อยตายตายมียา กินบ่ปะคะ”	“อ้อยเป็นโรคหัวใจ อ้อยตายตายมียา กินบ่ปะคะ”
น้ำหวาน	“บ่มี”	“บ่มี”

อาจารย์ใหญ่ “อุ๊ยบ่มียากินอันตรายแท้คะ เอายา “อุ๊ยบ่มียากินอันตรายแท้คะเอายา
 เบาหวานฉันไปกินซ้าก่อนคะ” เบาหวานฉันไปกินซ้าก่อนคะ”
 ครู “อุ๊ยบ่มียากินอันตรายแท้คะ เอะ “อุ๊ยบ่มียากินอันตรายแท้คะเอายา
 ยาเบาหวานฉันไปกินซ้าก่อนคะ” เบาหวานฉันไปกินซ้าก่อนคะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **แรงรักแรงแค้น** เทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างอาจารย์ใหญ่กับนำหวานและครู กล่าวประโยคข้อความว่า

“อุ๊ยตายตายมีโรคประจำตัวหรือเปล่าคะเนี่ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะระยะห่างที่อาจารย์ใหญ่สนทนากับนำหวานยืนอยู่ห่างเหมือนรังเกียจ

“มีคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะการเดินเข้ามาใกล้ของนำหวานเข้ามาใกล้ ๆ ครู

“มีเป็นโรคหยังคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่า ระยะที่ครูยืนอยู่เหมือนกล้า ๆ กลัว ๆ กลัวที่จะเข้าใกล้ “โรคหัวใจคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะนำหวานเดินเข้ามาใกล้เหมือนผู้ใส่หู

“อุ๊ย เป็นโรคหัวใจอุ๊ยตายตายมียากินบ่ปะคะบ่มีอุ๊ยบ่มียากิน อันตรายแท้คะเอายา เบาหวานฉันไปกินซ้าก่อนคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าอาจารย์ใหญ่เดินเข้ามาสลับถ้อยกับเพื่อสื่อสารกับคู่สนทนา

จากที่กล่าวมา เทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่บัวทอง	“อ้วนเอ้ย จารมานี่”	“อ้วนเอ้ย จารมานี่”
จารอ้วน	“หยังถ้วย”	“อะไรถ้วย”
แม่บัวทอง	“เขาบ่มีเงินมีคำเฮา เพิ่นลิเอาอีบัวไปเป็นลูกไก่แม่ ไปเป็นน้องไก่โต”	“เขาไม่มีเงินมีคำเรา เขาจะเอาอีบัวไปเป็นลูกสะไก่แม่ ไปเป็นน้องสะไก่แก”
จารอ้วน	“โอ้ย ปานเปลี่ยนเสียเปลี่ยนผ้าแท้ เปลี่ยนลูกไก่นั้นนะ”	“โอ้ย เหมือนกับเปลี่ยนเสื้อเปลี่ยนผ้าจริงเปลี่ยนลูกสะไก่นั้นนะ”

- แม่บัวทอง “อ้าว มึงลียอมเสียบเปรียบตนเฮด “อ้าว มึงจะยอมเสียบเปรียบทำไม อย่า
หยั่ง อย่ายอมเสียบเปรียบคน เอา ยอมเสียบเปรียบคน เอาเถอะ เอาเลย”
โลดเนาะ เอาโลด”
- จารย์อ้วน “อีแพงคนล่าวว่ามันดี เจ้ากะว่ามัน “อีแพงคนลิวว่ามันดี แกก็ว่ามันไม่ดี”
บตี”
- แม่บัวทอง “เอ้า มันบตีกูกะว่ามันบตี อีนี่มันดี” “เอ้า มันไม่ตีกูก็ว่ามันไม่ตี อีนี่มันดี”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัฐทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่องแม่ย่าจัญไรลูกสะใภ้กระริง
เทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างแม่บัวทองและจารย์อ้วน กล่าวประโยคข้อความว่า
“อ้วนอัยจารย์มานี่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าแม่บัวทองเดินเข้ามาใกล้ ๆ
จารย์อ้วนพร้อมบทสนทนา

“หยั่งถ้วย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการเดินเข้ามาใกล้ ๆ ของจารย์อ้วน
และสนทนาตอบกลับแม่บัวทอง

“เขาบมีเงินมีค่าเฮาเพิ่นลียเอาอีบัวไปเป็นลูกไก่แม่ไปเป็นน้องไก่โต” ประโยคดังกล่าว
สื่ออารมณ์ขันเพราะการเดินไปมาแล้วพูดและสีหน้าท่าทางสงสัยยกมือสูงขึ้นประกอบการสนทนา

“ไอ้ยปานเปลี่ยนเสียบเปลี่ยนผ้าแท้เปลี่ยนลูกไก่อ้นนะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน
เพราะว่าการเดินเข้ามาใกล้แล้วกล่าวเสียงดัง

“อ้าวมึงลียอมเสียบเปรียบตนเฮดหยั่งอย่ายอมเสียบเปรียบคนเอาโลดเนาะเอาโลด”
ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการเดินเข้ามาใกล้ ๆ แล้วพูดกระแทรกใส่คู่สนทนา

“อีแพงคนล่าวว่ามันดีเจ้ากะว่ามันบตี” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการเดิน
เข้ามาใกล้ และมองหน้าตรงแล้วพูด

“เอ้ามันบตีกูกะว่ามันบตีอีนี่มันดี” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการเดินเข้า
มาใกล้แล้วพูดพร้อมใช้มือชี้ไปยังคู่สนทนา

จากที่กล่าวมา เทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมี
ความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่
กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แหล่ง	“ลิวไปจั่งได้ เอื้อยลียเอาพั้วมืออีนี่ ไปนำบได้ ฮ่า ๆ”	“จะไปอย่างไร พี่จะเอาพั้ววันพรวุ้งนี้ ไป ด้วยไม่ได้ ฮ่า ๆ”
เตี้ย	“จักพูได้ลิมาเอาเพิ่นเนาะ”	“ไม่รู้ว่าจะใครจะมาแต่งงานด้วยนะ”

แหล่ง “บ่มีพุกเอาภูกะบ่จืดเด้อ กูลิฝนมีต” “ไม่มีใครมาแต่งงานด้วยภูก็ไมสน ภูจะ
 เข้าๆ มาปาดเป็นตอน ๆ ปาดอิปิ ปาด ลับมิดให้มันคม เชื่อนเป็นขึ้น ๆ เชื่อน
 มาแล้วเตะใส่ฟ้าแล้วแต่ลีไปตกใส” จิมมาแล้ว เตะขึ้นฟ้าแล้วแต่จะตกที่ใด”
 เตี้ย “สาธุอิพ้ออแม่เอ้ย ตกถึกขวยมด “สาธุคุณพ้อคุณแม่ ขอให้ตกถุกกรังมด
 แดงให้ช้อยจักบาดแน่เด้อ” แดงให้ภูลักครั้งด้วยนะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง**รักนี้มีกรรม** เทศภาษาที่สื่อ
 อารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างแหล่ง กับเตี้ยกล่าวประโยคว่า

“ลีไปจ้งได้เอื้อยลีเอาผัว มี้ออื่นนี่ไปนำบได้ฮ่า ๆ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน
 เพราะว่าเอื้อยแหล่งเดินเข้ามาใกล้ ๆ แล้วพูดพร้อมยกมือชี้มายังเอื้อยเตี้ย

“จักฟูได้สิมาเอาเพื่อนะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะการที่เตี้ยหยุดอยู่กับ
 ที่แล้วสนทนาตอบกลับ

“บ่มีพุกเอาภูกะบ่จืดเด้อกูลิฝนมีตเข้า ๆ มาปาดเป็นตอน ๆ ปาดอิปิปาดมาแล้วเตะใส่ฟ้า
 แล้วแต่ลีไปตกใส” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการเดินไปมาแล้วพูดตอบกลับ

“สาธุอิพ้ออแม่เอ้ยตกถึกขวยมดแดงให้ช้อยจักบาดแน่เด้อ” ประโยคดังกล่าวสื่อ
 อารมณ์ขันเพราะว่าเตี้ยมองหน้าและเข้ามาใกล้ ๆ เหมือนการเข้าหาพระพร้อมยกมือสาธุ
 เหมือนการไปไหว้พระที่วัด

จากที่กล่าวมาเทศภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมี
 ความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่
 กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

กาลภาษา

กาล หรือเวลาที่ผู้แสดงหมอลำอีสานใช้ระหว่างการสื่อสาร ขึ้นอยู่เนื้อเรื่องที่กำลังดำ
 การแสดงอยู่ อาจกลางถึงช่วงเวลา เช้า สาย บ่ายหรือค่ำ ขึ้นอยู่บริบทเรื่องที่กำลังดำเนินไป
 กาล และช่วงระยะเวลาต่าง ๆ ก็สามารถทำให้เกิดอารมณ์ขันได้

กาลภาษาหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการ
 สื่อสารในการแสดงหมอลำและกาล และช่วงเวลาที่ประกอบกับท่าทาง ประกอบกับการออก
 เสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานซึ่งมีกาลภาษาเป็นองค์ประกอบใน
 การสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บักไผ่	“จั่งหามันจะเป็นตาร้อนจั่งเด้อเว้า ค้อย ๆ ก็ได้แหละ องค์ชายเป็นโรค หัวใจหยุดเนี่ย”	“จั่งหามันจะเป็นตาร้อนจั่งเด้อเว้า ค้อย ๆ ก็ได้แหละ องค์ชายเป็นโรคหัวใจ หยุดเนี่ย”
แหลม	“มันฮ้อนใส่ฤดูหนาว”	“มันฮ้อนใส่ฤดูหนาว”
พระสุชน	“แล้วเค้าเป็นคนในนครเดียวกันซื่อ ว่าจั่งไต่ละเพ็ญฉายบอกเรา”	“แล้วเค้าเป็นคนในนครเดียวกัน ซื่อว่า จั่งไต่ละเพ็ญฉายบอกเรา”
เพ็ญฉาย	“เค้าชาวปัญจาลนครนี้แหละเพคะ”	“เค้าชาวปัญจาลนครนี้แหละเพคะ”
พระสุชน	“เป็นคนเมืองเรานี้เอง”	“เป็นคนเมืองเรานี้เอง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประถมบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุชน มโนราห์** กาลภาษาที่
สื่ออารมณ์ขึ้นจากบทสนทนาระหว่างบักไผ่กับแหลม กล่าวประโยคว่า

“จั่งหามันจะเป็นตาร้อนจั่งเด้อเว้าค้อย ๆ ก็ได้แหละ องค์ชายเป็นโรคหัวใจหยุดเนี่ย”
ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าคำพูดบักไผ่ไม่ตรงกับเวลาว่าหน้าร้อนจริง ๆ อากาศไม่
ร้อนเป็นเป็นความหมายเชิงแฝงว่าพระสุชนคงอยากพบคนที่ถูกใจสักคน

“มันฮ้อนใส่ฤดูหนาว” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าช่วงที่กล่าวถึงเป็นฤดู
หนาวว่าอากาศมันร้อนจริง ๆ มันไม่ร้อนที่อากาศร้อนเกิดจากความรักที่พระสุชนต้องการหา
ใครสักคนมาเป็นคนรัก

“แล้วเค้าเป็นคนในนครเดียวกันซื่อว่าจั่งไต่ละเพ็ญฉายบอกเรา” ประโยคดังกล่าวสื่อ
อารมณ์ขึ้นเพราะว่าน้ำเสียงที่พูดออกมาไม่ตรงกับฤดูกาลขณะดังกล่าวเป็นความหมายตรงข้าม
ที่คนเกิดความรักมักตาบอดมองฤดูหนาวเป็นฤดูร้อนมองฤดูร้อนเป็นฤดูหนาว

“เค้าชาวปัญจาลนครนี้แหละเพคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าเวลาที่
กล่าวถึงทำให้มองถึงจุดมุ่งหมายไม่ไกลเกินเอื้อมของพระสุชนที่พบบุคคลที่ตนรักได้ง่ายยิ่งขึ้น

“เป็นคนเมืองเรานี้เอง” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าน้ำเสียงที่เน้นประกอบ
กับเวลาที่พูดเน้นความเป็นปัจจุบัน

จากที่กล่าวมากาลภาษาที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมี
ความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่
กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพื่อนบานเย็น	“ติดหนึ้ออมบ้านอ้อมเมือง”	“ติดหนึ้ออมบ้านอ้อมเมือง”

บานเย็น	“ผู้ใด ⁺ กูจะใช้เปิดละละ”	“ใครกูใช้หมด”
เพื่อนบานเย็น	“คือว่าบ่มีเงินเอาหยังใช้”	“โหนบอกว่าไม่มีเงินเอาอะไรใช้เขา”
บานเย็น	“ในบักแต่ไซ้มัน มีบักเดียวมันบ่ เอากูนั้นนะ”	“มีจิมต้องใช้ มีจิมอันเดียวมันไม่เอากู”
เพื่อนบานเย็น	“ผู้ใด ⁺ ”	“ใครหรือ”
บานเย็น	“บักเสียสัว”	“บักเสียสัว”
เพื่อนบานเย็น	“เสียสัว ไอ้อเลากะบ่เอาละนะ เลามักเด็กน้อยเออะ ๆ แอะ ๆ ต้ว”	“เสียสัว ไอ้อ แกไม่เอาอยู่แล้ว แกชอบ เด็กวัยรุ่น ๆ”
บานเย็น	“ชะดี มั่นว่าในบักแต่กูดำมัน เลยบ่เอา”	“จริง มั่นว่าจิมกูดำมันเลยไม่เอา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าขัวเลี้ยงชีวิต กาล
ภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างเพื่อนบานเย็นกับบานเย็นกล่าวประโยคว่า

“ติดหนื้ออ้อมบ้านอ้อมเมือง” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเวลาที่เพื่อนบ้าน
เย็นสนทนากับบานเย็นซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่คนจะติดหนื้อทั่วบ้านทั่วเมืองเป็นการเปรียบเทียบ

“ผู้ใด⁺” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าคำถามตั้ง ๆ ที่ถามว่าใครถามแบบ
รวดเร็วทันใจ

“กูจะใช้เปิดละละ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเวลากระชับที่ตอบกับของ
บานเย็น

“คือว่าบ่มีเงินเอาหยังใช้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเวลาตอบกลับที่เร็ว
อย่างไรก็ไม่มีเงินที่จะใช้คืนให้กับลูกหนี้

“ในบักแต่ไซ้มันมีบัก เดียวมันบ่เอากูนั้นนะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่า
การเน้นถึงสิ่งที่อยู่ภายใน คืออวัยวะเพศของผู้หญิง ณ กาลเวลาดังกล่าวไม่น่าพูดถึง

“ผู้ใด⁺” ประโยคดังกล่าวเวลาที่ต้องใช้เงินคืนอาจใช้ในบักแต่ เป็นความหมายแฝงที่
หมายถึงอวัยวะเพศหญิง กล่าวเน้นต้องการการยืนยันที่แน่นอน

“บักเสียสัวเสียสัวไอ้อเลากะบ่เอา ละนะเลามักเด็กน้อยเออะ ๆ ต้ว” ประโยค
ดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าระยะเวลาที่ตอบกลับเร็วประกอบกับความหมายของประโยคว่า
อย่างไรเสียเสียสัวไม่ยอมรับแน่นอน เพราะในความเป็นจริงแล้วเสียสัวชอบกินเด็ก (ชอบเด็กที่มี
อายุรุ่นลูกหลานมาเป็นภรรยาบ่อย)

“ชะดีมันว่าในบักแต่กูดำมัน เลียบเอา” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะเวลาที่ตอบกลับเร็วแสดงความไม่พอใจกับบทสนทนาเหมือนถูกกล่าวหาในเชิงรบที่ลูกชาวบ้านพูดในทำนองว่าบานเย็นมีอวัยวะเพศไม่สวยเหมือนสาวแรกรุ่ง และเน้นถึงอวัยวะเพศของบานเย็นดำคล้ำไม่สวย

จากที่กล่าวมากาลภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลอด	“มหาเศรษฐี”	“มหาเศรษฐี”
หนวย	“จักละนี้กว่าหมาเศษฐีตี้สันดอก”	“จักละนี้กว่าหมาเศษฐีตี้สันดอก”
หลอด	“คือว่ามหาเศรษฐีมีเมียมาหลายปี บ่ได้ลูกได้เต้ามาเกิดฮ่วม”	“คือว่ามหาเศรษฐีมีเมียมาหลายปี บ่ได้ลูกได้เต้ามาเกิดฮ่วม”
หนวย	“ซ่างว่าแท้”	“ซ่างว่าแท้”
หลอด	“กะเลยอยากได้ลูก กะเลยพาเพื่อนมา ขอลูกยูนี เด็กน้อยยูนียังบ่คับ”	“กะเลยอยากได้ลูก กะเลยพาเพื่อนมาขอ ลูกยูนี เด็กน้อยยูนียังบ่คับ”
หนวย	“ยังยู่สองคน”	“ยังอยู่สองคน”
หลอด	“ผุยิงหรือผุชาย”	“ผู้หญิงหรือผู้ชาย”
หนวย	“ผุยิงเบิด”	“ผู้หญิงทุกคน”
หลอด	“ข่อยไปเรียนเพื่อนจักดาวเค้อ”	“ผมไปบอกท่านก่อนนะครับ”
หนวย	“เอ้อ ๆ ไป ๆ”	“เอ้อ ๆ ไป ๆ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่องข่าวนอกจานมารคนละท้องถิ่น กาลภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนายระหว่างหลอดกับหนวย กล่าวประโยคว่า

“มหาเศรษฐี” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงและการเน้นความเป็นปัจจุบันที่ระบุถึงบุคคลที่มีเงินมีทอง

“จักละนี้กว่าหมาเศษฐีตี้สันดอก” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันความเร็วของบทสนทนาตอบกลับอย่างรวดเร็วของหนวย

“คือว่ามหาเศรษฐีมีเมียมาหลายปี บ่ได้ลูกได้เต้ามาเกิดฮ่วม” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าระยะเวลาที่สื่อสารที่กล่าวถึงระยะเวลาที่แต่งงานมาแล้วยังไม่มีลูกและท่าทางที่ยกมือขึ้นพร้อมกับคำพูด

“ช่างว่าแท้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะความต่อเนื่องที่ทวนหวนตอบกลับมาทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“กะเลยอยากได้ลูกกะเลยพาเพิ่มมาขอลูกยูนีเติกน้อยยูนียังบ่คับ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเวลาที่พูดถึงนั้นเป็นไปได้ยากกับอายุของผู้พูดอายุอาจเกินการตั้งครุภักแล้วอาจเป็นไปได้

“ยังยูลสองคน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะกาลเวลาที่พูดกับความเป็นจริงแตกต่างกัน

“หญิงหรือผู้ชาย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเวลาที่กล่าวถึงนั้นเป็นไปได้ไม่ได้สามีภรรยาอายุเยอะแล้ว

“หญิงเปิด” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังประกอบกับกาลเวลาที่กล่าวถึงความเป็นไปได้ของอายุสามีภรรยา

“ข่อยไปเรียนเพิ่นจักดาวเด้อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังกาลเวลาก็เป็นไปได้ที่สามีภรรยาจะมีลูกเอง

“เอ้อ ๆ ไป ๆ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าบริบทที่กล่าวถึงเวลาที่เหมาะสมความสูงอายุก็เป็นไปได้ไม่ได้

จากที่กล่าวมากาลภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เจ้าหญิงแดง อ่อน	“เพคะเสด็จแม่หม่อมฉันจะพื่อนำเพคะ”	“เพคะเสด็จแม่หม่อมฉันจะพื่อนำเพคะ”
พระนาง ทองแดง	“แดงอ่อน เจ้าจะไปเที่ยงจั่งได้พื่อแม่กับบ่ขอห้ามเจ้า แต่ขอให้เจ้าเอาพื่อกุมภา น่องกรกันต์ แล้วนางสนมพื่อนำไปเป็นหม่อเด้อหล้า”	“แดงอ่อน เจ้าจะไปเที่ยงจั่งได้พื่อแม่กับบ่ขอห้ามเจ้า แต่ขอให้เจ้าเอาพื่อกุมภา น่องกรกันต์ แล้วนางสนมพื่อนำไปเป็นหม่อเด้อหล้า”
เจ้าหญิงแดง อ่อน	“ขอบพระทัยเพคะเสด็จแม่”	“ขอบพระทัยเพคะเสด็จแม่”
พระยาคุมพล	“แล้วพวกเจ้าซีพื่อนำน้องแดงอ่อนหรือเปลาลูกกุมภา”	“แล้วพวกเจ้าซีพื่อนำน้องแดงอ่อนหรือเปลาลูกกุมภา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่องเจ้าหญิงแดงอ่อน กาล ภาษาที่สื่ออารมณ์ขึ้นจากบทสนทนาระหว่างพระนางแดงอ่อน พระนางทองแดง และพระยากุมพล กล่าวประโยคว่า

“เพคะเสด็จแม่หม่อมฉันจะไปนำเพคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่า กาลเวลาที่สนทนาเร็วและก้มหน้าก้มตาเวลาที่พูด

“แดงอ่อน เจ้าจะไปเที่ยงจังได้พ่อกับแม่กับขอร้องเจ้า แต่ขอให้เจ้าเอาที่กุมภา น้องกรกันต์ แล้วนางสนมพวกนี้ไปเป็นหมู่เด้อหล้า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าเวลาที่พูดเร็วและน้ำเสียงรวมทั้งสายตามองตรงไปยังคู่สนทนา

“ขอบพระทัยเพคะเสด็จแม่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าการพูดขอขอบคุณ น้ำเสียงหวานและช้าและท่าทางที่ตลก

“แล้วพวกเจ้าซิไปนำน้องแดงอ่อนหรือเปล่าลูกกุมภา” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นและความเร็วและเวลาที่พูดไม่เหมาะสมที่จะเดินทางไกล ณ เวลาที่พูดถึง

จากที่กล่าวมากาลภาษาที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าวรวมทั้งท่าทางประกอบเวลาที่สนทนากัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ใบซี้	“โ้ย หนีสินทวมหัว ข่าน้ำบมีสิ กิน บให้เอิ้นว่าหนี บให้เอิ้นว่าทุกซ์ ให้เอิ้นว่าคนมีมูล”	“โ้ย หนีสินทวมหัว ข่าน้ำบมีสิ กิน บให้เอิ้นว่าหนี บให้เอิ้นว่าทุกซ์ ให้เอิ้นว่าคนมีมูล”
นายเต็ง	“ให้เอิ้นว่าคนมีมูล”	“ให้เอิ้นว่าคนมีมูล”
ใบซี้	“อยู่หม่องไต่แน่มุนเจ้า”	“อยู่หม่องไต่แน่มุนเจ้า”
นายเต็ง	“อยู่น่าเฮี้อน กับเฮียทุยอีวีเอส หลายอยู่กว่าหมู”	“อยู่น่าเฮี้อน กับเฮียทุยอีวีเอส หลายอยู่กว่าหมู”
ใบซี้	“ฮ่า ๆ”	“ฮ่า ๆ”
นายเต็ง	“ปีได้กะไตใช้ตั้งแต่หนีพื้นนั้นละ เอาจั่งชี้ชะพอว่า”	“ปีได้กะไตใช้ตั้งแต่หนีพื้นนั้นละ เอาจั่งชี้ชะพอว่า”
ใบซี้	“เอาจั่งไต่ละพอ”	“เอาจั่งไต่ละพอ”
นายเต็ง	“เอิ้นลูกเอิ้นเต้าของพ่อสุคนชะ ลูกสาวหลายพอสิปั้นมุนให้เขา”	“เอิ้นลูกเอิ้นเต้าของพ่อสุคนชะ ลูกสาวหลายพอสิปั้นมุนให้เขา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะอนุภาควิเศษศิลป์ เรื่องกาสิมตงหงส์สิมเผ่า กาล
ภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างใบซี้กับนายเต็ง ดังประโยค

“โอ้ยหนี่สินท่อมหิวข้าวน้ำบ่มีสิกินบ่ให้เอิ้นว่าหนี่บ่ให้เอิ้นว่าทุกซ์ให้เอิ้นว่าคนมีมูล”
ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงและความเร็วที่พูดไม่สอดคล้องกับเวลาที่ว่าหนี่มากมาย

“ให้เอิ้นว่าคนมีมูล” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังความเร็วที่พูด
ตอบกลับการหลับตาและท่าทางที่ตลก

“อยู่หม่องได้แน่มูญเจ้า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาและน้ำเสียง
ตอบกลับเร็วจนคู่สนทนาเกือบฟังไม่ทัน

“อยู่น่าเฮื้อนกับเฮียทุยอีวีเฮสหลายอยู่กว่าหมู” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน
เพราะว่าเวลาไม่เหมาะสมกับประโยคที่สื่อสาร

“ฮ่า ๆ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะความเร็วและเสียงหัวเราะดัง ๆ รวมทั้ง
ท่าทางที่ตลก

“ปี โด๊ะโด้ใช้ตั้งแต่หนี่พื้นนั้นละเออจั่ง ซี้เซะพ่อว่า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน
เพราะว่ากาลเวลาที่กล่าวถึงกาลเวลาเป็นปีว่ายังใช้หนี่ไม่หมด

“เออจั่งโด้ละพ่อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเวลาที่ตอบกลับเร็วของ
เสียงตอบกลับ

“เอิ้นลูกเอิ้นเตาของพ่อสูคนชะลูกสาวหลายพ่อสิบั้นมูญให้เฮา” ประโยคดังกล่าวสื่อ
อารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงที่ตอบกลับซ้ำ ๆ และซ้ำคำเดิม

จากที่กล่าวมาภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมี
ความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่
กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความว้นเวลาที่กล่าว

เนตรภาษา

เนตรภาษาเป็นการใช้สายตาหรือดวงตาของผู้พูดและผู้ฟังสื่อความหมายในลักษณะ
ต่าง ๆ การสื่อสารที่ใช้สายตาที่สื่ออารมณ์ขันขณะที่ผู้แสดงหมอลำแสดงอยู่บนเวทีหมอลำผู้ชม
จะรู้สึกมีความสุขสนุกสนาน หัวเราะไปด้วยขณะที่รับชมการแสดง

เนตรภาษา หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการ
สื่อสารในการแสดงหมอลำและประกอบกับท่าทางต่าง ๆ ก็จะสามารถสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานซึ่งมีเนตรภาษาเป็นองค์ประกอบใน
การสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระสหาย	“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ่”	“นี่ก็แสดงว่าองค์ชายอยากมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ่”
องค์ชาย	“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ”	“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ”
พระสหาย	“แล้วสาว ๆ ในรั้วในวังเนี่ย องค์ชายพอสิมมองเห็นไผ่มั่งบ่พระเจ้าคะ”	“แล้วสาว ๆ ในรั้วในวังเนี่ย องค์ชายพอสิมมองเห็นไผ่มั่งบ่พระเจ้าคะ”
องค์ชาย	“เราก็เห็นแต่เพ็ญฉายคนเดียว น่องสายของโปโรหิตที่มากำกะแนะกะแหนอยู่กะเรา แต่เฮากีบเคยคิดยิงตียิงร้ายกะนางแม่สักครึ่งเสี้ยวหัวใจเลย เราคิดว่ามีอันนี้เราจะขึ้นเฝ้าเสด็จพ่อเสด็จแม่ แล้วเราก็ไปหาเบ็งมองที่จั่งไตพวกท่านซิจจะไปกะเราบ่” เราก็เห็นแต่ “เพ็ญฉายน่องสายของโปโรหิตที่มากำกะแนะกะแหนอยู่กะเรา แต่เฮากีบเคยคิดยิงตียิงร้ายกะนางแม่สักครึ่งเสี้ยวหัวใจเลย เราคิดว่ามีอันนี้เราจะขึ้น”	“เพ็ญฉายน่องสายของโปโรหิตที่มากำกะแนะกะแหนอยู่กะเรา แต่เฮากีบเคยคิดยิงตียิงร้ายกะนางแม่สักครึ่งเสี้ยวหัวใจเลย เราคิดว่ามีอันนี้เราจะขึ้นเฝ้าเสด็จพ่อเสด็จแม่ แล้วเราก็ไปหาเบ็งมองที่จั่งไตพวกท่านซิจจะไปกะเราบ่” เราก็เห็นแต่ “เพ็ญฉายน่องสายของโปโรหิตที่มากำกะแนะกะแหนอยู่กะเรา แต่เฮากีบเคยคิดยิงตียิงร้ายกะนางแม่สักครึ่งเสี้ยวหัวใจเลย เราคิดว่ามีอันนี้เราจะขึ้น”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประถมบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างพระสหายกับองค์ชาย กล่าวสนทนาโดยมีประโยคว่า

“นี่ก็แสดงว่าองค์ชาย อยากรมีลูกมีเมียแมนแล้วไซ้บ่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะสายตามองจงของพระสหายที่มององค์ชายท่าทางตลกดูแล้วท่าทางเอาจริงเอาจัง

“ก็คิดว่าอยู่นั้นแหละ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาดองมองทำตาโตขององค์ชาย และท่าทางที่ทำหน้าตาสงสัย

“แล้วสาว ๆ ในรั้วในวังเนี่ยองค์ชายพอสิมมองเห็นไผ่มั่งบ่พระเจ้าคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาดองมองรอบ ๆ ไปมาของพระสหายมององค์ชาย

“เราก็เห็นแต่ เพ็ญฉายคนเดียว น่องสายของโปโรหิตที่มากำกะแนะกะแหนอยู่กะเรา แต่เฮากีบเคยคิดยิงตียิงร้ายกะนางแม่สักครึ่งเสี้ยวหัวใจเลยเราคิดว่ามีอันนี้เราจะขึ้นเฝ้าเสด็จพ่อ

เสด็จแม่แล้วเราก็ไปหาเบิ่ง มองที่จั่งไต่พวกท่านซีจะไปกะเราบ่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน เพราะว่าองค์ทำตาจองไปมาและส่งสายตาจองมองมาที่องค์ชาย

จากที่กล่าวมา เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ข้อความที่กล่าวมา จะมีความหมายอยู่ในตัว และความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่ กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บานเย็น	“อู๋ย ๆ เขาบได้เลี้ยวเห็นไผ่เด้เธอ เขาเลี้ยวเห็นเธอขาวกว่าหมู่สวย กว่าหมู่เหม่เฮ้ย”	“อู๋ย ๆ เขาบได้เลี้ยวเห็นไผ่เด้เธอ เขา เลี้ยวเห็นเธอขาวกว่าหมู่สวยกว่าหมู่ เหม่เฮ้ย”
จี้รรรณ	“อิหลีตีวะ เฮ้ย”	“อิหลีตีวะ เฮ้ย”
บานเย็น	“เออ ให้เฮายืมเงินแนจักสองแสน”	“เออ ให้เฮายืมเงินแนจักสองแสน”
จี้รรรณ	“ป้าต! คือลียืมหลายคักแท้”	“ป้าต ! คือลียืมหลายคักแท้”
บานเย็น	“เอ้าเฮาลีไปเล่นเหม คั้นบ่หลาย มันสิได้ทุนคินดิเนาะ”	“เอ้าเฮาลีไปเล่นเหม คั้นบ่หลายมันสิได้ ทุนคินดิเนาะ”
จี้รรรณ	“เออจั่งสิเฮาลีให้อยู่เงินสองแสน แต่จะไปเซ็นสัญญากันชะก่อน”	“เออจั่งสิเฮาลีให้อยู่เงินสองแสนแต่ว่า ไปเซ็นสัญญากันชะก่อน”
บานเย็น	“เซ็นสัญญา”	“เซ็นสัญญา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ชาวเลี้ยงชีวิต เนตร ภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างบานเย็นกับจี้รรรณ กล่าวประโยคว่า

“อู๋ย ๆ เขาบได้เลี้ยวเห็นไผ่เด้เธอเขาเลี้ยวเห็นเธอขาวกว่าหมู่สวยกว่าหมู่เหม่เฮ้ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะการทำตาโตจองมองของบานเย็นจองมองมาที่จี้รรรณ และบานเย็น

“อิหลีตีวะเฮ้ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่มองจองตรงมาที่คู่ สนทนา

“เออให้เฮายืมเงินแนจักสองแสน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการทำตา ให้นำสงสารทำให้ดวงตาลดต่ำลงนำสงสารของบานเย็น

“ป้าต! คือ ลียืมหลายคักแท้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาโตที่ มองตรงไปพร้อมกับเสียงอุทานคำว่า “ป้าต !”

“เอาเฮาสีไปเล่นหมัดค้นบ่หลายมันสิได้ทุนคืนดิเนาะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน เพราะว่าสายตาทำเหมือนให้คิ้วจกดกันเหมือนสงสัย

“เอาจั่งสิเฮาสี ให้อยู่เงินสองแสนแต่ว่าไปเซ็นสัญญากันซะก่อน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่มองจตรงมายังคู่สนทนาและยกมือไปมา

“เซ็นสัญญา” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่เจาะจงมองไปที่สนทนาเพื่อยืนยันความมั่นใจ

จากที่กล่าวมา เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่ราตรี	“ไปช่องเบ็งกะนะมีคนยุบไป”	“ไปมองดูว่ามีคนอยู่ไหม”
หลอด	“คับแม่อ้าวผมสิเข้าไปช่องเบ็ง พ่อ มีคนยุคับ”	“ครับแม่ อ้าวผมจะเข้าไปแอบดู พ่อมีคนอยู่ครับ”
วีระพงษ์	“ฮ้วยมียุติ”	“มีอยู่หรือ”
หลอด	“คับ”	“ครับ”
หนวย	“คับ”	“ครับ”
หลอด	“ฮ้วยแมนคนยุติ บ่คับนิ”	“ใช้คนอยู่หรือครับนี่ ”
หนวย	“แมนตัวเนาะ”	“แมนตัวเนาะ”
หลอด	“คนจั่งได้มะคือสอบถ่านยัดแน่น ๆ แท้”	“คนอะไรทำไมเหมือนกระสอบถ่านยัดแน่น ๆ จริง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกถานมารคนละห้อง** เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนายระหว่างแม่ราตรี หลอด หนวย และวีระพงษ์ กล่าวประโยค ข้อความว่า

“ไปช่องเบ็งกะนะมีคนยุบไป” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตามองไปยังคู่สนทนาพร้อมยกมือขึ้นสูงเหมือนลักษณะการมองหรือการสังเกต

“คับแม่อ้าวผมสิเข้าไปช่องเบ็งพ่อมีคนยุคับ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาของหลอดที่มองไปที่แม่ราตรีเหมือนคำพูดไม่ตรงกับใจ

“ฮ้วยมียุติ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตามองมูมรอบไปมาประกอบกับน้ำเสียงสูง

“คับ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะสายตาทิ่มมองตรงมายังคู่สนทนา

“คับ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาทิ่มมองคล้ายส่งสัยคู่สนทนา

“ฮ่วย แม่นคนยุตึบ่คับนิ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาสงสัยที่มองไปยังคู่สนทนา

“แม่นตัวเนาะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการทำตาโตประกอบกับคำพูดที่สื่อสารกับคู่สนทนาของหนวอย

“คนจั่งได้มะคือสอบถ่านยัดแน่น ๆ เท่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาดตก ๆ ที่มองกลับของหลอด

จากที่กล่าวมาคำที่ประกอบกับการใช้เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อำมาต	“วาบ ๆ วูป ๆ ตะเว่นลิตกดินมีดข้า”	“วาบ ๆ วูป ๆ ตะเว่นลิตกดินมีดข้า”
ขุนนาง	“อ้ายเอน อ้ายจั่งซีละบ่พากันเล่น เพลินมันค้ำมีดจั่งได้สิกลับได้ละที่ เนี้ย”	“อ้ายเอน อ้ายจั่งซีละบ่พากันเล่นเพลิน มันค้ำมีดจั่งได้สิกลับได้ละที่เนี้ย”
อำมาต	“เออจั่งซีเออจั่งซี แมยั้งไปนอนนำ พระองค์ไปนอนไกล ๆ พระองค์”	“เออจั่งซีเออจั่งซี แมยั้งไปนอนนำ พระองค์ไปนอนไกล ๆ พระองค์”
ขุนนาง	“ขันจั่งสั้นดอกไม้ที่หมูเฮาหอบป่า แล้ว หมูเฮาสีเอาไปหอบน้ำต่อเด้อ”	“ขันจั่งสั้นดอกไม้ที่หมูเฮาหอบป่าแล้ว หมูเฮาสีเอาไปหอบน้ำต่อเด้อ”
อำมาต	“เอ้อ”	“เอ้อ”
ขุนนาง	“ปะ ๆ เฮาไปฮอบดอกไม้ต่อ”	“ปะ ๆ เฮาไปฮอบดอกไม้ต่อ”
อำมาต	“ไป ไป ไปนอนนำพระองค์เด้อ เอ้อ ผู้ชายห้ามนอนเด้อ”	“ไป ไป ไปนอนนำพระองค์เด้อ เอ้อ ผู้ชายห้ามนอนเด้อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างอำมาต และขุนนาง กล่าวประโยคว่า

“วาบ ๆ วูป ๆ ตะเว่นลิตกดินมีดข้า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาทิ่มทำตาโตของอำมาตย์พร้อมกับการสนทนากับคู่สนทนา

“อ้ายเอนอ้ายจั่งซีละบ่พากันเล่นเพลินมันค้ำมีดจั่ง ไต่ลิกลับไต่ละทีเนี้ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่มองแบบลู่กวาว ตาโตทำให้สื่ออารมณ์ได้ชัดได้ชัดเจนขึ้น

“เอาจั่งซีเอาจั่งซีแม่ยิงไปนอนนำพระองค์ไป ไปนอนไกล ๆ พระองค์” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่จริงจังของอำมาตย์ที่มองมายังคู่สนทนา

“ขึ้นจั่งสั้นดอกไม้ที่หมูเฮาหอบบ่าแล้วหมูเฮาสี เอาไปหอบน้ำต่อเด้อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่มองต่ำคล้ายความเอาจริงเอาจังของคู่สนทนา

“เอ้อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่มองของความเข้าใจแต่มองแบบตลก ๆ

“ปะ ๆ เฮาไปฮอบดอกไม้ต่อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่รอบ ๆ ไปมาของขุนนางมองไปรอบ ๆ

“ไป ไป ไปนอนนำพระองค์เด้อเอื้อผู้ชายห้ามนอนเด้อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาที่มองไปยังหลาย ๆ บุคคลพร้อมคำพูดเน้นของอำมาตย์

จากที่กล่าวมาคำที่ประกอบกับการใช้เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นายเต็ง	“ปีได้กะได้ใช้ตั้งแต่หนีพื้นนั้นละ เอาจั่งซีชะพอว่า”	“ปีได้กะได้ใช้ตั้งแต่หนีพื้นนั้นละ เอาจั่งซีชะพอว่า”
ใบซี	“เอาจั่งได้ละพอเดือนร้อนติหล่า”	“เอาจั่งได้ละพอเดือนร้อนติหล่า”
นายเต็ง	“เอิ้นลูกเอิ้นเต่าของพ่อสูคนชะ ลูก สาวหลายพอสิปั้นมุนให้เขา”	“เอิ้นลูกเอิ้นเต่าของพ่อสูคนชะ ลูก สาวหลายพอสิปั้นมุนให้เขา”
ใบซี	“ฝั้นชะขอยบ่เอาเงินคนทุกซ์ดอก”	“ฝั้นชะขอยบ่เอาเงินคนทุกซ์ดอก”
นายเต็ง	“ฝั้นชะขอยบ่เอาเงินคนทุกซ์ดอก”	“ฝั้นชะขอยบ่เอาเงินคนทุกซ์ดอก”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

ตัวอย่างข้างต้นของคณะหมอลำภาคอีสาน เรื่องกาสิมตงหงส์สิมเผ่า เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนายหว่างนายเต็งและใบซี กล่าวซึ่งประโยคข้อความว่า

“ปีได้กะได้ใช้ตั้งแต่หนีพื้นนั้นละเอาจั่งซีชะพอว่า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะสายตาที่มองทำตาโตเหมือนสงสัยคู่สนทนา

“เอาจั่งได้ละพอเดือนร้อนติหล่า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาลู่กวาวมองมาที่คู่สนทนาเหมือนไม่ค่อยเชื่อคำพูดของคู่สนทนาเท่าที่ควร

“เอ็นลูกเอ็นเต้าของพ่อสูคนชะลูกสาวสวยพ่อลิบ้นมุนให้เขา” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะสายตาท่านายเต็งมองรอบ ๆ และมองมายังผู้ชมที่ด้านล่างเวที

“ฝันชะขอยบเอาเงินคนทุกซ์ดอก” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาท่านายเต็งมองไปยังคู่สนทนาแม้ว่าจะพูดประโยคเดิม

จากที่กล่าวมาคำที่ประกอบกับการใช้เนตรภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

สัมผัสภาษา

การสัมผัส จำต้องที่ผู้แสดงหมอลำอีสานใช้ขณะที่ทำการแสดงบนเวทีหมอลำอีสาน ผู้ชมหรือผู้รับสาร มีความรู้สึกสนุก มีอารมณ์ขณะที่ชมการแสดงคณะหมอลำอีสาน

สัมผัสภาษา หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำและ การสัมผัส จำต้อง ทำทางต่าง ๆ ประกอบการออกเสียงด้วย สำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสาน สัมผัสภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลอด	“เอากันมาเก่าปีลิบปีบมีลูกพ่อเอ๋ย”	“เอากันมาเก่าปีลิบปีบมีลูกพ่อเอ๋ย”
แม่ราตรี	“ลาวเอากันมากะบได้ลูกคือเฮานิละ”	“ลาวเอากันมากะบได้ลูกคือเฮานิละ”
วีระพงษ์	“ดี”	“ดี”
หลอด	“ข่อยอุมโกไปซ้อมมือเข้านี้อุมเด็กน้อยตอดซอด”	“ข่อยอุมโกไปซ้อมมือเข้านี้อุมเด็กน้อยตอดซอด”
วีระพงษ์	“ห่วย มะช่างว่าแท้”	“ห่วย มะช่างว่าแท้”
หลอด	“คะเจ้าไปขอเด็กน้อยสถานเด็กกำพร้าเลยขึ้นเห็นหน้าพ่อ พ่อใหญ่ชาญ ๆ ผมว่าเด็กน้อยยู่หั้นยังหลายบ่”	“คะเจ้าไปขอเด็กน้อยสถานเด็กกำพร้าเลยขึ้นเห็นหน้าพ่อ พ่อใหญ่ชาญ ๆ ผมว่าเด็กน้อยยู่หั้นยังหลายบ่”
วีระพงษ์	“เอ้อ”	“เอ้อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะวีระพงษ์ วงศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถานมารคนละทอง** สัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างหลอด วีระพงษ์และแม่ราตรี กล่าวประโยคข้อความว่า

“เอากันมาเก่าปีสิบปีบ่มี ลูกพ่อเอ๋ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการสนทนาเหมือนเข้ามาใกล้ ๆ จะกอดของหลุด

“ลาวเอากันมากะบ่ได้ลูกคือเฮานิละ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการเข้ามาใกล้ของคุณสนทนาพร้อมบทสนทนา

“ติ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการพูดที่เดินเข้ามาใกล้ ๆ เหมือนอยากยืนยันให้แน่ชัดลงไป

“ข่อยอ้อมโกไป ซ้อมมือเข้านี้อ้อมเด็กน้อยต้อตอด” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าคำว่าอ้อมโกเหมือนได้เห็นภาพของผู้พูดกำลังอ้อมโกท่าทางและมือที่ทำลักษณะการอ้อมโกสื่ออารมณ์ขัน

“ห้วยมะช่างว่าแท้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันการเข้ามาใกล้ของคุณสนทนา

“ตะเจ้าไปขอ เด็กน้อยสถานเด็กกำพร้าเลยขึ้นเห็นหน้าพ่อพ่อใหญ่ชาญ ๆ ผมว่าเด็กน้อยยุหันยังหลายบ่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะการเดินมารอบ ๆ แล้วพูดของคุณสนทนา

“เอ้อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการพูดเหมือนตกลงและเข้ามาใกล้วิธีระพังกับคุณสนทนามวมทั้งการยกไม้ยกมือทำให้สื่ออารมณ์ขัน

จากที่กล่าวมา คำที่ใช้ประกอบกับสัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบท

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
องค์ชายดำชา	“แม่นแล้วเสด็จพ่อ เอ้าจะย่องลงจะเอาตากมาใส่ลูกแท้เล้ามันจะซีเดียว”	“แม่นแล้วเสด็จพ่อ เอ้าจะย่องลงจะเอาตากมาใส่ลูกแท้เล้ามันจะซีเดียว”
พรหมทัส	“ดำชา ไผเป็นคนฝีกสอนแม่นมเนี้ย”	“ดำชา ไผเป็นคนฝีกสอนแม่นมเนี้ย”
แม่นม	“ข่อยสิเป็นคนฝีกสอนองค์ชายเพคะ”	“ข่อยสิเป็นคนฝีกสอนองค์ชายเพคะ”
องค์ชายดำชา	“แม่นเสด็จพ่อ”	“แม่นเสด็จพ่อ”
พรหมทัส	“แม่นแม่นมบูด”	“แม่นแม่นมบูด”
แม่นม	“เพคะ ออย่าเอ็นบุญหน้าแท้เพคะ เอ็นแต่เอ็นแต่แม่นมก็พอแล้วคะ”	“เพคะ ออย่าเอ็นบุญหน้าแท้เพคะ เอ็นแต่แม่นมก็พอแล้วคะ”
องค์ชายดำชา	“เอ็นแม่นมบูดมันเป็นหยั่งละแม่นม”	“เอ็นแม่นมบูดมันเป็นหยั่งละแม่นม”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะอนุกรรมการ วิเศษศิลป์ เรื่องกา^ลสิ^มด^งห^งส^ลสิ^มเ^เ่า สัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขึ้นจากบทสนทนาระหว่างองค์ชายดำซา พรหมทัส และแม่นม กล่าวประโยคข้อความว่า

“แม่นแล้วเสด็จพ่อเอ้าจะ ย่องลงจะเอาดากมาใส่ลูกแท้แล้วมันจะชี้เด็ด” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นว่าผู้พูดเดินเข้ามาใกล้พร้อมทำท่าทางเหมือนเอากันลงต่ำ

“ดำซาไฟเป็นคนฝึกสอนแม่นม เนี่ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่ายกมือเหมือนจะสัมผัสของคู่สนทนา

“ข้อยสิเป็นคนฝึกสอนองค์ชายเพคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าการสนทนาเหมือนจะสัมผัสกับองค์ชาย

“แม่นเสด็จพ่อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าน้ำเสียงดังและมือที่ยื่นไปเหมือนจะสัมผัสกับคู่สนทนา

“แม่นแม่นมบูด” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่ามือที่ยกขึ้นสูงลักษณะเหมือนการให้นมที่แม่ให้นมลูก

“เพคะ อย่าเอิ้นบูดนำแท้เพคะเอิ้นแต่แม่นมก็พอแล้วคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าการใช้ภาษาท่าทางยกมือขึ้นสูงเหมือนไหว้แบบรวดเร็ว

“เอิ้นแม่นมบูดมันเป็นอย่างละแม่นม” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขึ้นเพราะว่าการยกมือทำท่าทางของแม่นมที่เหมือนการดูแลลูก ๆ ทำท่าเหมือนให้เด็กดื่มนมจากเต้าของแม่นม

จากที่กล่าวมา คำที่ใช้ประกอบกับสัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขึ้นของคณะหมอลำอีสานศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบท

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อ้ายมาน	“ปากหมาน้อย”	“ปากหมาน้อย”
อ้ามาตย์ชัย	“ปากหวาน เอ้าหันดากมาให้อ้ายถีบ”	“ปากหวาน เอ้าหันดากมาให้อ้ายถีบ”
อ้ายมาน	“พี่ขอร้อง ๆ อย่ามาเตะดากหนู”	“พี่ขอร้อง ๆ อย่ามาเตะดากหนู”
องค์ชาย	“ไอ้น้องเอ๋ย ตั้งแต่เป็นหนูมน้อย	“ไอ้น้องเอ๋ย ตั้งแต่เป็นหนูมน้อย จนโต
เมฆา	มาโตจนทำใหญ่ ยังหาบ่องเกี่ยวบ่มี มาเจอกันมีอนี้พอดีกับปวดเฉียว	มา อวัยวะเพศชายใหญ่ ยังหาที่ที่ชี้ไม่มี เจอ มาพบกันวันนี้พอดีกับปวดฉี่ แล้ว
	หล้านางเอ๋ย”	น้องสาว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะคำคุณรว่มมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากาทหลงคอน สัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างอ้ายมาน อ้ามาตย์ชัยและองค์ชายเมฆากกล่าวประโยคข้อความว่า

“ปากหมาน้อย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการสัมผัสที่เข้ามาใกล้กับคู่สนทนาแต่ไม่ได้สัมผัสกัน

“ปากหวานเข้าหันทาก มาให้อ้ายถีบ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการหันกลับมาให้คุณสนทนาถีบ

“พี่ช้อร้อง ๆ ออย่ามาเตะตากหนู” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการพูดเชิงสัมผัสเหมือนการถูกเตะที่กัน

“ไอน้องเอ๋ยตั้งแต่เป็นหนุ่มน้อยมาโตจนทำให้หญิงหาบองเกี่ยวบ่มีมาเจอกันมือนี่พอ ดีกับปวดเสียวหล้านางเอ๋ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการยกมือเหมือนจะสัมผัสกับอวัยวะเพศ

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สายไหม	“ฮู้ไว้กะดีแล้ว มึงกะคือกันอี เตือนใจจำใส่กบาลมึงไว้แนอ้ายวีระศักดิ์นะผู้บ่าวกู ผู้บ่าวกู”	“ฮู้ไว้กะดีแล้ว มึงกะคือกันอีเตือนใจจำใส่กบาลมึงไว้แนอ้ายวีระศักดิ์นะผู้บ่าวกู ผู้บ่าวกู”
ธี	“อูยย อีสายไหม ผู้บ่าวมึง มึงกะเอาไปโลด ปะสาวาบักวีระศักดิ์ลูกพ่อใหญ่กำนันซิมอไซค์แปดไปแปดมามีแต่ผู้เฒ่าผู้เฒ่าดำนำกันมันหรีน ๆ นั้นละเอาโลดมึงผู้เดียว”	“อูยย อีสายไหม ผู้บ่าวมึง มึงกะเอาไปโลด ปะสาวาบักวีระศักดิ์ลูกพ่อใหญ่กำนันซิมอไซค์แปดไปแปดมามีแต่ผู้เฒ่าผู้เฒ่าดำนำกันมันหรีน ๆ นั้นละเอาโลดมึงผู้เดียว”
สายไหม	“อิจฉาเขาละชี้ว่าได้ผู้บ่าวรวย บ่ต้องไปหมอนนะเอาไปไหวปั้นโตกะคือกัน”	“อิจฉาเขาละชี้ว่าได้ผู้บ่าวรวย บ่ต้องไปหมอนนะเอาไปไหวปั้นโตกะคือกัน”
เตือนใจ	“พี่สายไหมความมุ่งหวังไปทางพุ่น โสภมกอบบุญใจตั้งต่อ”	“พี่สายไหมความมุ่งหวังไปทางพุ่น โสภมกอบบุญใจตั้งต่อ”
ธี	“แมน”	“แมน”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่องบ่วงกรรม สัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างธี สายไหม และเตือนใจ กล่าวประโยคข้อความว่า

“ฮู้ไว้กะดีแล้วมึงกะคือกันอีเต๋อนใจจำโล่กบาลมึงไว้แนอ้ายวีระศักดิ์นี่ผู้บ่าวกู ผู้บ่าวกู” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่ายกมือจะสัมผัสส่วนบนของศีรษะประกอบกับการสนทนา

“อูยอีสายใหม่ผู้บ่าวมึงมึงกะเอาไปโลดปะสาวว่าบักวีระศักดิ์ลูกพ่อใหญ่กำนันขี่มอเตอร์ไซด์แปดไปแปดมาแต่ผู้เฒ่าผู้เฒ่าคนำกันมันหรีน ๆ นั้น ละเอาโลดมึงผู้เดียว” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังและยกมือเหมือนสัมผัสการขี่รถมอเตอร์ไซด์ทำลักษณะการปิดชั้นเร่งความเร็วของรถ

“อิจฉาเขาละชี้ว่าได้ผู้บ่าวรวบต้องไปหมอนนะเอาไปไหว้ปิ่นโตกะคือกัน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการยกมือขึ้นสูงไปมาประกอบการพูดเหมือนการสัมผัสคู่สนทนา

“พี่สายใหม่ความมุ่งหวังไปทางพุนโสมกองบุญใจตั้งต่อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังและยกมือขึ้นไปมาเหมือนสัมผัสกับคู่สนทนา

“แม่น” จากที่กล่าวมา ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังที่เน้นคำพร้อมการยกมือเหมือนสัมผัสไปมา

จากที่กล่าวมาคำที่ใช้ประกอบกับสัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากใช้ในคนละบริบท

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สมศรี	“บ่ ๆ ข้อยบ่เชื่อใจเจ้า จั่งได้ข้อยกะไปให้ไว้วัดมือนี่”	“บ่ ๆ ข้อยบ่เชื่อใจเจ้า จั่งได้ข้อยกะไปให้ไว้วัดมือนี่”
กำนันจ้อย	“เอาละเฒ่าเอ้ย เต๋ยวนี้เฮาสีมัวเถียงกันบ่ทันได้ ลูกสาวเฮาไปไล่ละเฒ่าท่า อีนางหล้าบัวลี ไปอยู่ไล่หล้าหือ ลองเอิ้นมาจักบาทดู”	“เอาละเฒ่าเอ้ย เต๋ยวนี้เฮาสีมัวเถียงกันบ่ทันได้ ลูกสาวเฮาไปไล่ละเฒ่าท่า อีนางหล้าบัวลี ไปอยู่ไล่หล้าหือ ลองเอิ้นมาจักบาทดู”
สมศรี	“บัวลีแต่งโตแล้วไปลูกหล้า มาหาแม่แน่ลูก มันลิเด็ก”	“บัวลีแต่งโตแล้วไปลูกหล้า มาหาแม่แน่ลูก มันลิเด็ก”
บัวลี	“จำแม่”	“จำแม่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักนี้มีกรรมอาสาสัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนายระหว่างสมศรี กำนันจ้อย และบัวลี กล่าวประโยคว่า

“บ่ ๆ ข้อยบ่เชื่อใจเจ้าจั่งได้ข้อยกะไปให้ไว้วัดมือนี่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าคำพูดปฏิเสธและสายหัวไปมาคล้าย ๆ จะสัมผัสกับคู่สนทนา

“เอาละเดมาเอ้ยเดยวนี้เฮาสีมัวเถียงกันบ่ทันได้ลูกสาวเฮาไปไสละเดมาทำอินางหล้าบัว ลี ไปอยู่ไสหล้าที่อลองเอิ้นมาจักบาทคู่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดัง เหมือนสงสัยพอลูกออกมา ก็อยากเข้าไปใกล้ ๆ สัมผัสแต่ไม่สัมผัสกับคู่สนทนา

“บัวลีแต่งโตแล้วไปลูกหล้ามาหาแม่แน่ ลูกมันลี เด็ก” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน เพราะว่าน้ำเสียงที่สมศรีพยายามตอบกลับไปยังคู่สนทนา

“จ้แม่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการใช้น้ำเสียงแหลมประกอบการทำ มือเหมือนจะสัมผัสกับกับแม่สมศรีซึ่งบัวลีเคารพรัก

จากที่กล่าวมาคำประกอบกับการใช้สัมผัสภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำ อีสาน คำศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ใน คนละบริบท

อาการภาษา

อาการแสดงอาการต่าง ๆ ที่ผู้แสดงหมอลำอีสานใช้ขณะที่ทำการแสดงบนเวทีหมอลำ อีสานผู้ชมหรือผู้รับสาร มีความรู้สึกสนุก มีอารมณ์ขณะชมการแสดงคณะหมอลำอีสาน

อาการภาษา หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการ สื่อสารในการแสดงหมอลำและ อาการ ทำต่าง ๆ จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานซึ่งมีอาการภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขันมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“เสียงจิ้งโด้มันจะหล่อแท้พะคะ”	“เสียงจิ้งโด้มันจะหล่อแท้พะคะ”
บักไผ	“โอยมันก็หล่อคือคนนั้นแหละ”	“โอยมันก็หล่อคือคนนั้นแหละ”
เพ็ญฉาย	“เด็จพี”	“เด็จพี”
บักไผ	“หา”	“หา”
เพ็ญฉาย	“อิหยั่งนี่พะคะ”	“อิหยั่งนี่พะคะ”
บักไผ	“อ้อยอย่าแก้”	“อ้อยอย่าแก้”
เพ็ญฉาย	“อิหยั่งพะคะ”	“อิหยั่งพะคะ”
บักไผ	“หม่า”	หม่า
เพ็ญฉาย	“เด็จพี”	“เด็จพี”
บักไผ	“หา”	“หา”
เพ็ญฉาย	“เว้าบั้งหันมันจะอ้วนปานนี้พะคะ”	“เว้าบั้งหันมันจะอ้วนปานนี้พะคะ”

บักไผ่	“อ้อ มื้อนี้กินข้าวกับปลาละเอียด อิมโลด”	“อ้อ มื้อนี้กินข้าวกับปลาละเอียดอิมโลด”
แหลม	“เอ้ ปลาละเอียดเนี่ยเป็นตัวจิ้งโด้ มันมีเงียงบ่หี”	“เอ้ ปลาละเอียดเนี่ยเป็นตัวจิ้งโด้ มันมีเงียงบ่หี”
บักไผ่	“อ้าวปนปลามันจิ้งหามันเด้อ น้อ”	“อ้าว ปนปลามันจิ้งหามันเด้อ น้อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะประณมบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** อากาภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างเพ็ญฉาย บักไผ่ กล่าวประโยคว่า

“เสียงจิ้งโด้มันจะหล่อแท้เพคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่า การทำตาโตประกอบยกมือขึ้นของเพ็ญฉายกับคู่สนทนา

“โอ้ยมันก็หล่อคือคนนั้นแหละ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการยกมือประกอบการทำสายตามองตรงไปยังคู่สนทนา

“เดีจพี่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าทำปากเหมือนยิ้มกับคู่สนทนา

“อิหยิ่งนี้เพคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าทำท่าเหมือนสงสัยกับคู่สนทนา

“อ้วยอย่าแก้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าทำท่าทางเหมือนเดินไปมาและสั่นศีรษะ

“อิหยิ่งเพคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าทำหน้าที่ตามองตรงไปยังคู่สนทนาและยกมือขึ้นสูง

“หมา” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าทำท่าทางเหมือนจะรับประทานอาหาร

“เดีจพี่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการทำท่าทางเหมือนสงสัย

“หา” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการทำท่าทางเหมือนตกลงและยกมือส่ายไปมา

“เว้าบังหันมันจะอ้วนปานนี้เพคะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าทำท่าทางเหมือนอ้วนแต่จริง ๆ แล้วไม่ได้อ้วนขนาดนั้น

“อ้อมื้อนี้ กินข้าวกับปลาละเอียดอิมโลด” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการทำท่าทางเหมือนสงสัยยกมือขึ้นสูง

“เอ...ปลาละเอียดเนี่ยเป็นตัวจิ้งโด้มันมี เงียงบ่หี” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าทำท่าทางยกมือสูงและมองไปรอบ ๆ

“อ้าวปนปลามันจิ้งหามันเด้อนน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าท่าทางที่ทำเหมือนสงสัย

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พ่อ	“โ๊ยย ๆ พอ ๆ พังแม่เว้าอิเย็นกะต่าย บักง้อยกะต่าย ลูกสามคนเนี้ยสูตต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สิ่งที่ดีให้ลูกเห็นพินว่าต้องเริ่มที่ครอบครัวเฮาเป็นหนีเป็นสินหาเงินใช้หนี้ใช้สินปรึษาหารือกัน”	“โ๊ยย ๆ พอ ๆ พังแม่เว้าอิเย็นกะต่าย บักง้อยกะต่าย ลูกสามคนเนี้ยสูตต้องเป็นแบบอย่างที่ดี สิ่งที่ดีให้ลูกเห็นพินว่าต้องเริ่มที่ครอบครัวเฮาเป็นหนีเป็นสินหาเงินใช้หนี้ใช้สินปรึษาหารือกัน”
แม่	“สูชู้กุนิอเฒ่า”	“สูชู้กุนิอเฒ่า”
พ่อ	“อ้าวเย็น กะอย่าเว้าโพดเว้าโพหลายลูก แม่เตเนี้ย”	“อ้าวเย็น กะอย่าเว้าโพดเว้าโพหลายลูก แม่เตเนี้ย”
เย็น	“เออ มิงบ่แมนแม่กู มิงเป็นย่ากุนิอเฒ่า กูบ่หาใช้หนี้มันผิดไผฮะสูมีปัญญากะหาใช้เอาดี”	“เออ มิงบ่แมนแม่กู มิงเป็นย่ากุนิอเฒ่า กูบ่หาใช้หนี้มันผิดไผฮะสูมีปัญญากะหาใช้เอาดี”
แม่	“กะบ่ผิดละมิงเป็นผู้ไปยืมมิงกะต้องหาใช้ต้องรับผิดชอบ แม่ว่าสิ่งที่แล้วมากะให้ผ่านไประิมต้นใหม่กะได้เด้อลูก”	“กะบ่ผิดละมิงเป็นผู้ไปยืมมิงกะต้องหาใช้ต้องรับผิดชอบ แม่ว่าสิ่งที่แล้วมากะให้ผ่านไประิมต้นใหม่กะได้เด้อลูก”
เย็น	“สูชู้กุนิ”	“สูชู้กุนิ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าขัวเลี้ยงชีวิต อากาภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างพ่อ แม่และเย็น กล่าวประโยคว่า

“โ๊ยย ๆ พอ ๆ พังแม่เว้าอิเย็นกะต่ายบักง้อยกะต่ายลูกสามคนเนี้ยสูตต้องเป็นแบบอย่างที่ดีสิ่งที่ดีให้ลูก เห็นพินว่าต้องเริ่มที่ครอบครัวเฮาเป็นหนีเป็นสินหาเงินใช้หนี้ใช้สินปรึษาหารือกัน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังและท่าทางยกมือส่ายไปมาซึ่งลูก ๆ ของพ่อผู้กำลังพูด

“สูชู้กุนิอเฒ่า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดังของแม่ประกอบท่าทางสีหน้าที่เออจริงเออจัง

“อ้าวเห็นกะอย่าว่าโพดว่าโพหลายลูกแม่เด่เนี่ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน เพราะว่าท่าทางเหมือนสงสัยที่สงสัยในคำพูด

“เออมีงบ่แม่นแม่กูมีงเป็นยากูอิเด่ากูบ่หา ใช้หนี้มันผิดไผสะสุมีปัญญากะหาใช้เอาดี” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการทำท่าทางเหมือนสงสัยกับคู่สนทนาเหมือนไม่สงสัย

“กะบ่ผิดละมีงเป็นผู้ไปเยี่ยมมีงกะต้องหาใช้ต้องรับผิดชอบแม่ว่าสิ่งที่แล้วมากะให้ผ่านไป เริ่มต้นใหม่กะได้เด่ลูก” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าท่าหน้าตา ทรงผมประกอบการ สายตึ้งระไปมา

“ฮู้ฮู้กูนิ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าอาการทำปากแคบของผู้พูดสื่อสารกับคู่สนทนา

จากที่กล่าวมาอาการภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบท

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นางจันทาทะวี	“จันทาให้สะอื้นประคองกอดบุตรดี ดวงซีวีมารดาสอดว่างกำมือเกี่ยว ลูกสาวเดี่ยวของกูเอ๋ย สายใจฮื้อแก้ววิแม่เลี้ยงเจ้ามาแต่น้อย ซ่อยวอนหน้าลีห่างกัน บ่มีวันลีได้พ้อ ตายแทนบ่มีเหลือไฟลีมาจุนเจือเบ็งแยง พระนางน่อง แหวนหัวพลอยมารดาเอ๋ย อดทนเอาเดื่อลูกอ่อน แม่ซ่อยวอนคุณพระเจ้าให้นำป้องให้ซ่อยชู ลูกแม่เอ๋ย”	“จันทาให้สะอื้นประคองกอดบุตรดี ดวงซีวีมารดาสอดว่างกำมือเกี่ยว ลูกสาวเดี่ยวของกูเอ๋ย สายใจฮื้อแก้ววิแม่เลี้ยงเจ้ามาแต่น้อย ซ่อยวอนหน้าลีห่างกัน บ่มีวันลีได้พ้อ ตายแทนบ่มีเหลือไฟลีมาจุนเจือเบ็งแยง พระนางน่อง แหวนหัวพลอยมารดาเอ๋ย อดทนเอาเดื่อลูกอ่อน แม่ซ่อยวอนคุณพระเจ้าให้นำป้องให้ซ่อยชู ลูกแม่เอ๋ย”
ขุนวัง	“เหลืออีกวันเดียวหนึ่ง”	“เหลืออีกวันเดียวหนึ่ง”
นางจันทาทะวี	“ปะลูกพญาฮุ่งมาวาท”	“ปะลูกพญาฮุ่งมาวาท”
ชาวบ้าน	“ว้าย”	“ว้าย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร อาการภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนายระหว่างนางจันทาทะวี ขุนวังและชาววัง กล่าวประโยคว่า

“จันทาให้สะอื้นประคองกอดบุตรดี ดวงซีวีมารดาสอดว่างกำมือเกี่ยวลูกสาวเดี่ยวของกูเอ๋ยสายใจฮื้อแก้ววิแม่เลี้ยงเจ้ามาแต่น้อยซ่อยวอนหน้าลีห่างกันบ่มีวันลีได้พ้อตายแทนบ่มี

เหลือใฝ่ลิมาจนเจ็บบึงแยงพระนางน้องแหวนหัวพลอยมารดาเอ่ยอดทนเอาเด้อลูกอ่อนแม่ขอ
วอนคุณพระเจ้าให้นำป้อมให้ช้อยชูลูกแม่เอ๊ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียง
เศร้า ๆ ของนางจันทาทวีประกอบกับการใช้มือสูงลงมาต่ำของนาง

“เหลืออีกวันเดียวหนึ่ง” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าท่าทางที่หันหน้าหมุน
ไปมาเหมือนใกล้วันเวลาที่เกิตรื่องราวที่ไม่ดีแล้ว

“ปะลูก พญาฮู้่มาวาท” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำสายตามองมายัง
คู่สนทนาและสีของเสื้อผ้าท่าทางที่ไม่หยุดนิ่ง

“ว้าย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงเน้นคำและสายตาและท่าทางตกใจ

จากที่กล่าวมา อากาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำศัพท์ที่กล่าวมาจะ
มีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบท

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เหา	“เหาบ่มักดอกอ้าย เบิร์ตนั่นนะ”	“เหาบ่มักดอกอ้าย เบิร์ตนั่นนะ”
หมี	“มือได้ลิตายนอ”	“มือได้ลิตายนอ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง **รักทรมาณ** อากาษาที่
สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนายระหว่างเหากับหมี กล่าวประโยคว่า

“เหาบ่มักดอกอ้าย เบิร์ตนั่นนะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงสูงและ
ศิระะสันไปมาที่เหามองมายังหมี

“มือได้ลิตายนอ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการพูดพร้อมกับหมียกมือ
ขึ้นไหว้พร้อมคำพูด

จากที่กล่าวมาอากาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำศัพท์ที่กล่าวมาจะ
มีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบท

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นายเต็ง	“ทุกข์อยู่นี้มันบได้เป็นนำเต็ง”	“ทุกข์อยู่นี้มันบได้เป็นนำเต็ง”
ใบซู้	“ไผ่”	“ใคร”
นายเต็ง	“นี่มันเป็นนำอันนี้ ตอนี้”	“นี่มันเป็นนำอันนี้ ตอนี้”
นางตอ	“เออ เออ”	“เออ เออ”
นายเต็ง	“ล้อกฏแลนน้าวานเออย ชั่วลิตได้สุฟ่อ ลิตเล้าสุฟ่งไปอยู่ นำตอไปอยู่ นำตอ บ ต้องรอฟรุงนี้ รวยแท้แน่นอน”	“ล้อกฏแลนน้าวานเออย ชั่วลิตได้สุฟ่อลิตเล้า สุฟ่งไปอยู่ นำตอไปอยู่ นำตอ บต้องรอ ฟรุงนี้ รวยแท้แน่นอน”

ใบชี้	“เพื่อนว่า”	“เพื่อนว่า”
นายเต็ง	“ออนซอนหลายกว่าแมนมีนาปริง ห้าสิบร้อยไร่”	“ออนซอนหลายกว่าแมนมีนาปริงห้า สิบร้อยไร่”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัฐทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง **หมากพร้าวหล่นแข่ง หมาก
แดงหล่นค้าง** อากาภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างนายเต็ง ใบชี้ และนางตอ
ประโยคข้อความว่า

“ทุกข์อยู่นี้มันบได้เป็นน้ำ เต็ง” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าอาการสายตึระะ
เหมือนคร้าของผู้พูด

“ไผ่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าท่าทางที่ใบชี้ทำหน้าตาาง ๆ

“นี่มันเป็นน้ำอันนี้ตอนี้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการยกมือขึ้นและสาย
สหายตาไปมาแบบสงสัย

“เออเออ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงดัง ๆ และสายสหายตาไป รอบ ๆ

“ล้อก๊แลนน่านวอนเอยชั่วลิ ได้สูฟ้อสิเล้าสูฟังไปอยู่นำตอปออยู่นำตอบต้องรพรงนี้รวย
แท้แนนนอนเพื่อนว่า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าท่าทางเหมือนการถูกล้อเล่นไม่เชื่อ
คำพูดของคุณสนทนา

“ออนซอนหลายกว่าแมนมีนาปริงห้าสิบร้อยไร่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน
เพราะว่าท่าทางตลกยกมือสหายหัวไปมา

จากที่กล่าวมาอากาภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คัพท์ที่กล่าวมาจะ
มีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบท

วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์นั้นเป็นการใช้วัตถุประสงค์ของมาใช้ในการสื่อความหมาย วัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ผู้
แสดงหมอลำใช้ประกอบกับการสื่อสารช่วงที่ทำการแสดงอยู่บนเวทีหมอลำ เพื่อสื่ออารมณ์ขัน
ดังตัวอย่างดังนี้

วัตถุประสงค์หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการ
สื่อสารในการแสดงหมอลำและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ที่ใช้ระหว่างการแสดงหมอลำอยู่บนเวที
ประกอบการสื่อสารซึ่งอาจจะออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสาน หรือภาษาอื่น ๆ ก็จะมี
อารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสานซึ่งมีวัตถุประสงค์ประกอบในการสื่อสารอารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เสียว	“มึงเอาถ่มเดียวนี้ถ้ามึงเอาข่าวนีไปให้สาธารณะชนได้รู้ว่ากูเป็นคนจิ้งโด้ มึงระวังให้ดี มึงตาย จำไว้ แล้วบอกสองคนนี้น่ากูแค่สังสอน”	“มึงเอาถ่มเดียวนี้ถ้ามึงเอาข่าวนีไปให้สาธารณะชนได้รู้ว่ากูเป็นคนจิ้งโด้ มึงระวังให้ดี มึงตาย จำไว้ แล้วบอกสองคนนี้น่ากูแค่สังสอน”
วันเพ็ญ	“บ้านเมืองเอ๋ย...จักเวรกรรมหยั่งน้อคอยชำระกำตีม หนีแม่บ่ได้ ยืมแต่ต้องเป็นผู้รับใช้เฮ็ดจิงโด้ได้แมนกรรม”	“บ้านเมืองเอ๋ย...จักเวรกรรมหยั่งน้อคอยชำระกำตีม หนีแม่บ่ได้ ยืมแต่ต้องเป็นผู้รับใช้เฮ็ดจิงโด้ได้แมนกรรม”
จิ้น	“เว้าหยั่งเว้ามาแม่ช้อยถ่ายแล้ว”	“เว้าหยั่งเว้ามาแม่ช้อยถ่ายแล้ว”
วันเพ็ญ	“เสียวมาตอกย้ำ ทำร้ายแม่จนบ่ตาย”	“เสียวมาตอกย้ำ ทำร้ายแม่จนบ่ตาย”
ชาลี	“ทิดเอ๋ยทิด”	“ทิดเอ๋ยทิด”
วันเพ็ญ	“เอาหลานชายแม่ไปนำ ตีลูกชายแม่สลบ มันตีขำมันเอาหลานแม่ไปนำ มันทองตีเท็งฆ่า ลากไป”	“เอาหลานชายแม่ไปนำ ตีลูกชายแม่สลบ มันตีขำมันเอาหลานแม่ไปนำ มันทองตีเท็งฆ่า ลากไป”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียวอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ข้าวคือชีวิต วัตถุประสงค์ที่สื่อสารอารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างเสียว วันเพ็ญ ชาลี และจิ้น กล่าวประโยคข้อความว่า

“มึงเอาถ่มเดียวนี้ถ้ามึงเอาข่าวนีไปให้สาธารณะชนได้รู้ว่ากูเป็นคนจิ้งโด้มึงระวังให้ดี มึงตายจำไว้แล้วบอกสองคนนี้น่ากูแค่สังสอน” ประโยคดังกล่าวสื่อสารอารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงน้ำเสียงที่ตั้งและลีลาที่เป็นวัตถุประสงค์สนทนาเสียดสี

“บ้านเมืองเอ๋ยจักเวรกรรมหยั่งน้อคอยชำระกำตีมหนีแม่บ่ได้ ยืมแต่ต้องเป็นผู้รับใช้เฮ็ดจิงโด้ได้แมนกรรม” ประโยคดังกล่าวสื่อสารอารมณ์ขันเพราะว่าวัตถุประสงค์ที่ผู้สนทนาเหมือนยกขึ้นมาสื่อสารอยู่กับคู่สนทนา

“เว้าหยั่งเว้ามาแม่ช้อยถ่ายแล้ว” ประโยคดังกล่าวสื่อสารอารมณ์ขันเพราะว่าลีลาที่ปรากฏที่หน้าตาของผู้สื่อสาร

“เสียวล้ามาตอกย่ำทำร้ายแม่จนแป้ตาย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าลีเซ็มที่หน้าตาของคุณสนทนาประกอบบริบทที่พูด

“ทิดเอ๊ยทิด” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าลีเซ็มที่ทาหน้าของผู้พูดเข้มข้นกับท่าทางที่กำลังสื่อสารกับคุณสนทนา

“เอาหลานชายแม่ไปนำตี ลูกชายแม่สลบมันตีข้ามันเอาหลานแม่ไปนำมันทองตีเท็งฆ่าลากไป” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะลีเซียวแดงเข้มที่ปรากฏอยู่หน้าผู้พูดประกอบบทสนทนา

จากที่กล่าวมาคำที่ใช้ประกอบกับวัตถุภาษา เพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทที่แตกต่างกัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เชียงคำไล	“ผู้บักใหญ่หุงเลื้อตัวน้อย ๆ มันกะลิแตกคุณนันทัวอ้าย”	“ผู้บักใหญ่หุงเลื้อตัวน้อย ๆ มันกะลิแตกคุณนันทัวอ้าย”
จารอ้วน	“ผู้บักใหญ่หุงเลื้อตัวน้อย ๆ มันกะลิแตกคุณนันทัวอ้าย”	“ผู้บักใหญ่หุงเลื้อตัวน้อย ๆ มันกะลิแตกคุณนันทัวอ้าย”
เชียงคำไล	“นั่น แต่เว้าซื่อ ๆ มันกะแตกแล้วเนาะ”	“นั่น แต่เว้าซื่อ ๆ มันกะแตกแล้วเนาะ”
จารอ้วน	“ดิ่งขึ้นชอยกูแน่”	“ดิ่งขึ้นชอยกูแน่”
เชียงคำไล	“ไอย่น้อ ถอดมาให้ผมชะเด้ออ้ายเด้อ”	“ไอย่น้อ ถอดมาให้ผมชะเด้ออ้ายเด้อ”
จารอ้วน	“กูปปลอยให้มันแตกดอก”	“กูปปลอยให้มันแตกดอก”
เชียงคำไล	“ไลเบ็งคู้ บ่แมนมันแตกฮอดพีแล้วตี ป้าต แตกฮอดซี้ตะแร้”	“ไลเบ็งคู้ บ่แมนมันแตกฮอดพีแล้วตี ป้าต แตกฮอดซี้ตะแร้”
จารอ้วน	“ข้างนี้กะแตกชะได้บู”	“ข้างนี้กะแตกชะได้บู”
ทองใบ	“เสียวโตน้อย ๆ นิ่งแมะเนาะ”	“เสียวโตน้อย ๆ นิ่งแมะเนาะ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่องแม่ย่าจัญไร ลูกสะใภ้กระเรียงวัตถุภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนายาวระหว่างเชียงคำไล จารอ้วน และทองใบ กล่าวประโยคข้อความว่า

“ผู้บักใหญ่หุงเลื้อตัวน้อย ๆ มันกะลิแตกคุณนันทัวอ้าย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเสื้อผ้าที่อยู่ในมือผู้พูดซึ่งเล็กมากไม่เหมาะสมกับผู้ใส่

“ผู้บักใหญ่บุงเลื้อตัวน้อย ๆ มันกะลิแตกดูกุนันตัวอ้าย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเลื้อตัวเล็กที่เล็กเกินไป

“นั่น แต่เว้าซื่อ ๆ มันกะแตกแล้วเนาะประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเลื้อตัวเล็กมันจะขาดแล้วมองดูแล้วทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“ตั้งขึ้นชอยกู่แน่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าลักษณะการตั้งเลื้อให้ขึ้นตามลำตัวของผู้พูด

“ไ้อย่น้อ ถอดมาให้ผมชะเต้อ้ายเด้อ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะเลื้อที่ไล่เล็กมากจะถอดก็ถอดยากเพราะตัวเล็กไปไม่เหมาะสมกับผู้ไล่

“กูปปล่อยให้มันแตกดอก” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเลื้อตัวเล็กกว่าผู้สวมใส่

“ไล่เบ็งคู้ บ่แมนมันแตกฮอดพีแล้วติ ป้าต แตกฮอดซี้ตะแร่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเลื้อที่ไล่เล็กกว่าผู้สวมใส่

“ข้างนี้กะแตกชะโคปุ้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเลื้อที่ไล่เล็กและขาด

“เสียตีน้อย ๆ นิ่งแมะเนาะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะเลื้อตัวเล็กไม่เหมาะสมกับผู้สวมใส่จากที่กล่าวมา คำที่ใช้ประกอบกับวัตถุภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทที่แตกต่างกัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สร้อย	“เฮ้า อันนี้มันขึ้นอยู่กับบุญวาสนา”	“เฮ้า อันนี้มันขึ้นอยู่กับบุญวาสนา”
ซี้	“เป็นจั่งได้”	“เป็นจั่งได้”
สร้อย	“ขึ้นเทียนใหญ่ ของคงจะ”	“ขึ้นเทียนใหญ่ ของคงจะ”
ซี้	“ใหญ่ ... ขึ้นเทียนน้อย”	“ใหญ่ ... ขึ้นเทียนน้อย”
สร้อย	“ของคงจะ”	“ของคงจะ”
ซี้	“น้อย”	“น้อย”
สร้อย	“แต่ว่าของซี้กับสร้อย”	“แต่ว่าของซี้กับสร้อย”
ซี้	“เทิงน้อย เติ้งยาว”	“เทิงน้อย เติ้งยาว”
สร้อย	“เทิงน้อย เติ้งยาว”	“เทิงน้อย เติ้งยาว”
ซี้	“อันนี้เทียนมาใหม่”	“อันนี้เทียนมาใหม่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะอนุภาควิเศษศิลป์ เรื่อง*อิเหนา* วัตถุประสงค์ที่สื่ออารมณ์ชั้น จากบทสนทนาระหว่างสร้อย และซีกกล่าวประโยคว่า

“เอ้ออันนี้มันขึ้นอยู่กับบุญวาสนา” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าวัตถุของ เทียนที่ผู้แสดงกำลังกล่าวถึงซึ่งมีความแฝงเชิงลึกคือหากใครได้เทียนใหญ่ก็จะมีอวัยวะเพศใหญ่ หากได้เทียนเล็กก็จะมีอวัยวะที่เล็ก

“เป็นจังได้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าน้ำเสียงที่คู่สนทนาถามกลับที่สื่อถึง เทียนเล็กเทียนใหญ่

“ขึ้นเทียนใหญ่ของคงจะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าความหมายเชิงลึกที่ กล่าวถึงอวัยวะจะใหญ่ตามแท่งของเทียนที่เลี้ยงได้

“ใหญ่ขึ้นเทียนน้อย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะความหมายแฝงที่ เปรียบเทียบเทียนกับขนาดของอวัยวะเพศ

“ของคงจะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าน้ำเสียงสงสัยที่มีความหมายเชิง ลึกถึงเทียนเล็กและเทียนใหญ่ที่หมายถึงขนาดของอวัยวะเพศใหญ่และเล็ก

“น้อย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะความหมายแฝงที่เปรียบเทียบเทียนเล็ก กับอวัยวะเพศขนาดเล็ก

“แต่ว่าของซีกกับสร้อย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าน้ำเสียงดังและมึ ความหมายแฝงถึงวัตถุคืออวัยวะเพศว่าจะมีขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กขึ้นอยู่กับขนาดของเทียน

“เท็งน้อยเท็งยาว” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าน้ำเสียงที่เน้นและ ความหมายแฝงที่กล่าวถึงถึงขนาดของเทียนเปรียบเทียบกับอวัยวะว่าทั้งเล็กทั้งยาว

“เท็งน้อยเท็งยาว” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าน้ำเสียงที่เน้นและ ความหมายแฝงที่กล่าวถึงถึงขนาดของเทียนเปรียบเทียบกับอวัยวะว่าทั้งเล็กทั้งยาว

“อันนี้เทียนมาใหม่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่าเทียนเป็นวัตถุที่ใหม่ อาจมีขนาดที่อาจคาดไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่

จากที่กล่าวมาคำที่ใช้ประกอบกับวัตถุประสงค์ที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ดัชนีที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละ บริบทที่แตกต่างกัน

ผู้แสดง

อ้ายมาน

ข้อความในหมอลำ

“ไอ้น้อยอ้ายเอ้ เจ้าพุดจาจิบจั่ว
อยากขอควยไปต้มป่น ต้มลัก 3, 4
น้ำ ก็คืนนะอ้าย”

ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน

“ไอ้น้อยอ้ายเอ้ย เจ้าพุดจาจิบจั่ว
อยากขอควยไปต้มป่น ต้มลัก 3, 4 น้ำ ก็
จะคืนนะพี่ชาย”

องค์ชาย	“ไอ้หน่อ น้องเอ๋ย อ้ายอยากกินที่ปีใส่	“ไอ้หน่อ น้องเอ๋ย อ้ายอยากกินจิ้มปี ใส่
เมฆา	เอี้ยวเหียงอ้อยหอย คำเข้า น้อย ๆ	เอี้ยวเหียงอ้อยหอย คำเข้าน้อย ๆ ใส่จิ้ม
	ใส่ที่ปีทั้งหลาย ๆ นางเอ๋ย”	ปีทั้งหลาย ๆ นางเอ๋ย”
อ้ายมาน	“ไอ้หน่อ น้องเอ๋ย อ้ายอยากกินที่ปี	“ไอ้หน่อ น้องเอ๋ย อ้ายอยากกินจิ้มปี ใส่
	ใส่เอี้ยวเหียงอ้อยหอย คำเข้า น้อย ๆ	เอี้ยวเหียงอ้อยหอย คำเข้าน้อย ๆ ใส่จิ้ม
	ใส่ที่ปีทั้งหลาย ๆ นางเอ๋ย”	ปีทั้งหลาย ๆ นางเอ๋ย”
อำมาตย์ชัย	“แม่คำ คราวหลังเอาที่ปีมาขายอีก”	“แม่คำ คราวหลังเอาจิ้มปีมาขายอีก
ดาว	“ไอ้ยายเอ๋ย บักเหียงวุงเหียงกับปาน”	“ไอ้ยายเอ๋ย บักเหียงวุงเหียงกับปาน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555, ซีดี)

ตัวอย่างข้างต้นของคณะคำพูด รวมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากาหลงคอน วัตถุประสงค์เพื่ออธิบายอาการของโรคซึมเศร้าระหว่างอ้ายมาน องค์ชายเมฆา อำมาตย์ชัย และดาวกล่าวประโยคที่ว่า

“ไอ้หน่ออ้ายเอ๋ยเจ้าพูดจาจีบจีว อ้ายอยากขอควยไปต้มบ่นต้มสัก 3, 4 น้ำก็จะ ดีนะอ้าย”

ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าความหมายแฝงที่สื่อถึงอวัยวะเพศชายที่ฝ่ายหญิงกล่าวถึงว่าอยากได้อวัยวะเพศชายไปต้มบ่น 3 ถึง 4 น้ำ คงอรรถสมใจอยากดี (ต้มบ่น หมายถึง อาหารรสชาติอร่อยของชาวพื้นถิ่นอีสาน)

“ไอ้หน่อ น้องเอ๋ยอ้ายอยากกินที่ปีใส่เอี้ยวเหียงอ้อยหอย คำเข้าน้อย ๆ ใส่ที่ปีทั้งหลาย ๆ นางเอ๋ย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าความหมายแฝงที่ฝ่ายชายกล่าวถึงว่าอยากได้มาก ๆ คือ อวัยวะเพศหญิงมาบิ่อย่างคงอรรถดีกินกับข้าวเหนียวคำเล็ก รสชาติอร่อยจริง ๆ ซึ่งองค์ชายเมฆากำลังพูดอยู่

“แม่คำ คราวหลังเอาที่ปีมา ขายอีกนะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าผู้พูดขอให้แม่คำนำอวัยวะเพศหญิงบิ่ย่าง มาขายอีกในอนาคต

“ไอ้ยายเอ๋ยบักเหียงวุงเหียงกับปาน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าดาวพูดเชิงดูถูกฝ่ายชายว่ามีอวัยวะเพศเหียวไม่สดไม่ต้องมาสนทนาด้วยหากอวัยวะเพศไม่สดและใหญ่จริง

จากที่กล่าวมาคำที่ใช้ประกอบกับวัตถุประสงค์เพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทแตกต่างกัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
มิตร	“ผมไปหาว่านหายาผมบ่ได้ดอก กุหลาบมาฝากพอดอก ผมได้แต่ ห่อส้ม มาฝากพอนั่นละ”	“ผมไปหาว่านหายาผมบ่ได้ดอกกุหลาบ มาฝากพอดอก ผมได้แต่ห่อส้ม มาฝาก พอนั่นละ”

เหา	“โอ้ได้ห่อส้มมาฝากเสด็จพ่อว่าสิ้น วิวาพร โอ้อยมาเป็นตาแซบแท้”	“โอ้ได้ห่อส้มมาฝากเสด็จพ่อว่าสิ้นวิวา พร โอ้อยมาเป็นตาแซบแท้”
พญาสีลราช	“ส้มอี้ยังมากลิ่นแสงแท้นายมิตรแล้ว หันไปพูดกับบรรพต บรรพตเคยกินบ่ส้ม ฟานบ้านโคกบ้านป่า เออะเออะ บ่ด ต้องชิมต้องชิมดอกพอสิจัดการเอง พอแสงอยากกินยุส้มฟาน”	“ส้มอี้ยังมากลิ่นแสงแท้นายมิตรแล้ว หันไปพูดกับบรรพต บรรพตเคยกินบ่ส้ม ฟานบ้านโคกบ้านป่า เออะเออะ บ่ด ต้องชิมต้องชิมดอกพอสิจัดการเองพอ แสงอยากกินยุส้มฟาน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะนวน้อยเพชรบ้านแพง **เรื่องรักทรمان** วัตถุประสงค์ที่สื่อ
อารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างมิตร เหาและพญาสีลราช กล่าวประโยคว่า

“ผมไปหาว่านหาขายผมบ่ได้ดอกกุหลาบมาฝากพ่อดอกผมได้แต่ห่อส้มมาฝากพ่อนั้น
ละ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะวัตถุประสงค์ที่สื่ออารมณ์ขันที่จริงเป็นห่อส้ม
(อาหารอีสาน) มาฝาก

“โอ้ได้ห่อส้มมาฝากเสด็จพ่อว่าสิ้นวิวาพรโอ้อยมาเป็นตาแซบแท้” ประโยคดังกล่าวสื่อ
อารมณ์ขันเพราะที่ว่าเป็นดอกกุหลาบแท้จริงเป็นห่อส้มที่แฝงอารมณ์ขัน

“ส้มอี้ยังมากลิ่นแสงแท้นาย มิตรบรรพตเคยกินบ่ส้มฟานบ้านโคกบ้านป่าเออะเออะ
บ่ต้องชิมต้องชิมดอกพอสิจัดการเองพอแสงอยากกินยุส้มฟาน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์
ขันเพราะที่จริงที่ว่าเป็นดอกกุหลาบจะมีกลิ่นที่หอมแต่นี้มีกลิ่นเหม็นเพราะเป็นห่อส้มของฟาน
(เป็นสัตว์ตัวใหญ่กว่าสุนัขปัจจุบันไม่ค่อยพบเห็นที่ภาคอีสาน)

ปริภาษ

การใช้น้ำเสียงในการสื่อสารเพื่อสื่อความหมายความดังของระดับเสียง ความทุ้มแหลม
ความเร็ว จังหวะ ความชัดเจน เพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน

ปริภาษหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสาร
ในการแสดงหมอลำและประกอบกับน้ำเสียง ความดังของระดับเสียง และภาษาถิ่นด้วยสำเนียง
ภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างบริบทการสื่อสารของคณะหมอลำอีสาน ปริภาษเพื่อสื่ออารมณ์ขัน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“อ้าวพี่ เอ็นคนกับเหลียวเบ็งคนว่า ไปทางไหนมาทางไหน”	“อ้าวพี่ เอ็นคนกับเหลียวเบ็งคนว่าไป ทางไหนมาทางไหน”

เพ็ญโฉม	“ก็ว่าซื่อออกมาทางนี้”	“ก็ว่าซื่อออกมาทางนี้”
เพ็ญฉาย	“บ่ได้มาผู้เดียวเค้อพี่”	“บ่ได้มาผู้เดียวเค้อพี่”
เพ็ญโฉม	“เอามันมานำด้วยหรือ”	“เอามันมานำด้วยหรือ”
เพ็ญฉาย	“มवलสนมมานั่งมาต่อไปพี่มาฮีน จั่งได้ผู้เดียว ชาวแต่เข้าละพี่”	“มवलสนมมานั่งมาต่อไปพี่มาฮีนจั่งได้ผู้ เดียว ชาวแต่เข้าละพี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** ปรากฏาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างเพ็ญฉายกับเพ็ญโฉม กล่าวขึ้นต้นประโยคบอกเล่าของเพ็ญฉายสนทนากับเพ็ญโฉมว่า

“อ่าวพี่เอ็นคนก็บ่เหลียวเบิ่งคนว่าไปทางไหนมาทางไหน” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงลากยาวและสายที่จ้องมองที่เพ็ญฉายจ้องมองพร้อมกับการสนทนากับเพ็ญโฉม

“ก็ว่าซื่อออกมาทางนี้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะความน้ำเสียงแข็งเสียดสีและแหลมที่เพ็ญโฉมตอบเพ็ญฉาย

“บ่ได้มาผู้เดียวเค้อพี่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะคำปฏิเสธเสียงทุ้มแหลมที่เพ็ญฉายสนทนากับเพ็ญโฉม

“เอามันมานำด้วยหรือ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงดังกระแทกที่เพ็ญโฉมสนทนากับเพ็ญฉาย

“มवलสนมมานั่งมาต่อไปพี่มาฮีน จั่งได้ผู้เดียวชาวแต่เข้าละพี่” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงทุ้มดังที่เพ็ญฉายสนทนากับเพ็ญโฉมขณะที่สนทนาก็ใช้มือชี้ไปยังสนมทำให้สื่ออารมณ์ขัน

จากที่กล่าวมาคำที่ประกอบกับปรากฏาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทในตัวอย่างที่กล่าวมาจะเป็นการซ้ำความวันเวลาที่กล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ใจ	“สวัสดิ์ครับท่านมหาเศรษฐีคับ”	“สวัสดิ์ครับท่านมหาเศรษฐีคับ”
หนวย	“นั่ง ยกมือแพ้วบ้านพระประธานยุ ในโบสถ์ ฮีโกโตะ”	“นั่ง ยกมือแพ้วบ้านพระประธานยุใน โบสถ์ ฮีโกโตะ”
หลอด	“ห่วย ! เป็นบ้ำลีไปว่าจั่งสันได้จั่ง ได้เดียวนิ กะยังว่าให้ไปทำความ เคารพเพิ่น”	“ห่วย ! เป็นบ้ำลีไปว่าจั่งสันได้จั่งได้ เดียวนิ กะยังว่าให้ไปทำความเคารพ เพิ่น”

หนทวย	“ไอยบักห่า อีโกโตะกะภาษาญี่ปุ่นเนาะ”	“ไอยบักห่า อีโกโตะกะภาษาญี่ปุ่นเนาะ”
โจ	“แม่นยูเบาะ มันแปลว่าจั่งได้”	“แม่นยูเบาะ มันแปลว่าจั่งได้”
หนทวย	“อีโกโตะ กะแปลว่าสวัสดิ์ครับ”	“อีโกโตะ กะแปลว่าสวัสดิ์ครับ”
โจ	“โอ...ภาษา แม่ยิงว่าจั่งได้”	“โอ...ภาษา แม่ยิงว่าจั่งได้”
หนทวย	“แม่ยิงกะว่าอีโกจิ”	“แม่ยิงกะว่าอีโกจิ”
โจ	“ไอย มันแม่นยูเบาะมันแปลว่าจั่ง ได้”	“ไอย มันแม่นยูเบาะมันแปลว่าจั่งได้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถานมารคนละทอง** ปริภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างโจ หลอดและหนทวย กล่าวประโยคว่า

“สวัสดิ์ครับท่านมหาเศรษฐีครับ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่า คำพักทวย การเสียดังซึ่งเป็นประโยคบอกเล่าที่โจพูดกับมหาเศรษฐี

“นั่งยกมือแพ้วปานพระประธานยูโบสถ์อีโกโตะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขัน เพราะว่ามีน้ำเสียงที่ทุ้มดังที่หนทวยพูดสื่อสารกับเพื่อน ๆ พร้อมกับสีหน้าท่าทางการยกมือขึ้น ประกอบการพูด

“ห่วย ! เป็นบ่าสิไปว่าจั่งสันต์จั่งได้เดียวนิกะยังว่าให้ไปทำความเคารพเฟิ่น” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่ามีน้ำเสียงทุ้มดังที่หลอดอุทาน และคำพูด สีหน้าที่มองไปยังเพื่อน แสดงความไม่พอใจกับเพื่อน ๆ

“ไอยบักห่าอีโกโตะกะภาษาญี่ปุ่นเนาะ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่า น้ำเสียงดังสูงดังที่หนทวยกำลังพูด

“แม่นยูเบาะมันแปลว่าจั่งได้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าสายตาและ น้ำเสียงที่ดังและการเน้นคำ

“อีโก โตะกะแปลว่าสวัสดิ์ครับ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่ามีน้ำเสียงสูงขึ้น ประโยคที่หนทวยกำลังสื่อสารกับคู่สนทนา

“โอภาษาแม่ยิงว่าจั่งได้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าการใช้น้ำเสียงทุ้มดัง เสียงสูงที่โจกำลังสื่อสารกับคู่สนทนา

“แม่ยิงกะว่าอีโกจิ” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่ามีน้ำเสียงที่ส่วนท้ายของ ประโยคที่หนทวยใช้เลียนเสียงภาษาญี่ปุ่น

“ไอยมันแม่นยูเบาะมันแปลว่าจั่งได้” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าเสียงสูง ดังที่โจใช้สื่อสารกับคู่สนทนา

จากที่กล่าวมาคำประเภอบกับปริภาษาทำทางเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในคนละบริบทต่าง ๆ

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เชียงคำไล	“มานี้แน่เปียง”	“มานี้แน่เปียง”
จารอ้วน	“บไปดอก กุ้ย่านมิ่งด่ากู”	“บไปดอก กุ้ย่านมิ่งด่ากู”
เชียงคำไล	“ผมลิต่าเจ้าหยั่งหยับ มานี้อาย มา นี่เร็ว”	“ผมลิต่าเจ้าหยั่งหยับ มานี้อาย มานี้เร็ว”
จารอ้วน	“คันกูบอก มิ่งอย่าด่ากูด่า”	“คันกูบอก มิ่งอย่าด่ากูด่า”
เชียงคำไล	“ผมลิต่าเจ้าเฮ็ดหยั่งเดี๋ยวนี้อาย”	“ผมลิต่าเจ้าเฮ็ดหยั่งเดี๋ยวนี้อาย”
จารอ้วน	“กูลักนุ่งเสื้อมิ่ง”	“กูลักนุ่งเสื้อมิ่ง”
เชียงคำไล	“เฮ้า ป้าดโธ !”	“เฮ้า ป้าดโธ !”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ เรื่องแม่ย่าจัญไร ลูกสะใภ้ กะเริง ปริภาษาที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างเชียงคำไลกับจารอ้วน กล่าวประโยคด้วยประโยคคำสั่งของเชียงคำไลใช้สนทนากับจารอ้วนว่า

“มานี้แน่เปียง” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงเน้นคำแรกของการขึ้นต้นประโยคและสายตาที่มองไปยังจารอ้วน

“บไปดอกกุ้ย่านมิ่งด่ากู” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงสูง และท่าของจารอ้วนตอบกลับและสายตาที่มองไปยังเชียงคำไล

“ผมลิต่าเจ้าหยั่งหยับมานี้อายมานี้เร็ว” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงสูงต่ำมือที่ชี้ยกสูงขึ้นมาที่เชียงคำไลขึ้นมาที่จารอ้วน

“คันกูบอกมิ่งอย่าด่ากูด่า” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงต่ำนำสงสารเป็นประโยคตอบกลับของจารอ้วนที่ตอบเชียงคำไล

“ผมลิต่าเจ้าเฮ็ดหยั่งเดี๋ยวนี้อาย” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงต่ำขึ้นประโยคตอบกลับและสายตาที่มองไปยังจารอ้วน

“กูลักนุ่งเสื้อมิ่ง” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงขึ้นต้นประโยคสูงที่จารอ้วนสนทนากับเชียงคำไลและมือที่ยกขึ้นพร้อมคำพูดและบริบทของเนื้อหาและความหมายของประโยค

“เอ้าปวดโธ่!” ประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงสูงที่เซียงคำไสอุทานเสียงสูงตอบกลับจารอ้วนและสีหน้าตาเอาจริงเอาจังของเซียงคำไสที่แสดงความไม่พอใจเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาคำที่ประกอบปริภาษ เพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากใช้ในคนละบริบทต่าง ๆ

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ต้า	“กูว่าเฮ่าถึกตัว คัก ๆ”	“กูว่าเฮ่าถึกตัว คัก ๆ”
โจ	“ถึกตัวแนวได้เห้ย”	“ถึกตัวแนวได้เห้ย”
ต้า	“ถูกตัวคืออะเจ้าซาปีกายละ ซาฮอดออกหนังสือพิมพ์”	“ถูกตัวคืออะเจ้าซาปีกายละ ซาฮอดออกหนังสือพิมพ์”
โจ	“อูว ซ่าอิหยัง”	“อูว ซ่าอิหยัง”
ต้า	“ออกฮอดเตารีด”	“ออกฮอดเตารีด”
โจ	“โอย ไทรทัศน์”	“โอย ไทรทัศน์”
ต้า	“เอาบ้านกูออกเตารีดเนาะไทรทัศน์ มันฮ้างเนาะ”	“เอาบ้านกูออกเตารีดเนาะไทรทัศน์ มันฮ้างเนาะ”
โจ	“ซ่าว่าอิหยัง”	“ซ่าว่าอิหยัง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะหนุมการ วิเศษศิลป์ เรื่องอิเหนา ปริภาษที่สื่ออารมณ์ขันจากบทสนทนาระหว่างต้ากับโจ กล่าวประโยคด้วยการถามของต้าถามโจว่า

“กูว่าเฮ่าถึกตัวคัก ๆ” จากประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงสูงประกอบท่าทางของต้าที่ถามโจ

“ถึกตัวแนวได้เห้ย” เป็นประโยคสนทนาตอบกลับของโจตอบต้าที่สื่ออารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงสูงและต่ำและสายตาทำให้สื่ออารมณ์ขัน

“ถูกตัวคืออะเจ้าซาปีกายละซาฮอดออกหนังสือพิมพ์” เป็นประโยคสนทนาตอบกลับของต้าตอบโจที่สื่ออารมณ์ขันเพราะว่าน้ำเสียงสูงประกอบท่าทางยกมือทำให้สื่ออารมณ์ขัน

“อูวซ่าอิหยัง” เป็นประโยคสนทนาตอบกลับของโจตอบต้าน้ำเสียงสูงสลับและการทำตาของโจทำสื่ออารมณ์ขัน

“ออกฮอดเตารีด” เป็นประโยคสนทนาตอบกลับของต้าตอบโจ น้ำเสียงลากยาวยาวทำให้เกิดอารมณ์ขันร่วมกับความหมายของประโยคที่พูดถึงการออกข้าวสามารถออกได้ทาง

หนังสือ พิมพ์วิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์แต่ไม่สามารถออกทางเตารีดด้วยสีลาและน้ำเสียงลากยาวทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“โอยโทรทัศน์” เป็นประโยคสนทนาตอบกลับของใจตอบต้า น้ำเสียงสูงของใจที่กล่าวถึงโทรทัศน์ทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งตามของเท็จจริงข่าวสามารถนำเสนอผ่านโทรทัศน์ได้อยู่แล้วและน้ำเสียงสีลาการตอบทำให้เกิดอารมณ์ขัน

“เอ๋บ้านกูออกเตารีดเนาะมโทรทัศน์มันฮ้างเนาะ” เป็นประโยคสนทนาตอบกลับของต้าตอบใจสีอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงเน้นคำแรกที่ออกเสียงและบริบทของประโยคประกอบกับสีลาการยกมือของผู้พูดทำให้สื่ออารมณ์ขัน

“ซ่าวาอิหยัง” เป็นประโยคสนทนาตอบกลับของใจตอบต้าสื่ออารมณ์ขันเพราะการเน้นน้ำเสียงสูงตอบกลับบทสนทนาของใจตอบต้า

จากที่ที่กล่าวมาอาจกล่าวได้ว่าคำที่ประกอบกับปริภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน คำที่ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในบริบทต่าง ๆ

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เสียงคำมี	“กินแล้งแล้วหมูเ็นไปเวียนเทียน ทอผ้าดว่า มื้อนี้ 15 ค่ำ เดือน 11 ออกพรรษาคิดอยากหาผู้เว้าสู่ หนาวมาแล้วอยู่บ่เป็น นี้ละทิดค้ำว ทิดพลูเอ้ย มื้อนี้ 15 ค่ำ เดือนเต็ม ดวง ออกพรรษาลาพระเจ้า”	“เซียงคำมีกินแล้งแล้วหมูเ็นไปเวียน เทียนทอผ้าดว่า มื้อนี้ 15 ค่ำ เดือน 11 ออกพรรษาคิดอยากหาผู้เว้าสู่ หนาว มาแล้วอยู่บ่เป็น นี้ละทิดค้ำวทิดพลูเอ้ย มื้อนี้ 15 ค่ำ เดือนเต็มดวง ออกพรรษา ลาพระเจ้า”
ทิดค้ำว	“กะหย่อน วงคราวแล้วได้ยีนเสียง ญาคุตีกลองตริ่ม ๆ”	“กะหย่อน วงคราวแล้วได้ยีนเสียง ญา คุตีกลองตริ่ม ๆ”
เสียงคำมี	“เพิ่นมีการเวียนเทียนทางวัดคุ่ม ใต้ตัวอ้ายทิดมื่อนี้ว่าสิชวนทิดพลู ทิดขาว พร้อมน้อง ๆ เขาวชนไป เวียนเทียนนำเพิ่น ชั้นดอกมื่อนี้”	“เพิ่นมีการเวียนเทียนทางวัดคุ่มใต้ตัว อ้ายทิดมื่อนี้ว่าสิชวนทิดพลู ทิดขาว พร้อมน้อง ๆ เขาวชนไปเวียนเทียนนำ เพิ่น ชั้นดอกมื่อนี้”
ทิดค้ำว	“แต่ว่าสิไปเวียนเทียนมีพุสาวไป เตี๋ยวนี”	“แต่ว่าสิไปเวียนเทียนมีพุสาวไปเตี๋ยวนี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะสาวน้อย เพชรบ้านแพง เรื่อง**รักนี้มีกรรม** ปริภาษาที่สื่ออารมณ์ชั้นจากบทสนทนาระหว่างเชียงคำมีกับทิดคำวประโยคด้วยการถามของเชียงคำมีถามทิดคำวว่า “กินแล้งแล้วหมู เอ็นไปเวียนเทียนทอดผ้าต๋อมีมือนี้ 15 ค่ำ เดือน 11 ออกพรรษาคิดอยากหาผู้เว้าสูหนาวมาแล้วอยู่ บ่เป็นนี่ละทิดดาวทิดพลูเอ๋ยมือนี้ 15 ค่ำ เดือนเต็มดวงออกพรรษาลาพระเจ้า” จากประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะการเน้นเสียงสูงจากคำถามเน้นหาคำตอบของเชียงคำมีที่ถามเพื่อน ๆ ว่ารับประทานอาหารเย็นเสร็จจะชักชวนไปทำบุญ ด้วยน้ำเสียงที่เน้นหนักทำให้เกิดอารมณ์ชั้นร่วมกับภาษาทางท่าท่าตาเปิดกว้างประกอบกับน้ำเสียงพูด

“กะหย่อนวังคราว แล้วได้ยินเสียงญาคุตีกลองต๋ริม ๆ” จากที่กล่าวมาเกิดอารมณ์ชั้นเพราะว่าน้ำเสียงสูงที่เชียงคำมีถามทิดคำวและการเน้นคำทำให้น้ำเสียงสูงต่ำทำให้เกิดอารมณ์ชั้น

“เพิ่นมีการเวียนเทียนทางวัดคุ่มใต้ตัวอายทิดมือนี้ว่าลิชวนทิดพลูทิดขาวพร้อม น่อง ๆ เยวชนไปเวียนเทียนนำเพิ่นชั้นดอกมือนี้” จากประโยคดังกล่าวสื่ออารมณ์ชั้นเพราะว่า เพิ่นด้วยน้ำเสียงสูงทำให้เกิดอารมณ์ชั้นร่วมกับบริบทของการใช้คำประกอบในประโยค

“แต่ว่าลิไปเวียนเทียนมีพู สาวไปเดี๋ยวนี” จากประโยคดังกล่าวที่ทิดคำวถามกลับเพื่อให้เชียงคำมีตอบน้ำเสียงสูง ๆ ทำให้เกิดอารมณ์ชั้นร่วมกับความหมายของประโยคเหมือนเน้นย้ำว่าไปเวียนมีความสามารถนำผู้หญิงไปเป็นเพื่อนด้วยหรือเปล่า ซึ่งคำถามเน้นตอบกลับและน้ำเสียงจะสื่ออารมณ์ชั้น ซึ่งกล่าวได้ว่าคำที่ประกอบกับปริภาษาที่ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ปริภาษาสื่ออารมณ์ชั้น บทสนทนาศัพท์ที่กล่าวมาจะมีความหมายอยู่ในตัวและความหมายอาจเปลี่ยนแปลงได้หากถูกใช้ในบริบทต่าง ๆ

โดยสรุป การประกอบสร้างอวัจนภาษา ซึ่งเป็นภาษาที่ไม่ใช่ภาษาพูด หรือภาษาเขียน ผลการค้นพบ มี 7 ประการ คือ เทศภาษา กาลภาษา เนตรภาษา สัมผัสภาษา อาการภาษา วัตถุภาษา และปริภาษา อวัจนภาษาดังกล่าวบางครั้งผู้ใช้ภาษา ซึ่งในที่นี้ก็คือผู้แสดงหมอลำไซประกอบกับวัจนภาษา ซึ่งทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาเมื่อประกอบกันสร้างเป็นความหมายก็จะสื่ออารมณ์ชั้น บางครั้งอวัจนภาษาอย่างเดียวก็สื่ออารมณ์ชั้นได้เช่นกัน

บทที่ 7

กลวิธีสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน: ภาษาไม่เป็นทางการ ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ ภาษาอุทาน และภาษาเฉพาะกิจ

ในบทที่ 7 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. โดยมุ่งศึกษาการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน การศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยใช้ข้อมูลสัมพันธสารที่ได้จากการถอดเทปการแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสาน จำนวน 10 คณะ ได้ข้อมูลสัมพันธสารรวมเป็น 20 เรื่อง หรือ 20 สัมพันธสาร แล้วจึงวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขัน

ในประเด็นการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดกลวิธีใช้วัจนภาษาในระดับคำ วลีและประโยค ความหมาย และสัมพันธสารของจันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133-171), วรวรรณ์ ศรียาภัย (2557, หน้า 137-171) และกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

จากการศึกษาการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานพบกลวิธีการใช้ภาษา 8 กลวิธี คือ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ การใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ การใช้ภาษาอุทาน ภาษาเฉพาะกิจ การขยายความ การสมมุติ การอ้างอิง และการหักมุม แต่ผลการวิจัยที่นำเสนอในบทนี้มี 4 ประเด็น ได้แก่

1. กลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ
2. กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ
3. กลวิธีใช้ภาษาอุทาน
4. กลวิธีใช้ภาษาเฉพาะกิจ

กลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ

กลวิธีการใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการในการสื่อสารเชิงวัจนภาษาที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน กลวิธีที่พบขณะที่ทำการแสดงอยู่เวทีหมอลำ คือ การใช้ภาษาเลียนเสียงเพื่อให้เกิดอารมณ์เป็นกลวิธีที่คณะหมอลำใช้สื่อสารระหว่างผู้แสดงกับผู้ชม

กลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการใช้ภาษาเลียนเสียงที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ อาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่น

อีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาเลียนเสียงที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ไฉ่มาน	“อปลิงควาย”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
จ้อย	“ไฉ่ก็ว่าจ้งสั้นลิเว้าเฮ้อ”	“ไฉ่ ก็เรียกว่าอย่างนั้นละ”
ไฉ่มาน	“กว่าภาษาฝรั่งว่าปลิงค้อยเด้อ”	“เราคิดว่าภาษาต่างประเทศเรียกว่า ปลิงค้อย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคุณสมบัติประถมนั้นเชิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** จากบทสนทนาระหว่างไฉ่มานกับจ้อยจากประโยคสนทนาพบคำหรือวลีที่เลียนเสียงคือ “...ปลิงควาย ไฉ่ก็ว่าจ้งสั้นลิเว้าเฮ้อกว่าภาษาฝรั่งว่าปลิงค้อย...” เป็นภาษาเลียนเสียง ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เวลานั้นนักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่สื่ออารมณ์ขันถึง น้ำเสียงที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวอีสานในนา หรือตามคลองหรือแม่น้ำบางสายมีปลิงอาศัยอยู่ คำที่กล่าวมามีความหมายตามบริบท คำว่า “ปลิงควาย” และ “ปลิงค้อย” เป็นกลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ ใช้การเลียนเสียงที่สื่ออารมณ์ขัน เน้นความหมายแฝง หมายถึง อวัยวะเพศชายของภาษาถิ่นอีสาน ผู้ชมหรือผู้รับสารหากได้ยินคำดังกล่าวแล้วส่วนมากจะมีอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำหรือวลีดังกล่าว

ส่วนหมอลำคณะเสียงอีสานมีกลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ คือ ภาษาเลียนเสียงที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วันเพ็ญ	“เห็นหน้าลูกหน้าหลานละมันแค้น หัวใจเด้อพี่น้องเฮ้ย ไฉ่ ๆ เกิดมาบ่เคยเห็น สามคนแม่มัน ไปหาเลาะแลงแท่ง แม่เฮ็ดสวนหลายกะสิตาย ข้าวน้ำซามปลามันกะบ่มา หัวซาหัวซา เป็นจ้งโตลูกมึงคือทรงเมื่อยแท้มนี่”	“เห็นหน้าลูกหน้าหลาน มันแค้นหัวใจนะพี่น้อง เกิดมาไม่เคยเห็น มันชอบไปเที่ยวจนเย็น แม่ลำบากไปทำสวน ข้าวอาหารมันก็ไม่สนใจ ทำไมวันนี้ลูกมึงอดแล้วเหมือนเหนื่อยมากวันนี้”
บุญทัน	“เมื่อยแม่”	“เหนื่อยแม่”
วันเพ็ญ	“กินข้าวไป”	“กินข้าวหรือยัง”

บุญทัน “ข้าวกะบ่ทันได้กิน ไปหา**มอ มอ** “ข้าวยังไม่ได้กินไปหา**มอ มอ**ก็ให้ยา
กะให้เอายามาทาผิวหนังให้กะคัน ๆ มาทาผิวหนังยังคัน ๆ นอนก็ยาก”
นอนกะยาก”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่อง**เงินคือพระเจ้าข้าวเสียงชีวิต** คำว่า
“...หน้าลูกหน้าหลานละมันแค้นหัวใจเด้อพี่น้องเอี่ยม โอ้ย ๆ เกิดมาไม่เคยเห็น ลูกนากันสามคน
แม่มันไปหาเลาะแลงแท่งแม่เฮ็ดสวนหลายกะสิตายข้าวน้ำซามปลา มันกะบ่ มาหัวซ่าหัวซาเป็น
จ้งได้ลูกมึงคือทรงเมื่อยแท้มือนี่เมื่อยแม่กินข้าวไปข้าวกะบ่ทันได้กินไปหา**มอ มอ**กะให้เอายามา
ทาผิวหนังให้ กะคัน ๆ นอน...” เป็นกลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ คือ การใช้ภาษาเสียง
เสียง ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงมอลำพูดถึง เวลานั้นนักแสดงมอลำ
สื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำหรือวลีสื่ออารมณ์ขันในบริบทที่กำลัง
สื่อสาร น้ำเสียงสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน คำว่า “โอ้ย ๆ เกิดมาไม่เคยเห็น” และ “มอ
มอ” เป็นการเลียนเสียงคำแรกบ่งบอกถึงอาการเจ็บปวดหรือมีความหมายแฝงแสดงถึง
ความหมายตรงกันข้ามที่บุญทันและวันเพ็ญสื่อสารกันว่าตั้งแต่เกิดมายังไม่เห็นได้เห็นเลย และ
คำหรือวลี ต่อมาหมายถึงอาชีพที่รักษาคนไข้ แต่ผู้แสดงใช้คำ “มอ” หมายถึง “มอ” เป็นภาษา
เลียนเสียงเพื่อสื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนมอลำคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ มีกลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ คือ ภาษา
เลียนเสียงที่สื่ออารมณ์ขันของคณะมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลอด	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า โอ้ย”	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า โอ้ย”
แม่ราตรี	“มานั่งซุ่มเฮาเว้ากันให้มันพังยุ ตะเหิงบู”	“มานั่งพวกเราพูดกันให้มันพังตั้งแต่ตอน ไหน”
วีระพงษ์	“หัวหยังเดียวนิ”	“หัวเราะอะไร”
หลอด	“เฒ่าพอแสงแล้วมาคุยกัน อิมซิม ๆ คือ เด็กน้อยบ่อยากอายนบ้านอยาก อายเมืองเพิ่นเนาะ”	“แก่แล้วมาคุยกันเงิบ ๆ เหมือนเด็ก ๆ ไม่อายบ้านอายเมืองอื่น”
วีระพงษ์	“เอากะคนบ่มีลูกเนาะ”	“เอาก็คนไม่มีลูกนี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง**ข้าวนอกลานมารคนละท้อง** คำ
ว่า “...ฮ่า ฮ่า ฮ่า โอ้ย มานั่งซุ่มเฮาเว้ากันให้มันพังยุตะเหิงบูหัวหยังเดียวนิเฒ่าพอแสงแล้วมาคุย

กันอิมซิม ๆ คือ เด็กน้อยบ่อยากอายุบ้านอยากอายุเมืองเพิ่นเนาะ เอากะคนบ่มีลูก...” คือภาษาเลียนเสียง ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เวลานั้นนักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่สื่ออารมณ์ขัน น้ำเสียงสะท้อนถึงวิถีชีวิตของชาวอีสาน คำว่า “ฮ่า ฮ่า ฮ่า ฮ่า ไอ่ย” และ “อิมซิม ๆ” เป็นการเลียนเสียงการหัวเราะที่มีอารมณ์สนุกสนานเพิ่มอารมณ์ความสนุกสนานและเลียนเสียงลักษณะเบา ๆ ตามลำดับ ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อวีระพงษ์และหลอดสนทนากันผู้รับสาร หรือผู้ชมที่เข้าใจความหมายแฝงการเลียนเสียงจะมีอารมณ์ขันร่วมขณะที่ชมการแสดง

หมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์มีกลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ คือภาษาเลียนเสียงที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
องค์จุลมณี	“อิหยังกันวะ ฮี”	“อะไรกันวะ”
ขุนเอน	“มันหวงไซ่”	“มันหวงไซ่”
องค์จุลมณี	“ฮ่วยมันมีไซ่อยู่ติวะ”	“ฮ่วยมันมีไซ่จริงหรือวะ”
ขุนเอน	“มี”	“มี”
องค์จุลมณี	“เจ้าฮู้แม่นบ่ แม่นหยังกัน”	“แกรู้ไซ่ไหม มันคืออะไร”
ขุนเอน	“ฮู้จัก”	“รู้จัก”
องค์จุลมณี	“ม่องอัน กุดจี้...”	“จงไปที่กุดจี้” (แมลงที่อาศัยอยู่ใต้มูลวัว, ควาย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น ของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร คำว่า “...หยังกันวะฮีมันหวงไซ่ ฮ่วยมันมีไซ่อยู่ติวะมีเจ้าฮู้แม่นบ่แม่นหยังกันฮู้จักม่องอันกุดจี้...” คือภาษาเลียนเสียง ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เวลานั้นนักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง คำว่า “ฮี” เป็นการเลียนเสียงที่มีความหมายถึงการตั้งคำถามมีความหมายถึง อะไร ส่วนคำว่า “กุดจี้” หมายถึง แมลงที่อาศัยอยู่ใต้มูลวัวและควาย “ฮู้” หมายถึง อูจจาระ ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำหรือวลีดังกล่าว อาจเป็นเพราะคำดังกล่าวสื่อความหมายถึงความน่าขยะแขยง หรือเป็นสิ่งที่รังเกียจ

หมอลำคณะอนุภาารวิเศษศิลป์ จากเรื่องอิเหนา มีกลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ คือ ภาษาเลียนเสียง เมื่อผู้รับชมได้ยินภาษาเลียนเสียงดังกล่าวก็จะเกิดอารมณ์ขัน เนื่องจากภาษานั้นเชื่อมโยงถึงความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งที่อยู่ในใจ ตัวอย่างข้อความภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สร้อย	“ปะดูปะดูบับปุปะด๋บปาด๋บดา ปะ ดูปะดูบับปุปะด๋บปาด๋บดสา ลาลาลา ลาลา ฮูวีสูวีสูวีสูสา”	“ปะดูปะดูบับปุปะด๋บปาด๋บดา ปะดูปะ ดูบับปุปะด๋บปาด๋บดสา ลาลาลา ฮูวีสู วีสูวีสูสา”
ซู่	“หยุดนะสร้อย มึงอย่าฮามาทางนี้ เด็ดชขาด”	“หยุดนะสร้อยแกอย่าหัวเราะมาทางนี้ เด็ดชขาด”
สร้อย	“มันเป็นหยั่งอีนี้”	“มันเป็นอะไรหรือซู่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคณะอนุภาครวพิเศษศิลป์ เรื่อง*อิเหนา* คำว่า “...ดูปะดูบับปุปะด๋บปาด๋บดา ปะดูปะดูบับปุปะด๋บปาด๋บดสา ลาลาลา ฮูวีสูวีสูวีสูสา หยุดนะสร้อย มึงอย่าฮามาทางนี้เด็ดชขาด มันเป็นหยั่งอี...” เป็นภาษาเลียนเสียงเพลง ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงเวลานักแสดงหมอลำสื่อสารบนเวทีขณะทำการแสดง อาจกล่าวได้ว่าเป็นคำที่สื่ออารมณ์ขันสื่อถึงการเลียนเสียงดนตรี ผู้รับสารจะรู้สึกมีอารมณ์ร่วมไปด้วย และมีอารมณ์ขัน เหมือนว่าเป็นเสียงดนตรีที่สนุก ๆ รวมไปถึงผู้แสดงใช้ภาษาแฝงเรื่องเพศในในคำลึงท้ายที่ว่า “ฮูวีสูวีสูวีสูสา” ความหมายเชิงลึก ๆ ในบางมุ่มอาจหมายถึงอวัยวะเพศชายหรือหญิงก็ได้ขึ้นอยู่กับผู้พูดกำลังเน้นอะไร ผู้รับสารหรือผู้ชมจะเป็นผู้ที่ตีความหมายสารคือการใช้กลวิธีภาษาที่ไม่เป็นทางการ เมื่อผู้ชมได้ยินจะหัวเราะและมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ชมการแสดงดังกล่าว

กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ

คำภาษาต่างประเทศที่คณะหมอลำอีสาน นำมาใช้เพื่อแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน และแสดงเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน เกิดจากการยืมคำภาษาต่างประเทศหลายภาษา ซึ่งผู้วิจัยแบ่งประเด็นการศึกษาเรียงตามลำดับ คือ คำยืมภาษาอังกฤษ คำยืมภาษาฝรั่งเศส คำยืมภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต คำยืมภาษาจีน และคำยืมภาษาญี่ปุ่น ดังต่อไปนี้

1. คำยืมภาษาอังกฤษ

คำยืมภาษาอังกฤษที่คณะหมอลำอีสานนำมาใช้เลียนเสียงเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งการออกเสียงภาษาอังกฤษอาจไม่ตรงกับเจ้าของภาษาแต่เป็นนำมาใช้เพื่อเลียนเสียงหรือสำเนียงท้องถิ่นอีสานเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันขณะที่ผู้แสดงหมอลำอีสานแสดงอยู่บนเวที

ตัวอย่างกลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศใช้คำยืมภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการ

ออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี กลวิธีการใช้ท่วงทำนอง
ภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ไ้มาน	“ไ้จ้อย”	“ไ้จ้อย”
ไ้จ้อย	“ฮาไหล กุดนิสะอิง แอดเตอเจน เทนมแน”	“ฮาไหล กุดนิสะอิง แอดเตอเจนเทนม แน”
ไ้มาน	“ไ้จ้อยเจ้าเว้าอียังนั้น”	“จ้อยแกพูดอะไรนะ”
จ้อย	“ข่อยกะบ่ฮู้”	“ฉันก็ไม่รู้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวคณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุนทร มโนราห์** กลวิธีการ
ใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศเป็นการยืมคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษทับศัพท์โดยการเลียนเสียง
เพื่อให้คำหรือวลีที่นำมาใช้ทับศัพท์มีความหมายที่เข้าใจง่ายระหว่างที่ผู้แสดงหมอลำกำลังแสดง
อยู่บนเวทีหมอลำ คำว่า “ฮาไหล กุดนิสะอิง แอดเตอเจนเทนมแน” คำภาษาอังกฤษ คือ คำว่า
“Hello Good evening Ladies and Gentlemen” ความหมายเป็นการทักทายเวลากลางคืน
สวัสดีตอนเย็น ท่านสุภาพสตรีและสุภาพบุรุษ ซึ่งเวลาที่ไ้จ้อยสนทนากับไ้มานกัน ใช้คำยืม
ภาษาอังกฤษใช้คำทับศัพท์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยสำเนียงอีสาน ผู้ชมหรือผู้ฟังคณะ
หมอลำ จะรู้สึกแปลกใหม่และตลกในเสียงที่พูด บางคนอาจเข้าใจความหมาย หรือไม่เข้าใจ
ความหมาย ในช่วงเวลาที่คณะหมอลำอีสานใช้คำดังกล่าว แต่ผู้ชมส่วนมากจะเกิดอารมณ์ขัน
ร่วมกันระหว่างผู้แสดงและผู้รับสารหรือผู้ชมที่กำลังดูการแสดงหมอลำ

ส่วนคณะเสียงอีสานใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาอังกฤษที่
สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แหลม	“เว้าพื้นลูกสู๊กูบได้ดอกออกเทื่อ เดียวได้ห้าได้หกพุ้น”	“หากพูดถึงลูกสู๊กูไม่ได้เหรอก คลอดที่ เดียวได้ตั้งห้า หก โน้น”
เย็น	“แมนแหลวมึงออกเทื่อละคอก”	“ใช้แล้วมึงคลอดลูกที่ละคอก”
ชาติ	“ฮี่เย็นมันไปไสละผัวมึงบักไฮไซ ใหญ่”	“เย็นผัวแกไปไหนละ ไ้คนชั้นสูง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นคณะเสียงอีสาน เรื่อง**เงินคือพระเจ้า ขาวเลี้ยงชีวิต** เป็นการ
ยืมคำทับศัพท์คำภาษาอังกฤษทับคำศัพท์เสียง แต่เปลี่ยนไปโดยการนำ คำว่า “ไฮไซ” ซึ่งมา

จากคำภาษาอังกฤษ คำว่า “High society” หมายถึง สังคมชั้นสูง ผู้ชมหรือผู้ฟังคณะหมอลำเมื่อได้ยินจะรู้สึกมีอารมณ์ขันและหัวเราะไปด้วยเพราะแหลมพุดถึงกรณีตัวเองคลอคลึงที่เดียวได้ตั้ง 6 คน ซึ่งนางเย็นก็ตอบสวนขึ้นมาว่า “ใช่แล้วเพราะคุณออกลูกที่ละคอก” ส่วนชาลีถามถึงสามีนางเย็นว่า “ไปไหนคนที่ไม่เหมือนใครเป็นบุคคลชั้นสูง” แต่บริบททั้งหมดเป็นความหมายแฝงที่เปรียบเทียบคนกับสุนัขว่าคนโดยปกติคงไม่ออกลูกหลายตัว (คน) เหมือนสุนัขหรือหมา ผู้ชมส่วนมากจะหัวเราะและมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยเวลาที่ได้ยินคำดังกล่าว

ส่วนคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ คำยืมภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระยาโกศศรี	“เข้าขุนเอย เฮ็ดจั่งได้ถึงมหาลูกชาย”	“เจ้าขุนเอยเป็นอย่างไรรถึงได้มาเยี่ยมลูกชาย”
ขุนเสื้อสีชมพู	“คือว่าต้องไปเที่ยวห้างตากแอร์เย็น ๆ”	“คือว่าต้องไปเที่ยวห้างตากแอร์เย็น ๆ”
ขุนเสื้อกัก	“ไปเที่ยวห้างมันเปลืองเงิน เข้าป่าอย่างเดียวหาเก็บดอกกระเจียว”	“ไปเที่ยวห้างมันเปลืองเงิน เข้าป่าอย่างเดียวหาเก็บดอกกระเจียว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่องเจ้าหญิงแดงอ่อน คือ ยืมคำทับศัพท์คำภาษาอังกฤษทับศัพท์เสียงเปลี่ยนไปโดยการตัดพยางค์ อาจตัดพยางค์หน้าหรือพยางค์หลังก็ได้สำหรับคำที่มีสองพยางค์ขึ้นไป บางคำอาจตัดเกินกว่าหนึ่งพยางค์ และยังเข้าความหมาย (ทองสุก เกตุโรจน์, 2557, หน้า 97) คำว่า “แอร์” มาจากภาษาอังกฤษ คำว่า “Air-Conditioner” แปลว่า เครื่องปรับอากาศ หรืออาจมาจากคำว่า “Air-Hostess” ซึ่งแปลว่า พนักงานที่ทำหน้าที่ต้อนรับบนเครื่องบิน ในงานวิจัยนี้หมายถึง อากาศเย็น ๆ ที่ในห้างสรรพสินค้าผู้ชมหรือผู้ฟังคณะหมอลำจะรู้สึกสนุกและหัวเราะไปด้วยเมื่อผู้แสดงพูดคำภาษาต่างประเทศผสมคำภาษาท้องถิ่น ความหมายแฝงที่ขุนเสื้อสีชมพูต้องการสื่อสารไปยังผู้ชมหรือผู้รับสารขณะชมการแสดงหมอลำ คือขุนเสื้อสีชมพูกล่าวถึง การไปท่องเที่ยวที่ห้างสรรพสินค้าไม่ได้ไปซื้อของเหมือนคนทั่ว ๆ ไป ที่มีจุดประสงค์หลักของขุนเสื้อสีชมพูคือเข้าไปในห้างสรรพสินค้า เพราะในห้างฯ มีอากาศเย็น ไม่จำเป็นต้องเข้าป่าก็ได้ ผู้รับสารหรือผู้ฟังส่วนมากจะรู้สึกตลกมีอารมณ์ขันเมื่อได้ยินบทสนทนาดังกล่าว

ส่วนของคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“สามเฮี้ยว หกสูง โอเค เอ้า ! ปู่”	“สามเฮี้ยว หกสูง โอเค เอ้า ! ปู่”
คนที่ 2	“ไอ้เหี้ยเฮ้ย”	“ไอ้เหี้ยเฮ้ย”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง เป็นการทับศัพท์คำภาษาอังกฤษ ทับศัพท์คำยืมภาษาอังกฤษโดยคู่สนทนา ใช้ในบริบทการเล่นการพนัน มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษคือคำว่า “โอเค” คำภาษาอังกฤษคือ “Ok” หมายถึง ใช้ หรือตอบตกลง แต่ในบทสนทนาดังกล่าวตัวตลกได้เชิญชวนพระสงฆ์ ให้มาเล่นการพนันด้วย เลยถูกเพื่อนอีกคนตำตัวตลกคนนั้นว่าไม่เหมาะสมที่จะให้พระสงฆ์มาเล่นการพนันด้วย ผู้ชมหรือผู้ฟังคณะหมอลำเมื่อได้ยินคำดังกล่าวจะรู้สึกมีอารมณ์ขันตลกไปด้วยเพราะการเชิญชวนพระหรือสามเณรมาเล่นการพนันในมุมมองของศาสนาก็ถือว่าเป็นการผิดศีลแล้ว แต่ในฉากพระไม่ได้เล่นการพนันมีสามเณรมานั่งเล่นการพนันกับนักพนันที่กำลังตั้งวงเล่นอยู่ในฉากงานสวดอภิธรรมงานศพ ซึ่งในความหมายลึก ๆ เป็นการล้อเลียนพระสงฆ์หรือนักบวชที่ยังมีวิถีชีวิตเหมือนชาวบ้านทั่วไปไม่ยอมปฏิบัติธรรมชอบเล่นการพนันสิ่งโดยนัยส่วนลึกๆ ของชาวไทย การเล่นการพนันมีมานานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และปัจจุบันสมัยรัตนโกสินทร์ชาวไทยภาคอีสานหรือภาคอื่นยังนิยมเล่นการพนันอยู่สะท้อนนัยส่วนลึก ๆ ของชาวอีสานที่คณะหมอลำนำเสนอผ่านตัวละครต่าง ๆ

และคณะหนุมการวิเศษศิลป์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาอังกฤษที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ	“อ้าว 1...2...3”	“อ้าว 1...2...3”
สมรักษ์	“เป่าเป็นบทเพลง”	“เป่าเป็นบทเพลง”
โจ	“กูเอาไม้ค้ออกบ่ทันขอโทษหลาย ๆ ไม้ค้อค้อค้อติ บักปอบอาจารย์”	“กูเอาไม้ค้อออกไม่ทันขอโทษมาก ๆ ไม้ค้อติดคอหรือไอ้ปอบอาจารย์”
สมรักษ์	“มึงไปลักเป่าแซกซิโฟนเป็นตั้งแต่มีมือตั้งแต่มีมือได้เป่าคีย์หมอลำกลอนให้จักบาดเน่ กูสิทีบสาว”	“มึงไปลักเป่าแซกซิโฟนเป็นตั้งแต่มีมือได้เป่าคีย์หมอลำกลอนให้จักบาดเน่ กูสิทีบสาว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวคณะหนุมการวิเศษศิลป์เรื่องอิเหนาเป็นการทับศัพท์คำภาษาอังกฤษทับศัพท์เสียงเปลี่ยนโดยการตัดพยางค์คำว่า “ไม้ค้อ” มาจากคำภาษาอังกฤษ คำว่า

“Microphone” หมายถึง อุปกรณ์ที่ช่วยให้มีเสียงดังเวลาพูด ผู้ชมหรือผู้ฟังคนละหมอลำเมื่อได้ยิน จะรู้สึกหัวเราะไปด้วยเพราะผู้แสดงกล่าวถึง “ไมโครโฟน” ติดอยู่ในคอเลย คือ คนพูดล้อเลียน คนที่ตชอบพูดจริง ๆ แล้วไมโครโฟน จะติดหรืออยู่ในลำคอมนุษย์ไม่ได้หากมนุษย์สามารถเอา ไมโครโฟนเข้าในลำคอได้คงไม่ใช่คนปกติ คงเป็นผู้ที่มีลักษณะคล้ายคน แผลดคอในสมัยโบราณ หรือตัวโตใหญ่เหมือนยักษ์ ส่วนคำว่า “แซกโซโฟน” เป็นเครื่องเป่า ส่วนอีกคำ คือ คำว่า “คีย์” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Key” หมายถึงกุญแจในบทสนทนา นี้ หมายถึง ระดับหรือบันไดเสียง ประกอบสำหรับเล่น การลำต่อกลอน ผู้รับสารเวลาชมการแสดงหมอลำจะมีอารมณ์ขันไปด้วย พอได้ยินคำศัพท์ที่เป็นภาษาต่างประเทศดังกล่าว

2. ภาษาฝรั่งเศส

คำยืมภาษาฝรั่งเศสที่คนหมอลำอีสานนำมาใช้เลียนเสียงเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งการออกเสียงภาษาฝรั่งเศส อาจไม่ตรงกับเจ้าของภาษาแต่เป็นนำมาใช้เพื่อเลียนเสียงหรือ สำเนียงท้องถิ่นอีสานเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาฝรั่งเศสที่สื่ออารมณ์ขันของคนหมอลำอีสาน คือ คำภาษาฝรั่งเศสที่สื่ออารมณ์ขันของคนหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างคำหรือวลีภาษาฝรั่งเศสที่สื่ออารมณ์ขันของคนหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ตีใหญ่	“เอาจั่งซี่เบาะ... นวลเอ้ยชั้นแมนพี ได้น้องสิพาซี่ชิตองให้ใส่ทองเต็ม คอทองแขนของอ้าย”	“เอานี้ใหม่... นวลหากพีได้แต่งงานกับน้องพีจะพาน้องไปนั่งรถชิตองและให้ใส่ทองเต็มคอเส้นใหญ่ขนาดเท่าแขนของพี”
นวลจันทร์	“เป็นตาอึใจแท้เอื้อยจิ้น.. อ้ายสิตามนีน้องสิให้ซี่ชิตองสิซื้อทองให้น้องใส่”	“นาคีใหม่ พี่จิ้น พี่สิตามใจนวลมากจะซื้ออรยี่ห้อยชิตองและซื้อทองให้น้องใส่อีก”
ตีใหญ่	“แมนแล้วน้อง”	“ใช่แล้วน้อง”
นวลจันทร์	“สิซื้อทองท่อนั้นบ้ออ้าย”	“จะซื้อทองเส้นเท่าแขนใช้ใหม่พี่ชาย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคนหมอลำอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ชาวเลี้ยงชีวิต เป็นการทับศัพท์คำภาษาฝรั่งเศสทับเลียนเสียงและเปลี่ยนไปโดยการตัดพยางค์ คำว่า “ชิตอง” คน

อีसानจะพูดไม่มีอักษรควบกล้ำหากคนภาคกลางพูดจะพูดว่า “รถซีตรอง” จริงซึ่งมาจากคำภาษาฝรั่งเศส คำว่า “Citroen” หมายถึงรถยนต์ยี่ห้อดังของประเทศฝรั่งเศส ผู้ชมหรือผู้ฟังคณะหมอลำเมื่อได้ยินจะรู้สึกตลกมีอารมณ์ขันหัวเราะไปด้วยเพราะผู้แสดงกล่าวถึงรถยนต์ยี่ห้อดังและทองคำ หากนวลจันทร์แต่งงานกับตี๋ใหญ่ก็มีสิทธิ์ได้นั่งรถยี่ห้อดังจากประเทศฝรั่งเศสและจะใส่ทองคำเส้นใหญ่มากขนาดเท่าแขน จากที่กล่าวมาเป็นการยืมคำภาษาต่างประเทศแล้วนำมาล้อเลียน

ส่วนคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาฝรั่งเศส ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีसानดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ศรีไฉ	“ไปเที่ยวโลดัลไปซื้อกางเกงอยู่บัก ซีมันหมายความว่าจ้งได้”	“ไปเที่ยวห้างโลดัลไปซื้อกางเกงอยู่บัก ซีมันหมายความว่าอย่างไร”
คมสันต์	“เสื้อตัวนี้ได้มาจากคาร์ฟูร์นะ”	“เสื้อตัวนี้ได้มาจากห้างคาร์ฟูร์นะ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่อง **บ่วงกรรม** คำว่า “คาร์ฟูร์” เป็นคำทับศัพท์ภาษาฝรั่งเศส คำว่า “Carrefour” หมายถึง ทางแยก ในที่นี้หมายถึงห้างสรรพสินค้าที่เป็นภาษาฝรั่งเศสที่เปิดทำการค้าขายในประเทศไทยและในอีกหลายประเทศทั่วโลก ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

คณะคำพูนร่วมมิตรใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาฝรั่งเศสที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีसानดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“ชะออนสร้อยอยู่คอบ”	“ก็ชื่นชมสร้อยอยู่ที่คอบเธอนั้น”
คนที่ 2	“จ้งซีละ ไต่ลูกเขยฝรั่ง”	“ใช้สิ ไต่ลูกเขยฝรั่ง”
คนที่ 1	“เผิ่นคือไต่ลูกเขยฝรั่ง”	“เธอก็มีลูกเขยฝรั่งหรือ”
คนที่ 2	“โตกะไต่ลูกเขยฝรั่งดิ”	“คุณละไต่ลูกเขยฝรั่งไหม”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะคำพูนร่วมมิตร เรื่อง **กิ้งฟ้ากาหลงคอน** บทหมอลำดังกล่าวมีการใช้คำว่า “ฝรั่ง” มาจากคำภาษาฝรั่งเศส การใช้เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งคำดังกล่าวเป็นคำที่คนไทยนิยมใช้กันมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งคำนี้

มาจากคำภาษาฝรั่งเศส คำว่า “France” แปลว่า ประเทศฝรั่งเศส ในบางกรณีอนุโลมให้หมายถึงชาวต่างชาติที่เป็นชาวยุโรปทั้งหมดที่มีลักษณะเส้นผมสีที่แตกต่างจากชาวไทยโดยส่วนมากที่เป็นสีทอง สีน้ำตาล เป็นการยืมคำภาษาต่างประเทศแล้วนำมาล้อเลียนให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนอีสาน ผู้รับสารส่วนมากเมื่อได้ยินคำดังที่กล่าวมา จะมีอารมณ์ขันและตลกกร่วมไปด้วยขณะที่ชมการแสดงหมอลำ

3. ภาษาบาลีและสันสกฤต

คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่คณะหมอลำอีสานนำมาใช้เลียนเสียงเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันซึ่ง การออกเสียงภาษาบาลีสันสกฤต อาจไม่ตรงกับเจ้าของภาษาแต่เป็นนำมาใช้เพื่อเลียนเสียงหรือสำเนียงท้องถิ่นอีสานเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

การใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วีระพงษ์	“เศรษฐี”	“เศรษฐี”
หนวย	“เป็นเศรษฐีนั่นละ ข่อยเห็นคนรวย เว้าชื่อ ๆ ข่อยเลยมันไส้”	“เป็นเศรษฐีนั่นละ ผมเห็นคนรวยพูด เล่นผมก็เลยมันไส้เฉย ๆ”
หลอด	“มันไส้หยัง”	“มันไส้อะไร”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกโลก มารคนละท้อง** คำว่า “เศรษฐี” หมายถึง คนร่ำรวย ผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขัน หัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำว่า “เศรษฐี” และคำอื่น ๆ ในบริบทที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งจากที่กล่าวมาเป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกอลวน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายของผู้ส่งสาร สื่อสารถึงผู้รับสาร ที่ผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ส่วนคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ฤๅษี	<p>“อาตมานี้คือพระฤๅษีบำเพ็ญศีล ภาวนาอยู่มาได้ 800 ปี แล้วฉันตะ หมากไม้ มีเณรน้อยบวชอยู่นำผุ หนึ่งเกิดชู้กากกินอยู่เที่ยงหัวจนว่า หัวขาวอ้อกลอกหาขายยังมาใส่ให้ กะบ่เช่าจ๊กเพื่อแหล่วว่ามีอันี่บ่ทัน โตภาวนาอยู่ว่าแล้วกะภาวนาก่อน ตั้สสะ ะคะคะวา ตั้สสะ ะคะคะวา ตั้สสะ ะคะคะวา อิติปิโส ภัควา อะ ระหัง สัมมาสัมพุทโธ เอปัสสิโก โอปานาริโก ปัตตัง อธิปัตติโก วินโยหิติ พุทธเชอุกัมมัง อะ ระหังสัมพุทโธ แดงโมมีบ่น้อ แดงกินก็เอาดอก ปลา ลูกคอกมันโต น้อย กุ้งฝอยบ่อยากกิน ลาบวัว เอามาไลด กินมือแล่งกะไตดอก แม่ออกสาวให้เอามา แม่ออกชรา ให้เอานี้ อ้อ ละณรรน้อยไปไสวะ เณรน้อย เณรน้อย”</p>	<p>“อาตมานี้ คือพระฤๅษีบำเพ็ญศีล ภาวนาอยู่มาได้ 800 ปีแล้วฉันตะหมาก ไม้ มีเณรน้อยบวชอยู่นำผุหนึ่งเกิดชู้กาก กินอยู่เที่ยงหัวจนว่าหัวขาวอ้อกลอกหา ขายยังมาใส่ให้กะบ่เช่าจ๊กเพื่อแหล่วว่า มีอันี่บ่ทันโตภาวนาอยู่ว่าแล้วกะภาวนา ก่อน ตั้สสะ ะคะคะวา ตั้สสะ ะคะคะวา ตั้สสะ ะคะคะวา อิติปิโส ภัควา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ เอปัสสิโก โอปานาริโก ปัตตัง อธิปัตติโก วินโยหิติ พุทธเช อุกัมมัง อะระหังสัมพุทโธ แดงโมมีบ่น้อ แดงกินก็เอาดอก ปลา ลูกคอกมันโต น้อย กุ้งฝอยบ่อยากกิน ลาบวัวเอามา ไลด กินมือแล่งกะไตดอก แม่ออกสาว ให้เอามา แม่ออกชราให้เอานี้ อ้อ ละณรรน้อยไปไสวะ เณรน้อย เณรน้อย”</p>
เณรน้อย	<p>“หลวงพ่อกว่าเห็นหลวงพ่อกว่าผมมีชู้ กากติ หลวงพ่อนั้นมีชู้กาก”</p>	<p>“หลวงพ่อกว่าชู้กากจะกินหัวผม หลวง พ่อนั้นละมีชู้กาก”</p>
ฤๅษี	<p>“อย่ามาเว้าช้อยบ่มีดอกชู้กาก”</p>	<p>“อย่ามาพูดอย่างนั้นนะ หลวงพ่อกว่าไม่มีชู้กาก”</p>

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร คำว่า “ตั้สสะ ะคะคะวา ตั้สสะ ะคะคะวา ตั้สสะ ะคะคะวา อิติปิโส ะคะคะวา อะระหัง สัมมา สัมมาพุทโธเอปัสสิโก โอปานาริโก ปัตตัง อธิปัตติโก วินโยหิติ พุทธเช อุกัมมัง อะระหังสัม พุทโธ” หมายถึง บทสวดมนต์พระสงฆ์ใช้สวดมนต์ ในกรณีนี้ผู้แสดงจะใช้บทสวดมาร้องลักษณะการร้องเพลง ซึ่งอาจจะไม่ตรงตามภาษาบาลีทั้งหมดแต่เน้นอารมณ์สนุกสนานและอารมณ์ขันเป็นหลัก ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่คณะหมอลำใช้คำบาลี และยังมีคำว่า “เณร” ซึ่งคำที่กล่าวมา

เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ส่วนคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลวงพี่อ้วน	“เอามาท่องเนาะท่องให้มันคล้อง”	“เอามาท่องให้ท่องได้คล้อง”
คมสันต์	“ท่องหยั่ง”	“ท่องอะไร”
หลวงพี่อ้วน	“เณรขอจดห้าแปด แม่นว่าหยั่ง เกาะเด็ยวนี้”	“เณรขอจดอวัยวะไหล่ออกมาจากจีวร กำลังพูดอะไรอยู่เด็ยวนี้”
เณรขอจด	“ท่องศัพท์”	“ท่องศัพท์”
หลวงพี่อ้วน	“เว้าทั่วที่ปั่วแตน อิติปิคือหยั่งเกาะ”	“พูดไปทั่ว อิติปิ คือ อะไร”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** คำว่า “เณร” หมายถึง สามเณร ผู้ชมจะหัวเราะและมีอารมณ์ขันร่วมด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงสามเณร ที่มีอวัยวะไหล่ออกมาจากจีวร ผู้รับชมจะเห็นภาพไปด้วยและหัวเราะตามบริบทที่ผู้แสดงตลกหมอลำกำลังดำเนินเรื่องเป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขัน

และในเนื้อเรื่องอีกช่วงหนึ่งของคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์มีการใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่กองลำลี	“แต่ตัวมึงนั้นหน้าตาต่างหมู่ที่เคยเห็น ไผหันไปจั่งเพลพระเณรกะวายนุ่น แนวทำบุญเอาหน้าศรัทธาหัวเต่า มี คนมาบอกเล่าบ้านเมืองเขาเว้า พีนไปหาเล่นพระเณร”	“แต่ตัวมึงนั้นหน้าตาต่างหมู่ที่เคยเห็นไผ หันไปจั่งเพลพระเณรกะวายนุ่นแนว ทำบุญเอาหน้าศรัทธาหัวเต่า มี คนมา บอกเล่าบ้านเมืองเขาเว้าพีนไปหาเล่น พระเณร”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** คำว่า “เณร” หมายถึง สามเณร ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำว่า “เณร” ผู้ชมจะส่งเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าวที่อยู่ใน

บริบทสังคมชาวอีสานเป็นการล้อเลียนเรื่องเกี่ยวกับศาสนากับวิถีชีวิตชาวบ้าน จากที่กล่าวมาเป็นการที่ผู้หญิงไปทำบุญเข้าวัดโดยมีวัตถุประสงค์แฝงลึก ๆ ที่ว่าทำบุญเอาหน้าจะไม่เกิดศรัทธาไม่ได้บุญ และมีคนนินทาอีกว่าที่เข้าวัดเพราะชอบพระสงฆ์หรือสามเณร อยากเป็นภรรยาพระเณร เป็นการล้อเลียนสังคมอีสานในปัจจุบันที่บางคนชอบทำบุญเอาหน้าเอาตาและผู้หญิงบางคนไม่คิดถึงบาปบุญคุณโทษยอมเป็นภรรยาของพระหรือสามเณร ตามข่าวที่นำเสนอบางครั้งทางสื่อมวลชน

4. ภาษาจีน

คำยืมภาษาจีนที่คณะหมอลำอีสานนำมาใช้เลียนเสียงเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งการออกเสียงภาษาจีนอาจไม่ตรงกับเจ้าของภาษาแต่เป็นนำมาใช้เพื่อเลียนเสียงหรือสำเนียงท้องถิ่นอีสานเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

คำยืมภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาจีน ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ใบซี้	“มีหน้อยอยู่ ๘.ก.ส อยู่แสนห้า ตามาแสนสี่ ยายลีสี่ร้อย ยายน้อยหมื่นสอง”	“มีหน้อยอยู่ ๘.ก.ส อยู่แสนห้า ตามาแสนสี่ ยายลีสี่ร้อย ยายน้อยหมื่นสอง”
เจ้าหนี่จิ้น	“อาหยา”	“อาหยา”
ใบซี้	“แม่ปองพันแก้ว อีเยาว์พันสี่ ยายดีหมื่นแปด บักแคกหมื่นสาม”	“แม่ปองพันแก้ว อีเยาว์พันสี่ ยายดีหมื่นแปด บักแคกหมื่นสาม”
เจ้าหนี่จิ้น	“อีงามเจ็ดร้อย ยายลอยสามหมื่นแม่ชื่นพันห้า บักกล้าหมื่นสอง”	“อีงามเจ็ดร้อย ยายลอยสามหมื่นแม่ชื่นพันห้า บักกล้าหมื่นสอง”
ใบซี้	“ป.ลหนี่เฮียทุยสองพันยังบ่จ่าย อีปอบเอ่ยสองพันกะบ่จ่ายเพิ่น”	“ป.ลหนี่เฮียทุยสองพันยังบ่จ่าย อีปอบเอ่ยสองพันกะบ่จ่ายเพิ่น”
เจ้าหนี่จิ้น	“บ่จ่ายมีอันนี้ยึดบ้านอย่างเดียว”	“บ่จ่ายมีอันนี้ยึดบ้านอย่างเดียว”
นายเต็ง	“เจรจาแม่เขายึดบ้านแล้ว ตอนที่รัก”	“เจรจาแม่เขายึดบ้านแล้ว ตอนที่รัก”
เจ้าหนี่จิ้น	“ค้ำบ่ได้มีอันนี้ยึดบ้านอย่างเดียวยึดเอาเลย ๆ”	“ค้ำไม่ได้แล้วพุงนี้เขาจะมายึดบ้านแล้ว”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัฐทิวาอำนาจศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นคาง คำว่า “อาหยา, เฮีย” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน ซึ่งมีความหมายถึง การอุทานที่บ่งบอกถึงการประหลาดใจและแปลว่า พี่ชาย ตามลำดับ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ส่วนคณะรัฐทิวาอำนาจศิลป์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เจ้าหนี้จีน	“เป็นอีหยั่งกัน”	“เป็นอะไรกัน”
นางตอ	“ที่เฮ็ดมือก็บ่เป็นหยั่งตอกลิชวนกันไปเงี้ยว”	“ที่ทำไปเมื่อก็นี้ไม่มีอะไรเทรอก แต่จะชวนกันไปปัสสวะ”
เจ้าลำ	“หยุดเดี๋ยวนี้ เฒ่าตอโกบ่ต้องไปไล่ทั้งสิน มาพูดเรื่องนี้สินกันก่อน เงินที่เจ้าเออาของข่อยมากะตั้งว่าหลายปีแล้ว ตั้งแต่สองแสน สามแสนเดี๋ยวนี้มันเจ็ดแปดแสนแล้ว (พูดแบบไม่ชัดเหมือน คนจีนพูดไทย) หามาใช้อั้วชะเดี๋ยวนี้”	“หยุดเดี๋ยวนี้ เฒ่าตอโกบ่ต้องไปไล่ทั้งสิน มาพูดเรื่องนี้สินกันก่อน เงินที่เจ้าเออาของข่อยมากะตั้งว่าหลายปีแล้ว ตั้งแต่สองแสน สามแสนเดี๋ยวนี้มันเจ็ดแปดแสนแล้ว (พูดแบบไม่ชัดเหมือน คนจีนพูดไทย) หามาใช้อั้วชะเดี๋ยวนี้”
นายเต็ง	“คิดตอกจั่งไตกัน”	“คิดตอกอย่างไรกัน”
นางตอ	“เจ้าลำเออย ขอไ้วนำหลาย ๆ ก่อนเถาะบ่ทันได้มีเงิน”	“เจ้าลำขอผิดผ่อนการจ่ายเงินไปก่อนเงินยังไม่มี”
เจ้าลำ	“บ่ได้ บ่ได้” (พูดและสั่นศีรษะไปพร้อม ๆ กัน)	“ไม่ได้ ไม่ได้”
ใบตอง	“ฉันขอผิดผ่อนให้รอไปอีกสักเดือนก่อนได้บ่ สงสารพ่อเฒ่า ๆ เออาแสงสู้อยู่ทุกวัน แต่บั้นนั้นกะหยั่งบ่พอยู่บ่พอกิน ขอผิดไปอีกเดือนหนึ่งนะเจ้าลำนะ”	“ฉันขอผิดผ่อนการจ่ายเงินไปอีกสักเดือนได้ไหม สงสารผู้ชายสูงอายุ สูหาเงินทุกวัน ก็ยังไม่พอยู่พอกิน ขอผิดไปอีกหนึ่งเดือนนะเจ้าลำนะ”
เจ้าหนี้จีน	“บ่ได้ ๆ”	“ไม่ได้ ๆ”

- เจ้ล่า “พ่อมึงไปเฮ็ดอีหยังคือบอกว่าสิสู้” “พ่อพวกคุณไปทำอะไอยู่ว่าจะสู้ต่อไป
ต่อไป บ่แม่นบ่ไปเที่ยวทางใต้ตัวนี้ ไม่ใช่ไปเที่ยวที่ไหน มีลูกเยอะขนาดนี้
ลูกหลายปานนี้ รับรองว่ามันอยู่แต่ มีแต่อยู่แต่บ้านเพื่อผลิตลูกให้หาเงินมา
บ้าน อยู่แต่บ้านผลิตแต่ลูก หามา ใช้คืนฉันเดี๋ยวนี”
- นางตอ “ขอชะก่อน เถาะเจ้ล่า” “ขอผัดผ่อนไปก่อนนะเจ้ล่า”
- เจ้ล่า “ถ้าบ่ได้มือนี้อ้าวลียึดเอาที่ไร ที่นา “หากไม่เงินวันนี้ฉันจะยึดที่ไรที่นาที่บ้าน
ที่เฮื่อน ที่ซานของหมู่เจ้า” ของพวกคุณ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง **หมากพร้าวหล่นแข่ง**
หมากแดงหล่นค้าง คำว่า “อ้าว, เจ้” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน หมายถึง ตัวผู้พูด และพี่สาว
ตามลำดับ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสาร
ระหว่างการแสดงลำเรื่องตลกอลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสาร
ถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ส่วนคณะเสียงอีสานใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาจีนที่
สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บุญทัน	“สร้างรักจี”	“สร้างรักจี”
พี่สาวบุญทัน	“เออ”	“เออ”
บุญทัน	“บริษัทเจ๊กอันเบาะเอื้อย”	“บริษัทจีนใช้ไหมพี่สาว”
พี่สาวบุญทัน	“เจ๊กกะได้ไทยกะดีฝรั่งแห่งคัก”	“จีนก็ได้ไปไทยยิ่งดีฝรั่งยิ่งสุดยอด”
บุญทัน	“ได้เงินเบาะ”	“ได้เงินไหม”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะเสียงอีสาน เรื่อง **เงินคือพระเจ้าขัวเลี้ยงชีวิต** คำว่า
“เจ๊ก” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน หมายถึง ชาวจีนที่คนโดยทั่วไปเข้า แต่ในบางบริบทอาจเป็นคำ
ไม่สุภาพ หากไปเรียกแทนชาวจีนทั้งหมดว่าเป็นเจ๊ก ผู้ใช้ควรระมัดระวังในการใช้ ผู้ชมจะหัวเราะ
ไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่อง
ตลกอลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดง
หมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ส่วนคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เสื่อฟ้า	“น้องจอย”	“น้องจอย”
น้องจอย	“เสี่ยขา”	“เสี่ยขา”
ธรรมบุญ	“โอ้ย..จอย มาพอดี”	“โอ้ย..จอย มาพอดี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง**แรงรักแรงแค้น** คำว่า “เสี่ย” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน หมายถึง ผู้ชายที่มีลักษณะร่ำรวย อาจร่ำรวยจริง หรือไม่จริงก็ได้ แต่ท่าทางหรือคุณลักษณะภายนอกเหมือนเสี่ย ผู้ที่พบเห็นก็จะเหมาโดยรวมไว้ก่อนว่าเป็นผู้มีฐานะมีเงินทองมากมาย มีฐานะทางสังคมที่ดี ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว ซึ่งตรงกับประสบการณ์ทางภาษาในชีวิตของผู้ชม

คณะหนุมการ วิเศษศิลป์ ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาจีนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ภริยาคุณหลวง	“ใบตองเป็นลูกแจ็กบ้านอยู่ในตลาดนั้นละจ้”	“ใบตองเป็นลูกแจ็กบ้านอยู่ในตลาดนั้นละจ้”
ภริยาคุณหลวง	“เป็นลูกแจ็ก”	“เป็นลูกแจ็ก”
ไวพจน์	“ลูกคนรวยตัวแม่”	“เป็นลูกรวยนะครับแม่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะหนุมการวิเศษศิลป์ เรื่อง**กาสิมตหงส์สิมเฝ้า** คำว่า “แจ็ก” เป็นคำทับศัพท์ภาษาจีน หมายถึง ชาวจีนที่คนโดยทั่วไปเข้าใจ แต่ในบางบริบทอาจเป็นคำไม่สุภาพ หากไปเรียกแทนชาวจีนทั้งหมดว่าเป็นแจ็ก ผู้ใช้ควรระมัดระวังในการใช้ คณะหมอลำหลายคนนิยมใช้หากมีเรื่องที่ทำกรแสดงมีบทบาทของชาวจีนในเรื่อง ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับประสบการณ์ทางภาษาของผู้ชม

5. ภาษาญี่ปุ่น

คำยืมภาษาญี่ปุ่นที่คณะหมอลำอีสานนำมาใช้เลียนเสียงเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งการออกเสียงภาษาญี่ปุ่นอาจไม่ตรงกับเจ้าของภาษาแต่เป็นนำมาใช้เพื่อเลียนเสียงหรือสำเนียงท้องถิ่นอีสานเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน

กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างบริบทการสื่อสารภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ้	“สวัสดีครับท่านมหาเศรษฐีครับ”	“สวัสดีครับท่านมหาเศรษฐีครับ”
หนหวย	“นั่น ยกมือแพ้วแป้นพระประธานนุ ในโบสถ์ ฮีโกโตะ”	“นั่น ยกพระหัตถ์ยังกะพระประธานใน อุโบสถ ฮีโกโตะ”
หลอด	“ห่วย เป็นบ้ำลีบว่าจ้งสันได้จ้งได้เดียว นิ กะยังว่าให้ไปทำความเคารพเพิ่น”	“ห่วย เป็นบ้ำหรือจะไปพูดได้อย่างไร ก็คือให้ทำความเคารพพระประธาน”
หนหวย	“โอ้ยบักท่า ฮีโกโตะกะภาษา ญี่ปุ่นเนาะ”	“โอ้ยบักท่า ฮีโกโตะกะ เป็นภาษาญี่ปุ่น”
โจ้	“แม่นยุเบาะะ มันแปลว่าจ้งได้”	“จริงหรือ คำว่า ฮีโกโตะกะ แปลว่าอะไร”
หนหวย	“ฮีโกโตะ กะแปลว่าสวัสดีครับ”	แปลตรงตามข้อความในหมอลำ
โจ้	“โอ...ภาษาญี่ปุ่น แมยิงว่าจ้งได้”	“โอ...ภาษาญี่ปุ่น คำว่าผู้หญิงใช้คำว่าอะไร”
หนหวย	“แมยิงกะว่าฮีโกจิ”	“ผู้หญิงให้ใช้คำว่า ฮีโกจิ”
โจ้	“โอ้ย มันแม่นยุเบาะะมันแปลว่าจ้งได้”	“โอ้ย จริงหรือที่แปลว่าอย่างนั้น”
หนหวย	“ฮีโกจิ กะสวัสดีคำ ตัว”	“ฮีโกจิ ก็แปลว่า สวัสดีคะ”
โจ้	“โอ อันกะเทยเตะว่าจ้งได้”	“และคำว่ากะเทย ใช้คำว่าอะไร”
หนหวย	“กะเทยกะว่าห้ากู่แฝบ”	“กะเทย ใช้คำว่า ห้ากู่แฝบ”
หนหวย	“เฮ้า ห้ากู่แฝบกะสวัสดีชะ นั้นตัว”	“เฮ้า คำว่า ห้ากู่แฝบ จริง ๆ แล้วก็แปล ว่าสวัสดี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจาน มารคนละ
ทอง** คำว่า “ฮีโกโตะฮีโกจิกู่แฝบ” เป็นคำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่นคำว่า “arigatou” แปลว่า ขอบคุณ

คณะหมอลำวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ แปลว่า “สวัสดิ” ใช้ผิดความหมาย ซึ่งเป็นการเลียนเสียงให้เหมือนภาษาญี่ปุ่น คำว่า “ผู้หญิง” คณะหมอลำวีระพงษ์ ใช้คำว่า “ฮิโกจิ” คำในภาษาญี่ปุ่นคำว่า ผู้หญิงใช้คำว่า “josei” โจเซส ใช้ผิดความหมาย เป็นการเลียนเสียงภาษาญี่ปุ่นเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ในบางช่วงในบทสนทนาของผู้แสดงหมอลำยังไม่แน่ใจว่ามีความหมายว่า “สวัสดิ” คู่สนทนาใช้คำว่า “ฮิโกจิ” จริง ๆ แล้วคำนี้จะเป็นคำพ้องเสียงกับคำภาษาท้องถิ่นอีสาน คำว่า “ฮิ” หรืออาจใช้อักษร ห แล้วเติมสระ ฮี ไ่ว้นตัว ห แปลว่า อวัยวะเพศผู้หญิง นอกจากนี้ในหมอลำยังใช้คำว่า กะเทย ใช้คำว่า “กูแฝบ” เป็นคำภาษาญี่ปุ่นที่ไม่ถูกต้อง คำว่า กะเทยในภาษาญี่ปุ่นใช้คำว่า “okama” โอกามา แปลว่า “กะเทย” คณะหมอลำใช้ลักษณะคำพ้องเสียง คำว่า “กูแฝบ” อาจหมายถึง ลักษณะของอวัยวะเพศของผู้ชายที่ยังไม่แข็งตัวมีลักษณะแปบ หรือเรียกสั้นกว่าว่า “กู” อาจหมายถึง กู ผมหรือฉัน ก็อาจเป็นไปได้ โดยรวมแล้ว ผู้วิจัยวิเคราะห์หว่านเป็นลักษณะของอวัยวะที่แปบ คล้ายอวัยวะเพศของผู้หญิง ซึ่งมีลักษณะที่ตรงกันข้ามกับอวัยวะเพศผู้ชาย และคณะหมอลำคณะดังกล่าวยังแปลความหมายของคำว่า คำว่า “ห้ากูแฝบ” แปลว่า สวัสดิ หรือหากแปลเป็นคำภาษาไทยภาคกลาง คือ อวัยวะเพศชายแปบ ซึ่งตรงกันข้ามกับคำว่า “แข็งตัว” ผู้รับสารหรือผู้ชมหากได้ยินคำเลียนเสียงภาษาญี่ปุ่นคำว่า “ฮิโกโตะ ฮิโก จิกูแฝบ” จะมึอารมณ์ขันร่วมไปด้วย ขณะที่คณะหมอลำใช้คำดังกล่าว

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ คำยืมภาษาญี่ปุ่นที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 8	“ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมี ประเพณี เผาโรงเรียน แวะเวียน ปล้นปืนสนานหลอชิงครู แบก คลื่นปลาทุหนี่คลื่นซิ่นนามิคำ”	“ภาคใต้เป็นดินแดนมีสวยงามมากด้วย ระเบิด มีประเพณีคือการปล้นปืนทหาร บางครั้งก็ลักลอบสังหารครูสำคัญอีกคือ ต้องรีบแบกปลาทุหนี่เวลาที่คลื่นซิ่นนามิคะ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าว คณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่อง**หมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง** คำว่า “ซิ่นนามิ” เป็นคำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่น ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว ความหมายที่แท้จริงของคำดังกล่าวคือ คลื่นที่ท่าเรือหรือชายฝั่ง เป็นลักษณะคลื่นยักษ์มีความสูงหลายสิบเมตร ผู้แสดงหมอลำนำความตายที่ล้อเลียนเป็นเรื่องสนุกสนานเพราะคลื่นดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547 เกิดขึ้นใน 14 ประเทศที่ติดกับมหาสมุทรอินเดีย

มีผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ดังกล่าวประมาณ 230,000 คน ผู้วิจัยก็มีเพื่อนและบุคคลที่รู้จักเสียชีวิตในเหตุการณ์ดังกล่าวและผู้วิจัยเคยได้เป็นอาสาสมัครเข้าไปช่วยเหลือชาวต่างชาติที่ประสบภัย ดังกล่าวจาก เหตุการณ์ประวัติศาสตร์คลื่น “ซินนามิ” ถล่มภาคใต้ของประเทศไทย คณะหมอลำก็นำมาล้อเลียนเป็นเรื่องสนุกสนาน แต่ในความเป็นจริงผู้ที่สูญเสียหรือญาติ ๆ พี่น้องของผู้เสียชีวิตอาจไม่ตลกหรือมีอารมณ์ขันร่วมด้วย แต่ในกรณีนี้คณะหมอลำนำมาเล่นให้สนุกสนาน ผู้รับสารหรือผู้ชมจะมีอารมณ์สนุกสนานเวลาที่ได้ชมการแสดง

ส่วนหมอลำคณะคำผุนร่วมมิตรใช้กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศคำยืมภาษาญี่ปุ่นที่ล้ออารมณ์ขันมาใช้ในการประกอบสร้างเรื่องราวเป็นบทหมอลำสาน มีตัวอย่างข้อความดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“เว้าเป็นอยู่ พุดเป็นอยู่”	“พูดเป็นอยู่”
คนที่ 2	“มาเก่งแท้”	“ทำไมเก่งจังเลย”
คนที่ 1	“สูเว้าให้ฟังแน...อีอันนี่”	“เธอพูดให้ฟังหน่อย”
คนที่ 2	“ฮูซึกันนิคะ ฮูซึกันนี่”	“รูซึกันนี่... รูซึกันนี่”
คนที่ 1	“ถามอีหลีได้ว่าเป็นภาษาอีหยังแน”	“ถามจริง ๆ เถอะว่าเป็นภาษาอะไรกันแน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะคำผุนร่วมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากาสหลงคอน มีการใช้คำภาษาไทยถิ่นอีสานที่ออกเสียงให้ใกล้เคียงกับสำเนียงในภาษาญี่ปุ่น โดยใช้ประโยคว่า “ฮูซึกันนิคะ ฮูซึกันนี่” เป็นคำทับศัพท์ภาษาญี่ปุ่น หมายถึง รุทวาร “anaru” ภาษาในการแสดงหมอลำใช้คำว่า “รูซึ” ตัวอย่างบทหมอลำดังกล่าวมีการใช้คำดังกล่าว เพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึง เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะน้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสาร ซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว แต่ในความเป็นจริงแล้วผู้แสดงหมอลำชาวอีสานไม่สามารถภาษาญี่ปุ่นได้แต่อาศัยทำนองให้มีลักษณะใกล้เคียงกับสำเนียงภาษาญี่ปุ่น แต่นั้นสำเนียงภาษาญี่ปุ่นที่มีความหมายภาษาท้องถิ่นอีสานอยู่ในคำนั้น คนภาคอื่น ๆ ที่ไม่เข้าใจภาษาอีสานอาจไม่รู้สึกลกหรือมีอารมณ์ขันเพราะไม่เข้าใจภาษาเชิงลึกหากคนในท้องถิ่นอีสานที่เข้าใจภาษาท้องถิ่นอีสานเมื่อได้ยินคำว่า “ฮูซึกันนิคะ ฮูซึกันนี่” จะมีอารมณ์ขันรู้สึกลกยิ้มไปด้วยเวลาที่ได้ยินคำดังกล่าว เพราะคำว่า “ฮูซึกันนิคะ ฮูซึกันนี่” หากแปลตรงตัว คือ รูซึกันนิคะ รูซึกันนิคะ” เป็นการตำหนิหรือบริภาษเชิงประชดประชันด้วย

กลวิธีการใช้ภาษาอุทาน

ภาษาอุทาน คือ ภาษาที่คณะหมอลำใช้สื่อสารแสดงอาการตกใจ เสียใจ ดีใจ เพื่อใช้สื่อสารระหว่างกันช่วงที่กำการแสดงลำเรื่องต่อกลอนบนที่หมอลำเพื่อสื่อสารและส่งผลให้ผู้รับสารหรือผู้ชมมีอารมณ์ขันร่วมด้วยช่วงที่ชมการแสดง

จากการวิจัยพบคำอุทานที่น่าสนใจที่ผู้แสดงหมอลำอุทานขณะที่กำลังทำการแสดง แบ่งประเด็นการศึกษาเรียงตามลำดับ คือ คำอุทานแสดงความน้อยใจ คำอุทานแสดงความดีใจ คำอุทานแสดงความเสียใจ คำอุทานแสดงความกังวลใจ คำอุทานแสดงความตกใจหรือประหลาดใจ คำอุทานแสดงความสงสารปลอบโยน คำอุทานแสดงความรับรู้หรือเข้าใจ คำอุทานแสดงความโกรธเคือง คำอุทานแสดงความเรียกร้อง คำและอุทานแสดงความเสรีเมบท ดังนี้

1. คำอุทานแสดงความน้อยใจ

คำอุทานที่ผู้แสดงคณะหมอลำใช้เมื่อเนื้อเรื่องของหมอลำกำหนดให้ตัวแสดงต้องแสดงความน้อยใจ ตัวแสดงก็จะใช้คำอุทานเพื่อแสดงความน้อยใจ จะเกิดอารมณ์ขัน คำอุทานที่มักใช้ เช่น บ้าตติโธ !, โอ้ย, ฮือ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ภาษาอุทานแสดงความน้อยใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาอุทานแสดงความน้อยใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พิมพิรา	“โอ้ย ! บักหมาเอ๋อ โถมึงช่างหักหลักกูไต้ ๆ หาบักธรรมนุญ เว้าจั่ง สิ้นมึงจะไม่รับลูกในท้องกูดิหา”	“โอ้ย ! บักหมาเอ๋อ โถมึงช่างหักหลักกูไต้ ๆ หาบักธรรมนุญ เว้าจั่ง สิ้นมึงจะไม่รับลูกในท้องกูดิหา”
ธรรมนุญ	“มันแน่นอนอยู่แล้วพิมพิรา”	“มันแน่นอนอยู่แล้วพิมพิรา”
พิมพิรา	“โอ้ย! บักซี้เอ๋อ โถ”	“โอ้ย! บักซี้เอ๋อ โถ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าว คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **แรงรักแรงแค้น** คำว่า “โอ้ย !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการ คู่สนทนาแสดงความไม่พอใจระหว่างพิมพิรา กับธรรมนุญ แสดงความไม่พอใจกรณีการหักหลังกันน้ำเสียงที่บอกถึงความไม่พอใจพอสื่อออกมา ผู้รับสารจะรู้สึกสนุกสนานมีอารมณ์ขันร่วมกับนักแสดง

ส่วนหมอลำคณะคำผู้ร่วมมิตรใช้กลวิธีการใช้คำอุทานบอกอาการที่สื่ออารมณ์
ชั้นของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่หนุ่ม	“ถวายเป็นมงคลชายทั้ง 2 เพคะ”	“ถวายเป็นมงคลชายทั้ง 2 เพคะ”
องค์ชายเมฆา	“ตามสบายเถอะแม่หนุ่ม”	“ตามสบายเถอะแม่หนุ่ม”
แม่หนุ่ม	“โอย ! อย่าเอ็นไส้กันเถอะ”	“โอย ! อย่าเอ็นไส้กันเถอะ”
องค์ชายเมฆา	“ให้เอ็นจั่งได้สั่งมา”	“ให้เอ็นจั่งได้สั่งมา”
แม่หนุ่ม	“เอ็นแม่หนุ่มซื่อ ๆ ก็ได้บ่ เพคะ”	“เอ็นแม่หนุ่มซื่อ ๆ ก็ได้บ่ เพคะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะคำผู้ร่วมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากาหลงคอน คำว่า “โอย !”
เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการ คู่สนทนาแสดงความไม่พอใจระหว่างองค์ชายเมฆาและแม่หนุ่ม
แสดงความไม่พอใจที่องค์ชายเรียกชื่อแม่หนุ่มแล้วเติมคำต่อว่า แม่หนุ่ม โดยรวมความหมาย
อาจหมายถึงแม่หนุ่มมีชื่อที่สื่ออารมณ์ชั้นนมบูต เมื่อคณะหมอลำอุทานและบริบทนมบูต ผู้รับสารจะ
รู้สึกสนุกสนานมีอารมณ์ขันร่วมกับนักแสดง ส่วนหมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง ใช้กล
วิธีการใช้คำอุทานบอกอาการที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
กำนันจ้อย	“ปาดติโก ! เจ้าเป็นแม่บ้านแม่ เรือนควรลิเฮ็ดโตให้หน้าหน้าถือตา ข้อยอยู่น่าเจ้าข้อยบอกเจ้าบ่อข้อย บ่เจ้าบ่หี”	“ปาดติโก ! คุณเป็นภรรยาเจ้าของบ้าน ควรทำตัวเองให้ผู้คนหน้าหน้าถือตา เรา อยู่ด้วยกัน”
สมศรี	“ปาด ! ติโก ! เจ้าคือมาเคียดคัก เคียดแน่แท้ เคียดแทนเมียเก่า เจ้าสิป้าข้อยกะบ่ว่าเค้อแฒ่าจ้อย”	“ปาด ! ติโก ! คุณทำไมมาโกรธมาก มายขนาดนั้น โกรธแทนภรรยาเก่าหรือ ฉันก็ไม่ได้ว่าคุณนะคุณจ้อย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักนี้มีกรรม คำว่า “ปาด
ติโก !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการ คู่สนทนาแสดงความไม่พอใจระหว่างสามี-ภรรยาแต่ทั้ง
สองได้อุทานคำเดียวกันเป็นการสื่อสารโต้ตอบกันทั้งสองพูดถึงการแยกทางกันอยู่ด้วยกันมา
นานแล้วแยกกันดีกว่าหากภรรยาทำตัวไม่ดี ด้วยบทบาทของการแสดงบนเวที น้ำเสียงที่บอกถึง
ความไม่พอใจพอสื่อออกมา ผู้รับสารจะรู้สึกตรงกันข้ามกับนักแสดง ผู้ชมจะรู้สึกตลกเสียดสีอุท
และสนุกสนานจากน้ำเสียงที่ได้ยิน

2. คำอุทานแสดงความดีใจ

คำอุทานที่ผู้แสดงหมอลำอีสานใช้สื่อสารระหว่างผู้ร่วมแสดง ช่วงที่เนื้อเรื่องแสดงอาการดีใจ ตัวแสดงก็จะใช้คำอุทานเพื่อแสดงความดีใจ และคำอุทานที่ใช้นั้นก็สื่ออารมณ์เช่น เช่น พระเจ้า จ๊อด!, ป้าต, บ๊วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คำอุทานแสดงความดีใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสาร คำอุทานแสดงความดีใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บักไผ่	“ว้าว! เท่าโหรเนี้ยแมกั๊งเบ็ง ช้างล่าง เค้าก็ว่ากูคือพอร์ดคือหยั่งอยู่นะเนี้ย”	“ว้าว! เท่าโหรเนี้ยแมกั๊งเบ็ง ช้างล่าง เค้าก็ว่ากูคือพอร์ดคือหยั่งอยู่นะเนี้ย”
บักยีน	“ไฟพอดี ๆ เมื่ออื่นไปไถไรให้แม่ย่า”	“ไฟพอดี ๆ เมื่ออื่นไปไถไรให้แม่ย่า”
บักไผ่	“บ่แม่พอร์ดรถไถอย่างนี้”	“บ่แม่พอร์ดรถไถอย่างนี้”
บักแหลม	“พอร์ดจั่งสั้น”	“พอร์ดจั่งสั้น”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุนทรนรินทร์ คำว่า “ว้าว!” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการดีใจซึ่งใช้ควบคู่กับอีกหลายคำที่อยู่ในบริบทที่บ่งถึงความดีใจ ซึ่งกรณีดังกล่าวบักไผ่แสดงความดีใจที่มีคนชมเชยว่าตัวเองหน้าตาดีคล้ายนักร้องหน้าตาหล่อชื่อพอร์ด ผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมด้วยเพราะผู้แสดงหน้าตาขี้เหร่ดูไม่ได้แต่เป็นการล้อเลียนให้เกิดอารมณ์ขัน

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานบอกอาการที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่ลำ	“แม่นอีหลี ๆ”	“จริง ๆ นะ”
พ่อกองสี	“ฉะนันแล้วต้องถามมันเบ็ง โอ้ย!”	“เพราะฉะนั้นต้องถามดูดีกว่า”
อ้วน	“พระเจ้าจ๊อด! มาเด้อบักหล่ากูตื่น”	“พระเจ้าจ๊อด! มานะลุกตื่นๆ”
พ่อกองสี	“บักสี่เต๋ นอนตื่นแล้วบ่”	“บักสี่เต๋ นอนตื่นแล้วหรือ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะรัฐทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง **พ่อเฒ่าทำเลย ลูกเขยคนหลว** ข้อความว่า “แม่นี่หีหลี ๆ ฉะนั่นแล้วต้องถามมัน เบ็งโอย ! พระเจ้าจ้อด ! มาเด้อบักหลว กู ตื่นบักสิเค้นอนตื่นแล้วบ” จากที่กล่าวมาจะพบคำว่า “พระเจ้าจ้อด !” เป็นการใช้คำอุทานบอก อากาการดีใจซึ่งใช้ควบคู่กับอีกหลายคำที่อยู่ในบริบทที่บ่งถึงความดีใจ ซึ่งเป็นคำอุทานที่แสดงถึง ความดีใจ กรณีนี้กำลังกล่าวถึงลูกชายให้ตื่น แล้วก็มาร่วมสนุกกัน คำนี้ได้รับอิทธิพลจาก สื่อมวลชนเวลาที่รับชมโทรทัศน์จากต่างประเทศที่แปลเป็นภาษาไทยจะได้ยินอุทานคำนี้ จนใน ปัจจุบันนี้คำดังกล่าวเป็นที่นิยมใช้โดยทั่วไป หากนำมาใช้ในคณะหมอลำผู้ชมจะมีอารมณ์ขันร่วม ด้วยขณะที่รับชมการแสดง

3. คำอุทานแสดงความเสียใจ

คำอุทานที่ใช้เมื่อตัวแสดงแสดงความเสียใจในการแสดงหมอลำเพื่อต้องการสื่อ อารมณ์ขัน เช่น ว้าย ว้าย, โอย, หีย สังกะตจากตัวอย่างต่อไปนี้

คำอุทานแสดงความเสียใจ ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหาก ปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำใน บริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่อ อารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารคำอุทานที่แสดงความเสียใจที่สื่ออารมณ์ขัน ของคณะหมอลำอีสานมี ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ตีใหญ่	“บ่ต้องเอาพ่อกะได้ออกเป็น คุณนาย มานี้”	“ไม่จำเป็นต้องแต่งงานกับพ่อหรอกจะ ได้เป็นคุณนายแต่งงานกับผมก็ได้เป็น คุณนายเหมือนกัน”
นวลจันทร์	“ว้าย ! ว้าย !”	“ว้าย ! ว้าย !”
จิ้น	“คุณนายขา”	“คุณนายขา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้าง ต้นคณะเสียงอีสาน เรื่อง **เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต** คำว่า “ว้าย ! ว้าย !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการเสียใจ คู่สนทนาสื่อสารกันระหว่างลูกจ้างกับ นายจ้าง นายจ้างตำหนิลูกจ้างสาวสวยว่าอยากเป็นคุณนาย อยากร่ำรวยหรือถึงจะหาวิธีรวย ทางลัด คือการเป็นภรรยาเจ้าของบ้านไม่ต้องเป็นภรรยาเจ้าของบ้านมาเป็นภรรยาลูกชาย เจ้าของบ้านก็ได้ดีกว่าอีก และลูกจ้างสาวก็ถูกลูกชายเจ้าของบ้านกอด คำอุทานที่เปล่งออกมา

คือคำว่า “ว้าย ว้าย !” ผู้ชมแคได้ยีนก็ยืมหัวเราะไปกับบทบาทการแสดงจะรู้สึกตรงกันข้ามกับนักแสดงที่กำลังแสดงอยู่บนเวทีซึ่งเป็นคำอุทานที่แสดงถึงความเสียใจ

และหาคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานบอกอาการเสียใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วิภาพร	“เพราะว่ามันบ่รักบ่รักหนึ่เอื้อย เฮ็ดจั่งได้ลิหาหวานหายามาใส่”	“เพราะว่ามันไม่รักไม่ชอบ ทำอย่างไรที่ จะหาหวานหายามาใส่”
เหา	“ตาย ! เวาอยู่เดียวนะ น้องวิภาพร บ่มีใจกับคู่มั่น แม่แต่หน้อยเดียว เลยติน้องหล่าอายเปิร์ตนั่นนะ”	“ตาย ! พูดอยู่คนเดียวนะน้องวิภาพร ไม่มีใจให้คู่มั่น แม่แต่นิดเดียวเลยหรือ คุณเปิร์ตนั่นนะ”
วิภาพร	“จรั๋ เอื้อยเหากะพอใจอยู่ดี”	“จ๋า พี่เหาก็พอใจหรือ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะเสียงอีสาน เรื่องรักทรมาณ คำว่า “ตาย !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการเสียใจ คู่สนทนาสื่อสารกันระหว่าง คำอุทานที่เปล่งออกมา คือ คำว่า “ตาย !” ผู้ชมแคได้ยีนก็ยืมหัวเราะซึ่งเป็นคำอุทานที่แสดงถึงความเสียใจ กรณีการหมั่นกันไว้ก่อนแต่ไม่มีใจที่จะสานต่อในโอกาสต่อไป ผู้รับสารหรือผู้ชมจะรู้สึกสนุกสนานในขณะที่ผู้แสดงเสียใจในบริบทที่กำลังแสดงอยู่

4. คำอุทานแสดงความกังวลใจ

คำอุทานที่ใช้เมื่อเนื้อเรื่องกำหนดให้ต้องแสดงความกังวลใจ ตัวแสดงในหมอลำก็จะใช้คำอุทานแสดงความกังวลใจ เช่น ป้าด, โอย, โฮย สังเกตได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

คำอุทานที่แสดงความกังวลใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารคำอุทานที่แสดงความกังวลใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“ผู้ชายละครับ”	“ผู้ชายละครับ”
คนที่ 2	“อายุประมาณ 3 เดือนละ”	“อายุประมาณ 3 เดือนละ”
คนที่ 1	“โอย ! ขเจ้าเอาลูกกินนม”	“โอย ! ขเจ้าเอาลูกกินนม”

คนที่ 2 “จ๊กแล้วผู้ชายคุณแม่ะ”

“จ๊กแล้วผู้ชายคุณแม่ะ”

(วิวัฒน์ ไทย์วัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัฐทิวาอำนาจศิลป์ เรื่อง **หมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นคาง** คำว่า “โอย !” เป็นการใช้คำอุทานแสดงความกังวลใจ คู่สนทนากำลังพูดถึงการที่มีผู้ชายตีมดูคนมผู้หญิงตอนแรกกังวลใจนึกว่าถูกลวนลามหรือข่มขืน แต่ความจริงก็คือการที่ผู้หญิงให้ลูกตีมนั่นเองผู้ฟังจะรู้สึกตลกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินและชมการแสดง ส่วนหมอลำคณะหนุมารวิเศษศิลป์ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานแสดงความกังวลใจ ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จรรกา	“ปาด ! ใช้ผิดเอ็นท้องเตะนิ”	“ปาด! เป็นใช้ผิดส่วนเอ็นช่องท้องนะนี่”
อิเหนา	“เอ็นท้องพี่ขึ้นดิน้อง”	“เอ็นช่องท้องของพี่มันขยายตัวหรือน้อง”
จรรกา	“พี่ พี่ลิไขบได้เต้ น้องลิแต่งงานอยู่ มืออื่นเนี้ย”	“พี่จะเป็นไขไม่ได้นะ พรุ่งนี้จะแต่งงาน งานแล้วนะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าว คณะหนุมารวิเศษศิลป์ เรื่อง **อิเหนา** คำว่า “ปาด !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการ คู่สนทนากำลังพูดถึงอาการไข้ แต่ในบริบทนี้ผู้ชมจะรู้สึกถึงอาการไข้ แต่จะมีรอยยิ้มรู้สึกตลกตั้งแต่ได้ยินคำว่า “ปาด !” แล้ว อาการไข้ผิดเอ็นก็ไม่มีโรคนี้ทางการแพทย์ แต่นักแสดงหมอลำตั้งโรคชนิดขึ้นมาเอง อาการไข้หากจะไขก็ไม่มีการห้ามเป็นไขได้ แต่ในบริบทนี้ห้ามเป็นไขเพราะจะแต่งงานแล้วห้ามไขเด็ดขาด

5. คำอุทานแสดงความตกใจหรือประหลาดใจ

คำอุทานที่คณะหมอลำอีสานใช้เมื่อมีความตกใจหรือประหลาดใจเกิดขึ้น และตัวแสดงจะต้องแสดงความตกใจหรือประหลาดใจนั้น ก็จะใช้คำอุทานแสดงความตกใจหรือประหลาดใจ เช่น อู๋ ! ๗, เฮ้ย!, ปาด !

คำอุทานแสดงความตกใจหรือประหลาดใจ ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารคำอุทานแสดงความตกใจหรือประหลาดใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ปานเย็น	“ไหน ๆ สุกะมาหาเฮาแล้ว จีรวรรณ พรวิเศษ”	“มาพบพวกเราแล้ว จีรวรรณ พรวิเศษ”
จีรวรรณ	“อิหยัง”	“อะไร”
ปานเย็น	“อู๋ ! ๆ เฮาบได้เลี้ยวเห็นไผ่เค้เธอ เฮาเลี้ยวเห็นเธอขาวกว่าหมู่สวย กว่าหมู่เหม่เฮ้ย”	“อู๋ ๆ ฉันไม่ได้มองเห็นใครนะ ฉันเห็น แต่เธอเพราะว่าขาวกว่า สวยกว่าคนอื่น”
จีรวรรณ	“อิหสิตีวะ เฮ้ย !”	“จริง ๆ นะ”
ปานเย็น	“เออ ให้เฮายืมเงินแนจักสองแสน”	“เออใช่ ถ้าอย่างนั้นขอให้เรายืมเงินลัก สองแสนหนอย”
จีรวรรณ	“ป้าต ! คือสิยืมหลายคักแท้”	“ป้าต ! ทำไมจะยืมเงินเอยะจั่ง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าขัวเลี้ยงชีวิต คำว่า “ป้าต ! อู๋ ! ๆ เฮ้ย ! ป้าต !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการตกใจหรือประหลาดใจว่า ในการสนทนาเพื่อต้องการจะยืมเงิน โดยใช้วิธีการชกก่อน แล้วจึงเอ่ยยืมเงิน อีกฝ่ายจึงเกิดความตกใจหรือประหลาดใจผู้ชมจะมีความรู้สึกสนุกสนานมีอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ชมการแสดงของหมอลำอีสาน

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานแสดงความกังวลใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ตี	“อะไรสิเตือนใจ เตือนใจว่าสิชวนเจ้ากับ น้องวันเอาไปหมอนโสมกอบบุญกอบ บวชชั้นแต่ฝั้นบตีเอื้อยสิไปแต่งแก้”	“อะไรสิเตือนใจ เตือนใจว่าสิชวนเจ้ากับ น้องวันเอาไปหมอนโสมกอบบุญกอบ บวชชั้นแต่ฝั้นบตีเอื้อยสิไปแต่งแก้”
ตี	“อ้าว ! บักโตมันสิบวชอีกเดี๋ยวนี” เตือนใจอ้ายคมสันต์”	“อ้าว ! บักโตมันสิบวชอีกเดี๋ยวนี” เตือนใจอ้ายคมสันต์”
ตี	“บักคมสันต์ผู้บ่าวมิ่งนั้นติ ปาด บุญพลา มันหลายละเนาะ ขนาด มันเป็นคนพอแม่โสที่มกะยังได้บวช นำเขาอยู่ พอดีละมือคีนเอื้อย”	“บักคมสันต์ผู้บ่าวมิ่งนั้นติ ปาดบุญพลา มันหลายละเนาะ ขนาดมันเป็นคนพอ แม่โสที่มกะยังได้บวชนำเขาอยู่ พอดีละ มือคีนเอื้อย”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ้งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** คำว่า “อ้าว !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการตกใจหรือประหลาดใจ บ่งบอกถึงการบวชว่าจริงหรือไม่ที่นายคมสันต์จะบวช น้ำเสียงที่ผู้รับสารได้ยินหรือกำลังรับชมอยู่จะหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ชมการแสดง

6. คำอุทานแสดงความสงสารปลอบโยน

คำอุทานที่คณะหมอลำอีสานใช้เมื่อเนื้อเรื่องที่ต้องแสดงจะต้องมีการปลอบโยนกัน ก็จะใช้คำอุทานแสดงความสงสารปลอบโยน โดย เช่น เอ้า !, ป้าดปัดโธ !, อู๋ ! แล้วยังจะเกิดเป็นอารมณ์ขันขึ้น

คำอุทานแสดงความสงสารปลอบโยนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารคำอุทานแสดงความสงสารปลอบโยนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ขอด	“เอ้า ! ชื่อจิ้งได้เกาะครับ”	“เอ้า ! คุณชื่ออะไรนะครับ”
คมสันต์	“น้องสาว”	“น้องสาว”
ศรีไผ่	“น้องสาวชื่อว่าศรีแพร คุณนายศรีแพรคะ”	“น้องสาวชื่อว่าศรีแพร คุณนายศรีแพรคะ”
ขอด	“ป้าดปัดโธ ! ชื่ออุบาทอีกแล้ว”	“ป้าดปัดโธ ! ชื่อไม่เป็นมงคลเลย”
คมสันต์	“อ้อน้องหยิ่งมาใหญ่กว่าเอื้อยหนอ”	“ทำไมน้องสาวจึงรังใหญ่กว่าพี่สาวนะ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะรุ้งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** เป็นการใช้คำอุทานเสริมบท คำว่า “เอ้า !” เป็นการแสดงความสงสัยและ “ป้าดปัดโธ !” คู่สนทนาคุยกันเรื่องถามชื่อว่าชื่อว่าอะไรบอกชื่อแล้ว ผู้ถามอุทานออก ว่า “ป้าดปัดโธ !” กรณีความสงสาร ผู้รับสารหรือผู้ฟังจะรู้สึกตลกกับคำอุทาน กรณีชื่อไม่เป็นมงคลชื่อไม่ตีความหมายไม่ดี ผู้รับสารจะรู้สึกตลกมีอารมณ์ขันไปด้วย

7. คำอุทานแสดงความรับรู้หรือเข้าใจ

คำอุทานที่คณะหมอลำอีสานใช้เมื่อเนื้อเรื่องของหมอลำที่จะแสดงนั้นต้องแสดงอารมณ์รับรู้หรือเข้าใจนั้น ผู้แสดงก็จะใช้คำอุทานแสดงความรับรู้หรือเข้าใจ เช่น วาย !, ป้าด !

คำอุทานแสดงความรับรู้หรือเข้าใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารคำอุทานแสดงความรับรู้หรือเข้าใจที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนหวย	“วาย ! สัมพอแม่นหละแหะมะกุ เป็นรางวัลสรณ์อยู่ วังกุนอนหลับกู หุ่มเหยขึ้นกูมีความรู้สิกว่าส่วนได้ ส่วนหนึ่งร่างกายกูมันเป็นก็อคือ ก็ดีที่ี ๆ”	“วาย ! ว่าแล้ว มันเป็นรางวัลสรณ์ช่วง ที่นอนหลับอยู่พอรู้สึกตัวตื่นขึ้นมา มีความรู้สิกว่ามีส่วนหนึ่งส่วนใดของ ร่างกายแข็งตัวขึ้น”
คม	“ปาด !”	“ปาด !”
หนหวย	“ก็อคือก็ดีวะลัน ชั้นมันเป็นจั่งซี่ แสดงว่า เขาเอ็นว่ากูมีความต้องการทางเพศ”	“สิ่งที่พูดว่ามันชั้นและแข็งตัวนะแสดง ว่าฉันมีความต้องการทางเพศ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจาน มารคนละทอง** คำว่า “ปาด !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการ คู่สนทนาพูดในเชิงอารมณ์ขันที่เกี่ยวกับเรื่องทางเพศ ช่วงที่นอนหลับอยู่นั้นจะมีบางส่วนไม่หลับด้วย นักแสดงพูดคำว่า “ปาด !” เสริมบทให้ทำให้ทราบเกี่ยววัยวะเพศกำลังแข็งตัว แต่บริบทที่ผู้ฟังจะรู้สึกสนุกสนาน อมยิ้มไปด้วย

8. คำอุทานแสดงความโกรธเคือง

คำอุทานที่คณะหมอลำอีสานใช้เมื่อเนื้อเรื่องที่จะแสดงในหมอลำกำหนดให้ต้องแสดงอารมณ์โกรธ ตัวแสดงก็จะใช้คำอุทานแสดงความโกรธเคือง เช่น อ้าย ! ๆ, ฮ่วย !

คำอุทานแสดงความโกรธเคืองที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารคำอุทานแสดงความโกรธเคืองที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญโฉม	“โอย ! ทำจิกหน้ามึงเอ๋ย บักจืด”	“โอย ! ทำจิกหน้ามึงเอ๋ย บักจืด”
บักยี่น	“แม่มหยั่งอีเบ็ด”	“แม่มหยั่งอีเบ็ด”
เพ็ญโฉม	“มึงย่างมาทำหยั่งบักจืด”	“มึงย่างมาทำหยั่งบักจืด”
บักยี่น	“โบาย ! โบาย ! โบาย ! มึงนั่นแหละ ย่างมาหากูเอง อีหน้าผากดอكدวง”	“โบาย ! โบาย ! โบาย ! มึงนั่นแหละย่าง มาหากูเอง อีหน้าผากดอكدวง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุนทรนรินทร์ คำว่า “โอย ! โบาย ! โบาย ! โบาย !” เป็นการใช้คำอุทานบอกความโกรธเคือง แม้ว่าจะเป็นคำอุทานที่แสดง ความโกรธ ไม่พอใจกันต่อกันด้วย ผู้ที่รับสารหรือผู้ชมเมื่อได้ยินคำดังกล่าวมาจะรู้สึกมีอารมณ์ ชื่นร่วมไปด้วยยิ้มไปด้วยในบริบทที่ผู้แสดงหมอลำกำลังแสดงอยู่บนเวที

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานบอกความโกรธเคืองที่ สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วีระศักดิ์	“อย่าให้มีโมโหหนา”	“อย่าให้ฉันได้โมโหนะ”
แม่มองลี	“เอ้อมึงสิเฮ็ดหยังกู”	“แกจะทำอะไรฉัน”
วีระศักดิ์	“สิให้บ้อ”	“จะให้ไหม”
แม่มองลี	“อ้าย ! ๗ อ้าย ! ๗ อ้าย ! ๗”	“อ้าย ! ๗ อ้าย ! ๗ อ้าย ! ๗”
พ่อคำมาย	“ช่วย ! มันบ่แม่มแนวเฮ็ดเล่นตัว มันป็นแท่ตัวนั้นแม่มแม่มิ่งแต่นี้ย่าน ป็นลูกเขยใหญ่ จนเยี่ยวแตกเยี่ยว แต่นบาดนิ เอาป็นเก็บเตี๋ยวนี่ มันบ่ แม่มจะมาเฮ็ดเล่น”	“ช่วย ! มันไม่ไช่ของเล่นนะมันคือป็น ของจริง ภรรยาผมจะกลัวป็นขอลูกเขย จนปัสสาวะราดแล้ว เอาป็นเก็บเตี๋ยวนี่ เลยนะ อย่านำออกมาเล่น”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่องบ่วงกรรม คำว่า “อ้าย ! ๗ อ้าย ! ๗ อ้าย ! ๗ ช่วย !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการ แม้ว่าจะเป็นคำอุทานที่แสดงความไม่พอใจ คู่สนทนาเป็นครอบครัวพ่อตา-แม่ยาย-ลูกเขย ลูกเขยอยากได้สมบัติเอาป็นมาข่มขู่ พ่อตา-แม่ยาย คำอุทาน “ช่วย !” ภาษาอีสานรู้สึกไม่พอใจ สงสัยแต่เวลาพูดออกมาด้วยน้ำเสียงของผู้พูด ผู้รับสารจะยิ้มและหัวเราะไปด้วยกับน้ำเสียงที่นักแสดงหมอลำกำลังแสดงอยู่บนเวที จะไม่รู้สึกใจไปกับบทบาทที่นักแสดงหมอลำกำลังแสดงอยู่แม้จะเป็นเหตุการณ์ที่ไม่ดีก็ตาม

9. คำอุทานแสดงความเรียกร้อง

คำอุทานที่เป็นกลุ่มคำอุทานที่ที่คณะหมอลำอีสานใช้เมื่อต้องการแสดงความเรียกร้องที่ผู้แสดงหมอลำใช้พูดเพื่อต้องการเรียกร้องสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น ป้ำดโธ ! ป้ำดโธ !, ป้ำด

คำอุทานแสดงความเรียกร้อง ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารคำอุทานแสดงความเรียกร้องที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จารย์อ้วน	“คันทูกบอก ออย่าต่ากุด่าให้มันแตกดอก”	“คันทูกบอก ออย่าต่ากุด่าให้มันแตกดอก”
เซียงคำไล	“ผมลิต่าเจ้าเฮ็ดหยังเดี๋ยวนี้อ้าย”	“ผมลิต่าเจ้าเฮ็ดหยังเดี๋ยวนี้อ้าย”
จารย์อ้วน	“กุดักนุ่งเสื้อมิ่ง”	“กุดักนุ่งเสื้อมิ่ง”
เซียงคำไล	“เฮ้า ! ป้ำดโธ !”	“เฮ้า ! ป้ำดโธ !”
เซียงคำไล	“ผู้บักใหญ่นุ่งเสื้อตัวน้อย ๆ มันกะสิแตกคูกุนั้นตัวอ้าย”	“ผู้บักใหญ่นุ่งเสื้อตัวน้อย ๆ มันกะสิแตกคูกุนั้นตัวอ้าย”
จารย์อ้วน	“กูปปล่อย”	“กูปปล่อย”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ เรื่องแม่ย่าจัญไร ลูกสะใภ้กะเรื่อง คำว่า “ป้ำดโธ !” เป็นการใช้คำอุทานแสดงการเรียกร้องคู่สนทนา กำลังแสดงอาการไม่พอใจแต่นั้นคือบทบาทของนักแสดงหมอลำ แต่ผลลัพธ์คือผู้รับสารหรือผู้ชมหัวเราะ ตลกกับน้ำเสียงสูง ต่ำของนักแสดงหมอลำ ที่เน้นเสียง “ป้ำดโธ !”

ส่วนหมอลำคณะอนุภาารวิเศษศิลป์ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานแสดงการเรียกร้องที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คุณหญิงเพื่อฟ้า	“ชุดใหญ่ จ๊ะ คุณหลวงต้องจัดการให้ฉันนะคะ”	“ชุดใหญ่นะ คุณหลวงต้องการให้ฉันให้ดิฉันนะคะ”
คุณหลวงปตี	“ป้ำดโธ ! ป้ำดโธ !”	“ป้ำดโธ ! ป้ำดโธ !”
ใจ	“คุณหลวง”	“คุณหลวง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะอนุกรรมการวิเศษศิลป์ เรื่องกาสิมตงหงส์สิมเฝ้า คำว่า “ปาดโธ ! ปาดโธ !” เป็นการใช้คำอุทานบอกอาการ คู่สนทนา กำลังแสดงอาการไม่พอใจแต่นั้น คือบทบาทของนักแสดงหมอลำ แต่ผลลัพธ์คือผู้รับสารหรือผู้ชมหัวเราะ ตลกกับน้ำเสียงสูง ต่ำ ของนักแสดงหมอลำ ที่เน้นเสียง ปาดโธ ! ปาดโธ !

10. การใช้คำอุทานเสริมบท

คำอุทานที่คณะหมอลำอีสานใช้เสริมบทช่วงที่ทำการแสดงอยู่บนเวที นอกจากช่วยให้เกิดอารมณ์ขันแล้ว ยังช่วยเสริมความหมายของคำพูดให้ชัดเจนอีกด้วย คำอุทานเสริมบทดังกล่าว เช่น ปาด !, ปาดทีโธ !, เอ้อ !

การใช้คำอุทานเสริมบทที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสาร การใช้คำอุทานเสริมบทที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่นม	“ปาด ! เค้ากอด เค้าจับก็บ่ว่า อีหยัง”	“ปาด ! เขาทั้งกอดและจับก็ไม่พูดว่าอะไรเขา”
องค์ชาร์ตนา	“แม่”	“ใช่แล้ว”
แม่นม	“ปาด !”	“ปาด !”
องค์ชายดำชา	“เฮ็ดอีหยังต่อรัตน”	“ทำอะไรต่ออีกหรือรัตน”
องค์ชายรัตน	“รัตนากำลังจะเข้าด้ายเข้าเข็ม เลยละเด้อ แต่พี่ดำชาก็มาปลุก รัตนาก่อน”	“รัตนากำลังจะเข้าด้ายเข้าเข็มเลยนะ ค่ะ แต่พี่ดำชาก็มาปลุกรัตนาก่อน”
องค์ชายดำชา	“ฮ่า ๆ ฮ่า ๆ ฮ่า ๆ”	“ฮ่า ๆ ฮ่า ๆ ฮ่า ๆ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะผู้ร่วมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากาทหลงคอน คำว่า “ปาด !” เป็นการใช้คำอุทานเสริมบท คู่สนทนากล่าวถึงการกอดในความฝันว่าองค์ชายรัตนสามารถกอดได้ฝ่ายหญิงก็ไม่ตำหนิแต่ดีใจที่มีคนมากอด แต่แค่ความฝันเป็นลักษณะคำอุทานเชิงตำหนิแต่น้ำเสียงที่แม่เปล่งออกมา ผู้ชมหรือผู้รับสารจะรู้สึกสนุกตลกและมีอารมณ์ขันร่วมกับนักแสดงที่กำลังแสดงอยู่บนเวทีหมอลำ

ส่วนหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานแสดงเสริมบท ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อภิชาติ	“ผมคิดไว้แล้วว่าผมจะซื้อนาฬิกา ไปฝากหลาน อภิเชตละ”	“ผมคิดไว้แล้วว่าผมจะซื้อนาฬิกาไป ฝากหลาน อภิเชตละ”
อภิเชต	“ผมคิดว่าจะซื้อสร้อยคอสวย ๆ ไป ฝากหลานเย็นใจครับ ไก่ดละครับ”	“ผมคิดว่าจะซื้อสร้อยคอสวย ๆ ไปฝาก หลานเย็นใจครับ ไก่ดละครับ”
ไก่อัด	“ไอ้อ้ย ! ที่ท่านเอาไปฝากหลานมันกิน ไปได้เลยนะ นี่กินได้ส่งเสริมสุขภาพ”	“ไอ้อ้ย ! ที่ท่านเอาไปฝากหลานมันกิน ไปได้เลยนะ นี่กินได้ส่งเสริมสุขภาพ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง**แรงรักแรงแค้น** คำว่า “ไอ้อ้ย !” เป็นการใช้คำอุทานเสริมบท คู่สนทนากำลังคุยกันว่าซื้ออะไรกันดีไปฝากอภิเชตกับเย็นใจ คู่สนทนาที่ซื้อกดอุทาน คำว่า “ไอ้อ้ย !” ออกมาไม่สื่อเป็นเชิงลักษณะคำถามคำตอบเชิงตลกด้วยว่าหากซื้อนาฬิกา

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ใช้กลวิธีการใช้คำอุทานแสดงเสริมบท ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระรูปที่ 1	“พระก็มีหัวใจนะคะ มิ่งซิเอาอิหยังกับ กู มิ่งซิตีวอลเลย์แข่งกับกูบมืออื่น”	“พระก็มีหัวใจนะคะ มิ่งจะเอาอะไรกับกู มิ่งจะตีวอลเลย์แข่งกับกูในวันพรุ่งนี้ไหม”
คนที่ 8	“ว้าย ! ฉันพ้อหลวงแม่...”	“ว้าย ! ฉันพ้อหลวงแม่”
พระรูปที่ 2	“ป้าต ! หลวงปู่คือเป็นกระเทยคือแท้”	“ป้าต ! หลวงปู่ก็เป็นกระเทยเหมือนจั่งเลย”
พระรูปที่ 1	“ฮ่า ๆ”	“ฮ่า ๆ”
พระรูปที่ 2	“จบเอกแล้วตีแม่”	“จบแล้วหรือครับแม่ ๆ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ เรื่อง**หมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง** คำว่า “ว้าย !, ป้าต” เป็นการใช้คำอุทานเสริมบท คู่สนทนาสื่อสารถึงความประหลาดใจหรือสงสัยแต่น้ำเสียงที่เปล่งออกมาเป็นเสียงสูง ผู้รับสารหรือผู้ชมจะมีรอยยิ้มและมีอารมณ์ขันร่วมด้วยจากการได้ฟังคู่สนทนาพูดคุยกัน เป็นการสงสัยแต่อย่างไรก็ตามน้ำเสียงยังทำให้ผู้รับสารมีอารมณ์ขันร่วมด้วยกับนักแสดงบทเวทีหมอลำ

กลวิธีใช้คำอุทานสื่ออารมณ์ของคณะหมอลำอีสานที่พบในการศึกษาคั้งนี้ มี 2 ประการ คือ คำอุทานบอกอาการเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น เช่น “ปาด ! ปาดโธ ! โธ้ย ! ว้าย !” และคำอุทานเสริมบทเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น เช่น ปาดทีโธ ! ปาด ! ปาดติโธ ฮ่วย ! อ้าว ! โธ้ย ! ปาดปัดโธ ปาดติโธ !” จากการศึกษาคำอุทานบางคำใช้ได้ทั้งเป็นคำอุทานเสริมบทและคำอุทานบอกอาการ เช่น คำว่า “ปาด” ขึ้นอยู่บริบทหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ เพราะคำอุทานของนักแสดงหมอลำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะอุทานเป็นภาษาถิ่นอีสาน ไม่เหมือนคำอุทานภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ หรือภาคอื่น ๆ ของประเทศไทยมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่น อาจเกิดจากความเคยชินหรือคุ้นเคยกับคำภาษาท้องถิ่นที่ใช้เป็นประจำ ระหว่างนักแสดงตลกหมอลำและผู้ชม อาจมองคนละมุมจากนักแสดงมองคำอุทานที่เปล่งออกมาขึ้นอยู่กับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ ส่วนมุมมองของผู้รับสาร ผู้ชมชอบความบันเทิงเลยมองคำอุทานต่าง ๆ เป็นเรื่องอารมณ์ขันตลก และหัวเราะไปด้วยขณะที่ได้ยินเสียงอุทานจากนักแสดง ขณะที่แสดงลำเรื่องต่อกลอนแต่ละเรื่อง จะเน้นหลากหลายอารมณ์ความรู้สึกของผู้แสดง

กลวิธีการใช้ภาษาเฉพาะกิจ

ภาษาเฉพาะกิจ หมายถึง ภาษาเฉพาะลักษณะ อาชีพ หรือกลุ่มสังคม การใช้ภาษาลักษณะนี้ในการแสดงหมอลำ นอกจากช่วยให้ผู้ชมเข้าใจเนื้อเรื่องแล้ว ยังทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันอีกด้วย

ตามที่ได้ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารในแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสาน จำนวน 10 คณะ จากข้อมูลสัมพันธสาร 20 เรื่อง หรือ 20 สัมพันธสาร พบกลวิธีการใช้ภาษาเฉพาะกิจ 10 ลักษณะ คือ ภาษาพวน ภาษาหยาบ ภาษาผิดกลุ่มสังคม ภาษาแก้งัด ผิด ภาษาการประพันธ์ ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ภาษาแสดงอารมณ์ ภาษาล้อ และสำนวน และคำขวัญ ดังนี้

1. ภาษาพวน

ภาษาคำพวนที่คณะหมอลำอีสานใช้เวลาสื่อความหมายขณะที่ทำการแสดงหมอลำ อยู่บนเวทีเพื่อสื่ออารมณ์

ภาษาพวนที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพัง อาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารด้วยภาษาพวนที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนชายชา	“มันปลาจ๋อม มันใจอันไต่เลือกเลย นา หรือจะเอาวิมามินละ โปรตีน”	“มันปลาจ๋อม มันใจอันไต่เลือกเลยนา หรือจะเอาวิมามินละ โปรตีน”
ตาเดมา	“แม่นหยังนิ”	“แม่นหยังนิ”
คนชายชา	“โปรตีน”	“โปรตีน”
ยายย่าอัยกา	“โปรตีนหยังละลูกหล่า”	โปรตีนหยังละลูกหล่า”
คนชายชา	“ปิ่นโต”	“ปิ่นโต”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร ข้อความว่า “...มันปลาจ๋อมมันใจอันไต่เลือกเลยนาหรือจะเอาวิมามินละโปรตีนแม่นหยังนิ โปรตีนโปรตีนหยังละลูกหล่าปิ่นโต...” คำว่า “โปรตีน กับ ปิ่นโต” ต่างมีความหมายในตัว โปรตีนคือสารอาหารที่มีความสำคัญต่อร่างกาย ส่วนปิ่นโตคือภาชนะที่บรรจุอาหารไปถวาย พระสงฆ์และสามเณรที่วัด ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำดังกล่าว เป็นเสียงหัวเราะ เป็นการสื่อสารระหว่างการแสดงลำเรื่องต่อกลอน ทำให้เกิดอารมณ์ขันเพราะ น้ำเสียงและความหมายที่สื่อสารถึงผู้รับสารซึ่งผู้แสดงหมอลำสื่อสารใช้คำดังกล่าว

ส่วนหมอลำคณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ใช้กลวิธีการใช้ภาษาพวนที่สื่ออารมณ์ขันของ คณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สายฝน	“เจ้าเปิดให้เบิ่งแนแต่้อ”	“เจ้าเปิดให้เบิ่งแนแต่้อ”
ป้าที่	“รีแน นีแน แม่ป้าร้องเพลงดีกว่า คาราโอเกะ เหนอะ กะร้องเพลงคา ราโอเกะกัน เอโค”	“รีแน นีแน แม่ป้าร้องเพลงดีกว่า คารา โอเกะ เหนอะ กะร้องเพลงคาราโอเกะ กัน เอโค”
สายฝน	“แม่อีหยังเกาะ เอโค”	“แม่อีหยังเกาะ เอโค”
ป้าที่	“เอโคกะโอเคนั้นละ”	“เอโคกะโอเคนั้นละ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าว คณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดง หล่นค้าง ข้อความว่า “...เจ้าเปิดให้เบิ่งแนแต่้อรีแนนีแน แม่ป้าร้องเพลงดีกว่าคาราโอเกะเหนอะ กะร้องเพลงคาราโอเกะกัน เอโคแม่อีหยังเกาะ เอโค...” เป็นคำภาษาพวนสื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “เอโค คือ เอโค” เป็นคำพวนที่เข้าใจผิดกันเพราะสายฝนกับป้าที่สนทนากันว่าคำว่าคาราโอเกะเป็นคำที่มีความหมายว่าสำหรับการร้องเพลงตามเนื้อร้องมาจากภาษาญี่ปุ่น และคำว่า

“เอโค” คือ “โอเค” ในภาษาญี่ปุ่นพวนเป็นภาษาอังกฤษ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำดังกล่าว

ส่วนหมอลำคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ใช้กลวิธีการใช้ ภาษาพวนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วัลลี	“ป่าซุคะ จัดการเลยคะ”	“ป่าซุคะ จัดการเลยคะ”
ป่าซุ	“คนอย่างอีคุณพิมพิราจะต้องให้นมชุกุยกับมัน มันจะรู้เรื่อง แต่ละมือแต่ละวันลอยหน้าลอยตา สาระแน สอดเรื่องชาวบ้านเค้าดี มึงนี่ก็สาระแน ส่วนอีลูกที่อยู่ตรงกลางนั่นก็อี สาระนอ ส่วนส่วนข้างหลังนั่นก็อี สอรอ ”	“คนอย่างอีคุณพิมพิราจะต้องให้นมชุกุยกับมัน มันจะรู้เรื่อง แต่ละมือแต่ละวันลอยหน้าลอยตา สาระแนสอดเรื่องชาวบ้านเค้าดี มึงนี่ก็สาระแน ส่วนอีลูกที่อยู่ตรงกลางนั่นก็อี สาระนอ ส่วนส่วนข้างหลังนั่นก็อี สอรอ ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง**แรงรักแรงแค้น** คำว่า “...มึงนี่ก็**สาระแน**ส่วนอีลูกที่อยู่ตรงกลางนั่นก็**อีสาระนอ**ส่วนส่วนข้างหลังนั่นก็**อีสอรอ**...” เป็นคำภาษาพวน สื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “สาระแน” และ “สาระนอ” เป็นคำพวนที่ใช้ในขณะหมอลำเวลาที่ทำให้ความหมายคนที่กำลังพูดด้วยเป็นคนที่ชอบรู้เรื่องของชาวบ้านศัพท์ภาษาภาคกลางใช้คำว่า สอดรู้สอดเห็นนั่น ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำดังกล่าว

2. ภาษาหยาบ

ภาษาที่ไม่สุภาพที่คณะหมอลำอีสานใช้สื่อสารและดำเนินบนเวทีขณะที่ทำการแสดงอยู่บนเวทีที่สื่ออารมณ์ขัน

ภาษาหยาบที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารด้วยภาษาหยาบที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บักไผ่	“เล่นหัวเค้าเต๋อ ถึงว่านี่กูถึงเสียศูนย์เต๋อว่า เคี้ยวมันคมคือหยั่ง”	“เล่นหัวเค้าเต๋อ ถึงว่านี่กูถึงเสียศูนย์เต๋อว่า เคี้ยวมันคมคือหยั่ง”

พระสุธน	“จริง ๆ พวกเธอเป็นผู้หญิงที่ต่ำทราม”	“จริง ๆ พวกเธอเป็นผู้หญิงที่ต่ำทราม”
บั๊กแหลม	“ต่ำถ้วน้อ”	“ต่ำถ้วน้อ”
บั๊กไผ่	“จริงโไอ้แหลม อีนี่ต่ำทัพพี อีหน้า เปิดนะต่ากะมัง 2 คน มันต่ำเอี้ยว”	“จริงโไอ้แหลม อีนี่ต่ำทัพพี อีหน้าเปิดนะ ต่ากะมัง 2 คนมันต่ำเอี้ยว”
บั๊กแหลม	“ไอนี้แยแหละกุเสี่ย 2200”	“ไอนี้แยแหละกุเสี่ย 2200”
บั๊กจืด	“รวมกับมึง 3 คนเป็น 11”	“รวมกับมึง 3 คนเป็น 11”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมนบันเทิง เรื่อง**พระสุธนมนิราห์** ข้อความว่า “... เล่นหัวเค้าเต๋อถึงว่านี่วกุถึงเสียศูนย์เด๊วว่า เคี้ยวมันคมคือหยั่งจริง ๆ พวกเธอเป็นผู้หญิงที่ต่ำทรามต่ำถ้วน้อ จริงโไอ้แหลมอีนี่ต่ำทัพพีอีหน้าเปิดนะต่ากะมัง 2 คนมันต่ำเอี้ยวไอนี้แย...” เป็นคำภาษาหยาบสื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “ผู้หญิงที่ต่ำทราม” เป็นคำหยาบใช้เวลาที่ผู้แสดงต่างเวลาที่ทำการแสดงหมอลำ แต่จะออกมาในรูปอารมณ์ขัน เพราะการเปรียบเทียบคำว่าผู้หญิงต่ำทรามในภาษาอีสานแปลว่าเข้าใจว่าเป็นขาม บั๊กไผ่ก็ด่ากลับว่าอีกคนหน้าทัพพี หน้าเปิดต่ากะมัง (อุปกรณ์ที่ชาวอีสานใช้ซักผ้า) ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 2	“อีหานี้ หน้าคือปีศาจ ปากหมาคืออีก”	“อีหานี้ หน้า คือ ปีศาจ ปากหมา คืออีก”
คนที่ 8	“แมนหยั่ง”	“แมนหยั่ง”
คนที่ 2	“อีहांตาดใหญ่ ๆ ให้มันเซียงไว้ใน ตาดเทียละ 10 ใบพุ้น”	“อีहांตาดใหญ่ ๆ ให้มันเซียงไว้ใน ตาดเทียละ 10 ใบพุ้น”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวาอันวยศิลป์ เรื่อง**หมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นค่าง** มีการใช้ข้อความภาษาที่ใช้คำหยาบหรือคำต้องห้ามมาใช้สร้างเรื่องราวซึ่งคำดังกล่าวในความรับรู้ของผู้ชมมิได้เกิดความรู้สึกว่าหยาบแต่อย่างใด ข้อความว่า “...อีहांนี้ หน้าคือปีศาจ ปากหมา คือ อีกแมนหยั่งอีहांตาดใหญ่ ๆ ให้ มัน เซียงไว้ในตาดเทียละ 10 ใบ พุ้น เป็นคำภาษาหยาบ สื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “อีहां, ปีศาจ, ปากหมา, ตาดใหญ่ ๆ” เป็นคำหยาบใช้เวลาที่ผู้แสดงหมอลำต่างเวลาที่ทำการแสดงหมอลำ แต่จะออกมาในรูปอารมณ์ขัน เพราะการเปรียบเทียบคำคำว่า “อีहां” ปากหมาเหมือนสุนัขหรือหมา และยังมีการเปรียบเทียบว่า “ตาดใหญ่” หรือกันใหญ่มาก ๆ สามารถนำไฟโรเข้าไปซ่อนใน ตาดหรือรูทวารได้จำ 10 ใบ ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วยเวลาที่นักแสดงหมอลำพูดถึงคำดังกล่าวในบริบทที่แสดงจริง ๆ และสามารถสื่อสารทางตรงกับผู้ชมที่ได้ยินเสียงและเห็นด้วยตาจึงทำให้เกิดอารมณ์ขันเพิ่มมากขึ้น

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ตาเต่า	“มันชื่อว่าจิ้งได่ละยาเนี้ย”	“มันชื่อว่าจิ้งได่ละยาเนี้ย”
คนชายยา	“เอ็นคารู”	“เอ็นคารู”
ยายย่าอัยกา	“ลูกเหล่ากินจิ้งได่ลูก”	“ลูกเหล่ากินจิ้งได่ลูก”
คนชายยา	“กินไม่ได้ใช้เหน็บเอา”	“กินไม่ได้ใช้เหน็บเอา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร ข้อความว่า “...มันชื่อว่าจิ้งได่ละยา เนี้ยเอ็นคารูลูกเหล่ากินจิ้งได่ลูกกินไม่ได้ใช้เหน็บ...” เป็นคำหยาบ สื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “เอ็นคารูลูกเหล่า” เป็นคำคำหยาบใช้เวลาที่ผู้แสดงหมอลำเวลาทำการแสดงหมอลำ แต่จะออกมาในรูปอารมณ์ขัน เพราะการเปรียบเทียบคำว่าเอ็นคารู แปลว่า อวัยวะผู้ชายอยู่ในอวัยวะเพศผู้หญิง เป็นการใช้คำศัพท์คำว่า เอ็นหรือท่อนเอ็น หมายถึงอวัยวะเพศชาย ส่วนรูหมายถึงอวัยวะเพศหญิงมีลักษณะเป็นรู เวลาที่ผู้แสดงใช้สื่อสารเวลาที่ทำการแสดงผู้ชมที่เข้าใจภาษาอีสานจะรู้สึกสนุกสนานจากการได้ยินคำหยาบดังกล่าวที่มีเรื่องเพศแฝงอยู่ภายใต้คำดังกล่าว แต่กรณีนี้ใช้ในกรณีการขายยาตามหมู่บ้าน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ	“ท่ามึงเอ๋ยได่ลูก ลูกกะเป็นกระเทย ห่ากินไส้มึงเอ๋ย ซากได่ลูกกะได่ลูกกระเทย สะแตกตั้งแต่ผงชูรสหลายยามมีลูก หล่าเอ๋ยตองอ้ายเหลือโตนชาตอยู่เคยตีเคยด่ากะซาง อ้าวอีห่านั้นมาเป็นกระเทยเคียมแท้ สู้ บัดอีนี้มาเป็นกระเทยออกแวกแท้ แต่ว่าอ้ายตัดสินใจให้อยู่บ่ได่ดอก ถึงว่าอ้ายสิรวยแล้วอ้ายกะเป็นขี้ข้าเขาคือเก่า พุ้นผู้ที่ตัดสินในได่ หัวแหลม ๆ หน้าขาว ๆ พุ้นละ ไปถามเพิ่นเบิ่งเด้อหล่าว่าเพิ่นสิให้อยู่บ่ไป”	“ท่ามึงเอ๋ยได่ลูก ลูกกะเป็นกระเทย ห่ากินไส้มึงเอ๋ย ซากได่ลูกกะได่ลูกกระเทย สะแตกตั้งแต่ผงชูรสหลายยามมีลูก หล่าเอ๋ยตองอ้ายเหลือโตนชาตอยู่เคยตีเคยด่ากะซาง อ้าวอีห่านั้นมาเป็นกระเทยเคียมแท้ สู้ บัดอีนี้มาเป็นกระเทยออกแวกแท้ แต่ว่าอ้ายตัดสินใจให้อยู่บ่ได่ดอก ถึงว่าอ้ายสิรวยแล้วอ้ายกะเป็นขี้ข้าเขาคือเก่า พุ้นผู้ที่ตัดสินในได่ หัวแหลม ๆ หน้าขาว ๆ พุ้นละ ไปถามเพิ่นเบิ่งเด้อหล่าว่าเพิ่นสิให้อยู่บ่ไป”
ใบชี	“มึงอย่าอย่างมาใกล้กู”	“มึงอย่าอย่างมาใกล้กู”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะอนุกรรมการวิเศษศิลป์ เรื่องกา^๑ลิ้มตงหงส์ลิ้มเฝ้า^๒ ข้อความว่า “... เอ้ยได้ลูกลูกกะเป็นกระเทยท่ากินไส้มึงเอ้ยชากได้ลูกกะได้ลูกกระเทยสะแตก ตั้งแต่ผงชูรสหลายยาม...” เป็นคำภาษาหยาบ สื่ออารมณ์ขัน ซึ่งคำว่า “ท่ากินไส้มึงเอ้ย” เป็นคำหยาบใช้เวลาที่ผู้แสดงหมอลำเวลาที่ทำการแสดงหมอลำด่ากันแต่จะออกมาในรูปอารมณ์ขัน เพราะการเปรียบเทียบคำด่าท่ากินไส้มึงเอ้ย “ท่า” เป็น ผี ตามความเชื่อท้องถิ่นอีสาน จะกินอาหารทุกอย่างกรณีนี้กินไส้คน และใช้คำด่าที่เปรียบเปรยเพศที่สาม เรื่องการรับประทานผงชูรสไม่ดีเพราะจะทำให้ลูกชายกลายเป็นกระเทยได้ เป็นกระเทยไม่ดีสาเหตุเกิดจากรับประทานผงชูรสของแม่เวลาดั้งครรภ์ ผู้แสดงหมอลำพยายามโยงคำด่าถึงอาหารการกินถึงสาเหตุและผลจริง ๆ แล้วทางการแพทย์วิจัยแล้วอาจไม่เหมือนกับคณะหมอลำก็เป็นได้แต่เนี่ยเป็นการเน้นอารมณ์ขันไม่ได้เกี่ยวกับวิชาการการบริโภคอาหาร ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะและมีอารมณ์ขันร่วมด้วยเวลาที่ได้ยินคำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ต้า	“สะแตกเข้าจ้าวซอคนเดียวมาสอ หล่อเว้าไทยตัวนี้กะตาย”	“สะแตกเข้าจ้าวซอคนเดียวมาสอหล่อ หล่อเว้าไทยตัวนี้กะตาย”
โจ	“คือจั่งซี้ดอก เฮามาฮอดเขตเมือง ดาหาแล้วกองทัพเมืองกะหมังกุหนิงสูมว่าลิมาตีเมืองดาหาชิงองค์หญิงบุษบากะบเห็นมาจักเทือเลย เราจะทำฉันได้เรือ”	“คือจั่งซี้ดอก เฮามาฮอดเขตเมืองดาหา แล้วกองทัพเมืองกะหมังกุหนิงสูมว่าลิมาตีเมืองดาหาชิงองค์หญิงบุษบากะบเห็นมาจักเทือเลย เราจะทำฉันได้เรือ”
แม่ทัพ	“กลับ”	“กลับ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะอนุกรรมการวิเศษศิลป์ เรื่องอิ^๑เหนา^๒ ประโยคข้อความว่า “... สะแตกเข้าจ้าวซอคนเดียวมาสอหล่อ เว้าไทยตัวนี้...” มีการใช้ภาษาหยาบมาประกอบสร้างเรื่องราวสื่อความหมาย แต่ภาษาหยาบดังกล่าวเป็นคำภาษาหยาบสื่ออารมณ์ขัน ซึ่งคำว่า “สะแตกเข้าจ้าว” เป็นคำหยาบใช้เวลาที่ผู้แสดงหมอลำเวลาที่ทำการแสดงหมอลำด่ากันแต่จะออกมาในรูปอารมณ์ขัน เพราะการเปรียบเทียบคำด่า สะแตกเข้าจ้าว ก็คือการรับประทานอาหาร สะแตกเป็นคำด่า คำไม่สุภาพใช้ด่าหรือใช้ในกรณีไม่พอใจได้ กรณีพูดด่าว่าเพียงรับประทานข้าวจ้าวก็ไม่สามารถพูดอีสานได้ แต่สามารถพูดภาษาภาคกลางได้เป็นการด่าแบบล้อเลียน ผู้ชมจะมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยเวลาที่ได้ยินคำดังกล่าว อย่างไรก็ตามภาษาหยาบดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสดงอารมณ์ขันเป็นสำคัญ มิได้มุ่งให้เกิดความหยาบคายแต่อย่างใด

3. ภาษาผิดระดับ

ภาษาต่างระดับบุคคล ภาษาต่างระดับฐานะที่คณะหมอลำใช้เพื่อนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งสื่ออารมณ์ขันเมื่อผู้รับสารหรือผู้ชมได้ยิน

ภาษาผิดระดับที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาผิดระดับที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เนรชอด	“ศรัทธาแน่นขึ้นควายกะเกือบตกเกือบแล้วย่านถูกต้นล้มมอ”	“ศรัทธาแน่นขึ้นควายกะเกือบตกเกือบแล้วย่านถูกต้นล้มมอ”
หลวงพี่อ้วน	“เนรชอดทำแปดแมนว่าหยังเกาะเดียวนิ”	“เนรชอดทำแปดแมนว่าหยังเกาะเดียวนิ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ เรื่อง**บ่วงกรรม** คำว่า “เนรชอดทำแปด” เป็นคำภาษาผิดระดับ สื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “คำว่าเนรชอดทำแปด” เป็นคำผิดระดับต้องใช้คำว่าสามเนร “ชอด” ชาวบ้านจะไม่ถูกต้องอาศัยความเคยชินเวลาที่ผู้แสดงหมอลำนำคำต่าง ๆ มาใช้เหมือนกับสามเนรและชาวบ้านนับถือคือ 5 เหมือนกัน ชาวบ้านใช้คำศัพท์ที่จะใช้กับพระภิกษุสงฆ์หรือสามเนรเหมือนเป็นชาวบ้าน เป็นการล้อเลียนศาสนาพุทธแม้กระทั่งการเล่นไพ่ของสามเนรเวลาที่ไปสวดพระอภิศพ ผู้ชมหรือผู้รับสารจะรู้สึกและมีอารมณ์ขันร่วมด้วยเวลาที่ได้ยินและเห็นฉากดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“อึปอปนี้แจกไพร์อยู่เหลืองเออเห้ออยู่แจกไพร์กะบ่เป็ง”	“อึปอปนี้แจกไพร์อยู่เหลืองเออเห้ออยู่แจกไพร์กะบ่เป็ง”
สามเนร	“พระเนรกะมีเงินคือกันเด้อ”	“พระเนรกะมีเงินคือกันเด้อ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าว คณะรุ่งทิวาอำเภอนายศิลป์ เรื่อง**หมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง** ข้อความว่า “อึปอปนี้แจกไพร์อยู่เหลืองเออเห้ออยู่แจกไพร์กะบ่เป็งพระเนรกะมีเงินคือกันเด้อ” เป็นคำภาษาผิดระดับสื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “คำว่าเหลืองเออเห้อแจกไพร์” เป็น

คำผิวดระดับที่นำพระสงฆ์มาเล่นการพนันกับชาวบ้านคำที่ใช้ผิวดระดับแต่สื่ออารมณ์ขัน คำว่า “เหลือเออเหลือ” หมายถึง พระสงฆ์หรือสามเณรที่ชาวบ้านพูดถึงว่าท่านไม่สามารถเล่นไพ่หรือการพนันได้แต่คำตอบที่ได้รับคือท่านก็มีเงินสามารถเล่นด้วย ทำให้เกิดอารมณ์ขันเวลาที่ผู้ชมเห็นฉากดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ต้า	“เฮากระทรงพระซ้อมเนาะ”	“เฮากระทรงพระซ้อมเนาะ”
อิเหนา	“ฟังเด้ออ้าย โอะอะไฮ้ไฮ้... อะชิโป”	“ฟังเด้ออ้าย โอะอะไฮ้ไฮ้... อะชิโป”
โจ	“ครางไข่ม้าอะชิโป อะชิปา”	“ครางไข่ม้าอะชิโป อะชิปา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะอนุกรรมการวิเศษศิลป์ เรื่องอิเหนา ข้อความว่า “เฮากระทรงพระซ้อมเนาะเป็น” เป็นภาษาผิวดระดับสื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “ทรงแพระซ้อม” เป็นคำผิวดระดับที่นำคำราชาศัพท์มาผสมกับคำท้องถิ่นอีสาน คำว่า “ทรงแพระซ้อม” คำว่า “ซ้อม” หมายถึง การมอง หรือการกำลังมองดู ทำให้เกิดความต่างของภาษาผู้ชมจะรู้มีอารมณ์ขันร่วมด้วยเวลาที่ได้ชมฉากนี้แต่จะเกิดอารมณ์ขันได้ก็คือคนอีสานหรือผู้ที่เข้าใจภาษาอีสาน หากเป็นชาวต่างชาติหรือภาคอื่นอาจไม่เข้าใจภาษาแต่อาจหัวเราะหรือเกิดอารมณ์ขันได้หากมองท่าทางและนำเสียงของผู้แสดงหมอลำที่กำลังทำการแสดงอยู่บทเวที

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
มาลัยเพชร	“พวกเฮาสีถาบหีนี”	“พวกเฮาสีถาบหีนี”
มิตร	“เอาจ้งซี เฮานั่งพักห้าจกคราว”	“เอาจ้งซี เฮานั่งพักห้าจกคราว”
มาลัยเพชร	“จนวาสิได้ยากะเหงื่อตกเหงื่อแตนหมดเอาโลด”	“จนวาสิได้ยากะเหงื่อตกเหงื่อแตนหมดเอาโลด”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักทรมาณ ข้อความว่า “เอาจ้งซีเฮานั่งพักห้าจกคราว” เป็นคำภาษาผิวดระดับสื่ออารมณ์ขันซึ่งคำว่า “เอาจ้งซี เฮานั่งพักห้าจกคราว” เป็นคำผิวดระดับที่นำคำมาใช้ คำดังกล่าวคือการกล่าวถึงการพักผ่อนแต่มุ่งเน้นนำเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้องว่า ความหมาย คือ พวกเราควรนั่งพักผ่อน แต่ในบทสนทนาบอกว่า พวกเราควรนั่งพักห้า (อวัยวะเพศชาย) เป็นการเล่นคำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ การจงใช้ภาษาผิวดระดับมรประกอบสร้างเรื่องราวเป็นเรื่องหมอลำนั้น มิได้

หมายความว่าผู้แสดงมิได้มีความรู้ในเรื่องการใช้ภาษาแต่อย่างใด เป็นการตั้งใจใช้ภาษาเช่นนั้น เพื่อให้เกิดอารมณ์ขันเป็นสำคัญ

4. ภาษาผิดกลุ่มสังคม

ภาษาที่ผิดกลุ่มสังคมที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนใช้ภาษาผิดกลุ่มสังคมบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

ภาษาผิดกลุ่มสังคมที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาผิดกลุ่มสังคมที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บักไผ่	“เล่นหัวเค้าเต๋อ ถึงว่านั้วกูถึงเสียศูนย์เต๋อว่า เคี้ยวมันคมคือหย่ง”	“เล่นหัวเค้าเต๋อ ถึงว่านั้วกูถึงเสียศูนย์เต๋อว่า เคี้ยวมันคมคือหย่ง”
พระสุธน	“จริง ๆ พวกเธอเป็นผู้หญิงต่ำทราม”	“จริง ๆ พวกเธอเป็นผู้หญิงต่ำทราม”
บักแหลม	“ต่ำถั่ว่นอ”	“ต่ำถั่ว่นอ”
บักไผ่	“จริงโ้แฮลม อีนี่ต่ำทัพี อีหน้า เบ็ดนะต่ำกะมัง 2 คน มันต่ำเอี้ยว”	“จริงโ้แฮลม อีนี่ต่ำทัพี อีหน้าเบ็ดนะต่ำกะมัง 2 คน มันต่ำเอี้ยว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะประณมบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธนมโนราห์ ข้อความว่า “จริง ๆ พวกเธอเป็นผู้หญิงที่ต่ำทรามต่ำถั่ว่นอ” เป็นภาษาผิดกลุ่มสังคม เพราะคำดังกล่าวพระสุธนใช้สื่อสารกับบักแหลมบักไผ่ ซึ่งมียศต่ำกว่า และคำตอบของทั้งสองยังใช้คำเหมือนเป็นเพื่อนเล่น หรือเพื่อนสนิท ทำให้เกิดสื่ออารมณ์ขัน ซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบนเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
องค์จุลมณี	“อ้าวประสูตินี่เป็นความจริงว่าเถอะ”	“อ้าวประสูตินี่เป็นความจริงว่าเถอะ”
อัครคี	“เพคะ”	“เพคะ”
องค์จุลมณี	“โ้ ๆ โ้ ลูกของพีและคำกอนนี่ เป็นราชรสหรือราชิตา”	“โ้ ๆ โ้ ลูกของพีและคำกอนนี่เป็นราชรสหรือราชิตา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะประณมบัณฑิตศิลป์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร ประโยคว่า “ประสูติลูกของพี่” เป็นภาษาผิดกลุ่มสังคม เพราะคำดังกล่าวเป็นคำราชาศัพท์ คำว่า “ประสูติ” แต่ต่อมาใช้คำว่า “ลูกของพี่” คำที่ควรใช้ คือ “พระราชโอรส” หรือ “พระราชธิดา” ทำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระรูปที่ 1	“จ่ายอียิ่งที่นี้ จ่ายอียิ่ง”	“จ่ายอียิ่งที่นี้ จ่ายอียิ่ง”
คนที่ 1	“หลวงปู่เป็นเจ้ามือแม่”	“หลวงปู่เป็นเจ้ามือแม่”
พระรูปที่ 1	“หนีกลับวัดดีกว่าถูกไต่เป็นเจ้ามือ”	“หนีกลับวัดดีกว่าถูกไต่เป็นเจ้ามือ”
คนที่ 1	“กลับบ่ทันไต่หลวงปู่บ่ทันไต่จ่ายเงิน”	“กลับบ่ทันไต่หลวงปู่บ่ทันไต่จ่ายเงิน”
พระรูปที่ 1	“ไอ้ตู๋นวยาย กลับวัดดีกว่า เอาอียิ่งมาเป็นหลักฐานว่าขอยเล่นให้โล”	“ไอ้ตู๋นวยาย กลับวัดดีกว่า เอาอียิ่งมาเป็นหลักฐานว่าขอยเล่นให้โล”
คนที่ 1	“บ่ไต่เล่นแท้ตัว เจ้าถืออียิ่งชั้น”	“บ่ไต่เล่นแท้ตัว เจ้าถืออียิ่งชั้น”
พระรูปที่ 1	(ในมือมีอุปกรณ์การเล่นให้โลติดมาด้วย) “ว้าย ! แล้วโยนทิ้งไป”	(ในมือมีอุปกรณ์การเล่นให้โลติดมาด้วย) “ว้าย ! แล้วโยนทิ้งไป”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแตงหล่นค้าง ประโยคว่า “หลวงปู่เป็นเจ้ามือแม่” เป็นภาษาผิดกลุ่มสังคม เพราะคำดังกล่าวเป็นการสื่อให้ทราบว่าเป็นพระสงฆ์หรือหลวงปู่เป็นเจ้ามือการพนัน จริง ๆ แล้วการพนันไม่ใช่กิจของสงฆ์ที่จะไปทำหน้าที่เป็นเจ้ามือหวย หรือเจ้ามือสิ่งที่เป็นอบายมุขทั้งปวง เวลาที่ผู้แสดงอยู่บทเวทีหมอลำจะทำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ	“เป็นหยัง”	“เป็นอะไร”
หนวย	“กะกูชี้แก่นซื่อ ๆ กูกะน้ำตาแตกพอสแล้ว จั่งแมน่สอกูบักห่านี ขอถวายเป็นคัมพระบรมชี่ม่ากะจอนขันน้อย”	“กูชี้เล่นเฉย ๆ กูก็น้ำตาแตกแล้ว ทำไมแกชอบสอตรูสอได้เห็นกูนัก ขอถวายเป็นคัมพระบรมชี่ม่ากะจอนขันน้อย”
หลอด	“เฮา”	“เฮา”
หนวย	“ควรบ่ควรแล้วแต่พระองค์ลิดังไฟนุ่นเกาะผู้ข้า”	“ควรบ่ควรแล้วแต่พระองค์ลิดังไฟนุ่นเกาะผู้ข้า”

วีระพงษ์	“อ้าว ! เสาบ่แม่นกษัตริย์เด้นิ”	“อ้าว ! เราไม่ใช่กษัตริย์นะ”
หนหวย	“เ้าบ่แม่นกษัตริย์สั้นเบาะ”	“เ้า ! ไม่ใช่กษัตริย์จริงหรือ”
วีระพงษ์	“เฮาเป็นมหาเศรษฐี เป็นคนรวย ๆ ”	“เราเป็นมหาเศรษฐี เป็นคนรวย ๆ”
หนหวย	“อ้อเป็นมหาเศรษฐี รวยหลาย”	“อ้อเป็นมหาเศรษฐี รวยมาก”
วีระพงษ์	“แม่น”	“ใช่แล้ว”
หนหวย	“โอ ! เป็นคนรวย”	“โอ ! เป็นคนรวย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

ตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละท้อง** ประโยคว่า “ขอถวายบังคมพระบรมชี่ม้าจะจ๋อนค่น้อย” เป็นภาษาผิดกลุ่มสังคม เพราะคำดังกล่าวเป็นการสื่อให้ทราบว่าการสื่อสื่อระหว่างข้าทาสบริวารกับเจ้านายชั้นสูง ผู้แสดงใช้คำที่ไม่ใช่คำระดับเดียวกัน ทำให้เกิดอารมณ์ขัน เวลาที่ผู้แสดงอยู่บทเวทีหมอลำจะทำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระอำภา	“เดี๋ยว ๆ ข้อยถามเจ้าจ๊กคราว บวชมาฮอดพรรษาแล้ว หนังสือได้พอโตบ่เจ้า”	“เดี๋ยว ๆ ข้อยถามเจ้าจ๊กคราว บวชมาฮอดพรรษาแล้ว หนังสือได้พอโตบ่เจ้า”
ทิดขาว	“บ่มีเวลาทองมีแต่เวลาหาปลาขอนแก่น”	“บ่มีเวลาทองมีแต่เวลาหาปลาขอนแก่น”
ทิดภู	“พี่ทิดขาวอ้วน บวชอยู่วัดจั้งซี้คือสิฝันตีเนาะงวดนี้สองโตโตโตได้นอน”	“พี่ทิดขาวอ้วน บวชอยู่วัดจั้งซี้คือสิฝันตีเนาะงวดนี้สองโตโตโตได้นอน”
ทิดขาว	“สองเจ็ด”	“สองเจ็ด”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง **รักนี้มีกรรม** ข้อความว่า “เดี๋ยว ๆ ข้อยถามเจ้าจ๊กคราว บวชมาฮอดพรรษาแล้ว หนังสือได้พอโตบ่เจ้า” เป็นภาษาผิดกลุ่มสังคม เพราะคำดังกล่าวเป็นการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับพระสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านใช้คำว่า “เดี๋ยว ๆ ข้อยถามเจ้าจ๊กคราว” ผู้แสดงใช้คำผิดระดับคำ “เดี๋ยว ๆ” ใช้กับพระสงฆ์หรือสามเณร ไม่ได้ต้องขึ้นต้นด้วยคำว่า “นิมนต์” ก่อนถึงจะสื่อสารกับพระสงฆ์หรือสามเณร ได้ถูกต้องตามหลักธรรมเนียมประเพณีของชาวพุทธ จากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

5. ภาษาแก้งผิด

ภาษาแก้งผิดที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนใช้ภาษาแก้งผิดบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง ดังตัวอย่าง

ภาษาแก้งผิดที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาแก้งผิดที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นวลจันทร์	“เอื้อยจิ้นข่อยถามเจ้าแน่ แต่ก็เจ้าไปเฮ็ดงานอีหยั่ง เจ้าจ้งได้มาฮอดนี้”	“พี่จิ้นฉันถามหน่อย พี่ไปทำงานอะไร จึงได้มาถึงที่นี่”
จิ้น	“งานบ่ดีปานได้ดอกหล่างงานสร้างรับจ้ง”	“งานไม่ดีทำไหว แต่งานรับจ้างจ้ง”
นวลจันทร์	“มันแปลว่าหยั่ง”	“มันแปลว่าอะไร”
จิ้น	“งาน 455”	“งาน 455”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต ประโยคว่า “งานบ่ดีปานได้ดอกหล่าง งานสร้างรับจ้ง” เป็นภาษาแก้งผิดให้ความหมายเชิงลามกเรื่องเพศ หากพูดความหมายหนึ่ง จากคำดังกล่าว หมายถึง สี่รับจ้าง ภาษาอีสานแปลเป็นภาษาภาคกลาง คือ งานรับจ้างร่วมเพศนั่นเอง และยังตีความหมายจากจิ้นอีกว่า 455 เป็นบ่งบอกเจาะจงถึงเรื่องเพศ “สี่ห้าห้า” รับจ้างร่วมเพศแล้วมีเสียงหัวเราะแฝง นี้ คือ เสน่ห์ของภาษาอีสานที่เข้าใจง่ายและสนุกสนานหากกล่าวถึงเรื่องเพศ หรือเรื่องการร่วมเพศ จากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสารทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบนเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นายเตียง	“แมนผู้ได้มา ลำเรื่องนี้ อีหยั่ง คือลำยากกว่าห่มู่แท้ เขาเอิ้นว่ารับบทหนัก รับบทหนักเอ้ามันแล้วตัวหล่าได้รับบทหนัก”	“แมนผู้ได้มา ลำเรื่องนี้ อีหยั่งคือลำยากกว่าห่มู่แท้ เขาเอิ้นว่ารับบทหนัก รับบทหนักเอ้ามันแล้วตัวหล่าได้รับบทหนัก”
นางตอ	“หนักว่าบทนางเอกอี”	“หนักว่าบทนางเอกอี”

นายเตียง “มือสิบนิ้วของผู้ข้าขอขมาผู้มาเบิ่ง นิ่งโต๊ะก่อนตอข้าน้อย เอากันมานานแล้วกับยายตอ ปานันก็ยั้งจนอยู่ จน ๆ จน แต่ว่าจนในที่บ่แมนโจรปล้นคน แต่เป็นจน บ่มีเงินทั้งลำบากทั้งกลุ่ม หนี่มารุ่มสุ่มกลุ่มหลายอีหลี เลี้ยงลูกสาวกะหลายคน หลายคนบ่มีคู เพราะครอบครัวลำบากยากจนคิดขึ้นมาแล้วมันกลุ่มหลาย เขามือจับแต่เต๋าดอง”

ตัวตลก “อย่าฟาวรุ่มแต่เต๋าดอง มาเอาเงินชะก่อนพ่อใหญ่ (เดินมาเอาทิปจากผู้ชม หมอลำ)ขอบคุณหลาย ๆ ครับ ขอให้เจ้าภาพจงเจริญ มาน ๆ ครับ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะอนุกรรมการวิเศษศิลป์ เรื่องกาสิมตงหงส์ลิ้มเผ่า ข้อความว่า “นานแล้วกับยายตอ ปานันก็ยั้งจนอยู่ จน ๆ จน แต่ว่าจนในที่บ่แมนโจรปล้นคน แต่เป็นจน” เป็นภาษาแก้งผิดให้ความหมายเชิงการเป็นคนจนไม่มีเงินแต่เป็นการเล่นเสียงจนมากแต่ไม่ใช่เป็นโจรผู้ร้ายที่มีอาชีพปล้นชาวบ้าน จากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ้	“โอ... ภาษา แม่ยิงว่าจั่งได้”	“ภาษา คำว่าผู้หญิงคือคำว่าอะไร”
หนหวย	“แม่ยิงกะว่าอีโกจิ”	“ผู้หญิงใช้คำว่า อีโกจิ”
โจ้	“โอโย ! มันแมนยูเบาะมันแปลว่าจั่งได้”	“มันจริงหรือที่แปลว่าอย่างนั้น”
หนหวย	“อีโกจิกะสวัสดิ์คำ ตัว”	“คำว่า อีโกจิ แปลว่า สวัสดิ์นะ”
โจ้	“โอ ! อันกะเทยเดาะว่าจั่งได้”	“โอ ! คำว่า กะเทย เขาเรียกว่าอย่างไร”
หนหวย	“กะเทยกะว่าห้ากู่แฝบ”	“กะเทยเรียกว่า กะตอ กูยุบ”
โจ้	“จั่งได้จั่งว่าจั่งสั้น”	“ทำไมเรียกอย่างนั้น”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละทอง** ข้อความว่า “ฮีโกจิกะสวัสตีคำ ตัว โอิ อันกะเทยเดาะว่าจั่งโต ห่ากุแฝบ” เป็นภาษาแก่งผิด ให้ความหมายเกี่ยวกับคำทักทายภาษาญี่ปุ่นที่แปลเป็นภาษาไทยฮีโกจิ แปลว่า สวัสติกะเทยใช้คำว่าห่ากุแฝบ เป็นการสื่อถึงเรื่องเพศ “ฮี” แทนอวัยวะเพศหญิง ส่วน “ห่า” แทนอวัยวะเพศชาย ส่วนกระเทยใช้คำว่า “ห่ากุแฝบ” คือ อวัยวะเพศที่ราบเรียบไม่แข็งตัวแทนเพศที่สาม หรือกระเทย และจากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลอด	“คือว่าเดี๋ยวนี้ผมพาท่านมหาเศรษฐี วีระพงษ์มาสั่งเด้”	“คือว่าเดี๋ยวนี้ผมพาท่านมหาเศรษฐี วีระพงษ์มาสั่งเด้”
หนหวย	“โอ ! มหาเศรษฐี ว้าย !”	“โอ ! มหาเศรษฐี ว้าย !”
หลอด	“มหาเศรษฐี”	“มหาเศรษฐี”
หนหวย	“จักละนึกว่ามหาเศรษฐีดีสั่งดอก”	“จักละนึกว่ามหาเศรษฐีดีสั่งดอก”
หลอด	“คือว่ามหาเศรษฐีมีเมียมาหลายปี บ่ได้ลูกได้เต้ามาเกิดฮ่วม”	“คือว่ามหาเศรษฐีมีเมียมาหลายปีได้ บ่ได้ลูกได้เต้ามาเกิดฮ่วม”
หนหวย	“ช่างว่าแท้”	“ช่างว่าแท้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละทอง** ข้อความว่า “มหาเศรษฐีมหาเศรษฐีดีสั่งดอก” เป็นภาษาแก่งผิดให้ความหมายเกี่ยวกับคำว่า “มหาเศรษฐี” เป็นคำว่า “มหาเศรษฐี” เป็นการพูดแก่งผิดเชิงล้อเลียน จากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ใบชี้	“แม่ถอยไปช้อยเจรจากัน เรื่องหนี่ช้อยถนัดช้อยเจรจาเอง ช้อยเป็นคนที่มีควมฮู้ ถามหนี่ถามสินเขาอย่ามาแต่เช้าหลายให้มาสาย ๆ ก็นี้ดอก ใ้อ์เฮี้ย”	“แม่ถอยไปช้อยเจรจากัน เรื่องหนี่ช้อยถนัดช้อยเจรจาเอง ช้อยเป็นคนที่มีความฮู้ ถามหนี่ถามสินเขาอย่ามาแต่เช้าหลาย ให้มาสาย ๆ ก็นี้ดอก ใ้อ์เฮี้ย”
เจ้าหนี่จิ้น	“อาเหี้ย บ่แมนใ้อ์เฮี้ย”	“อาเหี้ย บ่แมนใ้อ์เฮี้ย”

นายเตียง “อีทำซุบคองมึงเอย อันนั้นเถ้าแก่เหี้ยมันบ่” “อีทำซุบคองมึงเอย อันนั้นเถ้าแก่เหี้ย
 แม่นไ้อ้เฮี้ย มึงอย่าไปเว้าซ้าหลาย” มันบ่แม่นไ้อ้เฮี้ย มึงอย่าไปเว้าซ้าหลาย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าว คณะวิระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่องกาสิมตงหงส์สิมเผ่า
 ข้อความว่า “อาเหี้ย บ่แม่นไ้อ้เฮี้ย ไ้อ้เฮี้ยอาเหี้ย บ่แม่นไ้อ้เฮี้ย” เป็นภาษาแกล้งผิดให้ความหมาย
 เกี่ยวกับคำว่า “อาเฮี้ย” คือ การเรียกชื่อชาวจีนผู้ชายที่มีอายุมากกว่า แต่ในขณะหมอลำ
 เรียกว่า “ไ้อ้เหี้ย” ซึ่งคำคำที่ไม่สุภาพ เป็นการพูดแกล้งผิดเชิงล้อเลียน จากบทสนทนาดังกล่าว
 ทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์
 ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

6. ภาษาการประพันธ์

ภาษาการประพันธ์ที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับ
 กลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนใช้ภาษาแกล้งผิดบนเวทีหมอลำ
 ลำช่วงที่ทำการแสดง

ภาษาการประพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดย
 ลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารของการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่ง
 อาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็น
 อย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารภาษาการประพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะ
 หมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ปุโรหิต	“พระองค์ผันเซนใดละพระเจ้าคะ”	“พระองค์ผันเซนใดละพระเจ้าคะ”
พระราช	“เรานะผันว่า อันตาไสไหลมาเคียง ห่อม สุดกระเบื้องเมืองกำฝ้ายเฮา แล้วจึงวนเวียนกับอยู่ในห้อง ความ ผันเราเป็นจั้งซี่แหละ มันเป็นผันดี หรือผันร้ายละปุโรหิต”	“เรานะผันว่า อันตาไสไหลมาเคียงหอม สุดกระเบื้องเมืองกำฝ้ายเฮา แล้วจึง วนเวียนกับอยู่ในห้อง ความผันเราเป็น จั้งซี่แหละ มันเป็นผันดีหรือผันร้ายละ ปุโรหิต”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะประถมบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธน มโนราห์ ข้อความว่า
 “อันตาไสไหลมาเคียงหอม สุดกระเบื้องเมืองกำฝ้ายเฮา แล้วจึงวนเวียนกับอยู่ในห้อง” เป็น
 ภาษาการประพันธ์ที่พูดถึงความผัน บ้านเมืองใหญ่โตสุดกระเบื้องเป็นแล้วมาวนเวียนอยู่ในห้อง

ให้ความหมาย ที่เข้าในบริบทตลก จากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำ ใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสารทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อัคดี	“กล่าวถึงอัคดีแก้ว ป่าป้างคนถ้อย นางนอนหลับแชบสร้อย ช้าน้อยกะบ่ฝั้นนอนแต่เว็นจนซอดแจ้ง จนสว่างคาตา เลยบ่ฝั้นพอเม็ด เห็ดจ้งได้น้อป้าง นับตั้งแต่อัคดี ไปขอลูกจากพ่อพระอินทรามานอนเปิดคีน ละ บ่ฝั้นพอเม็ด อัคดีนะสิได้ลูก บ่น้อ อ้าวสนมาพอดี เป็นจ้งได้แม่ ให้ไปสืบเบ็งตำหนักนางค่างอง ได้เรื่องได้ลาวว่าจ้งได้ละสนม”	“กล่าวถึงอัคดีแก้ว ป่าป้างคนถ้อย นางนอนหลับแชบสร้อย ช้าน้อยกะบ่ฝั้นนอนแต่เว็นจนซอดแจ้ง จนสว่างคาตา เลยบ่ฝั้นพอเม็ด เห็ดจ้งได้น้อป้าง นับตั้งแต่อัคดี ไปขอลูกจากพ่อพระอินทรามานอนเปิดคีน ละ บ่ฝั้นพอเม็ด อัคดีนะสิได้ลูก บ่น้อ อ้าวสนมาพอดี เป็นจ้งได้แม่ ให้ไปสืบเบ็งตำหนักนางค่างอง ได้เรื่องได้ลาวว่าจ้งได้ละสนม”
สนม	“ได้เรื่องอยู่เจ้าข้า ญาแม่เจ้าชา ผู้ขานี้ไปตำหนักแม่ค่างอง พวกสนมนางใน เขาคุยกันว่า มีอคีนี่แม่ค่างองฝั้นว่า ได้แก้วสีหน่วยฝุ่นนะเจ้าข้า”	“ได้เรื่องอยู่เจ้าข้า ญาแม่เจ้าชา ผู้ขานี้ไปตำหนักแม่ค่างอง พวกสนมนางใน เขาคุยกันว่า มีอคีนี่แม่ค่างองฝั้นว่า ได้แก้วสีหน่วยฝุ่นนะเจ้าข้า”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร ข้อความว่า “กล่าวถึงอัคดีแก้ว ป่าป้างคนถ้อย นางนอนหลับแชบสร้อย ช้าน้อยกะบ่ฝั้นนอนแต่เว็นจนซอดแจ้ง จนสว่างคาตา เลยบ่ฝั้นพอเม็ด เห็ดจ้งได้น้อป้าง” เป็นภาษาการประพันธ์ที่พูดถึงความฝันการนอนหลับที่อโรยเหมือนกาชอบเล่นการพนัน หากได้ฝั้นหรือนอนหลับพักผ่อนนอนนานมากจนสว่างก็ยังไม่ฝั้น เพราะคนอีสานหลายจังหวัดชอบเล่นการพนัน ชอบซื้อหวยตีความหมายจากการฝันเป็นตัวเลข จากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำ ใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ฤาษี	“อาตมานี้คือพระฤาษีบ่าเพ็ญศิลา ภาวนาอยู่นี้ได 800 ปี แล้วฉันทะ”	“อาตมานี้คือพระฤาษีบ่าเพ็ญศิลาภาวนาอยู่นี้ได 800 ปี แล้วฉันทะหมากไม้ มีเถรน้อย

	หมากไม้ มีเถรน้อยบวชอยู่นำพหูหนึ่ง เกิดชี้กากกินอยู่เหิงหัวจนว่าหัวขาว อ้อกลอกหยาหยังมาใส่ให้กะบ่เซา จักเทื่อแหล้วว่ามีอื่บ่ทันใดภาวนา อยู่ว่าแล้วกะภาวนาก่อน”	บวชอยู่นำพหูหนึ่งเกิดชี้กากกินอยู่เหิงหัวจน ว่าหัวขาวอ้อกลอกหยาหยังมาใส่ให้กะบ่ เซาจักเทื่อแหล้วว่ามีอื่บ่ทันใดภาวนาอยู่ ว่าแล้วกะภาวนาก่อน”
เพลง	“ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา อิติปิโส ภักวา อะ ระหังสัมมาสัมมาพุทโท เอปัสสิโก โอบานาริโก ปัตตัง เอิหิปัตสิโก วินโยหิติ พุทธเชอุกัมมังอะ ระหังสัมพุทโธ แดงโมมีบ่น้อ กึ่งก็เอาดอก ปลาสุคคอกมันโต น้อย กุ้งฝอยบ่อยากกิน ลาบวัว เอามาไลด กินมือแล่งกะไตดอก แม่อกสาวให้เอามา แม่อกชรา ให้เอานี้ อ้อละณน้อยไปไสวะ เถรน้อยน เณรน้อย”	“ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา ตัสสะ ณะคะวา อิติปิโส ภักวา อะระหังสัมมา สัมมาพุทโท เอปัสสิโก โอบานาริโก ปัตต ตัง เอิหิปัตสิโก วินโยหิติ พุทธเช อุกัมมังอะระหังสัมพุทโธ แดงโมมีบ่น้อ แดงกึ่งก็เอาดอก ปลาสุคคอกมันโต น้อย กุ้งฝอยบ่อยากกิน ลาบวัวเอามา ไลด กินมือแล่งกะไตดอก แม่อกสาว ให้เอามา แม่อกชราให้เอานี้ อ้อ ละณน้อยไปไสวะเถรน้อยน เณรน้อย”
เถรน้อย	“หลวงพ่อกว่าหั้นหลวงพ่อกว่าผมมีชี้ กากติ หลวงพ่อนั้นมีชี้กาก”	“หลวงพ่อกว่าหั้นหลวงพ่อกว่าผมมีชี้กาก ติ หลวงพ่อนั้นมีชี้กาก”
ฤาษี	“อย่ามาเว้าช้อยบ่มีดอกชี้กาก”	“อย่ามาเว้าช้อยบ่มีดอกชี้กาก”
เถรน้อย	“อย่าว่าจะของบ่มีชี้กากเถอะ ผม ส่องเบ็งหลวงพ่อกเห็นตะกองตาก ขึ้นฟ้าเกาหยัง”	“อย่าว่าจะของบ่มีชี้กากเถอะ ผมส่อง เบ็งหลวงพ่อกเห็นตะกองตากขึ้นฟ้าเกา หยัง”
ฤาษี	“เกามตหมานตัวนั้น”	“เกามตหมานตัวนั้น”
เถรน้อย	“มตมานอิหยังเป็นตุ้มจ้งจ้ง”	“มตมานอิหยังเป็นตุ้มจ้งจ้ง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง**4ยอดกุมาร**
ข้อความว่า “พุทธเชอุกัมมังอะระหังสัมพุทโธ แดงโมมีบ่น้อ แแดงกึ่งก็เอาดอก ปลาสุคคอกมันโต
น้อย กุ้งฝอยบ่อยากกิน ลาบวัวเอามาไลด กินมือแล่งกะไตดอก แม่อกสาวให้เอามา” เป็นคำ
ที่กล่าวมาเป็นภาษาการประพันธ์ที่พูดพระสงฆ์และสามเณรอยากรับประทานหรือฉันอาหารที่

อรอยสามารถทานอะไรได้หลายอย่าง ลาบวัว กุ้งฝอย (กุ้งตัวเล็ก ๆ) และบุคคลที่ไม่นับถือ กัมกราบพ่อแม่จากบทสนทนาดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แหล่ง	“ละจั้งหว่าเดือนหงายแจ้แงงเงาปลากระเดิดเปิดผู้บ่าวบ้านนี้ คุณเสียบแต่กระเทยฮา ๆ”	“ละจั้งหว่าเดือนหงายแจ้แงงเงาปลากระเดิดเปิดผู้บ่าวบ้านนี้ คุณเสียบแต่กระเทยฮา ๆ”
เตี้ย	“เข่าบ่เอ็นกระเทยแล้ว เขาเอ็นว่าหน่วยให้ความสุขยามฉุกฉิน”	“เข่าบ่เอ็นกระเทยแล้ว เขาเอ็นว่าหน่วยให้ความสุขยามฉุกฉิน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักนี้มีกรรม ข้อความว่า “ละจั้งหว่าเดือนหงายแจ้แงงเงาปลากระเดิดเปิดผู้บ่าวบ้านนี้ คุณเสียบแต่กระเทยฮา ๆ คำ” ที่กล่าวมาเป็นภาษาการประพันธ์เป็นที่พูดถึงผู้ชายในหมู่บ้านนี้เวลาเห็นแสงสว่างจากเดือนหงาย จะเห็นชายหนุ่มในหมู่บ้านชอบไปร่วมเพศกับกระเทย หรือคนเพศที่ 3 จากบทสนทนาที่เป็นคำประพันธ์ดังกล่าวทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

7. ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์

ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน

การใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนนวย	“บ่ว่าแต่การแต่งโตละ แนวแต่งโตดี ชื่อ ๆ มาหาต้อเอาลูกตุ๋นข่อยไปเฮ็ดหัว	“บ่ว่าแต่การแต่งโตละ แนวแต่งโตดีชื่อ ๆ มาหาต้อเอาลูกตุ๋นข่อยไปเฮ็ดหัวที่ปั่ว

	ที่ปัทมแดน นี่ละเขาว่าสวอยอย่างมี	แดน นี่ละเขาว่าสวอยอย่างมีคุณค่าแต่
	คุณค่าแต่ราคาแค่น้ำอัดลม”	ราคาแค่น้ำอัดลม”
แม่ราตรี	“มันบ่แม่นจั่งสั้นดอกฟ้า”	“มันบ่แม่นจั่งสั้นดอกฟ้า”
วีระพงษ์	“เฮ้อ”	“เฮ้อ”
แม่ราตรี	“คือเดี๋ยวนี้นะพวกข่อยต้องการ	“คือเดี๋ยวนี้นะพวกข่อยต้องการอยาก
	อยากได้ลูกไปเลี้ยงกะเลยวาสีมา	ได้ลูกไปเลี้ยงกะเลยวาสีมาขอไปเลี้ยง
	ขอไปเลี้ยง ไปเลี้ยงแทนมูนแทนมั่ง	ไปเลี้ยงแทนมูนแทนมั่ง ลีฮักคือลูก
	ลีฮักคือลูกเจ้าของอีหลี”	เจ้าของอีหลี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

ตัวอย่างคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ขานอกลาน มารคนละทอง** ประโยคว่า “นี่ละเขาว่าสวอยอย่างมีคุณค่าแต่ราคาแค่น้ำอัดลม” คือ กลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขัน ที่คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ คู่สนทนาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวถึงความสวอยอย่างมีคุณค่านำมาเปรียบเทียบกับน้ำอัดลม ซึ่งน้ำอัดลมผู้ชมอาจเคยดื่มมาแล้วบ้าง ซึ่งการกล่าวถึงน้ำอัดลมเป็นกลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันที่คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ ใช้แสดงอยู่บนเวที

ส่วนคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ มีกลวิธีใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันเพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพลง	“ไอ้สตรีนารีที่ว่าเลิศไม่ประเสริฐเหมือนเหล่าชาวหรรษาพุดกับชายล้วนมีแต่มารยา ดูไร่ค่ากว่านี้มันชื้อตรง หลงนารีมีแต่ชำระกำหนดหักอกกับรักไม่อ้อบอาย ไม่ประสงค์ เกลียดน้ำหน้านารีพวกชื้อโกง ปล่อยให้หลงแล้วหลอกไม่บอกเรา สู้ขวดเหล้า 40 ดีกรี ไม่ได้หรรษา มันไม่นอกจริงใจเช่นดังสาวพอดี้มันมัน มันก็ชื้อกับตัวเรา เล่นกับสาวถูกหลอกอยู่เปิดปี ดีกรีเหล่าพามาได้ที่ บ่มีในโลกนี้ลีคือเจ้าชื้อตรง บ่ได้ไค้งได้อวยไปไส กินยามไค้งกะยังเมาย่างเซ	“ไอ้สตรีนารีที่ว่าเลิศไม่ประเสริฐเหมือนเหล่าชาวหรรษาพุดกับชายล้วนมีแต่มารยา ดูไร่ค่ากว่านี้มันชื้อตรง หลงนารีมีแต่ชำระกำหนดหักอกกับรักไม่อ้อบอาย ไม่ประสงค์ เกลียดน้ำหน้านารีพวกชื้อโกง ปล่อยให้หลงแล้วหลอกไม่บอกเรา สู้ขวดเหล้า 40 ดีกรี ไม่ได้หรรษา มันไม่นอกจริงใจเช่นดังสาวพอดี้มันมัน มันก็ชื้อกับตัวเรา เล่นกับสาวถูกหลอกอยู่เปิดปี ดีกรีเหล่าพามาได้ที่ บ่มีในโลกนี้ลีคือเจ้าชื้อตรง บ่ได้ไค้งได้อวยไปไส กินยามไค้งกะยังเมาย่างเซ

เจ้าชู้ตรง บ่ได้โค้งได้อวยไปไส
 กินยามได้กะยังเมายังเซชวนลุ่ม
 หลงคารมสตรีนี้มันปวด หลงใน
 ขวดนินทาให้สุขสม เอามาตั้งวาง
 ไว้ได้เป็นกลม ลิ่นคารมหลอกลวง
 ก็ไม่มี ที่เราจนนั้นก็คือต้นเหตุ น่า
 สมเพชใจคนจนด้วยศักดิ์ศรี ถ้า
 ชยันด้วยกันคงมั่งมี แคร่ศักดิ์ศรีว่า
 จน จนลืมเรา ขอเอาเหล่าที่มัน
 ลัตย์มันซื้อ อ้ายสิจำจื่อไว้ว่านาง
 นองบ่เอา ลาจากเจ้าถอนหญ้าอยู่
 กะมีสุข ไปไลดเค้อจากความทุกข์
 อ้ายบ่มีศักดิ์ศรีแล้ว เอ้อ”

อำมาตย์

“เชิญพระองค์พระองค์ขึ้นหลังมา
 ได้เลย”

ชวนลุ่ม หลงคารมสตรีนี้มันปวด หลง
 ในขวดนินทาให้สุขสม เอามาตั้งวางไว้
 ได้เป็นกลม ลิ่นคารมหลอกลวงก็ไม่มี ที่
 เราจนนั้นก็คือต้นเหตุ น่าสมเพชใจคน
 จนด้วยศักดิ์ศรี ถ้าชยันด้วยกันคงมั่งมี
 แคร่ศักดิ์ศรีว่าจน จนลืมเรา ขอเอา
 เหล่าที่มันลัตย์มันซื้อ อ้ายสิจำจื่อไว้ว่า
 นางนองบ่เอา ลาจากเจ้าถอนหญ้าอยู่
 กะมีสุข ไปไลดเค้อจากความทุกข์อ้ายบ่
 มีศักดิ์ศรีแล้ว เอ้อ”

“เชิญพระองค์พระองค์ขึ้นหลังมาได้
 เลย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

ตัวอย่างคณะกรรมการอินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร ข้อความว่า “โอสตรี
 นารีที่ว่าเลิศไม่ประเสริฐเหมือนเหล่าชาวหอกหนากุดกับชายล้วนมีแต่มารยา เกลียดน้ำหน้า
 นารีพวกขี้โกง ปล่อยให้หลงแล้วหลอกไม่บอกเรา สู้ซวดเหล่า 40 ดีกรี ไม่ได้หอก” คือ
 กลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขัน ที่คณะกรรมการอินตาไทยราษฎร์
 ค้นหาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวถึง สภาพสตรีหรือผู้หญิงอาจไม่โดดเด่นเท่าเหล่าชาว และ
 เหล่า 40 ดีกรี เป็นกลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันที่คณะกรรมการ
 อินตาไทยราษฎร์ ใช้แสดงอยู่บนเวที

ส่วนคณะรุ้งทิวา อำนวยศิลป์ มีกลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่อ
 อารมณ์ขัน เพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง

ใบชี้

ข้อความในหมอลำ

“ขอบคุณร้านตัดผมคุณนาย
 น้อย หน้าตลาดบ้านโคกสี พื
 นองมีการมิงาน เข้าชุดตัดผมที่
 ร้านยายน้อยนะเค้อ”

ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน

“ขอบคุณร้านตัดผมคุณนายน้อย หน้า
 ตลาดบ้านโคกสี ฟีนองมีการมิงาน เข้า
 ชุดตัดผมที่ร้านยายน้อยนะเค้อ”

ไปตอง “ผู้นำขอเป็นแถวหน้า อาสาขอเอา ช่างก่อน เสียงกลองแห่ดังคั่นเห็น ข่อยพ้อน บ่ย่อนบัตแห่งวัง ทุกงาน ซึ่งขอเป็นแถวหน้า เห็นกลองแห่มา เป็นไฟพวอว ดี กลองจนยอม มือ กลองจนยอม มือกลองจนยอม ข่อยมา กลองจนยอม ข่อยมาซึ่งเอย ๆ” ซึ่งเอย ๆ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่อง**หมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค่าง** ข้อความว่า “ขอบคุณร้านตัดผมคุณนายน้อย หน้าตลาดบ้านโคกสี ฟันงมมีการ มิงาน เช่าชุด ตัดผมที่ร้านยายน้อยนะเค้อ” คือ กลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่ สื่ออารมณ์ขันที่คณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ใช้โดยคุณสนทนาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวถึงร้านตัดผม ที่มีชื่อที่หน้าตลาดบ้านโคกสี หากผู้ชมหรือผู้ฟังได้ยินไปเช่าชุด ไปตัดผมที่ร้านชื่อยายน้อยได้ ยินดีต้อนรับ เป็นกลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันที่คณะรัตนศิลป์ อินตาไทยราษฎร์ ใช้แสดงอยู่บนเวที

ส่วนคณะสมจิตร บ่อทอง มีกลวิธีใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ ขัน เพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 1	“เสียวเบิ่งหน้ากว่าแม่ปลากะ ป่องตราสามแม่คร้ว”	“มองดูหน้าคุณนี่กว่าปลากะป่องตรา สามแม่คร้ว”
คนที่ 2	“ถวายนค่อมเพคะ”	“ถวายนค่อมเพคะ”
คนที่ 1	“พวกพี่บ้างสูสิไปถวายนค่อมสูสิ”	“พวกพี่บ้างสูสิไปถวายนค่อมสูสิ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2552, ซีดี)

ตัวอย่างคณะสมจิตร บ่อทอง เรื่อง**แรงรักริษยา** ประโยคว่า “เสียวเบิ่งหน้ากว่าแม่ปลากะป่องตราสามแม่คร้ว” คือ กลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่อ อารมณ์ขัน ที่คณะสมจิตร บ่อทอง ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวถึงคุณสนทนาที่กำลังคุยกันและ กล่าวถึงใบหน้าของคุณสนทนาว่าหน้าตาเหมือนปลากะป่องตราสามแม่คร้ว ซึ่งหมอลำคณะสม จิตร บ่อทองใช้เป็นกลวิธีการนำภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขัน

นอกจากนี้คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง จากเรื่อง**รักนี้มีกรรม** มีกลวิธีใช้ภาษา โฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันเพื่อสื่ออารมณ์ขัน โดยภาษาดังกล่าวเชื่อมโยงกับ

โฆษณาที่ผู้ชมรับรู้อยู่แล้วในชีวิตประจำวัน แต่เมื่อนำมาใช้ในการแสดงหมอลำจึงเกิดอารมณ์ขัน ตัวอย่างข้อความสื่ออารมณ์ขันมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เชียงคำมี	“วันวานพี่ได้ยืมข้าว ว่าเดือนน้องเจ้าไปอยู่สุขสำราญ มีแฟนเป็นผู้จัดการ อยู่แถวนคราญ ย่านพระประแดง”	“วันวานพี่ได้ยืมข้าว ว่าเดือนน้องเจ้าไปอยู่สุขสำราญ มีแฟนเป็นผู้จัดการ อยู่แถวนคราญย่านพระประแดง”
ทิดขาว	“สองเจ็ด”	“สองเจ็ด”
ทิดภู	“แล้วสามโตเต้”	“แล้วสามโตเต้”
ทิดขาว	“สองเจ็ดสาม”	“สองเจ็ดสาม”
ทิดหมวก	“เก้าโตเต้”	“เก้าโตเต้”
ทิดขาว	“เอาบ่ปอป”	“เอาบ่ปอป”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักนี้มีกรรม ข้อความว่า “วันวานพี่ได้ยืมข้าว ว่าเดือนน้องเจ้าไปอยู่สุขสำราญ มีแฟนเป็นผู้จัดการ อยู่แถวนคราญย่านพระประแดง สองเจ็ดสองเจ็ดสาม เก้าโตเต้” คือ กลวิธีการใช้ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขัน ที่คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพงใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวถึงคู่สนทนาที่กำลังคุยกันและกล่าวถึงแฟนที่ตนเคยรักไปมีแฟนใหม่ และการกล่าวถึงตัวเลขโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้คนเชื่อ ซึ่งหมอลำคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง ใช้เป็นกลวิธีการนำภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ที่สื่ออารมณ์ขันเพื่อสื่ออารมณ์ขันกับผู้ชมหรือผู้รับสาร

8. ภาษาแสดงอารมณ์

การใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกัน ทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม เมื่อผู้ชมได้รับชมการแสดงหมอลำแต่ละเรื่องแล้วทำให้เกิดอารมณ์ขันจากที่ผู้แสดงได้ใช้ภาษาแสดงอารมณ์แสดงเนื้อหาซึ่งเป็นไปตามโครงเรื่องที่วางไว้บนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

ตัวอย่างการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ในการสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานนั้น พิจารณาได้จากเรื่องพระสุธน มโนราห์ ของคณะประถมนันเทิงศิลป์ ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ไฉ่มาน	“อย่ามาชี้ฉันนะ ฉันไม่ชอบคนชี้หน้าบอกรให้”	“อย่ามาชี้ฉันนะ ฉันไม่ชอบคนชี้หน้าบอกรให้”

เพ็ญฉาย “อีชาติหมา หมามันสิมาเกิด สู่ “อีชาติหมา หมามันสิมาเกิด สู่ 3 ตัว 3 ตัวตันมาเกิดก่อนหมา” ตันมาเกิดก่อนหมา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** ข้อความว่า “อย่ามาชี้ฉันนะ ฉันไม่ชอบคนชี้เนะบอกให้ อีชาติหมา หมามันสิมาเกิด สู่ 3 ตัว ตันมาเกิดก่อนหมา” คือ กลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานที่คณะประถมนบันเทิงศิลป์ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวถึงคู่สนทนาที่กำลังสนทนากัน บริบทกำลังแสดงถึงอารมณ์โกรธที่โหม่านบอกเพ็ญฉายอย่ามาชี้เขา ส่วนเพ็ญฉายก็เกิดอารมณ์ไม่พอใจเลยด่าโดยใช้คำไม่สุภาพ ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์เพื่อสื่ออารมณ์ขัน

ส่วนคณะเสียงอีสานมีกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันเพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลง	“ก่อนเจ้าสิมาวังหนึ่งฮั้นนี้”	“ก่อนบ้านเย็นจะมาถึงไม่นาน”
บานเย็น	“ผู้ใดตาย”	“ใครตาย”
หลง	“บ่แม่นฟังผมเว้าก่อน ก่อนเจ้าสิมาวังหนึ่งฮั้น พอกับยาพากันเว้าพื้นเจ้า”	“ไม่ใช่ฟังผมพูดก่อน ก่อนบ้านเย็นจะมาถึงไม่นาน พอกับยานินทราบแก้ว”
บานเย็น	“เว้าพื้นญู”	“นินทรากู”
หลง	“แม่นแม่”	“ถูกต้อง”
บานเย็น	“ปาดอิหสิตีบักหลง”	“ปาด จริง ๆ หรือบักหลง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างของคณะเสียงอีสาน เรื่อง**เงินคือพระเจ้าขี้เลี้ยงชีวิต** ข้อความว่า “ก่อนเจ้าสิมาวังหนึ่งฮั้น พอกับยาพากันเว้าพื้นเจ้า เว้าพื้นญู” คือ กลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานที่คณะเสียงอีสานใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาที่กำลังสนทนากัน บริบทกำลังแสดงถึงอารมณ์ไม่พอใจที่หลงบอกว่าบานเย็นกำลังถูกนินทรากูที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์เพื่อสื่ออารมณ์ขันขณะที่ผู้แสดงอยู่บนเวที

ส่วนคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ มีกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันที่น่าสนใจ ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนหวย	“เขาอินหยัง”	“เขาเรียกว่าอะไร”

หลอด	“เขาเอ็นคนซีไผ่ใหญ่”	“เขาเรียกว่าคนผุใหญ่”
หนวย	“นั่นหละ”	“นั่นหละ”
หลอด	“ประธานโทษเถาะครับชีวิตนี้เคย เก็บแควบ”	“ขอประธานโทษครับชีวิตนี้เคยปวดเอว โหม”
หนวย	“ช่างหาว่าเนาะคนทั้งคนเนาะ แควมีกะลิเก็บคอกเว่ย”	“ช่างพูดจริงคนทั้งคนที่มีเอวกก็ปวด เอวนะ”
หลอด	“จักยู่ไสดอกแควเฟิ่น”	“เอวแกไม่รู้อยู่โหน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

ตัวอย่างคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถานมารคนละห้อง** ข้อความว่า “เขาเอ็นคนซีไผ่ใหญ่ จักยู่ไสดอกแควเฟิ่น” คือ กลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ที่คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาระหว่างหนวยกับหลอดกำลังสนทนากัน บริบทกำลังแสดงถึงอารมณ์ไม่พอใจที่ถูกรู้ว่าเป็นคนผุใหญ่ และเกิดคำถามว่าอย่างนี้เขาเรียกว่าผุใหญ่หรือเข้าข้างตนเองไม่ยากให้ใครมาตมุ่นไม่สมส่วนที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ขณะที่ผู้แสดงอยู่บนเวที

สำหรับคณะรุ่งทิวาอำนวยการศิลป์มีกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระรูปที่ 1	“ฮ่าฮ่า”	“ฮ่าฮ่า”
พระรูปที่ 2	“จบเอกแล้วติแม่”	“จบเอกแล้วติแม่”
พระรูปที่ 1	“ฮ่า...ฮ่า”	“ฮ่า...ฮ่า”
พระรูปที่ 2	“พูดกับญาติโยม นีละญาติโยมเอย”	“พูดกับญาติโยม นีละญาติโยมเอย”
พระรูปที่ 1	“เหมือนกับมีผมอยู่เต็มหัว...ฮ่า...ฮ่า”	“เหมือนกับมีผมอยู่เต็มหัว...ฮ่า...ฮ่า”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

ตัวอย่างคณะรุ่งทิวาอำนวยการศิลป์ เรื่อง **หมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง** ประโยคว่า “ฮ่า ฮ่า จบเอกแล้วติแม่” คือ กลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ที่คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาระหว่างพระ 2 รูปกำลังสนทนาขณะที่ไปบ้านญาติโยมพิธีสวดศพในเวลากลางคืนพระรูปที่หนึ่ง และรูปที่ 2 สนทนากันเกิดอารมณ์มีความสุขที่ได้ปฏิบัติกิจสงฆ์ และพระแซงกันเองกรณีเป็นหลวงปู่ว่าต้องจบการศึกษาระดับเอก น่าจะหมายถึงปริญญาเอกในทางโลก หรือนักธรรมเอก ก็อาจเป็นไปได้ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์เพื่อสื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกับผู้ชมหรือรับสาร

และคณะคำพูด ร่วมมิตรมีกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อ้ายมาน	“เนี่ยเพื่อนว่า โบราณว่าถ้าเจ้า ฝั้นเห็นงูเจ้าจะได้เปิดบรีสุทธิ์ ตอนอายุ 60 ปี”	“นี่ท่านว่า โบราณว่าถ้าเจ้าฝั้นเห็นงูเจ้า จะได้เปิดบรีสุทธิ์ตอนอายุ 60 ปี”
อ้ายดาว	“แม่นอีหลีลิมาน”	“จริง ๆ หรือมาน”
อ้ายมาน	“แม่น”	“ใช่”
อ้ายดาว	“พี่ อ้ายดีใจแทนพี่อยู่นะเนี่ย แต่ว่า คู่ของเจ้าเนี่ยเป็งไว้แล้วนะพี่เน้อ”	“พี่ อ้ายดีใจแทนพี่อยู่นะเนี่ย แต่ว่าคู่ ของเจ้าเนี่ยเป็งไว้แล้วนะพี่เน้อ”
อ้ายมาน	“ใคร”	“ใคร”
อ้ายดาว	“บักกีวีนะอ้ายมาน”	“บักกีวีนะอ้ายมาน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะคำพูดร่วมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากอลงคอน ข้อความว่า “เนี่ยเพื่อนว่า โบราณว่าถ้าเจ้าฝั้นเห็นงูเจ้าจะได้เปิดบรีสุทธิ์ตอนอายุ 60 ปี” คือ กลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานที่คณะคำพูด ร่วมมิตรใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาระหว่างอ้ายมานกับอ้ายดาวสนทนากัน ความฝันที่กล่าวถึงทำให้เกิดอารมณ์มีความสุข มีความหวังที่จะได้แต่งงานตอนอายุ 60 ปี คือ วายังไม่สาย ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาแสดงอารมณ์เพื่อสื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกับผู้ชมหรือรับสารนั่นเอง

9. ภาษาล้อ

การใช้ภาษาล้อของคณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องตลกอลอน การใช้ภาษาล้อบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

ภาษาล้อที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานใช้หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสาร การใช้ภาษาล้อของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ทุกคน	“ดอกอิหยั่ง”	“ดอกอิหยั่ง”
บักยีน	“ดอกซ็อน”	“ดอกซ็อน”

บักไผ่	“ว่าจั่งสิ้นเด่”	“ว่าจั่งสิ้นเด่”
บักยี่น	“จนได้ไผ่ได้เขยแล้วได้จัก”	“จนได้ไผ่ได้เขยแล้วได้จัก”
บักไผ่	“คนเห็นกูแล้วเลิฟจั่งซี่”	“คนเห็นกูแล้วเลิฟจั่งซี่”
พระสุธน	“ผู้ใดละเป็นผู้ลี”	“ผู้ใดละเป็นผู้ลี”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมนันท์เชิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** ข้อความว่า “ดอกอียี่ง ดอกซ้อน ผู้ใดละเป็นผู้ลี” คือ กลวิธีการใช้ภาษาล้อใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากัน ตามเรื่องดอกไม้้นั้นคือดอกอะไร คำตอบคือคือดอกซ้อน เป็นการตอบภาษาล้อเลียนถึงความรักที่แฝงอยู่ของผู้ตอบ ดอกซ้อนก็คือความรักที่มีต่อผู้ถาม ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาล้อสื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกับผู้ชมหรือรับสาร

ส่วนคณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ ใช้กลวิธีภาษาล้อเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 8	“ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมี ประเพณีเผาโรงเรียน แวะ เวียนปั่นปันทหาร สนุก. ..สนาม หลอยยิงครู แบกคลื่นปลาทุหนี คลื่นขึ้นนามิค้า”	“ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมีประเพณี เผาโรงเรียน แวะเวียนปั่นปันทหาร สนุกสนามหลอยยิงครู แบกคลื่นปลาทุ หนีคลื่นขึ้นนามิค้า”
คนที่ 8	“จะแม่หน่ายกะหยั่งว่า”	“จะแม่หน่ายกะหยั่งว่า”
คนที่ 1	“หน่ายอียี่งอีก”	“หน่ายอียี่งอีก”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่อง**หมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง** ข้อความว่า “ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมีประเพณีเผาโรงเรียน แวะเวียนปั่นปันทหาร สนุกสนามหลอยยิงครู แบกคลื่นปลาทุหนีคลื่นขึ้นนามิค้า” คือ กลวิธีการใช้ภาษาล้อใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากันเป็นการล้อภาคใต้ของประเทศไทยเชิญชวนให้คนไปท่องเที่ยวแต่เป็นการล้อเลียนเชิงลบ ภาคใต้งาม มีการเผาโรงเรียน ปล้นปันทหาร ยิงครูที่โรงเรียน ริงหนีคลื่นขึ้นนามิ ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาล้อสื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกับผู้ชมหรือรับสารแม้จะเป็นภาพลบผู้รับสารอาจมีอารมณ์ขันหัวเราะร่วมไปด้วย แต่บุคคลที่สูญเสียหรือคนที่อยู่ในท้องถิ่นภาคใต้ที่ประสบเหตุการณ์อันตรายต่าง ๆ จะไม่รู้ลึกลงหรืออารมณ์ขันด้วย

ส่วนคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ ใช้กลวิธีภาษาล้อเพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อำมาตย์คนที่ 1	“ถ้าเราจำทิศได้เราจำทางเมืองได้”	“ถ้าเราจำทิศได้เราจำทางเมืองได้”
จักรีมหาวงศ์	“แล้วมันมีทิศหยั่งแน่”	“แล้วมันมีทิศหยั่งแน่”
อำมาตย์คนที่ 1	“ทิศใหญ่ ๆ มีอยู่ 4 ทิศคือ 1 ทิศอาจ 2 ทิศเยี่ยม 3 ทิศหนุเพียง 4 ทิศเอ็น”	“ทิศใหญ่มีอยู่ 4 ทิศคือ 1 ทิศอาจ 2 ทิศเยี่ยม 3 ทิศหนุเพียง 4 ทิศเอ็น”
จักรีมหาวงศ์	“มันคนละทิศแล้วอำมาตย์เอ๋ย”	“มันคนละทิศแล้วอำมาตย์เอ๋ย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

จากตัวอย่างในข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่องเจ้าหญิงแต่งอ่อน ข้อความว่า “ถ้าเราจำทิศได้เราจำทางเมืองได้ ทิศใหญ่มีอยู่ 4 ทิศ คือ 1 ทิศอาจ 2 ทิศเยี่ยม 3 ทิศหนุเพียง 4 ทิศเอ็น” คือ กลวิธีการใช้ภาษาล้อใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากันเป็นการล้อ โดยการนำทิศทางมาล้ออำมาตย์ ล้อชื่อบุคคลแทนทิศทางต่าง ๆ ที่บอกว่าทิศใหญ่ ๆ มีอยู่ 4 ทิศ คือ 1 ทิศอาจ 2 ทิศเยี่ยม 3 ทิศหนุเพียง 4 ทิศเอ็นที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาล้อสื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

นอกจากนี้คณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์ใช้กลวิธีภาษาล้อเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลวงพี่อ้วน	“แม่ออกธิดายากไปไส”	“แม่ออกธิดายากไปที่ไหน”
ตี	“อยากไป กก บักตาลผู้พุ่นนะ”	“อยากไปที่ต้นตาลไกล ๆ ไนน์”
หลวงพี่อ้วน	“ไปเฮ็ดหยัง กก บักตาลผู้”	“ไปทำอะไรที่ต้นตาลตัวผู้”
ตี	“จ้งมีครวย ๆ”	“จ้งมีครวยๆ (หมายถึงอวัยวะเพศชาย)”
เนรชอด	“โอย”	“โอย”
หลวงพี่อ้วน	“ข่อยบไปดอกข่อยสิไปปูลาดเล่นได้หมบักแต่”	“ฉันไม่ไปเหรอก ฉันจะไปปูลาดนั่งเล่นได้หมบักแต่”
ตี	“หีย จักสิไปเฮ็ดหยังหมแต่”	“หีย จักสิไปเฮ็ดหยังหมแต่”
หลวงพี่อ้วน	“ไปส่องเบ็งแตรด ๆ”	“ไปส่องเบ็งแตรด ๆ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2552, ซีดี)

ตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่องบ่วงกรรม ข้อความว่า “อยากไป กก บักตาลผู้พุ่นนะไปเฮ็ดหยัง กก บักตาลผู้ จ้งมีครวย ๆ ปูลาดเล่นได้หมบักแต่” คือ กล

วิธีการใช้ภาษาล้อใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากันเป็นการล้อ โดยการนำ ลักษณะ ต้นไม้มาล้อกับมนุษย์ว่าต้นตาลผู้ล้อว่ามีอวัยวะเพศชาย ส่วนต้นบักแต้ หรือหมากแต่ กระทงลาย กระทงลาย ล้อว่าเหมือนอวัยวะเพศหญิง ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาล้อสื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

และคณะคำพูด ร่วมมิตรใช้กลวิธีภาษาล้อเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่นม	“องค์ชายทั้งสองเพคะ”	“องค์ชายทั้งสองเพคะ”
องค์ชาย	“แม่นมมบุด”	“แม่นมมบุด”
แม่นม	“อย่าเอ็นไส้กันเพคะ”	“อย่าเรียกอย่างนั้นเพคะ”
องค์ชาย	“ให้เอ็นจั่งไต ลั้งมา”	“ให้เรียกอย่างไรบอกมา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะคำพูด ร่วมมิตร เรื่องกึ่งฟ้ากหลงคอน ประโยคว่า “แม่นมมบุด อย่าเอ็นไส้กันเพคะ” คือ กลวิธีการใช้ภาษาล้อใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน โดยการนำชื่อจริงมาต่อกับตำแหน่งหน้าที่ในการปฏิบัติงาน คือ ตำแหน่งแม่นม ต้องดูแลพระราชโอรส แต่ชื่อจริงแม่นมคือ บุด พอมาเรียกต่อกับตำแหน่งแล้ว คือ แม่นมมบุด ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้ภาษาล้อสื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

10. สำนวนและคำขวัญ

การใช้สำนวนและคำขวัญที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกอลอน การใช้สำนวนและคำขวัญบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

การใช้สำนวนและคำขวัญที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารโดยการใช้สำนวนและคำขวัญของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เพ็ญฉาย	“พระสุธนขา น้ำขึ้นให้รีบตักก่อน เถอะเดวจะลั่นก่อน พระสุธนขา”	“พระสุธนขา น้ำขึ้นให้รีบตักก่อน เถอะเดวจะลั่นก่อน พระสุธนขา”

พระสุนทร “เว้าอะไรละเพ็ญฉาย เว้าให้เรามา “เว้าอะไรละเพ็ญฉาย เว้าให้เรามาเบิ่ง”
เบิ่ง”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะประถมนันท์เชิงศิลป์ เรื่อง**พระสุนทรมนิราห์** ประโยค
ว่า “น้ำขึ้นให้รีบตักก่อนเถอะเต๋วจะล้นก่อน” คือ กลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญเพื่อสื่อ
อารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากัน โดยการนำสำนวนที่ว่า “น้ำขึ้นให้รีบตัก” และต่อสำนวนว่า
“เตียวน้ำจะล้น” ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญ สื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวที
แสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ส่วนคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ มีกลวิธีใช้สำนวนและคำขวัญเพื่อสื่ออารมณ์ขันดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่ลำ	“ชาวสูงอาจร่าด นี้กะได้แม่”	“ชาวสูงชะลูด นี้ก็ได้นะ”
พี่ต้น	“ทีเดียวมันกะได้แม่”	“ทีเดียวมันกะได้แม่”
พ่อใหญ่ลี	“มึงซางเว้าถูกใจพ่ออีหลีเนาะ”	“แกก็ ก็พูดมากไป”
แม่ลำ	“คั้นข่อยบ่เคียวกะบ่ได้เจ้าดอก”	“คั้นข่อยบ่เคียวกะบ่ได้เจ้าดอก”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

ตัวอย่างข้างต้นของคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง**พ่อเฒ่าทำเลย ลูกเขยคนหลวง**
ประโยคว่า “ชาวสูงอาจร่าด ทีเดียวมันกะได้แม่” คือ กลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญเพื่อสื่อ
อารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากันโดยการนำสำนวนอีสานคำว่า “ชาวสูงอาจร่าด ทีเดียวมันกะได้
แม่” เป็นการพูดถึงในเชิงล้อถึงผู้หญิงสาวสวยที่สูงอาจมีนิสัย “ทีเดียวมันกะได้แม่ คำดังกล่าว
หมายถึงผู้หญิงที่มีนิสัยเหมือนแม่แต่ในบริบทดังกล่าวหมายถึงผู้หญิงที่ไม่ว่าแล้วผู้ชายจะได้
สามี หรือได้ตัวเร็วกว่าปกติ” ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญ สื่ออารมณ์ขันที่ผู้
แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ส่วนคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ยังมีกลวิธีใช้สำนวนและคำขวัญเพื่อสื่ออารมณ์ขัน
ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
คนที่ 8	“ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมี ประเพณีเผาโรงเรียน แวะ เวียนปั่นปั่นทหาร สนุก... สนานหลอຍยิงครุ แบกคี่น ปลาทุหนี่คี่นชี่นนามีค้ำ”	“ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมีประเพณี เผาโรงเรียน แวะเวียนปั่นปั่นทหาร สนุกสนานหลอຍยิงครุ แบกคี่นปลาทุ หนี่คี่นชี่นนามีค้ำ”

คนที่ 8	“จะแม่หน่วยกะหยั่งว่า”	“จะแม่หน่วยกะหยั่งว่า”
คนที่ 1	“หน่วยอีหยั่งอีก”	“หน่วยอีหยั่งอีก”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง ข้อความว่า “ภาคใต้งามเลิศ ระเบิดมากมีประเพณีเผาโรงเรียน แวะเวียนปั่นปันทหาร สนุก...สนานหลอหยิงครุ แบกคลื่นปลาทุหนี่คลื่นขึ้นนามีค้ำ” คือ กลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญเพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากัน โดยการนำคำขวัญเชิญชวนไปท่องเที่ยวภาคใต้ มีประเพณีเผาโรงเรียน การปั่นปันทหาร หยิงครุ แบกคลื่นปลาทุหนี่คลื่นขึ้นนามี ที่กล่าวมาเป็น กลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญ สื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
องค์ชายคำชา	“เฮ็ดอีหยั่งต่อรัตนา”	“ทำอะไรต่ออีรัตนา”
องค์ชายรัตนา	“รัตนากำลังจะเข้าด้ายเข้าเข็ม เลยละเด้อ แต่พี่คำชาก็มาปลุก รัตนาก่อน”	“รัตนากำลังจะเข้าด้ายเข้าเข็มเลย ละเด้อ แต่พี่คำชาก็มาปลุกรัตนาก่อน”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

จากข้อความตัวอย่างของคณะคำพูนร่วมมิตร เรื่องกิ้งฟ้ากาหลงคอน สำนวนว่า “เข้าด้ายเข้าเข็ม” คือ กลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญเพื่อสื่ออารมณ์ขัน คู่สนทนาสนทนากัน โดยการนำสำนวนที่ว่า “เข้าด้ายเข้าเข็ม” มาประกอบการสนทนา ความหมายเชิงลึกคือกำลังได้ร่วมเพศกันในความฝันแต่ต้องตื่นก่อนเพราะมีคนมาปลุกทำให้เสียตงโอกาสของน่าจะได้ทำก่อนตื่นที่กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญ สื่ออารมณ์ขันที่ผู้แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ในส่วนของคณะหนุมการ วิเศษศิลป์ ใช้กลวิธีใช้สำนวนและคำขวัญเพื่อสื่ออารมณ์ขันที่น่าสนใจว่า

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ	“อ้าว...องค์ชายอะ...ผมบ่อยากไป เมืองหมันหย่า บ่อยากเห็นหน้าอีชี้ ตัวเบบ่”	“อ้าว...องค์ชายอะ...ผมบ่อยากไปเมือง หมันหย่า บ่อยากเห็นหน้าอีชี้ตัวเบบ่”

ต้า “มาเด้อ...พี่น้องมาเบิ่งซี้โก้เดือน “มาเด้อ...พี่น้องมาเบิ่งซี้โก้เดือนถือน้ำ
ถือน้ำฮ้อน มิ่งซิ่วามิ่งเป็นตาฮัก ฮ้อน มิ่งซิ่วามิ่งเป็นตาฮักติ เต๋าซิตาย”
ติ เต๋าซิตาย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างของคณะอนุกรรมการ วิเศษศิลป์ เรื่องอิเหนา ข้อความว่า “ซี้โก้เดือนถือน้ำ
น้ำฮ้อน มิ่งซิ่วามิ่งเป็นตาฮักติ เต๋าซิตาย” คือ กลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญ

เพื่อสื่ออารมณ์ขันของคู่สนทนาสนทนากัน โดยการนำสำนวนที่ว่า “ซี้โก้เดือนถือน้ำฮ้อน
มิ่งซิ่วามิ่งเป็นตาฮักติ เต๋าซิตาย” เป็นการแต่งสำนวนขึ้นมาใหม่ที่เห็นใสเดือนถือน้ำร้อน นึก
ว่าน่ารักหรือ แก่จะตายแล้ว กล่าวมาเป็นกลวิธีการใช้สำนวนและคำขวัญ สื่ออารมณ์ขันที่ผู้
แสดงบนเวทีแสดงและสื่อสารกันผู้ชมจะรู้สึกมีอารมณ์ขันร่วมไปด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

โดยสรุป กล่าวได้ว่ากลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานนั้น เป็น
การนำเสนอผลการศึกษาใน 4 ประเด็นแรก คือ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ การใช้ท่วงทำนอง
ภาษาต่างประเทศ การใช้ภาษาอุทาน ภาษาเฉพาะกิจ โดยประเด็นที่มีกลวิธีปลีกย่อยหรือ
ซับซ้อน คือ กลวิธีการใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ ที่ใช้คำยืมภาษา ต่างประเทศ 5 ภาษา
คือ คำยืมภาษาอังกฤษ คำยืมภาษาฝรั่งเศส คำยืมภาษาบาลีภาษาสันสกฤต คำยืมภาษาจีน และ
คำยืมภาษาญี่ปุ่น รวมถึงกลวิธีการใช้ภาษาอุทานที่ใช้คำอุทานถึง 10 ลักษณะ อันได้แก่
คำอุทานแสดงความน้อยใจ คำอุทานแสดงความดีใจ คำอุทานแสดงความเสียใจ คำอุทานแสดง
ความกังวลใจ คำอุทานแสดงความตกใจหรือประหลาดใจ คำอุทานแสดงความสงสาร
ปลอบโยน คำอุทานแสดงความรับรู้หรือเข้าใจ คำอุทานแสดงความโกรธเคือง คำอุทานแสดง
ความเรียกร้อง คำและอุทานแสดงความเสริมบท

ในส่วนของกลวิธีการใช้ภาษาเฉพาะกิจที่ใช้ภาษา 10 กลวิธีย่อย คือ ภาษาพวน ภาษา
หยาบ ภาษาผิดกลุ่มสังคม ภาษาแก๊งผิด ภาษาการประพันธ์ ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์
ภาษาแสดงอารมณ์ ภาษาล้อ และสำนวนและคำขวัญ อันเป็นการแสดงถึงความซับซ้อนใน
ระบบคิดและการใช้ภาษาของผู้แสดงหมอลำ ซึ่งนอกจากสื่อความหมายครบถ้วนตามเรื่องราว
แล้ว ยังทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันอีกด้วย

ส่วนกลวิธีการใช้ภาษาขยายความ สมมุติ อ้างอิง และหักมุมเพื่อสื่ออารมณ์ขันใน
การแสดงหมอลำอีสานจะกล่าวถึงในบทต่อไป คือ บทที่ 8

บทที่ 8

กลวิธีสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน: การขยายความ การสมมุติ การอ้างอิง และการหักมุม

ในบทที่ 8 นี้ เป็นผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2. โดยมุ่งศึกษากลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน การศึกษาในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยใช้ข้อมูลสัมภาษณ์สาร ที่ได้จากการถอดเทปการแสดงหมอลำของคณะหมอลำอีสาน จำนวน 10 คณะ ได้ข้อมูลสัมภาษณ์สาร รวมเป็น 20 เรื่อง หรือ 20 สัมภาษณ์สาร แล้วจึงวิเคราะห์กลวิธีที่ใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขัน

ในประเด็นกลวิธีที่ใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานนี้ ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดกลวิธีใช้วัจนภาษาในระดับคำ วลีและประโยค ความหมาย และสัมภาษณ์สารของ จันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133-171), วรวรรณ์ ศรียาภัย (2557, หน้า 137-171) และ กัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์

จากการศึกษากลวิธีที่ใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานพบกลวิธีที่ใช้ภาษา 8 กลวิธี คือ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ การใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ การใช้ภาษาอุทาน ภาษาเฉพาะกิจ การขยายความ การสมมุติ การอ้างอิง และการหักมุม ซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัยไปแล้วในบทที่ 7 จำนวน 4 ประเด็น คือ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ การใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ การใช้ภาษาอุทาน ภาษาเฉพาะกิจ และจะนำเสนอในบทนี้อีก 4 ประเด็น ได้แก่

1. กลวิธีขยายความ
2. กลวิธีสมมุติ
3. กลวิธีอ้างอิง
4. กลวิธีหักมุม

กลวิธีขยายความ

การใช้ภาษาคณะหมอลำอีสานใช้เพื่อขยายความหมายให้ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น เมื่อขยายความแล้วเนื้อหาจะก่อให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อรวมกับบริบทต่าง ๆ ที่คณะหมอลำกำลังใช้เพื่อสื่ออารมณ์ระหว่างทำการแสดงอยู่บนเวที

กลวิธีการขยายความเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นในการแสดงหมอลำอีสาน จากการศึกษาตัวบทหมอลำทั้ง 20 เรื่อง จากหมอลำจำนวน 10 คณะ พบกลวิธีการขยายความเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น 4 กลวิธี คือ การไขความ การใช้ตัวอย่าง การให้เหตุผล และการสรุป มีรายละเอียดและตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. การไขความ

การไขความที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ชั้นเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน การไขความบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

การไขความที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ชั้น แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ชั้นได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารการไขความที่สื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ขุนเอน	“มันห่วงไข้”	“มันห่วงไข้”
องค์จุลมณี	“ช่วยมันมีไข้อยู่ดิวะ”	“ช่วยมันมีไข้อยู่ดิวะ”
ขุนเอน	“มี”	“มี”
องค์จุลมณี	“เจ้าฮู้แม่นบ่ แม่นหยั่งกัน”	“เจ้าฮู้แม่นบ่ แม่นหยั่งกัน”
ขุนเอน	“ฮู้จัก”	“ฮู้จัก”
องค์จุลมณี	“มองอัน กุดจีชี”	“มองอัน กุดจีชี”
ขุนเอน	“แม่นบ่ข้าน้อย”	“แม่นบ่ข้าน้อย”
องค์จุลมณี	“มันบ่แม่น อันนี้เขาเรียนว่ากวางทอง ข้าพเจ้าต้องการอยากได้ กวางตัวนี้ไปเป็นมิ่งบ้านขวัญ เมือง เพราะฉะนั้นอยากให้พวกเจ้าตีวงล้อมเป็นวงแถวถี่ให้กวางนี้อยู่ในชั้นนี้พาดเต้นดอกทางได้ เราลืปกเต้าปาดคอให้ตายเมียนวาเถอะขึ้น	“มันบ่แม่น อันนี้เขาเรียนว่ากวางทอง ข้าพเจ้าต้องการอยากได้กวางตัวนี้ไปเป็นมิ่งบ้านขวัญเมือง เพราะฉะนั้นอยากให้พวกเจ้าตีวงล้อมเป็นวงแถวถี่ให้กวางนี้อยู่ในชั้นนี้พาดเต้นดอกทางได้ เราลืปกเต้าปาดคอให้ตายเมียนวาเถอะขึ้นมันเวียนมากำภูธรมหานาทเรานี้ลิซิ่นซี้มาตามกันเอง”

มันเวียนมากำภูธรมหานาพเรานี้ลี
 ขึ้นขี่ม้าตามกันเอง”
 อำมาตย์ “ออกคอกไฟผู้นั้นต้องคอกขาด” “ออกคอกไฟผู้นั้นต้องคอกขาด”
 (บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่า คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร
 ข้อความว่า “มองอัน กุดจีขี่มันบ่แม่น อันนี้เขาเรียนว่ากวางทอง ข้าพเจ้าต้องการอยากได้กวาง
 ตัวนี้ไปเป็นมิ่งบ้านขวัญเมือง” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษาขยายความ ว่าสิ่งที่เห็นไม่ใช่กุดจีขี่
 (แมลงขี่ควายที่อาศัยอยู่ใต้กองขี้ควายขี้วัว ชาวอีสานบางคนชอบนำมาทำเป็นอาหาร) คำตอบที่
 ได้ คือ เขาเรียกว่ากวางทองคำที่ขยายความต่อจากคำแรกจะทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำ
 ลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบท
 เวนทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สมมาด	“จ้ยเล่ เจลย จ้ยเล่ไวย โย้ย เอื้อนนี่ มันไปตายกันไสเบิดวะ ไปตายไส เบิด”	“จ้ยเล่ เจลย จ้ยเล่ไวย โย้ย เอื้อนนี่มัน ไปตายกันไสเบิดวะ ไปตายไสเบิด”
บัวลย	“สมมาदन้อง อย่าส่งเสียงดัง อี แม่เฮาบ่ช่าบาย อย่าเสียงดังกัน หลาย”	“สมมาदन้อง อย่าส่งเสียงดัง อีแม่เฮา บ่ช่าบาย อย่าเสียงดังกันหลาย”
สมมาด	“กูเว้าแวง มันพิดไผวะ มันพิดไผ”	“กูปุดเสียงดังมันพิดใครวะ มันพิดใคร”
บัวลย	“สมมาดเอื้อยเว้าแล้ว บ่ได้ยิบ เอื้อยบอกว่าอย่าเสียงดังหลายอี แม่ เฮาเราบ่ช่าบาย อยู่่นนั้นนา”	“สมมาดเอื้อยเว้าแล้ว บ่ได้ยิบ เอื้อย บอกว่าอย่าเสียงดังหลายอีแม่ เฮาเรา บ่ช่าบาย อยู่่นนั้นนา”
สมมาด	“ป้าต ! มันคือนานตายกันเบิดแท้ แท้คนป่วยแม ให้มันเหลือแต่คน เมานี้แม โลกซังโลกาชะเหลือเกิน เอื้อยครับ มีอนี้เจ้าคือผู้งามแท้แม มีอนี้เจ้าคือผู้ดีแท้หือ”	“ป้าต ! มันคือนานตายกันเบิดแท้ แท้ คนป่วยแม ให้มันเหลือแต่คนเมานี้แม โลกซังโลกาชะเหลือเกิน เอื้อยครับ มี อนี้เจ้าคือผู้งามแท้แม มีอนี้เจ้า คือ ผู้ดี แท้หือ”
บัวลย	“มีอนี้ คือ มาถามเอื้อยแปลก ๆ แท้ หนอ”	“มีอนี้ คือ มาถามเอื้อยแปลก ๆ แท้หนอ”

สมมาต	“มีอันนี้ คือ มาผู้ดีแท้เอื้อย เอื้อยครับ สมมาตขอเงินจัก 500 แนนเอื้อย”	“วันนี้พี่สาวสวยมากครบ พี่ครับสมมา ตขอเงิน 500 บาท นะครับพี่”
บัวลัย	“แมนหยั่งเกาะสมมาต”	“อะไรนะสมมาต”
สมมาต	“ขอเงินแน”	“ขอเงินด้วย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2554, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะอนุกรรมการพิเศษศิลป์ เรื่อง **ลูกฮักลูกซัง** ข้อความว่า “กูเว้า
แสง มันผิดไผวะ มันผิดไผ” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษาขยายความที่สมมาตพูดเสียงดังที่สาวไม่
พอใจแต่สมมาตก็พูดเสียงดังเพิ่มขึ้นอีก คำที่ขยายความต่อจากคำแรก “มันผิดไผ” (มันผิดใคร
หรือใครใหญ่) จะทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียง
หัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ธรรมบุญญ	“ขอเดชะเถอะพระองค์ ก็ผม ก็คือ ผัวของอีพิมพิราคนี่ละพระองค์”	“ขอเดชะเถอะพระองค์ ก็ผม ก็คือ ผัว ของอีพิมพิราคนี่ละพระองค์”
พิมพิรา	“บ่จริงนะ ๆ”	“บ่จริงนะ ๆ”
ธรรมบุญญ	“บ่จริงได้จั่งได้ละพิมพิรา มึงยังจำ วันนั้นได้บ่เมื่อ 20 ปี คีนหลักวันที่ มึงกระสือกระสนขึ้นมาหากูแล้วมึง ก็บอกกับกูว่ามึงได้ตั้งท้องกับกูได้ 3 เดือน แล้วก็ขอให้กูรับผิดชอบ ลูกในท้องของมึง แต่ตอนนั้นกู ปฏิเสธคำขอร้องของมึงแล้วมึงก็ ได้ขึ้นว่ามึงซิจะก้าวขึ้นที่สูงกว่านี้ พิมพิราที่สูงสำหรับคนอย่างมึงนะ ก็คือการจับองค์ชายเชิดชัยมาเป็น ผัวของมึงยังงั้ละพิมพิรา”	“บ่จริงได้จั่งได้ละพิมพิรา มึงยังจำวัน นั้นได้บ่เมื่อ 20 ปี คีนหลัก วันที่มึง กระสือกระสนขึ้นมาหากู แล้วมึงก็บอก กับกูว่ามึงได้ตั้งท้องกับกูได้ 3 เดือน แล้วก็ขอให้กูรับผิดชอบลูกในท้องของ มึง แต่ตอนนั้นกูปฏิเสธคำขอร้องของมึง แล้วมึงก็ได้ขึ้นว่ามึงซิจะก้าวขึ้นที่สูงกว่า นี้ พิมพิราที่สูงสำหรับคนอย่างมึงนะก็ คือการจับองค์ชายเชิดชัยมาเป็นผัวของ มึงยังงั้ละพิมพิรา”
เชิดชัย	“จริงหรือเปล่าพิมพิรา”	“จริงหรือเปล่าพิมพิรา”
พิมพิรา	“บ่จริงเพคะ”	“บ่จริงเพคะ”
ธรรมบุญญ	“แล้วก็ที่สำคัญ พิสมัย ก็คือ ลูก ของกระผมนั่นเอง”	“แล้วก็ที่สำคัญ พิสมัย ก็คือ ลูกของ กระผมนั่นเอง”

พิสมัย	“หุบปากเดี๋ยวนี้นะไอ้ชาติชั่ว น้ำหน้าอย่างมึงนะสิจะมาเป็นพ่อของพิสมัย มึงบ่ต้องมาเว้าเลยบ่จริงนะเพคะแม่ขา บ่จริงนะเสด็จพ่อ”	“หุบปากเดี๋ยวนี้นะไอ้ชาติชั่ว น้ำหน้าอย่างมึงนะสิจะมาเป็นพ่อของพิสมัย มึงบ่ต้องมาเว้าเลยบ่จริงนะเพคะแม่ขา บ่จริงนะเสด็จพ่อ”
ตำรวจ	“จริงครบสมเด็จย่านี้ คือ หมายถึงจากกรมตำรวจให้มาจับคุณพิมพิรา ข้อหาสมรู้ร่วมคิดค้าประเวณีหญิงสาวกับไอ้เสี่ยธรรมบุญคนนี้ครับ ผมขอなたัวคุณพิมพิราไปกับผมเดี๋ยวนี้นะครับ”	“จริงครบสมเด็จย่านี้ คือ หมายถึงจากกรมตำรวจให้มาจับคุณพิมพิรา ข้อหาสมรู้ร่วมคิดค้าประเวณีหญิงสาวกับไอ้เสี่ยธรรมบุญคนนี้ครับ ผมขอなたัวคุณพิมพิราไปกับผมเดี๋ยวนี้นะครับ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง**แรงรักแรงแค้น** ข้อความว่า “คนอย่างมึงนะก็คือการจับองค์ชายเซดซัยมาเป็นพ่อของมึงยังงัยละพิมพิรา” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษาขยายความถึงผู้หญิงที่พยายามจับผู้ชายหรือองค์ชายเป็นพ่อ จะทำให้เกิดอารมณ์ขันซึ่งคณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พ่อวีรพงษ์	“กุสิเหยียบคอมมิ่งเตะห้วยมูตา เหลี่ยมมาแม่มิแม่ะ ลูกกุเสี่ยคน ย่อนสูนิตัว บัญยามได้ตีกันบาดนั้น หยุด...พลลูกหล่า ฟังพ่อเว้าลูกเอ้ย เลิกชะ เลิกกินเหล้าเมายาเลิกคบมู ชั่ว ๆ แบบนี้ เริ่มต้นใหม่ หาเอาลูกเอาเมีย มักไผชอบไผนี่เนี้ยเนี้ย เนี้ยเนี้ยนั่งยุนี้ลูกมีตะคนงาม ๆ พ่อสิ แต่งให้เลยค่าตองทอได้พอบเกียงเอา”	“กุสิเหยียบคอมมิ่งเตะห้วยมูตาเหลี่ยมมาแม่มิแม่ะ ลูกกุเสี่ยคนย่อนสูนิตัว บัญยามได้ตีกันบาดนั้น หยุด...พลลูกหล่า ฟังพ่อเว้าลูกเอ้ย เลิกชะ เลิกกินเหล้าเมายาเลิกคบมูชั่ว ๆ แบบนี้ เริ่มต้นใหม่ หาเอาลูกเอาเมีย มักไผชอบไผนี่เนี้ยเนี้ย เนี้ยเนี้ยนั่งยุนี้ลูกมีตะคนงาม ๆ พ่อสิ แต่งให้เลยค่าตองทอได้พอบเกียงเอา”
แม่ราตรี	“แมนคือความพ่อเจ้าว่าลูกหล่า เลิกคบสา เขาอายหยัด เขาอายสกล เขาอายคนนั้น”	“แมนคือความพ่อเจ้าว่าลูกหล่า เลิกคบสา เขาอายหยัด เขาอายสกล เขาอายคนนั้น”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละทอง** ข้อความว่า “กุลีเหยียบคอมิ่งเตะห้วยมูตาเหลี่ยมมาเม้ามีมะ ลูกกุเสียนคนย๋อนสูนิตัว” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษาขยายความ แสดงความไม่พอใจที่ลูกของผู้พูดไปคบเพื่อนที่เป็นคนไม่ดี ทำให้เสียน จะทำให้เกิดอารมณ์ขัน คำว่า “ห้วยมูตาเหลี่ยม” เป็นการขยายความเพื่อให้เข้าใจเชิงลึกกลุ่มเพื่อนที่ดี เป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

2. การให้ตัวอย่าง

การให้ตัวอย่างที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน การให้ตัวอย่างบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

การให้ตัวอย่างที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารการให้ตัวอย่างที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บักไผ่	“ว้าย...อีนี้มันว่าหน้าบักแหลมมันน่าให้เอา”	“ว้าย...อีนี้มันว่าหน้าบักแหลมมันน่าให้เอา”
เพ็ญฉาย	“เด็จพี่ ยีนยืมหาสิแต่ดอะไรเพคะ เด็จพี่”	“เด็จพี่ ยีนยืมหาสิแต่ดอะไรเพคะ เด็จพี่”
พระสุธ	“เป็นหยังอีก”	“เป็นอะไรอีก”
เพ็ญฉาย	“น้องฉายนี้”	“น้องฉายนี้”
บักไผ่	“อย่าว่าน้องฉายเลยว้าย”	“อย่าว่าน้องฉายเลยว้าย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น ของคณะประถมนันเทิงศิลป์ เรื่อง **พระสุธนมโนราห์** ข้อความว่า “ว้าย ! อีนี้มันว่าหน้าบักแหลมมันน่าให้เอาเด็จพี่ ยีนยืมหาสิแต่ดอะไรเพคะ เด็จพี่” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษายกตัวอย่างที่ว่าเสด็จยืมทำไมเป็นยืมแล้วก็ไม่ทำให้อะไรดีขึ้น ผู้ฟังเมื่อได้ยินประโยค “ยีนยืมหาสิแต่ดอะไรเพคะ” จะทำให้เกิดอารมณ์ขัน คำดังกล่าวเป็นการยกตัวอย่างยืมทำไม ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ทั้งสี่คน	“เป็นอีหยั่ง”	“เป็นอีหยั่ง”
แม่	“เป็นผัวเกากูเปิด”	“เป็นผัวเกากูเปิด”
ทั้งสี่คน	“ปาด ! มาแสงแท้สุ”	“ปาด ! มาแสงแท้สุ”
ปู่ลูก	“ถ้ารู้ว่านาตนเป็นแบบนี้กูผูกคอตาย ตั้งแต่อยู่ในท้องนะคะมีน้กแสดงเดิน ออกมาเพิ่มหนึ่งคนแม่วิ่งหนี”	“ถ้ารู้ว่านาตนเป็นแบบนี้กูผูกคอตาย ตั้งแต่อยู่ในท้องนะคะมีน้กแสดงเดิน ออกมาเพิ่มหนึ่งคนแม่วิ่งหนี”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะรุ่งทิวา อำนวยการศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นค่าง ประโยคที่ว่า “เป็นอีหยั่งเป็นผัวเกากูเปิด” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษา ยกตัวอย่างที่ตัวละครสื่อสารกัน ประโยคดังกล่าว หมายถึง ผู้ชายที่เป็นพ่อของทั้งสี่คนนั้นเป็น ผัวเกาหรือสามีของคนพูดทั้งหมด ผู้ฟังเมื่อได้ยินคำว่า “ผัวเกากูเปิด” จะทำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งคำดังกล่าวมาเป็น ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียง หัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นิพน	“มึงเป็นหยั่งคือม๊กอืด้อย”	“มึงเป็นหยั่งคือม๊กอืด้อย”
หนนวย	“กูบ่ ม๊กอืด้อยแต่ว่ามันด่ากูแบบ แบบแบบแบบ กูอยากไปข่มขืนมันกู อยากสู้อัจกว่าตอนมันสำเร็จความ ใครอยู่กับกูเสียงคางมันลิเป็นจั่งได มันลิคือเสียงบ้อยบ่ แสดงว่ากูเอา นีสัยหมาหมาสูมาใช้แล้วแมนเบาอะ”	“กูบ่ ม๊กอืด้อยแต่ว่ามันด่ากูแบบแบบ แบบแบบ กูอยากไปข่มขืนมันกูอยากสู้อ ัจกว่าตอนมันสำเร็จความใครอยู่กับกู เสียงคางมันลิเป็นจั่งไดมันลิคือเสียง บ้อยบ่ แสดงว่ากูเอานีสัยหมาหมาสูมา ใช้แล้วแมนเบาอะ”
นิพน	“บ่ต้องหวง ออกน่านักเลงนักเลงพา เฮ็ดจั่งไดกะเฮ็ดจั่งลั่น”	“บ่ต้องหวง ออกน่านักเลงนักเลงพา เฮ็ดจั่งไดกะเฮ็ดจั่งลั่น”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่องข้าวนอกลาน มารคนละทอง ข้อความว่า “กูอยากไปข่มขืนมันกูอยากสู้อัจกว่าตอนมันสำเร็จ” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษา ยกตัวอย่างที่หมอลำนิยมใช้ คำดังกล่าวหมายถึงผู้ชายอยากไปข่มขืนผู้หญิงและอยากได้ยินผู้หญิงร้องเวลาถูกข่มขืน ผู้ฟังเมื่อได้ยินคำว่า “ข่มขืน” จะทำให้เกิดอารมณ์ขัน คำดังกล่าวมา

เป็นคำที่ยกตัวอย่างจากประโยคแรก คณะหมอลำอีสานใช้เป็นกลวิธีหนึ่งเพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบาทเวทีและผู้ชมที่กำลังชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เซียงคำมี	“เซียงคำมีกินแล้งแล้วหมูเ็นไป เวียนเทียนทอดผ้าว่า มื้อนี้ 15 ค่ำ เดือน 11 ออกพรรษาคิดอยากหาผู้เว้าสู่ หนาวมาแล้วอยู่บ่เป็น นีละ ทิดคร่าวทิดพลูเอ้ย มื้อนี้ 15 ค่ำ เดือนเต็มดวง ออกพรรษาลาพระเจ้า”	“เซียงคำมีกินแล้งแล้วหมูเ็นไปเวียน เวียนทอดผ้าว่า มื้อนี้ 15 ค่ำ เดือน 11 ออกพรรษาคิดอยากหาผู้เว้าสู่ หนาว มาแล้วอยู่บ่เป็น นีละทิดคร่าวทิดพลูเอ้ย มื้อนี้ 15 ค่ำเดือนเต็มดวง ออกพรรษาลาพระเจ้า”
ทิดคร่าว	“กะหย่อน วงคร่าวแล้วได้ยินเสียง ญาคุตติกลองตรึม ๆ”	“กะหย่อน วงคร่าวแล้วได้ยินเสียง ญาคุตติกลองตรึม ๆ”
เซียงคำมี	“เพิ่นมีการเวียนเทียนทางวัดคุ้ม ใต้ตัวอายทิดมื่อนี้ว่าสิชวนทิดพลู ทิดขาว พร้อมน้อง ๆ เยวชนไป เวียนเทียนนำเพิ่น ชั้นดอกมื่อนี้”	“เพิ่นมีการเวียนเทียนทางวัดคุ้มใต้ตัว อ้ายทิดมื่อนี้ว่าสิชวนทิดพลู ทิดขาว พร้อมน้อง ๆ เยวชนไปเวียนเทียนนำเพิ่น ชั้นดอกมื่อนี้”
ทิดคร่าว	“แต่ว่าสิไปเวียนเทียนมีพุสาวไป เดียวนี้”	“แต่ว่าสิไปเวียนเทียนมีพุสาวไปเดียวนี้”
เซียงคำมี	“มีแล้วนัดกับสาวทองจันทร์ วงคำแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าหมูเฮาไปสุผู้สุคนแล้ว ว่าสิไปชวนสาวทองจันทร์ จั่งค้อยแวะ จั่งค้อยแวะไปเวียนเทียนกันเนาะ เฮา เฮามาฟ้าวเดินทางกันเถาะไป”	“มีแล้วนัดกับสาวทองจันทร์ วงคำแล้ว เพราะฉะนั้นถ้าหมูเฮาไปสุผู้สุคนแล้ว ว่าสิไปชวนสาวทองจันทร์ จั่งค้อยแวะ จั่งค้อยแวะไปเวียนเทียนกันเนาะ เฮา เฮามาฟ้าวเดินทางกันเถาะไป”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างดังกล่าวของคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักนี้มีกรรม ข้อความว่า “กะหย่อน วงคร่าวแล้วได้ยินเสียง ญาคุตติกลองตรึม ๆ” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษายกตัวอย่างที่หมอลำนิยมใช้ ข้อความดังกล่าวเป็นการกล่าวถึงเวลาที่คนไปทำบุญเนื่องในวันออกพรรษานิยมไปกัน มีคำที่ยกตัวอย่าง คือ “ติกลองตรึม ๆ” ดังกล่าวมาเป็นคำที่ยกตัวอย่างจากประโยคแรกเมื่อคนได้ยินเสียงกลองแล้วจะไปวัด ซึ่งคณะหมอลำอีสานใช้เป็นกลวิธีหนึ่งเพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบาทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เตี้ย	“สาธุอิพ่ออิแม่เอ๋ย ตกถึกขวยมด แดงให้ช้อยจักบาดแน่เด้อ”	“สาธุอิพ่ออิแม่เอ๋ย ตกถึกขวยมดแดง ให้ช้อยจักบาดแน่เด้อ”
แหล่	“ถึกของเฒ่าพ่อผู้ใหญ่แหล่พูด คั่น ว่าบ่เอากะให้ไปถึกของ อบต.”	“ถึกของเฒ่าพ่อผู้ใหญ่แหล่พูด คั่นว่าบ่ เอากะให้ไปถึกของ อบต.”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ก, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง **รักนี้มีกรรม** ข้อความ “ถึกของเฒ่าพ่อผู้ใหญ่แหล่พูด คั่นว่าบ่เอากะให้ไปถึกของ อบต.” ตามที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษายกตัวอย่าง โดยมีสาระกล่าวถึงหากได้รวมเพศกับพ่อเฒ่าผู้ใหญ่แล้วจะติดใจ การนำเรื่องเพศเป็นกลวิธีที่คณะหมอลำอีสานใช้เป็นกลวิธีหนึ่งเพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ ซึ่งการสื่อสารดังกล่าวเป็นการมุ่งให้เกิดอารมณ์ขัน มิได้มุ่งให้ผู้รับชมเกิดความรู้สึกทางเพศแต่อย่างใด เนื่องจากเรื่องเกี่ยวกับเพศนั้นเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
มเหสีลลาวัลย์	“ห้วงมันเฮ็ดหยัง”	“ห้วงมันทำไม”
พญาสิลราช	“ไปปิ่นภูปิ่นผาดกลางมาหาเพื่อ ท่องแตกเป้าะลิเฮ็ดจั่งโตมันแสงบ่ คือบ้านคือเมืองเขา โอ้ยช้อยย่าน มันตายช้อยสิบมีผู้ด่ายามมือ เซ้ามือแลงนั้นนา ไปชั้นมันบ่ตาย มันกะลิคีนมาดอก มือนี้รอกคอย ลองเบิ่งว่าผู้ได้สิมีบุญวาสนามา มาได้ปะ”	“ไปปิ่นภูปิ่นผาดกลางมาหาเพื่อท่องแตก เป้าะลิเฮ็ดจั่งโตมันแสงบ่คือบ้านคือ เมืองเขา โอ้ยช้อยย่าน มันตายช้อยสิบมี ผู้ด่ายามมือเซ้ามือแลงนั้นนา ไปชั้นมัน บ่ตายมันกะลิคีนมาดอก มือนี้รอกคอย ลองเบิ่งว่าผู้ได้สิมีบุญวาสนามา มาได้ปะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง **รักทรมาณ** ข้อความว่า “ไปปิ่นภูปิ่นผาดกลางมาหาเพื่อท่องแตกเป้าะ” ที่กล่าวมาเป็นการใช้ภาษายกตัวอย่างเป็นความห้วนโยหากไปปิ่นภูผากลับอันตรายตกลงมาท่องอาจอาจแตกได้ที่กล่าวมาเป็นกลวิธีที่คณะหมอลำอีสานใช้เป็นกลวิธีหนึ่งเพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

3. การให้เหตุผล

การให้เหตุผลที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องตลกกลอน การให้เหตุผลบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง ดังตัวอย่าง

การให้เหตุผลที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารการให้เหตุผลที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นวลจันทร์	“เจ้าบ่รูปต้องมาเว้าเลย”	“คุณไม่รู้ไม่ต้องมาพูดเลย”
ตีใหญ่	“อยากเป็นแสงดีคุณนาย”	“อยากเป็นมากหรือคุณนาย”
นวลจันทร์	“เจ้าบ่ต้องมาตุถูกข่อย เป็นเทิงพ่อเทิงลูกเอาโลัดเจ้า”	“คุณไม่ต้องมาตุถูกฉัน เป็นทั้งพ่อทั้งลูกเชิญเอาไปเลย”
ตีใหญ่	“บ่ต้องเอาพ่อกะได้ดอกเป็นคุณนายมานี้”	“ไม่ต้องแต่งงานกับพ่อก็ได้เป็นคุณนายมานี้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนต์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้นของคณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต ข้อความว่า “เจ้าบ่รูปต้องมาเว้าเลยอยากเป็นแสงดีคุณนายเจ้าบ่ต้องมาตุถูกข่อยเป็นเทิงพ่อเทิงลูกเอาโลัดเจ้าบ่ต้องเอาพ่อกะได้ดอกเป็นคุณนายมา” ที่กล่าวมาเป็นการให้เหตุผลที่ว่า “นวลจันทร์อยากเป็นคุณนาย” ตามความคิดของพ่อของตีใหญ่และตีใหญ่ ผู้ฟังเมื่อได้ยินข้อความว่า “เจ้าบ่ต้องมาตุถูกข่อย เป็นเทิงพ่อเทิงลูกเอาโลัดเจ้า” จะทำให้เกิดอารมณ์ขันกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบนเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หลอด	“คนจั่งได้มะ คือ สบถ่านยัดแน่น ๆ เท”	“คนจั่งได้มะ คือ สบถ่านยัดแน่น ๆ เท”
หนหวย	“ฮ่วย ! คนสมบุญ”	“ฮ่วย ! คนสมบุญ”
หลอด	“คนสมบุญ บ่บ้านข่อยบ่เห็นคนสมบุญเดะ”	“คนสมบุญ บ่บ้านฉันไม่เรียกว่าเป็นคนสมบุญนะ”

หนวย “เขาอินหยั่ง” “เขาเรียกว่าอะไร”
 หลอด “เขาเอ็นคนซีไฟใหญ่” “เขาเรียกว่าคนงูใหญ่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะวิระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละห้อง** ข้อความว่า “คนจิ้งได้มะคือสอบถ่านยัดแน่น ๆ แท้ฮ่วย ! คนสมบุนคนสมบุนบ้านข่อยบ่เอ็นคนสมบุนเดะเขาอินหยั่งเขาเอ็นคนซีไฟใหญ่” ที่กล่าวมาเป็นการให้เหตุผลที่ว่าคนอะไรดูเหมือนกระสอบถ่าน แต่พอฟังประโยคต่อไปอีกจะทราบเหตุผลที่เป็นคนลักษณะดังกล่าว ผู้ฟังเมื่อได้ยินประโยคว่า “เขาเอ็นคนซีไฟใหญ่” ไม่ใช่เป็นคนอันใหญ่เหมือนกระสอบถ่าน จากที่กล่าวมาจะทำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ขุนนาง	“ปะ ๆ เขาไปสอบดอกไม้ต่อ”	“ปะ ๆ เขาไปสอบดอกไม้ต่อ”
อำมาตย์	“ไป ไป ไปนอนนำพระองค์เด้อ เอ้อ ผู้ชายห้ามนอนเด้อ”	“ไป ไป ไปนอนนำพระองค์เด้อ เอ้อ ผู้ชายห้ามนอนเด้อ”
ขุนเอน	“บ่นอนจ้งได้เนาะ”	“บ่นอนจ้งได้เนาะ”
อำมาตย์	“นอนบ่ได้ เขาต้องอยู่ยามรักษา เวรยาม”	“นอนบ่ได้ เขาต้องอยู่ยามรักษาเวร ยาม”
ขุนเอน	“เฮารับราชการเป็นผ่านค่าน มื้อนี้ บักคักเลย”	“เฮารับราชการเป็นผ่านค่าน มื้อนี้บัก คักเลย”
อำมาตย์	“แมนหยั่งอะ”	“แมนหยั่งอะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง **4 ยอดกุมาร** ข้อความว่า “ปะ ๆ เขาไปสอบดอกไม้ต่อไปไปนอนนำพระองค์เด้อ เอ้อผู้ชายห้ามนอนเด้อบ่นอนจ้งได้เนาะ นอนบ่ได้เขาต้องอยู่ยามรักษาเวรยามเฮารับราชการเป็นผ่านค่านมื้อนี้บักคักเลยแมนหยั่งอะ” ที่กล่าวมาเป็นการให้เหตุผลที่ทุกคนต้องรักษาเวรยามจะนอนไม่ได้ แต่พอฟังประโยคต่อไปอีกจะทราบเหตุผลที่เป็นที่ว่าทำไมนอนไม่ได้ ผู้ฟังเมื่อได้ยินขุนเอนพูดว่า “เฮารับราชการเป็นผ่านค่าน มื้อนี้บักคักเลย” ซึ่งเหตุผลดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกันแต่โยงถึงเหตุผลเกี่ยวกับการเมืองไทยที่มีฝ่ายรัฐบาล ฝ่ายค้าน จากที่กล่าวมาจะทำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อ้วน	“โอย ! ขอดเอ๋ย พ่อชินชะแล้วมาแต่ปี 34 อยู่ตั้งแต่ก่อนพ่อ เป็นนักดนตรีนั่งตีฉิ่ง อยู่พุ้นสุดสาครเป็นจิ้งโด้ทางหัวหน้าบอกย้ายตำแหน่งให้มาลำ สกุกเอาเงินทูปซำค่าโตอย่าไปง้อ”	“โอย ! ขอดเอ๋ย พ่อชินชะแล้วมาแต่ปี 34 อยู่ตั้งแต่ก่อนพ่อ เป็นนักดนตรีนั่งตีฉิ่ง อยู่พุ้นสุดสาครเป็นจิ้งโด้ทางหัวหน้า บอกย้ายตำแหน่งให้มาลำ สกุกเอาเงินทูปซำค่าโตอย่าไปง้อ”
ชอด	“เจ้าคือลิโด้หลายน้อพ่อ”	“เจ้าคือลิโด้หลายน้อพ่อ”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรัฐทิวาอำนวยการศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมากแดงหล่นค้าง ข้อความว่า “โอยขอดเอ๋ยพ่อชินชะแล้วมา แต่ปี 34 อยู่ตั้งแต่ก่อนพ่อเป็นนักดนตรีนั่งตีฉิ่งอยู่พุ้นสุดสาครเป็นจิ้งโด้ทาง หัวหน้าบอกย้ายตำแหน่งให้มาลำสกุกเอาเงินทูปซำค่าโตอย่าไปง้อโด้กู อยากรู้เห็นตอนมึงเชิงโก้เด้อเนาะขามันกะสิบ่ควดทำกูเอาควดทำกูเอา ตินะจะ” ที่กล่าวมาเป็นการให้เหตุผลทำไมอ้วนไม่ตั้งฉิ่งต่อไปอีกทั้ง ๆ ที่เริ่มทำงานตั้งแต่ พ.ศ. 2534 เป็นต้นเจ้าของคณะหมอลำบอกว่าให้บอกมาลำดีกว่าได้เงินทูปมากกว่าค่าจ้างที่เป็นนักดนตรีรายเท่า ผู้ฟังเมื่อได้ยินขอดถามถามคำถามว่า “เจ้าคือลิโด้หลายน้อพ่อ” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินการแสดงเหตุผลจากการเป็นนักดนตรี มาแสดงเป็นตลก จะทำให้เกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่

4. การสรุป

การสรุปที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคมทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องตลกกลอน การสรุปบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดงดังตัวอย่าง

การสรุปที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารการสรุปที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ไ้้มาน	“อ้อสระอโนดาต พวกตัวไประวังกันดี ๆ เด้อ”	“อ้อสระอโนดาต พวกตัวไประวังกันดี ๆ เด้อ”
มโนราห์	“ระวังอิหยังเฮื้อย”	“ระวังอะไรคะพี่”

ไอ้มาน “ระวังปลิง” “ระวังปลิง”
 มโนราห์ “อ้าว ! มีปลิงสิเอื้อย” “อ้าว ! มีปลิงหรือพี”
 ไอ้มาน “อ้าว ! อีห่านี่สิไหลยไหลยแท้ว่า เล่น น้ำก็มีปลิงจะให้มิไดโนเสาได้จั่งซี่” “อ้าว ! อีห่านี่สิไหลยไหลยแท้ว่า เล่น น้ำก็มีปลิงจะให้มิไดโนเสาได้จั่งซี่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะประณมบันเทิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** ข้อความ “อสรระอนดาตพวกตัวไป ระวังกันตี ๆ เค้อระวังอียังเอื้อยระวังปลิงอ้าวมีปลิงสิเอื้อยอ้าวอีห่านี่สิไหลยไหลยแท้ว่าเล่นน้ำก็มีปลิงจะให้มิไดโนเสาได้จั่งซี่” ที่กล่าวมาเป็นการสรุป จากประโยค “อ้าว ! อีห่านี่สิไหลยไหลยแท้ว่า เล่นน้ำก็มีปลิงจะให้มิไดโนเสาได้จั่งซี่” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินไอ้มานสรุปว่าการมาเล่นน้ำแม่ในสระอนดาตก็มีปลิงจะมีไดโนเสาได้อย่างไร เมื่อผู้ชมด้านล่างเวทีได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีหมอลำ

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บานเย็น	“หลูโตนมแม่มันหยัง ให้มันตายโลด ผัวนั้นมันป่วยมะ เอ็ดหยังให้กูกะ บได้กูคือมาสิสะออนแมนเปาะ”	“สงสารมันทำไม ให้มันตายไปเลย ผัวกู ทำอะไรก็ได้ ไม่ต้องไปสนใจมัน”
เพื่อนบานเย็น	“เขาเดี๋ยวนี เขาเว้าเรื่องลูกเรื่องย่า เดียวสิพาไปเล่นไปเที่ยว ไปบ่อน”	“หยุดเดี๋ยวนี หยุดพูดเรื่องลูกเรื่องย่า จะพาไปเที่ยวที่บ่อน”
บานเย็น	“ไปบ่อน เสียสิ้ว”	“ไปบ่อน เสียสิ้ว”
เพื่อนบานเย็น	“ผู้ชายคืออาหารว่างของเรา”	“ผู้ชายคืออาหารว่างของเรา”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะเสี่ยอีสาน เรื่อง**เงินคือพระเจ้าข้าวเลี้ยงชีวิต** ข้อความว่า “หลูโตนมแม่มันหยังให้มันตายโลดผัวนั้นมันป่วยมะเอ็ดหยังให้กูกะบได้กูคือมาสิสะออนแมนเปาะเขาเดี๋ยวนีเขาเว้าเรื่องลูกเรื่องย่าเดียวสิพาไปเล่นไปเที่ยวไปบ่อนไปบ่อนเสียสิ้วผู้ชาย คืออาหารว่างของเรา” ที่กล่าวมาเป็นการสรุปจากประโยค “ผู้ชาย คืออาหารว่างของเรา” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินบานเย็นและเพื่อนของบานเย็นคุยกันที่พูดถึงการไปบ่อนเล่นการพนันแถมได้เสียกับผู้ชายอีก เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวที

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
หนนวย	“ท่าข้างสิ๊กไม้”	“ท่าข้างสิ๊กไม้”
หลอด	“มันเป็นจั่งได้ข้างสิ๊กไม้”	“มันเป็นอย่างไรท่าข้างสิ๊กไม้”
หนนวย	“ข้างสิ๊กไม้กะสิ๊กควก ๆ”	“ข้างสิ๊กไม้กะสิ๊กควก ๆ”
วีระพงษ์	“เฮ็ดแล้วกะบ่มีคือเก่า”	“เฮ็ดแล้วกะบ่มีคือเก่า”
หลอด	“นั่นลาวว่าเฮ็ดแล้ว”	“นั่นลาวว่าเฮ็ดแล้ว”
หนนวย	“อันนี้กะเฮ็ดแล้วเบาะ”	“อันนี้กะเฮ็ดแล้วเบาะ”
วีระพงษ์	“อ้อ”	“อ้อ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกจาน มารคนละท้อง** ข้อความว่า “ท่าข้างสิ๊กไม้มันเป็นจั่งได้ข้างสิ๊กไม้ข้างสิ๊กไม้กะสิ๊กควก ๆ เฮ็ดแล้วกะบ่มีคือเก่านั่นลาวว่าเฮ็ดแล้ว อันนี้กะเฮ็ดแล้วเบาะ” ที่กล่าวมาเป็นการสรุป จากประโยค “อันนี้กะเฮ็ดแล้วเบาะ” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินวีระพงษ์พูด คำว่า “อ้อ” ที่พูดถึงความหมายที่แฝงถึงการรวมเพศของข้างมาเปรียบเทียบกันคน เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบาทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวที

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ขุนเอน	“เหม็นแล้ว”	“เหม็นแล้ว”
อัคคี	“อ้าว ! คนตายคาวเดียวเป็นหยั่งคือสิเหม็นไว้แท้”	“อ้าว ! คนตายคาวเดียวเป็นหยั่งคือสิเหม็นไว้แท้”
ขุนเอน	“พระองค์ตกลองทางกันซี่แตกไล่แตก เลยเหม็น”	“พระองค์ตกลองทางกันซี่แตกไล่แตก เลยเหม็น”
อัคคี	“หี...มันแมนอิหสิติขุนเอน”	“หี.มันแมนอิหสิติขุนเอน”
ขุนเอน	“แมน แม่เอ้ยไล่แตกเหม็นคือสิตายนิ มันแล้วมันแห้ง หาน้ำล้างกะบ่มีแม่เอ้ย เหม็น เหม็น หามาได้เค็งทางบ่ไหวดอกสั้นดอก ถิมนี้ ละเฮาฝังนี้ละแม่คืดเบ็งแทนเป็นหยั่ง หามาคนซี่แตกมะแม่”	“แมน แม่เอ้ยไล่แตกเหม็นคือสิตายนิ มันแล้วมันแห้ง หาน้ำล้างกะบ่มีแม่เอ้ย เหม็น เหม็น หามาได้เค็งทางบ่ไหวดอกสั้นดอก ถิมนี้ ละเฮาฝังนี้ละแม่คืดเบ็งแทนเป็นหยั่ง หามาคนซี่แตกมะแม่”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ง, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง 4 ยอดกุมาร ข้อความว่า “เหม็นแล้วอ้าว ! คนตาย คาวเดียวเป็นหยั่งคือสิเหม็นไว้แท้พระองค์ตกลงทางกันชี้แตกใส่แตกเลย เหม็นแม่แม่เอ๋ยใส่แตกเหม็นคือสิตายนิมันแล้วมันแห้งหาน้ำล้างกะบ่มีแม่เอ๋ย เหม็นเหม็นหามาได้เค็งทางบ่ไหวดอกสั้นดอกถิ่มนี่ละเฮาผั่งนี่ละแม่คิด เบ็งแห่นเป็นหยั่งหามาคนชี้แตกมะแม่” ที่กล่าวมาเป็นการสรุปจากประโยค “ห้ามคนชี้แตกมะแม่” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินการพูดถึงคนตายแล้วจะมีกลิ่นเหม็นแต่คนชี้แตกเหม็นเหมือนคนที่ตายแล้ว เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวที

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระรูปที่ 1	“แม่เสียงอีหยั่งคือให้เพื่อนฉาย หนังเร็วแท้”	“แม่เสียงอีหยั่งคือให้เพื่อนฉายหนังเร็ว แท้”
ตลกคนที่ 1	“แม่เสียงอีหยั่ง พี่เงรแม่เฮ็ดอีหยั่ง หยั่งเป็นตามีแสงแท้”	“แม่เสียงอีหยั่ง พี่เงรแม่เฮ็ดอีหยั่ง เป็นตามีแสงแท้”
พระรูปที่ 1	“บักปอบมึงเอยเงรน้อยเบ็งหนังโป้”	“บักปอบมึงเอยเงรน้อยเบ็งหนังโป้”
พระรูปที่ 2	“มานี่ มาหลอยเบ็งคลิพหนังโป้ใน โทรทัศน์ เจ้านี่นิสัยบ่ดี บวชกะได้ บวชถือศีลกะได้ถือศีล นิสัยบ่ดี คิดถึงคุณข้าวคุณน้ำเอากักบาท ชะน้อ ใช้การบ่ได้จักเรื่อง เอายูทูด ให้จักเรื่องแน่”	“มานี่ มาหลอยเบ็งคลิพหนังโป้ใน โทรทัศน์ เจ้านี่นิสัยบ่ดี บวชกะได้บวช ถือศีลกะได้ถือศีล นิสัยบ่ดีคิดถึงคุณ ข้าวคุณน้ำเอากักบาทชะน้อ ใช้การบ่ได้ จักเรื่อง เอายูทูดให้จักเรื่องแน่”
ตลกคนที่ 1	“เดี๋ยว ๆ ขเจ้าบ่เอ็นยูทูดเฟิ่น เอ็นบูลทูด”	“เดี๋ยว ๆ ขเจ้าบ่เอ็นยูทูดเฟิ่นเอ็นบูลทูด”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่องหมากพร้าวหล่นแข่ง หมาก
แดงหล่นค่าง ข้อความว่า “แม่เสียงอีหยั่งคือให้เพื่อนฉาย หนังเร็วแท้แม่เสียงอีหยั่งพี่เงรแม่
เฮ็ดอีหยั่งเป็นตามีแสงแท้บักปอบมึง เอยเงรน้อยเบ็งหนังโป้มานี่มาหลอยเบ็งคลิพหนังโป้ใน
โทรทัศน์เจ้านี่นิสัยบ่ดีบวชกะได้บวชถือศีลกะได้ถือศีลนิสัยบ่ดีคิดถึงคุณข้าวคุณน้ำเอากักบาท
ชะน้อใช้การบ่ได้จักเรื่องเอายูทูดให้จักเรื่องแน่” ที่กล่าวมาเป็นการสรุปจากประโยค “เดี๋ยว ๆ
ขเจ้าบ่เอ็นยูทูดเฟิ่นเอ็นบูลทูด” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินการพูดถึงการสนทนาของพระสงฆ์
นินทาสามเณรว่าเอาโทรทัศน์มือถือมาดูหนังโป้ในยูทูบ แต่พระสงฆ์สรุปว่าอยู่ในบูลทูด เมื่อผู้ชม

ได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ ด้านล่างเวทีนำเรื่องศาสนามาแสดงเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารหรือผู้ชมได้ง่ายขึ้น

กลวิธีการสมมุติ

การสมมุติเป็นวิธีการทำให้สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง กระบวนการดังกล่าวเมื่อผู้แสดงหมอลำนำมาใช้ในการสร้างเรื่องราวเพื่อแสดงความคิดหรืออารมณ์อย่างใดอย่างหนึ่งในการแสดงหมอลำ ทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันเมื่อได้รับชม

จากการศึกษากลวิธีการสื่อสารเพื่อให้เกิดอารมณ์ขันในการแสดงหมอลำอีสานทั้ง 20 เรื่อง จากหมอลำ 10 คณะ พบกลวิธีการสมมุติเพื่อให้เกิดอารมณ์ขัน 3 กลวิธี คือ การสมมุติคนเป็นยาสีฟันและสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชน การตั้งฉายา ตำแหน่งหรือหน้าที่ และสมมุติฟ้าเป็นมุ้ง มีรายละเอียดและตัวอย่างดังนี้

1. การสมมุติคนเป็นยาสีฟันและสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชน

การสมมุติวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำอีสานนิยม คือ สมมุติให้คนเป็นยาสีฟัน และสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชนเพื่อให้เกิดความสนุกสนานและเกิดอารมณ์ขันขณะที่คณะหมอลำอีสานแสดงอยู่บนเวทีหมอลำ

การสมมุติคนเป็นยาสีฟัน และสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชน ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสาร การสมมุติคนเป็นยาสีฟัน และสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชนที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
วีระพงษ์	“ชื่อเก็บ”	“ชื่อรองเท่า”
หนวย	“อ้อ”	“อ้อ”
โจ้	“อันนี้ชื่อเล่นชื่อ ๆ เตะนิ”	“อันนี้ชื่อเล่นชื่อ ๆ เตะนิ”
หนวย	“อันนี้ชื่อเล่นชื่อ ๆ ชื่อเข้าโรงเรียน ชื่อว่านั่นยาง”	“อันนี้ชื่อเล่นเฉย ๆ ชื่อเข้าโรงเรียนชื่อว่านั่นยาง”
วีระพงษ์	“โอ้ย !”	“โอ้ย !”
แม่ราตรี	“หวย”	“หวย”

โจ	“เอ็นรวมกันเด้บาดนิ”	“เรียกรวมกันเรียกว่าอะไร”
หนหวย	“เกีบนั้นยาง”	“รองเท้านั้นยาง”
วีระพงษ์	“โอโย ! ซื่อซี้ร้ายคักอุบาท”	“โอโย ! ซื่อไม่สวดยเลยอุบาท”
แม่ราตรี	“คือสิซื่อซี้ร้ายคักแท้เปลี่ยนใหม่ได้ บนิ”	“คือสิซื่อซี้ร้ายคักแท้เปลี่ยนใหม่ได้บนิ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ข่าวนอกสถาน มารคนละทอง** ข้อความว่า “ซื่อเกีบอันนี้ซื่อเล่นซื่อ ๆ เตะนิอันนี้ซื่อเล่นซื่อ ๆ ซื่อเข้าโรงเรียนซื่อว่านนั้นยางเอ็นรวมกันเด้บาดนิโอโย ! ซื่อซี้ร้ายคักอุบาทคือสิซื่อซี้ร้ายคักแท้เปลี่ยนใหม่ได้บนิ” ที่กล่าวมาเป็นการสมมุติคนเป็นยาสีฟันและสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชนจากคำว่า “เกีบนั้นยาง” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินการพูดถึงคนที่มีชื่อเข้าโรงเรียนซื่อว่ารองเท้านั้นยาง หรือคำว่า “เกีบ” ในภาษาถิ่นอีสานแปลว่า “รองเท้า” เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขันที่ระบุว่าคนชื่อ “เกีบนั้นยาง” จากที่กล่าวมาเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วระหว่างผู้แสดงหมอลำบเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีนำเรื่องทางสื่อสารมวลชนเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารหรือผู้ชมได้ง่ายขึ้น

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ต้า	“อันผมนี้เป็นอำมาตย์ผู้ไกล่ชิต”	“อันผมนี้เป็นอำมาตย์ผู้ไกล่ชิต”
กูเรปั่น	“แมนแล้ว”	“แมนแล้ว”
ต้า	“แสดงว่าบักโจกับบักแก้ว ต้องเป็น อำมาตย์คอลเกต ซื่อผมเป็นอำมาตย์ คือว่าตำมะหงงเป็นอำมาตย์”	“แสดงว่าบักโจกับบักแก้ว ต้องเป็น อำมาตย์คอลเกต ซื่อผมเป็นอำมาตย์ คือว่าตำมะหงงเป็นอำมาตย์”
กูเรปั่น	“แมนแล้ว”	“แมนแล้ว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2546, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะหนุการวิเศษศิลป์ เรื่อง **อิเหนา** ข้อความว่า “อันผมนี้เป็นอำมาตย์ผู้ไกล่ชิตแมนแล้วแสดงว่าบักโจกับบักแก้วต้องเป็นอำมาตย์คอลเกตซื่อผมเป็นอำมาตย์คือว่าตำมะหงงเป็นอำมาตย์แมนแล้ว” ที่กล่าวมาเป็นการสมมุติคนเป็นยาสีฟัน และสินค้าอื่น ๆ ทางสื่อมวลชนจากประโยคที่ว่า “แสดงว่าบักโจกับบักแก้ว ต้องเป็นอำมาตย์คอลเกต” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินการพูดถึงการที่คนหนึ่งเป็นอำมาตย์ไกล่ชิตอีกคนหนึ่งเป็นอำมาตย์คอลเกต เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับ

สาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีนำเรื่องทางสื่อสารมวลชนเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารหรือผู้ชมได้ง่ายขึ้น

2. การตั้งฉายา ตำแหน่งหรือหน้าที่

การตั้งฉายาที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน การตั้งฉายา ตำแหน่ง หรือหน้าที่บนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

การตั้งฉายา ตำแหน่งหรือหน้าที่ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารตั้งฉายา ตำแหน่งหรือหน้าที่ที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จันทร์รา	“กล่าวจั่งสั้นละเพ็ญฉาย”	“กล่าวจั่งสั้นละเพ็ญฉาย”
เพ็ญฉาย	“บ่ชอบนี้เพคะ มึงอย่ามาเหลียวมองหน้ากุนะอีสัตว์ประหลาดอีสัตว์เดรัจฉานตัวนี้คือกัน มึงเว้าสิแปลกว่ามีปีกกับหาง ถ้าหากมึงมีปีกกับหางมันบ่บินหนีอย่าให้เค้าจับหาสวรรค์วิหารละหะอีสันดาน มารยาสาไถกุกสิตอบชะนิ มึงก็ยั้งบ่เส้าวเถียงกุนิ	“บ่ชอบนี้เพคะ มึงอย่ามาเหลียวมองหน้ากุนะอีสัตว์ประหลาด อีสัตว์เดรัจฉานตัวนี้คือกัน มึงเว้าสิแปลกว่ามีปีกกับหาง ถ้าหากมึงมีปีกกับหางมันบ่บินหนีอย่าให้เค้าจับหาสวรรค์วิหารละหะอีสันดาน มารยาสาไถกุกสิตอบชะนิ มึงก็ยั้งบ่เส้าวเถียงกุนิ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะประถมนันท์เชิงศิลป์ เรื่อง**พระสุธน มโนราห์** ข้อความว่า “...กล่าวจั่งสั้นละเพ็ญฉายบ่ชอบนี้เพคะมึงอย่ามาเหลียวมองหน้ากุนะอีสัตว์ประหลาดอีสัตว์เดรัจฉานตัวนี้คือกันมึงเว้าสิแปลกว่ามีปีกกับหางถ้าหากมึงมีปีกกับหางมันบ่บินหนีอย่าให้เค้าจับหาสวรรค์วิหารละหะอีสันดานมารยาสาไถกุกสิตอบชะนิมึงก็ยั้งบ่เส้าวเถียงกุนิ...” ที่กล่าวมาเป็น การตั้งฉายา ตำแหน่ง หรือหน้าที่จากประโยคที่ว่า “อีสัตว์ประหลาด อีสัตว์เดรัจฉาน” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินคำดังกล่าว เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดง

หมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีนำเรื่องที่ชอบเห็นภาพได้ง่ายเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บานเย็น	“ไปบ่อน เสียแล้ว”	“ไปบ่อน เสียแล้ว”
เพื่อนบานเย็น	“ผู้ชายคืออาหารว่างของเรา”	“ผู้ชายคืออาหารว่างของเรา”
บานเย็น	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า”	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า”
เพื่อนบานเย็น	“โอ๊ย ๆ นี่ละเพื่อนว่าเบิ่งแต่ภายนอกบได้เด้ ระเบียบร้อย ๆ”	“โอ๊ย ๆ นี่ละเพื่อนว่าเบิ่งแต่ภายนอกบได้เด้ ระเบียบร้อย ๆ”
บานเย็น	“เฮ้าคนมันระเบียบร้อยเนาะ”	“เฮ้าคนมันระเบียบร้อยเนาะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะเสียงอีสาน เรื่องเงินคือพระเจ้าชาวเลี้ยงชีวิต ข้อความว่า “...ไปบ่อนเสียแล้วผู้ชายคืออาหารว่างของเราโอ๊ย ๆ นี่ละเพื่อนว่าเบิ่งแต่ภายนอกบได้เด้ ระเบียบร้อยระเบียบร้อยเฮ้าคนมันระเบียบร้อยเนาะ...” ที่กล่าวมา เป็นการ ตั้งฉายา ตำแหน่ง หรือหน้าที่จากประโยค “ผู้ชายคืออาหารว่างของเรา” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินคำดังกล่าวเปรียบให้ผู้ชายเป็นอาหารว่างต้องรับประทานเมื่อหิวหรือเมื่อต้องการบริโภค เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน เป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะ มีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีนำเรื่องที่ชอบเห็นภาพได้ง่ายเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
โจ้	“หีย ! อ้อยเว้าแต่ปานเป็นบ่าวเจ้าหน้าตาดีปานนี้หลายเถาะอ้ายหลอด”	“หีย ! อ้อยเว้าแต่ปานเป็นบ่าวเจ้าหน้าตาดีปานนี้หลายเถาะอ้ายหลอด”
หลอด	“บู้ย ! เว้าสิว่าเว้าโจ้ แต่คาวกูเป็นบ่าวเว้าสิว่ากูคุษหนาโจ้เขามาติดตอกูไปเดินแบบ”	“บู้ย ! เว้าสิว่าเว้าโจ้ แต่คาวกูเป็นบ่าวเว้าสิว่ากูคุษหนาโจ้เขามาติดตอกูไปเดินแบบ”
โจ้	“เดินแบบแพชั่นโชว์ยูกรุงเทพฯ พุ้นดีพี”	“เดินแบบแพชั่นโชว์ยูกรุงเทพฯ พุ้นดีพี”
หลอด	“มันบ่แม่น แบบอันนั้นเหมะ”	“มันบ่แม่น แบบอันนั้นเหมะ”
โจ้	“แบบหยั่ง”	“แบบหยั่ง”
หลอด	“แบบเขาเทอคารปุ่นชั้นเก้า”	“แบบเขาเทอคารปุ่นชั้นเก้า”

โจ	“โอย ! จั่งซี้กะหาว่าคุย เจ้านี้มัน เฒ่าพอแสงแล้วลีไปหาเดินแบบจั่ง ได้ เจ้านิยามได้เจ้าลีเอาลูกเอาเมีย เจ้าลิมาเฒ่ายุนี้ตี ลูกเมียกะบ่มีเล่น ส่ำเล่นสาวเป็นนำเขาบ่เจ้า เจ้าลิ มาเป็นหัวหน้าเด็กเล็กเด็กน้อยยุ นำบ้านตินิ”	“โอย ! จั่งซี้กะหาว่าคุย เจ้านี้มันเฒ่า พอแสงแล้วลีไปหาเดินแบบจั่งได้ เจ้า นิยามได้เจ้าลีเอาลูกเอาเมียเจ้าลิมา เฒ่ายุนี้ตี ลูกเมียกะบ่มีเล่นส่ำเล่นสาว เป็นนำเขาบ่เจ้า เจ้าลิมาเป็นหัวหน้าเด็ก เล็กเด็กน้อยยุนำบ้านตินิ”
หลอด	“กุกะอยากมีฉายาเนาะ”	“กุกะอยากมีฉายาเนาะ”
โจ	“ฉายาหยั่ง”	“ฉายาหยั่ง”
หลอด	“หัวหน้าเด็กน้อย”	“หัวหน้าเด็กน้อย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะวิระพงศ์ วงศ์ศิลป์ เรื่อง **ชาวนอกจาน มารคนละทอง** ข้อความว่า “หีย ! อ้อยเว้าแต่ปานเป็น บ่าวเจ้าหน้าตาดีปานนี้หลายเถาะอ้ายหลอดบู้ ! เว่าลิวเว้าโจแต่ดาวกูเป็นบ่าวเว้าลิวกุกุยหนาโจเข้ามาติดต่อกูไปเดินแบบเดินแบบแพชั่นโชว์ ยุกรุงเทพฯ พุนตีพีมันบ่แม่นแบบอันนั้นเหมะโอย ! จั่งซี้กะหาว่าคุย เจ้านี้มันเฒ่าพอแสงแล้วลีไปหาเดินแบบจั่งได้เจ้านิยามได้เจ้าลีเอาลูกเอาเมียเจ้าลิมาเฒ่ายุนี้ตีลูกเมียกะบ่มีเล่นส่ำเล่นสาวเป็นนำเขา บ่เจ้าเจ้าลิมาเป็นหัวหน้าเด็กเล็กเด็กน้อยยุนำบ้านตินิ กุกะอยากมีฉายา เนาะฉายาหยั่งหัวหน้าเด็กน้อย” ที่กล่าวมาเป็นการตั้งฉายา ตำแหน่งหรือหน้าที่จากประโยคที่ว่า “แบบเขาเทอคารปุนชั้นเก้า” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินคำดังกล่าวเปรียบให้ผู้สนทนาบอกว่าตัวเองหน้าดีได้ไปเดินแบบที่กรุงเทพฯ แต่เอาเข้าจริง ๆ แล้วไปเดินแบบเขาเทปุน เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีนำเรื่องที่น่าเห็นภาพได้ง่ายเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุด

3. สมมุติฟ้าเป็นมุ้ง

การสมมุติฟ้าเป็นมุ้งที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องตลกกลอน การสมมุติฟ้าเป็นมุ้ง บนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

การสมมุติเป็นฟ้าเป็นมุ้งที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำใน

บริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารสมมุติเป็นฟ้าเป็นมุ้งที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ขอ	“ฉันมีฟ้าเป็นมุ้ง ฉันมียุ้งกินเรียบ”	“ฉันมีฟ้าเป็นมุ้ง ฉันมียุ้งกินเรียบ”
เซียงสี	“ค่านหลายคือบ่ตาย”	“ค่านหลายคือบ่ตาย”
ขอ	“ค่านตาย มั่นบ่แม่นเว้าบ่ถึก”	“ค่านตาย มั่นบ่แม่นเว้าบ่ถึก”
เซียงสี	“เป็นหยัง”	“เป็นหยัง”
ขอ	“มือนี่ว่าลิพาไปคุยสาว”	“มือนี่ว่าลิพาไปคุยสาว”
เซียงสี	“ไปคุยสาว”	“ไปคุยสาว”
ขอ	“แม่น”	“แม่น”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2553, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ เรื่องพ่อเฒ่าทำเลย ลูกเขยคนหลวง ข้อความว่า “ฉันมีฟ้าเป็นมุ้งฉันมียุ้งกินเรียบค่านหลายคือบ่ตายค่านตายมั่นบ่แม่นเว้าบ่ถึกมือนี่ว่าลิพาไปคุยสาวแม่น” ที่กล่าวมาเป็นการสมมุติเป็นฟ้าเป็นมุ้งจากประโยคที่ว่า “ฉันมีฟ้าเป็นมุ้งฉันมียุ้งกินเรียบ” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินคำดังกล่าวเปรียบให้ตนเองมีฟ้าเป็นมุ้งและมียุ้งกินเรียบ เมื่อผู้ชมได้ยินคำดังกล่าวจะเกิดอารมณ์ขัน ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำบทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีนำเรื่องที่สนุกเห็นภาพได้ง่ายเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดซึ่งพบในคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ คณะเดียวที่ให้ตนเองเป็นมุ้ง

กลวิธีการอ้างอิง

การอ้างอิงเป็นกระบวนการกล่าวอ้างถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งปรากฏอยู่จริงในสังคม อาจเป็นสิ่งของ เหตุการณ์บ้านเมือง เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจร่วมกัน ซึ่งการอ้างอิงในการแสดงหมอลำอีสานนั้น นอกจากสื่อเรื่องราวให้เนื้อเรื่องของหมอลำดำเนินไปตามโครงเรื่องแล้ว ยังทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันด้วย

จากการศึกษากลวิธีการอ้างอิงที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนมี 3 กลวิธี คือ อ้างอิงรายการทางสื่อมวลชน สัตว์มงคลในเทพนิยาย และอ้างอิงภูมิปัญญาไทย มีรายละเอียดและตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. อ้างอิงรายการทางสื่อมวลชน

การอ้างอิงรายการทางสื่อมวลชน ที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกอลอน การใช้ความบันเทิงที่หมอลำช่วงที่ทำการแสดง

การอ้างอิงที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารการอ้างอิงที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ท้าวทุมราชา	“อยากไปเล่นน้ำลิไปเล่นน้ำแล้วบักจ้อยไปไหนนั้น”	“อยากไปเล่นน้ำลิไปเล่นน้ำแล้วบักจ้อยไปไหนนั้น”
ไอ้มาน	“จ้อยมันชี้ค่านชี้คาน ไอ้จ้อยช้อยลิไปเล่นน้ำไปกะพวกช้อยบ่เนี้ย”	“จ้อยมันชี้ค่านชี้คาน ไอ้จ้อยช้อยลิไปเล่นน้ำไปกะพวกช้อยบ่เนี้ย”
ไอ้จ้อย	“กุดมอร์นิงฟาเตอร์ ไอย์ไ้อ้ตาตำเอ๋ย มึงจะเว้าสิถามก๊ีบเป็งการแต่งตัวเลยเน้อ”	“กุดมอร์นิงฟาเตอร์ไอย์ไ้อ้ตาตำเอ๋ย มึงจะเว้าสิถามก๊ีบเป็งการแต่งตัวเลยเน้อ”
ไอ้มาน	“ไอ้จ้อยแต่ว่าไปเล่นน้ำเนี้ยช้อยว่าน้ำไม่เป็ดอเนี้ย”	“ไอ้จ้อยแต่ว่าไปเล่นน้ำเนี้ยช้อยว่าน้ำไม่เป็ดอเนี้ย”
ไอ้จ้อย	“บ่เคยว่ายนน้ำลิ”	“บ่เคยว่ายนน้ำลิ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างข้างต้น คณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่องพระสุธนมโนราห์ ข้อความว่า “...อยากไปเล่นน้ำลิไปเล่นน้ำแล้วบักจ้อยไปไหนนั้นจ้อยมันชี้ค่านชี้คานไอ้จ้อยช้อยลิไปเล่นน้ำไปกะพวกช้อยบ่เนี้ยกุดมอร์นิงฟาเตอร์ ไอย์ไ้อ้ตาตำเอ๋ยมึงจะเว้าสิถามก๊ีบเป็งการแต่งตัว เลยเน้อไอ้จ้อยแต่ว่าไปเล่นน้ำเนี้ยช้อยว่าน้ำไม่เป็ดอเนี้ยบ่เคยว่ายนน้ำลิ...” ที่กล่าวมา จากประโยคว่า “กุดมอร์นิงฟาเตอร์” ผู้ฟังจะหัวเราะเมื่อได้ยินคำดังกล่าวเปรียบให้ ซึ่งเป็นกลวิธีหนึ่งที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่อสารกับผู้รับสาร ทำให้เกิดเสียงหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมระหว่างผู้แสดงหมอลำ บทเวทีและผู้ชมที่กำลังรับชมอยู่ด้านล่างเวทีน่าเรื่องที่สนุกเห็นภาพได้ง่ายเพื่อให้เข้าถึงผู้รับสารได้อย่างมีประสิทธิภาพที่สุดซึ่งพบในคณะประถมนบันเทิงศิลป์

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เดือนใจ	“อยู่ เจ้าของละธิดาวานร”	“อยู่ เจ้าของละธิดาวานร”
ตี	“อัยกูปแม่ธิดาวานรเด้อ”	“อัยกูปแม่ธิดาวานรเด้อ”
เดือนใจ	“เจ้าเป็นธิดาหยั่งเอ้อย”	“เจ้าเป็นธิดาหยั่งเอ้อย”
ตี	“เดอะคิงคอง”	“เดอะคิงคอง”
เดือนใจ	“ปาดเป็นตาย่านกว่าวานรอีกตัวนิ คนคนสวย”	“ปาดเป็นตาย่านกว่าวานรอีกตัวนิ คนสวย”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2552, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่อง **บ่วงกรรม** คำว่า “ธิดาวานร (Jungle Girls)” (วิกิพีเดีย, ออนไลน์) เป็นละครโทรทัศน์ผลิตโดย ดิต้าวิดีโอ โปรดักชั่น บทประพันธ์และบทโทรทัศน์ โดยวรพันธ์ รวี ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 มีทั้งหมด 3 ภาคเริ่มออกอากาศ 1 กันยายน 2551–16 สิงหาคม 2554 “คิงคอง” เป็นภาพยนตร์ต่างประเทศ อำนวยการสร้างโดยนายปีเตอร์แจกสัน ชาวนิวซีแลนด์ (Peter Jackson) เป็นกลวิธีที่คณะหมอลำใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขั้นกับผู้ชม ผู้ชมจะหัวเราะไปด้วย และมีอารมณ์ขัน

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
มิตร	“โอย ๆ กูว่าแม่ชิงเกอร์เวิลด์แมะ ถ้าคนไปจั่งได้มาจั่งได้หิเหนีย”	“โอย ๆ กูว่าแม่ชิงเกอร์เวิลด์แมะถ้าคนไปจั่งได้มาจั่งได้หิเหนีย”
เบิร์ต	“บให้ว่าหิเหนีย”	“บให้ว่าหิเหนีย”
มิตร	“บให้ว่าหิเหนีย สิให้ว่าหิหยัง”	“บให้ว่าหิเหนีย สิให้ว่าหิหยัง”
เบิร์ต	“หิซิ่นลั่นตัว”	“หิซิ่นลั่นตัว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่อง **รักทรมาณ** คำว่า “ชิงเกอร์เวอร์” (วิกิพีเดีย, ออนไลน์) ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ระหว่าง พ.ศ. 2526–2543 เป็นรายการสารคดีสั้น 1 นาที ของผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าในนาม ชิงเกอร์ ออกอากาศก่อนข่าวภาคค่ำ รายการทางสื่อมวลชนที่กล่าวมาเป็น กลวิธีการอ้างอิงที่คณะหมอลำสาวน้อยเพชรบ้านแพงใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมหรือรับสารจะมีอารมณ์ขันร่วมเวลาที่ได้ยินผู้แสดงกล่าวถึงคำดังกล่าว เนื่องจากได้อ้างถึงสิ่งที่ทั้งผู้ชมและผู้แสดงมีประสบการณ์การรับรู้ร่วมกัน

2. สัตว์มงคลในเทพนิยาย

การใช้สัตว์มงคลในเทพนิยายที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน การใช้สัตว์มงคลในเทพนิยาย บนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

สัตว์มงคลในเทพนิยายที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสาร สัตว์มงคลในเทพนิยายที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
พระราช	“สัตว์ประเสริฐมีปีกและมีหาง เดินดินและบินบนได้”	“สัตว์ประเสริฐมีปีกและมีหาง เดินดินและบินบนได้”
จันทรา	“เสด็จที่บ้านเมืองเฮาบเคยมีสัตว์ ประเภทนี้”	“เสด็จที่บ้านเมืองเฮาบเคยมีสัตว์ ประเภทนี้”
พระราช	“แล้วเราจะไปหาที่ได้”	“แล้วเราจะไปหาที่ได้”
จันทรา	“นั่นลิละ มีปีกและก็มีหาง สามารถ เดินดินและบินบนได้ บ้านเมืองเรามี เพียงคนเดียวเท่านั้น”	“นั่นลิละ มีปีกและก็มีหาง สามารถเดิน ดินและบินบนได้ บ้านเมืองเรามีเพียง คนเดียวเท่านั้น”
พระราช	“ไผ่กัน”	“ไผ่กัน”
จันทรา	“นี่ท่านปุโรหิต หมายถึง มโนราห์ ลูกสะใภ้เราแม่นบ่”	“นี่ท่านปุโรหิต หมายถึง มโนราห์ ลูกสะใภ้เราแม่นบ่”
ปุโรหิต	“องค์มเหสีตรัสถูกต้องแล้ว”	“องค์มเหสีตรัสถูกต้องแล้ว”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2543, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะประถมนบันเทิงศิลป์ เรื่อง **พระสุนนมโนราห์** ประโยคที่ว่า “สัตว์ประเสริฐมีปีกและมีหาง เดินดินและบินบนได้” กลวิธีการอ้างอิงใช้สัตว์มงคลในเทพนิยาย คณะประถมนบันเทิงศิลป์ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมหรือรับสารจะมีอารมณ์ขันร่วมเวลาที่ได้ยินผู้แสดงกล่าวถึงคำดังกล่าวที่เกี่ยวกับสัตว์ประเสริฐมีปีกและมีหางและเดินดินและสามารถบินได้ ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

3. อ่างอิงภูมิปัญญาไทย

การอ่างอิงภูมิปัญญาไทยที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกอลอน การอ่างอิงภูมิปัญญาไทย บนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง

อ่างอิงภูมิปัญญาไทยที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ดังกล่าวหากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี

ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารอ่างอิงภูมิปัญญาไทยของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
บรรยาย	“ฝันว่าได้กอดเกี่ยว แล้วก็ลอยหายไปจ้อย จักรีมหาวงศ์สะดุ้งตื่น”	“ฝันว่าได้กอดเกี่ยว แล้วก็ลอยหายไปจ้อย จักรีมหาวงศ์สะดุ้งตื่น”
อำมาตย์ทุม	“ผีเข้าพระองค์ดี”	“ผีเข้าพระองค์ดี”
จักรีมหาวงศ์	“ขอยเห็นผู้สาวงาม... อำมาตย์เอ๋ย”	“ขอยเห็นผู้สาวงาม... อำมาตย์เอ๋ย”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556จ, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่องเจ้าหญิงแดงอ่อน ประโยคว่า “ฝันว่าได้กอดเกี่ยว แล้วก็ลอยหายไป” เป็นกลวิธีการอ่างอิงภูมิปัญญาไทยที่สื่ออารมณ์ขัน คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมหรือรับสารจะอารมณ์ขันร่วมเวลาที่ได้ยินผู้แสดงกล่าวถึงคำดังกล่าว ที่เกี่ยวกับความฝันการได้กอด อาจมีความหมายถึง ผู้ใดจะได้แต่งงานหรือมีคนรักที่เข้าใจที่จะแต่งงานกันในอนาคต เป็นความเชื่อเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีไทยการแต่งงาน ที่สืบเนื่องจากความฝัน ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ส่วนคณะรุ่งทิวาอำเภอยศศิลป์ใช้กลวิธีสื่ออารมณ์ขันอ่างอิงภูมิปัญญาไทยมีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
จาร์อ้วน	“เสียงคนฮ้องแซว ๆ ลีไปไล ลีไปขอลูก ไก่ให้บักคำไลเอาคือบเว้าละแม่”	“เสียงคนฮ้องแซว ๆ ลีไปไล ลีไปขอลูก ไก่ให้บักคำไลเอาคือบเว้าละแม่”
แม่สาย	“เอาเต๋มาบวมนั่ง ๆ”	“เอาเต๋มาบวมนั่ง ๆ”
จาร์อ้วน	“เอาข้งบพันตาย”	“เอาข้งบพันตาย”
พอตง	“เอาตายจ้งได้”	“เอาตายจ้งได้”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ เรื่องแม่യാจัญไร ลูกสะใภ้กะเริง ข้อความว่า “สิไปขอลูกโกให้บักคำไสเอ้าคือบเว้าละแม่” คือกลวิธีการอ้างอิงภูมิปัญญาไทยที่สื่ออารมณ์ขัน คณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมหรือรับสารจะมีอารมณ์ขันร่วมเวลาที่ได้ยินผู้แสดงกล่าวถึงคำดังกล่าวที่เกี่ยวกับการไปขอลูกสะใภ้ หมายถึง การหมายบองเพื่อสู่ขอเพื่อขอแต่งงาน เป็นความเชื่อและประเพณีไทยการสู่ขอ ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
เหา	“ฝนไว้แล้วดีแม่สิให้ทดลองสันติ เดี่ยวหนี”	“ฝนไว้แล้วดีแม่สิให้ทดลองสันติเดี่ยวหนี”
พญาสิลราช	“เอาใส่ละวิวาพรมากินหวานกิน ยากะหนะลูกเร็ว”	“เอาใส่ละวิวาพรมากินหวานกินยากะ หนะลูกเร็ว”
เหา	“วิวาพรมาแหมะน้องหล่าเร็ว หวานยากะได้มาแล้ว เสด็จพอ บอกว่าลองกินเบ็งฮ่าเพื่อมันส่งเขา สันตะ เอ้อยว่านั่นนะ”	“วิวาพรมาแหมะน้องหล่าเร็ว หวานยากะ ได้มาแล้ว เสด็จพอบอกว่าลองกินเบ็งฮ่า เพื่อมันส่งเขาสันตะ เอ้อยว่านั่นนะ”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2556ข, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง เรื่องรักทรมาณ ข้อความว่า “เอาใส่ละวิวาพรมากินหวานกินยากะหนะลูกเร็ว” คือ กลวิธีการอ้างอิงภูมิปัญญาไทยที่สื่ออารมณ์ขัน คณะสาวน้อยเพชรบ้านแพง ใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมหรือรับสารจะมีอารมณ์ขันร่วมเวลาที่ได้ยินผู้แสดงกล่าวถึงคำดังกล่าวที่เกี่ยวกับการกินยากินหวานกินยาซึ่งเป็นภูมิปัญญาด้านสมุนไพรไทย ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

กลวิธีการหักมุม

การหักมุมที่คณะหมอลำใช้สื่อสารร่วมกันทำให้เกิดความแตกต่างระดับกลุ่มสังคม ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องต่อกลอน การหักมุมบนเวทีหมอลำช่วงที่ทำการแสดง การหักมุมที่สื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานดังกล่าว หากปรากฏโดยลำพังอาจไม่สื่ออารมณ์ขัน แต่ถ้าปรากฏในบริบทการสื่อสารในการแสดงหมอลำในบริบทต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวเนื่องถึงการออกเสียงด้วยสำเนียงภาษาถิ่นอีสานก็จะสื่ออารมณ์ขันได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างข้อความบริบทการสื่อสารการหักมุมของคณะหมอลำอีสาน มีดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
นวลจันทร์	“เจ้าบ่รูปต้องมาเว้าเลย”	“เจ้าบ่รูปต้องมาเว้าเลย”
ตีใหญ่	“อยากเป็นแสงดีคุณนาย”	“อยากเป็นแสงดีคุณนาย”
นวลจันทร์	“เจ้าบ่ต้องมาดูถูกข่อย เป็นเทิงพ่อ เทิงลูกเอาไล่ตเจ้า”	“เจ้าบ่ต้องมาดูถูกข่อย เป็นเทิงพ่อเทิง ลูกเอาไล่ตเจ้า”
ตีใหญ่	“บ่ต้องเอาพ่อกะได้ดอกเป็น คุณนาย มานี้”	“บ่ต้องเอาพ่อกะได้ดอกเป็นคุณนาย มานี้”
นวลจันทร์	“ว้าย ว้าย”	“ว้าย ว้าย”
จิ้น	“คุณนายขา”	“คุณนายขา”
ตีใหญ่	“มึงมาหยั่งยามนี้”	“มึงมาหยั่งยามนี้”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2550, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะเสียงอีสาน เรื่อง **เงินคือพระเจ้า ข้าวเลี้ยงชีวิต** ประโยคว่า “อยากเป็นแสงดีคุณนาย” คือ กลวิธีการหักมุมที่สื่ออารมณ์ขันซึ่งคณะเสียงอีสานใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมหรือรับสารจะมีอารมณ์ขันร่วมเวลาที่ได้ยินผู้แสดงกล่าวถึงคำดังกล่าวที่เกี่ยวกับความต้องการของผู้หญิงคนหนึ่งจากเป็นคุณนาย หมายถึง การที่คนรับใช้ได้แต่งงานหรือเป็นภริยาของเจ้าของบ้าน เป็นการเปลี่ยนสถานะ ซึ่งเป็นการใช้กลวิธีหักมุม ทั้งที่ผู้ไปเป็นคนใช้บ้านเศษฐิคนดังกล่าวไม่อยากร่ำรวยหรือต้องการที่จะแต่งงานกับคนที่หญิงสาวคนดังกล่าวไม่ไ้รัก ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะมีอารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว

ส่วนคณะรุ่งทิวา อำนวนศิลป์ใช้กลวิธีการหักมุมเพื่อสื่ออารมณ์ ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
อ้ายบรรจง	“หลังกำลังจ้มอี้ยั่ง”	“น้องมาบ่นอะไรทางนี้”
จรัญ	“พี่พากันไปยังมีอี้ยั่ง”	“พี่พากันไปที่ไหนวันนี้”
อ้ายบรรจง	“บ่ไปไสมีอี้ยั่งพี่สิมาชวนโตไป หวานแห เลยมอี้ยั่ง”	“ไม่ไปไหนวันนี้ พี่จะมาชวนน้องไป ทอดแห”

(วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์, 2549, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะรุ่งทิวา อำนวนศิลป์ เรื่อง **หมากพร้าวหล่นแสง หมากแดงหล่นค่าง** ข้อความว่า “หลังกำลังจ้มอี้ยั่ง บ่ไปไสมีอี้ยั่งพี่สิมาชวนโตไปหวานแห เลยมอี้ยั่ง” คือ กลวิธีการหักมุมที่สื่ออารมณ์ขันของคณะรุ่งทิวา อำนวนศิลป์ คู่สนทนาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน ผู้ชมหรือรับสารจะมีอารมณ์ขันร่วมเวลาที่ได้ยินผู้แสดงกล่าวถึงคำดังกล่าวที่เกี่ยวกับการพูดคุยกันถึงการบ่น แต่จริง ๆ แล้วคู่สนทนาพูดอีกเรื่องหนึ่งเป็นการหักมุม ผู้รับสารหรือผู้ชมจะหัวเราะมี

อารมณ์ขันร่วมด้วยขณะที่ได้ยินคำดังกล่าว ซึ่งคณะรู้งทิวา อำนวยศิลป์ใช้กลวิธีการหักมุมเพื่อสื่ออารมณ์ขณะที่ทำการแสดงอยู่บนเวที

ส่วนคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์มีกลวิธีหักมุมเพื่อสื่ออารมณ์ ชั้นดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
สมเด็จย่า	“มันเกิดเรื่องจิ้งจี้ได้จิ้งได้กัน นี่เซ็ดชัย แม่เคยบอกเจ้าแล้วแม่บ่อย่าไปคว่าเอาผู้หญิงที่มีหัวนอนปลายตีนมาเป็นลูกเป็นเมียทำงานหน้าแบบนี้ มีความรู้สึกว่าจะได้”	“มันเกิดเรื่องจิ้งจี้ได้จิ้งได้กัน นี่เซ็ดชัย แม่เคยบอกเจ้าแล้วแม่บ่ อย่าไปคว่าเอาผู้หญิงที่มีหัวนอนปลายตีนมาเป็นลูกเป็นเมียทำงานหน้าแบบนี้ มีความรู้สึกว่าจะได้”
อภิชาติ	“เสด็จย่าเพคะ มีของขวัญชิ้นพิเศษ มามอบให้กับหนูเย็นใจพระเจ้าคะ สมเด็จย่า”	“เสด็จย่าเพคะ มีของขวัญชิ้นพิเศษ มามอบให้กับหนูเย็นใจพระเจ้าคะ สมเด็จย่า”
สมเด็จย่า	“มีหยิ่งอีกหรืออภิชาติ”	“มีหยิ่งอีกหรืออภิชาติ”
อภิชาติ	“นี่จิ้งได้ละเพคะขอขวัญชิ้นพิเศษเสด็จย่า”	“นี่จิ้งได้ละเพคะขอขวัญชิ้นพิเศษเสด็จย่า”
สมเด็จย่า	“อ้าว...น้ำหวาน เอ็งไพร น้ำหวาน มันหมายความว่าจิ้งได้เนี่ยอะ”	“อ้าว...น้ำหวาน เอ็งไพร น้ำหวาน มันหมายความว่าจิ้งได้เนี่ยอะ”
อภิชาติ	“เย็นใจพอคิดถึงเจ้าแท้ลูก”	“เย็นใจพอคิดถึงเจ้าแท้ลูก”
สมเด็จย่า	“น้ำหวานมาหาอย่าเร็ว ๆ ลูก”	“น้ำหวานมาหาอย่าเร็ว ๆ ลูก”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ค, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ เรื่อง**แรงรักแรงแค้น** ข้อความว่า “อย่าไปคว่าเอาผู้หญิงที่มีหัวนอนปลายตีนมาเป็นลูกเป็นเมีย น้ำหวานมาหาอย่าเร็ว ๆ ลูก” คือ กลวิธีการหักมุมที่สื่ออารมณ์ขัน ที่คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์ คู่สนทนาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวถึงการที่ไปนำผู้หญิงไม่รู้หัวนอนปลายตีนมาแต่งงาน แต่พอรู้ความจริงแล้วก็เป็นผู้หญิงที่ฝ่ายชายให้การยอมรับ การพูดกรณีดังกล่าวเป็นการหักมุม ขณะที่ทำการแสดงอยู่บนเวที

ส่วนคณะสมจิตร บ่อทอง มีกลวิธีหักมุมเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
ชัย	“ลูกในอุ้งคางหิวนม แม่ในทรวงคือบ่มา ชายมาใจหดหู ไปหาเล่นบ่ดาวคืน”	“ลูกที่อยู่ในอุ้งคางหิวนม แม่ก็ไม่ยอมมา ทำให้รู้สึกไม่สบายใจ”

แม่	“ยากนำลูกบ่พอมายากนำหลาน น้อย ๆ อีก”	ลำบากลูกแล้วยังต้องลำบากมาดูแล หลานอีก
ชัย	“มันมีเข่วหย่าข้าวบ่ละ”	ไม่แน่ใจว่าเด็กจะมีฟันเคี้ยวอาหารหรือ เปล่า
แม่	“มีอยู่ฟันเดียวกะเลยให้มันไปเปิด”	มีเงินอยู่ หนึ่งพันบาทก็ให้ไปใช้ทั้งหมด เลยไม่เหลือเก็บ

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ข, ซีดี)

จากตัวอย่างคณะสมจิตร บ่อทอง เรื่อง **อ้อมอกแม่** ข้อความว่า “ลูกในอุ้งคางหิวนม แม่
ในทรวงคือบ่มา มันมีเข่วหย่าข้าวบ่ละ” คือ กลวิธีการหักมุมที่สื่ออารมณ์ขันของคณะสมจิตร
บ่อทอง คุณสนทนาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน กล่าวลูกเด็ก ๆ ที่แม่ไม่ได้ดูแลคางหิวนมมาก บทสนทนา
ดำเนินต่อไปที่ชัยไม่ห่วงเด็กหรือลูกเรื่องหิวหรือตีมนม แต่เป็นห่วงเรื่องฟันของเด็กยังไม่ออก
ออกมา การพูดกรณีดังกล่าวเป็นกลวิธีการหักมุมมีคณะสมจิตร บ่อทอง ใช้แสดงอยู่บนเวที
ส่วนคณะคำพูนรวมมิตร มีกลวิธีหักมุมเพื่อสื่ออารมณ์ขัน ดังนี้

ผู้แสดง	ข้อความในหมอลำ	ข้อความแปลภาษาไทยมาตรฐาน
แม่นม	“ปาด ! เค้กอด เค้กจับก็บ่ว่า อีหยั่ง”	“ปาด ! เค้กอด เค้กจับไม่บ่นไม่ว่า อะไรเขา”
องค์ชายรัตนา	“แม่น”	“แม่น”
แม่นม	“ปาด !”	“ปาด !”
องค์ชายดำชา	“เฮ้ดอีหยั่งต่อรัตนา”	“เฮ้ดอีหยั่งต่อรัตนา”
องค์ชายรัตนา	“รัตนากำลังจะเข้าด้ายเข้าเข็ม เลยละเด้อ แต่ที่ดำชาก็มาปลุก รัตนาก่อน”	“รัตนากำลังจะเข้าด้ายเข้าเข็มเลย ละเด้อ แต่ที่ดำชาก็มาปลุกรัตนาก่อน”
องค์ชายดำชา	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า”	“ฮ่า ฮ่า ฮ่า”

(บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด, 2555ง, ซีดี)

ตัวอย่างดังกล่าวของคณะคำพูนรวมมิตร เรื่อง **กึ่งฟ้ากาสหลงคอน** ข้อความว่า “ปาด !
เค้กอด เค้กจับก็บ่ว่าอีหยั่ง รัตนากำลังจะเข้าด้ายเข้าเข็มเลยละเด้อ แต่ที่ดำชาก็มาปลุกรัตนาก่อน” คือ กลวิธีการหักมุมที่สื่ออารมณ์ขันที่คณะคำพูน รวมมิตรที่คุณสนทนาใช้เพื่อสื่ออารมณ์ขัน
กล่าวถึงการกอดกันเป็นการแสดงความรัก แต่จริง ๆ แล้วเป็นความฝัน ความฝันเป็นกลวิธีการ
หักมุมมีคณะคำพูน รวมมิตรใช้แสดงอยู่บนเวที

โดยสรุป กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารที่แสดงอารมณ์ขันของหมอลำอีสานที่นำเสนออีก 4 วิธี ในบทที่ 8 นี้มีอีก 4 วิธี คือ การขยายความ ซึ่งมี 4 กลวิธีย่อย ได้แก่ การไขความ การให้ตัวอย่าง การให้เหตุผล และการสรุป การสมมุติ การอ้างอิง และการหักมุม

ตามที่กล่าวมาทั้งหมดเกี่ยวกับกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานทั้ง 8 กลวิธี คือ การใช้ภาษาไม่เป็นทางการ การใช้ท้องถิ่นของภาษาต่างประเทศ การใช้ภาษาอุทาน ภาษาเฉพาะกิจ การขยายความ การสมมุติ การอ้างอิง และการหักมุม เป็นกลวิธีทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของการแสดงหมอลำ เพราะเมื่อใช้กลวิธีดังกล่าวประกอบการสร้างเรื่องราวแสดงหมอลำ ซึ่งต้องแสดงกันทั้งคืนแล้ว ทำให้เรื่องที่แสดงนั้นมีความน่าสนใจและชวนติดตามด้วยความสนุกสนาน

บทที่ 9

บทสรุป

การวิจัยเรื่องกลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานใน 2 ประเด็น คือ การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน และกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน โดยเก็บข้อมูลจากบทแสดงหมอลำอีสาน จำนวน 10 คณะ ได้แก่ คณะประถมบ้านเทิงศิลป์, คณะเสียงอีสาน, คณะระเบียบวาทศิลป์, คณะวีระพงษ์ วงศ์ศิลป์, คณะรัตนศิลป์อินตาไทยราษฎร์, คณะรุ่งทิวา อำนวยศิลป์, คณะสมจิตร บ่อทอง, คณะอนุภากร วิเศษศิลป์, คณะสาวน้อย เพชรบ้านแพง และคณะคำพูน ร่วมมิตร เรื่องที่หมอลำแสดงและนำมาใช้ในการวิจัยจำนวน 20 เรื่อง เช่น อิเหนา, กิ่งฟ้า กาลหลงคอน, พระสุนทรโมราห์ และแม่ย่าจัญไรลูสะไภ้กะเริง โดยผู้วิจัย ได้ถ่ายทอดตัวบทการแสดงจากแผ่นซีดีตามที่กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และส่วนหนึ่งก็ไปชมการแสดงจริง ๆ ของหมอลำบางเรื่อง ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้แสดงหมอลำด้วยตนเอง เพื่อให้เห็นและซาบซึ้งเกี่ยวกับการแสดงหมอลำ

สำหรับแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยมี 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นว่าด้วยการประกอบสร้างวัจนภาษา ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของพระยาอุปกิตศิลปสาร (2511, หน้า 59-63), พระยาอนุমানราชชน (2522, หน้า 127-123), บรรจบ พันธุเมธา (2545, หน้า 169-179), กัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115), วรวรรณ์ ศรียาภัย (2556, หน้า 137-171) เป็นการประกอบสร้างคำ วลี ประโยค ความหมายและสัมพันธสาร และการประกอบสร้างวัจนภาษา ผู้วิจัยประยุกต์ใช้แนวคิดของสวณิต ยมาภัย (2549, หน้า 32-37) และกาญจนา โชคเหรียญ สุขชัย (2550, หน้า 1-19) มี 7 ประเภท คือ เทศภาษา กาลภาษา เนตรภาษา สัมผัสภาษา อากาษา วัตถุภาษา และปริภาษา และแนวคิดกลวิธีสื่อสารเพื่อสร้างอารมณ์ชั้น ว่าด้วยการวิเคราะห์กลวิธีสื่อสารเชิงวัจนภาษาโดยประยุกต์ใช้แนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133-171), วรวรรณ์ ศรียาภัย (2557, หน้า 137-171) และกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) เป็นการวิเคราะห์กลวิธีใช้ภาษาในระดับสัมพันธสาร

สาระสำคัญที่จะกล่าวถึงในบทสรุปนี้มี 3 ประเด็น ได้แก่

1. สรุปผลการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยโดยสรุป มี 2 ประการ ดังนี้

1. การประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

คณะหมอลำอีสานมีการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น 3 ประการหลัก ได้แก่ ประการแรก องค์ประกอบทางเนื้อเรื่องของการสื่ออารมณ์ชั้น โดยคณะหมอลำอีสานจะมีเนื้อหาที่ก่อให้เกิดอารมณ์ชั้น 3 ตอน ได้แก่ ตอนเปิดเรื่อง ระหว่างเสนอเนื้อเรื่อง และตอนจบเรื่อง โดยในตอนเปิดเรื่องนั้น จะใช้กลวิธีการเปิดเรื่อง 3 ลักษณะ คือ การสนทนา การขับเพลง และการแสดงท่าทาง สำหรับระหว่างการดำเนินเรื่องนั้น จะใช้กลวิธีทางเนื้อหา 2 ลักษณะ คือ เนื้อหาขัดแย้งกัน และเนื้อหาคล้อยตาม และตอนจบเรื่อง จะมีกลวิธีสื่ออารมณ์ชั้น 3 ลักษณะ คือ การสนทนา บทบรรยาย และเพลงกลอนลำ

ประการต่อมา การประกอบสร้างวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของระดับในภาษา คือ คำ ความหมาย และภาษาระดับข้อความ พบองค์ประกอบของวจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน 3 ลักษณะสำคัญ คือ องค์ประกอบในระดับคำ องค์ประกอบในระดับความหมาย และองค์ประกอบในระดับสัมพันธ์สาร โดยองค์ประกอบในระดับคำจะมีลักษณะของคำที่ใช้ประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น 7 ลักษณะ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำประสาน คำทับศัพท์ และคำย่อ ส่วนองค์ประกอบในระดับความหมาย จะพบคำที่ประกอบสร้างขึ้นเพื่อใช้สื่อเรื่องราวและให้อารมณ์ชั้นในการแสดงหมอลำมี 2 ลักษณะ คือ คำเน้นความหมายสื่อสาระ และคำเน้นความหมายสอดสังคัม ส่วนองค์ประกอบในระดับสัมพันธ์สาร มีลักษณะของการสื่อสารแล้วก่อให้เกิดอารมณ์ชั้น 2 ลักษณะ คือ การเริ่มต้นและการลงท้าย และการแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง

ประการสุดท้าย การประกอบสร้างอวัจนภาษาสื่ออารมณ์ชั้น คณะหมอลำอีสานใช้อวัจนภาษา 7 ลักษณะ คือ เทศภาษา กาลภาษา เนตรภาษา สัมผัสภาษา อากาษา วัตถุภาษา และปริภาษาในการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ชั้น โดยอวัจนภาษาดังกล่าวบางครั้งผู้ใช้ภาษา ในที่นี้ก็คือผู้แสดงหมอลำใช้ประกอบกับวัจนภาษา ซึ่งทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาเมื่อประกอบกันสร้างเป็นความหมายก็จะสื่ออารมณ์ชั้น บางครั้งอวัจนภาษาอย่างเดียวก็สื่ออารมณ์ชั้นได้เช่นกัน

2. กลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสาน

คณะหมอลำอีสานมีกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นในการแสดงหมอลำ 8 กลวิธี ได้แก่

ประการแรก กลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ส่วนมากมักจะเป็นภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นหลัก

ประการที่สอง กลวิธีการใช้ท่วงทำนองและภาษาต่างประเทศ มีจำนวน 5 ภาษา โดยท่วงทำนองภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาไทยถิ่นอีสานที่ออกเสียงให้มีท่วงทำนองเป็นภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาญี่ปุ่น ภาษาจีน และภาษาอังกฤษ ส่วนคำยืมภาษาต่างประเทศนั้น เป็นการยืมคำในภาษาต่างประเทศ ได้แก่ ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น มาใช้ในการแสดงหมอลำ โดยคำที่ยืมมานั้นอาจเป็นคำยืมภาษาต่างประเทศที่มีอยู่แล้วในภาษาไทยถิ่นอีสาน หรือคำยืมภาษาต่างประเทศที่ใช้เฉพาะการแสดงครั้งนั้น

ประการที่สาม กลวิธีการใช้ภาษาอุทาน มี 10 ลักษณะ ประกอบด้วย คำอุทานแสดงความน้อยใจ คำอุทานแสดงความดีใจ คำอุทานแสดงความเสียใจ คำอุทานแสดงความกังวลใจ คำอุทานแสดงความตกใจหรือประหลาดใจ คำอุทานแสดงความสงสารปลอบโยน คำอุทานแสดงความรับรู้หรือเข้าใจ คำอุทานแสดงความโกรธเคือง คำอุทานแสดงความเรียกร้อง คำและอุทานแสดงความเสริมบท จากการศึกษารูปการใช้ภาษาอุทานเป็นจำนวนมากและหลากหลาย ทั้งนี้เนื่องจากการแสดงหมอลำเป็นการพูดโต้ตอบระหว่างผู้แสดงหลายคนและใช้เวลาในการแสดงนานก็เป็นได้

ประการที่สี่ กลวิธีการใช้ภาษาเฉพาะกิจ มี 10 กลวิธี คือ ภาษาพวน ภาษาหยาบ ภาษาผิดกลุ่มสังคม ภาษาแก่งผิด ภาษาการประพันธ์ ภาษาโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ภาษาแสดงอารมณ์ ภาษาล้อ และสำนวนและคำขวัญ

ประการที่ห้า การขยายความ เป็นการขยายความของคำ วลี หรือประโยคที่พูดเมื่อแสดงหมอลำ แล้วมีการขยายความของคำ วลี หรือประโยคนั้น โดยมีกลวิธีการขยายความ 4 กลวิธี ได้แก่ การไขความ การให้ตัวอย่าง การให้เหตุผล และการสรุป

ประการที่หกการสมมุติ เป็นวิธีการทำให้สิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันเมื่อได้รับชม มีกลวิธีการสมมุติ 3 กลวิธี คือ การสมมุติคนเป็นยาสีฟันและสินค้าอื่นทางสื่อมวลชน การตั้งฉายา ตำแหน่งหรือหน้าที่ และสมมุติฟ้าเป็นมุ้ง

ประการที่เจ็ดการอ้างอิง เป็นกระบวนการกล่าวอ้างถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าใจร่วมกัน นอกจากสื่อเรื่องราวให้เนื้อเรื่องของหมอลำดำเนินไปตามโครงเรื่องแล้วยังทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันด้วย มี 3 กลวิธี คือ อ้างอิงรายการทางสื่อมวลชน สัตว์มงคลในเทพนิยาย และอ้างอิงภูมิปัญญาไทย

ประการสุดท้าย การหักมุม เป็นกระบวนการดำเนินเรื่องในลักษณะที่ผู้ชมคาดไม่ถึง กล่าวคือ ผู้ชมคาดเดาว่าผู้แสดงจะต้องพูดเช่นนี้ในใจตน แต่ผู้แสดงพูดหรือแสดงเป็นอีกอย่างหนึ่งโดยที่ผู้ชมไม่คาดคิด เป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอลำเรื่องตลกอลอนบนเวที

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอภิปรายผลการวิจัยใน 2 ประเด็น คือ ความสอดคล้องประสานกับผลงานการศึกษาอื่น และข้อค้นพบใหม่ ดังนี้

1. ความสอดคล้องประสานกับผลงานการศึกษาอื่น

ในประเด็นการประกอบสร้างภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน ซึ่งได้ศึกษา 3 ประการหลัก ในประเด็นองค์ประกอบทางเนื้อเรื่องของการสื่ออารมณ์ขัน โดยคณะหมอลำอีสานจะมีเนื้อหาที่ก่อให้เกิดอารมณ์ขัน 3 ตอน ได้แก่ ตอนเปิดเรื่อง ระหว่างเสนอเนื้อเรื่อง และตอนจบเรื่อง ในตอนเปิดเรื่องซึ่งกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 92-101) เรียกว่า “การนำเรื่อง” โดยกัลยา กุลสุวรรณ ศึกษาการนำเรื่องหรือเปิดเรื่องในวาทกรรมคำสอนของพุทธทาสภิกขุ พบการเปิดเรื่อง 2 ลักษณะ คือ เปิดเรื่องโดยเสนอแก่นความ และเปิดเรื่องโดยการเกริ่นนำ มี 8 ลักษณะ เช่น ตั้งคำถามและเสนอคำถาม นำด้วยพุทธภาษิต พระบาลี คัมภีร์ และพุทธพจน์ และอ้างถึงเหตุการณ์ ข้อความและการสนทนา แต่การวิจัยครั้งนี้พบการเปิดเรื่อง 3 ลักษณะ คือ การสนทนา การใช้บทเพลง และการแสดงท่าทาง และในตอนปิดเรื่องซึ่งกัลยา กุลสุวรรณ เรียกว่าการปิดความ มี 8 วิธี เช่น สรุปความ แสดงความคิดเห็นและฝากข้อคิด โนม่น้าวและเน้นย้ำ และให้พร แต่การปิดเรื่องในการศึกษาครั้งนี้พบเพียง 3 ลักษณะ คือ ปิดเรื่องด้วยการสนทนา บทบรรยาย และเพลงกลอนลำ สาเหตุที่กัลยา กุลสุวรรณจำแนกการเปิดเรื่องและปิดเรื่องได้หลากหลายมากกว่านั้น อาจเนื่องมาจากข้อมูลที่น่ามาศึกษาแตกต่างกัน โดยกัลยาใช้ผลงานที่เป็นงานเขียนของท่านพุทธทาสภิกขุ ซึ่งเป็นพระเถระที่เป็นนักปราชญ์ระดับโลก จึงย่อมที่จะมีกลวิธีการเปิดเรื่องที่หลากหลายมากกว่าการแสดงหมอลำ นอกจากนี้ การแสดงหมอลำมุ่งความบันเทิงในวิถีของความเป็นพื้นถิ่นอีสาน แต่งานของท่านพุทธทาสภิกขุมุ่งให้เกิดความซาบซึ้งในรสพระธรรม จึงมีกลวิธีการเปิดเรื่องที่หลากหลายและกว้างขวางมากกว่า อย่างไรก็ตามการศึกษานี้ได้ศึกษาที่นอกเหนือไปจากที่กัลยา กุลสุวรรณ ศึกษาคือ องค์ประกอบระหว่างการดำเนินเรื่อง ซึ่งการที่ศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้ได้ อาจเนื่องมาจากข้อมูลที่นำมาศึกษานั้นเป็นเรื่องเล่าที่มีตัวละครในการดำเนินเรื่อง จึงศึกษาองค์ประกอบระหว่างการดำเนินเรื่องได้

ส่วนในประเด็นการประกอบสร้างวาทะภาษาสื่ออารมณ์ชั้น การศึกษาครั้งนี้ศึกษาตามองค์ประกอบของระดับคำ ความหมาย และข้อความ โดยองค์ประกอบในระดับคำพบคำที่ประกอบสร้างขึ้นซึ่งมีลักษณะเด่นเพื่อสื่ออารมณ์ชั้น 7 ประการ คือ คำมูล คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ คำประสาน คำทับศัพท์ และคำย่อ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการสร้างคำในภาษาไทยของ สุนันท์ อัญชลินกุล (2556, หน้า 23-85) และวรวรรณ ศรียาภัย (2557, หน้า 2-6-8) ทั้งนี้เพราะการแสดงหมอลำเป็นการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งเมื่อเป็นการใช้ภาษาแล้ว ด้วยองค์ประกอบของภาษาที่ต้องประกอบด้วยเสียง คำ กลุ่มคำ และความหมาย จึงมีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน ส่วนองค์ประกอบในระดับความหมายของคำสอดคล้องกับแนวคิดของบุปผา บุญทิพย์ (2555, หน้า 114-115) เรื่องความหมายตรง (Denotation) และความหมายแฝง (Connotation) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเรียกความหมายตรงว่าความหมายสื่อสาระ แต่ความหมายสอดคล้องซึ่งก็คือความหมายแฝงนั่นเอง แต่แฝงหรือสะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคม ซึ่งเป็นสังคมภาคอีสาน เพราะหมอลำเป็นวัฒนธรรมการแสดงของพื้นที่อีสาน ส่วนองค์ประกอบในระดับสัมพันธ์สาร การศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเกี่ยวกับการเริ่มต้นและการลงท้าย และการแสดงหัวเรื่องและการเปลี่ยนหัวเรื่อง ซึ่งนอกจากเป็นไปตามแนวคิดของจันทิมา เอี่ยมานนท์ (2557, หน้า 64) และสมทรง บุรุษพัฒน์ (2537, หน้า 78) แล้ว ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยบางส่วนของกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 92-101) ด้วย ทั้งนี้เพราะแนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดสำหรับการศึกษาสัมพันธ์สารเรื่องเล่า (Narrative Discourse) และข้อมูลที่นำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้ก็เป็นสัมพันธ์สารเรื่องเล่า แม้จะเป็นหมอลำหรือกลอนลำเรื่อง แต่ก็ยังมีลักษณะการดำเนินเรื่องที่เหมือนกับสัมพันธ์สารเรื่องเล่าในองค์รวม

สำหรับการประกอบสร้างอวัจนภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานที่พบทั้ง 7 ประเภท คือ เทศภาษา กาลภาษา เนตรภาษา สัมผัสภาษา อากาษา วัตถุภาษา และปริภาษา เป็นไปตามแนวคิดของสวิต ยมาภัย (2549, หน้า 32-37) และกาญจนา โชคเหรียญสุขชัย (2550, หน้า 1-19) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการแสดงหมอลำอีสานเป็นการแสดงที่ต้องใช้เวลายาวนาน 2-8 ชั่วโมง และก็ต้องให้ผู้ชมติดตามเรื่องโดยตลอดด้วย การสร้างเรื่องราวเพื่อสื่อความหมายให้เป็นไปตามเค้าโครงเรื่องที่กำหนดไว้แล้ว ยังต้องให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ชั้นในขณะรับชมนั้น การใช้ภาษาพูดซึ่งเป็นวาทะภาษาเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอที่จะสื่อสารให้ครบถ้วนได้ จึงใช้วาทะภาษาตามความเหมาะสมกับเนื้อหาประกอบการสื่อสาร อันจะทำให้การแสดงหมอลำเป็นการสื่อสารที่สัมฤทธิ์ผล

ในประเด็นกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ชั้นของคณะหมอลำอีสานทั้ง 8 ประเด็น คือ กลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ กลวิธีการใช้ท่วงทำนองและภาษาต่างประเทศ กลวิธีการ

ใช้ภาษาอุทาน กลวิธีการใช้ภาษาเฉพาะกิจ การขยายความ การสมมุติ การอ้างอิง การหักมุม ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดกลวิธีการสื่อสารเชิงวัจนภาษาในภาษาระดับข้อความของจันตีมา อังคพนิชกิจ (2557, หน้า 133-171), วรวรรธน์ ศรียาภักย์ (2557, หน้า 137-171) และกัลยา กุลสุวรรณ (2553, หน้า 82-115) เพียงแต่ในองค์รวม เพราะแนวคิดดังกล่าวของจันตีมา และวรวรรธน์ เป็นแนวคิดกว้าง ๆ ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความได้โดยทั่วไป แต่จะแตกต่างจากผลการวิจัยของกัลยา เนื่องจากสัมพันธสารหมอล้ำที่วิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้เป็นสัมพันธสารเรื่องเล่าที่เป็นภาษาพูด แต่สัมพันธสารที่กัลยานำมาวิเคราะห์เป็นงานเขียนประเภทธรรมะ อีกทั้งกัลยามุ่งวิเคราะห์ไปในประเด็นที่มีลักษณะโดดเด่นเป็นพิเศษในงานเขียนของท่านพุทธทาสภิกขุ คือ การเชื่อมโยงคำศัพท์ การเชื่อมโยงคำ การอ้างอิง และการใช้ความนึกเปรียบเทียบ การศึกษาครั้งนี้ได้มุ่งศึกษาในประเด็นดังกล่าวเนื่องจากสัมพันธสารเรื่องเล่าประเภทหมอล้ำเรื่องนั้นมีได้มีลักษณะเด่นเช่นงานเขียนของท่านพุทธทาสภิกขุ

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบผลการศึกษาในประเด็นกลวิธีการใช้ภาษาสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอล้ำอีสานกับผลงานการศึกษาของเถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2559, 107-262) เรื่อง **อารมณ์ขันในงานเขียนสารคดี: การวิเคราะห์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์** เป็นการศึกษาเชิงวิจารณ์งานเขียนสารคดีที่สื่ออารมณ์ขัน พบว่าเถกิงได้ศึกษาถึงกลวิธีการแสดงอารมณ์ขันในแก่นเรื่อง โครงเรื่อง ตัวละคร และบทสนทนาด้วย เพราะงานที่ศึกษานั้นเป็นงานที่เป็นข้อเขียน อีกทั้งจุดประสงค์ในการศึกษาของเถกิงมุ่งไปในด้านการวิเคราะห์วิจารณ์ตามแนวทางของวรรณกรรมวิจารณ์ ซึ่งเป็นคนละแนวทางกับการศึกษาของผู้วิจัย

ในด้านกลวิธีทางภาษาที่เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2559) กล่าวถึงในการศึกษานั้น เป็นการกล่าวถึงน้ำเสียง ซึ่งก็คือน้ำเสียงหรือความหมายแฝงความรู้สึกของคำ การใช้ภาษาที่เป็น การล้อเลียน เสียดสี ประชดประชันและเหน็บแนม เหยาะเย้ยและเย้ยหยัน ล้อเลียน ประชดประชันและเหยาะเย้ยตนเอง การแก้ลำ ย้อนคำ และศอกกลับ ในส่วนการใช้ภาษาจะกล่าวถึงการ เล่นเสียง การเล่นกับพยัญชนะหรือตัวอักษร การเล่นคำการเสนอภาพพจน์ และ การใช้สัญลักษณ์ จะเห็นได้ว่าการวิจัยครั้งนี้พบกลวิธีการหักมุม ซึ่งเป็นกระบวนการดำเนินเรื่องในลักษณะที่ผู้ชมคาดไม่ถึง กล่าวคือ ผู้ชมคาดเดาว่าผู้แสดงจะต้องพูดเช่นนี้ในใจตน แต่ผู้แสดงพูดหรือแสดงเป็นอีกอย่างหนึ่งโดยที่ผู้ชมไม่คาดคิด เป็นกระบวนการหนึ่งที่ทำให้เกิดอารมณ์ขันเมื่อผู้แสดงหมอล้ำเรื่องต่อกลอนบนเวที ซึ่งสอดคล้องกับที่เถกิงเรียกว่าการแก้ลำ ย้อนคำและศอกกลับนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครั้งนี้พบว่า กลวิธีการใช้ภาษาไม่เป็นทางการ กลวิธีการใช้ท่วงทำนองและภาษาต่างประเทศ และกลวิธีการใช้ภาษาอุทานมีลักษณะโดดเด่นที่ไม่

เหมือนกับที่เถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2559) ศึกษา เนื่องจากเถกิงศึกษาจากตัวบทวรรณกรรมหรือภาษาเขียน แต่การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากตัวบทภาษาพูด ในประเด็นที่ต่างกัน คือ การศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตการศึกษาครอบคลุมทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาซึ่งกว้างกว่าที่เถกิง พันธุ์เถกิงอมร ศึกษาไว้ เพราะเถกิงศึกษาจากงานเขียน จึงไม่อาจจะศึกษาอวัจนภาษาได้

ส่วนประเด็นการขยายความของคำ วลี หรือประโยค การใช้คำขวัญ และการอ้างอิงที่พบในการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของจันทิมา อังคพณิชกิจ (2557, หน้า 133-171) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะแนวคิดดังกล่าวของจันทิมาเป็นแนวคิดที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาลัมพันธสาร ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ก็เป็นการศึกษาภาษาในระดับลัมพันธสารหรือภาษาระดับข้อความนั่นเอง

นอกจากนี้ ในประเด็นการใช้ภาษาเฉพาะกิจที่เป็นภาษาพวนหรือคำพวนนั้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของเถกิง พันธุ์เถกิงอมร (2559, หน้า 248-252) ที่กล่าวว่า การพวนคำเป็นกลวิธีที่นิยมกันในการใช้ภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขันในภาษาไทย ทั้งภาษาไทยมาตรฐานและภาษาไทยถิ่น และคำพวนที่สร้างอารมณ์ขันได้อย่างเด่นชัด คือ คำพวนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องอวัยวะเพศและกิจกรรมทางเพศ เถกิงได้ยกตัวอย่างวรรณกรรมคำพวนของท้องถิ่นภาคใต้เรื่อง **สรรพสิทธิ์หวน** ซึ่งเป็นเรื่องอุตมไปด้วยคำพวนที่มีลักษณะดังกล่าว เช่น ตัวละครเจ้าเมืองชื่อ “ท้าวโคตววย” มีเมียชื่อ “นางหิ้นป्ली” มีลูกชายชื่อ “โคตพญอ” ซึ่งหมอลำของภาคอีสานก็เป็นวัฒนธรรมการแสดงที่ใช้ภาษาไทยถิ่นอีสานเป็นเครื่องมือในการแสดง จึงใช้คำพวนส่วนหนึ่งที่สอดคล้องกับที่เถกิงกล่าวไว้ เพื่อสร้างอารมณ์ขันแก่ผู้ชมเช่นเดียวกัน

3. ข้อค้นพบใหม่

การศึกษาครั้งนี้มีข้อค้นพบใหม่ที่แตกต่างจากผลงานการศึกษาอื่น ๆ คือ การใช้ท่วงทำนองภาษาต่างประเทศออกเสียงคำพูดในภาษาไทยถิ่นอีสานในการแสดงหมอลำ เช่น ท่วงทำนองภาษาญี่ปุ่นที่ว่า “ฮุซึกุนิคะ” “เซมากุเตะะ” “ฮิโกจิ” “กุแพบ” “เอ็นคารุ” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในสังคมอีสานมีความคุ้นเคยกับภาษาญี่ปุ่นหรือสังคมญี่ปุ่น คนอีสานส่วนหนึ่งนิยมไปทำงานที่ประเทศญี่ปุ่น และส่วนหนึ่งก็ได้สามีญี่ปุ่น หรืออาหารบางอย่าง เครื่องใช้ไฟฟ้า บางอย่าง รถบางยี่ห้อ ได้รับแบบอย่างมาจากประเทศญี่ปุ่น

นอกจากนี้ในเรื่องการใช้ภาษาอุทานเพื่อประกอบสร้างวัจนภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสานนั้น จะมีรายละเอียดย่อยถึง 10 ลักษณะ เช่น คำอุทานแสดงความน้อยใจ คำอุทานแสดงความดีใจ และคำอุทานแสดงความเสียใจ เนื่องจากการแสดงหมอลำนั้นเป็นการใช้ภาษาเพื่อการแสดง มีการพูดโต้ตอบกันระหว่างคู่สนทนาจึงใช้ภาษาอุทานแสดงอาการต่าง ๆ กันอย่างหลากหลาย

อย่างไรก็ตาม การใช้ภาษาต้องห้ามที่คนทั่วไปเข้าใจว่าเป็นคำคำ หรือคำเรียก อวัยวะเพศลักษณะต่าง ๆ ของผู้ชายและผู้หญิง ตลอดจนคำที่หมายถึงการกระทำกิจกรรมทาง เพศในการแสดงหมอลำนั้น จะมีการใช้กันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากการกล่าวคำต้องห้ามที่ เป็นคำเรียกอวัยวะเพศและกิจกรรมทางเพศนั้น สามารถทำให้ผู้ชมเกิดอารมณ์ขันได้อย่าง รวดเร็ว แต่การกล่าวคำดังกล่าวก็ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดอารมณ์ทางเพศในขณะชมการ แสดงหมอลำแต่อย่างใด หากเป็นการมุ่งให้เกิดอารมณ์ขันเป็นสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะ 2 ประการ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 เสนอแนะให้ครูผู้สอนในระดับต่าง ๆ นำผลการศึกษาค้นคว้าไปใช้ประโยชน์ใน การเรียนการสอน กล่าวคือ ในระดับอนุบาลศึกษา นำกลวิธีไปปรับประยุกต์ใช้ประกอบการพูด หรือเล่านิทานให้เด็กฟัง ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา นอกจากจะประยุกต์ใช้เช่นเดียวกับ ระดับอนุบาลศึกษาแล้ว ยังสามารถตัดตอนข้อความสื่ออารมณ์ขันที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์นี้ หรือในตัวอย่างหมอลำเรื่องดังที่กล่าวไว้ในข้อมูลการวิจัยไปเป็นกรณีศึกษาหรือเป็นตัวอย่างให้ ผู้เรียนได้ศึกษาวิเคราะห์ในแง่มุมที่เหมาะสม และระดับอุดมศึกษา นอกจากใช้วิธีการ เช่นเดียวกับ 2 ระดับดังกล่าวแล้ว ยังอาจจัดให้กลวิธีการสื่ออารมณ์ขันเป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของ รายวิชา หรือเป็นรายวิชาเฉพาะไปเลย ก็จะทำให้เรื่องอารมณ์ขันมีประโยชน์อย่างกว้างขวางใน เชิงวิชาการต่อไป

1.2 เสนอแนะให้แวดวงวิชาชีพ กล่าวคือ กลุ่มวิชาชีพทั่วไปสามารถที่จะนำกลวิธี การสื่ออารมณ์ขันแบบใดแบบหนึ่งในวิทยานิพนธ์นี้ไปประยุกต์เพื่อการสื่อสารในชีวิตการทำงาน จะช่วยให้ตนเองและผู้อื่นผ่อนคลายจากความตึงเครียด แต่อย่างไรก็ตาม ควรใช้ให้เหมาะสมกับ กาลและเทศะด้วย ส่วนกลุ่มวิชาชีพที่ทำงานสืบเนื่องจากอารมณ์ขันโดยเฉพาะ เช่น รายการ เกมโชว์ นักประพันธ์ นักแต่งเพลง นักแสดง สามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการ สื่อสารเพื่อการแสดงของตน จะช่วยให้งานที่ทำมีทางออกหรือโอกาสที่จะพัฒนาไปได้ในอีก แง่มุมหนึ่ง

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 เสนอแนะให้ศึกษาวิจัยกลวิธีการสื่ออารมณ์ขันในข้อมูลภาษาระดับข้อความที่เป็น ภาษาไทยถิ่นอีสาน เช่น นิทาน เพลง และบทร้องประกอบการละเล่นหรือแสดงอื่น อาทิ เซิ้ง บั้งไฟ เซิ้งแห่นางแมว และบทอุโฆษงานต่าง ๆ

2.2 เสนอแนะให้ศึกษาวิจัยกลวิธีการสื่ออารมณ์ชั้นในภาษาพูดระดับข้อความ เช่น นิทาน หรือเพลงของท้องถิ่นต่าง ๆ ของไทย เช่น ของภาคกลาง ภาคเหนือ และภาคใต้ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยครั้งนี้ เพื่อจะได้กลวิธีการสื่ออารมณ์ชั้นที่เป็นพื้นถิ่นในองค์รวมของไทย

2.3 เสนอแนะให้ศึกษาเปรียบเทียบกลวิธีการสื่ออารมณ์ชั้นของการแสดงหมอลำภาคอีสานกับข้อเขียนประเภทหัตถคดี หรือการแสดงตลกคาเฟ่ทางวิทยุโทรทัศน์ที่แสดงโดยใช้ภาษาไทยมาตรฐานเป็นเครื่องมือ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กฤษฎา ศรีธรรมมา. (2534). **วิเคราะห์องค์ประกอบทางวรรณกรรมของเพลงหมอลำในรอบทศวรรษ (2522-2531)**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- กฤษฎา ศรีธรรมมา. (2552). **ภูมิปัญญาท้องถิ่นอีสาน**. มหาสารคาม: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กัลยา กุลสุวรรณ. (2553). **วาทกรรมคำสอนของพุทธทาสภิกขุ**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- กาญจนา เจริญเกียรติบวร. (2548). **การวิเคราะห์วาทกรรมเรื่องตลกภาษาไทย**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- กาญจนา โชคเหรียญสุขชัย. (2550). **การสื่อสารเชิงอวัจนภาษา: รูปแบบและการใช้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กัญญา นาคสิทธิวงษ์. (2533). **วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในบทกวีชั้นนิตยสารชายหัวเราะฉบับกระเป๋ และด้วยตุนฉบับพ็อกเก็ตบุ๊ก ปี พ.ศ. 2530**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- กนกพร แสนแก้ว. (2547). **อารมณ์ขันในความเรียงเชิงสร้างสรรค์ของศิริมล**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, ปัตตานี.
- แก้วตา จันทนุสรณ์. (2546). **การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ในกลอนลำเรื่องร่วมสมัย (พ.ศ. 2537-2543)**. วิทยานิพนธ์. ศศ.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ไกล่รุ่ง อามระดิษ. (2553). **รอยแก้วแนวขบขันของไทยตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 7**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- คงฤทธิ แข็งแรง. (2537). **กลอนลำของหมอลำสุทธิสมพงษ์ สะท้อน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- จันทิมา เอี่ยมานนท์. (2549). **การศึกษาวาทกรรมเกี่ยวกับผู้ติดเชื้อเอดส์ในสังคมไทยตามแนวปฏิพันธ์วิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2557). **การวิเคราะห์ข้อความ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- จันทิมา หวังสมโชค. (2549). **กลวิธีสื่ออารมณ์ชั้นในละครสถานการณ์ของไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จิราวัลย์ ซาเหลา. (2546). **กระบวนการเรียนรู้และการถ่ายทอดศิลปะการแสดงของหมอลำอาชีพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ชนิดา พันธุ์โสภณ. (2555). **วาทกรรมความรักในชุมชนออนไลน์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, กรุงเทพฯ.
- ชลดา เรืองรักษ์ลิขิต. (2527). **อักขรวิธีและการใช้ภาษาของฮิวเมอริสต์**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชำนาญ รอดเหตุภัย. (2517). **วรรณกรรมไทยลือ ตำบลหย่วน อำเภอเชียงคำ จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ฐานิตย์ เอี่ยมอุตุมะ. (2551). **กลวิธีและการใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ชั้นในละครสั้นรายการวไรตี้เกมโชว์ “ชิงร้อยชิงล้าน”**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เถกิง พันธุ์เถกิงอมร. (2559). **อารมณ์ชั้นในงานเขียนสารคดี: การวิเคราะห์วิจารณ์เชิงสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทัศนีย์ กระต่ายอินทร์. (2521). **อารมณ์ชั้นในวรรณกรรมร้อยแก้วของไทย ระหว่าง พ.ศ. 2453-2516**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, กรุงเทพฯ.
- ทองสุก เกตุโรจน์. (2557). **ภาษาต่างประเทศในภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธวัช ปุณณโกต. (2537). **วรรณกรรมภาคอีสาน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธวัช ปุณณโกต. (2546). **วิเคราะห์วรรณกรรมท้องถิ่นเปรียบเทียบ**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธิดิสรณ์ ศรีธาดา. (2542). **การใช้ภาษาในการแสดงตลก: การศึกษาวิเคราะห์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ธีรยุทธ์ เกณบุตร. (2555). **การใช้ภาษาแสดงอารมณ์ชั้นในการ์ตูนล้อการเมืองไทย**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.
- นงคราญ อนุกุล. (2538). **การสร้างบทเรียนภาษาอังกฤษเพื่อจรรโลงวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Eco-Tourism) ในจังหวัดมหาสารคามเน้นเนื้อหาด้านการแสดงหมอลำหมู่บ้านโนนค้อ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

นงลักษณ์ แซ่มโซติ. (2521). **หасыรลในวรรณกรรมร้อยกรองไทยสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ.**

2325-2475. วิทยานิพนธ์. ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

นำใจ อุกรักษ์. (2552). **ศึกษาการศึกษาและแนวทางการพัฒนาหมอลำเรื่องตอกกลอนใน**

ภาคอีสาน. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

บรรจบ พันธุเมธา. (2545). **ลักษณะภาษาไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2543). **พระสุทธมนโรรักษ์** [แผ่น

ซีดี]. กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2546). **อิเหนา** [แผ่นซีดี].

กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2550). **เงินคือพระเจ้าข้าเลี้ยง**

ชีวิต [แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2552). **แรงรักริษยา** [แผ่นซีดี].

กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2553). **ข้าวนอกจานมารคนละ**

ห้อง [แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2554ก). **สายเลือดกตัญญู** [แผ่น

ซีดี]. กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2554ข). **ลูกฮักลูกซัง** [แผ่นซีดี].

กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2555ก). **กาลิมตงหงส์ลิ้มเฝ้า**

[แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2555ข). **อ้อมอกแม่** [แผ่นซีดี].

กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2555ค). **แรงรักแรงแค้น.** [แผ่น

ซีดี]. กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2555ง). **กึ่งฟ้ากาสหลงคอน** [แผ่น

ซีดี]. กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนวยการผลิต). (2556ก). **รักนี้มีกรรม** [แผ่นซีดี].

กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.

- บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนาจการผลิต). (2556ข). **รักทรมาณ** [แผ่นซีดี].
กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.
- บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนาจการผลิต). (2556ค). **น้ำตาเมีย** [แผ่นซีดี].
กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.
- บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนาจการผลิต). (2556ง). **4 ยอดกุมาร** [แผ่นซีดี].
กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.
- บริษัท อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์ จำกัด (อำนาจการผลิต). (2556จ). **เจ้าหญิงแดงอ่อน** [แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: อีวีเอส เอ็นเตอร์เทนเมนท์.
- บุญจันทร์ เพชรเมืองเลย. (2557). การวิเคราะห์วรรณกรรมลำเรื่องต่อกลอนทำนองซอนแก่น:
กรณีศึกษาหมอลำอร่าม มุ่งคำภา. **วารสารวิชาการแพรวากาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏกาฬสินธุ์**. 2(3), 15-22.
- บุปผา บุญทิพย์. (2555). หน่วยที่ 3 หลักการใช้คำเพื่อการสื่อสาร. **ประมวลสาระชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7** (หน้า 101-142). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- บุษกร บิดนทสันต์ และข้าคม พระประสิทธิ์. (2553). **หมอลำตัวอย่างลำกลอนชนิดต่าง ๆ**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- บุษดี อรสิริวรรณ (ผู้บรรยาย). (5-7 ธันวาคม 2555). กลวิธีการสร้างอารมณ์ขันในการ์ตูนสามก๊กฉบับสันติสาสน์. ใน **การประชุมวิชาการแห่งชาติมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 9** (หน้า 140-155). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตร-
ศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- ปริญญา ป่องรอด. (2544). **การวิเคราะห์บทเพลงลำเรื่องต่อกลอน**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.
- ปราชญา กล้าพจัญ. (2553). **หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษา**. กรุงเทพฯ: มิตรภาพ.
- พงศกร บัวทอง. (2545). **การแปลเรื่องข้ามชั้นในนิยายสารสารสาร**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม.,
มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- พร ยงดี. (2555). **อัตลักษณ์การลำของศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง (หมอลำ) ใน
ประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

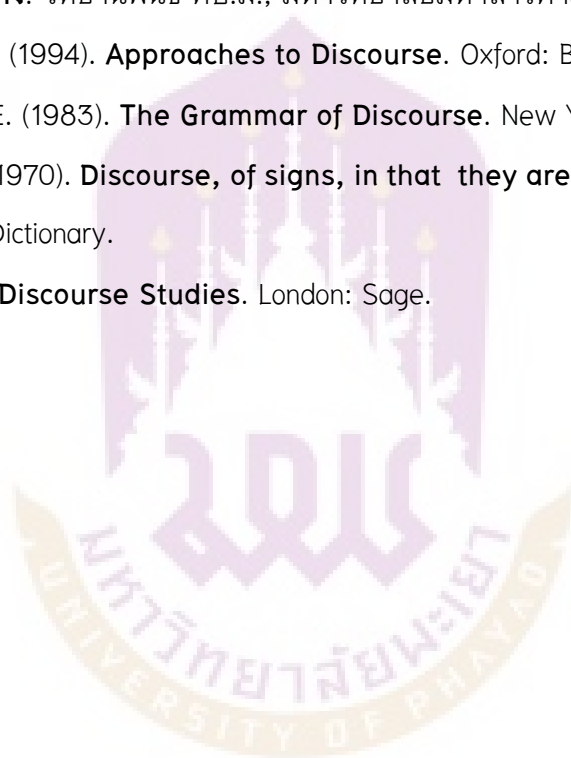
- พรนิภา ลีละธนาฤกษ์. (2542). **ผลการใช้สื่ออารมณ์ขันที่มีต่อความเจ็บปวดและความเครียดของผู้ป่วยหลังผ่าตัดระบบทางเดินอาหาร**. วิทยานิพนธ์ พย.ม., จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พรสวรรค์ พรตอนก้อ. (2551). **การพัฒนาจัดการศิลปะการแสดงหมอลำกลอนในจังหวัดอุตรธานี**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- พรเทพ วีระพูล. (2535). **การแสดงทางเครื่องหมอลำหมู่**. ปริญญาานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- พระยาอุปกิตศิลปสาร. (2511). **หลักภาษาไทย: อักษรวิธี วจีวิภาค วากยสัมพันธ์ ฉท์ลักษณะ**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พระยาอนุমানราชชน. (2522). **นิรุกติศาสตร์**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์.
- พระอริยานุวัตรชมจารี. (2515). **ประเพณีและวรรณคดีเก่าของอีสาน**. มหาสารคาม: โรงพิมพ์ศักดิ์โสภา.
- พุ่มพวง อภิวงค์. (2550). **คติชนกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทลื้อ บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เพ็ญญา คล้ายสิงห์โต. (2553). **อุดมการณ์ทางเพศสภาพในพาดหัวข่าวอาชญากรรมในหนังสือพิมพ์ไทย: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์**. วิทยานิพนธ์ อ.ด., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ไพบุลย์ แพงเงิน. (2532). **กลอนลำอีสาน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไพบุลย์ แพงเงิน. (2534). **กลอนลำ-ภูมิปัญญาของอีสาน**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ภารดี ตั้งแตง. (2545). **การศึกษากลวิธีการแปรमुखตลกอเมริกันเป็นภาษาไทย: กรณีศึกษาละครโทรทัศน์เรื่อง Friends**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพฯ.
- มัณฑุสา อังคะนาวิน. (2547). **ปริเจทสารคดีท่องเที่ยวในอนุสาร อ.ส.ท.** วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มานิช ชุ่มเมืองปัก. (2547). **การเล่าเรื่องของภาพยนตร์ตลกไทยยอดนิยม ชุด บุญชู”กับการสร้างสรรค์ของผู้กำกับภาพยนตร์**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มูลนิธิวิกิมีเดีย. (2558). **หมอลำ. วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี**. สืบค้นเมื่อ 10 ตุลาคม 2558, จาก www.th.m.wikipedia.org.

- ราชบัณฑิตสถาน. (2553). **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์) ฉบับราชบัณฑิตสถาน**. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. 2554**. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- ราเชษฐ ไตรยสุทธิ. (2555). **การประยุกต์กิจกรรมนันทนาการหมอลำโบราณและกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อลดภาวะโลกซีมเศร้าในผู้สูงอายุ อำเภออุทุมมจังหวัดยโสธร**. วิทยานิพนธ์ ส.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ราตรีศรีวิไล บงลิตพิพร, เจริญชัย ชนไพโรจน์ และสุภณ สมจิตศรีปัญญา. (2554). **สุนทรียภาพในกลอนลำของหมอลำกลอน: องค์ประกอบและปัจจัยเกื้อหนุน**. **วารสารศิลปกรรม**. 3(2), 41-53.
- ราชันต์ เจริญแก่นทราย. (2554). **กลวิธีการลำกลอนของหมอลำฉวีวรรณ พันธุ**. วิทยานิพนธ์ รศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ.
- วนิดา ตาลอำไพ. (2551). **กระบวนการสร้างวาทกรรมกษัตริย์ประชาธิปไตย**. การศึกษาค้นคว้าอิสระ ร.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วรรณรินทร์ วินิจกิจเจริญ. (2547). **การใช้ภาษาเพื่อสร้างอารมณ์ขันในเพลงตลกคำเมือง การศึกษาตามแนววรรณศาสตร์และวัจนปฏิบัติศาสตร์**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- วรรณวิภา นาโสก. (2556). **หมอลำกลอนดั้งเดิม: บรรจง นิตะอินทร์**. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี**. 4(2), 70-81.
- วรรณรัตน์ ศรียาภัย. (2551). **วาทกรรมเครื่องเพศชาวไทยทรงดำ**. **วารสารบรรจบวิชาการ**, 2(2), 35-47.
- วรรณรัตน์ ศรียาภัย. (2552). **รูปภาษาที่ใช้อ้างถึงตัวแสดงบทบาทในวรรณคดีร้อยกรองของไทย**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วรรณรัตน์ ศรียาภัย. (2556). **ภาษาศาสตร์ภาษาไทย**. นนทบุรี: สัมปชัญญะ.
- วรรณรัตน์ ศรียาภัย. (2557). **หน่วยที่ 2 หลักการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร**. **เอกสารประกอบการเรียนวิชา 001201 ทักษะภาษาไทย หน่วยที่ 1-4 (หน้า 2-1-2-59)**. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- วรภาพ แก้วใส. (2544). **ลักษณะการแสดงของตัวตลกหมอลำหมู่ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.

- วรางคณา ศรีภูวงค์. (2556). **ผลของโปรแกรมการประยุกต์ระบบเผ่าระวังพฤติกรรม สุขภาพร่วมกับการใช้สื่อหมอลำพื้นบ้านต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การป้องกันภาวะความดันโลหิตสูงชนิดไม่ทราบสาเหตุของกลุ่มเสี่ยง ตำบลท่าขอนยาง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม**. วิทยานิพนธ์ สส.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์ (อำนวยการผลิต). (2549). **หมากพร้าวหล่นแข่งหมากแดงหล่นค่าง** [แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: โโกโปรดักชั่น.
- วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์ (อำนวยการผลิต). (2550). **แม่ย่าจัญไรลูกสะใภ้กะเริง** [แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: โโกโปรดักชั่น.
- วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์ (อำนวยการผลิต). (2552). **บ่วงกรรม** [แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: โโกโปรดักชั่น.
- วิวัฒน์ ไทยวัฒนานนท์ (อำนวยการผลิต). (2553). **พ่อเฒ่าทำ เลยลูกเขยคนหลวง** [แผ่นซีดี]. กรุงเทพฯ: โโกโปรดักชั่น.
- ศิริพร ศรีวรรณต์. (2542). **การศึกษาเปรียบเทียบทีลล์ออยเลนชะปีเกลกับครีธนญชัยใน ฐานะนิทานมุขตลก**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ศิลป์ศุภา แจ้งสว่าง และอาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล (ผู้บรรยาย). (11-12 กรกฎาคม 2559). กลวิธีและ บทบาทของการสร้างบทตลกในการ์ตูนรวมเกียรติ ฉบับรามาวตาร. ใน **การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6**. หน้า 506-516. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพงษ์ ประยูรหาญ. (2555). **พัฒนาการบรรเลงดนตรีประกอบการแสดงหมอลำหมู่ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุดใจ สุนทรส. (2535). **ลำเตี้ย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, มหาสารคาม.
- สวณิต ยมาภัย. (2549). หน่วยที่ 1 การสื่อสารด้วยภาษา. **ประมวลสาระชุดวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7** (หน้า 1-52). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร สยามบรมราชกุมารี. (2529). **นวัตกรรม การสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย**. วิทยานิพนธ์ กศ.ด., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2537). **วจนะวิเคราะห์: การวิเคราะห์ภาษาระดับข้อความ**. นครปฐม: สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล นครปฐม.
- สบัน ตันโสภณ. (2538). **วิเคราะห์เนื้อหาและกลวิธีการสร้างอารมณ์ชั้นในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งแนวขำขัน**. วิทยานิพนธ์ กศ.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- สาวิตรี คทวณิช. (2553). **วาทกรรมวิทยาศาสตร์สำหรับบุคคลทั่วไป: กรณีศึกษาการสื่อสารวิทยาศาสตร์สุขภาพในประเทศไทย (ระยะที่ 2)**. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะภาษาและการสื่อสาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สิทธา พิณจภูวตล. (2530). หน่วยที่ 7 ภาษาบันเทิงคดี. **ประมวลสาระชุดวิชาภาษาเพื่อการสื่อสาร หน่วยที่ 1-7** (หน้า 257-330). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สิทธิศักดิ์ จำปาแดง. (2548). **บทบาทของหมอลำในการแก้ปัญหาสังคม**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุภาพร โพธิ์แก้ว. (2544). **การแสดงตลกและการสื่อสารอารมณ์ชั้นนักแสดงตลกในรายการก่อนบ่ายคลายเครียด**. วิทยานิพนธ์ นศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุภาวรรณ ฤุกำลิ่ง. (2554). **วาทกรรมการสร้างอุดมการณ์ทางสังคมในสื่อโฆษณาสิ่งพิมพ์เพื่อสุขภาพ**. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุรพล บัณฑิตุเศรณี. (2539). **อารมณ์ชั้นในพล นิกร กิมหงวนของ ป. อินทรปาลิต**. วิทยานิพนธ์ อ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สมคิด สุขเอิบ. (2554). **ตลกอีสาน: การดำรงอยู่และการจัดการเชิงพานิชย์**. วิทยานิพนธ์ ปร.ด., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุภาพ ติณรัตน์. (2553). **การสื่อสารทางการเมือง: กรณีศึกษาบทบาทหมอลำต่อการเลือกตั้งทางการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2544-2552 เขตเลือกตั้งที่ 1 จังหวัดร้อยเอ็ด**. วิทยานิพนธ์ ร.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- สุนันท์ อัญชลีอนุกุล. (2556). **ระบบคำภาษาไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรียกานต์ ยี่เก็งเอี่ยม และรังสรรค์ นัยพรม. (2556). **กลวิธีทางภาษาและการประกอบสร้างอำนาจของวาทกรรมในรายการภาษา PLAZA**. อุบลราชธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- หนึ่งฤทัย ชวนะลิขิกร. (2556). **กลวิธีทางภาษาที่สร้างอารมณ์ชั้นในข้อความท้ายรถ**.
วิทยานิพนธ์ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- อภิสิทธิ์ เป็องบน. (2555). **การพัฒนาหมอลำกลอนในยุคโลกาภิวัตน์**. วิทยานิพนธ์. ศป.ม.,
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อธิกมาส ศรีโพนทอง. (2557). **กระบวนการถ่ายทอดการแสดงด้านหมอลำของหมอลำสมลี
อาจวิชัย**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- อาทิตย์ คำหงส์ศา. (2555). **การศึกษาทำนองของหมอลำเรื่องตอกกลอนในภาคอีสาน
ตอนกลาง**. วิทยานิพนธ์ ศป.ม., มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- Deborah Schiffrin. (1994). **Approaches to Discourse**. Oxford: Blackwell.
- Longacre Robert E. (1983). **The Grammar of Discourse**. New York: Plenum.
- Michel Foucault. (1970). **Discourse, of signs, in that they are enouncements**. Compact
Oxford Dictionary.
- Van Dijk. (2011). **Discourse Studies**. London: Sage.

ภาคผนวก ก ตัวอย่างแผ่นซีดีและการสัมภาษณ์ผู้แสดงหมอลำ

ภาพ 5 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “พ่อเฒ่าทำเลขลูกเขยคนหล่อง” ของคณะรุ่งทิวาอำนวยศิลป์

ภาพ 6 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “พระสุธน มโนราห์” ของคณะประถมบันเทิงศิลป์

ภาพ 7 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “เงินคือพระเจ้า...ข้าวเลี้ยงชีวิต”
ของคณะเลียงอิสาน

ภาพ 8 แสดงตัวอย่างแผ่นซีดี เรื่อง “อิเหนา” ของหนุมการ วิเศษศิลป์

ภาพ 9 แสดงการสัมภาษณ์ผู้แสดงหมอลำเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยเพิ่มเติม 1

ภาพ 10 แสดงการสัมภาษณ์ผู้แสดงหมอลำเพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยเพิ่มเติม 2

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นามสกุล	พยงค์ มุลวาปี
วัน เดือน ปี เกิด	5 ธันวาคม 2513
ที่อยู่ปัจจุบัน	73 หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเม็ง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น 40210
ที่ทำงานปัจจุบัน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษย-ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
ประสบการณ์ทำงาน	
พ.ศ. 2556-ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษย-ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2553	อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคม-ศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
พ.ศ. 2551	มัคคุเทศก์ บริษัท ITC Bangkok
พ.ศ. 2548	มัคคุเทศก์ บริษัท Royal Andaman
พ.ศ. 2547	สมาคมนักวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
พ.ศ. 2546	วิทยากรและอาจารย์พิเศษ โรงเรียนสตรีรัตนบุรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มหาวิทยาลัยศรีปทุม มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
พ.ศ. 2545	นักจัดรายการวิทยุ สถานีวิทยุเอฟเอฟ นนทบุรี
พ.ศ. 2542	ผู้สื่อข่าวภาคประชาชน CnniReport, Ok Nation ฟรีเซ็นเตอร์ สารคดีท่องเที่ยวประเทศไทยภาคภาษาอังกฤษ-ภาษาไทยโดย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
พ.ศ. 2537	มัคคุเทศก์นำเที่ยวชาวต่างชาติ บริษัท Diethem Travel
พ.ศ. 2536	มัคคุเทศก์นำเที่ยวชาวต่างชาติ บริษัท Sonne Tours
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	ศศ.ม. (ไทยศึกษา), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ
พ.ศ. 2535	ศศ.บ. (การสื่อสารมวลชน), มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ

ผลงานตีพิมพ์

ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

พยงค์ มุลวาปี, วรวรรณ ศรียาภัย, กัลยา กุลสุวรรณ และจารุวรรณ เบญจาทิกุล.
(อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). กลวิธีการใช้คำและท่วงทำนองของภาษาต่างประเทศเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน, **วารสารรมยสาร**. 15(2).

พยงค์ มุลวาปี, วรวรรณ ศรียาภัย, กัลยา กุลสุวรรณ และจารุวรรณ เบญจาทิกุล.
(อยู่ระหว่างการตีพิมพ์). กลวิธีการใช้คำอุทานเพื่อสื่ออารมณ์ขันของคณะหมอลำอีสาน, **วารสารรมยสาร**. 15(3).

ผลงานตีพิมพ์อื่น ๆ

ชมพูนุท เมฆเมืองทอง, รัตันดา อาจิวิชัย, พยงค์ มุลวาปี และดลนภา ไชยหันขวา.
(2554). **ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม**. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

